

SAYGIYLA ANIYORUZ

ŞAHİN TÜFENKÇİ
EROL AKSOY
AYSUN ERAŞÇI
DR. TEMUÇİN AYGEN
PROF.DR.ATİFE DİZER
SABİHA SEVİM ARIMAN
AHMET IŞIK
REŞİT ÇÖTELİ
ATİLLA SÖZEN
ERHAN BURAK ALTAY
OKAN HIZAL
ERDAL KIRAÇ
ORHAN KAYA
HAYDAR AVCI
İSMAİL SEYHAN

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI KURUL VE KOMİSYONLARI

19. DÖNEM YÖNETİM KURULU

Başkan	: Aydın ÇELEBİ
2.Başkan	: Oktay EKİNCİ
Yazman Üye	: İsmet CENGİZ
Sayman Üye	:Dündar ÇAĞLAN (01.01.2003 tarihinden itibaren) Ali KAYABAŞI (01.01.2003 tarihine kadar)
Mesleki Uygulamalar Üyesi	: Buket ECEMİŞ
Yayın Üyesi	: Ramazan DEMİRTAŞ
Sosyal ilişkiler üyesi	:Hatice ERBAY ÇALAĞAN

19. DÖNEM KURUL VE KOMİSYONLARI

DENETLEME KURULU

Bayazıt ERDEM

Aytekin ZİHNİ

Faruk İLGÜN

Bahattin DEMİR

Tekin ARIKAL

Hüseyin Tevhit ARICAN

Yunus ÜYE (.21.11.2002 tarihine kadar)

Doğan YURTSEVEN (21.11.2002-)

ONUR KURULU

Orhan OZAN

Mehmet EKMEKÇİ

Bayram SARIDAŞ

Nihat BOZDAĞAN

Namık GÜNER (04.04.2002 tarihine kadar)

Dursun BAYRAK (04.04.2002-19.05.2003)

Cevdet ÇAKIR (19.05.2003-)

TMMOB YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Hakkı ATIL

TMMOB YÜKSEK ONUR KURULU

Ali Kemal AKIN

TMMOB YÜKSEK DENETLEME KURULU

Ertuğrul TONGUÇ

TMMOB-İKK

Çetin KURTOĞLU

Veysel URKAN

ODA DANIŐMANI

Selçuk BAYRAKTAR

ŞUBE YÖNETİM KURULLARI

İSTANBUL ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Yıldırım GÜNGÖR
2.Başkan : Mustafa TAŞANYÜREK
Yazman Üye : Tahir ÖNGÜR
Sayman Üye : Huriye KOCAGÖZ
Üye : Kadir GÜNAYDIN
Üye : Suzan KARAİBRAHİMOĞLU
Üye : Umut YUNUSOĞLU OK

İZMİR ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Hasan BAYKAL
2.Başkan : Fikri METLİ
Yazman Üye : Gültekin DİKİLİKKAYA
Sayman Üye : Tuncay TIMARCI
Üye : Fevzi METE
Üye : Selami EREN (12.06.2003 tarihine kadar)
Gönül KAYA(12.06.2003-)
Üye : Özcan ORHON (12.06.2003 tarihine kadar)
Ömer ÇAĞIRAN (12.06.2003-)

ADANA ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Müzeyyen ŞEVKİN
2.Başkan : Sedat TÜRKMEN
Yazman Üye : Ulvi Can ÜNLÜGENÇ
Sayman Üye : Mehmet TATAR
Üye : Muzaffer ÖZGÜZEL

Üye : Burak BENLİOĞLU

Üye : Edip GEDİK

DİYARBAKIR ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Fahrettin ÇALAN

2.Başkan : M. Şefik İMAMOĞLU

Yazman Üye : Murat ATEŞOĞULLARI

Sayman Üye : Dicle BARÇ

Üye : Haris SABAZ

Üye : Mehmet KOYUNCU

Üye : Mahzar ALTUNDERE

Zerrin GERGER

ANTALYA ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Kutlu TANER

2.Başkan : Ümit Deniz GÜVEN

Yazman Üye : Adil ÖKTEM

Sayman Üye : Hasan AKKOÇAK

Üye : Levent HİLAL

Üye : Gonca ALTINTAŞ

Üye : Ürgüplü ATALAY

TRABZON ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Tuncay ÖZARMAN

2.Başkan : Kemal AKDAĞ

Yazman Üye : Torun YILMAZ

Sayman Üye : Erdem YAZICI

Üye : Mehmet BAKI

Üye : Fatma GÜLTEKİN

Üye : Semih PEKER

KONYA ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Yücel SEVİNÇ
2.Başkan : Mehmet UZBAŞ
Yazman Üye : Hasan BEKDİK
Sayman Üye : M. Tahir NALBANTÇILAR
Üye : Fethullah ARIK
Üye : Güler GÖÇMEZ
Üye : İsmail HORASAN

ESKİŞEHİR ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Rafet DEMİRBAŞ
2.Başkan : Turgay ESER
Yazman Üye : Selahattin KILIÇ
Sayman Üye : Yaşar KİBİCİ
Üye : Şahsenem İNANDIM
Üye : Ahmet ORHAN
Üye : Hüseyin SENDİR

DENİZLİ ŞUBE YÖNETİM KURULU (05.04.2003'e kadar)

Başkan : Halil KUMSAR
2.Başkan : Hüseyin GÜREL
Yazman Üye : Zülal IRMAK
Sayman Üye : Özer TUNÇTÜRK (11.10.2002'e kadar)
Kenan DEĞİRMENCİOĞLU (11.10.2002'den sonra)
Üye : Mehmet ÖZKUL
Üye : Ahmet DİVARCI
Üye : Ergun ÇOR

DENİZLİ ŞUBE YÖNETİM KURULU (05.04.2003'den sonra)

Başkan : Halil KUMSAR
2.Başkan : Özer TUÇTÜRK
Yazman Üye : Ergun ÇOR
Sayman Üye : Hüseyin GÜREL

Üye : İsmail Edip YILMAZLI
Üye : Halil KARATAY
Üye : Barış MANTAROĞLU

SAMSUN ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Ahmet YAYLA
2.Başkan : Hicabi KILIÇ
Yazman Üye : Gül YÜZÜNCÜYIL
Sayman Üye : Münir ERGİN
Üye : Köksal AKIN
Üye : Hakan ÖZDURMUŞ
Üye : Çağlar TOKAÇ

SİVAS ŞUBE YÖNETİM KURULU

Başkan : Hüseyin YILMAZ
2.Başkan : Dündar AKBULUT
Yazman Üye : İ. Fikri CADDOĞLU (14.03.2003'e kadar)
Gülşen SU(14.03.2003'den sonra)
Sayman Üye : Ali YILDIRIM
Üye : Dursun ERİK
Üye : Nilgün ŞENLİK (14.03.2003'e kadar)
Zafer AKPINAR (14.03.2003'den sonra)
Üye : Fikret KAÇAROĞLU

BÖLGE- İL- İLÇE VE İŞYERİ TEMSİLCİLİKLERİ

ADI	İLİ
Aydın ÖZTÜRK	ADİYAMAN
YAŞAR KİBİCİ	AFYON
AYŞEGÜL YILDIZ	AKSARAY
KARAHAN	AMASYA

ADI	İLİ
ÖKSELOĞLU	
Özlem ALBAYRAK	ARTVİN
ALİ ERGİN	AYDIN
A.Necip PEHLİVAN/ NAFİZ DEMİR	BALIKESİR
REFİK BİLALOĞLU	BARTIN
AHMET ALTUNÇ	BATMAN
MEHMET COŞKUN	BAYBURT
SELMA GÖZLEV	BİLECİK
ZEKİ ERDEM BURTANKOÇI	BİNGÖL
HASAN ALİ UTKU ŞAVKLI	BURDUR
MUSTAFA ARIK	BURSA
ABDÜLKADİR ŞEN	ÇANAKKALE
KAMBER KIŞ	ÇORUM
SERDAR SEÇKİN	EDİRNE
BURHANETTİN YILMAZ	ELAZIĞ
EYÜP TAVLAŞOĞLU	ERZURUM
ERKAN KAYALAR	ERZİNCAN
ALİ SERİNDAĞ	GAZİANTEP
ÖZCAN ÖZGÜRBÜZ	GİRESUN
ZAFER ASLAN	GÜMÜŞHANE
NECATİ ORUKOĞLU	HATAY
MAHMUT MUTLUTÜRK	ISPARTA
Zuhal ÖZANANAR	İÇEL
MEHMET KURUÇAY	K.MARAŞ
TANER ERHAN	KARABÜK
ALTAN ÖZCAN	KARAMAN

ADI	İLİ
ERKAN AYDIN	KARS
ALİ KAYA	KASTAMONU
TUFAN ALA	KAYSERİ
ERDAL PARLAK	KIRIKKALE
GÜLTEKİN HADİ	KIRKLARELİ
DEMİR ERKANOL	KOCAELİ
İLKAY GÜVERCİN	KÜTAHYA
RIZA CENGİZ	MALATYA
KENAN YALINIZ	MANİSA
İDRİS YAŞAR	MARDİN
RAMAZAN KARTAL	MUĞLA
DURMUŞ AVŞAR	MİLAS
CEMALETTİN SEVİŞ	MUŞ
M.GÜRHAN YALÇIN	NİĞDE
OSMAN ÇELİK	ORDU
ASUMAN DAVARCI	OSMANİYE
HAKAN YANBAY	RİZE
MUSTAFA ASİLHAN	SAKARYA
ABDÜLMECİT KAYAR	SİİRT
FADLİ ASLAN	ŞANLIURFA
A. BAKİ ÇAĞLAYAN	TEKİRDAĞ
KASIM ÇAĞLAYAN DEMİREZEN	TOKAT
Murat AKDENİZ	TUNCELİ
ORHAN ALACA	UŞAK
YAKUP ALTAN ÖZTÜRK	VAN
ARİF NİHAT ÜSTÜNBAŞ	YALOVA
ŞEMSETTİN DEMİR	YOZGAT
EROL ORHAN	ZONGULDAK

ANKARA İŞYERİ TEMSİLCİLİKLERİ

ABDÜLKADİR SUCU
AKİF DİLEMRE
ALAATTİN DOĞAN
ALİ BAŞER
ALİ BURAK YENER
ARMAĞAN SERDAROĞLUI
DİLEK KESKİN TOKAT
ERGUN MANAV
GÜLAY SEZERER
GÜRSEL ERUL
HALİL ERKİLİÇ
İSMAİL HENDEN
KEMAL KURU
M. GÜRKAN KICIKOĞLU
MİNE MENEKŞE
MUSTAFA ERDOĞAN
MUSTAFA Z. ŞENGEL
MÜRSEL DEMİRBAŞ
NECDET DANGAZ
NURAY YURTSEVEN
Ö.HASAN BALSEVER
ÖZKAN OLCAY
PINAR TOKMAKKAYA
REFAHAT

OSMANÇELEBİOĞLU
SUAT ORUÇ
TEMEL TOPÇU
NİLSUN OKAN

BİLİMSEL TEKNİK KURUL

Maden Jeolojisi Üyesi	:	Prof. Dr. Taner ÜNLÜ
Doğal Afetler Üyesi	:	Dr. Erdal HERECE
Jeoloji Hizmetleri Üyesi	:	Dr. Neşat KONAK
Mühendislik Jeolojisi Üyesi	:	Dr. Dinçer ÇAĞLAN
Enerji Hammaddeleri Üyesi	:	Dr. Tufan ERDOĞAN
Hidrojeoloji Üyesi	:	Hasan Kırmızıtaş (20.04.2003'e kadar) Levent TEZCAN (20.04.2003'den sonra)
Kıyı ve Deniz Jeolojisi Üyesi	:	Dr. Güven ÖZHAN
Çevre Jeolojisi Üyesi	:	Dr. Selami TOPRAK
Mesleki Eğitim Üyesi	:	Dr. Eşref ATABEY
Ar-Ge Üyesi	:	Dr. Mehmet ŞENER

TÜRKİYE JEOLJİ BÜLTENİ

Editörler

Cem SARAÇ
Gürol SEYİTOĞLU
Ercan ÖZCAN

Teknik Editör

Okan DELİBAŞ

Türkiye Jeoloji Bülten Yazı İnceleme Kurulu

Hasan Bayhan
Erdin BOZKURT
Durmuş BOZTUĞ
Jean CHOROWICZ
İ. Hakkı DEMİREL
Max DEYNOUX
Kadir DİRİK

Peter DOWD
İsmet GEDİK
Ergun GÖKTEN
Nilgün GÜLEÇ
Cahit HELVACI
Kemal İNAN
Alain LEJAY
Gilbert KELLING
Y. Ziya ÖZKAN
Doğın PAKTUNÇ
Asaf PEKDEĞER
Ahmet SAĞIROĞLU
Muharrem SATIR
Ercüment SİREL
Şevket ŞEN
Orhan TATAR
Abidin TEMEL
Necati TÜYSÜZ
Timur USTAÖMER
Taner ÜNLÜ
Ulvican ÜNLÜGENÇ
Baki VAROL
Hüseyin YALÇIN

JEOLOJİ MÜHENDİSLİĞİ DERGİSİ

Editörler

Abidin TEMEL
Mehmet ŞENER
Dinçer ÇAĞLAN

Yardımcı Editörler

Hüseyin YILMAZ
Sedat TÜRKMEN
Yıldırım GÜNGÖR

Jeoloji Mühendisliği Dergisi Yayın Kurulu

Musa ALPARSLAN
Kemal AKDAĞ
Fehmi ARIKAN
Eşref ATABEY
Serdar BAYARI

Emel BAYHAN
Berk BESBELLİ
Muazzez ÇELİK
Tandoğan ENGİN
Yavuz ERKAN
Okay EROSKAY
Yurdal GENÇ
Candan GÖKÇEOĞLU
Ergun GÖKTEN
Fikret KAÇAROĞLU
Erçin KASAPOĞLU
Halil KUMSAR
Mahmut MUTLUTÜRK
Eran NAKOMAN
Faruk OCAKOĞLU
Nazmi OTLU
Ahmet SAĞIROĞLU
Sönmez SAYILI
Şakir ŞİMŞEK
Asuman TÜRK MENOĞLU
Necati TÜYSÜZ
Reşat ULUSAY
Hasan YAZICIGİL

MAVİ GEZEĞEN

Editörler (6-7. Sayılar)

Ahmet APAYDIN

Okan ZİMİTOĞLU

Veysel IŞIK (8. sayı)

Mavi Gezegen Dergisi Yayın Kurulu

Alper Sakitaş

Ayhan Aydın

Borga Menteş

Doğu Ateş

Ece Gökpınar

Ferhat Kaya

M. Akif Sarıkaya

Nilsun Okan

Ruken Doğan

HABER BÜLTENİ

Editör

Cevdet ÇAKIR(2002 yılı)

Özgür Cihan KARASAN (2003 yılı)

Yayın Kurulu

Dündar ÇAĞLAN

Özgür Cihan KARASAN

Veysel URKAN

Çiğdem YILDIZ

Akman KIRMIZITAŞ

Can TEKİN

Ulaş NACAR

Türkay ÇOŞKUNER

YASA ve YÖNETMELİK KOMİSYONU

(Afet, Maden, İmar, Çevre, Bor Enstitüsü, Mahalli İdareler, Kamu Yönetimi ve Oda iç yönetmelikleri)

Ali ÇAKMAKOĞLU

Ali Kemal AKIN

Nuray ÖNOĞLU

Ali KOÇAK

Aytekin ZİHNİ

Bahattin DEMİR

Diğer ÇAĞLAN

Durmuş AVŞAR

Dursun BAYRAK

Ersin GİRBALAR

Ertuğrul TONGUÇ

Fatma BOZBEYOĞLU

Gürsel ERUL

Güven ÖZHAN

HAKKI ATIL

Hasan ERTOK

Hüsnü AKYOL

Kemal AKPINAR

Kuddusi KARAKUŞ
Nusret GÜNGÖR
Oya ÖZGÜVEN
Önder AYDOĞDU
Öztürk AKBULUT
Pınar TOKMAKKAYA
Selami TOPRAK
Tahir ÖNGÜR
Tandoğan ENGİN
Taylan EYÜBOĞLU
Yunus ÜYE
Yusuf Z.ÖZKAN
Zeki ERZENOĞLU

AFET KRİZ BİRİMİ

Ramazan DEMİRTAŞ	Tarhan ERENBİLGE
İlyas YILMAZER	Fuat ŞAROĞLU
Seval ASLAN	Rukiye ALAN
Diñer ÇAĞLAN	Müjdat YAMAN
Erdal HERECE	Bahattin DEMİR
Bengi ERAVCI	Kazım ALTAYLI
Fatma BOZBEYLİOĞLU	H. İbrahim YİĞİT
Şevki BAYRAKTAROĞLU	A. Bülent BAŞ
Necdet DANGAZ	Sami ERCAN
Kemal AÇIKGÖZ	Hişam ALACAHAN
Dr. Hasan KIRMIZITAŞ	Ö. Murat YAVAŞ
Fehmi ARIKAN	Muzaffer DEMİRCİ
Süreyya SEZER	Aytekin ZİHNİ

TOPLUMSAL SORUNLAR VE SOSYAL ETKİNLİKLER KOMİSYONU

Erdal BİLGİNER

Ş.Şevki BAYRAKTAROĞLU

Hasan Ali BAYRAK

Fatma BOZBEYOĞLU

Ali ULUSOY

Salih ARGUNHAN

Ercan BAYRAK

Halil ŞİMŞEK

Nurcan NEFESLİOĞLU

Çiğdem YILDIZ

Deniz ATEŞ

Bülent CAN

WEB KOMİSYONU

Hasan Ali BAYRAK

Canan KUZUCU

F. Serap KURT

Güçlü DURMAZ

SERBEST ÇALIŞANLAR KOMİSYONU

Ayhan BAHÇECİ

Bülent YAĞYEMEZ

Bülent KİPER

Elif ÇİÇEK

Emin DALASLAN

Ali Asker ŞİMŞEK

Yeliz ALİM

Ülkü MUTLUSOY

Teoman KUÇUR

Ufuk KUYUCU

Volkan ÜNAL

Selahattin KOÇAK

Ertuğrul GÜLTEKİN

Kemal TÜRELİ
Hüseyin ÖZÇİÇEK
Gürhan RAHMİ KOÇBAY
Erçin TÜRKEL
Kenan KAYA
M.Atila BAĞCI
Mahmut ŞAHİN
Metin YAVUZ
Mustafa ADIGÜZEL
Ogün ŞANAL
Orhan ÖZTEPE

RAPOR İNCELEME KOMİSYONU

Okan ECİROĞLU
Burhan Gülek ÖZEL
Necmettin GÜRSOY
Murat DİNÇ
Turgut YILDIRIM.
Tayfun KAVAKLI
Tayfun SEL
GÜREL ÖZDEMİR
Murat ERCANOĞLU
Nazım KUTLU
Osman CEYHAN
Mustafa ADIGÜZEL

KÜTÜPHANE KOMİSYONU

F. Serap KURT
Zeynep Özlem OZAN
Hülya Ateş

Nurgül YEŐİLOĐLU

Levent UYANIK

ÇiğdemYILDIZ

ASGARİ ÜCRET KOMİSYONU

Ali KAYABAŞI

Bülent KİPER

Kenan KAYA

Ayhan BAHÇECİ

JEOĞENÇ

Akman KIRMIZITAŞ

Ozan ALPHAN

Serhat ÖZBAY

Özgür CİHAN KARASAN

Hakan BORAN

Ulaş NACAR

OĞuz TÜFENKCI

Nilsun OKAN

Elif CANAN DOĞAN

Sertan DEMİR

Ece GÖKPINAR

Türkay COŞKUNER

Bilge GÜLER

Esat SİVRİ

F. Serap KURT

Bahadır ÖKSÜZ

Çiğdem YILDIZ

Elif YILMAZ

Melike ÖZKAYA

Alper ŐATIR

ODA HUKUK MÜŞAVİRİ

Hatice GENÇ

LOKAL SORUMLUSU

Şerafettin YILMAZ

JMO ODA ÇALIŞANLARI

Büro Amiri:Tülin YLDIRIM (Jeoloji Müh.)

Deniz IŞIK-Jeo. Müh

Elif ÖNDOĞAN (18.04.2002-19.05.2003) (29.01.2004-..)

İlhan ESİM

Serdal İLHAN

Hasan Hüseyin YEŞİLDOĞAN

Kubilay GÜNDÜZ (30.05.2003'e kadar)

56. TÜRKİYE JEOLJİ KURULTAYI

DÜZENLEME KURULU

Özcan DORA	Başkan
Neşat KONAK	II. Başkan
Mehmet ŞENER	Sekreter
Nihat BOZDOĞAN	Sekreter

Ümit SEYREK Sayman

Türkay COŞKUNER

Özgür Cihan KARASAN

Arzu KAYNAR

F. Serap KURT

Nilsun OKAN

Veysel URKAN

Burcu SİNCAN

Aydın ÇOLAKOĞLU

Abdurrahman TABLACI
Ebru Sezen DEMİRCİ
Nurhan DEMİRSU
Senem AYDINLI
Özgül AFŞİN
İnci ÇETİN
Beyit YILMAZ
Banu GÜLTEKİN
Efide KUTLU
Murat ÇİÇEK
Hakan ÜSTÜN
Ayla BULUT
Demet İSLAMOĞLU
Özgür DEMİRCİ
Yalçın ŞENTÜRK

57. TÜRKİYE JEOLJİ KURULTAYI DÜZENLEME VE YÜRÜTME KURULU

Başkan : Erdoğan YÜZER
II. Başkan : Tandoğan ENGİN
Sekreter : Eşref ATABEY
Sayman : Ümit SEYREK
Semra TARİH
Özge Ç. KALAY
Nihal ENGÜR
Murat DEMİR
Cemile AYDOĞDU
Nezaket DÖNMEZ
Yasemin KIRAN
Burcu SİNCAN
Nazan YEŞİLYURT

Çiğdem YILDIZ
Çiğdem EYRİK
Esra B. TEZER
Tuğba YILDIZ
Aydın ÇOLAKOĞLU
Alp İLHAN
Yalçın ŞENTÜRK
Veysel URKAN
Deniz ÖZARSLAN
S. Buket ŞENTÜRK
Beyit YILMAZ
Gülcan YILMAZ
Mine Buket EFE
Zahide KÖKLÜ
Esra G. KÜÇÜK
F. Serap KURT
Z. Özlem OZAN
Alper SAKİTAŞ
Pınar TOKMAKKAYA

DOĞU ANADOLU ENDÜSTRİYEL HAMMADDE ÇALIŞTAYI (DAJEO)

Çalıştay Onursal Başkanı
Yücel AŞKIN

Çalıştay Başkanı
A.Ümit TOLLUOĞLU

Çalıştay II. Başkanı
Sefer ÖRÇEN

Çalıştay Sekreterleri
Eşref ATABEY
Türker YAKUPOĞLU

YÜRÜTME KURULU

Erhan AKÇA
İsmail AKKAYA
Meltem BAYKAL
Ali Rıza ÇOLAKOĞLU
M. Akif İŐIK
Güldem KAMAR
Aslı KARABAŞOĞLU
Özgür KARAOĞLU
Onur KÖSE
Vural OYAN
Yavuz ÖZDEMİR
Çağlar ÖZKAYMAK
Altan ÖZTÜRK
Ali ÖZVAN
Azad SAĞLAM
Levent SELÇUK
Sadık ŞENER
Muzaffer ŞENOL
Serkan ÜNER
Tijen ÜNER
Pelin Yalçın
Çetin YEŞİLOVA

DEPREM BİLİMLER VE FELSEFE

Başkan

Tahir ÖNGÜR

II. Başkan

Halil TURAN

Sekreter

Ayhan SOL

Mehmet ŞENER

İsmet CENGİZ

EVAPORİTLER

A.Kemal IŞIKER

MTA Genel Müdürü

Aydın ÇELEBİ

JMO Başkanı

YÜRÜTME KURULU

Başkan

Baki VAROL

II. Başkan

Eşref ATABEY

Sekreterler

Deniz İskender ÖNENÇ

Fahrettin ŞENER

Üyeler

Cahit HELVACI, Ergüzer BİNGÖL, Hasan ERTOK, Ali UYGUN,
Erdoğan TEKİN, Ahmet GÜZEL, Mustafa KIRIKOĞLU, F. Serap KURT, Elif
GÜNEN

**SERAMİK
DÜZENLEME KURULU**

SEMİNERİ

A.Kemal İŞİKER MTA Genel Müdürü
Aydın ÇELEBİ JMO Başkanı

SEMİNER YÜRÜTME KURULU

BAŞKAN :Asuman TÜRK MENOĞLU
2.BAŞKAN :Aydın ARAS
SEKRETER :Deniz İskender ÖNENÇ
 Feyyaz KAPKAÇ

ÜYE :Haşim AĞRILI, Aydoğan AKBULUT, Eşref ATABEY,
Selahattin KADİR, Serdar KARAHAN, Abdurrahman MURAT, Özlem OZAN
Ali SAYIN, Ayşe ÜZEL, Edip YÜCEL

ÜRGÜP ÇALIŞTAY DÜZENLEME KURULU

BAŞKAN
NEŞAT KONAK

II. BAŞKAN
EŞREF ATABEY

SEKRETER
MEHMET ŞENER

ÜYE
İSMET CENGİZ
ÖZLEM OZAN
F.SERAP KURT

DAJEO

DÜZENLEME ve YÜRÜTME KURULU

Çalıştay Onursal Başkanı

Yücel AŞKIN

Çalıştay Başkanı

A.Ümit TOLLUOĞLU

Çalıştay II. Başkanı

Sefer ÖRÇEN

Çalıştay Sekreterleri

Eşref ATABEY

Türker YAKUPOĞLU

YÜRÜTME KURULU

Erhan AKÇA

İsmail AKKAYA

Meltem BAYKAL

Ali Rıza ÇOLAKOĞLU

M. Akif IŞIK

Güldem KAMAR

Aslı KARABAŞOĞLU

Özgür KARAOĞLU

Onur KÖSE

Vural OYAN

Yavuz ÖZDEMİR

Çağlar ÖZKAYMAK

Altan ÖZTÜRK

Ali ÖZVAN

Azad SAĞLAM
Levent SELÇUK
Sadık ŞENER
Muzaffer ŞENOL
Serkan ÜNER
Tijen ÜNER
Pelin Yalçın
Çetin YEŞİLOVA

IV. PLAEONTOLOJİ STRATİGRAFİ ÇALIŞTAYI

ONUR KURULU

ENGİN MERİÇ
AZİZ ERTUNÇ
AYDIN ÇELEBİ

DÜZENLEME KURULU

CEMAL TUNOĞLU
SERPİL TEYMUR PINÇE
KEMAL ERDOĞAN
İSMET CENGİZ
F. SERAP KURT

1974-2004 30. YILDA DÖNEM DÖNEM JMO	
1974 Dönemi	
	Asil İsim
Kurucu Heyet 18.05.1974	Selçuk BAYRAKTAR
	Gürol ATAMAN
	Reşat BOĞAZ
	Yüksel DEMİRKOK
	Orhan DURSUNOĞLU
	Muzaffer EVİRGEN
	Ekrem GÖKSU
	İsmet ÖZGENÇ
	Güven ÖZHAN
	İsmail ÖZKAYA
	Turgut ÖZTAŞ
	Kaler SÜMERMAN
	Aycan TOPÇUOĞLU
	M.Tuna TEKELİ
	Süleyman TÜRKÜNAL
Gürkan YERSEL	
	Asil İsim

Geçici Yönetim Kurulu	Başkan	Süleyman TÜRKÜNAL
	II. Başkan	İsmet ÖZGENÇ
	Yazman Üye	Kaler SÜMERMAN
	Sayman Üye	M.Tuna TEKELİ
	Üye	Reşat BOĞAZ
Gürkan YERSEL		
Ünal SÜNDAL		
Denetleme Kurulu	İsmail ÖZKAYA	
	Ayhan ERLER	
	Tardu TÜMER	
TMMOB Yönetim Kurulu Gözlemci Üyeleri	İsmet ÖZGENÇ	
	Ünal SÜNDAL	
	Kaler SÜMERMAN	
Teknik Sorunlar Kurulu	Selçuk BAYRAKTAR	
	Günay TUZCU	
	Ahmet KAYA	
	Reşat BOĞAZ	
	Mahmut ARMAN	
	Yüksel ÖNEM	
	Abdurrahman EREN	
	Erdal BULUTLAR	
	Dursun BAŞTANOĞLU	
	Asil İsim	

Yönetim Kurulu	Başkan	Turhan SEYREK
	II. Başkan	Şenol KÜRTÜNLÜOĞLU
	Yazman Üye	Fehmi ÇETİN
	Sayman Üye	Mehmet TOKLU
	Üye	Kaler SÜMERMAN
Muzaffer EVİRGEN		
Mahmut ARMAN		
Denetleme Kurulu	Burhanettin İÇİN	
	Nedim KUTLUAY	
	İbrahim ÇABUK	
Onur Kurulu	Orhan ÖZKOÇAK	
	Süleyman TÜRKÜNAL	
	İsmail ÖZKAYA	
	Evren YAZGAN	
	Günay TUZCU	
TMMOB Yönetim Kurulu	Mahmut ARMAN	
	Fehmi ÇETİN	
	Tahir ÖNGÖR	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Muzaffer EVİRGEN (05.07.1976'ya kadar)
		Hasan ÖZASLAN (05.07.1976'dan sonra)
	II. Başkan	Ertuğrul TONGUÇ
	Yazman Üye	A. Hikmet KÖSE
	Sayman Üye	Kadir DİRİK
	Üye	Mustafa AKINCI
		Hasan ÖZASLAN (05.07.1976'ya kadar)
		L. Tufan ERDOĞAN (1.11.1976'ya kadar)
		Şenol KÜRTÜNLÜOĞLU (05.07.1976'dan sonra)
		Mithat KAYALP (1.11.1976'dan sonra)
Denetleme Kurulu	Kaler SÜMERMAN	
	İbrahim ÇABUK	
	Mehmet TOKLU	
Onur Kurulu	Orhan ÖZKOÇAK	
	Süleyman TÜRKÜNAL	
	İsmail Özkaya	
	Evren YAZGAN	
	Günay TUZCU	
TMMOB Yönetim Kurulu	Ertuğrul TONGUÇ	
	Taylan EYÜPOĞLU	
	Turhan SEYREK	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Ruhi YETİŞ
	II. Başkan	Bülent KİPER
	Yazman Üye	Hasan ÖZASLAN
	Sayman Üye	Kadir DİRİK
	Üye	Talia YAŞAR
		Yavuz HAKYEMEZ
		Zikrullah KIRMIZI
Denetleme Kurulu		Cumhur BAT
		İsmail KULAKSIZOĞLU
		Caner DOĞANELİ
Onur Kurulu		Selçuk BAYRAKTAR
		Kaler SÜMERMAN
		Erdal BULUTLAR
		Ersin ÖNSEL
		Yavuz KURDOĞLU
TMMOB Yönetim Kurulu		Ertuğrul TONGUÇ
		Ruhi YETİŞ
		Hasan ÖZASLAN
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Ersin ÖNSEL
	II. Başkan	Kaler SÜMERMAN
	Yazman Üye	H. Erhan SAKALLIOĞLU (10.08.1978'e kadar), İsmail KULAKSIZOĞLU (24.10.1978'e kadar) A. Kemal AKIN (24.10.1978'den sonra)
	Sayman Üye	Mümin DÜVENCİ
	Üye	Mustafa Pehlivan
		İsmail Hakkı KILIÇ
İsmail KULAKSIZOĞLU(10.08.1978' e kadar)		
A.Kemal AKIN (10.08.1978'den sonra)		
Bekir KATİPOĞLU (24.10.1978'den sonra)		
Denetleme Kurulu	Mustafa TOK	
	Şenol KÜRTÜNLÜOĞLU	
	Güngör UNAY	
Onur Kurulu	Selçuk BAYRAKTAR	
	Kaler SÜMERMAN	
	Erdal BULUTLAR	
	Ersin ÖNSEL	
	Yavuz KURDOĞLU	
TMMOB Yönetim Kurulu	Ersin ÖNSEL	
	Mustafa PEHLİVAN	
	İsmail Hakkı KILIÇ	
	Asil İsim	

Yönetim Kurulu	Başkan	İsmail Hakkı KILIÇ
	II. Başkan	Kaler SÜMERMAN
	Yazman Üye	Mustafa Refik ÜNLÜ
	Sayman Üye	Talip KARAOĞULLARIDAN
	Üye	Çetin KARAAĞAÇ
Taylan EYÜBOĞLU		
L.Tufan ERDOĞAN		
Denetleme Kurulu	Murat ÖZTÜRK	
	İbrahim ÇABUK	
	Orhan DURAN	
Onur Kurulu	Evren YAZGAN	
	Dursun BAŞTANOĞLU	
	Neşat KONAK	
	Fehmi ÇETİN	
	M.Cemil GÜLTEKİNGİL	
TMMOB Yönetim Kurulu	Ertuğrul TONGUÇ	
	Mustafa PEHLİVAN	
	Turhan SEYREK	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Mustafa PEHLİVAN
	II. Başkan	İsmail Hakkı KILIÇ
	Yazman Üye	A.Kemal AKIN
	Sayman Üye	Aytekin ZİHNİ (15.11.1980'e kadar) , Kadri ESENTÜRK (15.11.1980'den sonra)
	Üye	Şevki BAYRAKTAROĞLU
Deniz GENÇ		
Kadri ESENTÜRK		
Bekir KATIPOĞLU (15.11.1980'den sonra)		
Denetleme Kurulu	İbrahim ÇABUK	
	Selahattin KOÇAK	
	Nedim KUTLUAY	
Onur Kurulu	Evren YAZGAN	
	Dursun BAŞTANOĞLU	
	Neşat KONAK	
	Fehmi ÇETİN	
	M.Cemil GÜLTEKİNGİL	
TMMOB Yönetim Kurulu	Kaler SÜMERMAN	
	Mustafa PEHLİVAN	
	Ertuğrul TONGUÇ	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	İsmail Hakkı KULAKSIZOĞLU
	II. Başkan	H.İrfan GENCER
	Yazman Üye	A. Kemal AKIN
	Sayman Üye	Ayhan KÖSEBALABAN
	Üye	Cumhur BAT
Salih KONYA		
Aydın ARAS (01.07.1981'e kadar)		
İbrahim VARDAL (01.07.1981'den sonra)		
Denetleme Kurulu	Tahir ÇEBİ	
	Mustafa ŞENOL	
	Ali ÇAKMAKOĞLU	
Onur Kurulu	Süleyman TÜRKÜNAL	
	Muzaffer EVİRGEN	
	Orhan SUNU	
	İbrahim ÇABUK	
	Engin ÇUBUKÇU	
TMMOB Yönetim Kurulu	A.Kemal AKIN	
	Cumhur BAT	
	Zülfikar BİÇER	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	İsmail Hakkı KULAKSIZOĞLU
	II. Başkan	H.İrfan GENCER (25.03.1983'e kadar) ,Yunus ÜYE (25.03.1983'den sonra)
	Yazman Üye	Cumhur BAT
	Sayman Üye	Orhan ERBİZ (03.11.1982'ye kadar),Halil TÜRKMEN (03.11.1982'den sonra)
	Üye	Ayhan KÖSEBALABAN (25.03.1983'e kadar)
		Halil TÜRKMEN (03.11.1982'ye kadar)
		Mustafa AKPINAR (26.02.1983'e kadar)
		Tahir ÇEBİ (03.11.1982'den sonra)
		Ahmet ANGILI (25.03.1983'den sonra)
		Rıfki BİLGİN (25.03.1983'den sonra)
Denetleme Kurulu	Ali Kemal AKIN	
	Salih KONYA	
	İbrahim VARDAL	
Onur Kurulu	Süleyman TÜRKÜNAL	
	Muzaffer EVİRGEN	
	Orhan SUNU	
	İbrahim ÇABUK	
	Engin ÇUBUKÇU	
TMMOB Yönetim Kurulu	Aydın ARAS	
	Cumhur BAT	
	Ayhan KÖSEBALABAN	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Behiç ÇONGAR
	II. Başkan	Demircan GÜNGÖR (13.08.1985 'e kadar) ,Hikmet TÜMER (13.08.1985'den sonra)
	Yazman Üye	Ahmet ANGILI (13.08.1985'e kadar),Beyazıt ERDEM (13.08.1985 'den sonra)
	Sayman Üye	Hayrettin KADIOĞLU
	Üye	Hikmet TÜMER (13.08.1985'e kadar) Kenan KAYA (13.08.1985'den sonra) Turgay ALEMDAROĞLU Mehmet PEHLİVAN
Denetleme Kurulu		Halil TÜRKMEN
		Cumhur BAT
		Zeki AKYOL (01.01.1985'e kadar)
		A.Kemal AKIN (01.01.1985'den sonra)
Onur Kurulu		Melih TOKAY
		Mehmet AYAN
		Vedat DOYURAN
		Selçuk BAYRAKTAR
		Tuncay ERCAN
TMMOB Yönetim Kurulu		İsmail KULAKSIZOĞLU
		Şahin TÜFENKÇİ
		Ayhan BAHÇEÇİ
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Osman TAŞAN
	II. Başkan	Reşat ULUSAY (24.04.1986'ya kadar), Şanver İSMAİLOĞLU (24.04.1986'dan sonra)
	Yazman Üye	Beyazıt ERDEM
	Sayman Üye	Hayrettin KADIOĞLU
	Üye	Mehmet BİTEN
		İbrahim KOCABAŞ
		Selahattin YILDIRIM (18.11.1986'ya kadar)
		İbrahim AKKUŞ (18.11.1986'dan sonra)
	Denetleme Kurulu	Vedat OYGÜR
		Yılmaz SOYSAL
Halil TÜRKMEN		
Onur Kurulu	Selçuk BAYRAKTAR	
	Cevat BİÇEN	
	Behiç ÇONGAR	
	Kaler SÜMERMAN	
	Hikmet TÜMER	
TMMOB Yönetim Kurulu	İsmail KULAKSIZOĞLU	
	A.Kemal AKIN	
	Mehmet BİTEN	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Osman TAŞAN
	II. Başkan	Şanver İSMAİLOĞLU
	Yazman Üye	Halil TÜRKMEN (05.08.1989'a kadar)
	Sayman Üye	Hayrettin KADIOĞLU (02.11.1989'a kadar)
	Üye	Bayazıt ERDEM
İbrahim AKKUŞ		
Serdar MADENCİ		
Bülent BAYBURTOĞLU (02.11.1989'dan sonra)		
Denetleme Kurulu	Yavuz Faruk SÜTÇÜ	
	Ahmet KARTALKANAT	
	Yılmaz SOYSAL	
Onur Kurulu	Tardu TÜMER	
	Necmi YÜCE	
	Bilsel KEÇEÇİ	
	Aydın BALTA	
	Hikmet BALTA	
TMMOB Yönetim Kurulu	İsmail KULAKSIZOĞLU	
	Cumhur BAT	
	Yücel SÜMER	
1990-1992 Dönemi		
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Behiç ÇONGAR
	II. Başkan	Hikmet TÜMER
	Yazman Üye	Yılmaz SOYSAL
	Sayman Üye	İsmail YİĞİTEL
	Üye	Mesude AYDAN
		Ethem ATASOY
		Şanver İSMAİLOĞLU (04.04.1991'e kadar)
		Hayrettin KADIOĞLU (04.04.1991'den sonra)
Denetleme Kurulu	Hasan ÖZASLAN(22.11.1990'a kadar)	
	Yavuz Faruk SÜTÇÜ	
	Ferudun YÜKSEL	
	Serdar GÜÇLÜER (22.11.1990'dan sonra)	
Onur Kurulu	Güler TANER	
	Yavuz OKAN	
	Bülent KİPER	
	Sadık AÇAN	
	Güngör ÇAMLIYURT	
TMMOB Yönetim Kurulu	Cumhur BAT	
	Halil TÜRKMEN	
	Salih KONYA	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Behiç ÇONGAR
	II. Başkan	Hikmet TÜMER
	Yazman Üye	Mehmet Yüksel BARKURT
	Sayman Üye	Zeynel DEMİREL
	Üye	Erçin TÜRKEL
Coşkun NAMOĞLU		
Şanver İSMAİLOĞLU (18.03.1992'ye kadar)		
Mesude AYDAN (18.03.1992'den sonra)		
Denetleme Kurulu	Bayazıt ERDEM	
	Halil TÜRKMEN	
	Ayhan KÖSEBALABAN	
Onur Kurulu	Engün MERİÇ	
	Yavuz OKAN (29.12.1993'e kadar)	
	Tuncay ERCAN	
	Kaler SÜMERMAN	
	İsmail YİĞİTEL	
	Salih KONYA (29.12.1993'den sonra)	
TMMOB Yönetim Kurulu	Hayrettin KADIOĞLU	
	Osman TAŞAN (13.05.1992'ye kadar)	
	Hikmet TÜMER	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Hikmet TÜMER
	II. Başkan	Mehmet Yüksel BARKUT
	Yazman Üye	Tahir ÇEBİ
	Sayman Üye	Erçin TÜRKEL
	Üye	Zeynel DEMİREL
Yakup ÖZÇELİK		
Erdem ÇÖREKÇİOĞLU		
Denetleme Kurulu	Ayhan KÖSEBALABAN	
	Osman Nuri SAYGIDEĞER	
	Halil TÜRKMEN	
Onur Kurulu	Tuncay ERCAN	
	Salih KONYA	
	Yılmaz SOYSAL	
	Vedat OYGÜR	
	Hulusi SARIKAYA	
TMMOB Yönetim Kurulu	Mehmet Yüksel BARKURT	
	Haydar İLKER	
	Yavuz Faruk SÜTÇÜ	
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Hikmet TÜMER
	II. Başkan	Tahir ÇEBİ (11.07.1997'ye kadar),Erçin TÜRKEL (31.07.1997'den sonra)
	Yazman Üye	Erçin TÜRKEL (31.07.1997'ye kadar),Erdem ÇÖREKÇİOĞLU (31.07.1997'den sonra)
	Sayman Üye	A.Bülent BAŞ
	Üye	Oğuz DEMİRKIRAN
		Erdem ÇÖREKÇİOĞLU (31.07.1997'ye kadar)
		T.Kemal TÜRELİ (31.07.1997'den sonra)
		M.Bahadır ŞAHİN (23.10.1997'ye kadar)
		M.Ali GENÇ (23.10.1997'den sonra)
	Denetleme Kurulu	Halil TÜRKMEN
Osman Nuri SAYGIDEĞER		
Zeynel DEMİREL		
Onur Kurulu	Selçuk BAYRAKTAR	
	Salih KONYA	
	Bülent CAN	
	Vedat OYGÜR	
	Ayhan KÖSEBALABAN	
TMMOB Yönetim Kurulu	Mehmet Yüksel BARKURT (TMMOB Yön.Kur.Üyesi)	
	Hikmet TÜMER	
	Tahir ÇEBİ	
TMMOB Yüksek Onur Kurulu Adayı	Yavuz F.SÜTÇÜ	

TMMOB Yüksek Denetleme Kurulu Adayı		Ali İŞCAN
		Asil İsim
Yönetim Kurulu	Başkan	Ayhan KÖSEBALABAN
	II. Başkan	Aydın ÇELEBİ
	Yazman Üye	Mutlu GÜRLER
	Sayman Üye	Ali KAYABAŞI
	Üye	Faruk OCAKOĞLU Cumhur GAZİOĞLU Önder AYDOĞDU/ Rıza SOYPAK
Denetleme Kurulu		Halil TÜRKMEN
		Osman Nuri SAYGIDEĞER
		Erçin TÜRKEL
Onur Kurulu		Necmi YÜCE
		Bayazıt ERDEM
		Taylan EYÜBOĞLU
		Yücel SÜMER
		Salih KONYA
TMMOB Yönetim Kurulu		Şanver İSMAİLOĞLU
		Ayhan SOL
		Çetin KURTOĞLU
		Asil İsim

Yönetim Kurulu	Başkan	Aydın ÇELEBİ
	II. Başkan	İsmet CENGİZ (30.07.2001'e kadar), Dinçer ÇAĞLAN (30.07.2001'den sonra)
	Yazman Üye	Mutlu GÜRLER (30.07.2001'e kadar), İsmet CENGİZ (30.07.2001'den sonra)
	Sayman Üye	Ali KAYABAŞI
	Üye	Dinçer ÇAĞLAN (30.07.2001'e kadar)
		Bülent BAYBURTOĞLU (30.07.2001'den sonra)
		Ercan BAYRAK (10.02.2001'e kadar)
		Cevdet ÇAKIR (10.02.2001'den sonra)
		Yüksel METİN
	Denetleme Kurulu	Kadri ESENTÜRK (06.03.2000)
Bayazıt ERDEM		
Aytekin ZİHNİ		
Yunus ÜYE		
Bahattin Murat DEMİR		
Tekin ARIKAL (26.03.2000)		

Onur Kurulu	Osman TAŞAN
	Ersin ÖNSEL
	İlyas YILMAZER
	Rıfki BİLGİN
	Savaş DİLEK
TMMOB Yönetim Kurulu	Hakkı ATIL
	Çetin KURTOĞLU
	Yakup BULUT
TMMOB Yüksek Onur Kurulu	Şanver İSMAİLOĞLU
TMMOB Yüksek Denetleme Kurulu	Ertuğrul TONGUÇ

ŞUNUŞ

DÜNYA

Dünya kapitalist sistemi 19. yüzyılın sonlarından, özellikle de 20. yüzyılın başından beri dünyayı bir kurallar zinciri çerçevesinde yönetmek istediği için dünya ticaretinde kurallarını koyarak bunları da kurumları aracılığıyla ulus devletlere dayatmakta ve uygulatmakta. Bu kurumlardan en önemlileri olan ve İkinci Paylaşım (dünya) savaşında güçsüz Avrupa'ya karşı güçlü ABD nin önderliğinde 1944'de Bretton Woods Konferansı ile İMF-Uluslararası Para Fonu (1947) ve DB-Dünya Bankası (1948) kurulur. IMF ulus devletlere "gerekli durumlarda" finansman sağlayacak, DB ise tüm dünya ülkelerinde özel teşebbüsün güçlenmesi için merkez bankaları, kalkınma bankaları ve yatırım bankaları üzerinden özel sektörü fonlayacak şekilde organize edilir. GATT (Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması) Anlaşması Bretton Woods Konferansının bir diğer sonucu olarak 1947'den itibaren hayata geçirilir. O dönemde dünya sermayesi içerisindeki başat rolü nedeniyle ABD sermayesi bu kurumların ve yönelimlerin önderliğini yapmaktadır.

ABD'nin hegemonyasında işleyen Bretton Woods Sistemi, dünya kapitalizminin ulusal kapitalizmlerin eklemelenmesinden oluşan bir "uluslar kapitalizmi" biçiminde işlemesini sağlamıştır. Bu dönemde, gelişmiş ülkelerde, "refah devleti", çevre ülkelerde ise "planlı kalkınma" paradigması geçerli olmuştur. Sistem, ekonomilerin devlet tarafından yönlendirilmesini öngören "Keynesyen" bir modele uygun olarak işlemiştir. Çevre ülkelerinde, sömürgelerin çözülmesi sonunda oluşan bağımsızlık hareketleri, yeni "**ulus-devlet**"lerin kurulması ile noktalanmaktaydı. Siyasi bakımdan, "**ulus-kurma**"; toplumsal-kültürel açıdan "**çağdaşlaşma**"; ekonomik açıdan ise, "**planlı kalkınma**" olarak tanımlanan bu süreç, toplumların, dünya kapitalizmi içindeki yerlerini, ulusal bütünleşmeleriyle birlikte almalarını öngörüyordu. Kapitalizme alternatif olarak kurulan, "sosyalist" ülkeler, kendi kurumları ile dünyada siyasal ve ekonomik açıdan

karşı bir “blok” oluşturuyor; uluslararası dengeler, “iki kutuplu” dünya ilişkileri içinde kuruluyordu¹.

Sovyetler Birliğinin (SSCB) dünya işçi sınıfını cezbeden bir güç olarak mevcudiyeti ve İkinci Paylaşım savaşından galibiyetle çıkması sonucunda, kapitalizmi tehdit eden sistemin mevcudiyeti nedeniyle, aynı zamanda kapitalizmin kendi krizlerini aşmak üzere bir bakıma sermayenin de ihtiyacı olarak Fordist birikim stratejisi ile hem o zamana kadar yeterince oluşmamış sermaye birikimi sağlanacak, hem de Keynesyen sosyal devletin nimetlerinden en fazla yararlanacak olan yine burjuvazi olacak, büyük harcamalar gerektiren sanayiye gereken altyapı yatırımları halkın vergileri ile devletlere yaptırılacak, sonra da özelleştirme adı altında el koyulacak. Bu ekonomik model 1970 lerdeki kriz ile aynı zamana rastlayan SSCB nin güçsüzleşme ve çözülme sürecine kadar geçerliliğini korumuştur.

Üretim sürecinde yoğunlaşma ve sermaye birikim sürecinde kitlesel üretim ve kitlesel tüketim denklemi üzerine kurulu Fordist birikim stratejisinin 1970’li yıllarda başlayan krizi ve bunun sonrasında yaşanan kriz süreci, bir yandan uluslararası işbölümünü derinden etkilerken diğer yandan da hegemonik stratejilerin çözülüşünü de beraberinde getirmekteydi. Özellikle Fordizmdeki verimlilik artışlarına dayalı yüksek reel ücret politikaları yoluyla kitlesel tüketimi artırmak, Keynesyen makro ekonomik politikalar aracılığıyla pazara müdahale ve kitlesel üretim ve sermaye yoğunlaşmasına bağlı altyapı ve hammadde, yarı-mamul üretimi ve toplumsal denetim ve bütünleşmeyi kurumsal düzeyde oluşturan kapsamlı bir refah devleti oluşturma süreci batı kapitalizmlerinde çatırdamaya başlıyordu. Özellikle uluslararası pazarların doygunluk noktasına ulaşması ve emek verimliliğindeki artışın teknolojik düzeyin verili sınırına dayanarak durağanlaşması karşısında ulusal düzeyde merkezileşmiş ve temsil sürecinde makro düzeyde bir konum elde etmiş sendikal hareket sayesinde reel ücret düzeylerinin yükselmeye devam etmesi sermayenin, krizin nedeni olarak gördüğü Fordist kurumlara yönelik karşı saldırısının temelini oluşturmaktaydı. “Kati emek piyasası” söylemi ve bunun doğrultusunda

¹ Necat Erder, *Türkiye’de Sosyal Demokrasinin İdeoloji Sorunsalı*, <http://www.sdd.org.tr/necaterder2.htm>

yoğun sermaye birikim rejimi yerine yaygın bir rejime geçilmesi ve esnek birikim stratejilerinin krizin çözümü için alternatifsiz olduğu vurgusu dünya genelinde yeni birikim stratejisinin hegemonyasını kurmaya dönük yaklaşımların habercisi niteliğindedir².

Bu yeni hegemonyanın kurulabilmesi için ise kuruluşundan itibaren işlevlerini aralıksız sürdürmekte olan Bretton Woods kurumları (İMF, DB ve GATT raundları) (ve Türkiye özelinde Avrupa Birliği-AB) devreye sokuldular. Kararlar GATT raundlarında alınıyor, baskı araçları olarak İMF ve DB aracılığıyla merkezden çevreye dayatılıyordu. Bretton Woods'dan günümüze dek dünya ticaretini düzenleyen en önemli oluşumlardan birisi olan GATT ve onun sonucunda oluşturulan Dünya Ticaret Örgütü'nün ve bazı çevrelerce halen gerçek işlevi tam anlaşılammış AB nin daha yakından tanınması gerekmektedir.

GATT ve DTÖ-Dünya Ticaret Örgütü³:

GATT, 1947 yılında başlayan uzun ve ilginç yolculuğu boyunca uluslar arasındaki ticareti düzenleyen yegane çok-taraflı anlaşma olma özelliğini korudu. İmzalandığı dönemde anlaşmanın temel amacı, o tarihlerde oldukça yaygın bir sistem olan korumacılığın azaltılması ve uluslararası ticaretin genişleyerek artmasıydı. Korumacılığı en genel anlamıyla ele alacak olursak; Devletlerin ithalatta yüksek gümrük vergisi uygulamalarına başvurması, bir ülkeye ithal edilebilecek ürünlerin miktarlarının sınırlandırılması yani kota uygulaması, yerli işletmeleri geliştirmek amacıyla Devletler tarafından yapılan parasal desteklemeler ve belli malların ithalatına ya da belli ülkelerden yapılacak ithalata yasak getirmek şeklinde özetlenebilir.

GATT'da, ticari liberalizasyon hedefine ulaşmak için temel yöntemlerden önemli bir tanesi çok taraflı ticaret müzakerelerinin devamlılığını ve

²Oğuz Topak, Esnekliğin Ötesi: Yeni İş Kanunu Tasarısı, Petrol İş 2000-2003 Yıllığı, <http://www.petrol-is.org.tr/>

³ Gaye Yılmaz, *Kapitalizmin Kaleleri-II, WTO-Dünya Ticaret Örgütü, 2001*, <http://www.antimai.org/kitap/kkwtoblml.htm>

birbirleriyle ilişkilendirilmesini kolaylaştıran bir dizi raundun düzenlenmesi olmuştur. Bu raundlar aşağıdaki tabloda verilmektedir.

GATT Raundları⁴

Tarih	Raund	Ülke sayısı	Önemli sonuçlar
1947	Orijinal görüşmeler Cenevre'de	23	Gümrük ayrıcalıkları (45.000 ayrıcalık; o tarihte dünya ticaret hacminin 1/5'ine tekabül ediyordu)
1949	Ancey Raundu	13	Gümrük ayrıcalıkları (5.000 ilave ayrıcalık)
1951	Torquay Raundu	38	Gümrük ayrıcalıkları (8.700 ilave ayrıcalık)
1955-1956	Cenevre Raundu	26	Gümrük ayrıcalıkları (toplamı 2.5 milyar \$)
1960-1962	Dillon Raundu	26	Gümrük ayrıcalıkları (toplamı 4.9 milyar \$)
1964-1967	Kennedy Raundu	62	Gümrük ayrıcalıkları (toplamı 40 milyar \$)
1973-1979	Tokyo Raundu	102	Gümrük ayrıcalıkları (toplamı 300 milyar \$'dan fazla), anti-dumping hükümleri, Hükümet Satın almaları anlaşması, Devlet desteklemelerinin kaldırılması
1986-1994	Uruguay Raundu	123	Gümrük ayrıcalıkları, DTÖ'nün oluşumu, GATT içerisinde imzalanan tarım, tekstil ve giyim anlaşmalarına yeni ekler, GATS, TRIPS v.b. yeni anlaşmalar

GATT raundlarından Tokyo raundu, dünya ölçeğinde serbest piyasa ekonomisine geçişin, yani bugünkü dünya ekonomik sisteminin karar altına

⁴ A joint study by The Economic Policy Institute Corporate Watch, The Council of Canadians, Author : Keith Ferguson, <http://www.antimai.org>

alındığı raund. Bizde Turgut Özal'ın “mimarı” olduğu söylenen, 24 Ocak kararları olarak bilinen ve ancak 12 Eylül askeri darbesi yoluyla yürürlüğe konulabilen kararlar, tüm dünyada Tokyo Raundu sonunda uygulamaya konulmuştur. Tokyo Raundunun bazı önemli sonuçları ise GATT'ın sadece Gümrük Tarifeleriyle ilgili bir anlaşma olarak kullanılmayacağı, bunun ötesinde tarım ve hizmet sektörü de dahil olmak üzere tüm alanların ticaretleşmesi, ve piyasalaştırılmasının bir aracı haline getirileceği gibi kararlar.

Özelleştirmeler, esnek çalışma koşulları vb. gibi asıl hedefi kapitalizmin krizini aşmak olan Postfordist (*anında üretim olarak tercüme edebileceğimiz “just-in-time”*) üretim tarzı ile stokların eritilmesi, talep oranında arzın üretilmesi (*ki biz bunu esnek çalışma yaşamı olarak anlayabiliriz*), ve hizmet sektöründeki artı değere el koymak gibi yirmi yılı aşkın süredir kesintisiz devam eden bir süreç Tokyo Raundunda ortaya çıktı. 1979'da biten Tokyo Raundunun arkasından 1986'da Uruguay Raundu başlatıldı. Raundun sonunda Marakeş Anlaşması imzalandı ve Marakeş Anlaşmasıyla birlikte 4 temel olay yaşandı.

1. GATT anlaşmasının bütün yetki anlaşmalarıyla birlikte DTÖ- Dünya Ticaret Örgütü'ne devredilmesi

2. 11 ayrı sektörde belirlenen hizmetlerin-(**mimarlık, mühendislik**, ulaşım, elektrik, haberleşme, elektronik, su, belediye hizmetleri, eğitim, sağlık, turizm, finans, muhasebe vs.) kamu hizmetlerini de kapsayacak biçimde piyasa ekonomisine açılması. Bu GATS-Hizmet Ticareti Genel Anlaşması ile sağlandı.

3. Kısa adı AoA olan Tarımda Liberalizasyon Anlaşması

4. TRIPS- Patent ve Telif Hakları Anlaşması

DTÖ, 1995 öncesindeki ve bir örgüt olarak resmi bir hukuku olmayan, hükümlerin ülke yasalarına adapte edilmediği ve yasal açıdan sadece hukukun bir anlam ifade eden GATT'tan tamamen farklı olarak, ete kemiğe bürünmüş bir sermaye örgütü olarak yapılandırıldı. Bu güçlü yapının bir sonucu olarak ta DTÖ, örneğin devletlerin üzerinde mutabık kalınan kuralları uygulayıp; uygulamadığını izleme ve yaptırımlar getirme

konularında 1995 öncesi GATT'a oranla çok daha güçlü ve nüfuzlu bir örgüt haline getirildi.

DTÖ'nün Millenium Raund adı verilmesi planlanan 1999 yılı Kasım ayında ABD/Seattle'daki Bakanlar konferansı başarısızlıkla sonuçlanınca bu kez 2001 yılı Kasım'ında Katar/DOHA'da DTÖ 4.Bakanlar Konferansı toplandı ve halen devam etmekte olan Kalkınma Raundu resmiyete kavuşturulmuş oldu. 5.Bakanlar Konferansı ile yeni bir raundu başlatma girişimi 10-14 Eylül 2003 tarihleri arasında Meksika/CANCUN'da bu kez de başını Hindistan'ın çektiği Grup 21'lerin (*G21 olarak adlandırılan ülkeler*) muhalefetine takıldı. G21 ler Doha kapanış deklarasyonunun ilgili bölümündeki "konsensus" sözcüğüne gönderme yaparak, böylesi bir fikir birliğinin henüz oluşmadığını, öncelikle gelişmişlerin özellikle tarım alanında kendi şirketlerine tanıdığı imtiyaz, yaptığı destekleme ve gümrük vergileri üzerinden sağladığı korumalardan vazgeçerek pazarlarını üçüncü dünyaya ve gelişmekte olan ülkelere açmak zorunda olduklarını savunuyorlardı. İşte Ülke delegasyonları, DTÖ 5.Bakanlar konferansına böylesi bulanık bir ortamda geldiler. Bu durum, toplantılara ilk günden itibaren yansıdı ve delegeler arasında gerginliklere, özellikle de delegelerin birbirlerine karşı kullandıkları alışılmışın dışında, oldukça sert üsluba dönüştü. Sonuç olarak DTÖ'nün Cancun Konferansı, bloklararası restleşmeler sonucunda hiçbir karar alınmadan ve beklenti içerisinde olanlar açısından da tam bir fiyasko oldu. Ancak dünya kamuoyundan alınan bilgiler DTÖ'deki anlaşmazlıkların sürmesine rağmen GATS görüşmelerinin sermaye açısından son derece olumlu geçtiği yolunda⁵. Bunun Türkiye'deki iz düşümleri ise, bir dizi uyum yasaasının tüm hızı ile meclisten geçmekte olmasıyla da kendini gösteriyor.

Cancun'da yapılacak WTO 5. Bakanlar Konferansında, üyeler arasında sağlanacak konsensus doğrultusunda müzakerelerine başlanak konular : **Yatırımlar, Rekabet, Ticaretin Kolaylaştırılması ve Hükümet Satın Almaları (ihale yasası)** başlıklarından oluşan 4 ayrı, çok taraflı anlaşmadan oluşuyordu ve bunların toplamı ise hemen hemen 1998 yılında OECD'de imzalanamayan MAI-Çok Taraflı Yatırım Anlaşmasına (Multilateral Agreement on Investment) eşitti.

Hizmet Ticareti Genel Anlaşması -GATS- (General Agreement on Trade in Services)⁶ :

⁵ Cancun Değerlendirmesi, <http://www.antimai.org/can/grupcancunde1.htm>

⁶ Gaye Yılmaz, *Kapitalizmin Kaleleri-II, WTO-Dünya Ticaret Örgütü, 2001,* <http://www.antimai.org/kitap/kkwtoblml1.htm>

GATS Anlaşması, Uruguay Raundu bitiminde imzalanan ve hizmet sektöründeki ilk çok taraflı anlaşma olma özelliğine sahip olan bir Anlaşma. GATS'ın 1994 yılındaki ilk metninde Hizmetler 4 geniş grupta ele alınıp; tanımlanıyor :

- 1- Hizmet sunumunun sınır ötesinde gerçekleşmesi: Bu birinci grupta hizmet çeşidinin bir ülke tarafından diğer ülkede satışa sunulması söz konusu; telekomünikasyon ve uluslararası telefon görüşmeleri bu kapsamda değerlendiriliyor.
- 2- Hizmetin yurt dışında tüketilmesi: Bu ikinci gruba örnek olarak da Turizm gösteriliyor.
- 3- Ticari varlık gerektiren hizmetler : Bir şirketin başka bir ülkede hizmet üretimi ve satışı yapmak amacıyla şube veya acenta açması olarak açıklanan bu üçüncü gruba örnek olarak Bankacılık, eğitim ve sağlık-bakım hizmetleri gösteriliyor.
- 4- Gerçek kişilerin serbest dolaşımını gerektiren hizmetler olarak tanımlanan bu sonuncu grupta, ülkelerinden başka ülkelere hizmetlerini satmak üzere seyahat eden işgücü ele alınıyor. Danışmanlar ve benzer şekilde hizmet sunumu yapanlar bu grupta yer alıyor.

GATT'da olduğu gibi , GATS da 3 ana gruptan oluşuyor.

1-Temel hükümler,

2-Belli sektörlerle ilgili ek hükümler ve

3-Üye ülkelerin her birinin hangi hizmet alanlarını hangi tarihlerde yabancı hizmet sağlayacak şirketlerin emrine amade hale getireceğine ilişkin taahhütlerin yer aldığı geniş ve detaylı tablolar.

Yine tıpkı GATT'da olduğu gibi, GATS'da da hazırlanan bu geniş tablolar üzerinden hizmet sektöründe kuralsızlaştırma müzakerelerinin ucu açık bir şekilde devam ettirilmesi amaçlanıyor. Nitekim, 1994 yılında anlaşmanın hazırlandığı süreçte ülkelerin taahhüt takvimleri dikkate alınarak, yeni liberalizasyon görüşmelerinin 2000 yılında başlatılması kararlaştırılıyor ve

öngörülen tarihte bu görüşmelere başlanıyor . 2000 yılı görüşmeleri ortalama ayda iki kez olmak üzere halen devam ediyor.

GATS'ın belli hizmet sektörlerine özel ve anlaşmaya ek olarak yapılan düzenlemelerine, Dünya Ticaret Örgütünün kuruluşundan beri yeni yeni pek çok anlaşma eklendi. Mesela Şubat 1997'de 69 Hükümet bir araya gelerek telekomünikasyon hizmetlerinde geniş çaplı liberalizasyona gitme konusunda; aynı yıl Aralık ayında bu kez 70 Hükümet bir araya gelerek bankacılık, sigortacılık, menkul kıymetler ve finansal enformasyon ve bilgi hizmetlerinin %95'inden fazlasını kapsayacak bir finans hizmetleri liberalizasyonu anlaşmasında mutabakat sağladılar ve anlaşma imzaladılar. GATS Anlaşmasında, ilk başta çok kurnazca bir yöntem izlendi. Esnek anlaşma denilerek anlaşmanın dizayn biçimini ve ülkeleri serbest bıraktılar. Hiçbir ülke hangi sektörlerini piyasa ekonomisine açacağı konusunda zorlanmadı. Ve piyasaya açmayı taahhüt ettikleri sektörlerde muafiyetler almalarına izin verildi. Bu muafiyetler derogasyon listeleri olarak biliniyor. Açılan sektörlerde **“mühendislik ve mimarlık hizmetlerini piyasa ekonomisine açılabilir ama, yabancı mimar ve mühendislerin ülkede çalışmasına izin vermeyebilirsiniz”** bu derogasyondur-muafiyettir- “deme hakkınız var. Fakat anlaşmanın detayındaki **built-in** prensibi nedeniyle ileriye dönük liberalizasyona mecbursunuz.. Bu anlaşmada Dünya Ticaret Örgütü'ne üye tüm devletler için geçerli temel hükümler var. Bunlardan bir tanesi **stand still** prensibi –verdiğiniz hiçbir taahhütten geri dönüş hakkınız yok. Bir diğeri ise **built-in** prensibi. Mutlaka her bir raundda ileriye dönük liberalizasyon yapacaksınız. Geriye dönüş hakkınız zaten stand still ile engelleniyor, ama yerinizde durmanız da yasak. Nitekim genel hükümlerden bir tanesi de derogasyonların ilkesel olarak 10 yıllla sınırlı kalması. Dolayısıyla 1994'de alınan muafiyetler –açılan bir sektörde elde edilen muafiyetler-ancak 2004'e kadar geçerli. 2004 yılı, aynı zamanda, şu anda devam eden müzakerelerin de son tarihi –anlaşmaya dönüşeceği tarih olarak belirlenmişti. Ancak DTÖ içerisindeki son anlaşmazlıklar nedeniyle tarih şimdilik 2005 olarak telafuz edilmekte. **Dolayısıyla mühendislik ve mimarlık alanında 1994 yılında alınmış bir muafiyet varsa bunlar 2004'e kadar kaldırılmak zorunda.** Bu kural başka sektörler için de geçerli.

GATS'a göre piyasa işleyişi önündeki gereksiz engeller kaldırılmak zorunda. Bu mühendislik-mimarlık sektörleri için de geçerli. Bu “gereksiz engeller”;

- Odalarca belirlenen proje bedelleri ticaret önünde bir engel,
- Müteahhitlerin girdiği proje ihalelerinde mühendis-mimar onayının gerekli olması, ticaret önünde bir engel,
- Belediyelerde iskan aşamasında, yapının fenni kurallara uygun olarak yapıldığını belirten mühendis-mimar onayının aranması ticareti geciktirip zorlaştırdığı için ticaret önünde bir engel,
- Oda vizesi sistemi ticaret önünde engel
- Müteahhitlik hizmeti yapabilmek için gereken müteahhitlik karnesi aynı şekilde bir engel.
- Odanın üyelerinin hizmetlerini denetleme yetkisi aynı şekilde ticaret önünde engel
- Koruma Kurulları kaldırılmak zorunda bu yeni GATS müzakerelerine göre
- Turizm Teşvik veya Toplu Konut Kredileri ticaret önünde engel. Eğer bunlar kaldırılamıyorsa aynı koşullarla yabancılara da verilmek zorunda. Çünkü GATS anlaşmasına göre hiçbir devlet yabancı yatırımcılara ayrımcılık uygulayamaz v.b. gibi liste böylece uzayıp gidiyor.

GATS'da, gerçek kişilerin anlaşmaya bağlı olarak dolaşımı konusu detaylı olarak ele alınıyor ve bir bireyin belli bir hizmeti ifa etmek için başka bir üye ülkenin topraklarına geçici olarak nasıl gireceği ve o hizmeti nasıl gerçekleştireceği anlatılıyor. Anlaşmanın Hava Ulaşım Hizmetleriyle ilgili ekler bölümünde hava trafiği haklarının GATS kapsamına girmediği belirtiliyor fakat ardından; uçak tamir ve bakım hizmetleri, hava ulaşım hizmetlerinin pazarlaması ve satışı, bilgisayarlı rezervasyon hizmetleri sisteminin GATS kapsamında olduğu dikkat çekiyor.

Finansal Hizmetlerle ilgili ekler bölümünde; tüm sigortacılık ve bununla bağlantılı hizmetler ile tüm bankacılık ve diğer finansal hizmetlerin GATS kapsamında olduğu belirtiliyor. Bu bölümde üye ülke hükümetlerine belli

durumlarda belli “istisnai” haklar bahşediliyor ve hükümetlere, yatırımcıların, mevduat sahiplerinin, siyasi karar alma mekanizmasında bulunan kişilerin ya da kıymetlerin saklanması (emanet işlemleri, takas merkezleri v.b.) sorumlu kişilerin ve finans piyasalarında istikrarın korunması amacıyla gerekli önlemleri almaları için belli haklar tanınacağı belirtiliyor. GATS anlaşmasının özellikle finansal hizmetlerle ilgili olan bu bölümünün MAI'deki finans hizmetleri bölümüyle tıpatıp aynı olduğu, ülke ekonomilerinin bundan sonraki süreçlerde GATS anlaşmasına bağlı olarak krizlere çok daha fazla muhatap olacağı ve yoksulluğun giderek artacağı dünya kamuoyunda tartışılmakta.

Bir diğer masum görünen husus ise GATS'ın hiçbir hükmünde devletler özelleştirme yapmaya zorlanmıyor. Tüm sektörlerin piyasa ekonomisine açılması koşuluyla kamu hizmetleri özelleştirilmeyebilir. Fakat kamunun piyasaya uygun faaliyet göstermesi sağlanmak zorunda. Bunu eğitim, sağlık gibi sektörlerde düşünecek olduğunuzda, kamu üniversiteleri, özel üniversitelerle eşit oranda ücretli hale getirilmek zorunda.

Yeni GATS Anlaşmasında iki temel yaklaşım benimsenmiş durumda: Sınıflandırma (Classification) ve Salkımlandırma (Clustering Approach)⁷. Sınıflandırma 1994-GATS Anlaşmasında da uygulanmış ve bilinen bir yöntem. Sektörlerin bağlantılı alt sektörlerinin de anlaşma maddesi altında sıralanması yöntemine bu ad veriliyor. Salkımlandırma biraz daha farklı ve belirlenen ve bağlantılı olan her bir alt sektör bir kez de kendi içinde salkımlandırılıyor. Nihai tabloya baktığınızda en alt salkımlarda ana sektörden eser bile görememeniz olası. Henüz hangi sektörün sınıflandırma hangisinin ise salkımlandırmaya tabi tutulacağı tam olarak netleşmiş durumda değil. Ancak Turizm, Lojistik hizmetler ve finans sektörlerinde salkımlandırma yaklaşımının belirlendiği kesinlik kazanmış gibi.

Salkımlandırma ile kastedilen ise sektöre ilişkin tüm diğer sektörlerin liberalizasyonu. Örneğin Turizm sektörünü liberalizasyona açmanız demek, turistin ülkenizde kullanacağı tüm sektörleri turizme açmak zorunda olmanız demek. Bunlar; tarım, elektrik, su, her türlü ulaşım sektörleri, eğitim, sağlık v.b. diye tüm sektörler indirgeniyor.

Lojistik hizmetlerde ise, yani kargo taşıma şirketleri ve posta hizmetlerinde, taşımaya (kargo hizmetine) konu bütün mal üretimlerinde de

⁷ *GATS Anlaşmasının Gizlenen Boyutları ve GATS Karşıtı Uluslararası Eylemler, Nisan 2003, TMMOB Makine Mühendisler Odası, SD/2003/319*

salkımlandırma anlayışı uygulanarak alanın inanılmaz ölçüde genişlediği görülüyor.

Salkımlandırmanın yaşanmış bir örneği Kenya'dan: Kenya 1994 yılında finans ve bankacılık hizmetlerini serbest piyasa ekonomisine açıldığını, GATS altında taahhüt ediyor. Ama buna karşın örneğin sağlık sektörünü açmadığını belirtiyor. Kısa bir süre geçtikten sonra, DTÖ den gelen tazyik ile sağlık alanında çok köklü değişiklikler yaşanmaya başlıyor. Gerekçe ise; "sigortacılık sektörü finans-bankacılık sektörünün bir uzantısı.. Piyasa ekonomisine açık olan sigortacılık, yaşam, sağlık gibi alanları da kapsar ve dolaylı olarak sağlık da piyasaya açılmak zorunda. Dolayısıyla bütün kamu sağlık merkezleri piyasalaştırılmak zorunda". Ve Kenya'ya çevredeki ülkelerin zenginleri, Avrupalı, Amerikalı, Kanadalı sağlık uzmanları çalışmak üzere gelmeye başlıyor.

Türkiye'nin GATS taahhüt listesi⁸

Bu arada Türkiye'nin toplam taahhütleri %46,6. Yani hizmet alanlarının %46,6'sını daha 1994 yılında piyasaya açmış. Ama aynı yıl (1994 yılında) DTÖ'ne üye, gelişmekte olan ülkelerin ortalaması %18. Yani ortalama bizim gibi ülkeler hizmet alanlarının %18'ini açmışken Türkiye daha 1994'te %46.6'sını açmış. Türkiye'nin hizmet sektörlerindeki taahhütleri; Mesleki hizmetler, haberleşme hizmetleri, **müteahhitlik ve ilgili mühendislik mimarlık hizmetleri**, eğitim, çevre, mali hizmetler, sağlık ile ilgili sosyal hizmetler, turizm ve seyahat ile ilgili hizmetler, ulaştırma hizmetleri ve bütün bu hizmetlerin alt başlıkları.

AVRUPA BİRLİĞİ (AB)⁹:

Avrupa'da ekonomik bir birlik oluşturulmasının ilk adımları 1950 yılında, Fransa tarafından hazırlanan ve II. Dünya Savaşının birbirine düşman iki

⁸ <http://www.treasury.gov.tr/>, <http://www.antimai.org>

⁹ Gaye Yılmaz, *Kapitalizmin Kaleleri-I*, IMF, WB ve AB, <http://www.antimai.org/kitap/kaptkal.htm>

ülkesi Fransa ve Almanya arasında ekonomik bir köprü kurabilmek amacıyla bağımsız bir otoritenin denetimi altında kömür ve çelikte ortaklaşa yönetilen bir piyasa kurulması önerisi Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika ve Luxemburg tarafından sıcak bir kabul gördü. “9 Mayıs 1950 Bildirgesi” olarak tarihe geçen bildirmede özellikle Fransa ve Almanya arasındaki ezeli düşmanlığı ekonomik bir ortaklığa dönüştürerek ortadan kaldırmanın hedeflendiği belirtilmekte ve şöyle denilmektedir : “ Böylece, ortak bir ekonomik sistemin oluşturulması için elzem olan çıkar birlikteliği, basit ve süratli bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.Daha sonra 1954 yılında Bilderberg komisyonunda Avrupa’da ekonomik bir birlik oluşturulması kararı alınarak, “ Avrupa Ekonomik Topluluğu-AET 1957 yılında imzalanan Roma anlaşması ile hayata geçirildi.

AB nin Kurumsal yapısı

Kuruluşunun ilk yıllarında AET-Avrupa Ekonomik Topluluğu ismini alan AB, ilerleyen yıllarda tam bir “Birlik” olma yolunda çeşitli adımlar atmıştır. Genel işleyiş yapısı özetlenecek olursa AB’nin yetkili ve etkili organları :

- Avrupa Komisyonu (Birliğin Hükümeti) Antlaşmaların koruyucusu konumundadır.
- Avrupa Parlamentosu (Birliğin Meclisi) Demokratik yollarla seçilir
- Avrupa Konseyidir. Üye Devletleri temsil eden Bakanlardan oluşmaktadır.
- Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi
- Topluluk Hukukuna uyulmasını sağlayan Adalet Divanı ve
- Birliğin Mali Yönetimini izleyen Sayıştay şeklinde özetlenebilir.

Ayrıca ekonomik, sosyal ve bölgesel çıkar gruplarını temsil eden çeşitli danışma kurulları vardır. Birliğin dengeli gelişimine katkıda bulunan projelerin finansmanını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş olan bir de Avrupa Yatırım Bankası bulunmaktadır.

Yukarıdaki organlarda en yetkini olan Avrupa Komisyonu birlik üyelerinde uygulanacak tüm kararların yürütme organı konumunda olup, bir yandan da halen “aday” statüsünde olan ülkelerin birliğe entegrasyonu için gerekli

koşulların yerine getirilmesini izlemekten sorumludur. Avrupa İşverenleriyle sıkı bir işbirliği içerisinde çalışan Komisyon, kararlarını da bu lobinin tercih ve talepleri doğrultusunda almak durumundadır. Komisyonun bir diğer işlevi Avrupa Sendikal Hareketinin rotasını belirlemek, bunu da Avrupa Sendikalarının finansman sıkıntısını belli oranda karşılayarak gerçekleştirmektir.

Maastricht Kriterleri

Birlik üyesi ülkelerin makro-ekonomik kararlarının tek bir organ tarafından alınıp uygulanması ve bu şekilde parasal birliğe giden yolun yapı taşlarının hazırlanması amacıyla 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması, Birlik üyesi ülkelerin emekçilerinin kazanımlarının kademeli olarak geriletilmesi ve sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki sıkıntıların daha da artmasına yol açmıştır. “İstikrar Paketi” adı verilen bu anlaşmaya göre EMU-Avrupa Para Birliği (European Monetary Union) ne üye olmak isteyen ülkeler Borçlar/Milli Gelir, Bütçe açıkları/Milli Gelir, enflasyon ve devalüasyon oranlarını istenen düzeylere getirmekle yükümlü olacaklardı. İşte bu anlaşmayla birlikte ülkeler önce egemenlik haklarını ardından da halklarının ekonomik ve sosyal yaşamının bütün alanlarını Avrupa Merkez Bankasına teslim ettiler.

Belirlenen kriterler gereğince, ülkelerin en geç 2003 yılına kadar bütçe açıklarını milli gelirlerinin %3' ü düzeyine çekmeleri gerekiyordu. 1992 yılında bu karar alınırken ülkelerin bütçe açıkları milli gelirlerinin %3'ünden çok daha fazlaydı. Örneğin İtalya'da bu oran %10'du ve ardına gelen Hükümetler 8 yıllık sürede bu koşula uyum sağlayabilmek adına İtalyan emekçilerinin sosyal harcamalarını önemli ölçüde kısıtladılar. Bu sürede İtalya özelinde, sosyal kısıtlamalardan elde edilen tasarruf ise 203.5 milyar Euro düzeyinde gerçekleşti. Bu gelişme İtalya sosyal devlet ve sosyal güvenlik sistemini ve özellikle de emeklilik sistemlerini derinden etkiledi. Sosyal güvenlik sisteminde 1992, 1995 ve 1997 yıllarında yapılan 3 ayrı reform sonrasında İtalya Hükümeti sadece kamu emekçileri emeklilik sisteminden bile 74.4 milyar Euro kazandı. Bu reformlar sırasında; emekliliğe hak kazanma yaşı erkeklerde 65, kadınlarda 60 yaşa yükseltildi – ki önceki duruma göre bu yaş artışları çok radikaldi-. Yaştan bağımsız olarak çalışılan yıla göre emekli olmak için bilfiil çalışılması gereken yıl

sayısı 37'ye çıkarıldı ve 2006 yılında da 40'a çıkarılması kararlaştırıldı. Önceki yıllarda kamu emekçilerinin emeklilik koşulları özel sektörde çalışanlara oranla daha iyi olduğu halde, bu reformlarla ve –ayarlar- adı altında özel sektör çalışanlarınınkini ile eşitlendi fakat toplamda bakıldığında tüm çalışanların emeklilik hakları geriletildiği için bu iki grup çalışan arasında sadece kayıpların göreceli olarak daha az veya daha fazla olduğundan söz edilebilir bir durum yaratıldı.

Tüm bu değişim süreci yaşanırken, küresel emperyalizmin önemli bir ayağını oluşturan Avrupa emperyalizmi gelişti, karşısında ise başta Bankacılık, Ulaşım, Enerji, İletişim ve Çelik sektörleri olmak üzere onlarca sektörün emekçileri hızla değişen, bambaşka bir yaşam biçimine adeta zorla entegre edildi. Bu süreç sadece dar gelirli , düz işçileri derinden etkilemekle kalmadı ve örneğin yine İtalya'da orta hatta üst gelir grubuna mensup çalışan ailelerin sosyal yaşamı bile önemli ölçüde farklılaştırıldı.

Dünya Çalışma Raporu (World Employment Report) 1996,1997,1998 verilerine göre özellikle 1992 yılında imzalanan AB-Maastricht Anlaşmasından itibaren Avrupa'nın en büyük dört ekonomisindeki (Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya) işsizlik, anlaşma öncesi dönemlere oranla belirgin olarak yükselmiş, sadece İngiltere'de ise diğer ülkelerdekinden farklı bir gelişme göstererek 1991'deki %8.8 düzeyinden önce %10.1'e yükselmiş fakat hemen ardından düşme trendine girerek 1998 itibarıyla %6.3'e kadar gerilemiştir. İngiltere'deki bu farklı gelişme ise, ülkenin Avrupa Para Birliği'ne üye olmayı kabul etmeyişi ve dolayısıyla diğer ülkelerin uymak zorunda kaldıkları kriterlerin tamamından sorumlu olmaması ve diğer ekonomik dinamikler ile açıklanabilir.

Yine aynı kaynağa göre diğer üç önemli Avrupa ekonomisine gelince; birliğin oluşum sürecinin başlarında Almanya'da %3'lerde olan işsizlik oranı 1998 yılında üç katına ulaşarak %9'lara tırmanmış; Fransa işsizliği %1'lerden %11'lere fırlamış; İtalya'daki işsizlik ise %3'lerden %12'lere yükselmiştir. Bu sonuçta payı olan reformların başında KİT'lerin ve kamu hizmet alanlarının AB anlaşmalarının doğal bir sonucu olarak özelleştirilmesi ile özellikle 1989'da Doğu Bloğunun dağılması sonrasında

Batı Avrupa sermayesinin ucuz iş gücü nedeniyle doğuya akması gelmektedir.

İşçi sınıfı açısından bir önemli gösterge de sendikalaşma oranındaki değişimdir. Dünya Çalışma Raporununun 1985-1995 yılları arasındaki verilerine göre ise sendikalaşma oranları İtalya'da % (-7.4) ile Portekiz'de % (-50.2) ye kadar değişen oranlarda azalmıştır. Bu oranlar İngiltere için % (-27.7), Fransa'da % (-37.2), Almanya'da % (-17.6) ve Yunanistan'da % (-33.8) gibi rakamlarda azalmıştır.

Bu aslında dünya sermayesinde ABD den sonra bir diğer süper güç olan AB sermayesinin bir birliklilik projesi olan Avrupa Birliğinin yeni-liberal yeniden yapılanmadaki başat rolünün rakamsal dışavurumlarıdır. GATT-Tokyo raundu ile Fordist üretim biçimi ve Keynesyen Refah devletine açılan savaşın önderlerinden olan Avrupa Sermayesi, Başbakan Teacher ile simgelenen yeniden yapılanma süreci ile, “refah devleti”nden en fazla yarar sağlamış olan Avrupa İşçi Sınıfının kazanılmış haklarını olabildiğince süratle geri almaktadır. Sözde “demokratik” Avrupa'nın yeni Anayasa taslağı bile seçilmişler tarafından değil çoğu atanmış ve AB Konseyi tarafından, Aralık 2001'de Leaken Zirvesinde oluşturulan 105 kişilik bir komisyondan ibaret olan **Avrupa Konvansiyonu**¹⁰ tarafından hazırlandı.

ULUSLARARASI TAHKİM:

Dünya halklarının başında “Demokles'in Kılıcı” olan ve asıl amacı DTÖ kuralları çerçevesinde “ticaretin önündeki engelleri kaldırmak” olan hakemlik (tahkim) müessesinde uyuşmazlıklar genel olarak 3 kişilik bir komisyon tarafından çözümlenir. Bu komisyon, biri davacı, biri davalı ve 3.sü ise davacı ve davalının mutabık kaldığı bir hakem ya da mutabık kalınmaması durumunda Hakemlik müessesesinin re'sen atayacağı bir hakemden oluşur. Hakem heyeti üyelerinin hukukçu olması gerekmez ve

¹⁰ ATTAC-AB Konvansiyonu Bilgi Notu, www.antimai.org

Hakem seçimi Dünya Bankasının Yatırım ve Ticaret uzmanları listesinden yapılır. Hakemlik müessesesinde uyuşmazlık çözümü için tek ve temel ölçü taraflar arasında yapılmış olan sözleşme ya da anlaşma koşullarıdır. Hakemler uyuşmazlık çözümünde, tarafların sözleşme ya da anlaşma koşullarına uyup uymadıklarını inceler ve kararını verir. Hakem heyetinin karar alma sürecinde şirketlerin taraf olduğu anlaşmalar esas olduğundan, ulusal hukuk ya da evrensel hukuk normları ile insan, emek ve çevre hakları bu anlaşmalarda yer almadığı için hakem komisyonlarının yegane bakış açısı ya da kriteri de şirket haklarının ve karlılığının korunması olmaktadır.

NEO-LIBERALİZM UYGULAMALARIN DÜNYADAKİ YANSIMALARI:

1980'lerin başlarından bu yana, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'daki önde gelen kapitalist devletler yeni liberal politikaları ve kurumsal değişimleri sürdürüyorlar. Latin Amerika, Afrika, Asya ve Doğu Avrupa'daki çevre ve yarı-çevre ülkeler de, önde gelen kapitalist devletlerin (öncelikle Birleşik Devletler ve Türkiye özelinde AB) ve uluslararası para kurumlarının (IMF ve Dünya Bankası) baskısı altında, ekonomilerini yeniden liberal iktisadın istemleriyle uyumlu biçimde yeniden yapılandırmak üzere "yapısal uyumlar", "şok tedaviler" ya da "ekonomik reformlar" uygulamaktalar. Yeni liberal bir rejim tipik olarak enflasyonu düşürmek ve (çoğunlukla kamu harcamalarını azaltmak ve faiz oranlarını yükseltmek yoluyla elde edilen) mali dengeyi korumak üzere uygulanan parasalcı politikaları, (emek piyasası düzenlemelerinin iptali ve sosyal refahın kesilmesi anlamına gelen) "esnek" emek piyasalarını, ticari ve mali serbestleştirmelerle özelleştirmeleri içerir. Bu politikalar küresel yönetici elitler (öncelikle de önde gelen kapitalist devletlerin mali sermayesi) tarafından dünyanın emekçi halklarına yöneltilmiş olan bir saldırdır. Yeni liberal kapitalizm koşulları altında,

onlarca yıllık toplumsal ilerleme ve kalkınma çabaları geriletilmiş, küresel gelirdeki ve zenginlikteki adaletsizlik önceden görülmemiş düzeylere ulaşmıştır. Dünyanın büyük bir çoğunluğunda, çalışan sınıflar yoksullaşmaya maruz kalırken, ülkeler bütünüyle sefaletle sürüklenmişlerdir¹¹.

ILO- 2003 Küresel İstihdam Trendleri Raporuna¹² göre ;

Ekonomik durgunluğu tetikleyen, enformasyon ve iletişim teknolojisi balonunun 2001 baharında patlamasından kısa süre sonra, işsizlik artmaya başladı. New York ve Washington'da yaşanan 11 Eylül saldırısının sonuçları ise yeni krizleri ve ekonomik gerilemenin daha da genişlemesini getirdi. Gelişmiş uluslardaki daha yavaş büyüme, gelişmekte olan ülkelerin ihracata dayalı sektörlerinde istihdamın azaltılması anlamına geldi. Daha çok kadınların istihdam edildiği tekstil sektörü gibi, emek yoğun ve ihracata dayalı sektörler en büyük darbeyi aldı.

Buna ek olarak, yatırımcıların piyasaya güvenlerinin zayıflaması bazı ülkeleri, pek çok insanın işsiz kalması ile sonuçlanan finansal krizlerle karşı karşıya getirdi. Örneğin Arjantin'de, komşu ülkelerde yaşanan krizlerin etkisiyle, 2002 yılında işsizlik oranı %20'lere fırladı. Silahlı çatışmalar ve şiddet, Kolombiya ve Nepal gibi birbirinden uzak ülkelerde, işsizlik ve yoksulluğun artmasına katkıda bulundu. Ortadoğu'da, İsrail-Filistin çatışması, hem işsizlik oranlarının artması, hem de İsrail'deki ekonomik durgunluğun sürmesine neden oldu.

Verimlilikteki azalma pahasına 2001 yılında istihdam artırmaya devam eden İtalya ve Yeni Zelanda dışında, tüm endüstrileşmiş ülkelerde istihdam artış

¹¹ Minqi Li, *Yeni Liberalizmden Sonra: İmparatorluk mu, Sosyal Demokrasi mi, Sosyalizm mi?* Şubat 2004, www.sendika.org

¹² 2003 ILO Raporu, *Küresel İstihdam Trendleri*, 24/01/2003, www.sendika.org

oranı, 2000 ve 2002 yılları arasında azaldı. Bütün olarak bakıldığında, endüstrileşmiş ülkelerde işsizlik 2000 yılındaki %6.1 oranından 2002 yılında %6.9 oranına doğru bir yükseliş gösterdi. Avrupa Birliğinde, 2000 ile 2001 arasında %7.8'den %7.1'e gerileyen işsizlik oranı, 2002'de tekrar artışa geçerek %7.6 oldu. Kuzey Amerika ülkelerinde de, işsizlik oranları 2001 ve 2002'de hızla yükselerek, ABD'de %4.8'den %5.6'ya, Kanada'da %7.2'den %7.6'ya ulaştı.

Latin Amerika ve Karayipler'de, 2001 küresel ekonomik durgunluğu pek çok ülkede işsizlik oranlarının jet hızıyla artmasını beraberinde getirdi. Ekonomik büyüme oranlarının düşmesi, hemen hemen tüm Latin Amerika ve Karayip ülkelerinde, işgücü piyasasına pek az yeni giriş olmasına rağmen %10 civarındaki işsizlik oranlarına neden oldu. Bölgede, genç nüfusun işsizlik oranı, genç insanlar için neredeyse tüm yeni işlerin enformal ekonomide ortaya çıkışıyla birlikte, 1997'deki %12 oranından, 2001'de %16'lara çıktı.

Asya, endüstrileşmiş ülkelere yapılan tüm ihracatın durmasına neden olan Enformasyon ve İletişim Teknolojileri balonunun patlamasından en fazla zarar gören bölge. Çocuk emeği ve yasadışı insan taşımacılığı, Asya bölgesinin bütününde başlıca sorun olmayı sürdürmekte. Güneydoğu Asya 2001 durgunluğu ile tam da 1997-98 mali krizinin etkilerinden kurutulmaya başladığı bir süreçte karşı karşıya kaldı. 2000 yılında %6 civarında gerçekleşen işsizlik oranları, 2001'de yükseldi ve %6.8'e ulaştı, 2002'de ise az bir düşüş kaydederek %6.5 oldu. Güneydoğu Asya ülkelerine tek tek bakıldığında oldukça farklılıklar görülmekte. Büyük ölçüde ticarete dayalı ekonomiler olan Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland

küresel ekonomik eğilimlere açılmış olduklarından dolayı zarar gördüler. Tam tersine, Kamboçya, Laos ve Vietnam, endüstriyel ekonomilerdeki pazarlara erişimleri düzelmiş olduğundan ya da tarım sektöründeki düzelmiş performansları nedeniyle, yüksek gelişme oranlarını sürdürdüler.

Doğu Asya ise, iki yıllık dönemde görünür biçimde azalan gelişme oranları ve 2000 yılında %3.2 olan işsizlik oranının, 2001'de %3.6'ya, 2002'de ise %4'e yükselmesiyle istihdam anlamında kötüye gitti. Çin'in şehirleşmiş bölgelerinde 2001 yılı işsizlik oranı resmi rakamlara göre %3.6 iken, tarım sektöründeki yüksek eksik istihdam oranlarının ve emek istifçiliği olarak tanımlanan kamu işletmelerinin gereğinden fazla işçi çalıştırarak istihdamı artırma rollerine son verilmesinin sonucunda, bugün işsizlik oranının en az %7.5 olduğu tahmin edilmekte.

Güney Asya ekonomileri, 2001-2002 boyunca süren küresel ekonomik zorluklar karşısında ayakta kalınabileceğini kanıtladılar. Fakat, güvenlik sorunları, kötü hava koşulları, ihracattaki düşüş ve turizm gelirlerindeki azalma, istihdamı kötü yönde etkiledi. Yoksulluk ve çalışan yoksulların sayısında artış kaydedildi. Bölgenin işsizlik oranı, 1995'de %2.9 iken, 2002'de %3.4'e yükseldi. Örneğin Pakistan'da işsizlik oranı son yıllarda %8 arttı. 2001 ve 2002'deki istihdam durumu, işsizlik oranlarındaki ciddi artıştan ziyade, aynı zamanda düşük gelirli ve kötü çalışma koşulları olan enformal ekonomide çalışanların sayısının da arttığına işaret etmekte.

Sahra Afrikası, kişi başına terimler ile bakıldığında genellikle dünya ortalamasının %1'inin altında kalmasına rağmen, sabit bir ekonomik

büyüme oranını sürdürmeyi başardı. Açık işsizlik oranı, 2000'de %13.7'den 2002'de %14.+'e yükseldi. Çocuk emeği ve çatışmalar nedeniyle yaşanan iş kayıplarına ek olarak, bölgede önem kazanan diğer bir konu beyin göçüdür.. Sağlık sorunları, özellikle de HIV/AIDS, bölgenin insan gücü üzerinde şiddetli etkiye sahip. Örneğin, Tanzanya'da son zamanlarda gerçekleştirilen bir çalışma, HIV/AIDS salgının oldukça etkili olduğunu ve 20-35 yaş arasındaki yetişkinler hasta olduklarından ya da öldüklerinden 10-19 yaş arası çocuk ve gençlerin yegane emek gücünü oluşturduklarını göstermekte.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika son iki yıldır, 2000 yılında %6 iken 2001'de %1.5'a azalan GSYH oranları ile, bütün ekonomik veriler anlamında ciddi bir düşüş yaşadı. Kamu sektöründeki küçülmenin sonucu olarak yaşanan işten çıkartmalar bazı ülkelerde iki haneli rakamlara ulaşan işsizlik oranlarına neden oldu. Genç nüfus işsizliği, Suriye, Cezayir, Bahreyn ve Fas'ın da dahil olduğu bazı ülkelerde kaygı verici boyutlara ulaştı. Dahası, körfez ülkeleri göçmen işçi çalıştırma politikalarına artan ölçüde uyum sağladılar. Bunun yarattığı hareketlilik, göç alan ülkeler kadar, göç veren ülkelerde de istihdam üzerinde önemli etkilere sahip.

Geçiş ekonomilerinde işsizlik oranı, 2000 yılındaki %13.5 oranından, 2001'de %12.6'ya düşüşünün ardından, tekrar yükselmeye başladı. Bu ülkelerin 2000 ve 2001'de sağladıkları ekonomik düzelmeye ve yüksek büyüme oranlarına rağmen, büyük ölçüde emek istifçiliğine son verilmesi ve girişimcilerin emek yoğun teknolojileri terketmek yoluyla daha rekabetçi hale gelme arayışları nedeniyle, 2002'de işsizlik oranı yeniden %13.5 seviyesine döndü. Aynı zamanda, hükümetler kamu sektöründeki istihdamı

azaltma yoluna gittiler. AB'ye girme beklentisi ile yapısal değişimlere hız verilmesi, aday ülkelerde işsizlik oranlarının artışına neden oldu.

Irak Savaşı: Bölgesel Hegemonya Mücadelesi

Günümüzün ekonomi düzeninin köşe taşları olan ABD ve aynı zamanda Avrupa ve Japonya öncelikle emperyalist serbest piyasanın kuralları için oluşturulmuş güçlerde hemfikirdiler: 2. Paylaşım savaşı sonunda oluşturulan Bretton Woods da ABD; 1950 lerde ABD ile birlikte Avrupa güçleri (Fransız-Alman ekseninde) ve 1970 lerden sonra Japonya; 1990 ların sonunda ABD, euro ile bütünleşmiş Avrupa ve daha zayıflamış Japonya. Aslında anlam eski ve yeni güçler için zıtlık gösterir. Eskiler şu anda içinde buldukları çerçeve ve ilişkilerin korunmasından yana iken yeniler ise değiştirmek istedikleri koşul ve ilişkileri geçici olarak kabulleniyorlar. Bu en azından şu ana kadar ABD için “Washington Konsensüsü” mevcut statüsünün korunması anlamına geliyor. Çin, Rusya ve Hindistan ise bu durumu şu anda kabullenmekle birlikte gelecekte onu değiştirmek için güç topluyorlar. Politik arenada Avrupa için de durum aynı. Onun da amacı Washington ile eşit koşullara gelebilmek. Atlantik çerçevesindeki ilişkiler kabulleniliyor ancak kendi içerisindeki güç dengelerini değiştirmek umuduyla. Bu arenada ve çekişme esnasında günümüzde örtüşen veya ayrılan güçlerin ileriye dönük çatışan ilgi alanları ve stratejik çizgileri var.

Belirli önemli oluşumlar – ABD, Hindistan, Çin, Rusya veya Japonya, AB konvansiyonu ve birliğin doğuya genişleme süreci, NATO nun stratejik yeniden tanımlanması, hem AB’de hem de Atlantik Birliğinde Türkiye’nin

durumu.- güç dengeleri dinamiğinin birbirleriyle bağlı olduğu ve karşılıklı birbirini etkilediğidir.

Bu süreci belirleyen ekonomik ve politik gelişmeler:

- 1) SSCB nin çöküşüyle iki kutuplu düzenin yıkılması.
- 2) Avrupa'nın parasal ve kurumsal aygıtlarını yapılandırması
- 3) Hindistan ve Çin' in endüstriyel güçlerini birleştirmeleri ve bunu politik dönüşüme zorlamaları.
- 4) Japonya'nın güçsüzleşmesi
- 5) ABD ekonomisindeki göreceli daralma ve dış ticaret açıkları
- 6) Yüksek teknolojinin balon krizlerinin çözümlenememiş faktörleri, uzun süreçte sürdürülemez Amerikan istikrarsızlığı, Japonya'daki uzun durgunluk, Asya'da yeni güçlerin takviyeli birleşmesiyle yüz yüze kalınması ışığında dünya çevrimlerindeki hareket. Pekin'in Dünya Ticaret Örgütüne girmesi ve Rusya'nın da yakında girecek olması sonucunda çevrimin genel açık pazar karakterinin süreceği gerçeği
- 7) Ve son olarak eşitsiz gelişme dinamiği, büyük bölgesel ekonomik alanlar ve onların dünya pazarındaki ilişkileri arasında yeni bir dengenin habercisidir.

Körfezdeki savaşa bu dinamik durum göz önüne alınarak bakılmalı. Konunun bir teması Irak büyük dünya şirketleri için "açık enerji kapısı" ve bunun dünya enerji piyasasına etkilerini inşa etmek ve bölüştürmek. Ancak ABD nin Irak savaşı yalnızca Basra ve Kerkük'teki petrol kartellerinin güncel problemi değil aynı zamanda gelecek 10 veya 20 yılda Asya'daki yükseliş problemidir. Körfez

çok önemli bir bölgedir çünkü Asya'nın gelişmesinde enerji damarını oluşturur. O dünya düzeninde Washington'a garantör rolü verecek, onun stratejik üstünlüğünü sürdürmesini zorlayacak bir strateji hareketidir.

Çin hala ekonomik gelişmesini tamamlamak için stratejik ve askeri güçlerini sarf etmeden bir 20 yıla ihtiyaç duymaktadır. Rusya da 1989-1991 arasındaki iç sancılarını gidermek için aynı süreye ihtiyaç duymaktadır. Avrupa politik ve kurumsal yapılanmasını tamamlamak için, Hindistan ise, Pekin' in aksine belirli akımlarda ABD ile yakın ilişki içerisinde olmayı amaçlayan stratejik tercihler için tartışıyor. Diğer tarafta, Çin, Hindistan ve Rusya büyük güç statüsüne yükselirse –veya dönerse- ve Avrupa kendisini ekonomik güç haline getirecek politik araçlara kavuşursa diye ABD zaman faktörünün kendisi için bir dezavantaj olduğunu düşünüyor. Burada söz konusu edilen zaman emperyalist güç odakları arasındaki yılları, on yılları alacak mücadeleyi ifade ediyor. ABD, politik ve ekonomik gidişatın gelecekte kendisi için yolunda gitmeyeceğini anladı için göreceli düşüşünden önce davranarak aktif rol oynamayı seçti. Bunların ötesinde dünyadaki güçler arasındaki dengeyi değiştirmekte olan Avrupa ve Çin'e kendi koşulları kabul ettirmek ve dünyadaki başat rolünü sürdürmek de diğer bir kazanç.

Amerikan müdahalesindeki dönüştürme hareketinin merkezinde bu zamanın önüne geçme kavramı var. Çelişki kesinlikle ABD nin dünya güç dengelerini etkilemek için planladığı ve yürürlüğe koyduğu bir “Politik savaş” dır. “Bush Doktrini”ndeki terörizme ve atomik, kimyasal ve biyolojik silahların artışına karşı “koruyucu savaş” ABD nin diğer güçlerin kendisiyle yarışmasına ve eşitlenmesine izin vermeyeceği gerçeğini örtmektedir. ABD “potansiyel

rakiplerinin kendi gücünü geçen veya ona eşit olma amacıyla silahlanma politikası izlemesinden caydıracak” kadar güçlü olmaya devam edecek.

Bu uzun soluklu stratejik karşı karşıya geliş farklı görünümdeki oluşumları birbirine bağlamaktadır. Aslında ABD Asya'nın en önemli petrol damarını kontrolü altına alarak kendini bölgede Çin ve diğer güçlenme yolundaki ülkelere enerji alanında garantör olarak empoze ediyor.

Son olarak Irak'da çok kutuplu dinamiklerin güç ilişkileri pahasına on binlerce yoksul, sivil ve çocuğun hayatına mal olan savaş, önümüzdeki süreçte -kapitalizmin doğası gereği- başka coğrafyalardaki başka kanlı senaryoların da habercisi. Ta ki tüm emekçilerin birliği kurulana dek.

TÜRKİYE

Bu coğrafyada yaklaşık 100 yıl önce Osmanlı İmparatorluğu ile başlayan kapitalizm tercihi, 1923 Kemalist hareket ile kapitalist dönüşümlerin siyasi ve üst yapısal gereklerinin tamamlanmasına rağmen, o dönemde burjuvazinin çok güçsüz olması nedeniyle ve 1929 Dünya Ekonomik krizinin de etkisiyle dünya kapitalist sistemine tam entegre olamamıştır. O dönemin yönetici kadrolarının projesi olan “sınıfsız bir toplum yaratacak ekonomi yönetiminin devlet tarafından düzenlenmesi” diye tanımlanacak akımın etkisiyle, 1929 dan sonraki on yılı içeren ileri devletçi dönemde (devlet kapitalizmi) bütün çelişkili tanım ve ekonomi politikası yaklaşımlarına karşın, yine de başarılı sayılabilecek bir sanayi programının hazırlandığı görülmektedir. Bu dönem aynı zamanda “milli ekonomi” dönemi olarak da nitelendirilen ithalata kapalı bir dönem olarak anılır. Ancak ulusal burjuvazi doğup, liberal ekonomi fikirlerinin de yeşerdiği dönem de bu devletçi döneme denk düşmektedir¹³.

¹³ Teyfik Çavdar, *Türkiye'de Liberalizm (1860-1990)*, İmge Kitabevi, Ocak, 1992

1945-1950 döneminde Türkiye, uluslararası kapitalist sistem ile bütünleşme doğrultusunda ciddi girişimler yapmış, Bretton Woods sistemine girişinin yanısıra, dönemin egemen ülkesi ABD ile yakın işbirliği kurmuştur. 1950 den sonra Türkiye ekonomisi üzerinde dış etkiler alabildiğince artmış, Türkiye Thruman Doktrini ve Marshal planı çerçevesine alınmış, ekonomi dünya sermayesi tarafından yönlendirilmeye başlamıştır. Türkiye sanayii bu dönemde önemli değişimlere uğrayarak özelleşme, sermaye yoğunlaşması ve dışa bağımlılaşma olarak özetlenebilecek bir sürece girmiştir. Ancak 1950 lerin sonlarında sistem açısından kapitalizmin yönetiminde ve dünya kapitalizmine uyum sağlamasında yetersiz olunması sonucunda, Bretton Woods sistemi içinde ekonomiye yön verme anlamına gelen, 1958 IMF Stabilizasyon Programı ile uyarılan hükümet 1960 darbesi ile görevden uzaklaştırılmıştır¹⁴:

1945'ten sonra dünyadaki yerinin kapitalist sistem içinde olacağına karar vermiş olan Türkiye için, Rejime ara veren Milli Birlik yönetimi, aslında, Türkiye'nin dünyadaki konumunu pekiştiren bir yol izlemiştir¹⁵:

- 1961 Anayasası ile, liberal-demokratik bir siyasal düzenin kurulması amaçlanmış;
- “Planlı ekonomi”ye geçişle, dünya kapitalizmi koşullarına ve Bretton Woods sisteminin kurallarına uyum sağlanmış;
- Uluslararası siyasi ilişkilerde, Türkiye'nin Batı ülkeleri cephesindeki yeri vurgulanmıştır.

1970'lerde, otuz yıllık kesintisiz bir refah düzeni yaşayan dünya kapitalizmi, uzun sürecek bir bunalıma girmiş, gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan bunalım,

¹⁴ Necat Erder, *Türkiye'de Sosyal Demokrasinin İdeoloji Sorunsalı* <http://www.sdd.org.tr/necaterder2.htm>

¹⁵ Necat Erder, *Türkiye'de Sosyal Demokrasinin İdeoloji Sorunsalı* <http://www.sdd.org.tr/necaterder2.htm>

gelişmekte olan ülkelere de yansımış ve bu durum Türkiye'yi de etkisine almıştır. Bunun en önemli göstergesi, ödemeler dengesindeki krizler ve dışa bağımlılığın artmasıyla, bunların ekonomiye yansımaları olan kıtlıklardır. Uluslararası ekonomik ilişkilerdeki dengelerin değişmesi sonucu, "70 cente muhtaç kalan" ülkede, özellikle petrol ve ürünlerindeki kıtlıklar, tüm ekonomik yaşamı felce uğratiyordu.

Dünya ekonomisinin 1970 lerdeki krizi dünya kapitalizminde gerek ideolojik olarak gerekse kurumsal olarak köklü değişiklikler içeren yeni yönelimlere yol açmıştır. Sovyetler Birliğinin eski gücünü yitirmesi ile aynı döneme rastlayan bu süreçte **Keynesyen kalkınma modeli yerini Neo-liberal politikalara bırakacak, buna göre devlet ekonomiden elini çekecek ve serbest piyasa kuralları her sektörde, özellikle de devlet sektörünün elinde bulunan hizmet sektöründe egemen kılınacaktı.** Bir diğer köklü değişim ise, teknolojik gelişmelerin de yardımıyla ulusların sınırlarını aşmak isteyen sermayenin, ticaretin önündeki tüm engellerin kaldırılmasını talep etmesi, kendisinin de "ulus ötesi" bir karaktere bürünmesiydi.

Türkiye'de 24 Ocak (1980) kararları olarak bildiğimiz, aslında dünyadaki en egemen sermayenin Tokyo'da GATT raundunda aldığı kararların uygulama koyulması için 12 Eylül askeri darbesinin koşulları hazırlanarak bu kararlar bizzat Turgut Özal'ın kendisi tarafından uygulamaya koyuldu. Ancak elbetteki dünyayı bir sihirli değnek ile bir günde değiştiremezsiniz. Bu kararlar bir sürece yayılacak, önce kamuoyu ikna edilecekti. Bunun için egemen medya da yeniden yapılandırılarak ve kullanılarak KİT lerin verimsizliği, halkın omzunda yük olduğu ve yolsuzluklar gibi bir propaganda süreciyle insanlar ikna edildiler. Böylece yeni kavramlar da

hayatımıza girmeye başladı: Yeni Dünya Düzeni, Küreselleşme, serbest piyasa v.b. 12 Eylül yorgunu bir “sol” un cılız muhalefeti de bu sürecin karşısında aciz kaldığından günümüze kadar gelen süreç toplumdaki tüm yıkımlarına karşın durdurulamadan olanca hızıyla devam ediyor.

Türkiye’deki gelişmelere kronolojik olarak göz atarsak gördüğümüz tablo dünyadakine oldukça benzemekte. Devlet ve bürokrasi önce “Anayasa bir kez delinmekle bir şey olmaz” diyerek yasal olmayan uygulamalarla yasaları, anayasayı deliyor, yani toplumu alıştırtıyor veya egemen medyanın desteği ile dezenformasyon yoluyla halk ikna ediliyor, sonra da yeni düzenin yasaları teker teker hukuk sistemimizde yerini alıyor.

KİT’ ler daha verimli çalıştığı söylenen özel sektöre arsaları pahasına bile olmayan değerlerle satılırken aslında yapılan sektörün tamamen piyasaya terk edilmesi demek oluyor. Süt, et ve önümüzdeki süreçte tekel, çay, v.b. gibi.

Dünyadaki gelişmekte olan ülkelerde (örneğin Arjantin’de) yapıldığı gibi önce bir “Enflasyon” umacısı yaratıp daha sonra onu düşürmek için reçeteler üreten burjuvazi neo-liberal uygulamaları yürürlüğe koymak için aslında yine aynı kaynaklara ve yöntemlere başvuruyor: çalışanlara düşük ücret, tarım süspansiyonlarının kaldırılması, özelleştirme v.b.

Aslında bu uygulamaların her biri iki ihtiyacı gidermek için yürürlüğe koyulmakta; Kapitalizmin krizini aşmak için 1) Hizmet sektöründe üretilmekte olan (ulusal bazlarda değişmekle birlikte) GSYİH nın %60-70 lerine varan (ABD de % 80, AB de % 70) artı değere el koymak ve 2) Stokların eritilmesi ve çalışma hayatının “talep oranında arz üretebileceği esnek çalışma yaşamı” şeklinde yeniden organize edilmesi. Bunu yaparken

aynı zamanda işçi sınıfını örgütsüz, dayanışmasız, yani güçsüz kılacak tüm tedbirler de alınıyor. Çalışma yaşamına dayanışmanın yerine performans, kalite çemberleri v.b. gibi sınıfı parçalayan, ayrıştıran, bireyselleştiren yeni kavramlar sokuyor.

Devlet burjuvaziden vergi almak yerine borç alarak “halkın katkılarıyla ayakta duran güçsüz ve borçlu devlet” imajı çizerek, hemen her konuda (eğitim, sağlık v.b.) önce masum katkı payları ile halk “müşteri” olmaya alıştırılıyor, sonra “müşteri” sözcüğü yasalarda, yasa gerekçelerinde yerini alıyor.

Çalışma yaşamında da aynı yöntem uygulanıyor. İşyerlerinde temizlik, yemekhane, personel taşımacılığı v.b. iş kolları gibi insanların çok da itiraz etmeyecekleri iş kollarında taşaronlaştırmaya gidilerek, aslında örgütsüz, esnek çalışma koşulları çalışma yaşamında yerini alırken, diğer yandan verimlilik, performans v.b. süslü sözcüklerle bezenerek çalışma yaşamında “esneklik” yerini alıyor. Daha sonra ise örneğin yeni İş Yasası, belki bu yazı basılmadan TBMM den geçecek olan Kamu Yönetimi Yasası gibi yasalarla esnek çalışma da yasalarımızda yerini alıyor. Yani çalışma yaşamına burjuvazinin ihtiyaçları gereği yeni şekli veriliyor. Bu süreç şöyle özetlenebilir:

Özellikle 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren işgücü piyasalarının esnekleştirilmesi ve varolan pazarın yaygın birikim sürecine dönük olarak yeniden yapılandırılması, devletin kurumsal dönüşümü ve pazar-devlet ilişkisinin somut biçimi olan iktisadi müdahale biçimlerinin yeniden tasarlanması süreci özellikle 1998 sonunda somut politikalarla hayata geçirilmeye başlanıyor. Bir yandan emeğin toplumsal yeniden üretiminde Türkiye açısından önemli bir unsur olan sosyal koruma ve özelde sosyal güvenlik sisteminde ciddi bir piyasalaştırma ve kamusal hizmetin metalaştırılması süreci başlatılıyor ve özel sigorta şirketleri devreye sokuluyor. Bu düzenleme bir anlamda birikim süreci ile düzenleme biçimi arasında ilişkileri yeniden yapılandırma stratejisinin ilk adımını da ifade etmekte. Nitekim, 21 Ocak 2000 tarihinde Çalışma Bakanlığı sosyal taraflara yeni bir yasa tasarısı demeti göndererek görüşlerini istemişti. Bu yasal düzenlemeler İş Kanunu, Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası, Türkiye İş Kurumu Yasası, Özel İstihdam Kurumları Yasası ve Sosyal Sigortalar Kanunu’dur. Çalışma yaşamının yeniden düzenlenmesinin parçalarını oluşturan bu yasa paketi Türkiye açısından sermayenin yeniden yapılanma çağrılarına bir yanıt anlamını taşımaktaydı. Aynı şekilde, altyapı çalışmalarına 2000 yılının Ocak ayında başlanan Norm Kadro uygulaması ve bunun son aşaması olarak tanımlanabilecek Kamu

Personel Rejimi Yasası ve Yerel Yönetimler Yasası da sürecin diğer kurumsal dönüşümlerini içermektedir¹⁶.

Bu arada bir dizi Yerel Yönetimler Yasa Tasarıları, Kamu İhale Yasaları v.b. gibi yasalarla ete kemiğe bürünen, merkezi planlama gerektiren ulusal yapının parçalanması sonucunu doğuracak olan, merkezi planlamanın kentsel planlamalara indirgenmesi yine ticaretin liberalizasyonuna yönelik bir dizi önlemler de bu köklü değişimlerin arasında. Yani Ereğli Demir Çelik fabrikası üretimi için gereken kömürü Karabük'den almak zorunda kalmayacak, daha düşük bedellerle dünyanın başka bir coğrafyasından kömür ithal edecek. Bu da bir bakıma ücretlere yansıtacağı için dünyada iş gücünün giderek ucuzlamasına, çalışma hayatının da giderek daha esnekleşmesine v.b. gibi uzayıp gidecek yine en büyük bedelleri işçi sınıfının ödeyeceği sonuçlar doğuracak.

Bu arada en egemen sermaye, ticaret uğruna gerek dünyaya, gerekse insanlığa verebileceği zararların farkında. Bunların pek kabul edilebilecek şeyler olmadığına da farkında. Bunun için kendi garanti anlaşmalarını (**MİGA**-(Multi National Inverstement Garantie Agence-Çok Taraflı Yatırımları Garantileme Ajansı)¹⁷, hukuk sistemini (**Uluslararası Tahkim**) ve mahkemelerini de ulusal sistemlere dayatıyor. Dayatıyor çünkü bu yasalarla neler yaşayacağını önceden öngöremeyecek olan halklar, yasalar çıkmadan önce pek fazla direniş göstermiyorlar. Ancak sermayenin ticaret uğruna verdiği zararların sonuçları alınmaya başladıktan sonra isyanlar, ayaklanmalar başlıyor. Bunun en çarpıcı örneğini son 3 yıldır Bolivya'da yaşanan su davası: Kısaca özetlenecek olursa Bolivya'da su sisteminin özelleştirilmesi ile kent halkına yansıyan yüksel faturalardan sonra ayaklanan halk bir ulus ötesi şirket olan Bechtel'i ülkeden kovuyor. Bechtel ülkeyi terk etmek zorunda kalıyor ancak Hollanda'daki yeni kurulmuş şubesi nedeniyle Bolivya-Hollanda ikili yatırım anlaşması çerçevesinde DB/ISCID e başvurarak 25 Milyon \$ tazminat istiyor ve 2003/şubat ayında davayı kazanıyor¹⁸.

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması-NAFTA'nın kurulması ile gündeme gelen ve her geçen gün halkların başında bir Demokles'in Kılıcı haline gelen tahkim mekanizması yalnızca gelişmekte olan coğrafyalarda değil, hatta bundan da önce Kanada ve ABD de insanların, daha genel tanımıyla doğanın canını yakmaya devam ediyor ve edecek. Şirketler ise bu

¹⁶ Oğuz Topak, *Esnekliğin Ötesi: Yeni İş Kanunu Tasarısı, Petrol İş 2000-2003 Yıllığı*, <http://www.petro-is.org.tr/>

¹⁷MİGA (Multi National Inverstement Garantie Agence-Çok Taraflı Yatırımları Garantileme Ajansı), küreselleşen sermayenin yatırım yaptığı ülkelerdeki her türlü ticari olmayan risklere karşı korunmak için 1988 yılında Dünya Bankası'nın alt örgütü olarak kurulan bir tür sigorta şirkettir.

¹⁸ *Bolivya Raporu*, www.antimai.org

tahribatı yapmaktan ancak yüklü bedeller karşılığında vazgeçecekler. Bu çerçevede tüm dünyada yüzlerce tahkim davası açılmış durumda ve yavaş yavaş sonuçları alınıyor.

Türkiye bu hususta da gerekli yasal düzenlemelerini yaptı. Temmuz 1999'da yapılan köklü anayasa değişikliği sonucunda İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinde Danıştay'ın ön inceleme yetkisi kaldırılarak kamu hizmeti alanlarında çok uluslu şirketlerin de faaliyet gösterebileceği ve bu faaliyetler sırasında herhangi bir uyuşmazlık (Devlet veya toplum ile Şirket arasında) çıktığında uyuşmazlığın çözümü için ulusal hukuk sistemi yerine Uluslararası Tahkim kurullarına gidileceği karara bağlandı. 2000 ve 2001 yılında bunu takip eden bir dizi yasal değişiklik ile Uluslar arası tahkim ulusal hukuk sistemimizde yerini almış oldu.

Neo-liberal Uygulamaların sonuçları:

1) İşsizlik¹⁹:

Sivil nüfusun yaklaşık yüzde 63'ü kentlerde yaşamakta ve 2003'te 42.3 milyona ulaşmış bulunmaktadır. Bu nüfusun 30 milyonunu da 15 yaşın üstündekiler oluşturmaktadır. Ancak işgücü olarak piyasaya çıkan oran ise bu nüfusun yüzde 44'üdür. Kentlerde işgücü arzı 2003'te 13 milyon 365 kişi iken, istihdam edilenler ise sadece 11.5 milyondur. Buna karşılık 1.8 milyon kişi açık işsiz konumundadır. İstihdam edilen 11.5 milyon kişinin 650 milyonunu eksik istihdam, yani yarı işsizler oluşturmaktadır.

Bu durumda kentlerdeki atıl işgücü 2,5 milyonu bulmaktadır. Kriz öncesi 2000'den 2003'e kentlerdeki açık işsiz sayısı 1 milyondan 1 milyon 809 bine çıkarak yüzde 81 artmıştır. Açık işsizlere eksik istihdam edilenler, yani yarı işsizler de eklendiğinde 2000'de 1 milyon 789 bin olan atıl işgücünün %14.2 olduğu, kriz yılı 2001'de ise bu oranın %17.4'e, krizi izleyen 2002-2003 büyüme yıllarında ise, 2002'de önce %19.3'e çıktığı, 2003'te ise ancak yüzde 18.3'e düştüğü görülmektedir.. Bu düşüş, özellikle krizle birlikte iş pazarına çıkan kadınların, iş bulamayıp eve çekilmelerinden kaynaklanmaktadır.

2) Ucuz İşçilik²⁰:

¹⁹ Mustafa Sönmez, *Kentlerde 2.5 Milyon İşsiz*, NTV-MSNBS, 11 Şubat 2004, <http://www.ntvmsnbc.com/>

²⁰ Mustafa Sönmez, *Ucuz işçilik yerine vergisel önlemler*, NTV-MSNBS, 26 Aralık 2003, <http://www.ntvmsnbc.com/>

Türkiye 2003 yılında dış ticaret hacmini 2002'ye göre % 30 lar düzeyinde arttırmıştır. Bu da yaklaşık olarak 45 milyar dolar ediyor. İhracatı 45 milyar dolara taşıyan nedenlerin başında iç talebin daraltılması gelmektedir. 2001 yılından beri enflasyonu kontrol edebilmek için iç talep sıkılmış, enflasyon iç talep bastırılarak düşürülmüştür. İç talebin bastırılması, bir yandan kamuda mali siki yönetimle, bir yandan da reel gelirler geriletirek yapılmış ve iç talebin daraltılması ihracatı zorunlu kılmıştır. İhracat için de sadece içeriden dışarıya itilmek yetmediği için bazı rekabet gücü sağlayacak unsurlar da gerekmektedir. Bunun başında da maliyetleri düşürmeye yarayan “ucuzlaştırılmış işçilik” gelmektedir. Bu nedenle son üç yıldır düzenli olarak reel ücretler gerilemiş; üretimde gözlenen verimlilik artışlarının reel ücretlere yansımaması, özel firmaların birim maliyetlerinin düşüsünü hızlandırmış ve birim maliyetlerdeki bu gelişmeler, özel firmaların dış pazarlarda fiyat rekabeti yapmalarını olanaklı kılmıştır.

Bununla da yetinilmeyip kriz süresince isten çıkarılanların yerine yeni çalışan alınmamış, ama azaltılmış işgücü ile hedeflenen üretim düzeyine ulaşılmıştır. Bu yeni iş düzenlemesiyle işçi başına katma değer artırılmış ve adına da “verimlilik artışı” denilmiştir. Ama bu durum ücretlilere yaramamış, işçi başına reel kazanç endeksi 2001 ortalarında 91.8 iken 2003 sonunda 82'ye gerilemiştir. Bu sayede, içeride sıkışan sanayi sermayesi ihracata can havliyle sarılmış ve bu sayede fiyat da kırarak ihracatı 45 milyar dolara kadar çıkarmıştır.

Ayrıca reel faizlerin de düşmesi ya da en azından artık yükselmemesi nedeniyle ihracata hiç olmazsa ayak bağı oluşturmaması ve döviz kurunun son iki yıldır aynı nominal düzeyinde olması, hammaddeyi ithal eden ihracatçıya destek olan, ona rekabet gücü kazandıran faktörler olmuştur. Dış ticaretteki artışın bir kaynağı da dış ticaretin dolarla ölçülmesine karşın ticaretin yarısından fazlasının Euro ile yapılmasından ötürü euro'daki artışlardır. Bu durumda Euro yükselince hem dış ticaret hacmi ve hem de ihracat hacmi artmış gözükmektedir.

Sonuç olarak ulaşılmış görünen ihracat patlamasının altında esas olarak reel gelirlere yapılan asiri baskı, iç talebe göz açtırmama, ücretleri düşük tutma, sürekli büyüyen yedek işsiz ordusunu kullanma yatmaktadır.

3) Yoksulluk²¹:

2003 yılında Türk-İs tarafından yapılan bir araştırmaya göre ülke nüfusunun yüzde 20'sini oluşturan ve en yoksul kesim olan yaklaşık 13 milyon kişi toplam gelirin yüzde 4.9'nu alabilirken, en zengin kesim olan nüfusun yüzde 20'sinin ise toplam gelirin yarısından fazlasını aldığı, bu yapıyla

²¹ Gelirin yarısından fazlasını zenginler alıyor, 13/temmuz2003, <http://www.ntvmsnbc.com/news/224297.asp>

Türkiye'nin dünyadaki gelir dağılımı bozuk ülkelerin basında geldiği belirtilmektedir. Arastirmada, kisi basina gelir düzeyinin düşük olduğu Türkiye'de gelir dagiliminin da adaletsiz olmasinin yoksulluk olgusunu ön plana çıkardigina dikkat çekilerek, ülke nüfusunun yüzde 12'sinin yetersiz beslenmeden ötürü açlık, yüzde 43'nün de yoksulluk sorunu ile karşı karşıya bulunduğu belirtilmektedir.

Aynı arastirmada 1991 yılında yüzde 31.9 olan işgücü ödemeleri payının giderek azalma eğilimine girdiği, işgücü payının 1994 yılındaki ekonomik krizi izleyen 1995 yılında yüzde 22.7'ye gerilediği belirtilmektedir. Daha sonraki yıllarda işgücü ödemelerinin milli gelir içindeki payının yükselerek 1999 yılında yüzde 30.7 olduğuna işaret edilen arastirmada, ancak yaşanan ekonomik kriz sonrası işgücünün tekrar gerileyerek 2001 yılında yüzde 28.3'e düştüğu belirtilmektedir.

İşgücü payı azaldıkça kira, faiz ve kar gelirleri toplamından oluşan sermaye gelirleri payının yükseldiği, 2001 yılında sermaye gelirlerinin milli gelirden aldığı payın yüzde 49.4 oranında olduğü bildirilen arastirmada, 2002 yılında istihdam içerisinde işveren payının yüzde 3.8, kendi hesabına çalışanların payının ise yüzde 23.4 olduğü ifade edilmektedir.

4) Sosyal Adaletsizlik²²

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) verilerinden yapılan analize göre; hem mevduatta, hem de kredide %1'lik (hatta %1'i bulmayan) bir azınlığın hakimiyetinin belirginlik kazandığı belirlenmiştir. Aynı verilere göre, 112 milyar dolar olan toplam mevduatın % 83 ü olan yaklaşık 93 milyar doları % 2.3 lük azınlığa ait olduğü belirtilmektedir.

Yine BDDK verilerine göre 2003 de 17 milyon kredi işlemi gerçekleşmiş ve 47 milyar dolar kredinin kullanılmış olduğü belirlenmiştir. Burada da kredi işlemlerinin binde 3'ünü gerçekleştirenlerin kredilerin % 72'sini oluşturan yaklaşık 34 milyar doları kullandıkları belirtilmektedir.

Takasbank verileri ise, borsanın 2003 portföyünün 18 milyar dolar ve yatırımcı sayısının 1 milyon dolayında olduğünü göstermektedir. Bu portföyün %77'sine 10 bin yatırımcı sahiptir ve aynı zamanda bu yatırımcıların binde 1'i ise borsa portföyünün % 64'ünü de ellerinde tutmaktadırlar. Aynı veriler; ilk 10 yatırımcının portföyün yüzde 21'ini, ilk 100 yatırımcının da portföyün yüzde 44'ünü kontrol ettiğini söylemektedir. Bu borsadaki %1'in hakimiyeti; mevduatta, kredide, 78 milyar dolarlık altın stokunun sahipliğinde ve Türkiye'nin gayrimenkul sahipliğinde de farklılık göstermemektedir.

²² Mustafa Sönmez, *Yüzde 1 in Türkiye'si*, 24 Şubat 2004, <http://www.bianet.org>

Aslında, bunlar milli gelirin paylaşımındaki uçurumun doğal sonucudur. Milli gelirin paylaşımı ile ilgili 1994 verileri ailelerin %1'inin kullanılan gelirin %17'sini kullandığını, takip eden %5 de dahil edildiğinde nüfusta ilk %6'nın milli gelirin yüzde 33'ünü yani üçte birini kullandığını ortaya koyuyordu. Bu şablonu 2003 yılına uyguladığımızda 212 milyar dolar olarak tahmin edilen kullanılabilir gelirin 70 milyar dolarının nüfusun % 6'sına gittiğini söylenebilir. Bu durum iyileşmediği için, biriktirilen servetteki uçurum da giderek derinleşmektedir.

4) Rant ve Savaş Bütçesi²³:

Bütçede faiz harcamaları 1990'dan bu yana % 20'lerden % 43'lere yükselirken, eğitim harcamaları %18,8'den % 10 düzeyine, sağlık harcamaları ise % 4,7'den, % 3,5 düzeylerine düşmüştür. Yatırım harcamalarındaki düşüş ise daha trajik boyuttadır. 1986 yılında bu kaleme bütçeden ayrılan pay % 21,3 iken, bu oran 2004 yılında % 4,7 olarak Yine personele ayrılan pay 1992 yılında % 41,74 düzeyinde iken bu oranın 2004 yılı için % 18,98 düzeyinde olması öngörülmektedir.

Savunma, kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, konsolide bütçeden aldıkları % 12,4'lük pay ile bütçede faizden sonra en büyük harcama kalemi olmaya devam ediyor. Mal ve hizmet alım giderlerinin ise yaklaşık yarısı Milli Savunma Bakanlığı için yapılırken, Jandarma, Emniyet, Sahil Güvenlik gibi kurumlarla bu oran % 60'ı buluyor. Oysa eğitim ve sağlık için yapılan mal ve hizmet alımları % 20'yi bulmuyor. Bu da bütçenin, 1980 lerden beri süregelen bir politikanın ürünü olan, faiz ve savaş bütçesi olduğunu bir kez daha sayısal olarak gösteriyor..

KÜRESEL UYUM YASALARI²⁴:

AB YE UYUM YASALARI:

- **AB'ye Uyum Yasaları-3** (*Türk Ceza, Terörle Mücadele, Hukuk Usulu Mahkemeleri, Polis Salahiyetleri, Dil Öğrenimi, Medeni Kanun, Vakıflar, Dernekler Kanunlarının bazı maddelerini değiştiren kanun*) - (TBMM-03.08.2002 Kanun NO-4771)
- **AB'ye Uyum Yasaları-2** (*Dernekler, Siyasi Partiler, Basın, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunlarının bazı maddelerini değiştiren kanun*) - (TBMM-26.03.2002 Kanun NO-4748)

²³ Yoksulluk ve Faiz Bütçesi 2004'te de Sırtımızda, KESK, Aralık 2003, <http://www.sendika.org>

²⁴ www.antimai.org

- **AB'ye Uyum Yasaları-1** (*Türk Ceza, Terörle Mücadele, Ceza Mahkemeleri, DGM Kuruluş, Basın Kanunlarının bazı maddelerini değiştiren kanun*) - (TBMM-06.02.2002 Kanun NO-4744)

GATS UYUM YASALARI

- 4857 sayılı İş Kanun – (TBMM-22.5.2003)
- Endüstri Bölgeleri Kanunu - (TBMM-9.01.2002)
- Kamu İhale Kanunu - (TBMM-4.01.2002)
- Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu - (TBMM-4.01.2002)
- Hazineye ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi TBMM-29.06.2001
- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu TBMM-26.06.2001
- Yapı Denetimi Hakkında Kanun TBMM-26.06.2001
- Kamu Görevlileri Sendikalar Yasası - TBBM 25.06.2001
- Tütün Tekel Yasası - TBBM 20.06.2001
- Tuz Kanununun Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun TBMM-15.06.2001
- Şeker Kanunu TBMM - 04.04.2001 / Kanun-4634
- Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu TBMM - 28.03.2001 / R.Gazete 7.04.2001/ Kanun-4632

YASA DEĞİŞİKLİKLERİ

- KİT'lerin Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Kanunu - (TBMM-8.01.2002)
- Hazineye ait Tarım Arazilerinin Satışı Hk. Kanun Değişikliği TBMM-29.06.2001
- Bankalar Kanunu Değişikliği - 12.05.2001 Kanun-4672
- Merkez Bankası Kanunu Değişikliği - 25.04.2001 K-4651
- Sivil Havacılık Kanunu Değişikliği - 19.04.2001 K-4647
- TBMM İç Tüzük Değişikliliği Yasası - TBMM 7.02.2001

TAHKİM YASALARI

- Milletlerarası Tahkim Yasası - TBBM 21.06.2001
- Tahkim Yasası TBMM - 21 Ocak 2000
- Anayasa Değişikliği TBMM - 13 Ağustos 1999
- Danıştay Kanunu ve İdari Yargılama Usulü Kanunu Değişiklikleri TBMM - 18 Aralık 1999
- Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet Devret Modeli Çerçevesinde Yapılmasına İlişkin Yasa Değişikliği TBMM - 20 Aralık 1999

YASA TASARILARI:

- Kamu Yönetimi Temel Kanunu
- Yerel Yönetimlerle ilgili yasalar (4 adet)
- Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan yasa tasarıları (4 adet)
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrollük Yasası

- Kamu Personel Rejimi Yasası
- Yüksek Öğrenim Yasası (YÖK)

TMMOB JEOLJİ MÜHENMDİSLERİ ODASI 19. OLAĞAN GENEL KURULU

13-14 MART 2004

Odamızın 19.Olağan Genel Kurulu ,13 Mart 2004Cumartesi günü 10.00'da Odamız Kadri Esentürk Toplantı ve Eğitim salonu'nda (Bayındır Sok. 7/10-11 Yenişehir Ankara) yapılacaktır.

Çoğunluk sağlanamadığı takdirde Genel Kurul , 13 mart 2004 tarihlerinde MTA genel Müdürlüğü Kültür Sitesi Sadrettin Alpan Salonu'nda aşağıdaki gündemleçalışmalarına başlayacaktır.

Seçimler 14 Mart 2004 Pazar günü 09.-17.00 saatleri arasında Oda Lokali (Bayındır Sok. 7/1-3 Yenişehir-Ankara) yapılacaktır.

GÜNDEM

Açılış Ve Divan Seçimleri

Saygı duruşu

Açılış konuşmaları

Konukların konuşmaları

Komisyonların seçimi

Çalışma, mali ve Denetleme ve Onur kurulu raporları'nın okunması,
tartışılması ile Yönetim Kurulunun aklanması,

Yeni dönem yıllık bütçelerinin görüşülmesi, karara bağlanması,

Yönetmelik değişikliklerinin görüşülmesi ve karara bağlanması

Komisyon raporlarının görüŖülmesi ve karara bağlanması,

Dilek ve öneriler

Oda Yönetim, Denetim, Onur Kurulu, TMMOB Yönetim, denetim ve
Onur Kurulu adayları ile TMMOB delegasyonu adaylarının tespiti,

Seçimler 14 Mart 2004 Pazar saat 09.00-17.00

Jeoloji Mühendisleri Odasının 19. Döneminde (2002-2004) yürütülen çalışmalara doğrudan katkı koyan,eleştiri,görüş ve önerileriyle destek olan kişilere, kuruluş ve kurumlara, tüm şubelerimiz ve bağlı birimlerinin yönetici ve üyelerine,bölge, il, ilçe ve işyeri temsilciliklerimizde görev ve sorumluluk almış tüm mensuplarımıza,özveri ile çalışan oda personelimize teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

19.Dönem Yönetim Kurulu

YÖNETİM KURULU'NDAN

18. Genel Kurul sonrasında oluşturulan Yönetim Kurulumuzun iki yıllık çalışma dönemi geride kalmıştır. Bu sürede gelinen nokta, her demokratik kitle örgütünde olduğu gibi, sadece 7 kişilik bir kurulun değil tüm üye ve organların ortak eseridir. Yönetim Kurulumuz gücünü üyelerinin bilgi ve ilişki birikimi ile dayanışmasından alan, demokratik, katılımcı, çoğulcu, şeffaf, kurumsallaşmış ve üretken bir örgüt anlayışını hayata geçirmek uğraşısı içinde olmuştur. Bu anlayış, “devletten ve sermayeden bağımsız, özerk politikalar oluşturarak topluma, ülkeye, mesleğe ve üyelerine sahip çıkmayı, bilimi ve teknolojiyi sınıfsal ilişkilerden soyutlamada, meslek kimliğini yurtseverlik kimliği ile sentezleyerek, uzman bilgisini halkın hizmetine sunmayı gerekli kılar”.

Çalışma dönemimizi ve önümüzdeki süreci daha iyi yorumlayabilmek için öncelikle içinde yaşadığımız ülkeyi ve dünyayı daha sağlıklı algılamak gereklidir. Kapitalizmin krizini aşmak ve uluslararası malı sermayenin egemenliğini yaymak için IMF, AB, DB ve NATO gibi sermaye kuruluşları eliyle dayatılan neo-liberal politikaların sonucunda tüm dünyada emekçi halklar için, işsizlik, açlık ve yoksulluk artmıştır. Kriz ortamında zayıflar yutulup, güçlüler daha da büyümüş

yani tekelleşmiş, yaşamın her alanına müdahale edilirken, az gelişmiş ülkeler emperyalist ülkelere enerji, hammadde ve işgücü kaynakları oranında gizli-açık şekilde müdahaleye uğramıştır. Neo-liberal politikaların savunucuları, başta ABD ve İngiltere, tıkanıklıkları noktada NATO eliyle yaptıkları işgalleri meşrulaştırırken öncelikle barış ve yaşama hakkı olmak üzere, yaratılmış tüm değerleri hiçe saymakta, sömürüyü sürekli kılmaya çalışmaktadır. Hepimiz biliyoruz ki Irak'a Müttefik Operasyonu allanıp pullanıp bizlere sunulan Yeni Dünya Düzeni'nin gerçek yüzüdür.

Bu gelişmelerden ülkemiz de nasibini almıştır, almaktadır. 24 Ocak kararlarıyla başlatılan neo-liberal: ekonomik, sosyal, kültürel politikalar ile Kamusal Hizmetlerin Tasfiyesi ve emperyalist bloka eklemleme süreci hızlanmıştır. Alışılmış bir durum haline gelen kriz ortamları, uluslararası sermaye için ekonomik ve ideolojik teslim almanın temel aracı haline gelmiştir. 2003 Yılı Bütçesinde faiz ödemelerine ayrılan pay % 50'lere ulaşırken, eğitim-sağlık gibi toplumun temel ihtiyaçlarına ayrılan pay azaltılmıştır. Başta altın, trona, bor olmak üzere yeraltı kaynaklarımız ile yer üstü değerlerimizin ulus ötesi sermayeye devredilmesinin yasal düzenlemeleri yapılmaya başlanmış, özelleştirme kapatma, taşeronlaştırma, işsizleştirme ve kamu hizmetlerinin yerelleştirilmesi vb. uygulamaları ile sosyal devlet anlayışının yok edilmesine hız verilmiştir.

Ekonomik, siyasal ve sosyal çıkarlarımızın en üst derecede yok edildiği bu dönemde toplumsal muhalefet ise dağınık ve zayıf bir görünüme sahiptir. Kitleleri saran yılgınlık, isteksizlik ve yabancılaşma tüm örgütlerin genel karakteristiği haline gelmiştir.

Böylesi bir dünya ve ülkede en zor işlerden biri; barıştan, kardeşlikten ve hakça paylaşımdan yana politikaları savunabilmektir. Odamız çalışmalarının temelini, mesleki alanla toplumsal alan arasındaki bağı sürekli gözetmek, Jeoloji Mühendisliğinin bilim ve uygulama boyutunu ülkemizin genel ve ortak çıkarları ile uyumlu kılmak oluşturmuştur. Çalışma dönemimizde, mesleğin onur ve saygınlığı korunurken, kamu çıkarları ve yurtseverlik gözetilmiş, sermayenin düzeninin ve kurumlarının organik bir uzantısı olmayan, emekten yana bir duruş sergileme anlayışımız sürdürülmüştür. Kolektif çalışma, paylaşım, açıklık, denetim eleştiri, özeleştirme, kapsayıcılık ilkelerini yaşama geçirme çabamız artarak devam etmiştir. Bu çalışma anlayışı 18. Genel Kurulumuzda kabul edilen **karar taslaklarına da** yansımıştır.

18. GENEL KURULUMUZDA KABUL EDİLEN KARAR TASLAKLARI

YASALAR

Son yıllarda ülkemizde yürürlüğe giren yasaların arkasında IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası sermaye kuruluşlarının oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla bu yasaların ülkemizin gerçek ihtiyaçlarına yanıt vermediği, dinamiklerini hayata geçirmede, Sosyal Devlet anlayışına uygun olmadığı açıktır.

Bu çerçevede gerek mesleki gerekse diğer alanlara yönelik yasal düzenlemeler karşısında JMO Yönetim Kurulu 19. dönemde aşağıdaki ilkeleri temel alır;

- 1- Yasal düzenlemelerin burjuva özünden kopartılarak kamusal çıkarlara ve bilimsel gerçekliğe uygunluğu konusundaki değerlendirmelerini kamuoyuna güçlü bir şekilde ulaştırır.*
- 2- Başta TMMOB odaları olmak üzere DKÖ ve Sendikalar ile güçlü bağlar kurar, ortak çalışmalar (panel, basın toplantısı vb.) gerçekleştirir.*
- 3- Mesleki alanla ilgili İmar (Şehirleşme) Yasası, 7269 Sayılı Doğal Afetler Yasası, Yapı Denetimi, Madencilik vb. konularda ilgili kamu kurumları yöneticilerinden başlamak üzere üniversitelerin jeoloji bölümleri, araştırmacı meslektaşlar ile etkin bilgilendirme ve ortak üretim çalışmaları yürütür, bu çalışmaların sonuç ve önerileri üzerinden TBMM ve hükümet üyeleri ile iletişimini sürekli kılar.*

EĞİTİM

Ülkemizde 26 üniversitede açılmış olan jeoloji mühendisliği eğitiminin (bunlardan 6 tanesi gece öğrenim sürdürmektedir) uluslararası standartlara ve ülke ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi, doğal afetlere kaynaklık yapan jeolojik riskleri ve afet zararlarını azaltıcı önlemlerin yer aldığı eğitim programlarının ilk ve lise öğreniminde verilmesi, kamuoyu eğitimine yönelik projelerin oluşturulması gibi geniş bir yelpazede ele alınan eğitim başlığı altındaki konuların bir çalışma döneminde sonuçlandırılması elbette mümkün değildir. Jeoloji Mühendisliği Eğitim süreci ve sorunları diğer toplumsal alanlardan bağımsız değildir.

Ancak 19. dönemde ileriki dönemlerde kalıcı proje ve sonuçlar bırakarak bir çalışma yürütülmesi esastır.

Bu çerçevede;

- 1- Üniversiteler, YÖK ve Devlet Planlama Teşkilatı ile kalıcı bir ilişki kurularak Jeoloji eğitiminin Yüksek Okul ve ilk-lise öğretim düzeyinde bugün yaşanan sorunlarını (dünyadaki örnekleri ile kıyaslayarak) ortaya koyan, çözüm önerilerini oluşturan uzun erimli bir çalışma yürütülür.*
- 2- Milli Eğitim Bakanlığı ile başlatılan okul yöneticilerinin eğitimi çalışmaları, İçişleri Bakanlığı başta olmak üzere diğer kamu kuruluşları ile yaygınlaştırılır.*
- 3- Oda yönetim kurulu 1. ve 2. maddelerde belirtilen eğitim projelerini desteklemek amacıyla her ay Oda gelirlerinden %10'luk kısmı ayırarak bir fon oluşturur.*

KURUMSAL İŞLEYİŞ

JMO demokratik kitle örgütü olarak tüm çalışmalarını katılım, kolektif iradenin oluşturulması ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde sürdürmektedir. Bu

ilkelerin birer “temenni” olmaktan çıkartılarak somut gerçekliğe dönüştürülmesi için odamızda sürdürülen tüzük, yönetmelik gibi konulardaki eksikliklerin giderilmesi çalışmalarını yanında aşağıdaki yaklaşımlar çalışma dönemi içinde korunur.

- 1- 18. Genel Kurul sonrasında seçilen Yönetim Kurulu TMMOB ilke ve amaçları, tüzük ve yönetmelikler ile Genel Kurul kararları, doğrultusunda hazırlayacağı Çalışma Programını tüm oda organlarına ve üyelerine Genel Kuruldan sonraki 1 ay içinde duyurulur.
- 2- Oda yönetim kurulu 3'er aylık dönemler halinde Çalışma ve mali raporları hazırlayarak sunar.
- 3- Oda çalışmalarının kollektif iradeyi yansıtması ilkesi çerçevesinde gündemdeki konular ve yürütülen faaliyetler düzenli olarak web sayfasında yer alır, bülten, e-posta vb. araçlar yardımıyla meslektaşlara iletilir, gelen görüş ve öneriler değerlendirilir.
- 4- Oda organları ve işyeri temsilcilikleri üzerinden şekillenen görüşler oda görüşü olarak kamuoyuna sunulur. Bu süreçte oda organları ile üyeler arasındaki katılım mekanizmaları karşılıklı korunmalıdır.
- 5- Merkez yönetime iletilen görüş ve önerilerin ekinde işyeri temsilciliklerinden alınan değerlendirmeler (mümkün olduğunca yazılı olmalıdır.) yerelmalıdır.
- 6- Odaya yapılan tüm yazılı başvurular evrak kaydına işlendikten sonraki 1 ay içinde yanıtlanır.
- 7- Jeoloji mühendisliği uygulamalarında karşılaşılan şikayetlerin ve sorunların iletileceği bir “beyaz masa” web sitesinde oluşturulur. Buraya yansıyan şikayetler isim-adres-ıf bilgileri verilerek yapılırsa yönetim kurulunca/ ilgili komisyonca araştırılarak 1 ay içinde şikayet sahibine sonuç iletilir.

İSTİHDAM

Uzun yıllardır karşı karşıya olduğumuz bir gerçeklikte jeoloji mühendisliğindeki yaygın işsizliktir. Açık işsizliğin yanında yeni liberal politikalarla kurumlarda yaşanan atılığın, öğretmenlik vb. hizmet alanlarında yer almanın yarattığı gizli işsizlik de varlığını korumaktadır.

Mesleki istihdam sorunlarının bir kısmı da, meslektaşlarının çalışma koşullarından kaynaklanan geleneksel özellikteki ücret politikaları, atama ve yükselme uygulamaları, sosyal güvenlik, mesleki hastalıklar vb. ile son dönemlerde kamuda yürütülen sosyal devletin tasfiyesi politikaları sonucu Köy Hizmetleri, DSİ, MTA gibi kurumların teşkilatlarının kapatılarak küçültülmesi ve yok edilmesinden kaynaklanmaktadır.

İstihdamdaki önemli bir alan da özel sektördeki kuruluşlardır.

Mesleki istihdamlarda yaşanan geleneksel ve döneme özgü sorunların giderilmesi için 19. dönemde geçmiş dönemlerdeki çalışmaların da ışığında aşağıdaki çalışmalar yürütülmelidir.

- 1- Meslektaşlarımızın kamu işyerlerinde karşılaştığı sorunların giderilmesi sürecinde sendikal faaliyet esastır. Odamız bu sürecin destekçisi olmalı, yürüttüğü çalışmaların sonuçlarını sendikal yapılara sunulmalıdır.*
- 2- Mesleki hastalıklar konusunda (Türk Tabipler Birliği-TTB) ile ortak bir proje oluşturulması ve meslektaşlarının bu konuda duyarlı olması sağlanmalıdır.*
- 3- Kamusal istihdamın yoğunlaştığı Genel Müdürlüklerin bulunduğu Ankara ilinde Merkezi düzeyde ilgili işyeri temsilciliklerinin katılı ile bir komisyon oluşturularak aylık periyotlarla toplanarak kurum sorunları üzerine çalışma yürütülür.*
- 4- Özel sektör çalışmaları ile aylık periyotta toplanarak bir komisyon oluşturulur.*
- 5- Oda web sayfasında iş arayanların kendilerini tanıtacakları bir bölüm oluşturur.*

DEMOKRATİKLEŞME

JMO bir kurum olarak gerek iç işleyişinin gerekse faaliyetlerindeki amaç ve ilkelerinin bir sonucu olarak ülkemizdeki demokrasi mücadelesinin bir parçasıdır. Bu genel doğruya karşın DKÖ'lerinde ve Odamızda sürdürülen demokrasi mücadelesi süreci üyelerince geniş bir şekilde tartışılmış ve "odamız siyasallaşıyor" eleştirisi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeyi sadece siyasi iktidarların ideolojik yapılandırma politikaları değil DKÖ'lerinde yönetsel kadrolarının dar siyasal çıkarlarının savunan politikaları da beslemiştir.

Odamızın 19. çalışma döneminde yürütülen demokrasi mücadelesinde temel anlayışları aşağıda belirtilmiştir.

- 1- Odamız kendi alanına yönelik belirlediği tüm konuların/sorunların diyalektik olarak diğer toplumsal sorunlarla ilişkisi olduğu açıktır. Bu çerçevede mesleki sorunların çözümünde ülkemizdeki demokratikleşme mücadelesinin kazanımları yeni imkanlar sunacaktır.*
- 2- Odamız her türlü cins, ulus, dil, din ayrımcılığına ve baskısına karşı insan haklarının savunucusudur.*
- 3- Ülkemizdeki demokrasi mücadelesinde merkez siyasal yapılardır. TMMOB ve odalar kendi alanlarında bu mücadeleye katkı sunar üyelerinin duyarlılıklarını arttırır.*

MESLEKİ DENETİM-YETKİNLİK/YETERLİLİK-DAVRANIŞ İLKELERİ

Jeoloji Mühendisliği ürünleri 17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri sonrasında gerek bilimsel çevrelerde gerekse sonuçları itibarıyla kamuoyunda sıkça

tartışılmaktadır. Mesleki ürünlerimize sahip çıkmak, kalitesini yükseltmek ve özellikle uygulamada yaygınlaştırmak odamızın temel amaçlarından biridir. Bu amaca ulaşmak için ürünlerin yer aldığı bir bilgi bankası oluşturmak kadar bu ürünlerin değerlendirilmesini sağlayacak yapıların oluşturulması gerekir.

Diğer yandan 2000 yılı içinde gerçekleştirilen TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayındaki önemli tartışma başlıklarından ikisi de Mesleki Davranış İlkeleri (Etik) ile Mesleki Yeterlilik/Yetkinlik olmuştur. Özellikle Dünya Bankasının dayatması ile ülkemiz tarafından da onaylanan Hizmet Ticareti Genel Anlaşması ile Avrupa Birliği süreci gözönüne alındığında bu başlıkların sadece mesleki alanla sınırlı kalmadığı, ülkede yaşanan yeni liberal siyasal ve ekonomik sürecin parçası olduğu anlaşılacaktır. Ancak bu tartışmalar bugüne kadar bazı meslektaşlarımızca sürdürülmüş üyelerimizin önemli bir kısmı tartışmaların uzağında kalmış, oda platformlarında gerekli girişimler yapılamamıştır.

- 1- Gerek kamu işyerleri ve üniversitelerde gerekse özel sektörde üretilen çalışmaların bir bilgi bankasında toplanması için ilgili tüm kurumlarla ortak bir çalışma yürütülmelidir.*
- 2- Zemin ve imar planına esas etüt raporuna oda vizesi yaptırılmasına ve oda raporu yönetim komisyonlarında incelenmesini sağlayacak mekanizmalar zorunlu hale getirilmelidir.*
- 3- İhalelerdeki jeolojik hizmetlerin bilimsel standartlara uygun hale getirilmesini sağlayacak teknik şartnamelerin hazırlanması ve uygulanması için çalışma yürütülmelidir.*
- 4- JMO' nun temel görevleri arasında yer alan kamusal ve mesleki denetimini tam olarak gerçekleştirebilmesinin ön koşulu meslektaşların oda üyeliğini zorunlu hale getirmektir. Bu çalışma döneminde oda üyeliğinin yaygınlaştırılması ve zorunlu hale getirilmesi için özel bir çalışma yürütülür.*
- 5- Jeoloji Mühendisliği Davranış İlkeleri ile Hizmet Ticareti Genel Anlaşması ve Avrupa Birliği sürecinde genelde mühendislik-mimarlık özelde Jeoloji Mühendisliği alanına yönelik gelişmeler ve oda yaklaşımını olgunlaştırmak için bir komisyon oluşturularak tartışmalar oda platformlarında yaygınlaştırılır.*

Bu karar taslaklarına uyumlu olarak bu dönemde;

- Jeolojiyi dar bir alana hapsedmeden bilim ve uygulama alanındaki tüm boyutlarıyla, eşsiz zenginliği ile sergileme anlayışımızı,
- Mesleğimizde üretilen bilimsel bilginin sergilendiği platformları çoğaltma uğraşımızı,
- Meslek içi eğitim kursları, seminerler,, teknik gezileri, panelleri, çalıştayları, sempozyum ve kurultayları artırma çabamızı,

- Yaratılan demokratik katılımcı mekanizmalar doğrultusunda üyenin karar süreçlerinde özne olması ve yönetimdeki açıklık anlayışımızı,
 - Özelleştirme politikaları adı altında özellikle madenlerimizin talan edilmesine karşı bor ve trona özelinde olduğu gibi kamusal mülkiyetin savunulmasını,
 - Gerek meslek alanlarımızla gerek toplumsal, yaşamımızla ilintili yasal düzenlemelerin sermayeye değil, toplumsal çıkarlara ve bilimsel gerçekliğe hizmet etmesi doğrultusundaki çabamızı,
 - Kapitalizmin tüm dünyada, özellikle Ortadoğu’da, kaynaklarının sömürülmesi amacıyla, halklar üzerine uyguladığı savaş ve şiddet politikalarına karşı barış, özgürlük ve insan hak/arı mücadelesini,
 - Sermayenin kar alanlarından bir haline getirilen üniversitelerde YÖK ve “vakıf” modeline karşı eşit ve parasız üniversite eğitimini savunmayı,
- sürdürdük.
- Özel bürolar arasında ayırım gözetmeyen duruşumuzu,
 - Odamızın kimi özel şirketlerin reklâm ajansı, şirket bürosu ve ticaret kulübü olarak kullanılması girişimine karşı mücadelemizi,
 - Bergama örneğinde olduğu gibi sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını, uzmanlık birikimiz, çevre bilincimiz ve toplumsal duyarlılığımızla savunmayı, devam ettirdik.
 - Bilim ve teknolojinin sınıfsal, cinsel, ulusal baskı ve sömürü aracı olarak kullanılmasına, insanlığa ve doğaya zarar vermesine tarafsız kalmadık,.
 - Toplumsal muhalefetin tüm kesimleriyle birlikte örgütlenme ve mücadele birlikteliğine yönelik katkıları sürdürdük.
 - Tüm çalışanların sendikal mücadelesine verdiğimiz katkıyı artırarak sürdürmeye çalıştık.
 - Odamızın maddi kaynaklarının değerlendirilmesinde gösterdiğimiz özen ve duyarlılığı koruduk.

Önümüzdeki dönemde de bu ilkesel yaklaşımlarımızı paylaşan meslektaşlarımız ve diğer mühendislik disiplinlerindeki arkadaşlarımızın JMO ve TMMOB’ye sahip çıkacağı, örgütlerimizin gelişimine katkılarda

bulunacağına olan inancımızla, TMMOB ilkeleri ve 18. Genel Kurul kararları başta olmak üzere Oda Ana Yönetmeliği ve diğer yönetmelikler çerçevesinde Yönetim Kurulu tarafından yürütülen faaliyetler bu Çalışma Raporunda ayrıntılı olarak yer almaktadır.

19. DÖNEM ODA ÇALIŞMALARI

1. ÖRGÜTLENME

1.1. Şube /Temsilcilik Danışma Kurulu ve Üye Toplantıları

Çalışma dönemi sonunda toplam üye sayımız %10 artarak 9700'e ulaşmış olup oda çalışmaları 11 şube ve 58 il temsilciliği ile 1 bölge temsilciliği ve 1 ilçe temsilciliğinden oluşan örgütsel yapı ile sürdürülmüştür. 18. Genel Kurulumuzda karar altına alınan, Eskişehir, Sivas, Denizli ve Samsun il temsilciliklerinin şubeleşmesi yönündeki çalışmalar tamamlanmış olup, belirtilen şubelere geçici yönetim kurulları atanmıştır. Denizli Şubemiz, genel kurulunu yaparak, yönetim organlarını belirlemiştir.

ÜYELERİMİZE AİT İSTATİSTİKİ BİLGİLER (2002-2004)

Tanım	Üye Sayısı	Seçim Yüzde	İçi	Toplam Üyeye Göre Yüzde
BELİRSİZ	2	%0.02		%0.02
İĞDIR BÖLGESİ	6	%0.06		%0.06
MALATYA BÖLGESİ	63	%0.66		%0.66
YURTDIŞI	72	%0.75		%0.75
GAZİANTEP BÖLGESİ	110	%1.15		%1.15
DENİZLİ BÖLGESİ	124	%1.30		%1.30
SAMSUN BÖLGESİ	143	%1.50		%1.50
ESKİŞEHİR BÖLGESİ	146	%1.53		%1.53
ZONGULDAK BÖLGESİ	148	%1.55		%1.55
SİVAS BÖLGESİ	159	%1.67		%1.67
VEFAT	198	%2.08		%2.08
ANTALYA BÖLGESİ	304	%3.19		%3.19

KONYA BÖLGESİ	337	%3.53	%3.53
TRABZON BÖLGESİ	392	%4.11	%4.11
İSTİFA	419	%4.39	%4.39
DİYARBAKIR BÖLGESİ	428	%4.49	%4.49
ADANA BÖLGESİ	519	%5.44	%5.44
ADRESİ OLMAYANLAR	703	%7.37	%7.37
İZMİR BÖLGESİ	971	%10.18	%10.18
İSTANBUL BÖLGESİ	1540	%16.15	%16.14
ANKARA MERKEZ	2754	%28.87	%28.86

Seçenek: CİNSİYET

Bu Seçenekte Bulunan Toplam Üye Sayısı: 9542 Toplam Üye Sayısı: 9542

Yüzde: %100

Tanım	Üye Sayısı	Seçim İçi Yüzde	Toplam Üyeye Göre Yüzde
ERKEK SAYISI	7598	%79.63	%79.63
KADIN SAYISI	1944	%20.37	%20.37

Seçenek: SEKTÖR

Bu Seçenekte Bulunan Toplam Üye Sayısı: 6998 Toplam Üye Sayısı: 9542

Yüzde: %72.29

Tanım	Üye Sayısı	Seçim İçi Yüzde	Toplam Üyeye Göre Yüzde
YURT DIŞI	5	%0.07	%0.05
DİĞER	16	%0.23	%0.17
İŞSİZ	450	%6.52	%4.72
ÜNİVERSİTE	670	%9.71	%7.02
KAMU	2459	%35.65	%25.77
ÖZEL	3298	%47.81	%34.56

--	--	--	--

Seçenek: AKADEMİK ÜNVAN

Bu Seçenekte Bulunan Toplam Üye Sayısı: 1432 Toplam Üye Sayısı: 9542

Yüzde: %15.01

Tanım	Üye Sayısı	Seçim İçi Yüzde	Toplam Üyeye Göre Yüzde
DOÇ. DR	60	%4.19	%0.63
YRD.DOÇ.DR.	91	%6.35	%0.95
PROF. DR.	162	%11.31	%1.70
DR.	190	%13.27	%1.99
YÜKSEK MÜHENDİS	929	%64.87	%9.74

Seçenek: YAŞ GRUPLARI

Bu Seçenekte Bulunan Toplam Üye Sayısı: 9522 Toplam Üye Sayısı: 9542

Yüzde: %99.79

Tanım	Üye Sayısı	Seçim İçi Yüzde	Toplam Üyeye Göre Yüzde
20-29 YAŞ ARASI	1591	%16.71	%16.67
30-39 YAŞ ARASI	3355	%35.23	%35.16
40-49 YAŞ ARASI	2470	%25.94	%25.89
50-59 YAŞ ARASI	1421	%14.92	%14.89
60-64 YAŞ ARASI	253	%2.66	%2.65
65 YAŞ VE ÜSTÜ	418	%4.39	%4.38

Seçenek: STATÜ

Bu Seçenekte Bulunan Toplam Üye Sayısı: 9529 Toplam Üye Sayısı: 9542

Yüzde: %99.86

Tanım	Üye Sayısı	Seçim İçi Yüzde	Toplam Üyeye Göre Yüzde
ASKER	23	%0.24	%0.24
VEFAT	203	%2.13	%2.13
EMEKLİ	4469	%4.68	%4.67
İSTİFA	461	%4.84	%4.83
AKTİF ÜYE	8396	%88.11	%87.99

Dönem İçinde Üye Olanların Sayısı	802
Dönem İçi istifa sayısı	38
Dönem içi emekli üye olanlar	103
İstifadan geri gönen üye sayısı	5
Kapanan tescilli büro sayısı	57
Açılan A Tipi Tescilli büro sayısı	197
Açılan B tipi Tescilli büro sayısı	95
Kayıt olan öğrenci üye sayısı	187

Dönem içinde İstanbul, İzmir, Adana, Trabzon, Diyarbakır, Antalya, Eskişehir, Sivas, Samsun, Denizli, şubeleri ile Muğla, Kocaeli, Hatay, Osmaniye, Van, Bingöl, Muş, Urfa, Tunceli, Elazığ, Adıyaman, Kayseri, Isparta, Batman, Mersin, Ordu, Gümüşhane, Aydın, Milas Temsilcilikleri ziyaret edilmiş, üye toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılar ya etkinlikler dolayısıyla yada amaca yönelik olarak örgütlenmiştir.

Ayrıca ana yönetmeliğimiz gereği, dönem içinde 2 kez danışma kurulu, iki kez tüm örgütü kapsayan sayman ve sekreterler toplantısı ile 2 kez de merkezde genel üye toplantıları yapılmıştır.

Örgütsel yapının ilk basamağı ve üye ile doğrudan bağın kurulduğu örgüt birimi olan işyeri temsilciliklerine bazı kuruluşlarımızda yeniden atamalar yapılmıştır. Çeşitli kamu kurumlarında görece de olsa örgütsel bağların gelişmişliğine karşın

genel olarak temsilciliklerimizin arzulan etkinliğe kavuşmadığı örgütsel bir gerçekliğimizdir.

Dönem içinde MTA, İller Bankası, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, DSİ, EİE ve TPAO'da işyeri toplantıları yapılmıştır.

Serbest çalışan üyelerimize yönelik olarak 2 kez, emekli üyelerimize yönelik toplantılarda güncel sorunlar ele alınmış ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Oda çalışmalarında verimliliği arttırmak amacıyla yönetim kurulumuzun göreve başlamasıyla 21 adet komisyon kurulması yönünde karar alınmış, bir yıllık sürede merkezde değişik komisyonlarda 100'e yakın üyemizin katılımı ile Afet, Web, Kadın, Toplumsal Sorunlar, Serbest Çalışanlar, Sosyal Etkinlikler, Asgari Ücret, SMM, Kütüphane, Rapor İnceleme Maden, Jeotermal, İmar ve Çevre, Yasa Tüzük yönetmelik komisyonları oluşturulmuştur.

1.2. JEOGENÇ ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

Jeoloji Mühendisliği öğrencilerinin toplumsal, mesleki ve eğitsel sorunlara ilişkin yaklaşımlarının tartışılacağı, farklı üniversitelerden öğrenciler arasındaki dayanışmayı ve birliği geliştirmeye yönelik olarak merkezde **“JEOGENÇ”** örgütlülüğü oluşturulmuştur. Gelecek dönem programa alınan 1. Öğrenci Kurultayının nüveleri bu örgütlenme ile sürdürülmeye çalışılmış ancak istenilen olgunluğa ulaşmadığı da bir gerçekliktir. Ancak yine de Jeoloji Mühendisliği Öğrencileri ile iletişimi arttırmaya yönelik çalışmalarımız devam etmiştir. 2002 Haziran ayı içinde Ankara'da bulunan 3 üniversitemizin dönem mezunlarına, mesleğe hoş geldiniz kokteyli yapılmıştır. Bunun yanında ODTÜ, KTÜ, İTÜ, D.E.Ü, Erciyes Üniversitesi Yozgat Mühendislik Fakültelerinin Jeoloji Mühendisliği Bölümleri Öğrenci Kulüpleri ile iletişim kurulmaya çalışılarak yayın desteği sağlanmış ve önümüzdeki yıllarda yapılması düşünülen öğrenci kurultayı ile ilgili düşünce ve katkıları istenmiştir.

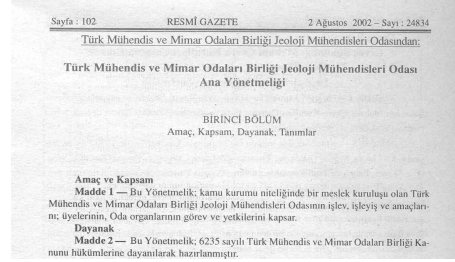
Dönem içerisinde Erciyes Üniversitesi Yozgat Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü öğrencilerine yönelik olarak BTK üyesi Neşat Konak tarafından Doğu Karadeniz Bölgesine 5 günlük teknik gezi düzenlenmiştir. KTÜ Jeoloji Kulübü'nün Mayıs-2004'de düzenleyeceği “Türkiye jeoloji Mühendisliği Öğrencileri Şenliği”ne maddi katkı sağlanmıştır.

Genel olarak örgütsel işleyişte kurumsallaşmaya yönelik birçok adım atılmıştır. Bu olumlu gelişmelere karşın örgüt-üye ilişkilerinin arzulanan düzeye ulaşması için daha fazla kolektif çaba gerektiği ortadadır.

2. KURUMSAL İŞLEYİŞ

18. Genel Kurul'da kabul edilen JMO Ana Yönetmeliği 2 Ağustos 2002 tarih ve 24834 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yine bilindiği üzere JMO Mali İşler ve Hesap Açıklama Yönetmeliği ve İl/İlçe/Bölge Temsilciliği Yönetmeliği Mart 2002 tarihli 18. Olağan Genel Kurulumuzda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Bu dönem içinde, Genel Kurulumuzun Yönetim Kuruluna vermiş olduğu görevlerden;

BTK Yönetmeliği,
Danışma Kurulu Yönetmeliği,
Şube Yönetmeliği,
Jeoloji Eğitimi Burs Yönetmeliği,
Öğrenci Üyelik Yönetmeliği,
İşyeri Yönetmeliği,
Kayıt ve Kayıt Yenileme Yönetmeliği, Denetleme Kurulu Yönetmeliği,
Jeoloji Mühendislik ve Müşavirlik Hizmetleri ve Mesleki Denetim Yönetmeliği,
Onur Üyeliği Yönetmeliği,
Eğitim Eşgüdüm Yönetmeliği,
Emek Ödülü Yönetmeliği,
Hizmet Ödülü Yönetmeliği,
Altın Çekiç Yönetmeliği,
Öğrenci Üye Yönetmeliği,
Yayın Abone Yönetmeliği,
Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Yönetmeliği,
İl İlçe Bölge Temsilciliği Yönetmeliği,

Ana Yönetmeliğimize uyumlu olarak tamamlanmış ve üyelere Genel Kurulumuzda dağıtılmak üzere hazırlanmıştır.

Şube Yönetmeliği ve Danışma Kurulu Yönetmeliği, Merkez Yönetim Kurulu kararıyla uygulamaya konulmuştur.

Bu dönem içerisinde Odamızın kurumsallaşmasının en önemli yapı taşlarından olan yönetmeliklerle ilgili çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmıştır.

3. TOPLUMSAL VE MESLEKİ ALANLARLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Yasal düzenlemelerin sermayeye hizmet eden özünden kopartılarak, kamusal çıkarlara ve bilimsel gerçekliğe uygunluğu konusundaki değerlendirmelerini kamuoyuna güçlü bir şekilde ulaştırmak ve bu yönde mücadele etmek 18. Genel Kurulumuzun tüm JMO örgütüne verdiği bir görevdi.

Bu kapsamda;

İmar ve Şehircilik, Afet, Yapı Denetimi, Maden, Bor Enstitüsü, Petrol, Petrol Piyasası, Jeotermal, Çevre, Mahalli İdareler yasa tasarıları üzerine etkin bir çalışma sürdürülmüştür. Bu konulardaki çalışmalar, TMMOB başta olmak üzere ilgili DKÖ ve Sendikalarla dayanışma içerisinde ortaklaşa yürütülmüştür.

3.1. İMAR VE ŞEHİRLEŞME KANUNU TASARISI

Genel olarak kanun tasarısı hazırlığı için izlenmesi gereken yöntem konuya yönelik yaşanmış süreçlerdeki olguların karşılıklı neden–sonuç ilişkilerini ortaya koyabilmeli, bu ilişkiler temelinde sorunların çözümlerini belirlemeli ve bu işlemleri tek bir bakış açısından değil tarafların perspektifinden yapabilmeye yeteneğine sahip olmalıdır. Ülkemizdeki siyasi iktidarların yasa hazırlığında bu sürecin yukarıdaki çerçevede işletemediği, bilinen bir gerçekliktir. Toplumsal sınıf ve kesimler ekonomik ve siyasal güçleri oranında yasalara hem hazırlık hem de uygulanma süreçlerinde müdahil olabilirler. Ancak ülkemizde sermayeye dikensiz gül bahçeleri yaratmak amacıyla toplumsal kesimlerin sesleri kısılmaya çalışılmıştır.

Ülkemizdeki imar yasalarının maceraları da böyle olmuştur. Egemen ekonomik, siyasal, sosyal politikalar imar yasalarının üzerinde belirleyici bir rol kazanmıştır. Bugün gelinen noktada, bilim ve teknik ilkeleri ve kamu yararını korumak anlayışından uzak, “ rant politikalarının” yönlendirdiği imar uygulamaları; çarpık , afetlere karşı güvensiz; sosyal ve demokratik taleplere, çevreye karşı duyarsız kentsel alanlar ortaya çıkmıştır . İmar yasalarının arka planındaki sorunları görmezden gelmeye devam edildikçe en bilimsel yasaların bile çözümün parçası olmayacağı açıktır.

İmar mevzuatının yeniden oluşturulması sürecinde temel bir tercihin altını çizmek yararlı olacaktır. Bu tasarı ile çizilen çerçevedeki imar ve şehirleşme uygulamaları kamusal alanda, kamusal bir hizmet olarak kalmasıdır. Her aşamasında kamusal yarar ön planda olmalıdır. Oysa planlı ekonominin yerini piyasa ekonomisinin egemen olduğu, eğitim planlaması, sağlık planlaması yerine karlılığın esas alındığı, planlama sistematığının yok edildiği bir ortamda planlı kentleşme ilkesini korumak tartışmalı kalabilmektedir.

TMMOB–JMO olarak İmar ve Şehirleşme Kanun Tasarısı Taslağını mesleki bilimsel yetki, sorumluluk ve görevlerimiz yanında kamusal yararı koruyan ve geliştiren bakış açımızla ele almaya çalıştık. Odamızda konuyla ilgili oluşturulan komisyonca , kendisine ulaşan yazılı ve sözlü görüşler ile bir önceki taslağa yönelik değerlendirmeler biraraya getirilerek aşağıdaki metin oluşturulmuştur.

3.1.1. TASARI GENEL GEREKÇESİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Taslağın “Genel Gerekçe” başlığı altında 3194 sayılı yasaya ve kentleşme sürecine yönelik tespit ve yaklaşımlar sunulmaktadır. İçerdiği birçok olumlu yaklaşıma karşın 3194 sayılı kanun dönemi imar uygulamalarının ele alınmasında önemli kopukluklar gözlenmektedir;

3194’e göre imar yetkisi Belediye Başkanı/Vali ile Belediye Meclisi/ İl Genel Meclisi üyelerince hiçbir denetime ve katılımcılığa dayanmadan kullanılabilir. Bu açıdan bugüne kadar planlama ve yapılaşma

sorunlarından karar süreçlerinin anti demokratikliği, plan kararlarının oluşturulmasında önemli rollara sahip meslek odalarını (TMMOB vb.), sendikaları, üniversiteleri vb. aktörlerin seslerine kulaklarını tıkayan, imar planlarını kentsel rantın dağıtım aracı olarak gören anlayışların ön plana çıktığı merkezi ve yerel idare organlarının sorumluluğu açık olarak vurgulanmamıştır.

Bu çerçevede gerekçelerde yer verilmeyen bir konuda İmar Aflarıdır. Ekonomik rantlar kadar siyasi rantlarında ön planda olduğu ülke siyasetinin yerel ve merkezi idaredeki temsilcilerinin imar sürecine verdiği en kalıcı zararlar imar aflarıyla olmuştur.

Gerekçelerin kopukluk yarattığı bir alanda yapı ve plan denetimi konudur. Aslında gerekçelerde “denetimin bir kamu hizmeti olarak” ele alındığı belirtilerek önemli bir adım atılmış ancak içeriği tam olarak doldurulamamıştır. Yapı denetiminin ticari kuruluşlar eliyle yapılmasına izin verilmesi, sigortacılığa dayalı anlayışlar yukarıdaki kamusal hizmet tanımlamasıyla çelişmektedir. Diğer yandan plan denetiminin, aynı zamanda plan için veri sağlayacak kurumlarca gerçekleştirilmesi, hem ilkesel hem de teknik olarak sakıncalıdır. Kamusal denetim üniversitelerin ilgili bölümleri ile meslek odalarının temel etkinlik alanı olarak ve katılımcı bir süreç olarak tanımlanmalıdır.

Gerekçelerdeki “katılımcılık” yeni bir kavram olarak sunulmakla birlikte yurttaşların itiraz hakkını kullanmalarının ötesinde bir misyon taşımamaktadır. Oysa gerek plan hazırlığının gerekse denetiminin her aşamasındaki çalışmalarda bireysel ve örgütsel katılıma açık olması, söz hakkının güvence altına alınması gereklidir.

Gerekçeler arasında altı çizilmeyen bir konuda yeni yerleşimi ve yapılaşma kararlarını verebilmek kadar mevcut alan ve yapıların afet güvenliği açısından ele alınması zorunluluğudur. 1985 sonrasındaki süreçte ihtiyaç fazlası yapı stoğuna ulaşan ülkemizde önemli bir sorun yerleşme alanlarının ve yapıların karşı karşıya olduğu afet tehlikelerinin belirlenmesi ve zemin ve / veya yapı güçlendirmelerinin yapılabilmesidir. Tasarı metninde de güçlendirmelere, plan revizyonlarına yönelik düzenlemeler yapılmamıştır.

3.1.2.TASARI MADDELERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

“AMAÇ

Madde.1-Bu kanun , ülke genelindeki tüm kırsal ve kentsel alanlarda yerleşme ve yapılaşmanın; bilim, teknik, sanat ve sağlık kuralları ile yöresel koşullara uygun , doğal , tarihi ve kültürel çevreyi korumayı , yaşatmayı ve geliştirmeyi temel alan sürdürülebilir gelişme ilkesi ile uyumlu, sektörler arası uyumu sağlamaya yönelik önlemleri alan, afetlere karşı duyarlı, güvenli ve yaşam

kalitesini artırıcı oluşumunu, kullanımını ve süreçlerle ilgili denetimi sağlamak, bunlarla ilgili politika, ilke ve esasları belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.”

ÖNERİ: Madde.1-Bu kanun , ülke genelindeki tüm kırsal ve kentsel alanlarda yerleşme ve yapılaşmanın; bilim, teknik, sanat ve sağlık kuralları ile yöresel koşullara uygun , doğal , tarihi ve kültürel çevreyi korumayı , yaşatmayı ve geliştirmeyi temel alan, demokratik katılımın ve kamusal yararın korunması,sürdürülebilir gelişme ilkesi ile uyumlu, sektörler arası uyumu sağlamaya yönelik önlemleri alan, afetlere karşı duyarlı, güvenli ve yaşam kalitesini artırıcı planlılık oluşumunu, kullanımını ve süreçlerle ilgili denetimi sağlamak, bunlarla ilgili politika, ilke ve esasları belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.”

ÖNERİ GEREKÇESİ: İmar ve Şehirleşme açısından kamu yararı ve demokratik katılım sürecin her aşaması için temel bir amaçtır. Bu kavramların, tasarının genel esasları maddesinde belirtilmiş ise de , sadece mekanizma/araç olarak değil aynı zamanda amaç işlevinin de vurgulanmalıdır.

“KAPSAM

Madde.2-Bu kanun, ülke genelindeki tüm kırsal ve kentsel alanlarda yapılan ve yapılacak her tür ve ölçekteki haritalar, planlar, projeler ve etütler ile resmi ve özel mevcut ve yapılacak tüm yapıların; Kanunun amacına uygun inşasına, tadilatına, ilave ve güçlendirilmesine ilişkin projelendirilmesi ve gerçekleştirilmesine yönelik süreç, örgütlenme ve uygulama araçlarını, katılım, yapım, kullanım ve denetim kurallarını ve esaslarını kapsar.”

ÖNERİ: Madde.2-Bu kanun, ülke genelindeki tüm kırsal ve kentsel alanlarda yapılan ve yapılacak her tür ve ölçekteki haritalar, planlar, projeler,etütler ve planlanmış alanlardaki zeminler ile resmi ve özel mevcut ve yapılacak tüm yapıların; Kanunun amacına uygun inşasına, tadilatına, revizyonuna, ilave ve güçlendirilmesine ilişkin projelendirilmesi ve gerçekleştirilmesine yönelik süreç, örgütlenme ve uygulama araçlarını, katılım, yapım, kullanım ve denetim kurallarını ve esaslarını kapsar.

ÖNERİ GEREKÇESİ: Bir önceki tasarı taslağından farklı olarak yeni planlanacak alanlar ve yeni yapılacak yapılar dışında planlanmış alanlar ile mevcut yapıların tadilat, güçlendirme vb işlemlerinin kanun kapsamına alınması çok olumlu bir yaklaşımdır. Ancak bu maddedeki ifadelerin daha anlaşılabilir hale getirilmesi ve kapsamının genişletilmesi için yukarıdaki eklerin yapılması uygun olacaktır.Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Plan Tadilatları ile Plan Revizyonlarının farklı içerikte tanımlandığı göz önüne alındığında madde metnine revizyon kavramının eklenmesi uygun olacaktır. Madde metni zemin güçlendirmeleri konusunda yeterli açıklığa sahip olmaması nedeniyle bu kavramında metne eklenmesi uygun olacaktır.

“GENEL ESASLAR

Madde .3- Bu kanunun uygulanmasında ; planlama ve yapılaşmada, toplumsal adalet, toplum ve kamu yararının üstünlüğü, fert , toplum ve çevre sağlığı ile güvenliğinin korunması , sağlıklı ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulması, yaşayanların haklarına saygılı ve karar süreçlerine katan , afete duyarlı, doğal , tarihi ve kültürel değerleri koruyan, yaşatan ve geliştiren, kaynaklarla dengeli kentsel ve kırsal gelişmeyi sağlamaya yönelik plan hiyerarşisinin kurulması, sosyal ve teknik altyapının ve yaşanabilir çevrenin oluşturulması ile kurumlar ve disiplinler arası eşgüdümün sağlanması esastır.

Herhangi bir alan, şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına, her tür ve ölçekteki plan kararlarına, imar programına, bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik, coğrafik ve jeolojik koşullarına ve ilgili mevzuatlara aykırı kullanılamaz ve kullandırılmaz.....”

ÖNERİ: Madde .3- Bu kanunun uygulanmasında ; planlama ve yapılaşmada, toplumsal adalet, toplum ve kamu yararının üstünlüğü, fert , toplum ve çevre sağlığı ile güvenliğinin korunması , sağlıklı ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulması, yaşayanların haklarına saygılı ve *her aşamasında birey ve toplumsal örgütlerin demokratik katılımına açık* , afete duyarlı, doğal , tarihi ve kültürel değerleri koruyan, yaşatan ve geliştiren, kaynaklarla dengeli kentsel ve kırsal gelişmeyi sağlamaya yönelik plan hiyerarşisinin kurulması, sosyal ve teknik altyapının ve yaşanabilir çevrenin oluşturulması ile kurumlar ve disiplinler arası eşgüdümün sağlanması esastır.

Herhangi bir alan, şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına, her tür ve ölçekteki plan kararlarına, imar programına, bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik, coğrafik ve jeolojik koşullarına ve ilgili mevzuatlara aykırı kullanılamaz ve kullandırılmaz.....”

ÖNERİ GEREKÇESİ:Bir önceki taslaktaki afetlere duyarlılık, kamu yararı vb yasanın uygulanma esasları katılım, toplumsal adalet vb kavramlarla zenginleştirilmiş ve olgunlaştırılmıştır.Yine bu madde de bir öncekinden farklı olarak bir toprak parçasının bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel vb koşulları yanında jeolojik koşullarına da uygun kullanılma zorunluluğu getirilmiştir.Ancak yukarıda belirtildiği gibi katılımcılığın imar süreçlerinin her aşaması için ve demokratik bir içerikte gerçekleşmesi açısından ek ifadenin maddeye yerleştirilmesi uygun olacaktır.

“EŞGÜDÜM, UYGULAMA VE İSTİSNALAR

Madde . 4 -

.....

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yürürlüğe girecek kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz. Yeni tür ve ölçekte plan tanımlanamaz.....”

ÖNERİ: Madde.4-.....

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yürürlüğe girecek kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz. Yeni tür ve ölçekte plan tanımlanamaz. **imar affi getirilemez.**

.....”

ÖNERİ GEREKÇESİ:Gerekçeler üzerine yapılan değerlendirmede de belirttiğimiz gibi tasarıda imar afları konusunda hiçbir ifade yer almamaktadır. Bu nedenle tasarıda uygulamaya yönelik düzenlemelerin yer aldığı bu madde de imar affına yönelik düzenleme yapılamayacağını belirtilmesi uygun olacaktır.

“TANIMLAR

Madde.5-

İmar Mevzuatı:Bu kanun ve bu kanun uyarınca çıkarılan yönetmelikler ile kullanılan malzemelere ilişkin olanlar da dahil, yerleşme ve yapılaşmaya yönelik uygulamaları belirleyen tüm kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge, Türk standartları, kabul edilmiş uluslararası standartlar ve sözleşmeler, teknik şartnameler, her ölçekte planlar, plan notları, kurul kararları, bilimsel, teknik ve etik kuralları,”

ÖNERİ: İmar Mevzuatı:Bu kanun ve bu kanun uyarınca çıkarılan yönetmelikler ile kullanılan malzemelere ilişkin olanlar da dahil, **yeni ve mevcut** yerleşme ve yapılaşmaya yönelik uygulamaları belirleyen tüm kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge, Türk standartları, kabul edilmiş uluslararası standartlar ve sözleşmeler, teknik şartnameler, her ölçekte planlar, plan notları, kurul kararları, bilimsel, teknik ve etik kuralları,”

ÖNERİ GEREKÇESİ: Yeni yapılaşma ve planlama esaslarını belirlemek kadar mevcut yapılar ile planların ve bu planların kapsadığı alanlarda ki zeminleri afet tehlikesi ve riskleri açısından yeniden ele alınması ve gerekli güçlendirmelerin ve plan revizyonlarının yapılması da önemlidir. Bu açıdan “ yeni ve mevcut” ilavesi uygun bulunmuştur.

“TANIMLAR

Madde.5-

İmar Planı:Varsa bölge ve alt bölge planı kararlarına uygun biçimde ,..... belgedir. İmar Planı, nazım imar planı ve uygulama imar planı olmak üzere iki aşamadan oluşur.”

ÖNERİ: İmar Planı:Bölge ve alt bölge planı kararlarına uygun biçimde ,..... belgedir. İmar Planı, nazım imar planı ve uygulama imar planı olmak üzere iki aşamadan oluşur.”

ÖNERİ GEREKÇESİ: Tasarıda öngörülen plan hiyerarşisinin , üst ölçeğin alt ölçek planlarla karşılıklı ilişkisinin, bozulmaması açısından maddenin girişindeki “ varsa “ kelimesinin çıkartılması uygun olacaktır. Ayrıca afet zararlarının azaltılması stratejisinde üst ölçek çalışmalarda verilecek kararlar önemlidir.Bu açıdan da “ varsa “ kelimesinin çıkartılarak öncelikle bölge veya alt bölge planlarının ve bu planlara esas etütlerin yapılması ön koşul haline getirilmelidir.

“TANIMLAR

Madde.5-

Nazım İmar Planı:Onaylı halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durum, jeolojik ve hidrojeolojik bilgiler ve afet verileri işlenmiş olarak , doğal , kültürel ve tarihi mirasın korunması, afete karşı dayanıklı ve sağlıklı yapılaşma oluşturma, hususları içeren, yer seçimi kriterlerine uygun,, 1/5000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve detaylı açıklama raporu ile bir bütün olan plandır.”

ÖNERİ: Nazım İmar Planı: Onaylı halihazır haritalar üzerine jeoloji, hidrojeoloji, mühendislik jeolojisi ve jeoteknik ile afet tehlike verileri, varsa kadastral durum, işlenmiş olarak , doğal , kültürel ve tarihi mirasın korunması, afete karşı dayanıklı ve sağlıklı yapılaşma oluşturma, afet zararlarını azaltma önlemleri hususlarını içeren, yer seçimi kriterlerine uygun,, 1/5000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve detaylı açıklama raporu ile bir bütün olan plandır.”

ÖNERİ GEREKÇESİ: Bu tasarıda en çok altı çizilen konu afetlere duyarlılık ve yerleşmelerin afet güvenliğinin sağlanması olmasına karşın bu duyarlılığı ve güvenliği sağlayacak en temel verilerin kullanımına “varsa “ ile esneklik getirmesi anlaşılamamıştır.Bu açıdan öncelikli olarak “varsa” kelimesinin jeolojik faktörlerin önünden kurtarılması gereklidir. Diğer yandan 1/5000 ölçeğe uyumlu olarak jeolojik, hidrojeolojik, mühendislik jeolojisi,jeoteknik, afet tehlike verilerinin birarada sunulması ve bu verilere dayalı olarak yapılacak afet zararlarını azaltmaya yönelik önerilerin plan notu olarak yer alması gereklidir.Uygulama imar planlarının , nazım imar plan kararları yönlendiriciliğinde hazırlanacağı gözönüne alındığında, nazım planlarda yapılacak eksiklikler geriye dönüşü zor kararlar alınmasına neden olabilecektir.

Bu çerçevede yukarıda altı çizili olarak sunulan önerilerin uygulamada aksamalar yol açmaması açısından uygun olacaktır.

“TANIMLAR

Madde.5-

Uygulama İmar Planı : Onaylı halihazır haritalar üzerine , kadastral durum, jeolojik bilgiler ve afet verileri işlenmiş olarak nazım imar kararlarına uygun biçimde ,.....uygulama etaplarını ve esaslarını,.....ve yapılaşmaya ilişkin, taban alanı katsayısı, kat alanı katsayısı, yükseklik, yaklaşma mesafeleri, ön ve arka cephe hatları gibi tüm bilgileri ayrıntıları ile gösteren raporuyla bir bütün olan plandır”

ÖNERİ: Uygulama İmar Planı : Onaylı halihazır haritalar üzerine , kadastral durum, **jeoloji, hidrojeoloji, mühendislik jeolojisi ve jeoteknik ile afet tehlike verileri** işlenmiş olarak nazım imar kararlarına uygun biçimde ,.....uygulama etaplarını ve esaslarını, **afet zararlarını azaltma önlemlerini**,.....ve yapılaşmaya ilişkin, taban alanı katsayısı, kat alanı katsayısı, yükseklik, yaklaşma mesafeleri, ön ve arka cephe hatları, **gerek duyulan yapı ve zeminler için güçlendirme önerileri** gibi tüm bilgileri ayrıntıları ile gösteren **1/5000 ölçekte hazırlanan , plan notları** ve raporuyla bir bütün olan plandır”

ÖNERİ GEREKÇESİ: Uygulama imar planları için “ varsa “ kullanılması gibi bir esneklik getirilmemiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi jeolojik, hidrojeolojik, mühendislik jeolojisi, jeoteknik faktörlerin ve afet tehlikelerinin bir bütün olarak sunulabilmesi, zarar azaltmaya yönelik önerilerin plan notu olarak planlara işlenebilmesi, alanda afet riskleri nedeniyle yapı ve/veya zemin güçlendirilmesine gerek duyulması durumunda bu yaklaşımı da içerebilmesi gibi nedenlerden dolayı tasarıdaki ifadelerin maddeye eklenmesi uygun olacaktır.

“TANIMLAR

Madde.5-

Jeolojik Harita: Onaylı halihazır haritalar üzerinde arazinin jeolojik yapısı ve litolojik, hidrojeolojik koşulları ve özellikleri açısından yerleşime uygunluğunu irdeleyen, afet haritalarının hazırlanmasına veri oluşturan, açıklama raporu ile bir bütün olan haritadır.

ÖNERİ : Jeoloji Haritası: Plan ölçeği ile uyumlu ölçekteki onaylı halihazır haritalar üzerinde arazinin jeolojik, litolojik ve yapısal özelliklerini irdeleyen ve mühendislik jeolojisi haritaları ile jeoteknik çalışmalara altlık oluşturan, açıklama raporu ile bir bütün olan haritadır.

ÖNERİ GEREKÇESİ: Jeoloji haritası ve raporu çalışma ölçeğine uygun olarak inceleme alanındaki jeolojik birimlerin yaşı (kronostratigrafisini), çökelme ortamını (biyostratigrafisini) ve kayaç türlerini ve yapısal (tektonik) ilişkilerini zaman ve mekanda yorumlayarak jeolojik sentezini yapan çalışmalardır. Bu çalışmalar jeolojik birimlerin imara esas olacak mühendislik jeolojisi (kantitatif veriler) , jeoteknik ve hidrojeolojik özelliklerini içermez , ancak . Jeoloji haritalarında ve raporlarında litolojik özellikler kadar “yapısal (tektonik) özellikler olarak nitelenen fay, kıvrım vb ” de imar açısından önemli olduğundan açık olarak belirtilmiştir.

“TANIMLAR

Madde.5-

Afet Haritası: Jeolojik haritalar ve jeolojik- jeoteknik etüt raporları da kullanılarak deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman gibi doğal ve teknolojik afetlere maruz, afete uğramış yada afet etkisine açık alanlara ait harita bilgilerinin onaylı halihazır haritalar üzerine bütünleştirilerek işlenmesi ile elde edilen ve raporu ile bir bütün oluşturan, planlama alanında oluşabilecek tüm afet risklerini ortaya koyan ve afet zararlarının azaltılmasına yönelik alan kullanım karar önerilerini de içeren planlamaya esas teşkil eden haritadır.

ÖNERİ : Mühendislik Jeolojisi Haritası: Planlama çalışmalarında, ölçeğiyle uyumlu olarak, arazinin zemin özelliklerini, dinamik davranışlarını, litolojik, yapısal, hidrojeolojik, jeomorfolojik, jeomühendislik özelliklerini yerinde ve/veya laboratuvar deney, analiz ve araştırma yöntemleriyle ortaya koyan,afet zararlarını azaltma önlemlerini belirleyerek arazinin yerleşime uygunluk değerlendirmesini içeren, planlamayı yönlendiren onaylı halihazır haritalara işlenmiş, jeolojik/jeoteknik raporu ile bütünlük arzeden bir sentez haritadır.

ÖNERİ GEREKÇESİ: 1999 ODTÜ çalışmasından başlamak üzere plan kararlarının dayandırılacağı haritalar “ afet veya bütünleştirilmiş afet haritası” olarak adlandırılmıştır. Ancak ulusal ve uluslar arası platformlarda “ afet veya bütünleştirilmiş afet haritası” afet tehlike araştırmaları sonucu elde edilen ve genel olarak 1/100000 ve daha küçük ölçekli özel haritalar için kullanılmaktadır. Heyelan Envanter ve Duyarlılık , Deprem Tehlike Haritaları bu başlık altındaki haritalara örnek olarak verilebilir. Uygulamada bu haritalar genel olarak üst ölçek planlamalar için “ yönlendirici” olabilirler.

Diğer yandan çığ düşmesi, su baskını, yangın gibi afet olayları için hazırlanacak tehlike haritalarının hazırlanması sürecinde farklı meslek disiplinlerinin elde edeceği verilere ihtiyaç duyulacağından tek başına Jeoloji Mühendisliği verileri yeterli gelmeyecektir.

Oysa bu tasarıda “ afet haritası “ olarak tanımlanan haritalar ve bunları elde etme araştırmaları , 1999 depremi sonrasında imar mevzuatına eklenen “ imar planına esas jeolojik ve jeoteknik etüt “ olarak nitelenen araştırmalar ve sonuçta elde edilen “ yerleşime uygunluk haritalardır”. Bilimsel ve teknik olarak bir bölgenin arazi kullanım planlaması kararları , yerleşime uygunluk durumu, inceleme alanındaki jeolojik çevreyle; kaya,toprak, dolgu zemin türleri, hidrojeolojik durum, jeomorfolojik koşullar ve jeodinamik (fay, heyelan, kıvrımlar, vb) süreçlerin kontrolü altındadır.

Yukarıdaki genel yaklaşım çerçevesinde tasarıda “ afet haritası” başlığı yerine “Mühendislik Jeolojisi Haritası” başlığının ve yukarıdaki altı çizili metnin benimsenmesi daha uygun olacaktır.

“TANIMLAR

Madde.5-

Zemin/Kaya Etüdü: Ruhsata esas statik projelerin hazırlanmasından önce imar planına esas oluşturan afet haritası verileri dikkate alınarak, yerinde ve / veya laboratuvarında yapılacak zemin/kaya mekaniği deneyleri ile olası bir deprem anında zemine gelecek dinamik yüklere karşı zeminin davranışının ve zemin – temel – yapı etkileşiminin belirlenmesine esas teşkil eden araştırmaları ve zemin mekaniği, zemin dinamiği ve zemin emniyet gerilmesi hesaplarını ve karşılaştırılması muhtemel sorunlar ve çözüm önerilerini de kapsayan etüttür.”

ÖNERİ : Jeoteknik Etüt (Zemin Etüdü) : Ruhsata esas statik projelerin veya yapı ve/veya zemin güçlendirmeleri projelerinin hazırlanmasından önce, imar planına esas mühendislik jeolojisi harita ve raporlarındaki verilerin yönlendiriciliğinde, inşaat alanında yapıya etkiyecek afet tehlikelerine karşı EURUCODE-7 kapsamında yapılacak yerinde ve/veya laboratuvarında yapılacak deneyleri, analizleri ve sonuçları ile hesaplamaları kapsayan etüttür.

ÖNERİ GEREKÇESİ: Kaya/zemin etüdü kavramı , sadece kaya ve zemin mekaniği çalışmalarına yönelik araştırma, analiz ve sentez aşamalarındaki çalışmaları içeren bir anlam taşımaktadır. Tasarıda yapılan tanımlamalarda bu haliyle “ Zemin/Kaya Etüdü” başlığını aşmıştır.Jeoteknik ise, mühendislik jeolojisi, hidrojeoloji, kaya mekaniği, zemin mekaniği, zemin dinamiği ve temel mühendisliğini kapsayan bir disiplindir. “ TS ENV 1997 – 1 EURUCODE-7. Jeoteknik Tasarım Bölüm1: Genel Kurallar” başlığını taşıyan TSE standartında, yukarıda tanımlı çalışmaların adı jeoteknik araştırmalar olarak yer almaktadır.

Ancak 1999 Depremlerinden sonra imar mevzuatında ,13.07.2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan “3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile yapılan değişiklik sonrasında yapı ruhsatı için (57. Maddesi) “ ilgili idarece imar planının yapımına veri teşkil eden jeolojik/jeoteknik etüt raporunun , parselin bulunduğu alanı da kapsayan bölümü parsel sahibine verilir. Bu bilgilere göre gerektiğinde ilgili mühendislerce parselle ilişkin zemin etüt (jeoteknik etüt) raporu da hazırlanır.” denilmiştir. Bu düzenlemedeki ifadelerden dolayı zemin etütleri adı da yaygın olarak kullanılmaktadır.

“TANIMLAR

Madde.5-

Harita Müellifi: Halihazır harita ve parselizasyon planı yapma yetkisine sahip harita ve kadaströ, jeodezi ve fotogrametri mühendisi unvanlı, mesleki sorumluluk sigortası yaptırması zorunlu kişi veya tüzel kişilerdir.”

ÖNERİ : Harita Müellifi: **Jeoloji, Mühendislik Jeolojisi haritaları ile** Halihazır harita ve parselizasyon planı yapma yetkisine sahip **jeoloji**, harita ve kadaströ, jeodezi ve fotogrametri mühendisi unvanlı, mesleki sorumluluk sigortası yaptırması zorunlu kişi veya tüzel kişilerdir.”

ÖNERİ GEREKÇESİ: Tasarı metninin değişik yerlerinde halihazır harita yanında jeoloji ve afet haritalarından sıkça bahsedilmesine karşın “ Harita Müellifi” tanımlaması sadece halihazır harita ve parselasyon planı işi için tanımlanmaktadır. Tasarıdaki mühendislik hizmetleri bütünlüğünü sağlamak açısından , tasarı metnine önerdiğimiz mühendislik jeolojisi haritaları başlığına uygun olarak , “ Harita Müellifi” tanımlamasına Jeoloji ve Mühendislik Jeolojisi haritaları , meslek adamı olarak Jeoloji Mühendisinin eklenmesi önerilmektedir.

“TANIMLAR

Madde.5-

Harita ve Parselasyon Planı Denetim Komisyonu: İlgili idarelerce , yapılan veya yaptırılan halihazır haritaları ve parselasyon planlarını onaylanmadan önce mevzuat, teknik yeterlilik, toplum ve kamu yararına uygunluk açısından denetlemekle görevli olan, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan Yönetmelikle belirlenen komisyondur. “

ÖNERİ : Harita ve Parselasyon Planı Denetim Komisyonu: İlgili idarelerce , yapılan veya yaptırılan halihazır haritaları ve parselasyon planları ile Jeoloji ve Mühendislik Jeolojisi haritalarını onaylanmadan önce mevzuat, teknik yeterlilik, toplum ve kamu yararına uygunluk açısından denetlemekle görevli olan, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan Yönetmelikle belirlenen komisyondur.

ÖNERİ GEREKÇESİ: Yukarıda “ Harita Müellifi” tanımlamasına yönelik değişiklik önerisinin gerekçesinde de belirtildiği gibi Tasarı içinde ifade edilen Jeoloji ve Mühendislik Jeolojisi haritalarının da kapsamda yer alması önerilmiştir.Bakanlık hazırlayacağı tek bir yönetmelikte olabileceği gibi ayrı bir yönetmelikle konuya açıklık getirebilir.

“TANIMLAR

Madde.5-

Plan Denetim Komisyonu: İlgili idarelerce yapılan veya yaptırılan imar planlarını onaylanmadan önce mevzuat, teknik yeterlilik, planların kademeli birlikteliği ilkesi , şehircilik ilke ve planlama esasları, doğal ve kültürel değerlerin ve çevrenin korunması ile toplum ve kamu yararına uygunluk açısından denetlemekle görevli olan, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan Yönetmelikle belirlenen komisyondur. ”

ÖNERİ : Plan Denetim Komisyonu: Her türlü planı onaylanmadan önce mevzuat, teknik yeterlilik, planların kademeli birlikteliği ilkesi , şehircilik ilke ve planlama esasları, doğal ve kültürel değerlerin ve çevrenin korunması, demokratik katılımçılık ile toplum ve kamu yararına uygunluk açısından denetlemekle görevli olan, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılan Yönetmelikle belirlenen komisyondur.

ÖNERİ GEREKÇESİ: Tasarıda plan denetimi sadece imar planları için önerilmiştir. Oysa tasarıdaki tanımlanmış her plan denetlenmeli ve metinde belirtilen ilkeler yanında demokratik katılım ilkesinden ödün verilmeden denetlenebilmelidir. Aksi takdirde Filyos Bölge Planı vb olumsuz örneklerle karşılaşılabilecektir.

Tasarının “TANIMLAR-Madde.5” ‘te yapılan “Yapı Denetim Kurulu”, “Denetim Sorumlusu Mimar ve Mühendis” tanımlamalarının, Genel Gerekçe üzerine yaptığımız değerlendirmeler çerçevesinde , tümüyle tasarı metninden çıkartılması önerilmektedir. Bu başlıklarda yapılan tanımlamalar sırasında jeolojik / jeoteknik etütler olarak plana esas yaptırılması öngörülen etütlerin de denetiminin yapı denetim kuruluşlarına verilmesinin benimsenmesi, tasarı için ayrı bir talihsizliktir.

3.2. AFETLER YASA TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Kapsam

Madde 2 - Bu Kanun, yerleşim alanları ile yerleşime açılacak alanlarda, üçüncü madde de tanımlanan afetlerle ilgili olarak Bakanlıkça geliştirilecek genel afet stratejisi ve planları kapsamında; gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması, zarar azaltma çalışmalarının uygulanması, genel hayata etkili olacak derecede yapıları ile kamu tesisleri zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde yapılacak yardımların esaslarının belirlenmesi, acil yardımlar, konu ile ilgili araştırma, eğitim ve yayım faaliyetlerinde bulunulması ile afetten önce ve sonra; bakanlıklar, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları, askeri, mülki ve mahalli idareler, ilgili sivil toplum kuruluşları ile Kızılay'ın görevleri, yetkileri, işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma konularını kapsar.

Öneri Madde 2 - Bu Kanun, yerleşim alanları ile yerleşime açılacak alanlarda, üçüncü maddede tanımlanan afetlerle ilgili olarak Bakanlıkça geliştirilecek genel afet stratejisi ve planları kapsamında; gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması, zarar azaltma çalışmalarının uygulanması, genel hayata etkili olacak derecede yapıları ile kamu tesisleri zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde yapılacak yardımların esaslarının belirlenmesi, acil yardımlar, konu ile ilgili araştırma, eğitim ve yayım faaliyetlerinde bulunulması ile afetten önce ve sonra; bakanlıklar, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları **üniversiteler**, askeri, mülki

ve mahalli idareler, ilgili sivil toplum kuruluşları ile Kızılay'ın görevleri, yetkileri, işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma konularını kapsar.

Önerinin Gerekçesi: Bu madde de ulusal afet planının aktörleri arasında Üniversiteler yer almamıştır. Diğer yandan bir afet anında özel sektörün araç gereçlerinden ve konuyla ilgili deneyimli personelinden yararlanılmaması söz konusu olmayacağına göre ulusal planların kamusal alan dışını da kapsamaması gerekir.

Madde 3 - Bu Kanunun uygulanmasında:

Afet: İnsanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, fırtına, doğal çökmeler, ile benzeri afete uğrayanlarca oluşumu önlenemeyen doğa olaylarını,

.....

Tanımlar

Öneri Madde 3 - Bu Kanunun uygulanmasında:

Afet: İnsanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, fırtına, doğal çökmeler, **tsunami, nükleer ve kimyasal nitelikli kazalar ile bu kazalara bağlı salgın hastalıklar** ile benzeri afete uğrayanlarca oluşumu önlenemeyen doğa olaylarını,

.....

JMO Tarafından önerilen ek kavramlar:

Jeolojik Etütler: Afete uğramış ya da afete maruz alanın litolojik, yapısal, fiziksel ve stratigrafik özelliklerini inceleyen, jeoteknik çalışmalara temel olan, amaca uygun ölçekteki haritası ve raporu ile bir bütün oluşturan çalışmayı,

Jeolojik-Jeoteknik etütler: Jeolojik etütler doğrultusunda, afete uğramış ya da afete maruz alanı oluşturan zeminlerin litolojik, yapısal ve mühendislik özelliklerini yerinde veya laboratuvar deney ve araştırma yöntemleriyle ortaya koyan, getirdiği çözüm önerileri ile alanın yerleşime uygunluk değerlendirmesini içeren, raporu ve haritaları ile bütünlük arzeden çalışmaları,

Afet etütleri: Doğal ve teknolojik afetlere uğramış veya uğrayabilir alanları risk kategorilerinde değerlendiren, rapor ve haritaları ve ilgili bütün çalışmaları,

.....

Önerilerin Gerekçesi: Tanımlar başlığında, afet planlaması gibi çok boyutlu bir olgunun ihtiyaç duyduğu ve uygulamada baz alınacak kavramların açık tanımlarının yapılması gerekmektedir. Ancak tasarıda yer alan bazı tanımlar içerik açısından yeterli değildir.

Tasarıdaki “Afet” tanımına bakıldığında teknolojik afetlerin yer almadığı görülmektedir. Oysa yazımızın Birinci Bölümünde de belirttiğimiz gibi, günümüzde büyük tanker kazaları, enerji santrallerinde yaşanabilecek kazalar gibi teknolojik afetler ve Tuzköy (Nevşehir) örneğindeki gibi, yaygın hastalıklar oluşabilmektedir.

Doğal afet olayları içinde deprem, yer kayması, kaya düşmesi, doğal çökmeler gibi olaylar zeminin jeolojik yapısı ile doğrudan ilişkili afet olaylarıdır. Bu nedenle bir alanın yerleşime açılmadan önce zemini oluşturan birimlerin mühendislik özelliklerinin belirlenmesi ve doğal afet olayları ile ilişkisinin araştırılmasında zorunluluk bulunmaktadır. Bu madde içinde **jeolojik, jeolojik-jeoteknik etütler** ile zemin ve doğal afet olayları arasındaki ilişkinin araştırılıp, elde edilen verilerin rapor ve haritalara dönüştürülmesi amaçlanmıştır. **Afet etütleri** ise doğal ve teknolojik afetlere uğramış veya uğrayabilir alanları risk kategorilerinde değerlendiren, raporu ve haritaları ile bütünlük arzeden çalışmalardır.

Doğal ve teknolojik afetlerin çeşitliliği gözönüne alındığında afet etütleri ile bunların sonucunda belirlenecek afete maruz bölgeler konusunda uygulama kriterlerinin netleştirilmesi yapılmadan afete maruz bölgelerin tanımına geçilmesi uygulamada ciddi sıkıntılar yaratacağı gibi, bu konularda dünya deneyimlerinin de reddedilmesi anlamına gelecektir. Bu durumda **deprem üreten diri faylar ve etrafında bırakılacak tampon bölgeler** gibi özel ve uzmanlık gerektiren bir konuda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tek başına yetkili olamamalıdır. Bu anlamda **kriterlerin oluşturulma ve uygulanma esaslarının bir yönetmelikle düzenlenmesi gerekmektedir.**

Enstitü veya kurum kurma ve eğitim hizmetleri:

Madde 6 - Bu Kanun kapsamına giren afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla alınması gereken tedbirleri araştırmak, bu konudaki temel ihtiyaçlarla hedef ve politikaları belirlemek, afet planlarını hazırlamak, veri bankası oluşturmak, halkı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek için halk eğitim programları düzenlemek, yayım yapmak üzere Bakanlığa bağlı araştırma enstitüsü merkezi, kurumu ile kurullar veya birimler kurulabilir

Öneri Madde 6 - Bu Kanun kapsamına giren afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla alınması gereken tedbirleri araştırmak, bu konudaki temel ihtiyaçlarla hedef ve politikaları belirlemek, afet planlarını hazırlamak, veri bankası oluşturmak, halkı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek için halk eğitim programları düzenlemek, yayım yapmak üzere Bakanlığa bağlı araştırma enstitüsü merkezi, kurumu ile kurullar veya birimler kurulabilir. **Bu konuda üniversite, kamu kurum ve**

kuruluşları, demokratik kitle örgütlerindeki bilgi, kadro ve birikimlerden faydalanılır.

Önerinin gerekçesi: Bu maddede ifade edilen afetlerin önlenmesi ve zararların azaltılması için gereken tedbirlerin araştırılması, politikaların belirlenmesi, veri bankası oluşturulması gibi temel işlevlerde araştırma enstitüsü, merkezi, kurumu vb kurulması yanında zaten bu konularda çalışmalar yapan Üniversitelerdeki, demokratik kitle örgütlerindeki bilgi, kadro ve deneyimlerden yararlanılması için sistematik çalışmalar yapılması düzenlemede belirtilmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM Afette Planlama ve Acil Yardım

Planlama esasları

Madde 8 - Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, Bakanlıkça geliştirilecek genel afet stratejisi, afet planları çerçevesinde; afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında yapılması gereken planlama, hazırlık çalışmalarını kapsayan merkezi ve yerel ölçekteki afet acil yardım planları gibi planların esasları; Başbakanlık, Milli Savunma, İçişleri, Maliye, Ulaştırma, Sağlık, Tarım ve Köyişleri Bakanlıkları ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün bağlı bulunduğu Bakanlık, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden sorumlu Bakanlık ile kamu yararına faaliyeti ve afet ile ilgili çalışmaları bulunan sivil toplum organizasyonlarının görüşleri alınarak, Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikte belirlenir.

Planlama esasları

Öneri Madde 8 - Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, Bakanlıkça geliştirilecek genel afet stratejisi, afet planları çerçevesinde; afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında yapılması gereken planlama, hazırlık çalışmalarını kapsayan merkezi, **bölgesel** ve yerel ölçekteki afet acil yardım planları gibi planların esasları; Başbakanlık, Milli Savunma, İçişleri, Maliye, Ulaştırma, Sağlık, Tarım ve Köyişleri Bakanlıkları ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün bağlı bulunduğu Bakanlık, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden sorumlu Bakanlık ile kamu yararına faaliyeti ve afet ile ilgili çalışmaları bulunan **belediyeler, üniversiteler, meslek örgütleri** ve sivil toplum organizasyonlarının görüşleri alınarak, Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikte belirlenir.

Önerinin gerekçesi: Planlama ölçeğine Bölgesel ölçekte dahil edilmeli ve ulusal planların , Bakanlıkça görüş alınarak hazırlanması yerine, tasarıda belirtilenlerin yanında üniversitelerin belediyelerin, meslek Örgütlerinin kısaca afet olgusunun taşıdığı çok boyutluluğun gerektirdiği tüm unsurların katılımı ile gerçekleştirilecek yerel ve merkezi toplantılar zinciri sonucunda bir uzlaşma ile hazırlanması yönünde bir düzenleme yapılmalıdır.

Yükümlülükler

Madde 11 - Olmuş veya muhtemel afet hallerinde;

h) Mülki amirler; ilgili makam ve müesseselerde, sivil kişi ve kuruluşlarca afet bölgelerine acil yardım maksadıyla görevlendirilen ekipleri; her türlü malzeme, makine, alet, yiyecek, giyecek, barınma eşya ve maddelerini; kamu kurum ve kuruluşlarına ve bunlara bağlı müesseselere, il özel idareleri, belediye ve köylere ait her türlü taşıma araçları ile sevk ederler. Taşıma işlerinin bu kaynaklardan zamanında ve yeterince karşılanamaması halinde, karşılanamayan kısmı için bu yükümlülük, bedeli sonradan ödenmek üzere en ucuz tarife üzerinden gerçek ve özel tüze! kişilere verilir.

Öneri h) Mülki amirler; ilgili makam ve müesseselerde, sivil kişi ve kuruluşlarca afet bölgelerine acil yardım maksadıyla görevlendirilen ekipleri; her türlü malzeme, makine, alet, yiyecek, giyecek, barınma eşya ve maddelerini; kamu kurum ve kuruluşlarına ve bunlara bağlı müesseselere, il özel idareleri, belediye ve **köyler dahil kamu kurum ve kuruluşlarına** ait her türlü taşıma araçları ile sevk ederler. Taşıma işlerinin bu kaynaklardan zamanında ve yeterince karşılanamaması halinde, karşılanamayan kısmı için bu yükümlülük, bedeli sonradan ödenmek üzere en ucuz tarife üzerinden gerçek ve özel tüze! kişilere verilir.

Önerinin gerekçesi: Maddenin (h) fıkrasında belirtilen ihtiyaç maddelerinin dağıtım görevi ” ...il özel idareleri, belediye ve **köyler dahil kamu kurum ve kuruluşlarına ait her türlü taşıma araçlarıyla sevk ederler** ” şeklinde yeniden düzenlenerek daha geniş kapsamlı kamu araçlarından yararlanılması amaçlanmalıdır.

Geçici iskân

Madde 12 - Bakanlık ve mülki amirler; olmuş veya muhtemel bir afette geçici iskânın sağlanması ve afet nedeniyle bölgede görev yapan personelin beslenme ve barındırılması ile birlikte her türlü inşaat, kiralama, el koyma ve satın alma yapabilir, yaptırabilirler. Bakanlık geçici iskân ünitesi üretmek amacıyla imalat tesisi kurabilir, kiralayabilir, satın alabilir, mevcut tesislerini tadil edebilir, genişletebilir, hizmet satın alabilir.

Geçici iskânın temin amacıyla ihtiyacı olan afetzedelere tahsisen inşaat ana malzemeleri verilebilir.

Tahsisen verilen orman emvali hak sahibinin daimi iskanı için alınacak tahsisli emvalden mahsup edilemez.

Bakanlıkça gerekli görüldüğünde afetzedelere nakit kira yardımı da yapılabilir. Bunun süresi, miktarı ve usulü mülki amirin önerisi üzerine Bakanlıkça belirlenir.

Bakanlık, yapılacak harcamalar kendilerince karşılanması kaydıyla geçici iskân yapıları konusunda yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere izin verebilir.

Geçici iskân gayesiyle yapılacak her türlü harcama ve ödemeler borçlanmaya tabi değildir.

Geçici iskân

Öneri Madde 12 - Bakanlık ve mülki amirler; olmuş veya muhtemel bir afette geçici iskânın sağlanması ve afet nedeniyle bölgede görev yapan personelin beslenme ve barındırılması ile birlikte her türlü inşaat, kiralama, el koyma ve satın alma yapabilir, yaptırabilirler. Bakanlık geçici iskân ünitesi üretmek amacıyla imalat tesisi kurabilir, kiralayabilir, satın alabilir, mevcut tesislerini tadil edebilir, genişletebilir, hizmet satın alabilir.

Geçici iskânını temin amacıyla ihtiyacı olan afetzedelere tahsisen inşaat ana malzemeleri verilebilir.

Tahsisen verilen orman emvali **ve inşaat ana malzemeleri** hak sahibinin daimi iskanı için alınacak tahsisli emvalden **ve inşaat ana malzemelerinden** mahsup edilemez.

Bakanlıkça gerekli görüldüğünde afetzedelere nakit kira yardımı da yapılabilir. Bunun süresi, miktarı ve usulü mülki amirin önerisi üzerine Bakanlıkça belirlenir.

Bakanlık, yapılacak harcamalar kendilerince karşılanması kaydıyla geçici iskân yapıları konusunda yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere izin verebilir.

Geçici iskân gayesiyle yapılacak her türlü harcama ve ödemeler borçlanmaya tabi değildir.

Önerinin gerekçesi: Madde gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde, geçici iskan amaçlı olarak afetzedelere verilecek orman emvalinin daimi iskan gerekecek afetzededen mahsup edilemeyeceği, ana inşaat malzemelerinin ise mahsup edileceği gibi bir anlam çıkmaktadır. Bu maddenin yukarıdaki şekilde düzenlenmesi daha uygun görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Afete Maruz Bölge Tespiti, Afet Etüdüleri, Hasar Tespitleri

Afete maruz bölgelerin tespit ve ilanı

Madde 13 - Su baskınına uğramış veya uğrayabilir bölgeler; Bakanlığın teklifi üzerine Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu bakanlıkça belirlenerek değerlendirilmek üzere Bakanlığa bildirilir. Diğer olmuş veya muhtemel doğal afetlerden etkilenebilecek afete maruz bölgeler ise Bakanlıkça tespit edilir. Gerektiğinde bu tespitlerden niteliklerine göre belirlenen, yapı için yasaklanmış afete maruz bölge ile yapı ve ikâmet için yasaklanmış afete maruz bölgelerin sınırları varsa imar planına, halihazır haritaya, kadastro haritasına, bunların bulunmadığı hallerde ise krokilere işlenerek ayrıca belirtilir

Belirlenen bu yerler; köy veya mahalle muhtarlıklarında valiliklerce ilan ettirilir ve bu husus

mahallinde tutanak ile tespit edilir ve belediyesi olan yerlerde planlara işlenmek üzere belediyelere

bildirilir. Üçüncü fıkra gereğince Bakanlar Kurulu kararı alınıncaya kadar, teknik rapora göre bu yerlerde

yeni yapılaşma veya yapılaşma ve ikâmet için izin verilmez. Aksine hareket edenler, doğabilecek zararlardan dolayı hiçbir hak talebinde bulunamazlar.

Öneri Madde 13 - Su baskınına uğramış veya uğrayabilir bölgeler; Bakanlığın teklifi üzerine Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu bakanlıkça belirlenerek değerlendirilmek üzere Bakanlığa bildirilir. Diğer olmuş veya muhtemel doğal afetlerden etkilenebilecek afete maruz bölgeler ise Bakanlıkça tespit edilir. Gerektiğinde bu tespitlerden niteliklerine göre belirlenen, yapı için yasaklanmış afete maruz bölge ile yapı ve ikâmet için yasaklanmış afete maruz bölgelerin sınırları varsa imar planına, halihazır haritaya, kadastro haritasına, bunların bulunmadığı hallerde ise krokilere işlenerek ayrıca belirtilir. **Bu konuda 1/25.000 ölçekli haritalardan da röperlenerek yararlanılabilmir.**

Belirlenen bu yerler; köy veya mahalle muhtarlıklarında valiliklerce ilan ettirilir ve bu husus

mahallinde tutanak ile tespit edilir ve belediyesi olan yerlerde planlara işlenmek üzere belediyelere

bildirilir. Üçüncü fıkra gereğince Bakanlar Kurulu kararı alınıncaya kadar, teknik rapora göre bu yerlerde

yeni yapılaşma veya yapılaşma ve ikâmet için izin verilmez. Aksine hareket edenler, doğabilecek zararlardan dolayı hiçbir hak talebinde bulunamazlar. **Ancak yapı için yasaklanmış afete maruz bölge kararı alınan yerleşimler için alternatif gelişim alanları Bakanlıkça belirlenir.**

.....

Önerinin gerekçesi: Doğal ve teknolojik afetlerin çeşitliliği gözönüne alındığında afet etütleri ile bunların sonucunda belirlenecek afete maruz bölgeler konusunda uygulama kriterlerinin netleştirilmesi bu başlıktaki temel sorunlardan biridir. Bu konuya yazımızın afete maruz bölge tanımında değinilmiştir.

Afet türlerindeki değişkenlikten dolayı afete maruz sınırlarının örneğin taşkın sınırlarının, büyük ölçekli heyelanların 1/25000 ölçekli haritalara da işlenebilme imkanı yasada tanımlanmalıdır.

“Yapı İçin Yasaklanmış Afete Maruz Bölgelerde” yeni konut yapılamayacağına göre sosyal yaşamın gereği (Evlilik vb) olarak bu bölgede doğacak yeni konut taleplerine bir yanıt verilmesi gereklidir. Bu durumda “Yapı İçin Yasaklanmış Afete Maruz Bölge” kararı alınan yerleşimler için alternatif (afet riski taşımayan) gelişim alanları belirlenmesi yasal zorunluluk olmalıdır.

Afet etütleri ve hasar tespitleri

Madde 15 - Afet tehlikesinin ve afetin doğurabileceği sonuçların belirlenmesine yönelik olarak yapılacak veya yaptırılacak jeolojik, jeolojik-jeoteknik etütler ve diğer afet etütleri ile afetin meydana gelmesinden sonra hasar tespitlerinin yapılması, tespit yapılırken hasar durumunu ihtiyaçlar ve imkanlar ölçüsünde gerektiğinde filme alma, fotoğraf çekme gibi yollarla belgelendirilebilir. Hasar durumlarının derecelendirilmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça Hazırlanacak yönetmeliklerle düzenlenir.

Öneri madde 15- **Afet tehlikesinin ve afetin doğurabileceği sonuçların belirlenmesine yönelik olarak** jeolojik, jeolojik-jeoteknik etütler ve diğer afet etütleri yapılır veya yaptırılır. Afetin meydana gelmesinden sonra yapılacak hasar tesbit çalışmalarında hasar durumunun belirlenmesi, ihtiyaçlar ve imkanlar ölçüsünde gerektiğinde filme alma, fotoğraf çekme gibi yollarla belgelendirilebilir. Hasar durumlarının derecelendirilmesi ile yapılacak jeolojik, jeolojik-jeoteknik etütler ve afet etütleri ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak Yönetmeliklerle düzenlenir.

Önerinin gerekçesi: Öncelikle maddenin birinci cümlesi iki farklı konunun biraraya getirilmesinden kaynaklı bir anlam bozukluğu taşımaktadır. Cümle içindeki etüt ve hasar tesbit konuları ayrılarak ifade edilmelidir.

Hasar tespitleri ve jeolojik etütler

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Yeni Yerleşim Yeri Tespiti ve İmar Planları Yer seçimi

Madde 19 - Genel Hayata etkili olmuş veya muhtemel afetlerden dolayı meskûn bir topluluğun bir kısmının veya tamamının kaldırılarak, aynı belediye veya köy sınırları içerisindeki yerlere toplu olarak veya dağıtılarak yerleştirilmesi; Bayındırlık ve İskân Bakanlığı temsilcisinin başkanlığında, içişleri, Maliye,

Tarım ve Köy İşleri, Kültür ve Orman Bakanlıkları ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan yer seçimi komitesince incelenir ve Bakanlığın onayı ile kesinlesin

Ancak, afetzede hak sahiplerinin iskânında öncelikle, varsa yerleşime uygun kendi arsaları değerlendirilir.

Afetin meydana geldiği belediye ve köy sınırları içerisinde yeni yerleşme sahasının bulunmaması halinde, taşınacak topluluğun yeni yerleşim yeri; başka köyler, beldeler, ilçeler veya il merkezlerinde toplu olarak veya dağıtılarak yerleştirilmesi için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı temsilcisinin başkanlığında, İçişleri, Maliye, Tarım ve Köy İşleri, Sanayi ve Ticaret, Kültür, Orman, Çevre Bakanlıkları ile Köy Hizmetleri ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlükleri temsilcilerinden oluşan yer seçimi komitesince incelenir ve Bakanlığın onayı ile kesinleşir.

Ancak, afetin meydana geldiği belediye veya köy sınırları içinde yeni yerleşim yeri bulunmasına rağmen, bu yer dışında yerleştirme; hak sahibinin isteği dikkate alınacak, ili sınırları içerisinde bina yapmaya uygun arsasının bulunması ve inşaat yapımına mani herhangi bir durumun olmaması şartıyla Bakanlık onayı ile yapılabilir.

Bölgesel afetlerde; işin aciliyeti göz önüne alınarak birden çok yerleşim birimi aynı yere topluca veya birden çok yere dağıtılarak yerleştirilebilir. Yerleştirmede Bakanlık yetkilidir.

Madde 19 hakkındaki görüşümüz: Tasarının bu maddesinde getirilen düzenlemelerin **hem yerseçimi çalışmalarında zaman kaybı yaratabilecek unsurlar taşıdığı hem de afetzedelerin ve yerel yönetimlerin karar süreçlerine katılmadığı bir içerikte hazırlandığı görülmektedir. Örneğin kentsel alanda imar planları içinde (dolayısıyla imar planına esas jeolojik, jeolojik-jeoteknik etütü bulunan bir sahada) belirlenecek yeni yerleşim yeri için Bayındırlık ve İskan, İçişleri Bakanlık temsilcileri ile Belediye Başkanının bulunması yeterli olabileceken, köy statüsünde kalan bir alan için Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı temsilcisi, İçişleri Bakanlığı temsilcisi ile DSİ'nin bağlı bulunduğu Bakanlığın temsilcisinin bulunması yeterli olabilir.**

İmar planları

Madde 21 - Deprem afetinde Bakanlık gerekli gördüğü takdirde, artçı sarsıntılardan zarar görmemesi için devam etmekte olanlar dahil tüm inşaatları ikinci bir emre kadar durdurabilir.

Afet dolayısıyla hasara uğramış şehir ve beldelerin imar planı mevcut olup da, Bakanlıkça değiştirilmesi gerekli görülmediği takdirde, inşaatla mevzuat dairesinde hemen izin verilir.

Afet nedeniyle mevcut imar planlarının kısmen veya tamamen değiştirilmesinin gerektiği durumlarda; ilgili idarece yeniden hazırlanan veya hazırlatılan jeolojik ve/veya jeoteknik etüt raporları, Bakanlığa onaylatılarak imar planları buna göre revize edilir. Revize edilen plan ilgili idarece onaylandıktan sonra inşaat ruhsatı verilir. Ancak ilgili idarece bu çalışma yapılmadığı takdirde hazırlanacak veya hazırlatılacak **jeolojik, jeolojik-jeoteknik etüt raporları**, Bakanlıkça onaylanmak kaydıyla gelecekteki planlara göre esaslı inşaat yaptırılmasına ilgili idarece izin verilebilir.

İmar planı olmayan veya olup da tamamen değiştirilmesi gereken yerlerde; ilgili idarece, halihazırharita yaptırılıp ve gerekli **jeolojik, jeolojik-jeoteknik etüt raporları** hazırlatılarak Bakanlığa onaylatıldıktan sonra bu raporlara uygun olmak kaydıyla; Kanuna, üst ölçekli planlara ve Bakanlıkça çıkarılan yönetmeliklere uygun olarak imar planları ilgili idarece öncelikle yapılır veya yaptırılarak onaylanır. Ancak, bu planlar yapılmaya kadar planı bulunmayan alanlarda, imar mevzuatına göre esaslı inşaat yaptırılmasına Bakanlıkça izin verilebilir.....

Madde 21 hakkındaki görüşümüz: Afet nedeniyle imar planlarını kısmen veya tamamen değiştirilmesi için yapılacak etütler “ jeolojik ve/veya jeoteknik etütler” olarak ayrılmıştır. “ve/veya” nın kullanımı ile jeolojik ve jeoteknik etütlerin taşıdığı bütünsellik bozulmakta ve birbirinin yerine geçen alternatif etütler haline getirilmektedir. Oysa bu etütler gerek içerik olarak, gerekse çalışma esasları yönünden birbirinden farklı etütlerdir.Ayrıca imar planlarının hazırlanmasından önce afet etütlerinin de yapılması gerekli görülmektedir.

İlgili idarece jeolojik ve jeoteknik etütlerin yaptırılması ve Bakanlıkça onaylanması ile imar planlarının revize edilebileceği belirtilmişken “...ancak ilgili idarece bu çalışma yapılmadığı takdirde hazırlanacak veya hazırlatılacak jeolojik ve/veya jeoteknik etüt raporları, Bakanlıkça onaylanmak kaydıyla gelecekteki planlara göre esaslı inşaat yaptırılmasına ilgili idarece izin verilebilir” ne anlama gelmektedir? Benzeri bir durum tasarının bir sonraki paragrafında yer almaktadır ; ”İmar planı olmayan veya olup da değiştirilmesi gereken yerlerde.....bu planlar yapılmaya kadar planı bulunmayan alanlarda imar mevzuatına göre esaslı inşaat yaptırılmasına Bakanlıkça izin verilebilir.”

Bu başlık altında yapılması gereken ister belediye ve mücavir sınırları içindeki isterse mücavir sınırları dışında Valiliklerin sorumluluğundaki alanlarda olsun verilecek yerleşim ve arazi kullanım kararları için jeolojik ve jeoteknik etütler ile diğer afet etütlerinin bağlayıcı olmasının sağlanmasıdır.

EK MADDE ÖNERİSİ:

Bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmelikler Kanunun yayımını izleyen altı ay içinde hazırlanıp Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girer.

Ek madde önerisinin gerekçesi : **Kanun taslağı'nın 64. Maddesinde 7269 ve 4123 Sayılı Kanunlar yürürlükten kaldırıldığı halde geçici birinci maddede 7269 ve 4123 Sayılı Kanunlar ile bunlara dayanılarak çıkarılan yönetmelikler, kararnameler ve Bakanlar Kurulu Kararlarının bu kanuna aykırı olmayan hükümlerinin yeni yönetmelikler çıkarılana kadar uygulanmasına devam edileceği belirtilmiştir. Bu sürenin çok uzaması uygulamalarda aksaklıklara neden olabileceğinden ek bir madde ile yeni yönetmeliklerin çıkarılması süreye bağlanmalıdır.**

3.3.YAPI DENETİMİ KANUN TASARISI

3.3.1.GENEL DEĞERLENDİRME

a) Yapı Denetimi Kanun Tasarısı Taslağı'nın 1 maddesinde yasanın amacı, “can ve mal güvenliğinin temin edilmesine uygun yapı üretmek üzere, yürürlükteki mevzuat, imar planı, fen, sanat ve sağlık kuralları çerçevesinde yapı projelerinin ve yapıların denetimini ve yapı hasarı sebebiyle zarara uğrayanların haklarının korunması ile doğabilecek zararların tazminini sağlamak için gerekli usul ve esasları belirlemek” olarak belirtilmiştir. Bu tanıma göre düzenlenen alan kamusaldır. Anayasa Mahkemesi'nin 11.12.1986 tarih ve 1985/11E, 1986/29K sayılı kararında da yapı denetiminin bir kamu hizmeti olduğu açıkça belirtilmektedir. Anayasa'nın 128. Maddesi 1. Fıkrasında “Devletin kamu iktisadi, teşekkülleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar ve kamu görevlileri eliyle yürütülür” denilmektedir. Kanun tasarısı taslağının tanımları içeren 3 maddesinin n Fıkrasında ise her türlü yapının Bakanlıktan aldığı izin belgesi ile çalışan ve münhasıran yapı denetimi ile uğraşan tüzel kişiliğe sahip yapı denetim kuruluşlarınca denetlenecekleri belirtilmektedir..

Bu kapsam içinde ele alındığında Yasa tasarısı bütünüyle, Anayasa'nın 128. Maddesinde belirlenen, kamu hizmetlerinin kamu görevlileri eliyle sürdürüleceği hükmüne açıkça aykırıdır.

b) Yasa tasarısının yapı denetim kuruluşlarının görevlerinin belirtildiği 6. Maddesi a bendinde “ Proje müelliflerince hazırlanan, zeminin fiziki özelliklerinin tespit ve değerlendirmesi ile yapının taşıyıcı sisteminin zemin ile uyumuna ilişkin hesap raporunu, mimari, statik , makina ve elektrik projeleri ile imar mevzuatı gereği mecburi olan her türlü hesap ve detayları, metraj ve keşifleri, yapı elemanlarına ve yapı malzemelerine ilişkin şartnameler ile deprem yangın ve benzeri tabii afetlere karşı dayanıklılığı kapsayan projenin fen ve sağlık kurallarına, hesap metotlarına, şartnamelere ve ilgili diğer standartlara uygunluk açısından incelemek ve mevzuat hükümlerine uygun olanlar için sözleşmede öngörülen süre içinde uygunluklarına dair görüş vermek suretiyle, yapı projelerini ve eklerini kanunla öngörülen istisnalar hariç olmak üzere **bu kanunda belirtilen idareler dışında başka hiçbir kuruluşun vize veya onayına tabi olmaksızın** ilgili idareye teslim etmek” denilmektedir.

Bu maddede özellikle koyu olarak belirttiğimiz kısımların bir hüküm olarak anılması ne anlama gelmektedir? **Kanun yapma tekniğinde bir kanun kendi zorunluluklarını belirtir. Başka yasa ve yönetmeliklerle konulmuş zorunlulukları ortadan kaldıracak maddeler getirmenin yasa koyucu açısından hiçbir amacı olamaz. (ki Anayasa ile, diğer yasa ve yönetmeliklerle verilen görevlerin başka kuruluşlarca kullanılmasının, bu yasanın uygulanmasına hiçbir olumsuz etkisi de bulunmamaktadır) Bu maddede kendi zorunluluklarını belirten yasa, ayrıca, Anayasa'nın 135. Maddesindeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına verilen görevleri ve bu görevleri açıklayan TMMOB yasa ve yönetmeliklerinin gerekmediğini de belirtmekte "Bunların uygulanmasına gerek yoktur" demektedir. Bu hususun yasanın amaç unsuru ile hiçbir ilgisi olamaz.** Bu hüküm ile TMMOB ve bağlı odaların Anayasa'dan ve kendi yasa ve yönetmeliklerinden aldığı yetki ile yıllardır sürdürdüğü mesleki denetim ve vize uygulaması ortadan kaldırılmakta, proje hazırlayanların bu yasa ve yönetmeliklere uymaması ifade edilmektedir. Anayasa 135. Maddede ve TMMOB yasası 2/b bendinde mesleki kamu kuruluşlarının amaçları, ".....mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak "olarak belirlenmişken, bu yetkilerin, kendi uygulaması ile ilgili hiçbir engel teşkil etmediği halde başka bir yasa ile ortadan kaldırılması, hem Anayasa'ya, ve TMMOB Kanunu'na, hem de amaç unsuru olmadan hüküm tesis edildiği için yasa yapma tekniğine aykırıdır.

c) Yasa tasarısında eski yasadaki kapsam genişletilerek eski yapıların güçlendirilmesi ve kamu kuruluşlarının binalarının da o kuruluşun takdirine bağlı olarak denetim kapsamına alınması sağlanmıştır. Ayrıca, eski yasada yer almayan zemin etüdü, jeolojik jeoteknik etüt gibi kavramlar da yasa tasarısında yer alarak binanın yalnızca yer üstünde olan kısmı değil, güvenliği açısından zemin ve temel hususları da dikkate alınmış izlenimi verilmektedir. Ancak yasanın genel gerekçesinde zemin ile ilgili hususların hiç anılmaması ve yıkımların diğer hususlardan kaynaklandığı gibi bir ifade kullanılması, ayrıca yasa tasarısının bütününde zemin koşulları ile ilgili hususların denetimi ile ilgili somut bir açıklama getirilmemesi nedeniyle bu kavramların anılmasının çok bir anlam taşımadığı ortaya çıkmaktadır.

d) Eski yasadan farklı olarak denetçi mimar mühendis dışında kontrol elemanı kavramına yer verilmiş, denetçi mimar mühendislerin kim olabileceği (mimar, elektirik mühendisi, makina mühendisi ve inşaat mühendisi) açıkça tanımlanırken kontrol elemanı mühendislerin kimler olduğu konusunda bir açıklama getirilmemiştir. Yasa tasarısı, bu konudaki düzenlemenin yönetmelikle yapılacağına dair bir ifade de taşımadığından uygulamanın nasıl yapılacağı belli değildir.

e) Yasa tasarısının 12. Maddesinde, yapı müteahhidinin yapının şantiye şefi olması durumunda ilgili mimar veya mühendis odasına üye olma zorunluluğu getirilerek TMMOB Kanunundaki serbest çalışan tüm mühendis ve mimarların mimar

mühendis odalarına üye olmaları zorunlulukları daraltılmıştır. Bu hüküm TMMOB Kanunu'na açıkça aykırıdır.

f) Yapı denetim kuruluşunun denetlediği yapı ile ilgili sorumluluk süresi yeni yasa tasarısında anılmamıştır. (Yapı müteahhidinin sorumluluk süresi düzenlenmiştir) Bu durum, süresiz sorumluluk gibi algılanabileceği gibi, ileride hukuki bir boşluğa da yol açabilir. (hiçbir sorumluluk süresiz olamaz) Sorumluluk yapı ömrü ile mi sınırlıdır? Bu hususa açıklık getirilmelidir.

g) Eski yasaya göre tanımların arttırıldığı (M. 3) görülmektedir. Bu tanımlara “Zemin Etüdü” ve “Sicil Belgesi” aşağıdaki şekilde eklenmelidir.

Zemin Etüdü: Yapının inşası veya güçlendirilmesi öncesinde zeminin fiziksel ve mekanik özelliklerini belirlemek amacıyla yerinde ve/veya laboratuvar deney ve araştırma yöntemleri kullanılarak, yapı parselini kapsayan imar planına esas jeolojik-jeoteknik etüt raporu yönlendiriciliğinde gerçekleştirilen, jeoteknik tasarım içeren raporlarıyla bütün olan çalışmalardır.

Sicil Belgesi: 6235 sayılı TMMOB Yasası hükümleri gereğince serbest mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin yerine getirilmesinde gerek disiplin, gerekse de diğer engellerin olmadığını gösterir ilgili meslek odasınca verilen belge.

h) Yapı denetim kuruluşlarının ortakları olabilecek denetçi mühendis kavramı kaldırılmalı, inşaat alanında hizmet veren tüm mühendislik disiplinlerinin bu şirketlere ortak olmaları sağlanmalıdır. Ayrıca bir unvan gibi belirlenen “Denetçi mühendis ve mimar” ile ne olduğu belli olmayan “Kontrol elemanı” tanımları da değiştirilmelidir. “Denetim kuruluşu mimar ve mühendisi” ve “Kontrol mimar ve mühendisi” tanımları getirilmesi daha uygundur.

3.3.2.MESLEKİ DEĞERLENDİRME

a) Yapı denetim kuruluşlarının görevlerinin sayıldığı 6. Maddenin ç bendinde “duruma göre gerekli gerekli olan jeolojik ve jeoteknik etüt raporları örnekleri ile ilgili gerekli diğer belgelerin ilgili idarelerden alınıp alınmadığını kontrol etmek” ifadesi kullanılarak bu raporlardan hiçbir şey anlaşılmadığı açıkça ortaya konulmuştur. Hangi jeoteknik raporu ilgili idareden alınacaktır? Bu iki raporun aynı anlamda kullanıldığı ve yapı denetim faaliyetinde ilgili idarelerden alınan imara esas jeolojik etüt raporunun kopyasının projeye eklenmesinin yeterli görüleceği bu ifadeden açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu mantıkla yıllardır ihmal edilen jeoteknik etüt ve zemin etüt raporlarının yine denetim dışı bırakılacağı, yapılmalarının takdire bağlı kalacağı ortadadır.

b) Yasa tasarısının 25. Maddesinde, “Zeminin fiziki özelliklerinin tespitini ve değerlendirilmesini de ihtiva eden statik proje” tanımı ile jeoteknik etüt ve zemin etüdü kavramlarından yine vazgeçilerek kapsamı çok daha geniş olan bu etütler “zeminin fiziki özelliklerinin tespiti” düzeyine indirgenmiş, ayrıca statik projenin

ihativa edeceği bir husus olarak tanımlanmıştır. Bilimsel gereklere göre, statik proje zemin etüdü hususlarını ihativa etmez, aksine bu hususlar gözetilerek, onlara bağlı olarak yapılır. Bu etütleri yapma konusunda jeoloji mühendisliği disiplini yetkili olmasına rağmen yasa tasarısında sağlam bina yapımı için temel önemde olan bu etütler statik projenin ihativa edeceği bir husus olarak tanımlanarak denetçi mühendis kavramı içinde yer alan inşaat mühendislerince denetleneceklerinin sinyali verilmektedir. Denetçi mühendislik disiplinleri sayılırken bu etütlerin denetimi için kesinlikle jeoloji mühendisliği meslek disiplinine de yer verilmelidir. Aksi takdirde bu etütlerin sunduğu verilere göre yapılacak statik proje ve temel sistemi seçiminin denetimi eğer zemin etüdü verileri doğru değilse, tek başına hiçbir anlam ifade etmez.

c) M.32’de tazminat dışı kalan yapı hasarı tanımında, ileride yapı denetim kuruluşunu sorumluluktan kurtaracak ve zarara uğrayanın hiçbir hak iddia edememesi sonucunu doğuracak hükümler yer almaktadır. Şu hüküm özellikle irdelenmelidir:

“Bu kanunun uygulanmasında yapı denetim kuruluşunun yazılı ihtarına rağmen, yapı sahibi ve yapı müteahhidi ve şantiye şefi tarafından gerekli önleyici tedbirleri almayan, parsel dışında meydana gelen ve yapıda hasar oluşturan yer kayması, kaya ve çığ düşmesi ve sel baskını tazmine esas tabii afet sayılmaz”

Yukarıdaki durumda yapı denetim kuruluşunun yazılı ihtarına rağmen gerekli önleyici tedbir alınmıyorsa bu durumda sorumluluktan kurtulma hali değil, yapının inşaatının durdurulması söz konusu olmalıdır. Ayrıca parsel dışında meydana gelmesi olası doğa olayları sayılırken, bunlar takdiri ilahi gibi gösterilmekte, mühendislikte öngörülecek bu olayların gerçekleşme olasılığı olan yerlerde yapılaşmaya izin verilmemesi gerekirken, buralarda da yapılaşmaya izin verileceğinin sinyalleri verilmekte, ancak olası bir zararda yapı denetim kuruluşunun tazminat yükümlülüğü ortadan kaldırılmaktadır. Bu yerlerde can ve mal kaybına uğrayan şahısların haklarının gasbedilmesi sonucunu doğuracak bu hüküm tamamen kaldırılmalıdır.

d) Tasarıda tanımlar bölümünde 3/o bendinde yar alan laboratuvarlarda yalnızca yapı malzemeleri ile ilgili hammadde ve mamul maddelerin araştırılmasının yapılmasının öngörülmesi eksik bir düzenlemedir. Kanun tasarısının bu maddesinin, etütle ilgili boyutunda yer alması gereken zemin araştırmaları ile ilgili zemin laboratuvar hizmetlerini de kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

3.4. ULUSAL DEPREM KONSEYİ (UDK) ÇALIŞMALARI ÜZERİNE

Ulusal Deprem Konseyi tarafından hazırlanan “**Ulusal Deprem Stratejileri**” adlı raporunun kapsamlı eleştirisi sadece Odamız tarafından yapılmış olup Ankara İKK tarafından düzenlenen ve bu raporun üzerine kurgulanan Panele katılım sağlanarak JMO raporu üzerinden tartışmalar yapılmıştır.

3.4.1. UDK DEPREM STATEJİSİ RAPORU İLE İLGİLİ ODA GÖRÜŞLERİ

1999 yılı içinde ülkemiz nüfusunun en yoğun ve ticaret ve sanayi yaşamının en çok geliştiği kesiminde art arda iki büyük deprem ve büyük kayıp ve yıkımlar yaşanınca kamu ve sivil örgütler, yasal alt yapı ve karar verici ve uygulayıcı kadrolar büyük bir sınavla karşı karşıya kaldı. Hem bir deprem yıkımının sonuçlarını giderme görevi yüklendi omuzlarına; hem de, benzer bir depremin bu kez daha büyük bir nüfus ve daha büyük çaplı ekonomik varlığı tehdit ettiği gündeme gelmiştir.

Devlet ve sivil toplumun büyük bir yıkım karşısında neler yapabildiği sınanmıştır. Bu yıkımın etkilerinin giderilebilmesi yolunda yapılabilenler sınanmış ve başarılılabilenlerin az; yetersizlik ve kötüye kullanmaların ise yaygın olduğu ortaya çıkmıştır.

Ortaya çıkan ve hem bilimsel ve hem de sivil kamuoyuna mal olan bir başka olgu da deprem riski altındaki yerleşim bölgelerindeki alt ve üst yapının kalitesizliği ve deprem dayanıksızlığı gerçeği olmuştur.

Böyle bir durumda, yaşadığı bir depremin yıkımlarının etkisini gidermekte başarısız kalan ülkemizde daha büyük yıkımlar kapımızda iken buna hazırlığın nasıl gerçekleştirilebileceği sorgulanır olmuştur.

Bu sorgulamada henüz kamuoyunu doyuracak bütünlükte açıklamalara varılamamış oluşu büyük ve giderek büyüyen bir kaygı nedenidir.

Sorunları masaya yatıran, kamu otoritesinin yetersizliğini sergileyen, çıkış yollarını tartışan ve önlemler öneren çalışma ve metinler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu kapsamda, doğru görüşlerin olgunlaştırılabilmesi için Sayıştay Başkanlığı'nın iki raporu önemli dayanaklar oluşturmuştur. Türk Tabipler Birliği'nin, Meslek Odaları'nın, Türk Barolar Birliği'nin çalışma sonuçları ve açılan görüşleri; bağımsız hukukçuların ve meslek insanlarının görüş ve deneyimleri; deprem yıkımına uğramış yurttaşlarımızın yerel örgütleri olan Depder'lerin çalışmaları; depreme karşı savaş için oluşmaya başlayan yerel sivil toplum örgütlerinin arayışları; bir çok kamu örgütünün araştırma ve değerlendirmeleri, hep bu yönde ortak bir değerlendirme tabanı oluşturmaktadır.

Henüz görülemeyen, kamu yönetiminin bir özeleştirisi yapıp, eksiklerini saptaması; gerekli önlemlerin alınması ve bunun gerektirdiği yeniden örgütlenme konusunda doğru kararlar alma yönünde kıpırdamasıdır.

Başta Hükümet olmak üzere Devleti oluşturan her kuruma, bu yönde yoğunlaşan bir kamuoyu baskısı oluşmuş ve güçlenmektedir. Bu baskıda, yukarıda sözü edilen çalışma ve görüşlerden yararlanılmaktadır. Bu baskının ve oluşum sürecinin güçlenmesi yönünde eksikliği duyumsanan tek duruş, tavır ve görüş demeti, bağımsız bir danışma kurulu olarak kurulan, saygınlığını kimsenin yadsıyamayacağı "Ulusal Deprem Konseyi"inki olarak kalmıştır. Değerli Bilim İnsanı Prof Barka'nın ölümünden kısa bir süre önce yaptığı konuşmalar kamuoyunda dillendiğinde de büyük bir umutla UDK'ne dönülmüş ve aylar önce tamamladığı, ancak, aylardır toplanamadığı için tamamlayamadığı "Strateji Raporu"nun tamamlanıp kamuoyuna açıklanması istenmiştir. Bu yolda açılan kampanya yaygın bir destek alıp UDK'ni harekete geçirdiğinde de, Rapor'un kısa sürede tamamlanıp açıklanması sözü verilmiştir. Yine söz verilen sürede

tamamlanamamış, bir kaç hafta gecikilmiş olsa da artık Rapor hazırlanmış ve kamuoyuna açıklanmıştır.

Bu Rapor'da neler var?

Bu Rapor Devlet'e, Hükümet'e, Bilim İnsanlarına, Kamuoyuna neler aktarıyor, hangi konuları aydınlatıyor?

Bu Rapor neler öneriyor?

Bu Rapor'dan sonra önümüz aydınlandı, doğru kararlar alınıp uygulanabilir mi?

Artık, bir "Ulusal Deprem Stratejimiz" var mı?

Strateji Raporu Değerli Bir Metindir ve İçinde Pek Çok Şey Vardır

UDK'nin yayınladığı Strateji Raporu deprem zararlarının azaltılmasına yönelik olarak ülkemizin durumu, bu yolda yapılması gereken çalışmalarda izlenmesi gerekli ilkeler, yeterlilik ve yetersizlikler ve yapılması gerekenleri konu almıştır. Rapor bu konuda tek tek ya da örgütlü ortamlarda söylenen pek çok doğruyu, saptamayı ve eleştiriyi kapsamaktadır. Rapor, kendine seçtiği bir sistematik içinde bu saptama ve görüşleri sıralamakta, aralarda eleştiriler yapmakta, saptadığı eksiklikleri vurgulamakta, izlenmesi gereken ilkeleri tanımlamakta ve kimisi oldukça ayrıntılı pek çok uygulama önerisi getirmektedir.

Bu Rapor'da, sırası ile ülke depremselliğinin kapsamlı ve doğru biçimde algılanabilmesi; yapılaşmada jeolojik ve jeoteknik verilerin gözetilmesi; yapı tasarım ve inşaat sürecinde gözlemlenen yetersizlik ve denetimsizliklerin azaltılması; ; bunlar için uzun dönemli programlarla düzenli ve sürekli kaynaklar yaratılması; bu konularda toplum bilincinin yükseltilmesi; bunlar için yeni kurumsal yapılanmalar ve yeni yaptırım araçları oluşturulması; öok yönlü-çok disiplinli bilimsel araştırmalar için özel yapılanma sağlanması

tartışılmıştır.

Rapor'a göre başlangıçta sürekli yenilenebilir bir "Deprem Bilgi Altyapısı Sistemi" gereklidir. Bunun için sismotektonik ve deprem suşakları haritaları gerekir. Bunlar hazır değildir. Dağınık kurumlarda toplanan veriler iyi saklanamamakta ve iyi paylaşılamamaktadır. Ulusal ve yerel ağlarda toplanan verilere ulaşma ve işbirliği olanakları geliştirilmelidir. Kurumlar arasında "Sismolojik Araştırma Kurumları Birliği" benzeri bir konsorsiyum kurulmalıdır. Ayrıca bu ağ geliştirilmeli ve özellikle nitelikli insan gücü çalıştırılabilir.

Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası, Deprem Tehlike Haritası ve Mikro Bölgelendirme Haritaları eksiktir. Türkiye Sismotektonik Haritası olmadığından Deprem Bölgeleri Haritası da 1/250000 ölçekte geliştirilememektedir. Deprem Tehlike Haritaları da 1/1000-1/25000 ölçeklerde hazırlanmalıdır. Mikro Bölgelendirme Haritaları ise yapılacak zemin araştırmaları ile 1/10000-1/1000 ölçeklerde hazırlanmalıdır. Bunlar deprem tehlikesinin çok yüksek olduğu bilinen yoğun yerleşim merkezlerinden başlamalıdır.

Ulusal düzeyde bir Deprem Bilgi Bankası kurulmalıdır. Burada yerbilim verileri, mühendislik bilgileri, ekonomik ve sosyo kültürel bilgiler ve yeniden yapılanmaya ilişkin bilgiler toplanmalıdır. Bunun bir alt birimi olabilecek GPS Veri Bankası Tübitak'ta oluşturulmalıdır.

Her yerleşme ölçeğinde bir "Sakınım Planı" geliştirilmelidir. İmar Planları bu sakınım planına göre değiştirilmelidir. Kentsel ölçekte risk analizleri yapılmalıdır.

İmar Yasası yeni kavramlara göre yeniden düzenlenmelidir. Yerel yönetimlere taşınmazların fiziki düzenelemelerine ilişkin özel yetkiler tanınmalıdır. Planların denetimi sağlanmalı, bunun için tüm kamu birimleri ya da özel kuruluşlar görevlendirilmeli ve meslek odaları düzenleyici olmalıdır. Plan kararlarının oluşturulmasında yerel toplulukların temsilci ve kurullarına yer verilmelidir. Bu konularda gereken mesleki uzmanlıklarda Lisans Üstü programları ve meslek içi eğitim sağlanmalıdır.

İstanbul'da Büyükşehir Belediyesi ve Valilik ortaklaşa ve işbölümü içinde çalışmalı, geçmiş deprem hasarlarının bilimsel değerlendirilmesi ve kentsel risk analizleri yapılmalıdır. Bu bulgulara dayanılarak "İstanbul Sakınım Ana Planı" hazırlanmalı, birkaç yüksek riskli alanda pilot eylem planlaması yapılmalıdır. Kentsel dönüşüm ve iyileştirme projeleri yürütülmelidir. İlk örneklerde pilot proje alanları küçük tutulmalı, yöntem ve sorun çözme teknikleri geliştirilmeli, profesyonel ekipler deneyim kazanmalıdır. Bunları yapması için Belediyeye kaynak desteği (yurttaşların katılım payları ve DASK kaynaklarından), yetkilendirme desteği (kamulaştırma yetkisi, yeniden dağıtım yetkisi, vb) ve teknik destek sağlanmalıdır. Nitelikli deprem güvenli uygulama ödülleri konmalıdır. Yarışmalar yapılmalıdır.

Etkin bir yapı denetimi sağlanmalıdır. Yeni açılan üniversiteler ve meslek içi eğitim yetersizliği, yetkim mühendis/mimar uygulamasının olmayışı, yurttaşların yapının süsüne değil de güvenliğine önem vermeyişi, Kamu yapıları öncelik sırasında göre elden geçirilmelidir. Özel konut yapılarının depreme güvenli duruma getirilmesinde belediyeler etkin yer almalı, imar planları ve mikro bölgelendirme çalışmalarıyla önceliklere karar verilmelidir. Daha sonra yapı bazında bir tarama yapılmalıdır. Daha sonra güvensiz görülen yapılar analiz edilmeli ve yapılacak işlemler ortaya konmalıdır. Kaçak yapıların yaygın olduğu yerlerde tek yapı yerine alansal değerlendirmeler yapılmalıdır. Kırsal yöredeki yapılarla ilgili yurttaşlara yol gösterilmelidir. Tarihi yapılar güçlendirilmelidir. Özel mülklerin depreme güvenli duruma getirilmesi yapı sahibinin yükümlülüğüdür (!). Devlet kolaylık sağlamalı ve yol göstermelidir. Küçük fazili kredi sağlanmalıdır. Bunun için DASK fonlarından yararlanılmalıdır. Dış kaynak ta bulunmalıdır. Yapıları değerlendirirken tarama ve değerlendirme işlerinde uyulacak kurallar araştırılmaktadır. Birbuçuk yıl sonra tamamlanacaktır. Güçlendirme teknikleri konusu da araştırılmaktadır. Kesin sonuçlara ulaşılmamıştır. Yerel koşullara uygun teknikler araştırılmakta ve iki-iki buçuk yıl içinde sonuç alınacaktır. Öncelikle, yol, enerji ve haberleşme alt yapıları; daha sonra hastane itfaiye gibi hizmet yapıları, alışveriş merkezi tiyatro sinema salonları, barajlar güçlendirilmelidir. Yeni bir "Onarım ve Güçlendirme Yönetmeliği" hazırlanmalıdır.

Büyük yapıların yer ve güzergah seçimlerinde deprem riskine duyarlı olunmalıdır. Büyük bayındırlık yapılarında dinamik davranışlar izlenmelidir.

Toplum genelinde eğitime önem verilmelidir. Siivil toplum kuruluşları ve yerel toplum kuruluşları yaygınlaştırılmalıdır. Halk eğitimi yaygınlaştırılmalı, depreme jazırlık kültürü eğitim sistemine aktarılmalıdır. Kamu yöneticileri de eğitilerek depreme hazırlanmalıdır. Meslek adamlarının yetkinliği düzenlenmelidir. Üniversite öğretim programları gözden geçirilmelidir.

Bütün bu işler için her yıl düzenli ve sürdürülebilir biçimde kaynak ayrılması gerekir. Kaynak kullanılırken çoğaltan etki yaratma gözetilmelidir.

Tüm kuruluşların bütçelerinden düzenli kesintilerle bir kaynak ayrılabilir. 1999 depremlerinden sonra toplanan ek vergilerden kalanlar zarar azaltma yatırımlarına yönlendirilmelidir. Yerel yönetimler de kaynak oluşturmalıdır. Zorunlu Deprem Sigortası fonları, hasar azaltıcı önlemler alınması için bu amaçla kullanılmalıdır. Kaynaklar merkezileştirilmeli, kaynak kullanacak olanlar proje ve olabilirlik raporları ile önceliklere ve hazırlıkların yeterliliğine bağlı olarak desteklenmelidir. DASK fonlarının %15'i ile mikrobölgeleme, kentsel risk analizleri ve sakinim planları, imar plan düzenlemeleri ve yüksek riskli alanlarda eylem programlarının uygulanması yapılabilir.

Türkiye'de siyaset üstü bir ulusal deprem stratejisi kurulması zorunluluğu vardır.

Anayasada imar affı yapılamayacağı belirtilmelidir.

Varolan kurumların nitelikli personel gücü geliştirilip aralarında açık işbölümü ve güçlü eşgüdüm sağlanmalıdır.

Afet Yasası, tehlikelere hazırlıklı olma sorumluluklarını da yanılan bir yapıya kavuşturulmalıdır.

İmar Yasası tekil yapının nasıl gerçekleşeceği konusunu aşırp kentsel bütünlüğün gerektirdiği sorun ve gereksinimlere yer vermelidir. İller Bankası daha geniş olanaklara kavuşturulmalıdır. Yeniden düzenlenecek Afetler Yasası ile İmar Yasası uyumlu olmalıdır.

Kat Mülkiyeti Yasası'nda çoğunlukla karar alabilme düzenlenmelidir.

Mesleki yetkinlik ve mesleki sorumluluk sigortası düzenlenmelidir. Meslek odaları yetkilendirilmelidir.

İnşaat Mütcahhitleri Odası kurulmalıdır.

Yerel örgütlenme ve katılım biçimleri geliştirilmelidir.

Zorunlu Deprem Sigortası geliştirilmeli ve yeniden düzenlenmelidir.

Yasal düzenlemelerde Ulusal Deprem Konseyi'ne danışılmalıdır.

Yerbilimleri, zemin, yapı, Kentsel risk senaryo ve uygulamalı planlama, sosyal bilim araştırmaları desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Strateji Raporu'nda Dolaylı Bir Yolla Dile Getirilse de

Önemli Bir Çok Eleştiri de Vardır

Strateji Raporu'nda depreme karşı ulusal çapta yürütülen çalışmalara ilişkin olarak kökten eleştiriler de bulunmaktadır. Bunlar, her ne denli çoğu üstü örtük, mahcup bir dille yapılmış olsa da, bu alandaki bazı önemli sorunların nedenlerini aydınlatmaya önemli katkılar sağlamaktadır.

Bu bağlamda,

- Sismik Ağ yetersizliklerinin yanında verilerin herkese açılmayışı
- Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün yetişmiş eleman açısından yetersizliği
- Yerleşime uygun olmayan yerlerin yapılanmaya açılması
- Yapılaşmanın kamu tarafından denetlenmeyişi
- Ek imar hakları verilmesi ve af yasaları çıkarılması
- Deprem tehlike ve mikrobölgeleme işlem ve standartlarının belirsizliği
- Yapı denetim Kararnamesi iptal edilince çıkarılan 4708 sayılı yasada mesleki yetkinlik ölçütünün kaldırılması
- Belediye ve Valiliklerin ortak bir program ve kapsamlı işbölümlerinin olmayışı
- İmar Yasası deprem zararlarının azaltılması hedefini görmezden gelmektedir
- İmar Planları denetlenmemektedir
- Yapı stoku niteliksiz ve güvensizdir, çoğu kaçaktır
- Sorun iyi yetişmemiş mühendisler, değer ölçüleri tartışmalı yapımcılar ve yapı denetimi görmemidir
- Yurttaşların eğitiminde yanıltıcı olunmaktadır (adı verilmeden Prof Işıkkara eleştiriliyor)
- Kanun gücünde kararnamelerle getirilen değişiklikleri iptal edilmesi karışıklık yaratmıştır (!)
- Çok sayıda kaçak yapıya ruhsat verilerek yasallaştırılmıştır
- Afet Yönetmeliğinde onarım ve güçlendirme ilkeleri yer almamaktadır
- Barajların çoğunda ivme ölçer yoktur, olanlar da çalışmamaktadır
- Deprem zararlarını azaltmayı gözetken bir yönetim sistemi yoktur
- Bu amaçla kullanılabilir kaynak oluşturma seçenekleri sınırlıdır
- Yapı Denetim Yasası ilke KHK'nın gerisinde kalmıştır
- Bu alanda araştırma geliştirme özendirilmemektedir
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun deprem araştırmalarına ayırdığı 5 milyon dolar

kullandırılmamıştır gibi eleştiriler dile getirilmektedir.

Ama, Strateji Raporu Eksik Bir Metindir!

Bütün bu üstünlüklerine karşın Ulusal Strateji Raporu, yarım bir metindir.

Herşeyden önce, Rapor kendi içinde de belirtildiği gibi yalnızca deprem zararlarının azaltılmasına yönelik, risk yönetimine ilişkin depremden önce yapılması beklenen çalışmaları konu almaktadır kendisine. Kuşkusuz bu bir eksiklik değildir. Ancak, yaşanmış bir depremin bir çok yapısal ve insani sorununun çözülememiş olduğu; sayısız insanın acı çekişi sürmekte olan bir ülkede bunlara değinmeyi bile boşlayarak risk yönetimi stratejisi çizmenin ne denli sağlıklı olabileceği, Rapor'un aşağıdaki satırlarda eleştirilecek olan eksik ve yanlışlarının nedenidir. 1999 Depremleri'nin yıkımlarının nasıl ve neden giderilemediği; o depremde kayıp vermiş, yıkımlara uğramış ve yoksunluk ve acıları sürmekte olan insanların dertlerinin nasıl çaresiz kaldığı önemli metinlerde; örneğin, Sayıştay Başkanlığı'nın hazırladığı bir Rapor'da; örneğin, Türk Tabipler Birliği'nin bir Raporu'nda; örneğin TMMOB'nin hazırladığı bir Rapor'da alabildiğine irdelenirken, bu metinlere değinmeden hazırlanan bir Strateji Raporu da sonunda kaçınılmaz olarak böyle yarım, böyle insansız bir Strateji Raporu olacaktır. Gerçekten de, Rapor başından sonuna ekonomik alt yapı ve yapıların ve bunlarla ilişkili oldukları için insanların güvenliğini ele almakta; ancak, insanların depremle yitirdiklerini gidermenin yollarını araştırmamaktadır. Bu Rapor'da insan eksiktir ve bu nedenle de Rapor yarımır.

Strateji Raporu'nda Strateji Yok!

Rapor'un "I.1. Kapsam" bölümünde stratejinin tanımı yapılmaktadır. Bu tanımlama, "Ulusal Deprem Stratejisi'ni bütüncül bir kapsama kavuşturabilmek için, deprem öncesi ve sonrasında, kısa ve uzun dönemlerde yerine getirilmesi gerekenlerin hepsinin ayrıntılı biçimde tanımlanması zorunludur. 'Ulusal Deprem Politikası'nın tamamını oluşturan bu kavramsal sistem aşağıda şematik olarak özetlenmektedir. 'Strateji' ise, önceliğin bu sistemin hangi kısımlarına, ya da ağırlıkların bu seçeneklerden hangilerine verileceği ile ilgili bir tercihler bütünüdür." anlatımıyla yapılmıştır. Ancak, bu dar anlamı ile bile, yayınlanan **Rapor'da strateji yoktur.**

Evet, deprem öncesinde yerine getirilmesi gereken pek çok şey ayrıntılı olmayan bir biçimde sıralanmıştır Rapor'da. Fakat, bunların kısa ya da uzun dönem hedefler olarak ayrılması, ayrıntılarının verilmesi, hele önceliğin bu sistemin hangi kısımlarına ve ağırlıkların bu seçeneklerden hangilerine verileceği, bu Rapor'da yoktur. Rapor'da zaten seçeneklerden söz edildiği de görülememektedir.

Bir stratejide olması beklenenler, sorunların eksiksiz çözümlenmiş olması; çözüm seçeneklerinin eksiksiz değerlendirilmesi; olanakların dökümünün yapılması; bu çabaya katılabilecek bütün kurum, örgüt ve kişilerin irdelenmesi; bu konudaki alışkanlıkların ve kişisel ya da toplumsal düzeyde güç savaşlarının tartışılması; maddi olanakların ortaya dökülmesi; eksiklerin sıralanması ve bunların

giderilebilirliğinin değerlendirilmesi; belirlenen hedeflere götürecek yolların, yapılacak işlerin önem ve önceliklerinin, bunları gerçekleştirebilecek güçlerin katılım ve eşgüdümünün, örgütlenme-iletişim-eşgüdüm-denetim düzeninin, geri besleme ve tamamlama sürecinin, demokratik katılım yollarının, siyasal ve idari yapıyla ilişkilerin, yasal alt yapıdaki eksikliklerin ve bunların giderilmesindeki önceliklerin, vb.'nin değerlendirilip bir "olmazsa olmaz" öneri modelinin oluşturulmuş olmasıdır. Ne yazık ki, Rapor'da bunlar yoktur.

Rapor bu şekli ile arayanın pek çok şey bulabileceği; ancak, yapmaya kalkanların bugünkü karmaşadan başka bir yol göstericilik bulamayacağı bir metindir.

Bu Rapor'dan destek alarak kamuoyunun, siyasal erkten tuttuğu yolu değiştirmesini, yurttaşların güvenliğini koruyucu bir programı uygulamasını, bir yanlış düzeltmesini istemesi; bunun için savaşım vermesi olanaksızdır. Bu yönü ile bu Rapor, bir başka kamu kuruluşunun, Sayıştay Başkanlığı'nın Raporu'na kıyasla işlevsiz, kullanışsızdır.

Bu Rapor konuya ilgi duyanlara bildiklerini anımsatmakta; ancak, yol göstermemektedir.

Dahası, bu Rapor'la onu hazırlayan bilim insanlardan bazılarının (örneğin yetkin mühendislik ile ilgili düzenlemeler konusundaki) bireysel düşüncelerini öğrenebilmekteyiz; ancak, Konsey'in böylesi özgül konulardaki ayrıntılı bir çalışmasının sonunda ulaşabileceği değerlendirmeleri görememekteyiz.

UDK, Görevini Savsaklamıştır

UDK, Prof Barka'nın Vasiyetinin Gereğini Yerine Getirememiştir

Oysa, çekilen acılar ve geleceğe yönelik savsaklamalardan rahatsız ve sabırsız olan kamuoyu Konsey'e büyük bir umut bağlamıştı. Demokratik savaşım alanında yararlanabileceği, ışık alabileceği, bayrak yapabileceği bir metin bekliyordu, Konsey'den. Çünkü, şimdi yitirmiş olmaktan daha büyük acı duyduğumuz Prof Barka'nın konuşmaları Kamuoyuna, şimdi yayınlanmış olandan bambaşka bir Rapor hazırlanmış olduğunu bildiriyordu.

Barka, ""Bu toplantılarda Nuray Aydınlioğlu ve Mustafa Erdik'le birlikte bu tehlikenin detaylarını ve İstanbul'daki riskin büyüklüğünü Milletvekillerine izah etmeye çalıştık. Bu işin ciddi bir iş olduğunu ve böyle bir deprem meydana geldiğinde de Türkiye ekonomisinin ve Türkiye'nin önemli kayıplarının olacağını ortaya koyduk. Hem ekonomi açısından, hem can kaybı açısından. Eksik olmaları ilgilendiler, ikinci bir toplantı önerdiler. Birincisini basına bildirerek yapmıştık. İkincisini pek medyaya haber vermedik. Vermek gerekmiyor ayrıca. İkinci toplantıya da benzer sayıda milletvekili katıldı. İkinci toplantıda ortaya çıkan iki tane önemli tartışma vardı. Bunların en önemlisi millet meclisinde bir komisyon kurulmasına karar verildi. Ordaki partilerin temsilcileri belirlendi ve eksik kalanlarında en kısa zamanda belirlenip bir araya gelinmesi kararlaştırıldı. Ancak, iki ay geçmesine, iki aydan fazla bir zaman geçmesine rağmen henüz bunu yapamadık. İşte yeni yıldan sonra ilk yapacağımız işlerden bir tanesi bu komisyonla toplanıp : ne gibi hukuksal düzenlemeler getirilebilir? belki İstanbul

için bir yasa çıkartılabilir? kaynak nasıl bulunabilir? yeni fonlar nasıl oluşturulabilir?

Bu konuda özellikle Hayri Kozakçıoğlu'nun değerli fikirleri var. Kendileri İstanbul Valisi iken bu konuda değerli çalışmalar yapmış. Edindiği tecrübe ve Devletin de çeşitli kademelerinde bulunmasından bu konuya ışık tuttu. Tabii bunun yanısıra Rıdvan Budak ta bu konuda, bu Komisyonun oluşmasında son derece yardımcı oldu. Bu Komisyon eğer faaliyete geçerse iyi bir mesafe alacağımızı zannediyorum.

“Bunun yanısıra ikinci bir öneri de Ulusal Deprem Konseyi'nin yaptığı çalışmalarının kapsamının genişletilmesi ve bir yasa ile yaptırım gücü getirilmesi tartışıldı. Milletvekilleri özellikle bunu istiyor. Çünkü bu konuda danışacak veya çalışmaları yürütecek bilimsel ve mühendislik bilgilerine sahip iyi bir grubun olması isteniyor. Çıkacak yasalarda bilgi desteği alacak inandırıcı iyi bir grubun olmasını istiyorlar. O tür bir fikir ortaya atıldı. O konuda da bilmiyorum ne kadar bir gelişme sağlanacak. Kendilerinin söyledikleri, o toplantılarda edindikleri görüşleri gruplarındaki arkadaşlarına yansıtacaklarına ve onları da bilgilendireceklerini ifade ettiler. Kasım ve Aralık ayı, özellikle de Aralık ayı, bu bayram ve savaşın da devreye girmesi, artı ekonomik kriz, Millet Meclisini ve Hükümeti epey oyaladı. Gündemi tekrar bu eski konuya döndürmek gerekli. Yani deprem sürekli gündemde kalsın; ancak, bunu derken ne bileyim herkesin morali bozulsun düşünmüyorum, ama tamamen unutulması da son derece yanlış. Özellikle, halkın umutması bir derece de, burda mesuliyetleri olan yürütücülerin bunu unutulması yanlış. O açıdan bu deprem gündeminin yürütücüler arasında bir an önce yakalanması önemli. O açıdan belki Ocak ayında yeniden bir araya gelme söz konusu olur.

“Deprem Stratejisi Raporu” konusunda biz son derece mahçup durumdayız. Rapor bitmedi. Şimdi Deprem Konseyi'nin şöyle bir problemi var : Üye sayısının 20 olması dolayısıyla, bu 20 üyenin de uzman, uluslararası çalışmaları olması, kendi kişisel problemleri olması, hepsini bir araya koyduğumuzda son iki ayda bir araya gelemedik. Aslında, bu iki ayda bir araya, bir kaç günlüğüne öyle her yerden uzak bir yerde bir araya gelip Raporu bitirmek kararını almıştık. Fakat bir türlü o birkaç günü bir araya getiremedik. Üye sayısı çoğalınca iş bitirmek te zorlaşıyor. Her üyenin olurluğunu almak zaman kaybına sebep oluyor. Böyle bir problemi başından beri yaşıyoruz. Bu Strateji Raporu'nun gecikmesinin nedenlerinden biri de, en önemli nedeni bu. Ama bu yeni yılın, Ocak ayının ilk iki haftası içinde artık yapmamız gereken; artık ne bileyim benim şahsen söylemeye utandığım bu Raporun bir an önce bitirilip Bakanlar Kurulu'na veya Başbakanlığa verilip bundan sonra da onun peşininde durmak, ordaki kısa ve uzun vade yapılacak işleri hem Bayındırlık Bakanlığı çerçevesinde hem de Başbakanlık çerçevesinde yaptırmak için elimizden geleni yapmak

Herkesin bir araya gelip bazı bölümlerini tekrar gözden geçirilip onayının alınması. Bu tür şeylerde yanlış anlaşılabilir olabilir. Bir kelimeyi yanlış kullandığınız takdirde Raporun tümünü etkileyebiliyor. O tür yanlışlar yapılmasın diye son bir kez daha detay olarak herkesin bulunduğu bir ortamda okuyalım dedik.” diyordu.

UDK, özgür bilim insanlarından oluşmuş ve özerk bir danışma kuruludur. Atanma, terfi, özlük hakları, vb konularda siyasal kadrolara ve karar vericilere organik bir bağımlılıkları yoktur ve kendilerini böyle bağımsız duyumsamaları için her türlü koşul hazırlanmış ve korunmuştur.

Öte yandan, konuyla ilgili hemen her bilimsel disiplinden hepsi yetkin ve saygın bilim insanları seçilmiştir bu Konsey'e. Bu Konsey'e seçilen hiç kimse için, yakışmaz eleştirisi duyulmamıştır toplumda. Konsey dışında kalan eş değerde başka bilim insanlarımız da vardır ve kuşkusuz aynı nitelikte bir ya da iki Konsey daha oluşturulabilirdi. Ancak, çalışma pratiği açısından da üye sayısının uygun seçildiği açıktır.

Konsey üyelerinin Basına karşı ya da ikili görüşmelerde en çok dile getirdikleri sıkıntıları arasında, kuruluşlarından sonra siyasal ve bürokratik makamların kendilerine hiç danışmamaları, arayıp sormamaları gelmekte idi. Ancak, Konsey'in toplum içinde, kamuoyu önündeki yeri bambaşka idi. Kimse, Konsey'in toplumun gözünde önemsenmediğini, kamuoyunun kendilerine büyük umutlar başlamadığını söyleyemez. Nitekim, Konsey'in vaat ettiği çalışmalarını artık tamamlaması ve görüşlerini açıklaması konusunda kampanyalar açılmış ve bu kampanyalar geniş bir kamuoyu desteği görmüştür. Bu istekler Konsey'e de iletilmiştir. Kısacası, siyaset ve bürokrasi, Konseyi ne gözle görürse görsün; toplum, Konsey'e çok umut bağlamıştı.

Nasıl bağlamasın ki, bir yandan, 1999 depremlerinin üzerinden 3 yıla yakın zaman geçmiş iken on binlerce insanın acıları sürmekte, yaraları sarılmamış, toplumun büyük özverilerle katlandığı kaynak transferleri ve büyük uluslararası yardımlarla bir araya getirilen maddi kaynakların ne olduğu bilinmez, katlanılmaz insani acılar sürmekte iken; bir yandan da, daha büyük bir yurttaş topluluğu artık kimsenin yadsıyamadığı büyük bir deprem riski altında eli kolu bağlı ölümü ve acıyı bekler ve yapılması gerekenler konusunda hiç yol alınamaz iken; üstelik bunlar deprezede dernekleri, yerel inisiyatifler, meslek örgütleri, sivil toplum örgütleri, basın, bazı siyasetçiler, bazı kamu görevlileri, erdemli bilim insanları ve yetmiyorsa Sayıştay Başkanlığı gibi en üst düzeyde kamu kuruluşları tarafından bütün açıklığı ile ortaya serilirken bir gelişme olmuyor, karar vericiler kıpırdamıyor ve kaynak paylaşma kavgasına giriyorlarsa kimden umut beklenebilirdi. Artık, son sözü Ulusal Deprem Konseyi'nin söylemesi bekleniyor ve bu konuda sabırsızlanılıyordu.

Bu durumda bile sağduyulu insanlar Konseyi kollamak için soğukkanlılıklarını korumaya çabılıyor ve "Ulusal Deprem Konseyi'nden bir açıklama yapılincaya ve nasıl bir tavır alacakları açıklığa kavuşuncaya kadar bütün sağduyulu yurttaşlar Konseyi ve üyelerini her türlü yanlış değerlendirmeden, incitmekten kaçınmalıdır. Çünkü onlar, bu alandaki bilim dünyamızın zenginliği, yüz akı insanları; onlardan daha çok güvenebileceğimiz kimse yok. Deprem lordları, hortumculuk heveslileri yok aralarında. Böyle bir Konsey oluşturulabilmiş olması güzel bir rastlantı. Buna sahip çıkmak ve onların önünü açmak gerekli. Elbette, onların da, yüreklilikleri ile bunu hak etmesi." diyordu.

Konsey de bunu biliyordu. Konsey Başkanı'nın kendisi değilmiydi, bu beklentiler kampanyalarla kendilerine iletilildiğinde fazla bir şey beklenmemesi gerektiğini söyleyen.

Konsey önemli bir misyon üstlenmişti : “Üzerinde uslamamalar yapılan karmaşadan çıkmanın tek yolu var : Ulusal Deprem Konseyi'nin hazırladığı bilinen "Ulusal Deprem Stratejisi Raporu"nu açıklaması. Bu konuda açılan Kampanya'nın etkisi altında Konsey 6 ay aradan sonra toplandı. Bazı üyeler, Raporu kısaltarak ta olsa 15 Nisan'a kadar tamamlayıp açıklayacakları bilgisini yaydı. Bu arada, Rapor'da umulanın bulunamayacağını ve düş kırıklığına uğranılmaması gerektiğini de eklemeyi ihmal etmediler. Öyle bir Rapor yayınlanırsa, Konsey'de yer alan ve bilimsel değerleri ve erdemleri konusunda herkesin hemfikir olduğu bu bilim insanları hakkında gerçekten de düş kırıklığı yaşanır. Konsey üyelerinin, içi boşaltılmış bir Rapor'u kamuoyuna açıklama hakları yok! Onların, deprem ve depreme hazırlık konusundaki görüş ve eleştirilerini gündelik görüşmelerden ve toplantılardaki konuşmalarından biliyoruz, çoğumuz. Bu düşüncelerini Rapor'larına özgürce yansıtmıyorlarsa yapmaları gereken tek bir şey var : kendilerine neyin engel olduğunu ve gerçek düşüncelerini kamuoyuna açıklayıp Konsey'den ayrılmak. Bu onları, erdemleri ve bilimi kollamaları ile kalıcı kılar. Yoksa, içi boşaltılmış bir Rapor'a atacıkları imza o Rapor'u İstanbul'un uğrayacağı yıkım konusunda da, hortumlanacak milyar dolarlar konusunda da tartışılır kılar. Barka konuşmamış olsa idi, hazır olduğu bilinen Rapor konusunda ipuçları vermemiş olsa idi, işleri kolaydı; şimdi ise zor. Barka'nın Vasiyeti var. “

Ancak, Konsey'in yayınladığı “Ulusal Strateji” Raporu bu beklentileri karşılayamamıştır. Konsey'in kendi yaptığı dar kapsamlı strateji tanımının bile Rapor'da gerçekleştirilemediği görülmüştür. Kamuoyunun eli boş kalmıştır.

Rapor, Prof Barka'nın kamuoyuna aktardığı umutları, verdiği sözleri bile boşa çıkarmıştır. Bırakın, O'nun söz ve isteklerini bir vefa duygusu ile geliştirmeyi; kamuoyuna iletilmiş olan anlayışın da gerisinde kalmıştır.

Barka'nın Vasiyeti'ni yerine getirememiştir, Konsey. Şimdi, Barka'nın ölümü ile boşalan yerin önemini acı ile bir kez daha algılıyoruz.

UDK İstanbul'a Haksızlık Etmiştir

Ülkemizin büyük bölümü yıkıcı depremlerden etkilenebilecek konumdadır. Yakın dönemlerde deprem yaşamış olan bölgelerde bile yeniden yıkıcı bir deprem olmayacağı, kesin terimlerle, söylenemez. Ve elbette, yurdumuzun deprem riski altındaki her yerinde aynı değerde yurttaşlarımız yaşıyor ve her birinin yaşadığı risk bir diğeri ile eşitir.

Ne varki, ülkemizin ekonomik ve toplumsal yaşamı artık, yeniden yapılanmalarla, büyük iç göçlerle kent bağımlı bir nitelik kazanmıştır. Artık, deprem riski altındaki kentlerde büyük nüfuslar yaşamaktadır. Bu kentlerdeki ekonomik ve toplumsal yaşamda ortaya çıkan en küçük bir sorun artık yurdun her yerini derinden etkilemektedir. Düzce'de çöken bir apartmanda artık yurdun değişik yerlerinden gelmiş öğrenci gençlerimizi yitiriyoruz. İzmit'te deprem hasarından ötürü

çalışmaları duran bir fabrika yurdun her yerindeki bayileri ile, taşeronları ile geniş bir kesimi yoksulluk ve yoksunluğa sürükleyebilmektedir. İstanbul'da 70-80 bin kişi ölür, yüzbinlerce kişi yaralanır, İstanbul'da yoğunlaşan ekonomik alt yapı yıkıma uğrarsa bunun yaratacağı yıkım bütün yurdu sarsacaktır. Bu İzmir için de böyledir; Bursa için de. Beklenen İstanbul Depremi'nde yüz milyar dolara kadar öngörülen kayıplarla karşılaşıldığında ülkede, varlıklarını yurtdışına aktarmış birkaç haram yiyicinin dışında kim yıkıma uğramaz ki bundan.

Bu yüzden, Ulusal Deprem Stratejisi'nin en önemli ve öncelikli bölümünü, İstanbul'un ve benzeri büyük kentlerin depreme hazırlanması konusu oluşturmak zorundadır. Bunun gereğince tartışılmadığı bir metne "Ulusal Strateji" demeye kimsenin hakkı yoktur.

Ulusal Deprem Konseyi'nin yayınladığı 97 sayfalı "Ulusal Strateji" metninin yalnızca 2,5 sayfası İstanbul'a ayrılmıştır!

Konsey, İstanbul'un önemini dilegetiren bir cümleden sonra bir dizi soyutlama ve terim sıralaması ile yetinmiştir. İstanbul'da bekleyen görevlerin nitelik ve boyutları apaçık ve bu sorunların karşısında Valilik ve Belediye'nin yetersizlik ve çaresizliği ortada iken, Konsey yasak savmak için sıraladıklarının yetki ve sorumluluğunun "bir protokol kapsamında Valilik ile birlikte çalışacak Büyükşehir Belediyesi'nde olma"sını salık vermektedir. Bütün sağduyulu insanlar İstanbul'un sorununun zeminden değil yapı kalitesizliğinden kaynaklandığını söylese de, Konsey hâlâ ülke düzeyindeki genellemelerini İstanbul'a taşıyarak "zemin araştırmaları" çevresinde dönüp durmuş.

Konsey, İstanbul'u herhangi bir güncenin köşe yazarından, bir muhtardan, İstanbul'lu bir öğrenciden daha derinlemesine ele alamamış, yol gösterememiş, bir Strateji çizememiştir.

Konsey, İstanbul'u savsaklamış, İstanbulluları düş kırıklığına uğratmıştır.

Konsey, Barka'yı yok saymıştır.

UDK Kendi Üyelerinin Gerisinde Kalmıştır

Buraya değin yapılmak durumunda kalınan saptama ve eleştirilerin Konsey'in yayınladığı Rapor için geçerli olduğu vurgulanmalıdır. Yoksa, Konsey'i kuran bilim insanlarının her birinin bu Rapor'dakinden daha ileri görüşlü ve somut önerilerin sahibi olduğunu bütün kamuoyu biliyor.

Sayın Erdik başta olmak üzere, Barka'nın, Aydınlioğlu'nun, Görür'ün, Şengör'ün, vö'in kamuoyuna yaptıkları açıklamalar; deprem senaryosu çalışmaları ya da deprem riskini giderme model önerileri hep kamuoyuna mal oldu. Oldu da, bunlar nasıl olur da Konsey'in konuyu kavrayışına yansımaz. Konsey Raporu, NATO desteği ile sürdürüldüğünü söyleyip birinin 1,5, ötekinin de 2,5 yıl sonra biteceğini muştuladığı; varlığından yalnızca katılan bazı Konsey üyelerinin haberli olduğu anlaşılan, yararı "kendinden menkul" çalışmalara heyecanla değiniyor; ama, kendi üyelerinin katılıp tamamladığı ve kamuoyuna mal ettiği İzmir ile, İstanbul ile, vb ilgili, çalışmaları yok sayabiliyor.

Konsey'in yayınladığı ve “Strateji Raporu” adını verdiği metin, bir çok üyesinin kamuoyuna mal olmuş ürünleri ve görüşlerinin gerisinde kalmıştır.

Ulusal Deprem Stratejisi Raporu Sakınlı Bir Metin Olmuştur

Rapor, açıkçası güçten, güçlüden çekinmiş; tartışmalı konulara girmekten kaçınmıştır. Rapor'da adı verilmese de Prof Işıkara ile, Prof Ercan ile polemiklere yönelmekten uzak durulmamış ise de; Konsey Raporu'nda değinilmekten ısrarla kaçınılan Sayıştay Raporu'nun açıkça yaptığı şekilde deprem öncesi ve sonrasına ilişkin çalışmaların yanlışlık ve sefaletine ilişkin açık eleştirilerden bütünü ile kaçınılmıştır.

Konsey Raporu'nda depreme hazırlık için yurtdışından gelebilecek (geleceği muştusu verilmiş olan 500 milyon dolarlık Dünya Bankası kaynağı anımsansın) kaynakların kimlerce, nerelerde ve nasıl kullanılması gerektiği konusuna hiç değinilmemektedir. Kamuoyunda alabildiğine yürütülen kaynak paylaşma kavgası bu alanda neler olabileceğine kanıtlanmıyor mu? Her türlü bilimsel araştırmayı, bilgi toplamayı, bilgi dağıtmayı ve özellikle de kaynak kullanmayı tek elde toplamaya çalışan MHP ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı girişimi konusunda da Strateji Raporu'nda, açık, bir görüş yok. Konsey Raporu'nun kavgacı olmasını bekleyen yoktu; ama, siyasal yapılanmaya karşı böylesine çekingen olunması için ne neden vardı?

Konseyin bütün üyelerini, aileleri ile birlikte deprem riski altındaki bir kentte, **örneğin İstanbul'da oturmaya mı zorlamak gerekiyordu ki**, yurttaşların haklı kaygı ve korkularına sahip çıksınlar; 20 kişi bir araya gelemiyoruz diyemesinler, daha yürekli değerlendirmeler yapabilsinler, risk önceliklerini ve somut stratejik tercihlerini daha ciddiye alsınlar.

Kısacası, Konsey kurumsal olarak bazı üyelerinin baskı görme ya da ilişki bozulması gibi olası kaygılarının üstesinden gelememiş ve başka bazı üyelerinin gerisinde kalmış; kamuoyunun beklentilerini yerine getirememiştir. Konsey, cesaretsiz davranmış ve bir “Strateji Raporu” oluşturamamıştır.

Hazırlanan yalnızca bir istek listesi, Rapor'un yeğlediği dille, bir “**wish list**”tir.

Yazık oldu. Konseye duyulan güvene ve olumlu bir metin bekleyerek geçirilen bunca süreye, yazık oldu.

Ulusal Deprem Stratejisi Oluşturmak Bir Kamu Görevidir

Bütününe yakını deprem tehlikesi altında, en büyük kentleri deprem riski altında, İstanbul'u Bursa'sı İzmir'i güncel ve çok büyük riskler altında, toplumsal yaşamı, ekonomisinin en önemli kuruluşları, büyük alt yapıları tehdit altında olan bir ülkede depreme karşı çok kapsamlı çalışmalar yapılmasının zorunluluğunu kimse tartışamaz. Yapılacak çalışmalarda, ülkenin kıt kaynaklarının en uygun zaman ve yerde kullanılması gerektiği ve bunun önemi de açık. Hele, her türlü yolsuzluğun kanıksandığı, en büyük hırsızların en itibarlılar olarak ortada dolaştığı, karar verici konumunda yer alabildiği bu ülkede yapılacak işler ve kaynak kullanımının kamuoyunun önünde ayrıntılı bir denetim altında ve elbette ayrıntılı plan ve programlarla yapılmasının zorunluluğunu da kimse yadsıyamıyor. Bunun önemini,

1999 depremlerinden sonra büyük boyutlu kaynaklar talan edilirken onbinlerce yurttaşlarımızın acısına çare bulunamayışı gerçeği de bize sürekli anımsatıyor.

Bu durumda, ulusal çapta bir deprem stratejimizin olması, sorunlarımızın açılınması, kaynaklarımızın ve güçlerimizin dökümünün yapılması, önceliklerin belirlenmesi ve seçeneklerin ayıklanması; yani, bir “Ulusal Deprem Stratejimiz”in olması yaşamsal bir zorunluluk.

Peki, bu stratejiyi kim hazırlayabilir? Bayındırlık Bakanlığı mı? Bir belediye başkanlığı mı? Siyasal kadrolar mı? Bir üniversite, bir ana bilim dalı mı? Yoksa, saygın tek bir bilim insanı mı? Bir meslek örgütü de, bir “Deprem Strateji Raporu” hazırlayamaz mı?

Strateji raporu niteliği taşıyan bir metni her akıl insan hazırlayabilir. Böyle bir metni her sivil toplum örgütü, her meslek örgütü hazırlayabilir. Böylesi metinler, neden gerektiği kadar geniş kapsamlı, gereğince iyi hazırlanmış olamasın ki. Bir “Ulusal Strateji”nin bütün gereklerinin bu yolla hazırlanacak bir metnin içinde olmaması için bir neden yok. Yeter ki, açık sözlü, erdemli, her türlü çıkar kaygısından bağımsız kişi ve kurumlarca hazırlansın. Yeter ki, tüm yurttaşların, ülkenin tüm varlıklarının koruyucusu olmaya yönelik bir özenle tasarlanıp hazırlanmış olsun.

Birbirine benzer ya da benzemez çok sayıda strateji metni hazırlanabilir de, bunun “Ulusal” olabilmesi; yani, ülkedeki bütün kurum ve kuruluşların benimseyeceği ve izleyicisi olacağı bir strateji olabilmesi için de, her kesin güveneceği ve saygı duyacağı bir yetkenin imzasını taşıması da zorunlu. Öyle olmalı ki, bir kuruluş bu stratejiye aykırı bir iş yapmaya kalktığında yaygın bir kamuoyu kesimi bu raporu kaynak göstererek buna karşı çıkabilsin. Öyle olmalı ki, bu strateji gereği olan bir yasal düzenlemenin yasa koyucular tarafından savsaklanması ya da çarpıtılmasına karşı geniş bir kamuoyu kesimi yine bu metni sahiplenerek karşı çıkabilsin. Bu metin sahiplenilebilirse, kapı arkalarında kayıkçı kavgaları; kerameti kendinden menkul imam profesörlerin kendi disiplinleri dışındaki mucitlikleri; kent taşıma önerileri, teknoloji pazarlama çabaları, depreme hazırlığın ticarileştirilmesi, vb çirkinlikler; ve benzer sapmalar öne çıkamayacak, bu eğilimlerle kolayca başedilebilecek, bu işlere ayrılacak kaynakların yağma ve talanına karşı güçlü bir direniş oluşabilecektir.

Yani, deprem ile başetme çalışmalarına ilişkin bir “Ulusal Strateji” oluşturulabilmesi, herkesçe benimsenebilir, yaygın biçimde izlenebilir ve yol gösterir olabilmesi için bir kamu görevi olarak algılanmak zorundadır. Kamu yetkisi dışında hazırlanacak bütün metinler öneri niteliğini aşamaz.

Depreme karşı savaşım özelleştirilemez, savsaklanamaz bir KAMU GÖREVIDİR.

Kamuoyu Katılmadan Ulusal Deprem Stratejisinin Oluşturulmayacağı Anlaşılmıştır

Bu nedenle de, Ulusal Deprem Konseyi en üst düzeydeki kamu otoritesine danışmanlık etmesi için kurulmuş bağımsız, özerk ve nitelikli bir kurul olarak bu kamu görevini yerine getirebileceği umudunu taşımıştır, yurttaşlara.

Ancak, geçen zaman içinde Konsey'in dışavurduğu ketumluk, kamuoyuna uzak duruş ve ağırkanlılık sonuç konusunda kaygılara neden olmuştu. Şimdi ise, yayınlanan "Ulusal Strateji" Raporu bu kaygıları haklı çıkarmış, düş kırıklığı yaratmıştır. Bunun başta gelen nedeni ise Konsey'in Ulusal nitelikte bir metni hazırlarken ulusla, kamuoyu ile gereken iletişimden kaçınmış olmasıdır. Bu gereklilik, hiç kuşkusuz her yurttaşla konuşmak anlamına gelmez. Ancak, kamuoyunun hassasiyetlerini yok saymak; ülkenin yerleşik karar ve uygulama zaaflarını, denetim düzensizliklerini, siyasal yapılanmadaki ve bürokrasideki yerleşik olumsuz alışkanlıkları, yağma ve talanın yaygınlığını göz ardı etmekle, kamuoyunun bilinç düzeyi ve duyarlılıkları da göz ardı edilmiştir.

Ne yazık ki, Türkiye kamuoyu depremle savaş konusunda Konsey'in yayınladığı "Ulusal Strateji" Raporu'ndan çok daha duru ve yapıcı bir bilinç ve anlayış düzeyindedir. Hayıflanma, kamuoyunun düzeyinden ötürü değil, Konsey'in kamuoyunun gerisinde kalışından ötürüdür.

Hangi Konsey üyesi, yayınlanan rapordaki saptama ve önerilerin özgün, çok yapıcı, hızla sonuç alma yönünde ışık tutucu olduğunu söyleyebilir. Rapor'daki hemen her görüş ve öneri kamuoyunda zaten aşılmıştır.

Konsey, kamuoyunu yok sayarak büyük bir fırsatın kaçırılmasına neden olmuştur. Kendine bağlanan umutları boşa çıkarmış; zaman yitirilmesine neden olmuştur.

Yeni Bir Örgütlenme Neden Gereklidir?

Şimdi, gerçekten bir "Ulusal Depremle Savaş Stratejisi" oluşturulması görevi ortada kalmıştır. Böyle bir stratejinin oluşturulmasında kamuoyu ile alış verişin önemi ise iyice ortaya çıkmıştır.

Böyle bir stratejinin düşünülmesi, çatılması ve sözcüklere dökülmesi ivedilik kazanmış bir görevdir, artık.

Konsey de, bundan sonraki çalışma süreci içinde buna katkıda bulunabilir. Ancak, anlaşılmalıdır ki, Ulusal Deprem Konseyi bu görevi sonuçlandırabilecek yeterlilikte değildir. Dileriz yeniden toplanabilsin.

Bu durumda konuyu önemseyen bütün sivil toplum kuruluşları yaygın bir çalışma kampanyası ile önerilerini geliştirmeli, kamuoyuna aktarmalı ve giderek sıkı bir biçimde örgütlenerek bir "Ulusal Deprem Stratejisi" oluşumuna katılmalıdır.

Bu görev, zayıf, kararsız ve dağınık siyasal mekanizmadan beklenemez. Bu görev, yetersiz ve kötü örgütlenmiş bürokrasiden beklenemez. Bu görev, 1999 depremlerinden sonra üstüne düşeni kurumsal olarak yapamamış olan akademik kuruluşlardan da beklenemez.

Öyle ise, bu görev halk ve bilim adına bağımsız ve öncü niteliğini koruyabilmiş sivil toplum ve meslek örgütlerinin omuzlarına yüklenmiştir.

Artık, kimseden medet ummadan; ama, yurdunu seven, bilim ve toplum anlayışı gelişmiş, erdemli bütün bilim ve meslek insanları, bütün aydınlar ve bütün yurttaşların katkısını seferber ederek bir şeyler yapmanın zamanı gelmiştir.

Gerçek Bir UDS, Bir Seferberliği Hedeflemeli ve Tanımlamalıdır

Gerçek bir Ulusal Deprem Statejisi, tehlikenin büyüklüğünü ve güncelliğini, ivedilikle alınması gereken önlemlerin boyutunu da göz önüne alarak tam anlamı ile bir toplumsal seferberliği hedeflemelidir. Böyle bir çaba ancak tüm kamu kurumları, tüm akademik kuruluşları, tüm kamuoyunun desteğini alarak; tümünün olanaklarını kullanarak; ve tümünün çabalarını birleştirerek başarıya ulaşabilir. Ancak, bu düzeydeki bir başarı ile onbinlerce insanın yaşamı, yüzbinlercesinin sağlığı ve milyonlarca insanında esenliği korunabilir. Bu ise tam anlamıyla bir toplumsal seferberliktir. Gerçek bir Ulusal Deprem Stratejisi bu seferberliği hedeflemeli ve bunu tanımlamalıdır.

Yapılması gerekenlere, yapacak olanlara ve ilgili herkesin bundan hakça yararlanacağına güven duyulmadan kimse bu seferberliğe bütün gücü ve olanaklarıyla katkıda bulunmaz. Bu sağlanamazsa yapılanlar bir yasak savmayı aşamaz.

Ancak, seferberlik boyutunda örgütlenmiş bir çaba çerçevesinde uygulayıcılar yeterince denetlenebilir, soygun ve talana izin verilmez.

Ancak, herkesin katkısını bir araya getirecek seferberlik ölçeğinde bir çaba ile depremden korku değil, onunla başatmenin olanaklı olduğuna duyulan güven yaygınlaşabilir.

Bu çaba, deprem yıkımlarına karşı toplumsal savaş kimi etkileyeceği öngörülemeyecek olan ölüm ve yıkımı önlemek için verilecektir. Bu nedenle, bu ülkede yaşayan herkesi yakından ilgilendirmektedir. Başka her şeyden önemli ve önceliklidir. Bu nedenle, her türden kaynak bu çabaya harcanmaya değer. Bu yüzden de, deprem yıkımına karşı savaşım bir seferberlik konusudur. İyi anlatılırsa, buna hiç kimse karşı çıkamaz.

Böyle bir seferberlik anlayışı paylaşıldığında, yuttaşlarının can ve mal güvenliğini sağlayacak işleri tamamlamadan hiç bir Büyükşehir Belediyesi kaldırım yenilemeye trilyonlar harcamaya cesaret edemez; hiç bir mühendisin ya da müteahhitin küçük çıkarlar uğruna güvenlikten ödün vermelerine ya da görevlerini savsaklamalarına göz yumulamaz; hiç bir meclis imar affi çıkaramaz, hiç kimse, kıt kaynakların sınanmamış ithal teknolojilerin alımı için tüketilmesine ya da Fuarlarla ölüm ticareti yapılmasına yeltenemez; vb.

Seferberlik bir otorite gerektirir. Bu otorite ille de oligarşik olmak zorunda değildir; kamuoyu desteğini almış böyle bir seferberlik kamuoyunun ağır denetim ve gözetimi ile bu otoriteyi, hem de tam demokratik bir biçimde yaşama geçirir.

Seferberlikle bütün dikkatler hedefe yöneltilir. Depreme karşı savaş sıradan, herhangi başka işlerle eş düzeyde ya da sıra ile yapılacak işlerden biri imiş gibi ele alınmaz.

Depreme karşı savaş, toplumsal bir seferberlikle kazanılabilir.

UDS İle Hedeflenecek Seferberlik, UDK'nın Deddiği Gibi Siyaset Dışı ve Üstü Olmalıdır;

Ancak, Bu Nedenleri Açıkça Söylenmeden Kamuoyuna Mal Edilemez

Deprem Konseyi çok haklı ve açık biçimde “Deprem ve afetler konusunda oluşturulacak yapılanma siyaset üstünde tutulmalı” demektedir. Kuşkusuz, açıklıkla üstünde durulmamış ta olsa Konseyi bunu söylemek zorunda bırakan nedenler vardır.

Bunun en tipik örneği yakın zamanda Meclis’e verilen yeni bir yasa ile kurulmak istenen yapılanmadır. “Bilindiği gibi 2 MHP milletvekilinin 12 Mart günü yaptıkları bir basın toplantısı ile yeni bir yasa tasarısı kamuoyuna tanıtılıp Meclis’e verildi. Neydi tasarıda tasarlanan? Yeni bir "Jeolojik Bilimler ve Deprem Bilgi Merkezi" kurulacak; Bu Merkez Başbakanlığa bağlı olacak (Tübitak gibi MHP lideri Bahçeli'ye, elbette); buna şimdiki Kandilli Rasathanesi, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi'nin ilgili birimi (hani şu dışarıdan alınan destekle Marmara'da ilk kez gemiler dolaştırıp ayrıntılı araştırmalar yapan ve Prof Dr Naci Görür'ün yönettiği "Yer, Deniz ve Atmosferik Bilimler Çalışma Grubu-YDABÇG) ve Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü içindeki Deprem Araştırma Daire Başkanlığı (eski Deprem Araştırma Enstitüsü) katılacak; Şimdiki Ulusal Deprem Konseyi, kurumlardan (?) katılacak üyelerle genişletilip bu Merkezi yönlendirecek; 4 yıl sonra seçim yapılana kadar merkezi Prof Işıkkara yönetecek; Bu Merkez ülkemizde deprem araştırmalarını yönlendirecek, projeleri destekleyecek, sonuçlarının sahibi olacak, vb.

İşte bu tasarı açıklandığı gün ilk tepkiyi Prof Görür'den aldı. Prof Görür, tasarının açıklandığı günlerin öncesinde konu ile ilgili dolaysız bilgiye sahip olmalarına karşın Ankara'dan kimsenin kendilerini arayıp bilgi almayışından ve ilgisizlikten sert biçimde yakınan demeçler veriyordu, zaten. İstanbul'un artık tartışmasız olarak kabul edilen deprem riskine karşı hiç bir ciddi hazırlık yapılmayışından rahatsızlığını dile getiren Prof Görür'ün bu çıkışları konuya ilgi gösterilmesi yerine bilimsel araştırmaların bu tasarı ile kurulacak olan bürokrasi içinde dizginlenmesi yönündeki girişimle yanıt buldu. Yine kamuoyunda dillenmese de, Ulusal Deprem Konseyi üyeleri'nin de bu tasarıya tepki gösterdikleri, ilgili makamları gereken şekilde uyardıkları ve tasarının dondurulması yönünde başarı sağladıklarını sandıkları da biliniyor. İkili görüşmelerde ve panellerdeki açıklamalarından bu bilgi alınıyordu.

Ancak, arada ne oldu ise ancak 3 hafta sonra bambaşka bir tartışma ile konu kızıştırıldı ve yeniden gündeme getirildi. Bu kez, Prof Işıkkara tasarımı kıyasıya eleştirdi; kurumunu ve Üniversitesi'nin bağımsızlığını savundu; kendisine yakıştırılan görevi de büyük bir özveri ile (!) reddettiğini kamuoyuna duyurdu. Geçen günlerde neler olmuştu, tasarı geri alınmamış mı idi, Prof Işıkkara ilk günden beri gıyabında yakıştırılan bu görevden habersiz ve isteksiz mi idi, yoksa sonradan mı bazı düşüncelere sahip oldu, bilinmez. Ne varki, Işıkkara'nın çıkışının MHP bürokrasisine inisiyatif kazandırdığı; karşı saldırıya geçebildikleri, taslağı Işıkkara'nın eleştirisi sayesinde daha açık biçimde savunabildikleri ve bu alanda İstanbul Valiliği'nin desteğini de elde edebildikleri gözler önünde.

Bu tartışmanın, olması gereken yerde yürütülmediği ve asıl sorunun gizlenmesine yaradığı için gerçek sorunun öne çıkarılıp bu saptırmanın zayıflatılmasında

hepimize önemli bir görev düşüyor. Böyle yaklaşıldığında ilk dikkati çeken, Deprem konusundaki abuk sabuk konuşkanlıklara kimsenin bir şey demediği; ancak, bilimsel bilginin rahatsızlık yarattığı. Bilimsel bilgi bize açıkça gösteriyor ki, İstanbul büyük bir deprem riski altında; bu risk gerçekleşirse İstanbul'daki yıkım ve kayıpların yanında ülke ekonomisi de yıkıma uğrayacak; yapılan hazırlıklar yıkım ve kayıpların azaltılmasına yönelik değil, kurtarma ve acil müdahaleye büyük kaynaklar harcanıyor; ancak, yıkıma neden olacak kalitesiz yapı stokunun iyileştirilmesi yolu ile deprem tehlikesinin küçültülmesi yönünde henüz hiçbir şey yapılmadı. Ama, beğenilmeyen açıklamalar, yayınlanan raporlar, meslek ve sivil toplum örgütlerinin yarattığı kamuoyu baskısı, Ulusal Deprem Konseyi'nin sessiz baskısı artık İstanbul'un depreme hazırlanması için önemli maddi kaynakların seferber edilmesinden başka bir yol olmadığını gözler önüne serdi. **Para kokusu alındı!** Bunu ilk alanlar, vaiz Profesörler oldu. Bu pastadan pay alabilmek için Platformlar kurup yeni yapılanma projeleri hazırlayanlar mı istersiniz; Başkanlığından atıldıkları meslek odasının yerine dernek kurup, basındaki köşe yazarlarına ve TV sunucularına yağlar çekip sözde toplumsal kampanyalar düzenleyenler mi? Çok ünvanlı, başdanişman profesörler de yeni yapılanmalar ve güçlendirilecek yapılar için amortisör pazarlamaktan başka bir şey yapmaz oldu. Yerel yönetimler, geçmişte gerçekten sivil toplum örgütü iken kısır döngüden çıkışı bunda gören bazı sivil toplum örgütleri, kamu yönetimindeki bazı bürokratlar hep yapı stokunun iyileştirilmesini hedefleyen projeler önerip kaynak kullanma hevesine düştü.

İşte ipin burada ve bundan koptuğunu da, Prof Işıkkara'nın çıkışını eleştiren sayın Bayındırlık ve İskan Bakanı açıkça ortaya koydu : "**O kaynağı ona kullandırmam; bunu ancak Bakanlığım kullanır**". Hangi kaynağı? Yoksa, Hükümet sağduyuyu gösterip İstanbul halkının canı ve malının korunması için kullanılacak bir kaynak mı ayırdı? Yoksa, zorunlu deprem sigortasında toplanan fonlar bu sigortanın risklerinin de azaltılması anlamına gelecek böyle projelere mi yönlentiliyor? Yoksa, Deprem Vergileri ile toplanan trilyonların nereye gittiği bulundu da bu işte mi kullanılması kararlaştırıldı? Hayır, hayal kurmaya gerek yok: İstanbullu'yu düşünenin Hükümet olamayacağını artık anlamalı idik; bizi düşünen Dünya Bankası! 1 milyar dolarlık bir kaynağın bu işe yönlenebileceğini ilk duyan Mesut Yılmaz, her zamanki gibi rol çalıp İstanbul'da temaslarının arasında (?) kamuoyuna bunu muştuladı. Daha sonra da, ister istemez Ba(ş)kan Derviş işini gücünü bırakıp İstanbul'a gelmek ve bu kaynağın 500 milyon dolar ve ancak geçerli projeler olursa kullanılacak bir olanak olduğunu kamuoyuna açıklamak zorunda kaldı.

Sakin, sayın Mesut Yılmaz'a bu olası kaynağı haber verip öne çıkmasını sağlayan, partisinin Merkez Yönetim Kurulu toplantısına katılıp deprem brifingi veren Prof Işıkkara olmasın; ve MHP kanadı da bu konuda bu denli geride kalıp "kaynağı kaptırma" tehlikesi ile karşı karşıya kalışından ötürü öfkelenmiş olmasın! Öyle olmasa, sayın Başbakan, Işıkkara ile Bayındırlık Bakanı arasındaki kapışmada hakemlik görevini, yine Bayındırlık Bakanı'na vermek zorunda kalır mı idi?

Üniversite'nin misyonu ise, hiç te Tasarı'nın umurunda gibi görünmüyor. Evet, tasarıya göre kurulacak yeni bürokratik yapıya bir Üniversite'nin bir Enstitüsü de aktarılıyor; ama, bunun yanında Tübitak'tan ve Bayındırlık Bakanlığı'ndan da birer

parça da koparılıp bu Kuruma ekleniyor; üstelik, Ulusal Deprem Konseyi de içine sokulacak bürokratlarla yapısı bozulup işlevinden uzaklaştırılıyor.

Tasarı kurulacak kurumla, bilimsel araştırma fonlarını; bilim insanlarını; ve bilimsel açıklamaları denetim altına almaya çalışıyor. Bu kurum kurulacak olursa, hiç kimse kuşku duymasın bu alanda çalışan bilim insanlarının pek çoğunu kullandıracağı kaynak ile kuzuya çevirir. Bugün sert eleştiri yapan bazı hocalarımızın da o zaman ne denli tatlı dilli ve derin bilimsel soyutlamalarla uğraştığına tanık oluruz. Kişisel kanımca, o zaman bile gerçeğin peşinde koşup kuzulaşmayacak olan az sayıdaki bilim insanının çoğu, bugünkü Ulusal Deprem Konseyi üyeleri arasından çıkacak. Bu erdemleri yüzünden küstürülüp, soğutulup, bıkkınlaştırılıp, suskunlaştırıldılar. Biraz daha yürekli davranıp düşündüklerini, yazdıklarını bir Rapor ile ve zamanında kamuoyuna sunamadıkları için de bu durumu biraz da hak ettiler. Bu günkü karmaşa ve yanlış yönde yürütülen tartışmanın gerçekleri gizlemesinde onların kibar suskunluğunun da önemli bir payı var.”

Konsey, bu konuya değinmiyor; ancak, bir çok benzer gelişmede olduğu gibi siyasal çıkarlar ya da siyasetçilerin bireysel çıkarlarının depremle savaşta en önemli tehlikelerden olduğunun da farkında.

İşte bu nedenle, depremle savaş seferberliği siyaset üstü ve dışında örgütlenmelidir. Toplumsal bir dayanışma ve paylaşma bilinci sağlanabilir ve yaygınlaştırılabilir ise bütün siyasetçiler bunun destekçisi olmak zorunda hissedecek kendilerini. 1999 depremleri sonrasındaki yardım kampanyalarında bütün siyasal kadrolar öne geçmek için çabaladıysa da bunu başaramayıp kenarda durmak zorunda kalmadılar mı?

UDS'nin Özü, Gelen Depremlere Karşı Önceliklerin Belirlenmesidir

Bir Ulusal Deprem Stratejisi dağınık, zamana karşı gevşek ve görünüşe önem veren programlara esas olamaz. Bunu önlemek için her şeyin başında önceliklerin doğru ve kabul edilebilir biçimde saptanması gerekir.

Öncelikler, herşeyden önce insanı mı, malı mı, ekonomiyi mi kollamayı seçtiğinizi belirtmeli.

Elinizdeki kaynakla önce ne zaman kullanılacağı belli olmayan Bolu Dağı Viyadüğünü onarabilirsiniz; ya da

en büyük risklerin kaç kişinin canının yitirilmesine neden olacak İstanbul'daki viyadüklerden birini elden geçirebilirsiniz.

Kaynağınızı kullanmakta insanların mülksüz mü, mülk sahibi mi olduğunu ayırt emeden, güvenli konutlarda yaşamalarını sağlamaya yönelik projelere harcayabileceğiniz gibi, mal sahiplerini kredilendirmeye de öncelik verebilirsiniz.

Önceliğinizi deprem sonrasında mallarını yitirenlere sigorta sağlamaya yönelik olarak saptayabileceğiniz gibi, en yakınlarını ve işlerini yitirenlerin sağaltılmasına, yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayacak önlemleri alacak bir sosyal devlet görevini yerine getirebilmek için fonlar da oluşturabilirsiniz.

Önlemlerinizi bütün yurt çapında da alabilir, bu arada belediyesi partinizce yönetilen düşük riskli beldelere öncelik verebileceğiniz gibi; riskleri iyice tanımlanmış, on binlerce insanınızı yitirmeniz beklenen yörelere acil müdahaleyi yeğleyebilirsiniz.

Kişisel girişimlere kredi sağlamakla yetinebilir; ya da, semtlerdeki yurttaş girişimlerinin öncülüğünde bölgesel yenileme projelerini destekleyebilirsiniz.

NATO destekli uzun süreli projelerle bilim insanlarınızı oyalayıp yapı güçlendirme uygulamalarında neyin nasıl yapılması gerektiği konusunda zaman geçirmek ya da meslek odalarınızın ülkeniz pratiği içinde yoğrulmuş üyelerinin ve bilim insanlarının yardımıyla hızla ve uygulanabilir kurallar belirlemesini desteklemek arasında da tercihler yapabilirsiniz.

Daha bir dizi tercih sizi bekliyor.

Bu tercihler yapıp öncelikler belirlenerek bir “Ulusal Strateji” oluşturulabilir.

Bu tercihleri yapıp açıkça sıralamayan bir metin ile Ulusal Strateji oluşturulamaz.

Yeni Yasal Düzenlemeler Neden Gerekli ve Hazırlanan Yasalar Neden Sakattır?

Yukarıda değinilen ve benzeri tercihler yapıldığında yasal altyapının bunu desteklemek bir yana, engel oluşturduğu hemen kendini gösteriyor. İmar, Afet, Kat Mülkiyeti, vb bir çok yasal düzenleme uygun uygulamaları engelliyor.

Strateji belli olduğunda hızla bir dizi yasal değişiklik daha yapılması gerekecek.

Bugünlerde, Afet ve İmar Yasaları başta olmak üzere bazı yasalarda değişiklik çalışmaları yapılıyor. Bu yasalarda tasarlanan değişikliklerde yine insanlar, aileler, hasta ve yaralılar, çocuklar ve yaşlılara verilecek öncelikler değil, mülklere ve yapılara yönelik düzenlemeler ağırlık taşıyor.

TMMOB’ne bağlı Odalarımızın bu yasa taslaklarına yönelik önemli eleştirileri var.

Kısa bir süre sonra, gerçek bir Ulusal Deprem Stratejisi oluşturulduğunda bunların yeniden ve kökten elden geçirilmesi zorunlu olacak.

Bu taslakların hazırlanışında Ulusal Deprem Konseyi’nin görüşünün alınmamış olması da çok çarpıcı.

İstanbul’un Gelen Depreme Karşı Hazırlanması Yeni Bir Yağma ve Rant Paylaşımına Konu Olmamalıdır

İstanbul’un yaklaşan depreme hazırlanması ve olası deprem zararlarının azaltılması için yapılması zorunlu ve ivedi olan uygulamalar konusu erdemli bilim insanlarının zorlaması ile yavaş yavaş gündeme yerleşti. Artık, büyük kaynaklar harcanarak önemli işler yapılması gerektiği görüşü herkesçe paylaşılıyor.

Elbette, bu ortamda para kokusu da alındı.

1 milyar dolar mı olur, 500 milyon dolar mı bilinmez ama talan ve yağmaya alışanlar elleğini oğuşturmaya başladı. Kıyısından da olsa bundan pay almayı

umanlar ortalıkta dolaşıyor. Projeler birbirini kovalıyor. Ne parlak fikirler cirit atıyor ortada. Olmayan tek şey halkın sağlık ve güvenliği için harcanması mukadder paranın güvenliğin nasıl sağlanacağı. Bugüne değin hiç yan yana gelmeyenler birlikte toplantılar düzenleyip kamuoyu oluşturmaya, adlarını taze ve sıcak tutmaya çalışıyorlar. Hiç ilgisi olmayanlar “Deprem Profesörü” unvanı ile anılıyor. Halkı öyle seviyorlar ki. Her gördükleri kameraya yapı amortisörü anlatıyorlar. Deprem Fuarlarından ikincisi de hazırlanıyor. Satacak şeyi olanlar alıcı kamu görevlileri ile buluşturulmaya hazırlanıyor.

Hayır!

İstanbul’un gelen depreme karşı hazırlanması yeni bir yağma ve rant paylaşımına konu olmamalıdır. Buna alışkın ve teşne olanların ellerini bu pazardan çekmeleri beklenemez. Ancak, yurtsever, insanını seven, erdemli her kesin bu olasılığa karşı uyanık, tepkici ve örgütlü olması gerekir.

Kalıcı konutlarda, deprem bölgelerinin alt yapı yenilenmesinde, toplanan yardımların harcanmasında yaşananların İstanbul’da daha büyük ölçekte yinelenmesine fırsat verilmemelidir.

UDS’nde Belirlenen Önceliklere Göre Yeni Örgütler Kurulmalıdır

Deprem ile savaşta, bir yandan deprem zararlarını gidermek ve bir yandan da azaltmak üzere yapılması gerekenler konusunda umut bağlanacak, görev yüklenecek bir çok kamu kuruluşu ya da sivil toplum örgütüne ve akademik zenginliğe sahibiz.

Bilimsel araştırmalar açısından dünyada önde bir konumdayız. Araştırmacı, yapımcı, denetleyici çok sayıda devlet kuruluşu deneyim ve beceri biriktirmiş durumda. Konuya içten bir heyecanla yaklaşan ve yurttaşları örgütleyen artan sayıda sivil toplum kuruluşumuz çabalıyor. Ülke içinde, depreme savaş için toplanan, harekete geçirilen ve tüketilen önemli kaynaklar var. Yurt dışından somut projeler için ülkeye yönlendirilebilecek daha da büyük kaynaklar bulmak olanaklı.

Öyle ise ne eksik? Strateji, doğru saptanmış öncelikler, somut projeler, eşgüdüm, kurumların birbirlerinin varlığına saygısı, kaynakların bütüncül yönetimi, çağdaş denetim, açıklık ve saydamlık ve yuttaşların demokratik araçlarla katılımı eksik.

Varolan kuruluşların yeni bürokratik yapılanmalar içinde birleştirilmeleri değil bu eksikliklerin giderilmesinin yolu. Yeni ve varolandan da katı bürokrasiler oluşturulması, korporatif örgütlenmeler, akademik bilgi üretimi ile yapım ve yönetim işlevlerinin karıştırılması çıkmazdan başka bir şey değil.

Varolan deneyim ve birimleri neden yok sayalım? Neden, bunları birbirlerinin önüne geçirelim? Neden, bir siyasal partinin denetimindeki bakanlığı, başka siyasal yapılanmalara sahip belediye ya da bakanlık örgütlenmeleri ile işbirliğinden sakınlım? Neden, bir proje grubunda yer tutmuş olan akademisyenler başka herkesten ayrı durabilsin, hasislik edebilsinler? Neden, Üniversiteler eksikliği duyulan uzmanlık eğitimini vermek yolunda yeni ve ek bir şey yapmasınlar da; serbest hizmet satma ve pazarlamasında, mühendislerle ticari yarışma içinde olsun?

Belli ki, varolan örgütlerle uğraşmak yerine işlev ve eşgüdümlemelerini geliştirecek bir düzenlemeye gereksinimimiz var.

Ancak, yaşadıklarımız bize bunun siyasetten de, küçük çıkar alanlarına bağımlılıktan da arınmış bir eşgüdüm örgütü olmasının gerektiğini gösteriyor.

1999 depremlerinden etkilenen bölgelerde yaşananlar bizde Bayındırlık, Sağlık, vb bakanlıklara güven ve düzelebilecekleri umudu bırakmadı. Bu devlet kuruluşları birikim ve yetenekleri ile önemli görevler üstlenebilirler; ama, bu işin tek sahibi olamazlar. Tek tek, bilim adamları; tek tek akademik kuruluşlar ya da enstitüler de bu bütüncül görevi üstlenebilecek yeteneklerinin olmadığını belgelediler geçen dönemde.

Devlet ille de seçilmiş siyasiler ya da atanmış bürokratlardan oluşmak zorunda değil. Özerk, bağımsız, açık ve saydam, iyi denetlenen esnek bir kurum da devlet kurumu olabilir. Hem herkesin güvenini, hem de devlet ve sivil kuruluşların öncülüğünü yapabilir. Böyle bir Depremle Savaş Kurumu'na gerek var. Bu kurum öncelikleri saptasın; görevlendirmeler yapsın; izleme ve değerlendirmeler yapsın; kaynaklar bulsun ve dağıtsın; araştırmaları, projeleri ve uygulamaları özendirsin, desteklesin; yasal düzenlemelerle ilgili taslaklar hazırlasın, danışmanlık yapsın, bunları izlesin.

Bu Yeni Örgütler Özerk ve Geniş Katılımlı Olmalı ve Çağdaş Biçimde Denetlenmelidir

Ama bu kurum, hantal bir bürokrasiye sahip olmasın, alt örgütlerle, bölge örgütleri ile büyümeye özenmesin; varolan devlet kurumlarının yerini almaya kalkmasın; çağdaş biçimde ve saydamlıkla, düzenli olarak denetlensin, denetleme sonuçları kamuoyuna açık olsun; bütçesi, harcama raporları ve tüm akçalı işleri kamuoyuna açık olsun; sivil toplum, meslek ve yurttaş kuruluşlarının katılımına açık olsun; danışma, karar ve yürütme kurulları olsun; danışma kurulları amatör, karar ve yürütme organları ise profesyonel ve nitleikli kadrolardan oluşturulsun; seçim ve görevlendirme düzeni kötüye kullanma ve kayırmaları giderebilecek şekilde oluşturulsun. Depreme ilişkin bilgilerin toplulaştırılması ve herkese açılmasında yol gösterici olsun. Teknik şartname, yönetmelik, standart ve eğitim programlarının oluşturulmasına öncülük etsin, yardımcı olsun.

Bunun tek bir kurum olması da zorunlu değil. Ülke çapında böyle bir kurum çalışırken, bölgesel ölçekte, hiç değilse İstanbul için de görev alanı daha dar ve iyi tanımlanmış, yine özerk ve hiyerarşiden kaçınan başka örgütler de kurulsun.

UDS Depreme Karşı Savaşta Kullanılacak Kaynakların Merkezi Bütçeden Ayrı Tutulmasını Tanımlamalıdır

Merkezi Yönetim 1999 depremleri sonrasında deprem yıkımlarını gidermek, acılı insanları normal yaşama geri döndürmek için gereken kaynakları ek vergilerle ve yurttaşların yardımlarını disiplin altına alma gerekçesi ile tek elde toplayarak tüketti. Bunun hesabı bir türlü verilemiyor. Verilemeyeceği de bir gerçek.

İster bundan sonra depreme karşı savaş için toplanacak ek vergilerle; ister, iç ve dış yardımlarla; ister merkezi bütçeden ayrılacak; ister Doğal Afetler Sigortası ile toplanan; ve isterse yurt dışından sağlanan proje kredileri ile toplanacak kaynaklar merkezi bütçe ya da bakanlıklara bağlı vakıf ve fonlara teslim edilmemelidir. Yaşananlar bu konuda yurttaşın yöneticilere olan bütün güvenini yok etmiştir.

Bundan böyle depreme karşı savaş için kullanılmak gerekçesi ile toplanan kaynaklar tutanın elini kara yapacaktır.

Gerçek bir Ulusal Deprem Stratejisini yaşama geçirirken oluşturulması gereken en önemli yapı, bu kaynakların denetim ve hesabını kamuoyu önünde bütün açıklık ve saydamlığı ile yürütebilecek bir yapı olmalıdır. Harcama kararını isterse Bayındırlık Bakanı, isterse bilmem nerenin Belediye Başkanı olsun, hesapların izlenmesi, açıklanması ve denetimi bu yapılanmanın içinde, bunun için oluşturulacak özerk bir kurum ile gerçekleştirilmelidir.

Üstelik, bu konularda kusuru saptananlar hiç bir dokunulmazlıktan yararlanmadan yargılanabilmeli ve benzer kusur ve suçlara verilen cezalar ağırlaştırılarak, örneğin 2 katı ağırlaştırılarak uygulanmalı ve af edilememelidir.

Ulusal Deprem Konseyi de Yeniden Örgütlenmelidir

Ulusal Deprem Konseyi de, zaaflarından arındırılarak; çalışma sürekliliği sağlanacak şekilde; iyi örgütlenmiş bir sekreterlik desteği ile; güçlendirilerek; yetkileri arttırılarak; konu ile ilgili yasama ve yürütme kararlarında görüşü alınmak zorunluluğu getirilerek; vb, yeniden örgütlenmelidir.

3.4.2. UDK DEPREM ÇALIŞTAYI

Ulusal Deprem Konseyi tarafından haziran 2003 tarihinde Ankara’da düzenlenen “Deprem Çalıştay”ına etkin bir katılım sağlanarak Odamızın görüşleri aktarılmıştır. Çalıştaya odamız adına katılan Ramazan DEMİRTAŞ, Tahir ÖNGÜR, Dinçer ÇAĞLAN ve Bahattin DEMİR ;

Yasal/Kurumsal Yapılanma

Kentsel Planlama

Deprem Bilgi Altyapısı

Kentsel Rehabilitasyon

Teknik Eğitim Araştırma

Başlıkları altında sunumlar yapmışlardır.

A.Yasal / Kurumsal Yapılanma

Ramazan DEMİRTAŞ-JMO Yönetim Kurulu Üyesi

Ülkemizde 18 bin kişinin hayatını yitirmesine, on binlerce insanın yaralanmasına, 365 bin binanın hasar görmesine ve 20 milyar dolar ekonomik kayba neden olan 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinden sonra, doğal afetlerle ilgili koordinasyonun sağlanması ve tek bir kurumsal yapı bünyesinde toplanması konusunda, TBMM Meclis Araştırma Komisyonları, DPT Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu, Sayıştay, Ulusal Deprem Konseyi, Devlet Denetleme Kurulu, Başbakanlık Doğal Afetler Koordinasyon Baş Müşavirliği, MGK Genel Sekreterliği ve TMMOB gibi çok sayıda kurum, kuruluş ve komisyonlarca raporlar hazırlanarak kamuoyuna sunulmuştur.

Türkiye, bugünkü kurumsal örgütlenmesi ve finans sistemi ile afetler ile mücadele edebilecek ve toplumumuzu afetlere duyarlı hale getirebilecek durumda ve kapasitede değildir (TBMM Araştırma Komisyon raporu 1999)

Afet yönetiminde afet yönetim sistemine doğrudan ve dolaylı olarak katkı sağlayan kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması çok önemli bir husustur. Etkin bir koordinasyon sağlanabilmesi için afetlerle ilgili iki ana genel müdürlüğün (Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü) Başbakanlığa bağlı bir AFET MÜSTEŞARLIĞI çerçevesinde yeni bir idari yapıya kavuşturulması gerekmektedir (TBMM Araştırma Komisyon raporu 1997) ü 22 Kasım 1999 gün ve 23884 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayımlanan 583 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak “Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” adı altında yeni bir kurumsal yapı oluşturulmuş ise de bu kurumsal yapının afet zarar azaltma, önceden hazırlık, arama- kurtarma, acil yardım, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarında görev üstlenecek ve çağdaş afet ve risk yönetiminin afet öncesi ve sonrasındaki ana hedeflerini yürütecek ve bir afet anında ise gerek merkezi ve gerekse yerel koordinasyonu sağlayabilecek kurumla ilgisi bulunmamaktadır (DPT Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ocak 2000)

ü 583 sayılı KHK ile kurulmuş bulunan sembolik Başkanlığın, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve İtfaiye Teşkilatlarını bir çatı altında toplayan, yasal yetkiye sahip, genel bütçe dışına çıkarılmış afetler, deprem ve Sivil Savunma Fonlarını yöneten ve ilave mali kaynaklarla desteklenen acil Durum ve Afet Müsteşarlığı şeklinde yeniden örgütlenmesinde zorunluluk görülmektedir. Bu müsteşarlık aynı zamanda afet zararlarının azaltılması konusunda merkezi ve yerel kuruluşlardaki araştırma-geliştirme faaliyetlerini yönlendirme, koordine etme, mali açıdan destekleme ve denetleme yetkisine sahip olmalıdır(DPT Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ocak 2000)

ü Afet Yönetim Sistemine doğrudan ve dolaylı olarak katkı sağlayan kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması çok önemli bir husustur. Etkin bir koordinasyon sağlanabilmesi için Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Deprem Araştırma Kurulu Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık, başkanlık ya da Bakanlık şeklinde yeni bir idari yapıya kavuşturulmalıdır. (TBMM Araştırma Komisyon Raporu, 22 Şubat 2000)

ü Daha önce büyük depremlerde yaşananlar, il acil kurtarma ve yardım komitelerinin ve kriz merkezlerinin deprem zararlarını azaltmada yeterince etkili olmadıklarını açıkça göstermiştir. Bu yüzden riskleri ve zararları azaltmayı

hedefleyen, deprem öncesi, sırası ve sonrasındaki işleri bütünsellik içinde bakmaya olanak veren koordinasyon ve işbirliği sağlamada etkin, yeterli yasal ve imkanlarla donatılmış yeni bir örgüte duyulan ihtiyaç ertelenmez duruma gelmiştir (Sayıştay raporu, 2001).

Ülkemizde mevcut afet yönetim sisteminde kurumlar arasında koordinasyon ve yetki karmaşası yaşanmaktadır. Bu nedenle gerek afet öncesi gerekse afet sonrası faaliyetlerde, ilgili kurumları yönlendirici, strateji saptayıcı ve koordine edici bir üst yapılanmanın oluşturulması kaçınılmazdır. Bu ise bakanlık ya da bakanlığa bağlı bir birimle gerçekleştirilemez. Bu nedenlerle Başbakanlığa bağlı “Ulusal Afet Yönetim Merkezi” tarzında bir üst yapılanmanın oluşturulması kaçınılmazdır. 17 Ağustos 1999 depremi sonrası Dünya Bankası’ndan alınan proje kredisi karşılığı Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü bu amacı gerçekleştirebilecek bir oluşum olma amacı ile kurulmuş olmasına rağmen, ne yazık ki gereken adımları atamamış, modern afet yönetim sistemini oluşturacak politikaları üretememiştir (Sayıştay Raporu, Mart 2002). Türkiye de siyaset üstü bir ulusal deprem stratejisi kurulması zorunluluğu vardır. Bu stratejiyi biçimlendirecek olan da, etkin kurumsal ve yasal düzenlemelerdir. Kurumsal yapılanma açısından göz önünde tutulması gereken temel ilkeler şöyle özetlenebilir: Deprem ve afetler konusunda oluşturulacak yapılanma siyaset üstünde tutulmalı, siyasi yapılanmalar yerine teknik tabanlı karar organ ve süreçlerinin düzenlenmesi sağlanmalıdır. Yeni kurumlar oluşturarak yetki ve sorumluluk alanları daha da karmaşık duruma getirilmemeli, var olan kurum ve birimlerin niteliklerinin ve olanaklarının geliştirilmesi ile yetinilmelidir. Bu kurumların birbirlerini işlevsel olarak tamamlayacak biçimlerde gerçekçi görev tanımları ile sistem oluşturmaları hedeflenmelidir. Deprem sonrası acil durum yönetim konuları ile zarar azaltma (ya da risk yönetimi) amaçlı çalışmaların farklı kuruluşlar tarafından yürütülmesini ve ayrı alt sistemler oluşturulmasına özen gösterilmelidir (Ulusal Deprem Konseyi Raporu, 6 Mayıs 2002).

Yukarıda söz edilen komisyonlarca dile getirilen ortak görüşlerde:

1. Zarar azaltma, önceden hazırlık ve yeniden inşa safhaları içeren afet öncesi (risk yönetimi) ile kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme safhalarını içeren afet sonrası çalışmaları (afet yönetimi) yürütecek kurumsal yapılanmaların birbirinden farklı olması gerektiği,
2. Afet ve risk yönetimi çalışmalarının herhangi bir bakanlık ya da bakanlığa bağlı tek bir genel müdürlük tarafından yürütülmesinin mümkün olamayacağı,
3. Afet ve risk yönetimi çalışmalarını yürütecek kurum ve kuruluşların başbakanlığa bağlı afet müsteşarlığı ya da bakanlık altında toplanması gerektiği,
4. Bütçe içerisine alınan afetler, deprem ve sivil savunma fonlarının mutlaka serbest bırakılması ve yeni kaynaklarla desteklenmesi gerektiği ve
5. Başbakanlığa bağlı müsteşarlık düzeyinde bir kurumsal yapı oluşturulmasına karar verildiğinde afetler, imar ve şehirleşme, yerel yönetimler, DASK, yapı denetimi ve olağan üstü hal gibi afetlere ilişkin yasaların Acil Durum ve Afetler Yasası başlığı altında birleştirilmesi ve bu konudaki mevzuat karmaşasının ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

22 Kasım 1999 tarih ve 23884 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “583 sayılı Başbakanlık Teşkilat Yapısı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Yönelik Kanun” ile Başbakanlığa bağlı Türkiye Acil durum Yönetim Başkanlığı Adı altında kurulmuş kurum, 14 Haziran 2000 tarih ve 24079 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 600 sayılı kanun ile Türkiye Acil Durum Genel Müdürlüğüne (TADYMG) dönüştürülmüştür.

ABD Federal Acil Durum Yönetimi İdaresi (Federal Emergency Management Administration FEMA) kurumu karşılığı olarak kurulmuş olan TADYGM, amaç, kapsam, teşkilatlanma, görev ve sorumluluklar açısından tamamen farklıdır. 1979 yılında kurulan FEMA, ABD hükümetinden bağımsız, doğrudan devlet Başkanına bağlı 2600 personele sahip bir kuruluştur. FEMA başkanı, ABD Başkanı tarafından atanmakta ve ABD Senatosu tarafından onaylanmaktadır. FEMA’nın ayrıca felaket anında yararlanabilecek 4 bini aşkın ek personeli bulunmaktadır.

FEMA başkanı, Başkan adına 28 Federal Ajans Ve Bakanlığını Amerikan Kızılhaç örgütü ve gönüllü kuruluşların felaket yardım faaliyetlerini koordine etmekle görevlidir. FEMA’nın görevleri yapı yönetmenlikleri ve su baskını riski taşıyan bölgelerin idaresi konusunda danışmanlık hizmetleri vermek yerel yönetimlerin acil durumlara hazırlıklı olmalarını sağlamak, bir felakete karşı ABD kurumları arasında faaliyetleri koordine etmek, insani yardımları, ABD ‘deki eyaletlere, topluluklara, iş yerlerine ve bireylere ulaştırmak, acil durum yöneticilerini eğitmek, ülkenin itfaiye sistemini desteklemek, ulusal sel ve suç sigorta programlarını idare etmek olarak sıralanmaktadır.

TADYGM’nin görevleri, sivil savunma ve itfaiye hizmetleri ile ülkemizde meydana gelen deprem, heyelan, kaya düşmesi, yangın , büyük boyutlu kazalar ve çeşitli meteorolojik afetler ile NBC etkisi ve bu maddelerin meydana getirdiği kazalarla ilgili olarak; bu hallerin vukuundan önce alınacak önlemler, afet anında yapılacak arama, kurtarma ve yardım faaliyetleri ve afet sonrası gerçekleştirilebilecek iyileştirme çalışmalarını yapmak olarak sıralanabilir FEMA’nın asıl görevi, afet sonrası çalışmaları koordine etmek, afet öncesi çalışmalarla ilgili olarak sadece yapı yönetmelikleri ve su baskını ile ilgili konularda ilgili konularda danışmanlık hizmeti vermekle sınırlı tutulmuştur. Afet öncesi çalışmalar Amerikan Jeoloji Kurumu (USGS) tarafından gerçekleştirilmektedir. Halbuki TADYGM Genel Müdürlük biçiminde hem afet öncesi hem de afet sonrası çalışmaları yapmak, yürütmek ve koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Bu kurumsal yapılanma içerisinde, TADYGM’nün özellikle afet öncesi yani risk sistemi çalışmalarını yerine getirmesi, ülkemizin afet sorunlarını çözmesi ve doğal afet zararını azaltması mümkün görünmemektedir. Halbuki birçok komisyon raporlarının ortaya koyduğu ortak görüş, yeni kurumsal yapılanmalar yerine, var olan kurumların güçlendirilmesi ve geliştirilmesi olması yönündedir. Öte yandan yönetim sistemindeki yanlışlıklar, afet deneyimi ve bilgi birikiminden yoksun uzman personelin istihdam edilmesi, fonların kaldırılmasıyla kıt kaynaklarla bu çalışmaların yapılmaya çalışılması, bilimsel çalışmalara ödenek ayrılmaması vb. temel sorunlar sonucu mevcut kurumların işlevini yitirdiği herkesçe bilinen ve kabul edilen bir gerçektir.

Dinçer ÇAĞLAN-Bahattin DEMİR-JMO Yasa Yönetmelik Komisyon Üyeleri

Ülkemizde doğal afet zararları üzerine sağlıklı sonuçlar veren istatistik çalışmalarına ulaşma konusunda sıkıntılar yaşanmakla birlikte genel olarak afetler nedeniyle ortalama her yıl Gayri Safi Milli Hasılanın % 3' ü oranında bir kaybın yaşandığı tahmin edilmektedir. Ancak bu oran çoğu zaman afetlerin neden olduğu doğrudan zararları ifade etmektedir. Afetlerin hesaplamalara yansıtılmayan çevresel sonuçlarını, iş gücü ve üretim kayıplarını vb. içeren dolaylı zararlarını da gözönüne aldığımızda afetlerin ülkeye verdiği zararların daha da yüksek rakamlara ulaşacağı görülecektir.

Doğal afetlerden bu denli etkilenen Anadolu coğrafyasında tarihin nerdeyse her döneminde afetlerin sonuçlarıyla ilgili zararlarını giderebilmek için yapılan çalışmalara rastlanılabilir. Bu konuda bilinen en eski yazılı kaynaklar Osmanlı arşivinde bulunabilmiştir. Örneğin 1509 İstanbul Depreminden sonra afetzedelere yardım ve yıkılan konutların yeniden yapımı için 2. Beyazıt tarafından yayınlanan ferman bilinen bir örnektir.

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen zaman içinde sonra gerçekleştirilen afet mevzuatı ve politikaları çalışmalarını ise 7269 Sayılı Yasanın kabulü öncesi ve sonrası olmak üzere 2 dönemde ele almak mümkün.

1959 öncesi dönemde uygulanan afet politikalarının ortak özelliğinin, sadece afet zararlarını karşılamaya yönelik kanunların çıkartılması olduğu görülür. Ancak 1939 Erzincan depremi ile başlayan 1944' e kadar süren peşpeşe yıkıcı depremler sonrası 1944 yılında 4623 sayılı "Yer Sarsıntularından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında" kanununun, 1945 yılında ise ilk Türkiye Deprem Bölgeleri haritası ve Yapı Yönetmeliğinin yürürlüğe konulmasıyla birlikte afet politikalarında bir değişiklik yapılarak, afet öncesi hazırlık ve koruyucu önlemlerin mevzuatımıza yerleştirildiği görülmektedir. İkinci dönem, bugün yürürlükte olan 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" o güne kadar ki düzenlemelerin toparlanmış bir hali olarak genel ve temel bir yasa olarak hazırlanarak 15/05/1959 tarihinde kabul edilmesiyle başlar.

Yasada tanımlı afet hizmetlerinin çoğunlukla afet sırasındaki ve sonrasındaki döneme ait çalışmalarla sınırlı kalması, afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası dönemlerde yerine getirilmesi gereken işlevlerin bütünlüklü bir planlamasının yapılamamasıdır. 7269 sayılı yasanın 4. Maddesi gereğince hazırlanan afet planlarının il-ilçe düzeyi ile sınırlı, lokal ölçekli afet olaylarına yanıt verebilecek kapasitede ve geçici (afet dönemleri toplanan sonrasında dağılan) yapılar üzerinden kurgulanmasıdır. Afet planlama sürecindeki bir diğer konuda 7269 sayılı yasa dışında çok sayıda kurumun (Kızılay, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Türk Silahlı Kuvvetleri, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi, Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu vb) kuruluş yasalarında afete yönelik görevlerin tanımlanması sonucu kamu yaşanan parçalı yapıdaki koordinasyon sorunlarıdır. Teknolojik afetlere yeterli vurgunun yapılmadığı bilinen bir durumdur. 7269 sayılı yasada kabul edilmiş zamanındaki kırsal koşulların ağırlığı bugüne kadar değişmeden kalmış, afet hizmetlerinin her aşamasında yerel yönetimler devreye girememiştir. dünya pratiğinde afet planlarının etkin aktörlerinden birinin de örgütlü (demokratik kitle örgütleri) ve gönüllü inisiyatifler olduğu görülmesine karşın ülkemizdeki planlarda bu unsurların göz ardı edilmesidir.

Bütün dünyada olduğu gibi Ülkemizde de egemen hale gelen Yeni Liberal anlayış için yaşanan krizlerde esas olarak devletin aşırı büyümesinin ve hantal yapısının sorumlu olduğu, Sosyal Devletin artık katlanılabılır olmaktan çıktığı iddiaları ana kabüldür ve sonuç olarak Sosyal Devletin tasfiyesi kaçınılmazdır. Bu yaklaşımla hazırlanan 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995 – 2000) dönemi içindeki afet mevzuatı tartışmalarında da bir önceki döneme kıyasla önemli bir eksen kayması yaşandığı görülmektedir. Kamusal hizmetin her alanında olduğu gibi afet hizmetlerinde de özelleştirme , piyasaya açılma temel felsefe olmuş, afet harcamalarının kamu maliyesinde dengeleri bozan negatif faktörden biri olduğu savunulmuştur. Marmara Bölgesi Acil Yeniden Yapılandırma Projesi (MEER) kredi antlaşması ile ulusal afet hizmetlerinin geleceği Dünya Bankasına emanet edilmiştir . Böylece afet hizmetleri gibi ekonomik, teknik, sosyal, psikolojik boyutların iç içe geçtiği bir olgu, deyim yerindeyse ruhsuzlaştırılarak Dünya Bankasınca şekil ve içerik açısından denetlenen , mali piyasaların kontrolünde sıradan bir parasal işlem haline getirilmiştir. Dünya Bankasının Afet İşleri Genel Müdürlüğü gibi bir kurum varken Türkiye Acil Durum Yönetim Genel Müdürlüğü kurulmasındaki ısrarının nedeni, elbette afet hizmetlerinin tek bir çatı altında etkin ve verimli sürdürülmesi değil ,afete yönelik harcamaların kendisi adına denetim altında tutulabilmesidir. Bu kurumun devreye girmesiyle birlikte kamu yönetiminde afet hizmetlerine yönelik olarak yaşanan parçalı yapıya yeni bir parça daha eklenmiş , zaten kurumda afetler alanında önemli bir performans gösterememiştir. Bu genel değerlendirme çerçevesinde yasal ve kurumsal yapılanma konusunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir;

*Halen gündemde olan haliyle Afet İşleri, TAY ve Sivil Savunma Genel Müdürlüklerinin Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü adı altında birleştirilmesi çalışmalarının fayda sağlaması mümkün değildir. Bu durumun 40 yıllık bir afet deneyimine sahip Afet İşlerinin daire başkanlığına indirgenerek tasfiyesine, afet politikalarında Dünya Bankası stratejilerinin egemenliğine yol açmaktan başka bir anlamı olmayacaktır. “ Doğal Afet Zararlarının Azaltılması Uluslararası 10 Yılı (1990 – 2000) “ kapsamında ülkemizde başlatılan çalışmaların 1994 yılı tasarruf tedbirlerine takılarak noktalanması unutulmamalıdır.

* Ülkemizdeki afet hizmetleri için temel öncelik, afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası dönemlerde yerine getirilmesi gereken işlevleri merkezi ve yerel yönetim koordinasyonunda sağlayacak ulusal stratejinin oluşturulması ile bu stratejinin ulusal ve bölgesel ölçekte doğrudan yerel ölçekteki ise dolaylı olarak sorumlusu olacak kurumsal organizasyonun yapılandırılmasıdır. Bu temelde Afet İşleri Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırılmalı, afet tehlike ve risk araştırmaları, kentsel ve rehabilitasyon planlarına esas etütleri vb merkezleri içeren, MTA, DSİ, Meteoroloji Genel Müdürlükleri, Üniversiteler ile koordineli ünitelere sahip, bilgi bankası işlevi taşıyan bir kurum niteliğine büründürülmelidir.

*Afet olaylarında kurtarma, itfaiye, imar ve rehabilitasyon planları, afete hazırlık eğitimleri ve tatbikatlar vb hizmetler yerel yönetimler tarafından yerine getirilmeli ve bu konularda gerekli alt yapı ihtiyaçları (mali, yetişmiş personel, araç vb) karşılanmalıdır.

*Afetlere yönelik gerek merkezi gerekse yerel düzeydeki hizmetlerde kullanılmak üzere daha önce yürürlükte olan ve Dünya Bankası kararları ile tasfiye edilen “Afet

Fonu” uygulamasına yeniden geçilmeli, kentsel rantlardan yüksek gelirler elde eden kesimlerden alınacak paylar vb ile ek mali imkanlara kavuşturulmalıdır. *Afetlere yönelik hizmetlerin ticarileştirilmesi - özelleştirilmesi yoluyla (4708 sayılı yasa ile getirilen yapı denetimi vb) kamusal yarar sağlanması mümkün değildir. Bu açıdan afet ve imar hizmetlerinin her aşamasının kamusal alanda ve denetiminde kalması esastır. Yapılacak her yasal düzenlemede bu ilkenin korunması yanında plan kararlarına halkın katılımının sağlanmasına, plan ve plana esas etütlerin denetlenmesine, konuyla ilgili kamu görevlilerinin mesleki teknik eğitim programlarının hazırlanmasına önem verilmelidir. * Planlama ve arazi kullanım kararları halkın ve yerel kitle örgütlerinin katılımı ile kamu yararı ve bilimsel ilkeler çerçevesinde alınmasının sağlanması durumunda , kararlardaki yanlışlıklar asgariye inecektir. Günümüzde bu tip kararlarda karşılaşılan aksaklıkların en önemli nedeni kararların rant politikalarının yönlendirmesinde alınmasıdır.

Tahir ÖNGÜR-JMO İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi
Başta İstanbul’un ve deprem riskinin yüksek olduğu belirlenen bütün yerleşim yerlerinin yapı stokunun belli bir program içinde, öncelikler doğru belirlenerek iyileştirilmesi, onarılması ve güçlendirilmesi, yıkılıp yeniden yapılması, bilim insanlarının ve mühendislerin gösterdiği yöndeki uygulamalarla kentlerin yeniden kurulması için bir seferberlik açılmak zorundadır. Bu bir kamu görevidir ve özelleştirilemez. Bu, bugünkü paylaşılmış, bürokratik, denetimsiz ve üretken olmayan idari örgütler eli ile yapılamaz. Bunun, için yeni bir kamu örgütü kurulmalıdır. Bu, siyasal iktidara karşı özerk olmalıdır.

Bu yeni örgüt, Sayıştay tarafından düzenli aralıklarla denetlenmelidir. Bu örgütün karar sürecine halkın katılımı da sağlanmalıdır. Bu örgütün bütün çalışmaları bağımsız bilimsel danışma kurulları ile yönlendirilmelidir.

Bu örgüt, başta İstanbul’un ve risk altındaki öteki yerleşimlerin iyileştirilmesi ve depreme hazırlanması yolunda harcanacak her bir kuruşun sahibi, karar verici, onayıcısı olmalıdır. DASK fonları, merkezi bütçeden ayrılacak fonlar, ek vergilerden toplanan kaynaklar, çıkarılacak özel tahviller ve uluslar arası kurumlardan sağlanacak yardım ve krediler bu örgüt eli ile kullanılmalıdır. Bu örgüt yeni bir yasa ile kurulmalı, başta İstanbul ve öteki risk altındaki yerleşimler ile ilgili İmar ve planlama yetkileri geçici olarak bu kuruma aktarılmalıdır. Bu yasa, kat mülkiyeti yasası, imar yasası, borçlar hukuku, istimlak hukuku, vb bu uygulamaları etkileyecek hangi mevzuat varsa bunlarda değişiklik getirmelidir.

Bu örgüt, kullanımına izin ya da karar verdiği kaynakların belli bir oranını yapı kalitesini arttırmaya yönelik hizmet içi eğitimi; bir bölümünü de deprem ve ilgili mühendislik alanlarındaki temel bilimsel araştırmalara yönlendirmelidir. Bugünkü siyasal iktidar ya da gelecekteki seçimlerle gelebilecek başka siyasal iktidarların böylesine cesaret gerektiren ve kökten bir karar vermeleri beklenemez. Bu ancak, kamuoyunun demokratik baskısı ile olabilir.

Çalıştay programlayıcılarının sıraladığı sorulardan bazıları için aşağıdaki eleştiri, yanıt ve açıklamaların yapılması yerinde olur :

- Afet İşleri Genel Müdürlüğü, TAY ve Sivil Savunma Genel Müdürlükleri'nin birleştirilmesi ne kısa ve ne de uzun erimde yarar getirmez. Çalışma alanları çakışmıyor, uzmanlıkları değişik. Varolan kurumlar, işlevlerini daha etkin olarak yerine getirecek şekilde korunmalıdır.
- Varolan kurumların eşgüdümü ve ürettiklerini kullanıp değerlendirecek olan, yukarıda önerdiğimiz özerk, geçici ve demokratik kurumlaşma gerçekleşirse varolan kurumlar da daha verimli çalışabilir.
- Ülkemizdeki yapı stokunun afetlere karşı koyacak şekilde iyileştirilmesi ancak böyle özerk, saydam, katılımcı ve geçici kurumlar eli ile olabilir.
- Yapı denetiminin yurttaşın korunmasını sağlayabilmesi bunun özelleştirilmesinden büyük zarar görecektir.
- İhale yasasının çağdaşlaştırılması ve bunun siyasal çıkarlarla delinmemesi bu alandaki bir çok sorunu zaman içinde çözebilir.
- DASK, ancak birörneklikten çıkarılarak, uzman kadrolar çalıştırarak, topladığı fonları hasar ve zarar azaltma uygulamalarında kullanarak, vb yaygınlaştırılabilir.
- Kamu ve özel inşaatların kalitesizliği maliyetlerinin düşüklüğünden kaynaklanmıyor ki.
- Mühendislik ve mimarlıkta yetkinlik (ve uzmanlık) kurumlaşması TMMOB ve bağlı odaların da katılımı ile hazırlanacak bir yasanın ödünsüz uygulanmasıyla gerçekleştirilebilir.
- Kim olacak? Uygulama kararlarını veren her kes ve her kurum. Ancak, bunun denetiminin yalnızca siyasal erkte kalmasının yetmediği de açık. Plan uygulama kararlarının denetiminde yurttaş, sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları da yer almalıdır.
- Mevzuatın bütünlük ve uyumunun sağlanması için ilgili tüm tarafların katılımıyla bir Ulusal Konferans toplanmalı ve bunun kararları yasa yapıcılar tarafından göz önüne alınmalıdır.
- Yerel yönetimlerin afet yönetiminin parçası olabilmesi atanmış yöneticilerin kullanmada beceriksiz kaldıkları yetkilerinin kısıtlanması ve yukarıda önerilen özerk ve saydam kurumların oluşmasıyla gerçekleştirilebilir.
- Üniversiteler ve araştırma kurumları, kaynak kullanma ve karar sürecinde yer almanın ışıltısına kapılmamalı ve bağımsızlıklarını korumalıdır. Katılımları ticari ya da siyasal boyutta olmamalıdır. Buna karşılık, yukarıda önerilen özerk kurumlaşmanın sağlayacağı eşgüdüm ve finansal destek ile temel bilimsel araştırmalara ağırlık verilmelidir.

B. KENTSEL PLANLAMA

Dinçer ÇAĞLAN-Bahattin Murat DEMİR

Jeolojik, morfolojik, meteorolojik özellikleriyle bir afet ülkesi görünümüne sahip ülkemizde, gerek yeni yerleşim kararlarında gerekse mevcut yerleşimleri Afetlere karşı güvenli kılmada, afet tehlike ve risk değerlendirmelerine dayalı planlama çalışmalarını yürütmek bir zorunluluktur. Yerleşim alanındaki

afet tehlike ve risklerinin önceden belirlenmesi ve riskleri azaltıcı tasarım verilerinin belirlenmesi, jeolojik ve jeoteknik etüt çalışmalarının ana konusudur.

Ülkemiz coğrafyası sadece deprem değil heyelan, su baskını, çığ ve kaya düşmesi vb doğal afet tehlikelerine açık (güvensiz) alanlara sahiptir. Diğer yandan içinde yaşadığımız kentleşme süreci sonunda oluşan yapı stogu ve kullanılan alanlar gözönüne alındığında, yeni kentsel planlama / yerleşim kararları kadar mevcut yerleşim alanlarındaki plan revizyonu çalışmalarının da önemli olduğu görülecektir.

Kentsel planlama başlığı altında aşağıdaki somut öneriler özetlenebilir ;

* İmar planlama ve yapılaşma konusunda temel yasal düzenleme olan 3194 sayılı yasa ile buna bağlı olarak yayımlanan yönetmeliklerin kamu yararı ve bilimsel gereklilikler çerçevesinde yeniden düzenlenmesi kaçınılmazdır. İçinde “ afet” kavramı hiç geçmeyen, 1959 ‘ da çıkartılan 7269 sayılı Afetler Yasasından sanki habersiz olan 3194 sayılı yasa afetlere yönelik hazırlanacak yasalarla uyumlu bir içeriğe kavuşturulmalıdır.

* Plan kademeleri arasındaki uyum ve yönlendiricilik gibi plana esas etütlerde de benzeri bir etkileşim sözkonusudur. Afet çalışmalarının ilk adımını makro ölçekteki Afet Etütleri ve hazırlanan Afet Haritaları gelir. Çeşitli meslek disiplinlerinin araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilen veriler üzerinden afet olaylarının tehlike (yer, zaman ve büyüklük) ve risk (can ve mal kaybı) analizlerine yönelik olarak yapılan çalışmalar sonucu hazırlanan makro ölçekteki Afet Haritaları üst ölçek planlamada verilecek arazi kullanım kararlarına altlık niteliğindedir. Ülkemizde ciddi eksiklikleri yaşanan Heyelan Envanter,Duyarlılık, Risk Haritaları, Deprem Tehlike / Risk Haritaları,Su Baskını Tehlike / Risk Haritaları,Çığ Düşmesi Tehlike / Risk Haritaları vb afet haritalarının ivedilikle hazırlanması ve plana esas etütlerde altlık olarak kullanılması gerekmektedir. Bu konuda çalışmalar yürüten Afet İşleri , MTA gibi kurumlara yeterli ödenek aktarılmalıdır.

*1/ 1000 ve daha büyük ölçekli (mikro ölçek) planlama çalışmalarında arazinin zemin özelliklerini, dinamik davranışlarını yerinde ve/veya laboratuvar deney ve araştırma yöntemleriyle ortaya koyan, afet risklerine karşı çözüm önerilerini belirleyerek arazinin yerleşime uygunluk değerlendirmesini içeren, onaylı hali hazır haritalara işlenmiş, jeoteknik raporu ve haritaları ile bütün imar planına esas jeolojik ve jeoteknik etüt çalışmalarının yapılması imar mevzuatında bir zorunluluk olarak yer almalıdır.

İmar planına esas etütler diğer mühendislik ürünleri gibi bilimsel ilkelerin doğayı dönüştürme girişimini projelendirmeyi içerir. Raporların etki gücü kullanıcılara (şehir plancıları, inşaat mühendisleri, ilgili kurumlar ve kamuoyu , sigorta şirketleri, mahkemeler vb) dönük yüzünü oluşturan “ yerleşime uygunluk değerlendirmesi” aynı zamanda inceleme alandaki yerel zemin koşulları verileri ışığında afet risklerine karşı önerilen jeoteknik tasarımlardır.

*İmar planına esas etütler bugün uygulamada sıkça karşılaşıldığı gibi inceleme alanının yüzeysel bir değerlendirmesini içermekten kurtarılarak mevcut tehlikelerin (deprem, kütle hareketleri, Sıvılaşma, Şişme, Çökme, Eriyebilen kaya

ve İnsan Girişimleri Sonucu Oluşmuş Boşluk, Çığ Düşmesi, Tsunami, Volkanik Aktivite, Su Baskını) ve bu tehlikelerin yarattığı riskler ile riskleri azaltacak önlemleri içeren tasarımcı bir içeriğe kavuşturulmalıdır.

*Afet tehlikelerini riske dönüştüren tek etken zemin özellikleri olmadığından plan kararları, yapı inşası, sosyal özellikler vb faktörlerinde etkilisi gözönünde bulundurularak kentsel planlama sürecinde ilgili meslek disiplinlerinin koordineli çalışmaları esas alınmalı, yeni verilerin bir merkezde toplanması sağlanarak belirli zaman periyotlarında plan yenilemelerine (dinamik planlara) imkan yaratılmalıdır.

* Sadece yeni yerleşim kararı verilmesi koşulunda değil idarelerin mevcut plan ve plana esas etütlerini gözden geçirerek revizyonunu yaptırılmaları konusunda tam bir açıklık getirilmelidir.

*Her ölçek plan ve plana esas etüt çalışmaları için ihtiyaç duyulan kanun, yönetmelik ve teknik şartname gibi yasal alt yapısı TMMOB vb meslek odaları ve üniversitelerin katılımı ile oluşturulacak platformlarda oluşturulmalıdır. Bu konudaki etüt ve projelerde meslek odalarının onayı zorunlu kılınmalıdır.

*Planlama çalışmaları kamusal bir hizmet olarak algılanmalı, planlar teknik denetime tabi olmalı, plan kararlarına halkın katılımı sağlanmalıdır. Kentsel Planlamaya esas jeolojik ve jeoteknik etütlerin onanması merkezi bir kamu kurumunca (örneğin Afet İşler Genel Müdürlüğü) yerine getirilmelidir.

C. Kentsel Rehabilitasyon

Ramazan DEMİRTAŞ

Bugüne kadar, ülkemizde sadece İzmir, İstanbul ve Bursa metropollerinde Deprem Master Planları gerçekleştirildi. Ancak bu master planlarının hazırlanmasından sonra, özellikle deprem tehlikesi ve beklentisi çok yüksek olan İstanbul metropoline ilişkin deprem zararlarının azaltılması konusunda ne tür radikal çözümler içeren adımlar atıldı? Benzer şekilde master planı yapılmış olan İzmir metropolünün büyük bir depreme karşı ne kadar hazırlıksız olduğu 10 Nisan 2003 günü olan büyüklüğü 5,8 Uralı Seferi hisar depreminde gözler önüne serildi. Özellikle kentin dolgu alanları üzerinde bulunan Alsancak gibi semtlerde çok sayıda binada orta hasar hatta ağır hasar gelişti. Son yirmi yılda ülkemizin değişik yörelerinde çok sayıda can ve mal kaybına neden hasar yapıcı depremlerin ortaya koyduğu kötü tablolardan ders alarak zaman kaybetmeden deprem tehlike ve riski yüksek kentlerden başlayarak “Kentsel Rehabilitasyonun” gerçekleştirilmesi konusunda siyasi irade harekete geçirilmeli ve bu işleri yerine getirebilecek yeteri ödenek ayrılması sağlanmalıdır. Doğal Afet Zararlarının Azaltılması amacıyla özellikle tehlike riski yüksek, yanlış yerlerde kurulmuş ve yapı –deprem yönetmenliklerine uygun şekilde yapılmamış, ömrünü tamamlamış mevcut yapıların bulunduğu kentlerde, gerek jeolojik-jeoteknik etütler yada bina takviye-onarım gibi basit çözümlerden vazgeçilmeli, ulusal bir program dahilinde radikal çözümler üretilmelidir.

Yüksek Deprem Riski taşıyan Doğu Anadolu Fayı üzerinde ya da yakınında bulunan GAP projesi kapsamında bulunan mühendislik yapılarına ilişkin Deprem senaryoları yada sakınım planları yapılmalıdır. Orta büyüklükte 1 Mayıs 2003 Bingöl depreminde çok sayıda kütle hareketi gelişmiş olması, bu kaygıların GAP projesinin bulunduğu kesimde uzun faylarda olma olasılığı yüksek depremlerde gerçekleşebileceği izlenimini vermektedir. Öte yandan çeşitli kurum yada üniversiteler tarafından üretilen deprem senaryolarının ne kadar bilimsel gerçekleri yansıttığı da masaya yatırılmalıdır. Her bir fay ya da fay parçasının tehlikesi belirlenmeden, yerel zemin koşulları ve dinamik özellikleri saptanmadan, deprem- yapı yönetmeliklerine uygun olmayan, ömrünü tamamlamış bina envanteri çıkarılmadan, depremin ikincil etkileri sonucu gelişecek olaylar sergilenmeden ve dalga yayılım mekaniği çözülmeden yapılacak senaryoların kamuoyu ve siyasi erki ürkütmeden daha da öteye gidemeyeceği gerçeği anlatılmalıdır. Kentsel Rehabilitasyon'la ilgili çözüm önerileri, Kentsel Planlama oturumuna ilişkin yazıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Dinçer ÇAĞLAN-Bahattin Murat DEMİR

Başta deprem olmak üzere heyelan, kaya ve çığ düşmesi, su baskını vb doğal afet tehlikelerine açık alanlarda konut, sanayi vb amaçlarla yerleşmelerin önemli oranda tamamlandığı ve güvensiz bir yapı stoğunun olduğu ülkemizde kentsel rehabilitasyon (iyileştirme) yaşamsal bir olgudur. Sahip olduğumuz tarihi ve kültürel mirası ve bunların korunması gerekliliğini düşünürsek rehabilitasyonun önemini daha da arttırmaktadır. Afet İşleri Genel Müdürlüğünce mezradan il merkezine kadar değişik büyüklüklerdeki yaklaşık 12000 yerleşim ünitesinde gerçekleştirilen etüt bilgileri gözönüne alındığında , sadece İstanbul ili değil çok sayıda yerleşim alanı için yapılması gereken rehabilitasyon çalışmalarının boyutları daha iyi anlaşılacaktır. Zarar azaltma çalışmaları yeni ve mevcut yapılaşma alanları için farklı içeriklerde tanımlanmaktadır. Mevcut yerleşim birimlerinde yürütülecek çalışmalarda, öncelikle doğal afet tehlikelerini ve bu tehlikeleri riske dönüştüren faktörlerin belirlenmesi, ikinci adımda risk azaltmaya yönelik girişimlerin saptanması gerekmektedir.

Kentsel rehabilitasyon başlığı altında öneriler aşağıda özetlenmiştir;

*Plana esas etütler tamamlanarak ,sonucunda ulaşılabilecek yerleşime uygunluk değerlendirmesi çerçevesinde yerleşimdeki tehlikeleri riske dönüştüren zemin, yapı, plan kararı faktörlerine bağlı iyileştirme seçenekleri belirlenmelidir. Bu seçenekler tehlikeli alanın yeniden planlanması, zemin / yapı iyileştirme önlemleri alınarak risk azaltmak olarak iki ana başlıkta toplanabilir.

*7269 sayılı yasa ile yürütülen afet hizmetlerinde genel olarak, deprem dışında doğal afet tehlike ve risklerinin belirlenmesi durumunda tehlikeli alanın terk edilmesi benimsenmiştir. Ancak gerek bu sürecin getirdiği mali yükler gerekse il merkezleri gibi büyük yerleşimlerdeki fiziksel ve sosyal sorunlar zemin / yapı iyileştirmelerini gündeme getirmiştir. Bu açıdan yürütülecek rehabilitasyon çalışmalarında koşulların izin verdiği oranda zemin ve mevcut yapının birlikte veya birisinin iyileştirilmesi esas alınmalıdır.

*Gerek kentsel planlama gerekse kentsel rehabilitasyon çalışmalarında kullanılacak verilerin biraraya getirildiği ve güncellemesinin yapıldığı bir bilgi bankası oluşturulmalıdır. Örneğin Afet İşleri Genel Müdürlüğü. Ülkemizdeki bütün riskli alanlara aynı anda müdahale edilemeyeceğine göre bu veri bankası öncelikli alanların belirlenmesinde de önemli bir işlevi olacaktır.

*Kentsel rehabilitasyon çalışmaları için ihtiyaç duyulan kanun, yönetmelik ve teknik şartname gibi yasal alt yapısı TMMOB vb meslek odaları ve üniversitelerin katılımı ile oluşturulacak platformlarda oluşturulmalıdır. Bu konudaki etüt ve projelerde meslek odalarının denetimi zorunlu kılınmalıdır.

*Dünya Bankasına bağlı politikalar sonucu yürürlükten kaldırılan “ Afetler Fonuna” yeniden işlerlik kazandırılarak gerek araştırmalar gerekse iyileştirme projelerinin finansmanında kullanılmalıdır. Ayrıca önemli oranda kazanç yaratan kentsel rantlardan afet zararlarını azaltma çalışmaları için pay alınmalıdır.

*Kentsel rehabilitasyon hem merkezi hem de yerel yönetimlerin ortak yürüteceği bir süreç olarak tanımlanmalıdır.

D. Deprem Bilgi Altyapısı

Ramazan DEMİRTAŞ

Ülke topraklarının % 96'sı farklı oranlarda tehlikeye sahip deprem tehdidi altında bulunmakta,nüfusun % 98'i bu bölgelerde yaşamaktadır.Ülke topraklarının % 66'sı,büyüklüğü 6.0 ve daha büyük deprem üretecek diri faylar içermekte,56 ilimiz ve bunlardan nüfusu 1 milyonu geçen 17 ilimiz ve sanayi tesislerimizin % 75'i,barajlarımızın büyük bir bölümü bu faylar üzerinde ve yakınında bulunmaktadır.

Son 100 yıl içerisinde doğal afetlerin yol açtığı yapı hasarları dikkate alındığında;bu hasarların,% 61 depremler,% 15 heyelanlar,%14 su baskını,% 5 kaya düşmesi,% 4 yangın ve diğer % 1 diğer afetlerden ileri geldiği görülmektedir.Son yüzyılda ülkemizde 150 hasar yapıcı deprem olmuş,bu depremler nedeniyle 100 bin insanımız hayatını yitirmiş,yüz binlerce insan yaralanmış,1 milyon civarında yapı yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür. Yapılan istatistiklere göre,deprem nedeniyle her yıl ortalama 5 bin,diğer afetler nedeniyle de 5 bin olmak üzere,toplam 10 bin konut ve işyeri yapılmakta olup,1997 rakamları ile bu işlerin yapılabilmesi için,25 trilyona gereksinim duyulmuştur.17 Ağustos 1999 depreminin yol açtığı zararların giderilmesi için 1999-2002 yılları arasında 200 trilyon ödenek ayrılmıştır. Bir başka anlatımla 1999 depremleri 20 milyar dolar ekonomik kayba neden olmuş;beklenen İstanbul depreminin ise 100 milyar dolar civarında bir kayba neden olacağı düşünülmektedir.

Deprem bilgi sistemi ya da alt yapısı,yukarıda kısaca sergilenmeye çalışılan istatistiksel rakamlar ve ülkemizin bugünkü deprem(afet) gerçeği göz önüne alınarak şekillendirilmesi büyük önem arz etmektedir.Bir başka anlatımla,bugünkü mevcut sistem içerisinde,planlama ve uygulama sürecinde yer alan,karar vericilerin hizmetine sunulabilecek düzeyde bir Deprem Bilgi Alt Yapısının altlıklarını oluşturabilecek;

ü (1) ülke, (2) bölge ve (3) kentsel ölçekte tehlike ve risk haritalarının yapılp

yapılmadığı,

ü Bu tehlike ve riski belirleyecek Deprem Gözlem ve Kayıt Ağı'nın,bölge ve kent ölçeğinde sayısal ve geometrik dağılım açısından yeterli olup olmadığı, ü Deprem öncesi hasar öngörülebilirliğinin temelini oluşturacak azalım ilişkisi,yapı-zemin-hasar üçlüsü arasındaki ilişkiyi kurabilecek ulusal ya da yerel ölçekte Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Ağı'nın yeterli olup olmadığı; ü Zayıf ve Kuvvetli Yer Hareketi Ağı'nın işletilmesi,bakımı,deprem veri bankasının oluşturulması,bilim insanları ve kamuoyunun hizmetine sunacak kurumsal yapılanmanın nasıl olması gerektiği, ü Deprem Bilgi Sistemi'nin deprem zararlarını en aza indirmek ya da planlama ve uygulama sürecinde yer alan karar vericilerin hizmetine sunulacak düzeye getirebilmek için,bugünden itibaren ne kadar bir süreye gereksinim olduğu ve bu işi yapabilmek için ne kadar kaynak ayrılması gerektiği, ü Ülke ölçeğinde henüz 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli jeoloji haritalarının tam olarak hazırlanmadığı, ya da MTA'nın tüm olanaklarını seferber ederek,bu haritaları hazırlamak için kuruluşundan bu yana bir zaman ayırdığı düşünüldüğünde,ülke ölçeğinde mikrobölgeleme haritalarının hangi kurum-kuruluşa yapılacağı,ne kadar bir süre alacağı,ne kadar bütçe ayrılacağı,ülkenin bulunduğu bugünkü sistem içerisinde bu işin yapılıp yapılamayacağı, ü Yetkin Mühendislik ve Denetim'in hala bilimsel temele ve mühendislik ilkelerine dayalı bir sisteme oturtulamadığı ülkemizde,1999 depremlerinden sonra hızlı bir şekilde yapılmaya çalışılan "İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütler ile Parsel Bazında Projelere Temel Teşkil eden Zemin Etütlerinin" deprem zararlarının azaltılmasında ne kadar etkili olabileceği, ü İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütler'in en son aşamasında verilen ve kentsel planlamanın temelini teşkil eden Yerleşime Uygunluk Haritaları'nın bilimsel olarak tehlike ve riski ne kadar ortaya koyduğu, konusunda,ülkemizin gerçeği,ekonomik-siyasi-idari-yasal boyutu ve bilimsel ve mühendislik ilkeleri esas alınarak tartışılması gerekmektedir..Bu görev ve sorumluluklar,ulusal bir strateji ve ulusal bir program dahilinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tahir ÖNGÜR

Deprem bilgi alt yapısı içinde ne denli vaz geçilmez olsa da "Jeoloji Haritaları" ve "Yerleşime Uygunluk Haritaları" ile yetinilmemeli ve güçlü yer hareketlerini anlatan tematik haritalara geçilmelidir. Yerleşime Uygunluk ölçütleri bütünü ile yeniden tasarlanmalı, bugünkü sıradan, yanlış ve sakıncalı uygulama terk edilmelidir. Bu amaçla, planlamaya esas olacak saha çalışmalarının incelenmesi ve onayı afet İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınmalı ve bu amaçla oluşturulacak ayrı bir uzmanlık kuruluşuna (kamusal) devredilmelidir. Bu kuruluş, gerektiği kadar danışmanlık hizmeti alacak şekilde yapılandırılmalıdır.

E. Teknik Eğitim/Araştırma

Tahir ÖNGÜR

Üniversitelerde Jeoteknik Mühendisliği eğitimi cılız ve yanlış yürümektedir. Bunun sonucunda yaşamın içinde bir çok kişi eğitimini görmedikleri bu konuda hizmet vermektedir.

Bunun yarattığı sorunların başında, Jeoteknik Mühendislerinin sayıca, yok düzeyinde, yetersiz olması gelmektedir.

Bir başka temel sorun eğitimin, gerekli ve yaşamsal bilgi alanlarının çoğundan yeterince beslenmeden sürdürülmesi.

Bununla bağlantılı bir başka sorun da, Jeoteknik Mühendisliği uzmanlık eğitiminin ilgili bütün disiplinlerden temel eğitim almış mühendisliklere açık olmayışı gelmektedir.

Jeoteknik Mühendisliği eğitimi niceliksel olarak geliştirilir ve niteliksel olarak ta eksikleri giderilirse bu hizmete duyulması gereken gereksinim daha yaygın biçimde fark edilir; bu konuda uzmanlık eğitimi görmemiş olan mühendisler bu hizmet alanından çekilir; Jeoteknik Mühendisleri, üzerinde çalıştıkları doğal ortamı ve süreçleri daha iyi tanıyıp daha doğru mühendislik değerlendirmeleri yapabilir; Jeoteknik Mühendisliği uğraşı alanında etik kurallar gelişir ve alışkanlıklar yerleşir.

Bu yolda yapılması gereken ilk şey bu uzmanlık alanının istenecek ön koşulları sağlayacak tüm mühendislere, Jeoloji Mühendislerine de, Jeofizik Mühendislerine de, başka mühendislere de açılmasıdır.

Bir başka önemli adım da, Jeoteknik Mühendisliği uzmanlık eğitimi kontenjanlarının birkaç kat artırılmasıdır.

Temel bir değişiklik te, eğitim programının zenginleştirilmesidir. Eğitim alacak olan mühendis, temel eğitiminde almamış olduğu dersleri (İnşaat kökenli ise başta jeoloji, sismoloji vb dersleri; jeoloji ya da jeofizik kökenli ise statik, malzeme, yapım teknolojileri, vb dersleri) almak zorunda olmalıdır.

Jeoteknik Mühendisliği uzmanlık eğitimi yalnız zemin değil kaya ortamlarına da yeterince açılmalıdır.

Bu yönde gelişmeler sağlanabilmesinin önündeki en büyük engel bugünkü yapılanmadır. Yerleşik eğitim düzenini sürdüren kurumlar ve kadrolar gereğince nesnel ve açık davranmamakta, Jeoteknik Mühendisliği'nin yalıtılmış, kısıtlı ve çok dar bir kadroya sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Bu duruş, ilgili öteki mühendislik alanlarıyla ilişkileri engellemektedir.

Önemli bir başka engel de, başka mühendislik dallarının, Jeoteknik Mühendisliği'nin özgünlüğünü göz ardı etmesi ve onun yerine kendi dallarının bilgi ve becerilerini yerleştirmeye çalışmasıdır. Bu yönden de esnek ve nesnel yaklaşımların yaygınlaşması gerekmektedir.

Bu alandaki en önemli engellerden biri kamu kurum ve kuruluşların Jeoteknik Mühendisliğinin özgünlüğünü tanımıyor oluşudur. Bu konuda asıl düzenleyici konumunda olan bu kurum ve kuruluşlar geçerli yetersizlik ve karmaşanın önemli birer etkenidir.

Bu engellerin aşılması için Jeoteknik Mühendisliği eğitiminin bir mühendislik

fakültesi çatısı içinde yer alması yerine, kurulacak disiplinler arası Jeoteknik Enstitüleri'nde verilmelidir.

Kamu kurum ve kuruluşlarındaki karar vericilerin Jeoteknik Mühendisliği'nin özgünlüğü, gücü ve gizilleri konusunda bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir.

Tüm mühendislik disiplinlerinden kişiler ve onların meslek örgütleri Jeoteknik Mühendisliği'nin özgün, bağımsız ve ayrı bir uzmanlık alanı olduğunu algılamalı ve bu alandaki eğitim eksikliğinin giderilebilmesi yönünde esnek, nesnel ve özverili davranmalıdır.

Yaklaşan önemli bir sorun da ABED denkliği alan ve alacak üniversitelerde yetiştirilecek olan Jeoloji Mühendislerinin gerekli ve yeterli temel jeoloji bilgileri ile donatılmayacak oluşlarıdır. Yine bununla bağlantılı olarak, farklı üniversitelerden farklı eğitim programlarıyla yetiştirilmiş Jeoloji Mühendislerinin mezun edilecek olmasının yaratacağı karışıklık olacaktır.

Öte yandan, disiplinler arası “uzmanlık” alanlarının iyi tanımlanması ve yetkin mühendisliğin yanında uzman mühendisliğin de yaşama geçirilmesi gerekmektedir. Bu her iki kategori de meslek içinde sürekli eğitim ve sürekli sınanma araçlarıyla birlikte uygulanmalı; bu değerlendirme ve tamamlama süreçlerinde Üniversiteler ve meslek odaları mutlaka yer almalıdır.

Uzmanlık ve yetkinlik alanları kapsamında Jeoloji Mühendisliği de yer almalıdır. Meslek içi eğitimin kapsamı seçilecek uzmanlık alanlarına göre farklılaştırılmalı ve en geç 2 yılda bir yinelenmeli ve yenilenmelidir.

Deprem araştırmaları kapsamında,

- yer hareketlerinin düzensiz dağılımını etkileyen jeolojik süreksizlikler
- yer hareketlerinin 3 boyutlu modellenmesi ve kestirimi
- zemin bilgilerinin derleneceği bilgi bankalarının oluşturulması

da göz önüne alınmalıdır.

Bilimsel araştırmalara öncelik verilmelidir.

Üniversitelerin, özel kurumları da içlerine alarak, birlikte araştırma programları yapmaları özendirilmelidir. Kurumlar arası araştırmalara katılanların yükseltme ölçütlerinde üstünlükleri olmalıdır.

Araştırma da merkezi planlama olmaz. Tübitak ta öteki akademik kurumlardan daha farklı ele alınmamalıdır. Ancak, son bölümde önerdiğimiz geçici, özerk ve saydam kurumlar ayıracağı kaynaklarla önceliğine inandıkları araştırma konularını çekici duruma getirebilirler.

Araştırmalar için etkili olabilecek bir finansman modeli, son oturumda önereceğimiz özerk, saydam ve geçici kurumsallaşma içinde oluşturulabilir.

3.5. MADENCİLİK SEKTÖRÜ

Dönem içinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Maden Yasa Tasarısı ile Madencilik Stratejisi Raporunun kapsamlı eleştirisi ve alternatif görüşler Odamız tarafından hazırlanarak ilgili kamuoyuna sunulmuştur.

TBMM gündemine gelen Maden Yasasına yönelik çalışmalarda TMMOB'ye bağlı odalar ve sendikalarla birlikte ortaklaşmaya özen gösterilmiş ve TBMM Komisyon toplantılarına katılarak yürütülmüştür. Odamızın görüşleri bülten ve web sayfalarında sunulmuştur.

3.5.1. DÜNYADA MADENCİLİĞİN DURUMU

Dünyada madencilik birkaç on yıldan beri köklü bir değişimin içinde. Geçmişte Kanada, ABD ve Avustralya'da ağırlık taşıyan gelişmiş ülkelerin metal madenciliği; aynı ülkeler ve Almanya ve İngiltere'de yoğunlaşmış kömür madenciliği; Güney Afrika, Peru, Şili gibi ülkelerdeki emperyal madencilik; ve sosyalist ülkelerdeki ülke endüstrisini destekleyen madencilik modeli bugün alt üst olmuş durumda. Metal madenciliği hızla az gelişmiş ülkelere kaydırılıyor²⁵. Bu ülkelerde kurulu çokuluslu şirketler arama ve işletme çalışmalarını artık Güney Amerika, Güneydoğu Asya, Afrika ve eski sosyalist ülkelerde yoğunlaştırdı. Buralarda her türlü denetim ve koruma engelini kolayca aşıp doğal sermayeyi yıkarak yok ederek çalışıyorlar. Emperyal madencilik te, Güney Afrika'dan çekiliyor. Eski sosyalist ülkeler artık az gelişmiş ülke "muamelesi" görüyor. Maden işletmeleri tek tek özelleştirilip yabancı yatırımcılara satılıyor. Bazı ülkelerde milyonlarca kişinin geçim kaynağı olan el emeği madencilik zor yolu ile, sürgünlerle, bazen kıyım ile yok edilip yerine çağdaş teknoloji denilen dev makine parkı ile, en çok 7-8 yılda cevher yatağının kaymağını tüketip önemli bölümünü yerinde terk eden ve dev çukurlar ve dev atık yığınları ile baş edilemez çevre sorunları²⁶ bırakarak çekip giden²⁷ işletmeciler yerleşiyor.

Bunu özendirerek geliştiren uluslar arası kurumlar da artık sorunun büyüklüğünü algılamaya, bu işletmelerin önce sürdürülebilir kalkınma anlayışına uymasını; sonra, uluslararasılaştırılacak çevre yasa ve kurallarına uymasını²⁸; çevre halkı ve sivil toplumla işbirliğini²⁹; vb., savunmaya³⁰ başladı.

Kısacası, dünya madenciliği küresel kapitalizmin yaban, denetlenemez, talancı alışkanlıkları yüzünden yalnızca toplumsal prestij kaybına uğramadı; artık, savunulamaz ve sürdürülemez bir yola girdi, çıkmazda. Dünyada bu sektörün beslendiği borsalarda artık yeni kaynaklar üretmekte önemli güçlükler yaşanıyor. Kredi kuruluşları eleştiri ve tepkilerin karşısında kredi ve desteklerini geri çekmek zorunda kalıyor ve bu eğilim yaygınlaşıyor.

²⁵ *nrCan, 2001, Canadian Minerals Yearbook, General Review,*

²⁶ *Mehta, P.S., 2002, The Indian Mining Sector : Effects on the Environment&FDI Inflows, OECD OECD Global Forum on International Investment, Conference on Foreign Direct Investment and the Environment, Lessons to be learned from the Mining Sector*

²⁷ *WWF, 2002, Undermining Biodiversity, Canada*

²⁸ *George, R.P., 1998, International Law Mineral Resources, UNCTAD, Mining, Environment and Development Papers,2*

²⁹ *Feiler, J., 2002, Mining After Johannesburg, an assesment of Post-WSSD PoliticalOptions, Mineral Policy Center Discussion Paper*

³⁰ *World Bank, 2002, Large Mines and Local Communities : Forging Partnership, Building Sustainability, Mining and Development Series*

Maloluşlar ne denli indirilse de, satış fiyatlarının yüzyıllık düşüşü de sürüyor. Büyüme ve toplulaşma bir türlü gerçekleştirilemiyor. Birleşmeler de buna yetmiyor³¹. Madencilik sektörü öteki endüstriler arasında en düşük kârlı³² sektörlerden biri³³. Yani, dünya madenciliği bugünkü tarzı ile sürdürülemez duruma gelmek üzere. Bu alanda kökten değişimler yaşanmasının arifesindeyiz.

(Bu metin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Madencilik geliştirme Stratejisi adlı metin için Tahir Öngör tarafından hazırlanan ve odamız adına ilgili bakanlığa sunulan metinden alınmıştır.*

Bizim MGS'miz de bunu görmek, gelişmeleri öngörmek ve ilke ve önlemlerini doğru saptamak zorunda.

3.5.2.MADENCİLİĞİN ELİŞTİRİLMESİNİN VE STRATEJİNİN AMAÇLARI NE OLMALI?

Bir ülkede madenciliğin geliştirilmesinin amacı bu yolla **“ülkenin doğal sermayesini işleyip bunu ekonomik, toplumsal ve insani sermayeye çevirmek; kalkınmayı bu tarzda gerçekleştirmek; ve daha adil ve üst düzeyde bir gelir dağılımı”**nı sağlamak olmalıdır.

Madencilik her yerde bu amaçla mı geliştirilmektedir? Hayır.

Bugün dünyanın pek çok geri kalmış ülkesi dış borç ödemek ve çıkarılan yer altı kaynaklarının dış satımı yoluyla elde edilecek gelirle yoksulluğu gidermek için madencilğe umut bağlamaktadır. Dünya Bankası uzmanları da yıllarca yer altı zenginliklerinin işletilmesi yolu ile yoksulluğun ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin giderilmesini amaçlamışlardı ve ilgili ülkeleri destekler ve kredilendirirken, onlara yapısal dönüşüm programları önerir (ve dayatırken) bu amaca ulaşılmasını gerekçe göstermişti³⁴.

Ancak, son on yılda yoğunlaşan araştırmalar³⁵, ülkelerin ekonomik ve toplumsal kalkınmaları üzerinde yapılan incelemeler, kalkınmanın ancak ekonomideki çeşitlenme ile, toplumsal sermayenin (kamunun yönetsel, denetimsel ve destek örgütlerinin, istatistik bilgi ve veri depolarının, üniversitelerin, vb kurumların) geliştirilmesi ile, insani sermayeye (eğitim, uzman iş gücü, örgütlü emek, vb)

³¹ Crowson, P.C.F., 2001, *Mining in the Global Market, Global Metals&Mining Conference, Toronto*

³² Crowson, P., 2001, *Mining Industry Profitability, Resource Policy, vol.27, Issue 1, pp.33-42*

³³ Humpreys, D., 2001, *Sustainable Development : Can the Mining Industry Afford it?, Resource Policy, vol.27, Issue 1, pp.1-7*

³⁴ World Bank, 2002, *Treasure or Trouble? Mining in Developing Countries, Global Mining Series*

³⁵ Auty, R.M., 1998, *The Geopolitics of Mineral Resources, UNCTAD, Mining, Environment and Development Papers, 1*

yapılan yatırımın artması ile gerçekleşebildiği ortaya çıkarıldı³⁶. Yer altı zenginliklerini dışsattım geliri kaynağı olarak gören ülkelerin hep eksi kalkınma hızları yaşamaları³⁷, bu ülkelerde gelir dağılımının daha da bozulması³⁸, demokrasi kurumlarının gelişmemesi³⁹, rüşvet ve yolsuzluklarla baş edilememesinin⁴⁰ nerede ise kural durumuna gelmiş olduğu ortaya çıkarıldı⁴¹. Kalkınıyor gibi görünen bir çok ülkede de, doğal sermayenin (tükenir nitelikli yeraltı kaynakları ve çevrenin) tükenişini de göz önüne alarak yapılan hesaplamalar gerçek tasarruf oranının (genuine domestic saving) eksi ve sonucun iç karartıcı olduğu görüldü⁴².

Bu gerçekler göz önüne alınca, tükenebilir yer altı zenginliklerinin işletilmesinde, bu doğal sermayeyi tüketirken, bunu geçici sorunların çözümü yolunda tüketmek (gündelik dildeki deyişle “sermayeden yemek”) yerine, bunu ülkenin ekonomik sermayesine dönüştürmenin, toplumsal ve insani sermayesini geliştirmekte kullanmanın esas alınması asıl amaç olarak önerilmeye değer.

Bu açıdan yaklaşıldığında, daha amacın dile getirilmesinde, değinilen belgelerin hiç birinde ve hele MGS metninde yeterli açıklığın olmadığı görülmektedir. Metinlerin ayrıntısına girildiğinde ise değerlendirmeler ve önerilerin hiç te böyle bir bilinç üzerinde geliştirilmediği ortaya çıkmaktadır.

3.5.3. MADENCİLİĞİN ÜLKEMİZİN EKONOMİK VE TOPLUMSAL YAŞAMINDAKİ YERİ

Madencilik Anadolu’da antik dönemden bu yana değişen önemde yer almış bir ekonomik etkinlik. Daha taş devri dünyasında Anadolu’da çıkarılmış obsidyenlerin ticaretinin bütün Akdeniz kıyılarında yapıldığını biliyoruz, artık. Uygarlığın ilk ışıltıları ile Mezopotamya’da Anadolu ağırlıklı metal madenciliğinin geliştiğini de. Sonraki dönemlerde demir, bakır, kalay, altın-gümüş, vb metallerin madenciliğinin süregeldiğini, bunlara dayalı kentler geliştiğini, zanaatkarlık, el sanatçılığı, metal işlemenin önemli bir yaşam alanı oluşturduğu da bildiğimiz bir gerçek. 19 Yüzyıl başından sonra gelişen Avrupa kapitalizminin sömürgecilik ve emperyalizm aşamalarında da Anadolu’nun nasıl bir ilgi ve girişim odağı olduğu, acı sonuçları ile belleğimizde.

Cumhuriyet Türkiye’si, madenciliğin Anadolu’daki altın dönemi. Bütün dünya az gelişmiş ülkelere örnek olması gereken (bizim, şimdi yaşayan yurttaşlarımızın da hiç unutmaması gereken) atılımlar yaşanmış, bu dönemde. Örnek ve güçlü kamu kurumları kurulmuş. Yatırımlar ve yatırım kompleksleri kurulmuş. Ülke önemli bir madencilik sektörüne sahip olmuş. Yetmişli yılların ortalarına kadar süren bu

³⁶ *Auty, R.M (editor)., 2002, Resources and Development, Oxford University Press*

³⁷ *Ross, M.L., 2002, Comments on “Treasure or Trouble? Mining in Developing Countries”, UCLA*

³⁸ *Friends of the Earth International, 2000, Dubious Development*

³⁹ *Ross, M.L., 2000, Does Resource Wealth Cause Authoritarian Rule?, presented at Yale University*

⁴⁰ *Friends of the Earth International, 2001, Risky Business*

⁴¹ *Ross, M., 2001, Extractive Sectors and the Poor, an Oxfam America Report*

⁴² *Hamilton, K., 2002, The Sustainability of Extractive Economies, in “Resources and Development”, Ed.: Auty, R.M, Oxford University Press*

dönem, daha sonra küreselleşen kapitalizmin önce ideolojik ve sonra finansal saldırısı ile yok edilmeye çalışılıyor.

Ülke madenciliği baltalanıyor. Önce dışa açılma ve liberalleştirme baskısı ile maden ürünleri dışalımını çekici kılındı. Sayısız işletme kapandı. Sonra, kamu madencilik kurum ve kuruluşları siyasal güdülerle işlemez duruma getirildi, eylemsizleştirildi. Arkasından küreselleşme kurumlarının baskısı altında özelleştirme söylemleri baskınlaştırıldı; yatırımlar kesildi; işletmelerin verimsizleşmesine ve yenilenememesine göz yumuldu; varolan kuruluşlar parçalandı; kimi kapatıldı; kimi satıldı.

Madencilik alanındaki istihdam hızla azaldı. Dışsatıma yönelik maden işletmeciliği ağırlık kazandıkça, madencilik çalışmalarının ülke ekonomisine katma değeri hızla düştü. Madencilik sektörünün kullandığı makine, donanım ve gereç üretimi özendirilmedi ve bu alandaki hemen her girişim dışalım kaynağı oldu.

Madencilikle birlikte doğal sermayenin korunmasına yönelik önlemler alınmadığı, bırakın önlem alınmasını bu konuda bir bilinç geliştirilmediği ve giderek bu yöndeki istekler kınandığı için de doğal sermayede gözle görülür bir tükenme süreci yaşanmaya başladı. Eski Balya kurşun işletmesinin asitli suları göz oycak renklerle akmayı sürdürüyor. Artvin'de asit maden drenajı ve yağmur suyunu asite dönüştüren atıkların salınması sürdüğü için yöredeki orman varlıkları hızla tükeniyor. Aynı nedenle linyite dayalı elektrik santrallerinin çoğunun çevresinde, hele Yatağan ve Muğla çevresinde orman varlıkları hızla tükeniyor*. Kütahya Gümüşköy işletmesinin yakınındaki Dulkadirli Köyü halkının yarısı kanserden öldü, yarısı da kaçarak köyü terk etti. Kütahya, Balıkesir çevresindeki akarsular önemli ölçüde kirletildi. Bilinmeyen başka hangi örneklerin olduğunu düşünmek bile ürkütücü.

Öte yandan, özellikle metal madenciliğine konu olan cevher yataklarında işletilecek yatak kesiminin ve işletme tenörünün, cut off grade'in seçimi işletmecinin keyfine kalmış. Yayınlanan bazı fizibiliteler (örneğin Cominco'nun Cerattepe bakır ve Eldorado'nun (Tüprag) Kışlaköy altın işletme fizibiliteleri) söz konusu yataklardaki işletilebilir cevherin önemli bir bölümünün bir daha işletilemeyecek şekilde yer altında terk edileceğini gösteriyor. Kısacası, bir yandan cevher yataklarının işletme dışı bırakılan bölümleri; bir yandan, engellenmeyen olumsuz çevresel etkilerle orman, su, hava gibi başka kaynaklar; bir yandan da sağlıkları tehdit altına alınan, kimi yerlerde de gizli ölüme sürüklenen insan kaynakları gibi doğal ve toplumsal sermayemiz tüketiliyor. Bunlar, tek tek işletmelerin fizibiliteleri ya da kâr/zarar cetvellerinde görülüyor; ancak, gerçek(genuine) kalkınma hızında eksi sonuç veriyor. Birileri, çoğu zaman da yabancı yatırımcılar, işletmeciler ya da mal ve hizmet satanlar daha çok kazansın diye ülkenin altı oyuluyor; hem de, ülke ekonomisinin başka alanlarında yeniden değerlendirilen kaynaklar yaratılmadan. Doğru ve ulusal bir MGS bu gerçekleri göz ardı edemez ve bu metnin dokuzunca sayfasına alıntılatacağımız çarpık sloganlara hiç yer veremez.

MGS metni bir dizi doğru ve uyarıcı gerçekleri sıralıyor :

- Ülkemiz bir maden (yer altı doğal kaynakları) çeşitliliğine sahip;
- Bazı madenler açısından önemli rezervlere sahibiz;
- Birkaç on yıldan bu yana, altın dışında maden araması yapılmıyor;
- MTA'nın arama çalışmaları tavsatılmış durumda;
- Madencilik sektöründeki özelleştirme uygulamaları başarısız olmuştur;
- Özelleştirmeler başladıktan sonra kamu kesiminde arama ve yatırımlar durmuştur;
- Teknoloji yatırımı yapılmamaktadır;
- Maden işletmelerimiz daha çok hammadde dışsattımına yöneliktir;
- Maden dışsattımımız, değer olarak dış alımımızı karşılayamıyor;
- Dışsattım konu madenlerde uluslar arası pazar koşullarını etkileyemiyoruz;
- Madencilik sektöründe doğru ve etkili özendirme önlemleri alınmadığından yerli üretim, dışalım ile yarışmıyor.

MGS metninin değinmediği bazı yaşamsal konuları da, ileriki sayfalarda tartışmak kaydıyla biz anımsatalım :

- Ülkemiz madenciliğinde iş güvenlik ve işçi sağlığı konularına özen gösterilmiyor;
- Madencilik işletmelerinin yakın yöre halkının ekonomik ve toplumsal gelişimine yönelik katkılarına önem verilmiyor;
- Madencilik çalışmaları, ülkenin tüm varlıklarına etkileri açısından bir yarar/zarar değerlendirme süzgecinden geçirilmeden, çevresel etkileri önemsenmeden, yalnızca işletmecinin çıkar ölçütlerine göre sürdürülmeye çalışılıyor.

3.5.4.ÜLKEMİZDE MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

Ülkemizde madenciliğin kamu sektörü ağırlıklı olduğu savunulur, hep. MGS'de de bu görüş dile getirilmektedir. MGS'ne göre "ülkemizde madencilik ağırlıklı olarak devlet kurum ve kuruluşları tarafından yapılmaktadır.", "Ülkemizde maden arama faaliyetleri 1980'li yıllara kadar Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır.", "Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğünün de son 20 yıldan bu yana arama faaliyetlerinden yavaş yavaş çekildiği görülmektedir.", üretim konusunda da "Türkiye'de madencilik kamu ağırlıklı olarak yapılmaktadır", "Özelleştirme çalışmalarına başlanması sonrası kamudaki yatırımlar yavaşlamıştır." ve "Ülkemizdeki en büyük cevher hazırlama tesisleri kamu kuruluşlarının elindedir."

İyi ki böyle.

Kamu Kesimi

Her şeyden önce küreselleşme kurumlarının dayattığı özelleştirmeci ve yapısal dönüştürmeci söylemlerin, ulusal bir strateji metnine taşınmasından sakınmak gerekir. Ülkemizde kamu eli ile kurulan ve yaşatılan maden çıkarma ve işletme tesislerini bir anımsamak bile, kamu kuruluşlarının olmaması durumunda Cumhuriyet Türkiye'sinde madencilik olmamış olacağını göstermeye yeter : kömürde Zonguldak ve linyit sahalarının bütününe yakını, bakırda KBİ, alüminyumda Seydişehir, demir çelik işletmeleri, ferrokrom tesisleri, bor sektörünün bütünü, vb. Bunların özel girişimcilik eli ile gerçekleştirilebileceğinin düşü bile kurulamazdı. Daha doğrusu, borda, manyezitte, kromda ve başka bir çok doğal kaynaktan olduğu gibi işlenmeden doğrudan dışsatımı olanaklı ve dış pazarlarca istenen bir kaynak için küçük yerli özel girişimciler ya da yabancı sermaye eli ile yapılan işletmelerin dışında bir madencilik sektörüne sahip olamazdı bugün ülkemiz, eğer kamu yatırımları olmasa idi. Kamu işletmelerinin sorunları ayrıca ele alınmak üzere, Türkiye madencilik sektörünün kamu ağırlıklı olmasını gerekli ve zorunlu kabul etmek ve bundan da geleceğe yönelik dersler çıkarmak gerek. Tersine bir yaklaşım, bizi içinde bulunduğumuz süreçte olduğu gibi Türkiye madencilik sektörünün yıkımına götürebilir.

Kaldı ki, küreselleşme söylemlerinin baskınlaşması ve özelleştirme kampanyalarının başlaması ile kamu kuruluşlarında yeni ve yenileme yatırımları durdurulduğundan beri madencilik sektörünün toplam yatırımlar içindeki payı da hızla düşmeye başladı. Toplam sabit sermaye yatırımları içinde madencilik sektörünün payı 1985'te %8,17 iken, bu oran 1999'da %0,99'a düştü⁴³. GSMH içindeki madencilik sektörünün payı da buna koşut olarak düşmüş : 1986'da %2,11'den 1999'da %1,48'e.

Peki, buna karşı ülkemizde madencilik sektörünün kamu kurumlarının egemenliğinde oluşundan yakınmak yeterince gerçekçi mi? Hayır. Burada, MGS metninin sistemli bir yapısının olmayışının zaafı yatıyor. Madencilik başlığı altında toplanabilecek ekonomik etkinlikler ister istemez bir takım alt kesimlere ayrılarak irdelenmek zorunda.

Enerji hammaddeleri, öncelikle madencilik çalışmaları ile gün yüzüne çıkarılabilen taşkömürü, linyit, asfaltit, bitümlü şist, vö. gerek kaynak büyüklüğü, gerek kalite dağılımı, gerek ülke gereksinimine yeterliliği ve gerekse dünya pazarlarındaki talebe esnekliği gibi nedenlerden ötürü dışsatıma pek elverişli değil. Bu yüzden bir dışsatım baskısı oluşmamış; ve dışsatıma yönelik doğrudan ya da yabancıların aracılığıyla özel kesim yatırımlarına konu olmamış. Bu koşullarda, bu tür doğal kaynakların işletilmesi yönünde yakın gelecekte de yeni yatırımların ancak kamu eli ile yapılabileceğinin göz ardı edilmemesi gerekir. Ancak, bu işletmelerin uluslararası üreticiler için önemli bir makine, donanım ve malzeme pazarı olarak ilgi çektiğini ve bu konudaki karar sürecinin işletmelerin fizibilitesini olumsuz

⁴³ Arıoğlu, E. ve Yılmaz, A.O., 2002, *Ülkemiz Madencilik-Enerji Sektörünün Değerlendirilmesi*, TMMOB İKK "Küreselleşme ve Doğal Kaynaklar Paneli", İstanbul

yönde etkileyebilecek şekilde çalışmış olduğunun da, madencilik geliştirme stratejisinin önereceği kurumsallaşmalar tartışılırken anımsanması gerekli.

Kömürde özel girişimciliğin örnekleri de var; ama, oldukça sınırlı. Büyük kentlerin, özellikle de İstanbul'un yakınlarındaki yataklarda ısıtma amaçlı pazarlara kömür sağlayan işletmeler sorunsuz olmasa da, bu konudaki ender örnekleri oluşturuyor. Bu işletmelerden de madencilik sektörüne kalıcı ve geliştirici katkılar geldiğini söyleyebilmek zor.

Şimdilerde, kamu kömür işletmelerinde belli işlevlerin (örneğin dekupaj, ocak işletmeciliği, bakım-onarım, vö) dönemsel olarak özel yüklenicilere aktarılmasına başlandı. Bu uygulamaların, ülke içinde özel kesimin madencilik işletmelerinde deneyim ve donanım birikiminin sağlaması bakımından da, yabancı yatırımcıların bu alana girmesini sağlaması bakımından işler bir yol olabileceği görülüyor. Bazı kömür havzalarının Yap-İşlet-Devret yolu ile yerli-yabancı madencilik girişimlerine aktarılması da umut bağlanabilecek; ancak, ayrıntıları üzerinde titizlikle çalışılması gereken bir model olarak gündeme giriyor.

Kısacası, bugüne değin kamu kurumlarınca sürdürülen enerji hammaddeleri madenciliği, kamu mülkiyeti takıntısına saplanmadan yürütülebilecek modellerle; ancak, kamu kurumlarının yeniden yapılandırılması konusundaki tartışmaları göz ardı etmeden gelişebilecek bir sektör olarak ele almak gerekli.

Metal madenciliğinde kamu kurum ve kuruluşlarının konumu bu denli açık değil. Alüminyum'u, Seydişehir özelinden ayrı tartışmak güç. Bunu, kamu mülkiyeti-özelleştirme tartışmasının dışında, kendine özgü bir alt sektör olarak ele alıp ülke ekonomisinin içindeki etkileşimleri ile sürdürülebilirliğini nasıl sağlayabileceğimizi tartışmamız gerekli. Seydişehir, ülkemizde alüminyum işletmeciliğinin önünde bir engel değil. Olsa olsa bir örnek ve bu örnekten doğru dersler çıkarılması gerekli. Artık, dünyada bizim gibi ülkelerde endüstrinin gelişmesine yardımcı olup, tekelci kapitalizme karşı onları güçlendirmede teknoloji yardımı yapan sosyalist ülkeler yok. Ülkemizde alüminyum konusunda yatırıma ilgi duyan özel ya da yabancı sermayeyi bilen de, duyan da yok.

Krom'un dünya pazarlarındaki fiyat dalgalanmalarının etkisi altında yaşadığı güçlüklerden söz edip tüvenan olarak dışsattımının ağırlığını gidermenin yollarını önermemek olacak şey değil. Ülkemizdeki azlığından yakınılan ferrokrom tesislerinin hep kamu yatırımı olduğu; yerli ve yabancı sermayenin böylesi bir alana girmeye niyetli olmadığı; kamu kuruluşlarının ferrokrom tesislerinin içine düşürüldüğü durumu irdelemeden de, sağlıklı bir MGS oluşturulamaz.

Demir yataklarında madencilik konusunda kamu kurumları kadar bazı özel yatırımcıların da on yıllardır işletmecilik yaptığı bir gerçek. Bir başka gerçek te, ülkenin demir çelik sektörünün ithal cevher ve hurda bağımlısı kılınması ve yeni yataklara arama yatırımlarının yapılmamakta oluşudur. Buradaki sorunun kamu mülkiyeti değil, ekonomik özendirme araçlarını kullanma becerisini gösteremeyen merkezi yönetimdir. MGS, merkezi yönetime bu bakımdan çok açık ve kesin görevler vermelidir.

Kamu yatırımının girmediği başka metal madenciliği alanlarında, örneğin çinko, kalay, mangan, özel kesimin ne yapabildiği ya da yabancı sermayenin neden olmadığı üzerinde düşünülmesi gereken bir konu.

Endüstriyel Hammaddeler konusunda kamu yatırımlarının ağırlık taşımadığı çok açık. Bir iki küçük tuz işletmesi ve bor yatakları dışında bu alanda kamunun varlığı bile söz konusu değil. Ama, kamu yatırımları olmasa da bazı endüstriyel hammaddeler konusunda büyüklü küçüklü işletmelerin varlığı dikkati çekiyor. Manyezit, perlit ve pomza ile başlayan ve şimdi mermercilik, trona, kalsit, vb hammaddeler alanındaki bu çalışmalar hep dışsattım güdümünde hızla geliyor. Bunların arasında ikincil ürünlerin elde edilmesine yönelik bir endüstrinin kurulması çabaları çok zayıf. Bu yönü ile kömür ve metal madenciliğindeki kamu kurumlarının varlığı ile tam bir karşıtlık oluşturuyor.

Endüstriyel Hammaddeler alanında bir başka işletme kategorisi de ülke içinde gelişen endüstrinin gereksindiği hammaddenin üretimi için yaşanan gelişmeler. Bu alandaki en tipik örnekler önce çimento hammaddeleri, sonra seramik hammaddeleri, yaygın olarak agrega ve yapı taşı, cam hammaddeleri, vb işletmeciliği. Bunun yüksek katma değer eldesine katkısı, MGS oluşturulurken yol gösterici olması gereken örnekler olarak ele alınmalıdır.

Belli ki, kamu kurum ve kuruluşları ülke madenciliği içinde gerektiği yerde varlar; olmamış olmaları durumunda ülkemiz bugünkü kadar bile gelişmemiş kalacaktı; görünür bir gelecekte buna bir seçenek te yok; özelleştirmelerin tartışılmaz ve ayrıcasız bir zorunluluk olarak görülüp uygulanması durumunda ülkemiz madenciliğinin önemli bazı alanlarında ise, tam bir yıkım yaşanacak.

Bu nedenle, geliştirilecek bir MGS'nde kamu kurum ve kuruluşlarını da önyargısız olarak var saymak gerekli.

Özel Kesim

Ülkemiz madenciliğinde yerli özel yatırımcıları da birkaç ayrı kategoride ele almak gerekli.

Her şeyden önce yukarıda da biraz örneklendiği gibi madenciliği hammadde dışsattımcılığının bir ön aşaması olarak gören bir özel girişimci kesimi var. Bunlar, genellikle el yordamıyla dış pazarlar bularak çıkardıkları hammaddeleri dışarı satıp madencilik dışında kullanacakları birikimlere özeniyor ve başarabilenler bunu sağlıyor. Bu alanda ne kullanılan teknoloji geliştirilebiliyor; ne yatırımlar geliştirilip çıkarılan hammaddelerin ülke içinde işlenip ikinci, üçüncü ürünler üretilmesi yoluna gidiliyor; ne de arama çalışmalarına ilgi duyuluyor. Bu işletmelerde cevher ya da hammadde yataklarının hangi koşullarda, ne etkinlikle ve kaynağın ve çevrenin korunmasına yönelik ne denli özen gösterilerek çalışıldığı konusunda iç açıcı bir durum yok.

Ya da, yabancı dışsattımcıların ülke içinde başka alanlarda iş ilişkileri içinde oldukları girişimciler, kimi zaman ruhsat ve işletmeleri devir alarak kendileri bir işletme kurup; kimi zaman da çıkarılmış cevher ya da hammaddeleri toplayarak çalışıyor. Her iki durumda da çıkarılan cevher ya da hammadde ülke içinde işlenmeden, kayda değer bir katma değer elde edilemeden yurt dışına satılıyor.

Elde edilen gelir sektör dışında kalıyor. Bu ekonomik etkinlik biçiminin kendi iç mantığı ne maden ve hammadde yataklarının ve ne çevre koşullarının korunmasında; ne arama çalışmalarını olumlu etkileyip yeni yatakların ortaya çıkarılmasında; ve ne de madencilik sektöründe kullanılan teknolojinin ve sosyal sermayenin geliştirilmesinde olumlu bir katkı yaratamıyor.

Bir de, ya ülke içinde değişik alanlarda endüstri kuruluşlarına sahip şirket topluluklarının yapılarında madencilige de yer vermesi, ya da kısıtlı ölçüde de olsa madencilikten elde edilen gelirin bu sektöre yatırıldığı bazı özel yatırımcıların oluşturduğu bir öbek var. Bunlar, yakın zamana değin az sayıda şirket ya da şirketler grubunun fazla çeşitlenmeden yürüttükleri çalışmalardan oluşuyordu. Şimdilerde ise bunların hem teknoloji parkları büyüdü ve çağdaşlaştı; hem uluslar arası ilişkileri gelişti. Böylece, görünür geleceğin ülke madenciliğinde söz sahibi olacak özel yatırımcıları da belirmeye başladı. MGS'nin bu gizili de göz önüne alması önem taşıyor.

Yabancı Sermaye

Üzerinde durulması gereken bir başka girişim öbeği olarak, ülkemize madencilik işletmeleri için sınırlı ölçüde gelen yabancı sermaye de var. Bunlar, hemen hemen kesinlikle, yalnızca son on yılda ilgi göstermeye başladı ülkemiz madenciliğine. 1980'den bu yana ülkemizde çoğu mermercilik için olmak üzere madencilige yatırım yapmak üzere izin alan 85 yabancı sermaye kuruluşu toplam 275 milyon dolar getirmeye söz vermiş. Bu miktar, ülkemize yönelen toplam yabancı yatırımın yalnızca %0,9'u⁴⁴. Bir çeşitlilik peşinde değiller. Öncelikle mermercilik ve altın işletmeciliğine istekliler. Çok az sayıda bakır işletme tasarısı ve yakın zamanda dillendirilen bir de çinko sahası var ilgi alanlarında. Bunların hiç biri ülke içinde metal işleme endüstrisi kurma düşüncesine sahip değil. Mermer dışında endüstriyel hammaddeler alanına pek ilgi gösterdiklerine tanık olunmadı.

Hepsi, çokuluslu şirketler. Güçlü bir sermaye yapıları var. Bu nedenle arama ve geliştirmeyi hızlı yapabiliyorlar ve bu yönleri ile MGS düzenlenirken bu yönleri ile ders alınabilecek özellikleri var. Yine de, arama çalışmalarında daha önce MTA tarafından üretilmiş zengin bilgi dağarcığını kullanıyorlar. Hırslı bir politika izliyor, medyayı, kamu oyunu, kamu görevlilerini kendilerinden yana etkilemek için her yolu deniyorlar. Madenciliğin masaya yatırıldığı her platformda temsilcileri var ve sayıca bile ağırlık sahibi oluyorlar. Madencilik sektörünün meslek ve sivil toplum örgütlerini kendi yanlarında tutabilmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bu yüzden hazırlanan strateji metinleri, raporlar ve giderek yasa tasarıları bile, ülke madenciliğinin genel sorunlarını irdeleyip çözüm önerileri geliştirmekten çok bu birkaç yabancı girişimcinin önündeki engelleri temizlemeye yöneliyor. Giderek, yerel halk, meslek örgütleri, akademisyenler, hukukçular, çevreciler ve yargı organlarına karşı ağır, yaralayıcı ve küçük düşürücü propaganda kampanyaları düzenliyorlar. Bu yalnız ülkemize özgü değil. Dünya Bankası ve

⁴⁴ Arol, A.İ., 2002, *Current Status of FDI and Environmental Issues in Mining in Turkey*, OECD Global Forum on International Investment, Conference on Foreign Direct Investment and the Environment, Lessons to be learned from the Mining Sector

öteki kuruluşların çabalarıyla az gelişmiş ülkelere dayatılan hammadde deposu olma rolü bütün dünyada benzer baskılarla sonuçlanıyor. Her yerde o ülke madenciliğinin yıkımı ve yerine çok uluslu madencilik şirketlerinin kapkaç işletmeciliğinin konması deniyor. Bu sorun her yerde tartışılıyor⁴⁵, her yerde güçlü direnişler var. Ülkemizde de var kuşkusuz. Odamız da bu direnişin içinde sorumlu olduğu yerini alıyor. Karalamalardan da hiç ama hiç çekinmiyor. MGS metninde mahçup biçimde de olsa bu kampanyaların uzantısı olan anlatımlar var ve hazırlayanlar bu anlayışın ulusal bir strateji hazırlamanın önündeki en büyük engel olduğunun farkında değil gibi görünüyor : “bilinçsiz çevre hareketleri altın madenciliğini tedirgin etmiştir.”, “Kamu oyu yeterince bilgilendirilmediğinden sektöre olumsuz bakılmaktadır.”, “Halkın altın üretimi ile ilgili yanlış yönlendirilmesi ülkemizdeki altın madenciliğinin önündeki önemli bir sorundur.”, “Altın üretim yöntemleri konusunda toplum yeterince bilgilendirilmemiştir”, “Ülkemizde varlığı tespit edilmiş altın rezervleri çevre ile ilgili çekinceler nedeni ile henüz üretim yapılamamaktadır.”, “... toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.”, “Altın üretimi ile ilgili çevresel çekinceler çözümlenecek ve toplum bilinçlendirilecektir.”. MGS metninden alınan bu anlatımların tümü tek bir yabancı şirket için, çalışmaları yüksek yargı tarafından yasaklanmasına karşı süren ve ülke madenciliğinin tek gündem maddesi olarak tutulmaya çalışılan Newmont (ülkemizde Normandy AŞ) için kullanılmış. Metnin başka hiçbir bölümünde başka hiçbir doğal kaynak türü için böylesi bir kişiselleştirme, kendi bilim insanları ve halkını küçümseme yok. Dünyanın başka hemen her yerinde sürmekte olan benzer tartışmalara değinme de yok. Bu yanı ile MGS metni ibret verici. Bilinçlendirilmesi gerekenlere yardımcı olması için, Odamızın da içinde yer aldığı, TMMOB’ne bağlı dört mühendis odasının ortaklaşa hazırladıkları uzunca bir raporu bu görüş notumuza eklemenin uygun olacağını düşündük.

Son olarak, el emeği madenciliği, kazma-kürek madenciliği ya da uluslararası terimi ile “artizanal” madencilik üzerinde de durulmaya değer. Bazı ülkelerde önemli niceliklere erişen bu tür, emeğe dayalı madencilik ülkemizde pek yaygın değil. Yine de, bazı örnekleri var. Örneğin, lüle taşı madenciliği, Şırnak’ta asfaltit madenciliği, Zonguldak’ta kaçak küçük taşkömürü işletmeleri, dağınık ve çok sayıda örnekle görünen agrega ya da taş işletmeleri, paket taşı işletmeleri hep bu düzeydeki madenciliğin örnekleri. Emek yoğun yanı ile doğru ve gerçekten ulusal bir MGS metninin ilgilenmeden geçmemesi gereken bir olgu.

3.5.5. MADENCİLİK SEKTÖRÜNE BAKIŞTAKİ YANILSAMALAR

Ülkemizde madencilğe bir ekonomik ve toplumsal etkinlik alanı olarak genellikle gerçekçi olmayan ve çarpıtılmış bir bakış açısı egemen. Bu konuda en göze batan eğilim büyük maden yataklarına sahip olduğumuz ve bunları işletirsek ülke olarak kurtulacağımız, topluca esenliğe kavuşacağımız düşüncesinin yaygınlığı. Dünyada en zengin yataklarına sahip olduğumuz bor kaynaklarının işletilmesinin engellendiği, bu alandaki engeller aşılırsa borçlarımızı kolayca

⁴⁵ Hafild, E., 2002, *Foreign Direct Investment in the Indonesian Mining Sector*, OECD Global Forum on International Investment, Conference on Foreign Direct Investment and the Environment, Lessons to be learned from the Mining Sector

temizleyebileceğimize öyle derin bir inanç var ki, bunun etkisi ile MGS’de verilen değerlere göre dünyadaki tüm bor pazarının 1,3 milyar dolayında olduğunu ve bunun tümünü ele geçiresek bile nasıl kurtulamayacağımızı göremiyoruz. Birileri çıkıp altın zengini olduğumuzu söyleyince tanıtlanmış altın cevheri rezervimizin birkaç yüz ton (MGS’ne göre 340 ton) olduğunu göz ardı edip 6500 tonluk altın rezervi “**yalan**”ını benimseyiveriyoruz. Bunu hep yapıyoruz da, sayısız bilimsel araştırma ile ortaya konduğu gibi neden doğal kaynaklarını üretip ham olarak dışarı satan ülkelerin hiç iflah olmadıklarını, kalkınma hızları eksi değerlerde, kurumsal sermayeleri gelişmemiş, demokratik kurumlarını olgunlaştıramamış, çoğu iç savaştan zarar görür durumda olduklarını sorgulamıyoruz. Bu alışkanlık yüzünden madencilik sektörünün gücü ve sorunlarını gerçekçi biçimde tartışma olanağı bulamıyoruz.

Bir başka çarpık bakış ta, sektörün içinden geliyor : madenciliğin önündeki tüm engeller temizlenmelidir, yaklaşımı. MSBKB’de alabildiğine, MÖİK ve MS’de de örtülü biçimde bu yaklaşım savunuluyor. Ülkenin ormanları, su kaynakları, sit alanları, meraları, tarımsal alanları, tarihsel mirası, zeytinlikleri, kıyıları, vb ne tür doğal sermayesi varsa, buralarda madencilik yapılmasının önündeki tüm engeller kaldırılmalı imiş. Üstelik bunu madencilikten sorumlu bakanlık, kendi yapısı içinde kendi başına kararlaştırmalı imiş. Sektörün sorunlarını çözmek için bundan sığ bir yaklaşım olabilir mi? Dahası, madencilik çalışmalarını yalnızca kaynakları tüketmeye yöneltmek için bundan daha uygun bir ortam yaratılabilir mi? Ne denli kolaylıkla böylesine dar bir anlayış, bencilce bir yaklaşım savunulabiliyor?

Toplumsal psikolojide yaygın olan bir başka anlayış ta, madenciliğin kirletici ve yıkıcı bir etkinlik olduğu. Gerçi, böyle düşünülmesine neden olan sayısız örnek var. Ama, artık dünyada işletme sırası ve sonrasında çevre koruyucu, işletme sonrasında doğayı yeniden düzenleyici, yöre halkı ile ilişkileri geliştirici zengin bir deneyim kazanıldı, kurallar belirlendi, teknolojiler geliştirildi. Gelişmiş ve doğasına ve halkına özenli ülkelerde bu uygulamalar madenciliğin önemli bir ögesi, artık. Madencilik ile ilgili her türlü düzenlemede bu yolda kayıtlar konuyor. MGS metninin de bu konuya değinmeden geçmiş olması kabul edilemez.

Madenciliğimizin çok dikkat çekici bir özelliği halkın içinde, küçük ve orta ölçekli girişimciler düzeyinde bunun bir defnecilik heyecanının ötesinde algılanamayışı. Değerli bir yatak bulup hızla köşeyi dönmenin dışında bir girişimcilik anlayışı, arama-bulma-geliştirme heyecanının peşinde gitmek, ülke kalkınması uğruna bir şeyler yapabilme güdüsü, istihdam yaratma yolu ile toplumsal prestij elde etme eğilimi, vb güdüler etkin değil. Bunun yaygınlaştırılmasında dünyada en çok jeoloji mühendisi ve maden mühendisi oranına sahip ülkelerden biri olan ülkemizde meslek sahibi yurttaşlara önemli görevler düşüyor. MGS, bu konudaki bilincin geliştirilmesi yönünde hedefler koymak, çözümler önermek durumunda.

Öte yandan, madenciliğin hemen her durumda kentsel alanların dışında, kırsal yörede yapılmak durumunda oluşu nedeni ile yatırımların, alt yapının ve sonuçta kalkınmanın ülke yüzeyine yayılması açısından önemli bir gizili var. Bu yanı ile, tek tek işletmelerin kârlılıklarını tartışmanın yanında, toplumsal kalkınmada ve kalkınmanın yaygınlaştırılmasında da önemli bir araç olarak ele alınması gerekir.

Bu yanı ile siyasal karar vericiler için de önemli bir prestij kaynağı niteliği taşımaktadır. Madenciliğin gittiği yerlere başka herhangi bir yatırımı götürmek çoğu yerde güçtür. MGS'nin bunu ölçeklendirebilecek kural ve kurumların oluşturulması yönünde de önlemler önermesi gerekir.

Yine, madenciliğin kendi başına toplumsal gelişmenin ve kalkınmanın motoru olmadığı, geçmişte kalkınmış ve gelişmiş ülkelerin gelişmişliğinde madenciliğin hiç te başat bir rolü olmadığı da yapılan araştırmalarla ortaya çıkarılmış durumda⁴⁶. Buna karşılık, madenciliğin ülke kalkınmasında, endüstrinin gelişmesinde, gönencin yaygınlaştırılmasında, az gelişmiş yöreleri kalkındırmada tüm öteki ekonomik ve toplumsal çabaların yanında önemli ve ötekilerden ayrılamaz bir yeri olduğu da bir gerçek. Böyle ise hazırlanacak bir stratejinin “madenciliği geliştirmek” değil; “ülkenin gelişmesine madenciliğin katkılarını arttırmak” konusunu işleme ve bunun hedef ve araçlarını belirlemesi gerekir.

MGS metni ancak bu yaklaşımla, her şeye karşın madencilik, madenciler için madencilik diyen MÖİK, MS, MSBKB metinlerindeki yanlışlardan korunabilir ve ulusal bir strateji niteliğini kazanabilir.

3.5.6. ÜLKE GELİŞMESİNE MADENCİLİĞİN KATKISININ GELİŞTİRİLMESİ ÇABALARININ HEDEFLERİ NELER OLMALI?

Madenciliği ülkenin gelişmesinde katkı sağlayacak şekilde kullanmak için temel nitelikli hedeflerin vurgulanması, ikincil sayılabilecek hedeflerin öne çıkarılmaması gerekir.

Bunların başına ülkenin doğal sermayesinin, yer altı zenginliklerinin ve doğal çevrenin talandan ve yıkımdan korunması hedefi gelmelidir.

Yer altı zenginlikleri yenilenemez kaynaklardır. Bunlar bulunup işletildiklerinde tükenen şekilde sınırlı kaynaklardır. Bu yüzden, geçmişten bugüne, sürekli olarak geleceğe yönelik kestirimler yapılmış ve belli doğal kaynakların ne kadar süre sonra tükeneceği öngörülme çalışılmıştır⁴⁷.

Kuşkusuz, işletme ve tüketme sürecinin yanında yeni yatakların aranma ve geliştirilmesi de sürmektedir. Bu yolla sürekli olarak yeni yataklar bulunup geliştirilmekte ve bu çalışmaların başarısına göre ömürleri, tükenme süresi de ileriye itilmektedir.

Bu koşullarda, bilinen rezerv ve kaynakların o dönem için geçerli tüketim hızı ile daha kaç yıl yetebileceğini, tükenme ömrünü belirlemek önem taşımaktadır. Bu parametreye **kaynak güvenliği**'ni göstermesi açısından önem verilmektedir. Tükenme ömrü kritik bir düzeye indiğinde arama yatırımlarının hızlandırılması, tüketimin kısıtlanması, son dönemlerde ağırlık verildiği gibi hurda kullanımının arttırılması ya da sanayide o doğal kaynağın yerine kullanılabilir yeni malzeme

⁴⁶ Power, T.M., 2002, *Digging to Development? A Historical Look at Mining and Economic Development*, Oxfam America

⁴⁷ Barnett, L.J. and Morse, M., 1963, *The Economics of Natural Resource Availability*, Johns Hopkins Univ. Pres for Resource for the Future

seçeneklerinin geliştirilmesi öne çıkmaktadır⁴⁸. Bu açıdan, ülkenin her bir doğal yer altı kaynak türü için böylesi değerlendirmeler yapılması ve madencilik çalışmalarının hangi alanlarda özendirileceği, hangi alanlarda bazı kısıtlamalara başvurulacağını kararlaştırılması seçilecek hedeflerden biri olacaktır.

İncelenen metinlerde bu yönde hiçbir hedefe yer verilmemiştir.

Öte yandan, yer altı zenginlikleri, özellikle de metalik madenler bir yandan sürekli düşen fiyatları yüzünden ve bir yandan da gelişen çıkarma ve işleme teknolojileri sayesinde giderek daha düşük tenörlü yataklarda işletilmektedir. Yine de, her bir yatağın işletmeye konu olacak kesiminin seçilmesi ve işletilecek kesimin tenörünün alt sınırının (cut off grade) kararlaştırılması yatırımcı ve işletmecinin kendi iç fizibilite değerlendirmesi ile değerlendirilmektedir. Bunun çok tipik bir örneği şu sıralarda ve sessiz sedasız olarak ülkemizde yaşanmaktadır. Uşak yakınlarında bir altın yatağını arama ve geliştirme çalışmalarını sürdüren Kanada'da kurulu Eldorado şirketi (ülkemizde, sahibi olduğu Tüpraş AŞ olarak) Kışladağ altın yatağını hangi koşullarda işletmesinin kendisi için çekici olacağını araştırmaktadır⁴⁹. Ancak, yatağın bu ülkenin bir yer altı zenginliği olduğunu ve geride bir daha işletilemeyecek 6,7 milyon ton cevher bırakılarak işletilmesine razı olunamayacağını söyleyecek, bu konuda kayıtlar koyacak bir erk olmaması mı, bu ülkede. Böyle bir uygulamaya, **doğal kaynaklarımızın talan edilmesi**'ne karşı çıkacak yurtsever yurttaşlar yok mu?

⁴⁸ *Auty, R.M., 1998, The Geopolitics of Mineral Resources, UNCTAD, Mining, Environment and Development Papers, 1*

⁴⁹ Geçtiğimiz yıl yapılan ön fizibilite çalışmasının sonuçlarını, paylarının işlem gördüğü Toronto Borsası'nın katı kuralları uyarınca web sayfasında yayınlayan şirket, geçen yılın ilk yarısında Kilborn Engineering Pasific'e bir ön fizibilite yaptırmış. Bu aşamadan önce yapılan bir değerlendirmede 10 yıllık bir işletme ömrü içinde 10 milyon tonluk büyük bir işletmenin getirisinin, bunun üçte biri kadar bir ilk yatırım gerektirecek olan 3,3 milyon tonluk bir işletmeden dört kat daha çok olacağı hesaplanmış. İşsel dönüşüm oranı ise birbirine yakın; sırası ile, %17 ve %21. Ancak, küçük bir işletme için açılacak açık ocağın sonradan geliştirilmesine elverişli olmayan bir cevher yatağı geometrisinin bulunduğu belirtiliyor. Önemli bir husus ta, 3,3 milyon tonluk bir işletmede 0,34 olan sıyırma oranının, 10 milyon tonluk bir işletme için 0,9'a yükselecek olması.

Buna karşılık, Eldorado bugünkü ekonomik koşullarda daha az ilk yatırım gerektirmesi nedeni ile 3,3 milyon tonluk bir işletmeye daha yatkın görünüyor.

Mayıs 2001 ayı sonunda yapılan açıklamaya göre, 3,3 milyon tonluk bir işletme için Ön Fizibilite çalışmasının ilk sonuçları olumlu. 11,5 yıl süreli bir işletme ile yılda 3,21 ton altın çıkarılması durumunda, 47,4 milyon dolar ilk yatırım ve 154 USD/ons işletme gideri koşullarında, 300 USD/ons altın fiyatına göre işsel dönüş oranının %21 ve net şimdiki değer de 36,3 milyon dolar olacağı öngörülmüş. Değerlendirme, proje ekonomisinin metal fiyatlarına duyarlılığının yüksek; ilk yatırım ve işletme giderlerinin oransal dağılımına daha az duyarlı olduğunu göstermektedir.

ÇED çalışmasının sürdürüldüğü ve yıl sonunda tamamlanmasının planlandığı bildiriliyor. Asıl fizibilite çalışmasının 2002'de tamamlanması ve işletmenin 2003 sonunda başlatılması planlanmış. Çalışmaların sonunda hedeflenen 10-12 milyon ons'luk, 300-370 ton'luk cevher kaynağı ile dünyanın işletmeye alınmamış en büyük yataklarından olabileceğini umuyor, Eldorado.

Bu örnek tek ve biricik te değil. Cominco'nun Artvin Cerattepe'deki sülfürlü bakır yatağını işletirken kârını en yükseğe çıkarmak için akıl almayacak kadar yüksek bir cut off grade değeri seçmesine razı olunacak mı?

Bu açıdan da, ülkenin her bir doğal yer altı kaynak türü için, her bir maden yatağı için böylesi değerlendirmeler yapılması ve madencilik çalışmalarının hangi koşullarda özendirileceği, hangi kayıt ve kısıtlamalara başvurulacağını kararlaştırılması seçilecek hedeflerden biri olacaktır. Bu konuda donanımlı, özerk ve yetkilendirilmiş kamu kurumlarının oluşturulması bu hedefe ulaşmak için oldukça önemli. Herhalde hiç kimse bu görevi Tübitak'tan bekleyemez.

İncelenen metinlerde bu yönde de, hiçbir hedefe yer verilmemiştir.

Bu talanın bir başka boyutu da, işletilmesine başlanan yataklarda jeoloji hizmetlerinin ve aramanın ihmal edilmesi yüzünden yatağın önemli bir bölümünün sonradan değerlendirilmesini engelleyecek şekilde yanlış işletme projelerinin uygulanması olmaktadır. Bu yüzden bir çok yatakta işletilebilecek önemli rezerv bölümleri yeraltında esir kalmaktadır. Bunun örneklerini birçok linyit yatağında, demir sahalarında yaşadık.

Sektörün yönlendirilmesi açısından bir başka önemli yön de, ülkemizde endüstrinin hammadde gereksiniminin güvenli, sürekli ve ekonomik olarak yurt içinden karşılanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında MGS metninde de vurgulandığı gibi, ülkemizde bilinen yatakları bulunan ya da yeterince aranmamış bazı madenleri sağlayabilmek üzere önemli dışalım yapılmak durumunda kalınması yanlış görünmektedir. Buna karşı, ülkenin varolan ve yönelinen endüstri yapısının gereksineceği hammaddelerin önceden kestirilmesi, bu kaynaklara ilişkin aramaların hızlandırılması ve bilinen ve bulunan yatakların işletilmesine öncelik verilmesi de temel hedeflerden biri olmalıdır. Bunun en tipik örneği bakırdır. Bu ve başka hammaddelerin aranması ve ülke içinde üretilmesinin önündeki tek engel ortak ve örgütlü akıl yokluğudur. Ülkemizde bu tür değerlendirmeler yapacak ve kararlar oluşturacak bir strateji örgütü yoktur. Bunun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ya da Maden İşleri Genel Müdürlüğü yapısı içinde de oluşabileceği akla gelebilir. Ancak, böyle bir görevin yalnızca yeni ve özerk bir örgütlenme ile (son bölümde önerilen yeniden yapılanan MTA Enstitüsü ile) gerçekleştirilmesi en doğrusu gibi görünmektedir. Madencilüğümüzün yalnızca reflekslerle yaşamını sürdürmeye çalışan, beyni olmayan ve ancak omuriliği ile yönseyen bir organdan farkı yoktur. Bunun giderilmesi de önemli ve önde gelen bir hedef olmalıdır.

Ülkenin gereksineceği maden kaynaklarının geliştirilmesine öncelik verilmelidir.

İncelenen metinlerde bu yönde de, hiçbir hedefe yer verilmemiştir.

Bir başka önemli hedef te, ülkemizin doğal sermayesinin önemli bir ögesi olan yer altı zenginliklerinin yeraltından çıkarılıp işlenmeden dışarıya satılmasının bir şekilde önüne geçirilmesidir. Maden ve endüstriyel hammaddelerin yeraltından çıkarıldığı gibi, işlenmeden, ham, tüvenan olarak satılmasının özendirilmesi, taşıma harcamalarına vergi indirimi getirilmesi, bu amaçla kamunun limanlara yatırım yapmasının istenmesi, değerli metaller yurtdışına çıkarılırken şirket bildirimini ile yetinilmesi, dışsatım amaçlı madencilik şirketlerine çeşitli vergi

indirimleri getirilmesi ve son yasa taslağında olduğu gibi her türlü tarımsal, orman, çevre ve tarihsel varlığın bu madencilik etkinliği için feda edilmesinin istenmesi kabul edilemez. Ve ne yazık ki, değinilen ve bu satırlarda eleştirilen metinlerin hepsi, MÖİK, MS ve MSBKB metinleri de ve ne yazık ki MGS metni de bu zaafı taşımaktadır.

Hayır, madencilik ürünlerinin işlenmeden ve katma değer yaratan, istihdamı geliştiren, ülke içindeki endüstri yatırımlarını destekleyen bir şekilde ikincil, üçüncül ürünlere dönüştürülmeden dış satımı belki yasaklanamaz ama; hiçbir biçimde özendirilmemelidir. Bunu zorlaştırmanın sayısız aracı bulunabilir. Yeter ki, bu hedef benimsensin. Madencilüğümüz dışsattım aracı olarak değil, ülke endüstrisine ve ekonomik ve toplumsal kalkınmasına yardımcı olacak şekilde geliştirilmelidir.

MGS metni bu temel hedeflere dayandırılmamıştır.

3.5.7. STRATEJİDE SEÇİLMESİ GEREKEN YÖNTEM VE YORDAMLAR

Bu hedeflere ulaşılabilmesi için, MGS metni yada değinilen öteki metinlerde önerilen önlem, yöntem ve yordamların çoğu anlamsız ve bir anlamda zararlı olacaktır. Bunların benimsenmesi olanaksızdır.

Örneğin, MGS metninde feldspat kaynaklarımızın rezervi (işletme dışı olan Artvin-Şavşat'takinin dışında) 12 milyon ton dolayında ve 2001 yılındaki ihracatımız (üstelik son 4 yılda ikiye katlanarak) 2,3 milyon olarak verilmiş iken, 5 yıllık tükenme ömrü kalmış olan bu kaynağın tüvenan olarak dışsattımını kolaylaştırmak uğruna “iyi fiyatlarla satılabilmesi”, “feldspat ihracatında liman sorununun çözülmesi” gibi önlemler önerilmesini anlamak olanaksızdır.

Yine örneğin, kalsit için, seramik killeri için akla ilk gelenin dışsattım limanlarının geliştirilmesi ve dışsattımın kolaylaştırılması olmasının da kabul edilmesi güçtür.

Bu metinlerde benimsenemeyecek bir başka yaklaşım da, tıkanan bazı işletmeler için hemen özelleştirmenin önerilmesidir. Mazıdağı fosfat tesislerinin, ferrokrom tesislerinin ve başkalarının içine düşürüldükleri tıkanmanın nedeni sanki kamu mülkiyetinde olması imiş gibi bunların özelleştirilmesinin önerilmesi, madencilik sektöründeki özelleştirme uygulamalarından olumlu sonuç alınmadığı saptaması (MGS) ile çelişiyor mu? Fosfat yataklarının işletilmesi tarımımızın gelişmesi için böylesine yaşamsal bir önem taşıırken, yalnızca bu işletmenin kendi iç fizibilitesine bakmak yeter mi?

Sektörden beklenen katkının önündeki biricik engel, ucuz elektrik sağlanmaması, limanların yetersizliği, başka sektörlerdekinden bile düşük vergi oranları mıdır? Yoksa, amaç ve hedefleri doğru belirlenememiş; etkin biçimde yönlendirilememiş; yanlış koruma ve özendirilmelerle çarpık gelişen; ülke gereksinimlerine yanıt veremeyen; birçok büyük işletmesi kapalı, bir çoğu teknolojisini yenileyemeyen, yeni yatırım yapılmayan; istihdam bileşimi sorunlu; gündelik propagandaya, çok konuşup çok isteyen eğilimlerine göre yönlendirilen; her üç beş yılda bir sorunlarının çözülemediği anlaşılıp yeni bir yasal düzenlemeye gerek duyan bir sektör, ülkemizin madencilik sektörü.

MGS metninin ayrıntılarında bir çok doğru saptama, çok sayıda doğru ve yerinde öneri var. Bu metne hakkı verilmesi gereken bir emek harcadığı açık. Ama, yukarıdaki eleştirilerin ışığında bu metnin ulusal ve doğru bir strateji çizmediğini; eklektik bir istek listesi niteliğini aşamadığını söylemek te haksızlık olmaz. Bu yüzden de adına “Strateji” dense de, bu metin resmi bir belge özelliğinde olsa da ulusal olması ve kalkınmaya ve gönencin sağlanmasına yol göstermesi beklenemez. Çünkü, ekonomik ve toplumsal yaşam karmaşık ve çok merkezde verilen kararlarla biçimlenen bir süreçtir. Resmi bir belgenin çizdiği yolun izlenmesi, koyduğu hedeflere yönelmesi ancak, bunun yaygın bir kabul görmesi; ilgili her tarafın bu ilke ve hedefler çevresinde gönüllü birleşmesiyle olabilir. Yoksa, sektörler arası bir çekişme, kavgaya ve ötekini küçük düşürme çabasına neden olur. Aynı, TBMM’nde görüşülen Maden Yasası değişiklik taslağının yarattığı gibi. Tarım sektörünün, ormancılığın, çevreciliğın, arkeoloji ve mimarlığın, zeytinciliğın, hayvancılığın, kısacası akla gelebilecek her sektörün temsilcisinin karşı çıktığı bir madencilik sektörünün şansı ne olabilir? Madencilik sektörü ülke ekonomisinin tüm alt kesimleri ile dost ve uyumlu olmak zorunda. Bu dostluk ve uyum ise ancak, hedef ve yöntemleri, öteki sektörlerce de benimsenebilecek şekilde seçmekle sağlanabilir.

Yukarıda eksikliği vurgulanan amaç ve hedeflere ulaşılabilmesini sağlayabilmek için, hangi yöntemler ve nasıl yordamlar önerilmeli ki doğru ve ulusal bir strateji metni ortaya çıksın?

- Bunun için, öncelikle hammadde dışsatımının desteklenmesi ve özendirilmesinden (teşvikinden) vazgeçilmesi gerekir.
- Buna karşı, maden ve endüstriyel hammaddelerin ülke içinde işlenmesi alabildiğine özendirilmelidir.
- Ülke endüstrisinin gereksindiği girdiler düzenli biçimde izlenmeli, geleceğe yönelik duyarlı kestirimler yapılmalı ve kritik kaynaklar için maden aramaları her türlü etkin araçla desteklenip özendirilmelidir.
- Maden ve endüstriyel hammadde yataklarının talan edilmeden, önemli bölümü yeraltında bir daha kazanılamayacak şekilde terk edilmeden işletilmesi için kayıt ve kurallar konulmalı, düzenli denetimler yapılmalıdır.
- Madencilik sektöründe kullanılan makine, donanım ve gerecin ülke içinde üretilmesine yönelik endüstrilere yatırımlar özendirilmelidir.
- Maden işletmelerinin kendi iç fizibilitelerinin yanında, çevre ve öteki doğal sermayeye etkilerini de göz önüne alan yarar/zarar değerlendirmesi yaptırılıp kesin işletme kararları buna göre verilmelidir.
- Bütün bunların gerektirdiği bilimsel ve teknoloji bilgisinin üretilmesi, temel araştırmaların yapılması ve üst düzeyde stratejik hedeflerin seçilmesi için donanımlı ve özerk bir “Ulusal Doğal Kaynaklar

Enstitüsü” gerekli görülmektedir. Önerilen Bor Araştırma Enstitüsü de böyle bir çatı altında yer alabilir. Madencilik sektöründe artık bugünkü durumuyla ona bel bağlamak olanaksız da olsa, MTA’nın; bir Genel Müdürlük olarak değil bir Enstitü olarak önemli bir yeri olmalıdır. Bu Ulusal Enstitü yapısı yeniden yapılanan MTA olmalıdır. MTA, maden aramaları ve teknoloji geliştirmede bir kurum olarak varlığını etkin biçimde sürdürmelidir. MTA, birikimi ve donanımı ile dünyadaki en güçlü jeolojik araştırma kurumlarından (geological surveys) biridir⁵⁰. MTA’nın kuruluşundan 1980’li yıllara kadar ülke madenciliğine yapmış olduğu katkılar bilinmektedir. Bilinen hemen tüm linyit, taşkömürü, trona bor, asfaltit, uranyum, toryum ve petrol yatakları MTA tarafından bulunmuştur. Ancak 1985 yılında yayımlanan 3213 sayılı maden yasası MTA’nın bir çok etkinliğini kısıtlamış, ruhsat edinmede herhangi bir özel şirket ve kişiden farkı kalmamıştır. Oysa, 3213 sayılı yasadan önceki 6309 sayılı yasaya göre çalışmalarını yürüten ve çok önemli sonuçlar üreten bu kurum bilinçli bir politika sonucu etkisiz hale getirilmiştir. Bunun yanında, kuruma genel bütçeden ayrılan payın yaklaşık %80-85’lik bölümü personel gideri olarak kullanılmış ve asıl işi olan maden aramacılığı yok edilmiştir.

- Dünyada ve ülkemizde, doğal kaynaklara ilişkin bilimsel, teknik ve ekonomik verilerin derlenip işlendiği; pazar ve fiyat hareketlerinin izlendiği; yeni teknolojiler ve araştırmalara ilişkin haber ve bilgilerin kovuşturulduğu; bunların elektronik ve basılı ortamlarda yayıldığı; ve ülke çıkarına politikaların tartışılacağı ortamların örgütlendiği bir “**Ulusal Doğal Kaynaklar Akademisi**” kurulmalıdır. Bu akademi yer altı zenginliklerimizin envanterini, bu doğal kaynaklarının muhasebesini, ülkenin doğal sermayesinin artış ya da eksilişini ve doğal kaynaklar ekonomisine ilişkin benzeri konularda görevler yüklenmeli, araştırmalar ve değerlendirmeler yaptırmalıdır.
- Madencilik alanında kurulu ve çalışan kamu kurum ve kuruluşları yeniden yapılandırılmalı, ıslah edilmeli, bunların üzerindeki siyasal etkiler engellenmeli, teknolojileri yenilenmeli, yeni yatırımlar yapmalarının önü açılmalıdır. Bunun için, daha önce değinilen KÇG çalışma metninde önerilen (TÖYÖK) ya da benzeri özerk üst kurullar oluşturulmalıdır.
- Önerilen bu kurumların özerkliğinin yalnızca siyasal erke karşı değil; bir o kadar da, çokuluslu madencilik şirketlerinin çıkarlarına karşı da sağlanmasına özen gösterilmelidir.
- TÜBİTAK ne madencilik alanında birikime sahip ne de bu alanda donanımlıdır. Üstelik, madencilik alanında bilimin temel ilkelerini ve ulusal çıkarlarımızı bir yana itip çokuluslu şirketlerin çıkarlarını öne

⁵⁰ Reedman, A.J., Calow, R.C. and Mortimer, C., 1996, *Geological Surveys of Developing Countries : Strategies for Assistance, Project Summary Report, WC/96/20, British Geological Survey*

çıkaran üstünkörü hazırlanmış (ekli rapora bakılabilir) bir raporun ayıbını da henüz üzerinden atabilmiş değildir. Bu ayıbı her zaman işleyebileceği umudu ile madencilik konusunda Tübitak'a önemli roller verilmesini önerenler olduğu biliniyordu. Ancak, MGS metninde de benzer bir önerinin yer alabildiğini anlamak ve bundan yukarıda açıklanan hedef ve ilkelere uygun bir sonuç beklemek olanaksızdır.

- Endüstrinin gereksiniminin karşılanamadığı ya da tükenme sürecine girmiş maden ya da endüstriyel hammadde kaynaklarının aranması her türlü yolla özendirilmeli ve ruhsat haklarının bu çalışmaları aksatma ve tavsatma yönünde kullanılmasına karşı önlemler alınmalıdır.
- Ek istihdam ve katma değer yaratan yerel, el emeği (artizanal) madencilik için korunması ve geliştirilmesi için yasal, ekonomik ve eğitimsel önlemler alınmalı, bu madencilerin örgütlenmesi özendirilmeli ve bu yoldaki girişimler desteklenmelidir.
- Madencilik sektöründe iş güvenliği, işçi sağlığı ve çevre sağlığı ile ilgili köklü önlemler alınıp⁵¹ ödünsüz uygulanmalıdır. MGS'nde bu konuya da değinilmemiş olması acıdır.

Bunların ayrıntısına girilip çok daha somut öneriler getirmek olanaklıdır. Odamız bu konuda çalışmakta ve bahar aylarında ayrıntılı bir strateji metnini, planı ve bunlarla ilgili yasal değişiklikler konusundaki önerilerini ilgili tüm kurumlarla paylaşacak ve bunu kamuoyuna açıklayacaktır. Bu nedenle, bu aşamada ayrıntıya girmekten kaçınmak istiyoruz. Ancak, doğru yaklaşımın birbirinden ayrı çok sayıda metnin yayılması değil; bunların açık ve alabildiğine tartışılması olduğu ve gerçek bir "Ulusal Strateji"nin ancak böyle oluşturulabileceği ve bunun herkesçe izlenmesi ve uygulanması şansını arttıracığı düşüncesini benimsiyoruz. Bu nedenle, MİGM'nün MGS metni üzerine meslek örgütlerinin görüşünü alarak önemli bir adım attığını belirtmeyi bir görev biliyoruz.

3.5.8. KARŞILAŞILABİLECEK OLASI GÜÇLÜKLER VE BUNLARA KARŞI ÇIKABİLECEK GÜÇLER

Kuşkusuz ulusal çıkarları ve ulusal endüstriyi, doğal kaynaklarıyla doğal çevresiyle ülkenin doğal sermayesini koruyacak bir strateji izlendiğinde buna bazı güçlerin karşı çıkması ve çeşitli güçlükler çıkarmasından kaçınılamaz. Demir Çelik ve Alüminyum endüstrilerimizi geliştirirken uluslararası alanda geçmişte yaşadığımız güçlükler unutulamaz. Bor yataklarımızın ulusallaştırılması ve pazardaki yerimizin biraz da olsa geliştirilmesinde ve hele ülke içinde ikinci ve üçüncül ürünlere dönüştürmek üzere teknoloji bulmada ülkemize çıkarılan güçlükleri hepimiz biliyoruz. Çokuluslu tekellerin çıkarlarına aykırı, pazarda onlara karşı bir güç olmamızla sonuçlanacak bir yatırım için teknoloji bulsak, finansal destek bulmakta ne güçlüklerle karşılaşabileceğini de, küreselleşen dünyanın finans kurumlarını tanıyanlar kolayca öngörebilir.

⁵¹ILO,2002, *The Evolution of Employment, Working Time and Training in the Mining Industry*, Geneva

Güçlükler yalnız yurtdışından kaynaklanmayacak kuşkusuz. Birkaç on yıldır bu sektörün altını oyan, dışa bağımlılığımızı arttırıp pekiştiren gelişmeler çokuluslu şirketlerin ve uluslararası kurumların işbirlikçisi olan çok sayıda kişi ve kurumun güç kazanmasına neden oldu. Çıkarlar kemikleşti. Medyada, siyasal kadrolarda, üniversitelerde, kamuda bile gözü kara savunucuları ortaya çıktı, bu çokuluslu şirket çıkarlarının ve küreselleşen kapitalizmin.

Bu nedenle, ülke yararına bir madencilik stratejisi, madenciliği ülkenin ve toplumun kalkınması ve gönencine yardımcı olacak şekilde geliştirme çabaları uğruna, tam anlamıyla bir savaşı göze almak gerekli.

Bu savaşta, ülkenin yurtsever mühendisleri, ekonomistleri ve halkı olarak bir çok güçlüğü aşmamız gerekebilir.

3.5.9. STRATEJİNİN DAYANAĞI OLABİLECEK TOPLUMSAL GÜÇLER

Bu uğurda karamsarlığın da yeri yok.

Madenciliğin ülke ekonomisine, halkın esenliğine, doğal sermayemizin toplumsal ve ekonomik sermayeye dönüştürülmesine katkısını geliştirme yolunda her yurtseveri inandırmak olanaklı. Yeter ki, yeterli bilgi ile donanalım; gerçekleri çekinmeden açalım; doğru politikaları savunalım. Bu durumda, yurttaşların, mühendislerin, kamu görevlilerinin, bilim insanlarının kendilerine ve ülkelerine güveni artacak ve üretkenliklerinin, özverilerinin önünde hiçbir engel tutunamayacak ve hiçbir olumsuz propaganda işleyemeyecektir.

Bunda, en büyük güç gerçeğin kendisi ve doğru politikalarıdır.

Yeter ki, hayalciliğin, sorunlardan zengin bir kaynakla ve kolaycılık kurtulabileceğimiz boş inancının önüne geçelim.

Bu konuda ETKB'na da büyük görev düşmektedir. Bakanlık ve bağlı kuruluşlar MGS gibi resmi metinlerini, daha özenle, daha çok emek vererek ve kendilerini halkın ve ülkenin temsilciliği dışında bir konuda görevli görmeden hazırlanmak zorundadır. Yoksa, çokuluslu şirketler ya da onların ülke içindeki uzantılarını savunmaya istekli çok kişi ve kurum var. ETKB ve bağlı kuruluşlar bizim doğal kaynaklarımızı emanet ettiğimiz ulusal kuruluşlar. Bunun gereğini yerine getirmede de daha özenli olmalıdırlar.

Bu düşünce ile, yukarıdaki eleştiri ve önerilerimizin ışığında MGS metninin geri çekilip yeniden ve bütünü ile elden geçirilerek hazırlanmasının kamu otoritesinin işlev ve sorumluluğuna çok daha yakışacağı düşüncemizi iletmek isteriz.

Burada, eleştiri ve önerilerimizin dayandığı temel tespitleri yeniden sıralamak istiyoruz :

- Strateji metninin adı “Madenciliğin Geliştirilmesi Stratejisi” değil “Ülke Kalkınmasına Madenciliğin Katkısının Arttırılması Stratejisi” olmalıdır;

- Madencilik hammadde dışsatımı için değil ülke ekonomisinin gereksinimini karşılamak için yapılması özendirilmelidir;
- Yer altı doğal kaynaklarının işletilmesinde kayıplara, yatağın en değerli bölümü alınarak büyük bölümünün bir daha çıkarılmayacak şekilde yeraltında bırakılmasına izin verilmemelidir;
- Bilinen rezervleri azalan kaynakların aranması özendirilmelidir;
- Maden işletme projeleri kendi fizibiliteleri ve ÇED'leri dışında, ülkenin doğal sermayesini de göz önüne alan bir yarar/zarar kıyaslamasıyla değerlendirilmeli ve özendirme ve kısıtlamalar buna göre yapılmalıdır;
- Teknolojik işletmesi yapılamayacak zuhurlarda el emeği madenciliği yeniden örgütlenmeli ve desteklenmelidir;
- Madencilik sektöründe iş güvenliği, işçi sağlığı ve çevre sağlığı önlemleri sıkılaştırılmalıdır;
- Madencilik sektörünün amaca uygun gelişimini izlemek, yönlendirmek ve desteklemek üzere yeni ve özerk Akademi, Enstitü ve Üst Kurullar oluşturulmalı, MTA yeniden yapılandırılmalıdır;
- Madencilik ve ülke ekonomisi ile ilişkili uygulamalar konusunda başka sektörlerin istek ve kaygıları da göz önüne alınmalı, yasal düzenlemeler ve uygulama kararları sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, yerel halk örgütlenmeleri ve ilgili tüm sektör temsilcileri ile demokratik kurallar çerçevesinde ve göstermelik olmayan şekilde tartışılarak, yeniden ve ülke ve toplum çıkarlarına uygun bir biçimde oluşturulacak stratejiye göre hazırlanmalıdır.

3.5.10. KÜRESELLEŞME VE MADEN YASALARI

Küreselleşme ve Maden Yasaları ile ilgili Odamız adına Tahir ÖNGÜR tarafından hazırlanan metin aşağıda verilmiştir:

1985-95 yılları arasında dünyanın 90 ülkesinde madencilik ile ilgili yeni yasal düzenlemeler yapılmış olduğu biliniyor. Sonraki dönemde yapılanlarla birlikte madencilik yasalarını yenileyen ülkelerin sayısının 130'u geçtiği söylenebilir.

Bu dönemde Maden Yasası'nda bir kez köklü değişiklikler yapmış ve yeni bir değişiklik için uğraşılan ülkemizde de, bu değişikliklere ve bunu gerektiren ve güden neden ve süreçlere küresel, tepeden bir bakış çok yol gösterici olabilir.

Küreselleşme Madencilik Kesimine Nasıl Yansdı?

Küresel kapitalizm süregelen bunalımını aşabilmek üzere, gelişen bilişim teknolojisi, ilerleyen ulaşım olanakları ve finans kapitalin egemenliğinin pekişmesinin getirdiği olanakları kullanarak yeni kuramlar oluşturmaya ve kurulan yeni uluslar arası kurumlar eli ile dünyayı yeniden biçimlendirmeye başladığından beridir, küreselleşme terimi ile içli dışlı olduk.

Küreselleşme, Williamson(1996)'un⁵² Latin Amerika için özetlediği şekilde dünyanın her yerinde, tüm ülkelerinde bütçe kısıtlamaları, kamu harcamalarının kısıtlanması, vergi oranlarının düşürülmesi, finansal liberalleştirme, döviz kurlarının serbest bırakılması, ticaretin serbestleştirilmesi, kamu işletmelerinin özelleştirilmesi, yasaların birörnekleştirilmesi, ulusal devletlerin yetkilerinin bir çoğunun uluslararası kurumlara devredilmesi, vb dönüşümlerin savunulması, zorlanması ve yaygınlaştırılması ile gelişti. Bunun için sayıları git gide artan uluslar arası kurumlar oluşturuldu ve bunların yetkesi, yaptırım gücü arttırılmaya çalışıldı. Özellikle, az gelişmiş ülkelerde 1970'lerde ortaya çıkan borç sarmalı, tasarruf oranının düşüklüğü ve dış yardım ve yatırıma duyulan yaşamsal gereksinim, bu ülkelerin küresel kapitalizmin istemleri doğrultusunda yeniden yapılandırılması için büyük kolaylık sağladı. Borç bunalımının aşılmasında IMF, dış yatırımların bu ülkelere kaydırılmasında Dünya Bankası, IFC, bölgesel yatırım bankaları, MIGA, ve benzerleri bu ülkeleri, deyimim tam anlamıyla avuçlarına alıp istediklerini yaptırdı.

Madencilik kesimindeki bunalımın aşılmasında da küreselleşmenin çokuluslu şirketlere sağladığı olanaklar zorlandı ve kullanıldı.

Ne idi, madencilik kesimindeki bunalım?

İngiltere, Lancaster Üniversitesi'nden Richard M. Auty, 1999'da UNCTAD için hazırladığı "The Geopolitics of Mineral Resources"⁵³ başlıklı yayınında, 1950-1973 arasının ekonomik büyümenin "altın çağı" olarak adlandırılabilir parlaklıkta olduğunu; 1973 sonrasındaki on yılın ise, İkinci Dünya Savaşı sonrasında egemen olan madene talebin kırıldığı ve sektörün gerilemeye başladığı bir dönem olduğunu ortaya koyuyor. OECD'nin 1980'de yaptığı bir kestirimle 2000'de dünya çelik talebinin iki katına çıkıp 1,4 milyar ton olacağı öngörülürken daha 1996'da bile bunun 700 milyar tonun altında kaldığı görüldü. Alüminyuma olan istemin on yılda %50 artacağı öngörülürken bu artış beklenenin yalnızca %16,5'u kadar olabildi. 1973'ten sonra ulusal gelirlerin içindeki hammadde yoğunluğu düşüyor. Dünyada çinkonun ulusal gelirler içindeki yoğunluğu 1973 öncesinde yılda %0,4 artar iken, izleyen yıllarda bu yoğunluk önce ortalama % -2,7 ve daha sonra ortalama % -1,6 azalmaya başlamış. Nikel'deki değerler, %1,2; % -0,9; ve % -1,0. Bakırda, % -0,3; % -1,1; ve % -1,8 olan yıllık ortalama değişim oranları, alüminyumda ise %4,2; % -0,5; ve % -1,4. Hemen her metalde, her hammaddede kullanım yoğunluğu, bir yandan azalan kalkınma hızlarına ve bir yandan da endüstrinin gelişmesine koşut olarak düşme eğiliminde. Ulusal gelirlerin artışının doğal sermaye ile bağı kopuyor. Madenlere olan talep az gelişmiş ülkelere kayıyor. Gelişmiş ülkeler yeni ve önceki doğal gereçlerin yerini alan gereçlere yöneliyor. Madencilik ürünlerinde kronik arz fazlası, ve buna bağlı sürekli fiyat düşüşü yaşanmaya başlıyor.

İngiltere Dundee Üniversitesi'nden P. Crowson ise 2001'deki bir incelemesinde⁵⁴ madencilik sektörünün son iki on yılda en düşük kârlılıklı sektörler arasında yer

⁵² Williamson, J., 1996, *Lowest common denominator or neo-liberal manifesto? The polemics of the Washington consensus*, in: Auty, R.M. and Toye, J. eds. **Challenging the Orthodoxies**, Basingstoke, Macmillan : 13-22

⁵³ Auty, R.M., 1999, *The Geopolitics of Mineral Resources*, UNCTAD, *Mining Environment and Development Series no.1*

aldığını, borsalardaki pay senetleri içinde örneğin demir dışı madencilik şirketlerinin pay senetlerinin payının azaldığını ortaya koyuyor.

İşte kaba çizgileri ile bu durumda olan sektör, küreselleşen dünyada kendine yeni bir yaşam alanı bulabileceğini sandı. Az gelişmiş ülkelerde ve hele sosyalist düzenin göçüşünden sonra eski sosyalist ülkelerde özelleştirilen kamu şirketlerinin devralınması, liberalleştirilen dış yatırım kurallarından yararlanılması, ölçülemez büyüklükte arazilerin arama ve işletme ruhsatlarının elde edilmesi bu alanda çalışan çok uluslu şirketler için geniş bir çalışma alanı yarattı. Dünyanın her yerindeki doğal kaynakların talanı bu politikaların başta gelen hedeflerinden. 1980'lere kadar dünya madenciliğinin ağırlığı ABD, Kanada ve Avustralya gibi gelişmiş birkaç kapitalist ülke ile sosyalist ülkelerde iken, yaratılan çevre sorunlarına yükselen karşı çıkışlar ve bu ülkelerde yüksek tenörlü cevher yataklarının azalması, düşen metal fiyatları ve alınması gereken çevre koruma önlemlerinin maliyetinin yükselişi nedeni ile son on yılda bu ağırlık bütünü ile az gelişmiş ülkelere kaydı. Başta Güney Amerika, sonra Afrika, eski sosyalist ülkeler ve Güneydoğu Asya ülkelerinde yoğun bir arama ve işletme kampanyasına girildi. Örneğin, doksanlı yıllarda Afrika'daki arama harcamaları 5 kat arttı⁵⁵.

Milyonlarca hektar alan, bu şirketlere ruhsat olarak verildi. Bu alanlar bazı ülke topraklarının 2/3'sine kadar vardı. Sağlanan olanaklarla, bu şirketler çoğu durumda hazır buldukları maden yataklarını yeni teknolojilerle hızla tüketirken elde ettikleri ürünü hiç bir kısıtlamaya uğramaksızın o ülkelerin dışına çıkardı. Arama ve işletme alanlarındaki yerli halk evlerinden ve topraklarından edildi. Küçük ölçekli aile madenciliği yapan yüz binlerce insan bu sahalardan kovuldu.

Kendi ülkelerinde geçerli olan çevre yasalarının getirdiği standart ve kısıtlamalara bu ülkelerde uymayı düşünmediler bile. Çok sayıda çevre kazasına, önemli kirlenmelere neden olundu. Ormanlar, sit alanları yok edildi. Akarsular, deniz kıyıları, tarımsal alanlar, hava kirlendi. Sinsi ve bazen toplu ölümlere neden olundu.

Maden kaynakları işletilirken yatağın en kârlı bölümü, kaymağı seçildi, "cut off grade" yüksek tutuldu. Farklı zenginlikteki tenörlere sahip cevher zonlarından en zengin kesimler, en kısa sürede ve en düşük maliyetle çıkarılıp işletmeler kapatıldı. Çok büyük miktardaki daha düşük tenörlü cevher ise bir daha kolay kolay işletilemeyecek şekilde yerinde bırakıldı.

Atıklar artılmadan, çukurlar, yığınlar eski durumuna getirilmeden olduğu gibi terk edildi. Yüzlerce yıl ortadan kalkmayacak kirlilik ve çirkinlik bırakıldı, geride. Asit maden drenajı ile kirlenilmiş akarsular kaldı geriye.

Dünya Bankası dayattığı yasal ve idari değişikliklerle bunun alt yapısını hazırladığı gibi, alt kuruluşu olan IFC(Uluslar arası Finans Şirketi) ile bu girişimlere ortak olarak finans sağladı. IFC katılımları herhangi bir devlet kuruluşuna değil, özel şirketlere veriliyor; sözde teknik olarak güçlü ve yerel ekonomiyi destekleyecek

⁵⁴ Crowson, P., 2001, *Mining industry profitability?*, *Resources Policy*, v.27, issue 1, pp. 33-42

⁵⁵1999, *Financing Mining Projects in Africa*, *The Inaugural Australian African Mining Exploration and Investment Opportunities Conference*

projelere yöneltiliyor; kârlılık aranıyor. IFC, az gelişmiş ülkelerdeki madencilik yatırımlarına 3,5 milyar doları kendi hesabından olmak üzere 5,3 milyar doları bulan kaynak kullandırmış durumda. IFC'nin son sekiz yılda katıldığı madencilik yatırımlarına yaptığı katkı 800 milyon doların üzerinde. MIGA'nın siyasal risklere karşı yatırımcılara sağladığı güvenceler de buna yakın.

Daha önemlisi, MIGA'nın (Çok Yanlı Yatırım Güvence Ajansı) finans kurumlarına güvenceler sağlamakta oluşu. MIGA, çokuluslu şirketlere bugüne değin 1,3 milyar dolar güvence kullandırmış bulunuyor. IBRD (Uluslar arası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası), IDA (Uluslararası Kalkınma Ajansı), vb başka kurumlarıyla doğrudan doğruya devletlere krediler açarak madencilik sektörlerinin incelenmesini, yeniden örgütlenmesini, yeni özel ya da özerk kurumlar kurulmasını, yasal değişiklik hazırlıklarının yapılmasını, devlet şirketlerinin özelleştirilmesini sağladı. 1999'da IBRD'nin kullandırmış olduğu kaynak 15,4 milyar dolar ve IDA'nın 6,8 milyar doları buldu. Dünya Bankası'nın önünü açtığı girişimler ayrıca Asya Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası, vb yerel finans kurumlarınca da desteklendi. Bu uygulamaların yerleşmesi için eski sosyalist ülkelere yönelik ayrı bir finans kurumu oluşturuldu, EBRD. EBRD aracılığıyla, bu ülkelerin doğal kaynaklarının Dünya Bankası politikaları çerçevesinde çokuluslu şirketlere açılması sağlanmaya çalışılıyor. Bu dolayımında başka ve ikincil kurumlar da rol alıyor. AfDB, IDB ve IIC, ADB, EIB, vb bölgesel kalkınma amaçlı yatırım bankaları; CDC, OPIC, DEG, FMO, KfW, AFD gibi iki yanlı kalkınma kurumları; Coface, ECGD, EDC, USEXIM, JEXIM, Hermes, EID/MITI, vb dışsattım kredi ajanslar bunların narasında sayılabilir. Yalnızca, 1997'de bunların kullandığı toplam kaynak 9 milyar dolar kadardı.

Bu şekilde açılan kapıdan, gönüllendirilip desteklenen yabancı sermaye yatırımları (FDI, Foreign Direct Investment) giriyor bu gelişmemiş ülkelere. Gerçi, 2000 yılında toplam 1,3 trilyon dolar mertebesinde olan (2001'de %40 azalmış olduğu anlaşılıyor) yabancı sermaye yatırımının ¾'ü gelişmiş ülkelerde dolaşiyor; ve gerçi, geri kalmış ülkelerde madencilik yatırımlarına yönelen pay, toplamın %4-5'ini aşmıyor ve OECD özel dış yatırımının ancak %1'i madencilik gidiyor⁵⁶, ama yine de bu cılız dış yatırım akışından daha çok yararlanan bazı ülkelerde dengesizlik büyük⁵⁷. Örneğin, Güney Afrika Kalkınma Topluluğu'nda dış yatırımın %23'ü⁵⁸; Gana'da %60'ı altın ve boksit madencilikine yapılmış. Ama, örneğin yine Gana'da madencilik ulusal gelirin yalnızca %5,5'unu⁵⁹, Endonezya'da istihdamın yalnızca %0,1'ini sağlayabiliyor⁶⁰.

⁵⁶2002, OECD Conference "FDI and Environment-Lessons from Mining", Main Issues, Paris

⁵⁷Sandbrook, R. and Mehta, P., 2002, FDI and Environment-Lessons from the Mining Sector, OECD Global Forum on International Investment Conference, Paris

⁵⁸Digby, C., 2002, MMSD Economic and financial aspects of the mining sector OECD Conference "FDI and Environment-Lessons from Mining", Paris,

⁵⁹Boocock, C., 2002, Environmental Impacts of Foreign Direct Investment in the Mining Sector in Sub Saharan Africa, OECD Conference "FDI and Environment-Lessons from Mining", Paris

⁶⁰Hafild, E., 2002, FDI in the Indonesian mining sector, OECD Conference "FDI and Environment-Lessons from Mining", Paris

Ülkemizde de 85 yabancı şirket 1980'den bu yana yalnızca 275 milyon dolar (toplam dış yatırımın yalnızca %0,9'u) madencilik yatırımı yapmış bulunuyor⁶¹.

Madenci kamu kurumlarının özelleştirilmesi de, bunu savunanların beklediği sonucu vermedi. Gine deneyimi bunun tipik bir örneğini veriyor. Bu ülke 1985-1992 arasında KİT'lerinden 158'ini, kimilerini değerinin çok altında bir bedelle, bazılarının yanında küçük endüstri, kuruluşlarını da armağan ederek, düşük faizli uzun ödeme süreleri ile sattı. Ancak, bütün bu elverişli koşullara karşın 1991 yılında bu 158 kuruluştan yalnızca 4'ü kârlı olabildi. Bazılarının da satıldıkları dönemdekinden daha kötü koşullarda devlete geri alındığı görüldü⁶².

Bu düzen hemen bütünü ile geliştirilip yerleştirilmiş durumda. Ama madencilik, artık görünüşte çok gelişmiş teknolojiler kullanıyor da olsa halen verimli bir yatırım alanı değil. Başka sektörlerle kıyaslandığında pay senetlerinin getirisi hemen bütün öteki sektörlerden geride kalıyor.

Nitekim, 1977-1999 arasında madencilik firmalarının borsadaki pay senetlerinin getirileri ABD resmi tahvil getirileriyle kıyaslandığında, madencilik kağıtları bu güvenli ama tutucu tahvillerin gerisinde kalıyor : ortalamaları tahvilde %6,7 iken, madencilik kağıtlarında %5,7 . Üstelik giderek azalıyor da⁶³.

Demir dışı madencilik kağıtlarının dünya borsaları ortak indeksine oranının değişimi de son yılların oldukça kötü geçtiğini ortaya koyuyor. Kısacası madencilik sektörünün kârlılığı düşük⁶⁴. Bunun bir nedeni metal fiyatlarının sürekli düşüyor olması.

Madencilik şirketleri, başka endüstrilerdekilerle kıyaslanamayacak denli küçük boyutlu. Toronto Borsası'nda madencilik sektörünün payı 1995'te %20'den, 2000'de %5'e düşmüş. Dünyadaki finans kapitalin yalnızca %1,7'si madencilikte kullanılıyor. Tek başına General Electric firması bunun toplamının 1,5 katı bir kaynağı kullanıyor⁶⁵.

Bütün veriler maden işletmecisi firmaların borsa endekslerinde sürekli düşüş içinde olduklarını gösteriyor. Yapılan araştırmalar maden işletmecisi şirketlerin başka endüstrilere kıyasla en düşük kâr payı dağıtan şirketler olduğunu gösteriyor⁶⁶. Dobra (1997)'nin, Standart&Poors'un Industry Reports (April 1996) verilerini kullanarak yaptığı bir kıyaslamaya göre, ABD'nde endüstri kârlılığı kıyaslanan 23 sektör arasında maden işletmeciliği 21. sırada yer alıyor. Başka endüstrilerin %35,02'ye varan kârlılıklarına karşı maden işletmeciliğinin kârlılığı yalnızca %5,47 bulunmuş. En büyük 10 madencilik şirketinin toplam cirosu BP'nin yarısı

⁶¹ Arol, A.İ., 2002, *Current Status of FDI and Environmental Issues in Mining in Turkey*, OECD Conference "FDI and Environment-Lessons from Mining", Paris

⁶² World Bank, 1995, *Bureaucrats in Business : The Economics and Politics of Government Ownership*, Washington DC

⁶³ Crowson, P. C.F., 2001, *Mining in the Global Market*, Global Metals&Mining Conference, Toronto

⁶⁴ Crowson, P. C.F., 2001, *Mining Industry Profitability?*, Resource Policy, Vol.27, issue 1, pp.33-42

⁶⁵ Clement, J., Nov 1 2001, *World Mining Overview*, E&MJ

⁶⁶ Dobra, J.L., 1997, *The US Gold Industry 1996*, Mackay School of Mines Univ. of Nevada, Nevada Bureau of Mines and Geology Spec. Publ. 21

kadar. Dünya Bankası'nın yönlendirmesi ile bu yönde de gelişmeler sağlanmaya çalışılmakta.

Günden güne birleşerek, satın almalarla büyüyerek maliyetlerini düşürmeye çalışıyor, bu çokuluslu şirketler. Dünyanın en büyük 10 altın üreticisi şirketin dünya altın üretiminin ancak %42'sini yapabiliyor olmalarına bakılarak gelecekte de çok sayıda birleşmenin olacağı öngörülmüyor. Birçok şirket ve maden işletmesi birleşmelerle daha büyük şirketlerin eline geçmekte. Ancak, bu birleşme sürecinin sektörde bir rasyonelleşmeye değil; ancak, maliyetlerde sınırlı bir düşüşe yarayabildiği anlaşılıyor. Değişik metal madencilik alanlarında en büyük üretimi yapan 10'ar firmanın sektörleri içindeki payları ve bunun son 25 yıldaki değişimi⁶⁷ başka endüstrilerin tersine madencilikte ilk 10'ar firmanın sektör içindeki payları toplamının %40-50'yi pek aşmadığını gösteriyor. Dahası bu oran çoğu metalde azalış eğiliminde. Bakır ve Çinko dışında bu oran genellikle düşüyor. Birleşmeler sektörü pek te tekelleştirememekte (küresel kapitalizme inananlar, buna rasyonelleşme diyor!).

Sektörün bu yapısından ötürü de ciddi bir sermaye sıkıntısı yaşanıyor. Dünyanın her yerinde arama ve yatırım yapan bu sektör, birkaç borsada : Toronto, New York ve Londra Borsalarında küçük yatırımcıdan toplanan kaynaklarla beslenmeye çalışılıyor. 1999'da borsalardan madencilik şirketlerine aktarılan kaynağın %34'ü Toronto, %29'u New York ve %20'si Avustralya borsalarında toplanmış. 2000'de bunun %42,1'i Kanada ve %41'i İngiltere borsalarından toplanır olmuş. 2000 yılında borsalara kayıtlı madencilik şirketlerinin %60'ı Kanada borsalarında. Bu yolla küçük yatırımcılar boş vaatler ve aldatici verilerle yanıltılıp büyük kaynakları hortumlanıyor; büyük skandallar yaşanıyor. BreX şirketinin ABD ve Kanada borsalarından 2 milyar dolar hortumlayarak yarattığı skandal sektörün güvenilirliğini büyük ölçüde sarmış durumda.

Bu işten kazananlar da sınırlı. Madencilik sektörüne mal ve hizmet satan firmaların sırası ile ABD, İngiltere, Almanya, Kanada ve Avustralya'da kurulu olması da az gelişmiş ülkelerin doğal kaynaklarının talanından yine gelişmiş birkaç ülkenin yararlandığı bir başka alanı gösteriyor.

Daha ilginç, OECD'nin yaptırdığı bir araştırmaya göre, gelişmiş kapitalist ülkelere yurt dışında yapılan her 1 dolarlık doğrudan yatırım 2 dolarlık bir dışsatım ve 1,70 dolarlık bir ticaret fazlası sağlıyor⁶⁸. Yani, bu ülkelerde yerleşik bir çokuluslu şirket gelip Türkiye gibi bir ülkede bir maden işletmesi yatırımı yaptığı zaman, örneğin Kanada'nın dış ticaret fazlası artıyor, doğal olarak Türkiye'nin ki de bozuluyor.

Bu nedenle, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki endüstrinin hammadde gereksinimini ucuz ve elini pislige bulaştırmadan karşılamayı amaçlayan küresel kapitalizm kendi başına ayakta duramayan bu sektörü truva atı gibi kullanabilmek için DB ve bağlı kurumlarla besliyor, her türlü baskı ve yasadışı yolla az gelişmiş ülkelere sokmaya çalışıyor. Maden pazarındaki bu dalgalanmalar bu şirketlerin yöneticilerine ise çok büyük kazançlar sağlıyor.

⁶⁷ Crowson, P.C.F., 2001, *agy*

⁶⁸ Mining Association of Canada, 2001, *Facts and Figures 2000, Ottawa*

DB Grubu, yönlendirmelerinin, madencilige konu olan ülkelerin dışsattım gelirlerinin arttırılması, bu yolla sağlanacak gelirlerle kalkınmanın hızlandırılması ve yoksulluğun yenilmesini amaçladığını savunuyor.

Dünya Bankası'nın, yakın zamanda yaptığı bir yayında⁶⁹ da, bu yolda başarılı gelişmeler sağlandığı savunuluyordu. Dışsattımında doğal kaynakların payına göre ülkeleri 4 ulama ayıran DB araştırmacıları tüm gelişmekte olan(!) ve yeniden yapılanan eski sosyalist ülkelerin 1990-1999 arasındaki kişi başına gelir artışının yılda %1,7; madenci ülkelerin ise %1,6 olduğuna dikkati çekip yürek ferahlatmaya çalışıyordu. Ancak, bu yapılırken aynı tabloda gösterildiği şekilde madenciligi ülkenin endüstrisinin bir ögesi olarak kullanan 3 ülkenin %6,8'lik gelir artış hızını da içine kattığı için, dışsattımında madencilik ürünlerine bağlı üç ulamdaki (kategori) ülkelerin % -0,7 ile % -2,3 arasındaki kişi başına gelir azalış hızının gözden kaçırılabilceği umuluyordu.

Bu yayın, beklenebileceği gibi doğal kaynaklar ekonomisi üzerinde çalışan geniş bir çevrede yaygın bir tartışma yarattı ve dikkatlerin son on beş yıldır bu alanda yapılmış çok sayıda ayrıntılı bilimsel araştırmaya yönelmesini sağladı.

Kaliforniya Üniversitesi'nden (UCLA) Prof Michael Ross Dünya Bankası'nın bu yayını eleştirisinde⁷⁰ DB'nin ayırdığı kategorileri kullanarak ve DB yazarlarının kasıtlı görülen saptırmalarını ayıklayarak, son onyılda

- * Dışsattımında madenciligi (%50'sinden çoğu)egemen ülkelerin yılda %2,3 gerilemiş
- * Dışsattımında madenciligi (%15-50'si)kritik oranda ülkelerin yılda %1,1 gerilemiş
- * Dışsattımında madenciligi (%6-15'i)belirgin ülkelerin yılda %0,7 gerilemiş;
- * ortalama düşüşün de, yılda %1,15; on yılda %11 olduğunu ortaya koyuyor.

Prof Michael L. Ross'un, o sıralarda bulunduğu Michigan Üniversitesi'nde 2000 yılında yaptığı bir başka çalışmasına göre de⁷¹ doğal kaynaklara dayalı zenginlik 1 birim arttığında, 0-10 arasındaki demokrasi cetvelinde 0,72 puanlık düşüş yaşanıyor. Bu, petrol kaynaklarına bağımlı Orta Doğu ile sınırlı olmadığı gibi, öteki maden zenginlikleri de benzer bir etki yaratıyor. Madencilik ürünlerinin dışsattımına dayalı ekonomilerde demokratik kurumlar yaşayamıyor.

Yine Prof Ross (UCLA'da iken) 2001 sonunda yaptığı bir yayınında da⁷² petrol ve madene bağımlılık arttıkça kalkınma hızının düştüğünü ortaya koyuyor. Maden ya da petrol dış sattımının ulusal gelirdeki payı arttıkça (UNDP'nin geliştirdiği) "insani gelişme indisi(HDI)" azalır, yoksulluk sınırının altında gelirle yaşayan nüfusun oranı artıyor. Maden bağımlılığında her %5'lik artış HDI indisini 3,1 puan düşürüyor. 1990-1998 arasında bu düşüş daha da hızlı. Doğal kaynaklara

⁶⁹ *Mining Department of WB Group, 2002, Treasure or Trouble? Mining in Developing Countries, Washington*

⁷⁰ *Ross, M.L., 2002, Comments on "Treasure or Trouble? Mining in Developing Countries", UCLA Department of Political Science*

⁷¹ *Does Resource Wealth Cause Authoritarian Rule?, a presentation text at Yale University*

⁷² *Ross, M.L., 2001, Extractive Sectors and the Poor, Oxfam America*

bağımlılık arttıkça erken yaşlardaki çocuk ölüm oranı artıyor ve ortalama yaşam süresi azalıyor. Yolsuzluk oranı artıyor, gelir eşitsizliği artıyor, ekonomik şoklara dayanıklılık azalıyor, her beş yıllık dönem için iç savaş yaşama riski %23 artıyor.

Kaynak zengini ülkelerin, sabit sermaye tüketimi, net tasarruf, eğitim harcamaları, enerji ve maden kaynaklarının tükenmesi, ormanların tükenmesi, karbondioksitin zararları gibi etkenler de göz önüne alınarak doğal sermayesinin tükenişinin de hesaba katıldığı bir yaklaşımla bulunan “gerçek ulusal tasarruf oranı”nın özellikle petrol üreten bir çok ülkede eksi değerlere sahip olduğu, maden bağımlısı ülkelerde ise genellikle %10’dan az, dünya ortalamasının altında olduğu saptanmış bulunuyor⁷³.

Auty 1999’da UNE için hazırladığı bir yayında⁷⁴, bu sonuçları IMF modellerine bağlayarak eleştiriyor ve bu modellerin kaynak zengini az gelişmiş ülkeleri tehlikeye attığını ortaya koyuyor.

Auty’nin 2001’de yaptığı bir çalışmanın⁷⁵ sonuçlarına göre eski sosyalist ülkelerin dönüşümü sürecinde, doğal kaynaklara bağımlı ülkelerin kolay toparlanamadığı görülüyor.

Auty’nin 2002’de yayınlanan ve editörü olduğu kitabında da⁷⁶, doğal kaynakların dışsatımına bağımlı ülkelerin verimsizliği enine boyuna inceleniyor.

Montana Üniversitesi’nden Prof Thomas Michael Power bu yıl yayınladığı “Digging to Development?” çalışmasında⁷⁷, aslında gelişmiş kapitalist ülkelerin kalkınmasında da madenciliğin sanıldığı gibi motor rol oynamadığını ortaya koyuyor. Gelişme dönemlerinde madenciliğin dış satım ve ulusal gelirdeki yeri hep küçük kalmış. Bu ülkelerin, madenciliğin fazla geliştiği eyaletlerinde de ekonomik gelişme öteki eyaletlere kıyasla daha yavaş olmuş.

Kısacası küreselleşen kapitalizmin, neoliberalizmin kurmaylarınca yönlendirilen Dünya Bankası’nın yaymaya çalıştığı tersine, endüstrinin gelişmesinin can damarlarından biri olan madencilik, dengeli ve çok yönlü bir kalkınma süreci yerine borç batağından çıkılması, yoksulluğun giderilmesi ve gelir eşitsizliğinin giderilmesinde bir araç olsun diye dışsatım için hammadde üretimine yönelik bir ekonomik etkinlik alanı olarak ele alındığında, bu ülkeler için tam bir göçüşün nedeni olmakta.

Küreselleşen dünyanın liberalleşme, ulusal sınırlamaların kaldırılması, madenciliğin az gelişmiş ülkelerin yer altı zenginliklerinin çokuluslu şirketlerin talanına açılması politikaları tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış durumda.

⁷³ Hamilton, K., 2002, *The Sustainability of Extractive Economies*, in Auty, R.M.(Ed.), **Resource Abundance and Growth**, Oxford University Press

⁷⁴ Auty, R.M., 1999, *The IMF Model and Resource-Abundant Transition Economies*, The United Nations University, WIDER, working paper no.169

⁷⁵ Auty, R.M., 2001, *Transition reform in the mineral-rich Caspian region countries*, *Resources Policy*, V.27/1, pp.25-32

⁷⁶ Auty, R.M.(Ed.), 2002, *Resource Abundance and Growth*, Oxford University Press

⁷⁷ Power, T.M., 2002, *Digging to Development : A Historical Look at Mining and Economic Development*, Oxfam America

Kuşkusuz dünyada bu politikalara kapılmamış bazı ülkeler de var ve onların deneyimleri başka ülkelere ders olabilecek nitelikte.

İşte, son dönemde madencilik yasalarında dünyanın bir çok ülkesinde yapılan düzenlemeleri anlamak bu açıdan önem taşıyor.

Maden Yasalarının Yapı ve Kapsamları

Günümüzde dünya çapında bakıldığında, maden hukukunun bir örnek ve yalın bir yapısının olduğunu söylemek son derece güç. Ulusal maden yasaları bir yandan Dünya Bankası'nın ideolojik etkisinin altında ve güdümünde sektörün liberalleştirilmesine yarayacak ortak özellikler taşıırken, bir yandan da birbirlerinden köklü farklılıklar sergileyebilmektedir. Üstelik, madencilik çalışmaları yalnızca maden yasalarıyla yönlendirilmiyor. Başta, çevre hukuku olmak üzere özellikle doğal çevrenin ve doğal varlıkların korunması ve kullanımını düzenleyen çeşitli hukuksal kurallar da madencilik çalışmalarını etkiliyor.

Ne var ki, madencilik çalışmaları, giderek artan bir yoğunlukla uluslararası düzenleyici kayıt ve kurallarla düzenleniyor. Ulusal devletlerin yasal erki yerini giderek uluslararası sözleşmelere, konvansiyonlara, bölgesel örgütlerin kurallarına, kod ve standartlara bırakıyor.

Yine de, ulusal yasalar önemli bir yer tutuyor madenciliğin düzenlenmesinde. Colorado School of Mines'dan J.M.Otto⁷⁸, madencilik yasalarını ayrıntılı olarak inceliyor. Otto'ya göre, Japonya, Kore ve Tayvan gibi maden kaynakları kısıtlı, fakat gereksinimi çok olan ülkeler ile; Papua Yeni Gine, Yeni Kaledonya ve Kongo gibi endüstrileşmemiş maden zengini ülkelerin madencilik politikaları da, madencilik hukukları da birbirinden farklılıklar gösteriyor. Bunun gibi, Brezilya, Çin, Hindistan ve ABD gibi önemli yurt içi talebin olduğu büyük maden üretici ülkelerin de kendilerine özgü politikaları var. Otto bu çalışmasında politika farklarını kapsam, bağımsızlık, ekonomi (vergi, dış satım kısıtlamaları, teşvik, dış alım kısıtlamaları, ekonomideki yeri, istihdam, arazi kullanımı, koruma), yaşam kalitesi, yasal çatı (uyulacak yasalar, maden hakları, öncelik, hak güvenliği), düzenleyici kurumlar başlıkları altında inceliyor. Bu politikaların çoğu, prospeksiyon, arama, çıkarma ve cevher hazırlamayı kapsıyor. Hemen bütün madencilik yasalarında su ve pek çoğunda enerji hammaddelerinden petrol ve doğal gaz yer almıyor. Radyoaktif hammaddeler de bazı ülkelerde ayrı yasalarla üretiliyor.

Devlete biçilen rol de madencilik politikalarını ve maden yasalarını farklılaştırıyor. 1990'larda pek çok ülkede devlet işletmeleri özelleştirildi. Yine de, Çin, Küba ve Kore gibi sosyalist ülkelerde; Kazakistan, Özbekistan, Polonya, Ukrayna, Rusya ve Viet Nam gibi dönüşüm ülkelerinde; ve kendine yeterlilik politikasını izleyen Hindistan ve Myanmar gibi ülkelerde halen büyük ölçüde devlet kuruluşlarınca yürütülüyor.

⁷⁸ Otto, J.M., 1999, *Mineral policy, legislation and regulation, UNCTAD, Mining, Environment and Development, paper 4*

ABD⁷⁹, Japonya, Kore ve bir ay önce yeni yasa ile değiştirilene kadar⁸⁰ Güney Afrika gibi çok az sayıda ülkenin dışında, maden yatakları devletin malı. Bunun ne zaman işleticinin malı olduğu yasayla düzenleniyor. Bu, kimi ülkelerde ruhsat alındığında, kimi ülkelerde yeraltından çıkarıldığında, kimilerinde de vergisi ödendiğinde özel ya da tüzel kişilerin malı oluyor. Olmadıkça da, ne rehin ne de ipotek edilebiliyor.

Yabancıların bu işletmelere hangi statüde katılabilecekleri de bu yasalarla düzenlenmekte.

Devletin maden işletmesinden nasıl bir pay alacağı da bu yasalarla düzenlenen bir konu. Devletin, Papua Yeni Gine'de bedelini ödeyerek, Fransızca konuşan Afrika ülkelerinde karşılıksız pay sahibi olma hakkı var. Bazı ülkelerde de devlet bir pay almasa bile, yerli özel sektörün katılımını zorunlu tutabiliyor. Bunun son örneğini, geçtiğimiz ay yasalaşan yeni Güney Afrika maden yasası, madencilik şirketlerinde kara derili yurttaşlarının payının artırılmasını amaçlayan yeni düzenlemeler ile verdi. Daha önce Malezya'da, Endonezya'da, Zaire Uganda Gana Zambiya gibi Afrika ülkelerinde de bu tür uygulamalar görülmekte idi.

Bu yasalar uygulanacak vergileri de tanımlamaktadır.

Ülkelerin dışsım politikaları, madencilik yasalarına da yansımaktadır. Geçmişte pek çok ülke madenlerin dışsımını engelleyen politikalar uygulamakta idi. 90'larda küreselleşmenin getirdiği yeni politikalar bir çok ülkeyi bundan vazgeçirdi. Yine de çok sayıda ülke, bazı özendirmelemlerle tüvenan satış yerine işlenmiş ürünlerin satışını geliştirmeye çalışıyor. Küreselleşme yasalarındaki dışsım kısıtlayan maddelerin de kalkmasına neden olmakla birlikte, şimdi de bazı tekniklerle iç pazarın korunması yolunda kurallar konuyor.

İstihdam politikaları da bir şekilde maden yasalarına yansıyan alanlardan biri.

Bir başka ve daha önemli konu da maden yatağını koruma politikaları. Yalnızca en yüksek tenörlü kesim işletilip daha düşük tenörlü kesimi geride bırakan yaklaşımlarla ilgili olarak devletin bu kararlara nasıl müdahale edeceği de bu yasalarda yer alıyor. Bu alanda karışmacı politika izleyen ülkelerde işletme öncesinde devletin işletme planı konusunda onayının alınmasını gerektiren kurallar konmakta.

Arazi kullanımı da maden yasalarında düzenlenmeye çalışılan konulardan biri. Pek çok ülke arazi kullanımını vergilendirmeyi yeğliyor.

Madencilik işletmeleri açılırken de, kapanışlarında da çevrelerindeki toplumsal yaşamı etkiliyor ve yasaların bazılarında bu konuda da düzenlemeler var.

Madencilik doğa çevreye etkileri de maden yasalarında giderek artan bir yer kaplıyor. Bu konuda hangi yasanın ve hangi bakanlığın geçerli ve yetkili olacağı da ülkeden ülkeye farklılıklar gösteriyor.

⁷⁹ *Humpries, M. and Vincent, C.H., 2001, IB89130 : Mining on Federal Lands, CRS reports, National Council for Science and the Environment*

⁸⁰ *Walde, T., 2002, Mining Law Reform in South Africa, Draft Comment, CEPMLP*

Ruhsatların veriliş süreci, ilk başvurana mı yoksa yeterliliğini belgeleyene mi verileceği, ruhsat güvenliği, hakların geri alınması koşulları, denetim ve düzenleme ile yetkili devlet kurumları ve bilgi verme zorunluluğu konuları da bu yasalarda düzenlenen konular.

Otto(1999), birbirinden farklılıklar gösterse de, üç ana maden hukuk türü olduğunu ortaya koyuyor : 1) haklar ve sorumlulukların bir yasa ile düzenlendiği hukuk; 2)yasaların eki olan ya da ondan önce gelen model anlaşmalarla belirlenen hukuk düzeni; ve 3) her işletme için özel bir sözleşme ile düzenlenen hukuk düzeni.

Yeni Yeni Gelişen Uluslararası Maden Hukuku

Denver Üniversitesi'nden George W. Pring⁸¹ madenciliği etkileyen uluslararası kural ve yasaları inceleyerek bu alanın giderek geliştiğini ortaya koymuştur. Pring'e göre, bir yandan daha çok sayıda ülkenin pazar ekonomisine geçmesi ve bir yandan da çokuluslu madencilik şirketlerin bu pazarlara yönelmesi önemli çevresel, toplumsal, kültürel ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu ise, bu sorunlara karşı uluslar arası duyarlılığın ve düzenleyici bazı kural dizilerinin artmasına neden olmuştur. Ulusal devletler, isteklerinin dışında da olsa uluslararası kayıt ve kurallarla erklerinin bir bölümünden vazgeçmektedir. Dünyada, çevre konusunda çoğu 1970'ten bu yana oluşturulmuş 1000'den çok uluslararası anlaşma bulunmaktadır. Uluslararası hukuk kurallarının tümü eşdeğerli ya da birbirinin eşi değil. Pring bunları üç ulamda ele alıyor : Katı, Yumuşak ve Ara yasalar.

Katı Yasalar'ın başında madencilik alanlarına erişimi denetleyen metinler gelmektedir. Bu kapsamda, doğayı korumaya yönelik (1972 World Heritage Convention, 1971 Ramsar Convention, 1979 Berne Convention, 1995 Natura 2000, vb); Biyo çeşitliliğin korunmasına yönelik (Convention on Biological Diversity), 1982'de hazırlanan Deniz Konvansiyonu (1982 United Nations Convention on the Law of the Sea) ve Sınır Aşan Konularda Çevresel Etki Değerlendirmesi Konvansiyonu (1997 Espoo Convention) gibi metinler öncelikle dikkat çekenlerdir. Ayrıca, madencilik işlemlerini denetleyen başka bazı sözleşmeler de vardır. Birçok belge madenciliğin nerelerde yapılamayacağı ya da yapılırken uyulacak kısıtlamalar konusunda kurallar getirmektedir. Örneğin, deniz tabanı madenciliğinde Deniz Konvansiyonu'nun kısıtlamalarına uyulması gerekirken, karadaki madencilikte de doğayı ve biyo çeşitliliği koruma yönünde kayıtlar yer almaktadır. Örneğin, Dünya Mirası Konvansiyonu'nun listelerinde yer alan Yellowstone Ulusal Parkı'nda maden işletmeye hazırlanan Crown Butte Mines Company şirketi yıllardır izinlerini tamamlayamamakta. Deniz ve göllerin su kalitesini korumaya yönelik bir çok uluslar arası sözleşme de bu yönde kısıtlamalar getiriyor. LRTAP (1979 Uzun Erimli Sınır Aşan Hava Kirliliği Konvansiyonu) birçok salgı sınırlaması getiren uluslararası belgelerden biri. 1985 Ozon Tabakası Koruma Montreal Protokolü, 1992 BM İklim Değişimi Konvansiyonu, 1997 Kyoto Protokolü, yine hava kirliliğinin denetimi amacı ile hazırlanmış ve bir çok endüstri etkinliği gibi madenciliği de sınırlayan uluslararası metinler.

⁸¹ Pring, G.W., 1999, *International law and mineral resources, UNCTAD, Mining, Environment and Development, paper 2*

Maden ürünlerinin ticaretini denetleyen belgeler de bir başka dizi oluşturuyor. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) çerçevesinde yayınlanan bazı ticaret yasakları, ambargolar ve başka ekonomik yaptırımlarla bazı zararlı ürün ya da atıkların ticareti kısıtlanmakta. LRTAP Ağır Metaller Protokolü, UNEP/FAO'nun PIC anlaşması ya da Kalıcı Organik Kirleticiler anlaşmaları bunun ilk örnekleri. Madencilik kökenli tehlikeli atıkların uluslararası ticareti de etkili biçimde engellenmektedir. 1989 Basel Konvansiyonu, 1991 Bamako Konvansiyonu, 1995 Waigani Sözleşmesi, 1989 Lome Konvansiyonu değişik bölgelerde bu ticaret türünü yasaklayan uluslar arası metinler. Maden ürünlerinin yasaklanması da karşılıklı olmayan örnekler değil. 1996'da AB'nde bazı kullanım alanlarında kadmiyum, cıva, krom ve kurşunun yasaklanması önerilirken, WHO (Dünya Sağlık Örgütü) da içme suyu sistemlerinde bakırın kullanımını sorgulamaya başladı.

Ara Yasalar, katı ve yumuşak yasaların arasında geçiş niteliğinde bir dizi uluslar arası kurum ve kuraldan oluşmaktadır. Bunun başında uluslar arası mahkemeler gelmekte. Şili'de Chanaral ve Huasco davaları, Filipinler'de Marcopper'e açılan dava, Peru'luların Newmont için açtıkları davalar, Papua Yeni Gine'lilerin Ok Tedi için, Ekvator ve Peru'luların Texaco için açtıkları davalar, Endonezya'luların Freeport Mac Moran için açtığı dava, ve benzerleri giderek yaygınlaşan örneklerden bir kaç. Artık çokuluslu şirketler çalıştıkları ülkelerin yasalarının ötesinde kendi ülkelerinde de davalarla karşılaşabiliyor.

Uluslararası finans kuruluşlarının uyulmasını istediği çevre koşulları da bir başka uluslararası kural öbeği getiriyor. Dünya Bankası ve IBRD, IFC, IDA, MIGA, vb uluslararası kurumlar artan çevre ve toplumsal sorunlardan ötürü, destekledikleri projelerde uyulmasını istedikleri yeni kurallar koymaya başladı. Çok taraflı kalkınma bankaları da destekledikleri projelerin bu kurallara uymasını istemektedir. Kalkınma yardım ajansları da artık bu biçimde davranmakta.

Madencilik firmalarının titizlikle izlemeleri salık verilen bildirimler, Birleşmiş Milletler ve öteki hükümetler arası kurumların eylem planı ve gündemleri, BM Uluslararası Yasa Komisyonu gibi hükümetler dışı uzman gruplarının önerileri ve endüstri kılavuz, standart ve kodları "Yumuşak Kurallar" başlığı altında toplanabilecek belgelerdir. 1972 Stokholm ilkelerinden bazıları; UNCED, Rio Bildirisi'nin bazı maddeleri; Agenda 21; BM ve ajanslarının hazırladığı bazı kayıtlar; Hükümetler arası bölgesel örgütlerin kuralları; Özel kesim kod ve kılavuzları; ISO 14000 standartları; STÖ'lerin ve yerli halkın baskıları, hep bu tür yumuşak kurallar olarak göz önüne alınabilir.

Özetle, küreselleşen dünyada madencilik çalışmalarını düzene koyan karmaşık ve yaygın uluslar arası kurallar bulunmakta ve bunların sayısı her gün biraz daha artmaktadır.

Ulusal Maden Yasalarındaki Bazı Tipik İlke Ve Uygulamalar

Bu bölümde dünyadaki hemen her tür madencilik politikalarını temsil etmeleri ve yasalarının tam metinleri elde edilebilmiş olmasından ötürü 13 Asya ülkesinin

maden yasaları⁸² üzerinden bazı sonuçlar çıkarılmaya çalışılmış ve buna Afrika ve Kuzey ve Güney Amerika'dan başka veriler de eklenmiştir.

Yasaların Adları : Bu alanı düzenleyen yasaların, Madencilik Yasası (Japonya 1950, Kore 1994, Filipinler 1995, Brunei 1920, Laos 1997, vb); Maden Yasası (Moğolistan 1997, Tayland 1967, Vietnam 1996,vb); Madenler Yasası (Kamboçya, Myanmar 1994); Maden Kaynakları Yasası (Çin Halk Cumhuriyeti 1997); Maden Geliştirme Yasası (Malezya 1994); ya da Madencilik Düzenleme Temel Yasası (Endonezya 1967) gibi değişik, ancak birbirine yakın adlarla adlanmaktadır.

Devletin Malı Olması : Doğal kaynaklar hemen bütün ülkelerin maden yasalarında devletin, ya da halkın (bazen de kralın) malı olarak nitelenmektedir. Bunun dışında yalnızca ABD, Kore ve Japonya kalmıştır. ABD'nde doğal kaynaklar başvuru-patent sistemi ile özel mülkiyet konusu olarak ele alınmaktadır. Yakın zamana kadar doğal kaynakların özel mülkiyete konu olduğu Güney Afrika Cumhuriyeti'nde de geçen ay yapılan değişiklikle doğal kaynakların devletin malı olduğu kuralı yaşama geçirilmiştir. Japonya'da ruhsatları devlet verse de ruhsatsız yerlerdeki madenler sahipsiz; ruhsatlı yerlerdeki ise yeraltında iken bile ruhsat sahibinin malı kabul edilmektedir.

Ulusal kişi ve şirketlerin katılımıyla işletme : Japonya'da o ülkenin yurttaş olmayan bir kişi ya da orada kurulu olmayan bir şirket maden hakkı elde edemiyor. Kore yasası yabancıların ve sermayesinin çoğunluğu yabancıların olan şirketlere maden hakkı tanımıyor. Bu yasada ayrıca devlet işletmeleri için de ayrı maddeler yer alıyor.

Karşı bir örnek olarak Moğolistan yasası ise yabancılarla da maden hakkı vermektedir.

İlk Başvurana Hak Tanınması : Hemen bütün yasalar başvurusu ilgili makama önce ulaşan tarafa hak tanımaktadır. Bazılarında ayrıca yeterlilik aranmakta. Bazı ülkelerde ise sahalar ihaleye çıkarılıp ruhsatlandırılabilir.

Ruhsat Güvencesi Verilmesi : Kamboçya yasasına göre çeşitli konulardaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmecinin ruhsatı iptal edilebilmektedir.

Endonezya yasasının 22. maddesine göre de bazı koşulları yerine getirmeyen işletmecinin ruhsatı iptal edilebilir.

Kore yasası da, belli eksik ve yanlışlıklar durumunda maden haklarının iptalini düzenlemektedir.

Filipinler yasası da, tanımlanmış koşullarda ruhsat iptaline yer veriyor.

TBMM'nin geçen döneminde görüşülmesi tamamlanamayan maden yasa değişikliği tasarısının getirmeye çalıştığı maden haklarının kaldırılamayacağı ve sürdürülemez duruma geldiği ortaya çıktığında bile 6 ay ek süre verilmesi uygulamalarının benzerlerinin başka ülkelerin ulusal maden hukuklarında pek yerinin olmadığı görülüyor.

⁸² *Asian Mineral Laws, Japan Trade Agency*

Madencilik Yapılamayacak Yer ve Koşulların Belirtilmesi : Ulusal yasaların hemen her birinde madencilik yapılamayacak olan bazı ortamlar sıralanmaktadır. Buralarda ya hiç işletme yapılamamakta ya da özel izinler alınması gerekmektedir.

Brunei yasasına göre kutsal yerlerde, demiryolu, kanal, vb yapıların 30 m yakınında madencilik yapılamaz; madencilik yapılırken çalı temizlenebilir ama ağaç kesilemez.

Kamboçya yasasına göre ulusal, kültürel ve artistik miras alanlarında madencilik yapılamaz.

Endonezya yasasına göre, savunma tesisleri çevresinde; maden ruhsatı verilmeyen yerlerde; mezarlıklar ve kutsal yerlerde; karayolu demiryolu su kanalları elektrik hatları vb kamu tesislerinde; ayrıca izin alınmadıkça varolan yapılar, konutlar ve fabrika sahalarında madencilik yapılamaz.

Çin Halk Cumhuriyeti yasasına göre, yetkili makamlardan özel izin alınmadıkça limanlar, havaalanları ve savunma tesislerinde; önemli endüstri bölgelerine, büyük su yapılarına ve kentlerin büyük belediye yapılarına belli bir uzaklıktan yakında; demiryolu ve önemli karayollarına belli bir yakınlıkta; önemli ırmak ve seddelere belli bir uzaklıkta; doğal koruma alanlarında, önemli doğal manzara yerlerinde, önemli tarihsel taşınmazlarda ve devlet koruması altındaki tarihi ve doğal güzellik alanlarında; devletin yasakladığı başka yerlerde madencilik yapılamaz.

Madenlerin kamu mülkiyetinde olmadığı ABD’nde bile, Humpries and Vincent (2001), ABD’nde kamu arazilerini çok düşük bedellerle madencilığe açan 1872 yasası ile verilen izinleri düzenleyen BLM (Arazi Kullanımı Bürosu) tarafından yapılan bir değerlendirmeye göre, BLM’nin sorumlu olduğu 700 milyon dönümlük alanda madencilik yapılırken bunun 165 milyon dönümlük bölümü ulusal parklar, yaban yaşamı koruma alanları, vb nedenlerle madencilığe kapatılmış; ayrıca 182 milyon dönümlük kesimde de BLM temsilcisinin kabul etmediği planlara göre madencilik yapılamayacağı kararı verilmiş olduğunu not etmektedir.

Japonya’da Çevre Eşgüdüm Kurulu, bir sahada kamu yararı açısından ya da tarım, ormancılık, ya da başka bir endüstri açısından madencilik yapılamayacağına karar vermişse burası her türlü ya da belli bir tür madencilığe kapatılır. Japon yasası öteki ülke yasalarındakilere ek olarak bataklıklar, göller, barajlar, parklar, hastane ve okullar, vb yerleri de madencilik yapılamayacak alanlara katmış.

Kore yasasına göre işletmeci, Kent Planlaması Yasası, Erozyon Denetimi Yasası, Ormancılık Yasası, Kamu Su Yüzeyi Denetimi Yasası, Akarsu Yasası, Doğal Parklar Yasası, Tarımsal Alanlar Kullanma ve Koruma Yasası, Özel Karayolu Yasası, Askeri Tesisler Koruma Yasası ile ilgili makamların iznini almak zorundadır. Kore yasasındaki kısıtlamalar da Japonya yasasının benzeridir.

Laos yasası korunan ormanlar, kültürel sahalar, ulusal savunmayla ilişkili sahalar, vb yerlerde madenciligi yasaklamaktadır.

Filipinler yasasına göre askeri alanlarda; özel izin alınmadıkça mezarlıklar, kamu ve özel yapılar, arkeolojik ve tarihsel sitler, köprü karayolu demiryolları, barajlar ve öteki altyapı projeleri, plantasyon ve değerli tarım ürünü üretim alanlarında;

eski yaşlı ormanlarda; ulusal parklarda; bölgesel ya da belde korularında, parklar ve yeşil kuşaklarında; kuş cennetlerinde madencilik yapılamamaktadır.

Bunların dışında, son yıllarda daha kesin yasaklamalar ortaya çıkmaya başladı : ABD’nde önce Montana ve daha sonra Wisconsin eyaletlerinde siyanür liçi ile madencilik yasaklandı; benzer bir yasaklama Slovakya’da getirildi; bu yıl Kosta Rika turizm ve orman gelirlerini koruyabilmek için topraklarını açık maden işletmelerine kapadı.

Ussal Madencilik Yapılmasının İstenmesi : Ulusal yasaların önemli bir bölümünde maden yataklarının israf edilmeden işlenmesini sağlayacak yaklaşımlar yer almakta; bunun için ussal madencilik terimi ile anlatılan önlemlere uyulması istenmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti yasası devletin maden kaynaklarının ussal yollarla geliştirilip kullanılmasını (rational development and utilisation) gözeteceğini belirtiyor. Yasaya göre işletmeci cevher kazanım oranını tasarlanana uygun gerçekleştirmek zorunda. İşletilen cevher minerali ile birlikte bulunup ticari değeri olan öteki mineraller de kazanılmak ve ziyan edilmemek zorunda.

Kamboçya yasası “proper exploration and mining operations” kavramını kullanmaktadır. Buna göre işletmeci, çalışmalarını Bakanlığın kabul edeceği fizibilite ve işletme plan ve programları ve garantiler çerçevesinde yürütmek zorundadır.

Japonya yasası da ruhsat sahibinin bir işletme planı vermesi ve onaylı plana uygun işletme yapmasını istiyor.

Kore yasasına göre de ruhsat sahibinin bir maden işletme planı hazırlayıp Bakanlığın onayını almasını zorunlu tutuyor. Bakanlık bu planın değiştirilmesini isteyebilir.

Laos yasası bir fizibilite hazırlanmasını gerektiriyor.

Filipinler yasası doğal kaynakların akılcı işletilmesini devletin görevi sayıyor. Arama sonunda ruhsat sahibi bir fizibilite hazırlayıp kabul ettirmek zorunda.

Korunan Havzalar (Rezervasyonlar) : Bazı ülkelerde bazı maden havzaları ya da bazı maden türleri korumaya alınmaktadır.

Kamboçya yasası Bakanlığın maden potansiyeli olduğu bilinen bazı sahaları korumaya alıp açık ihaleye çıkarabileceğini belirtmektedir.

Laos yasası özel bir madenin çıkarılabilmesi için korumaya alınan sahaları ayırmaktadır.

Filipinler yasası, ulusal çıkarlar gerektirdiğinde, örneğin ulusal kalkınma için kritik bulunan endüstrilerin gereksindiği stratejik hammaddeleri ya da bilimsel kültürel ekolojik değerinden ötürü bazı mineralleri kollamak üzere, Devlet Başkanı’nın Maden Koruma Havzası ilan edebileceği kuralını getirmektedir.

Bu sahalarda işletme ya da yönetimin nasıl yürütülebileceği her yasada, özellikle de Filipinler yasasında ayrıntılı bir biçimde düzenlenmektedir.

Kısıtlı Madenler (Protected) : Çin Halk Cumhuriyeti yasasına göre ulusal ekonomi için çok değerli olan ya da devlet tarafından kısıtlı madencilik yapılması kararı alınmış olan madenler devlet eli ile ve planlı işletilir.

Laos yasası hükümete bazı madenlerin dışsatımını kısıtlamak ya da yasaklamak üzere, ya da hiç değilse ham dış satımını engelleyen karar verme yetkisi vermektedir.

Tayland yasası hükümete dışalım ya da dışsatım kısıtlaması getirme hakkı veriyor.

Elemegi Madencilik : Birçok ülkede kendi emeği ile ve teknoloji kullanmadan madencilik yapanların hak ve sorumlulukları ayrı bir başlık altında işlenmektedir. “Artisanal Mining”, “Individual Mining”, vb terimlerle işlenen bu alanda ayrı ruhsatlar düzenlenmekte ve bunların haklarının büyük maden işletmelerine karşı korunması yönünde önlemler konmaktadır.

Kamboçya yasası yalnızca kendi yurttaşlarına 1 hektarı aşmayan büyüklükteki arazilerde 10 m’yi aşmayan derinliklerde el aygıtları ile yürütülmek üzere ayrı bir Elemegi Madencilik Ruhsatı vermektedir.

Endonezya yasası bunu “Halkın Madenciligi” olarak adlandırıyor ve bunu ancak yerel kişilere verilen özel bir ruhsat ile düzenliyor. Genel madencilik çalışmaları bunların zararına yapılamaz kuralı bulunuyor.

Laos yasası yalnızca kendi yurttaşlarının alabileceği elemegi madencilik ruhsatlarını da düzenliyor.

Filipinler’de küçük çaplı madencilik ayrı bir yasa ile düzenlenmiş durumda.

Tayland yasası bunu bireysel madencilik adı altında düzenliyor.

Sözleşmeli İşletmeler : Kamboçya yasasına göre Bakanlık büyük projelere elverişli alanlarda ruhsat verdiği taraf ile ek bir Maden Yatırım Sözleşmesi yapabilmektedir.

Filipinler yasasına göre bulunan yatakların işletilebilmesi için, işletmeci ile hükümet arasında ya üretim paylaşması, ya ortak üretim yapılması ya da ortak girişim esasına göre düzenlenen bir sözleşme yapılması gerekiyor. Bunun yerine hükümetle yalnızca finansal ve teknik yardım anlaşması da yapılabiliyor.

O ülkelerin yasalarında bu sözleşmelerin nasıl düzenleneceği ayrıntılı olarak işleniyor.

Teşvikler ve Çevre Korumaya Öncelik Verilmesi : Yasaların çoğunda işletmelerin teşvikine ilişkin fazla bir kural konmamakta ve bu husus ticari yaşamın özendirilmesine, teşvikine yönelik hükümet politika ve tasarruflarına bırakılmaktadır. Yine de az sayıda yasada bazı özendirme önlemleri sıralanmaktadır. Bunların sektörün bütününe ayrıcasız uygulanacak bir örneği hiçbir yasada yoktur. Daha çok çevre koruma ya da araştırma geliştirme uygulamaları özendirilmektedir.

Filipinlerde ayrıca bilimsel ve teknolojik geliştirmeye yönelik harcamalar da yasa ile destekleniyor. Eğitime, yerel ürünlerin kullanımına, yerli işgücünün kullanılmasına da destek veriliyor.

Çevresel ve Toplumsal Etki Değerlendirmesi (ÇED) İstenmesi : Yeni yasaların nerede ise hepsinde ÇED yapılması ve onay alınması zorunluluğu var. En yeni değişikliklerde artık bunun toplumsal etki değerlendirmesini de kapsayacak şekilde ÇTED biçiminde hazırlanması isteniyor. Çoğu yasada bu, arama başlarken yapılıyor.

Filipinlerde ise arama sonrasında ÇED hazırlanması zorunluluğu var.

Hindistan'da 1986 Çevre Koruma Yasası uyarınca ÇED hazırlanıp Çevre ve Orman Bakanlığı'nın onayının alınması gerekli. Çalışma sırasında da her 6 ayda bir gelişme raporu verilmesi isteniyor.

Papua Yeni Gine ve Endonezya'da son yıllarda daha fazla yabancı sermaye çekebilmek için çevre koruma standartlarının gevşetildiği bildiriliyor⁸³.

Güney Amerika ülkeleri bu konudaki gelişmelerde başı çeker durumdalar.

Dundee Üniversitesi'nden Elizabeth Bastida⁸⁴ üç Güney Amerika ülkesinde madencilik alanında uygulanan sürdürülebilir kalkınma ilkelerini kıyaslayarak incelediği yayınında Şili'de merkezi bir çevre yasasının bulunduğunu ve bunun madencilik de uygulandığını; Arjantin'de sektörel bir yaklaşımın seçildiğini; Peru'da ise 1990'a kadar merkezi bir çevre yasası uygulanırken, daha sonra madencilik özgü çevre kurallarının uygulanmasına geçildiğini ortaya koyuyor. Uygulamalar, Şili'de bakanlıklar arası bir komisyon; Arjantin'de yerine göre madencilik ya da çevre bakanlığı yetkilileri; Peru'da ise Maden Bakanlığı tarafından yürütülüyor. Sistemin yönlendirilmesinde ÇED(çevresel etki değerlendirme) ya da TÇED(toplumsal ve çevresel etki değerlendirme) araçlarından yararlanıyor. Şili'de yalnız arama değil, prospeksiyon aşaması için bile, elbette madencilik işlemlerinde de yalnızca ÇED değil, TÇED de yapılması zorunlu. Arjantin'de de ağır makine kullanılan ve kazı yapılan prospeksiyon çalışmalarında ve her türlü aramada (elbette madencilikte de) ÇED yapılması gerekiyor. Peru'da aramada ÇED gerekiyor. Şili'de istenirse de Peru ve Arjantin'de kapanış planlarının önceden hazırlanması ve bunun için ayrı ÇED hazırlanması isteniyor.

Bilgilerin Halka Açıklanması : Yukarıda anılan üç Güney Amerika ülkesinde de halkın katılımı ve temel bilgilere ulaşılabilmesini sağlayan kurallar bulunuyor.

Bir başka örnek olarak Kamboçya yasası da ruhsatlar ile ilgili bilgilerin ruhsat dönemi sonuna kadar saklı kalması kaydıyla, çevresel ve toplumsal konulardaki bilgilerin halka açıklanabileceğini kabul etmektedir.

Kapanışa İlişkin Kurallar ve Güvence İstenmesi : Yasaların çoğunda kapanış sırasında uygulanacak planın da baştan hazırlanması isteniyor. Bunun için bir güvence verilmesi de giderek daha sık istenir oldu.

⁸³ Mehta, P.S., 2002, *The Indian Mining Sector: Effects on the Environment&FDI Inflows*, OECD, CCNM Global Forum on International Investment, Conference on Foreign Direct Investment and the Environment

⁸⁴ Bastida, E., 2002, *Integrating Sustainability into Legal Frameworks for Mining in Some Selected Latin American Countries*, MMSD Report 120

Bir örnek olarak, Filipinler yasası kapanışta çevrenin teknik ve biyolojik olarak yeniden düzenlenmesine yönelik bir program verilmesi ve buna uygun bir güvence fonu sağlanması isteniyor.

İşçi Sağlığı ve Güvenliği : Kamboçya yasası ruhsat sahibini, bu konudaki önlemleri işletme planında ayrıntılı biçimde işlemesini ve ayrı bir işçi sağlığı ve güvenliği planı hazırlamasını zorunlu tutmaktadır.

Filipinler yasası işçi sağlığı konusunda ilgili yasalara değiniyor ve madenlerde 16 yaşından küçüklerin çalıştırılmayacağını belirtiyor.

Güney Afrika'da 1996 yayınlanmış bir Maden Sağlık ve Güvenliği Yasası var.

Japonya'da da bir Madencilik Güvenlik Yasası var.

Kanada, Kore, Almanya ve Yeni Zelanda'da ise, maden çalışanlarının güvenlik ve sağlıkları maden yasalarıyla değil, ilgili iş güvenliği yasalarıyla düzenleniyor.

Vergiler : Madencilik işletmelerine uygulanan vergiler, Parsons⁸⁵ tarafından Ekonomik Rant Vergileri (ürün, satış ya da kazançta göre belirlenen devlet hakkı, vergi ve harçlar; hükümetlerin işletme kazancından aldıkları paylar; ürün paylaşma sözleşmeleri uyarınca hükümetlerin aldıkları paylar; maden hakları karşılığı alınan bedeller); Kullanıcı Öder Vergileri (sahaya ulaşım için kullanılan arazilerin bedelleri; ruhsat ve izin harçları; sigorta ve işsizlik primleri; altyapı vergileri); ve Şirket Vergileri (gelir ve kurumlar vergisi; KDV ve satış vergileri; gümrükler) şeklinde sınıflanmaktadır.

Yüksek riskli, sermaye yoğun, pazardaki fiyatlara bağımlı, kârlılığı devirsel, uzak yerlerde ve kısa ömürlü, kapanırken restorasyonu gereken bir işletme yatırımı olan madencilik vergilendirilirken, yatırımcılar bu vergilerin dış yatırımı özendirici olması, uzak bölgelere yatırımı özendirmesi, fiyat dalgalanmasına uyumlu olması, sermaye yoğun olan sektörü gözetmesi, restorasyonu desteklemesi ve madencilik sınırlı ömürlü oluşu ve yüksek riskini göz önüne almasını istemektedir. Hükümetler ise, daha fazla gelir elde etmenin olanaklarını arıyor.

Kanada'da gelir vergisi, federal hükümete %28,84, yerel hükümetlere %8,9-17 oranında ödenmektedir.

Avustralya'da gelir vergisi oranı %36'dır. Vergilerin %80'i merkezi hükümete, kalanı federal hükümetlere ayrılmaktadır. Devlet hakkı taşocakları için birim başına, madenler için satış gelirlerinden değişik oranlarından, bazı durumlarda da kâr üzerinden alınmaktadır.

Şirketlere uygulanan gelir vergileri, Bolivya'da %25; Bostvana'da %25; Brezilya'da %33; Şili'de %35; Guyana'da %35; Endonezya'da %30; Meksika'da %34; Peru'da %30; Güney Afrika'da %43-51; Surinam'da %35; Kolorado'da %35; Venezuela'da %30; Zimbabve'de %37,5 arasında değişmektedir.

Endonezya'da üretime başlanana kadar KDV alınmamaktadır.

Arjantin'de⁸⁶ 1993'te yapılan düzenlemeler ile devlet hakkı %3'ün altına indirilmiş, 30 yıl vergi duraylılığı sağlanmış, amortismanın 3 yılda yapılması hakkı

⁸⁵ Parsons, B., 1998, *Comparative Mining Tax Regimes*, PriceWaterhouseCoopers

verilmiş, alt yapıya yatırım vergi dışı bırakılmış, aramada %100 vergi indirimi sağlanmıştı. Gelir vergisi oranı %33'tür.

Devlet payı, Zimbabve'de satış gelirin %0,875 ile Kanada(Ontario)'da vergiye esas kârın %20'si arasında değişmektedir.

Nijerya'da⁸⁷ gelir vergisi %20-30 arasında iken, 3-5 yıl vergi bağışıklığı, alt yapı harcamalarına vergi indirimi, vb kolaylıklar sağlanıyor.

Brunei'de devlet hakkının yanında toprak kirası ve yılda iki kez ayrı bir kira ödemek gerekiyor.

Myanmar'daki devlet hakkı, satış değeri üzerinden %1-7,5 arasında değişmektedir.

Filipinlerde ayrıca pasa ve atıklar için de yılda iki kez ödeme yapılması isteniyor. Devlet hakkı, satışın %2,5'i. Amortismanın olağandan iki kat daha kısa sürede uygulanması kabul edilmektedir.

Japonya'da devlet hakkı satış tutarının %0,7-1'i arasında değişiyor.

Bu oran Moğolistan'da %2,5, Laos'ta %2-5, Kamboçya'da %3-5, Vietnam'da %15'tir.

Ülkemiz maden yasasının daha da liberalleştirilmesini ve ne yaptığına bakılmaksızın tüm madencilik işletmelerinin vergi indirimleri ile desteklenmesini isteyenlere bakılırsa ülkemiz madenciliği, brüt gelirin %74'ü kadar vergilendiriliyor⁸⁸. Bu hesap çıkarılırken %15 KDV de sektörün gelirin vergilendirildiği bir kalem olarak sayılıyor. Oysa, KDV'nin gelir üzerinden kesilmediğini; bunun, ticari işlemlerde işletmecinin alıcıdan kestiği KDV'lerden kendi alımlarında ödediği kadarı indirildikten sonra arta kalanı devlete ödenen bir vergi olduğu göz önüne alındığında bu hesabın içinde olmaması gerektiği açık. Bu hesapta Kurumlar Vergisi'nin dışında Stopaj'ın da ayrı bir vergi gibi sıralamaya katılması ve stopajın ayrı bir vergi olmayıp sonraki gelir(kurumlar) vergisinden düşülmek üzere satıcıdan yapılan bir kesinti oluşu da göz ardı edilmiş. Bu değerlendirmede devlete ait yer altı kaynağı işletildiği için alınan devlet hakkı, buluculuk hakkı, fon kesintisi ve belediye hakkı için yapılan toplam en çok %14'lük kesintiye de başka sektörlerde olmayışı vurgulanarak dikkat çekiliyor. Oysa, başka bütün sektörlerin hammaddelerinin bir bedel ödenerek gider karşılığı elde edildiği düşünülürse, madencilikteki bu uygulamanın da bir vergi olmadığı unutulmaktadır.

Yukarıda değişik ülkelere ilişkin olarak sıralanan bilgilere bakıldığında madenciliğin vergilerinin %28'in altına çekilmesi isteğinin aşırılığı ortaya çıkmaktadır.

⁸⁶ San Miguel, D.N., 1999, *Is mining a model of fiscal federalism in Argentina? A comparative study with Canada and Australia*, CEPMLP Annual Review 3, article 3

⁸⁷ Uche, O., 2000, *A Legal Guide to Investing in Nigeria's Mining Sector*, Mining 2000 Seminar, CEPMLP, University of Dundee

⁸⁸ DPT, 2000, 8. Beşyillik Kalkınma Planı Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Rapor

Ekler : Ayrıca bazı ülkeler maden alım ve satımının, kimi ülkeler taşınmasının izinle yapılabileceği kuralını getiriyor. Tayland yasası metalurji süreçlerini de maden yasası kapsamına alıyor.

Farklı davranan ülkeler : Bu döküm gözden geçirildiğinde ülkeler arasında dikkat çekici farklılıklar olduğu dikkat çekiyor. Bazı ülkeler öncelikle kendi yurttaşlarına işletme hakkı verirken; pek çoğu, sorumluluklarını yerine getirmeyen işletmecinin ruhsatını iptal edebilirken; çoğu ülkede, ulusal parklar, tarihsel sitler, değerli ormanlar, barajlar, yollar, tarım arazileri ya da başka özel yerlerde madencilik yapılamamakta ya da ancak özel izinlerle yapılabilmekte iken; bazı ülkeler, yasalarında maden yataklarının ısfraf ve ziyan edilmeden ussal kullanılmasını sağlayacak önlemler koymuş iken; bazı ülkeler, bazı maden türleri ya da bazı maden sahalarını korumaya alırken; bazı ülkeler, bazı madenlerin dış alım ya da satışına kısıtlamalar koyup ülke endüstrisini korumaya çalışırken; bazı ülkeler, kendi başına el emeği ile madencilik yapan yurttaşlarını koruyacak hükümleri yasalarına koyarken; bazı ülkeler, yalnızca çevre korumaya, araştırma geliştirmeye özendirme önlemleri uygularken; bazı ülkeler maden işletmelerini özel sözleşmelerle devrederken; bazıları, işletmelerin dışında arama aşamasında, giderek prospeksiyon aşamasında bile ÇED, bazıları da TÇED hazırlanmasını isterken; bazı ülkeler, önemli bilgileri halka açarken; bazıları, kapanış aşamasında yapılacak düzenlemelerin planının önceden hazırlanması ve bunun karşılığında güvenceler yatırılmasını zorunlu kılarken; bazı ülkeler, işçi sağlığını kollayan kuralları yasalarına koyarken; bazıları, madenciliğin kamu gelir kaynaklarını artırıcı biçimde uygulanmasına yönelik vergi düzenlemeleri yaparken, bazıları da bunları ya boşlayan ya da tam tersine yönelen uygulamalar getiriyor. Bu farklılıkların altında, küresel kapitalizmin pazarı ya da hammadde deposu olmak zorunda olmak ya da ulusal çıkarların korunmasına ağırlık verilmesi yatıyor.

Ülkemizde Maden Yasası Sorun(sal)ı

Son yıllarda ülkemizde en yoğun tartışılan konulardan biri madenciliğin sorunları ve geride bıraktığımız yılın gündemindeki en tartışmalı konulardan biri de hazırlanan bir “Maden Yasasında Değişiklik Yasa Tasarısı” oldu. Bu tasarı kamuoyundan gizli ve sektörü temsil ettiği savındaki örgütlerce hazırlanıp sınırlı bir siyasal destekle ve duyulduğunda çok sert karşı çıkışlarla karşılaşılmasına karşın bazı ödünlerle hükümete kabul ettirilerek yasalastırılmak üzere meclise gönderilmişti. Meclis komisyonlarında da bazı değişikliklerle yumuşatılmasına karşın, Meclis’te daha ileri gidilemedi ve seçimlerden sonra zamanında yasalaşamadığı için kadük oldu.

Taslağın baskın özelliği madencilik girişimlerini engelleyen ve kısıtlayan her türlü yasanın bu yöndeki kurallarının değiştirilmesi ve madencilik adına girişilecek her türlü etkinliğin teşvikini sağlayan kurallar getirilmesi idi. Bu yapılırken yasalar ve bürokrasi tarafından, çevre, orman, mera, yüzey suyu, tarihsel miras, kıyılar, vb doğal varlıkların korunması adına madenciliğin engellendiği; oysa, yeraltında esir bırakılmış doğal kaynaklarımız işletilirse yoksulluğu yenebileceğimiz; ve bunun için de, bu hukuksal engellerin temizlenmesi gerektiği tezi savunuluyordu. Konu, zaten birkaç yıldır altın işletmeciliğine girişen ve yargı engelini her türlü siyasal desteğe karşı bir türlü aşamamış olan bir çokuluslu şirketin savunulması

çerçevesinde yoğun tartışılan bir gündem maddesi olmuştu. Bu tartışmaları yönlendirmede her türlü yalanı, iftirayı, saptırmayı ve yanlış bilgilendirmeyi kullanan bir propaganda programı uygulanmış ve kamuoyu, ulusal çıkarları gözetmeyen, çokuluslu şirketlerin önünü açmaya yönelik değişikliklere karşı yumuşatılmıştı. Nitekim, hazırlanan değişiklik taslağında da baskın olarak, sözü edilen çokuluslu şirketin beklentilerinin gerçekleştirilmesine yönelik değişiklikler göze çarpıyordu. Bu yöndeki hazırlıklar birkaç yıldır YMGV'nın yayınlarında⁸⁹, katılanların önemli bir bölümü yabancı şirket çalışanlarından oluşan 8. Beşyıllık Plan Madencilik Özel İhtisas Komisyonu'nun raporunun bazı bölümlerinde ve son dönemde de Madencilik Sektörü Başkanlar Konseyi Birliği toplantılarında kendini göstermişti. Son tasarısı da hemen hemen bütünü ile bu sürecin ürünü olarak kabul edilebilecek değişiklikleri kapsamakta idi.

Oysa, ülkemizin maden hukukunda neoliberalizmin isterleri doğrultusundaki asıl köklü değişiklikler daha seksenli yıllarda gerçekleştirilmişti.

1980 yılının 24 Ocak ekonomik kararlarının uygulamaya konulmasında yaşanan zorlukların 12 eylül 1980 askeri darbesi ile aşılmasının ardından, ülkemizde ulusal politikaların yerine açık açık çokuluslu şirketlerin politikaları uygulanmaya başlandı.

1983 sonrasında çıkarılan yasalarla yabancı sermayenin ülkemize girişi ve kolayca dolaşımı amaçlandı. Buna açılan en önemli alanlardan biri de madencilik oldu. 1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı Maden Yasası ile yerli ve yabancı sermayeye madencilik sektöründe önemli imtiyazlar tanındı.

MTA ve Etibank'ın kuruluş yıllarının sonrasında, 1930'lu yılların sonunda madencilik üretim alanındaki artış hızı %30'ları geçmişti. Bugün gelinen noktada bu üretimleri sürdüren Etibank, bir holdinge dönüştürülerek 7 ayrı AŞ kuruldu ve bunlar birer birer özelleştirilmeye başlandı.

1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı Maden Yasası ile MTA da, arama çalışmalarını ruhsatlandırmada herhangi bir firmaya eşitlenerek kısıtlandı. Böylece MTA'nın en önemli işlevi kısıtlandı ve Enstitü yalnızca ruhsat alabildiği yerlerde çalışabilen bir kurum haline getirildi.

1994 yılında çıkarılan ve yap işlet devret modelini öngören 3996 sayılı yasayla da devletin hüküm ve tasarrufu altındaki madenlerin işletilmesi yabancıların imtiyazına açıldı.

Cumhuriyet Türkiye'si, madencilik'in Anadolu'daki altın dönemi idi. Bütün dünya az gelişmiş ülkelere örnek olması gereken (bizim, şimdi yaşayan yurttaşlarımızın da hiç unutmaması gereken) atılımlar yaşanmış, bu dönemde. örnek ve güçlü kamu kurumları kurulmuş. Yatırımlar yapıp ve yatırım kompleksleri kurulmuş. Ülke önemli bir madencilik sektörüne sahip olmuş. Yetmişli yılların ortalarına kadar süren bu dönem, daha sonra küreselleşen kapitalizmin önce ideolojik ve sonra finansal saldırısı ile yok edilmeye çalışılıyor.

Bu süreçle, Etibank Türkiye'nin en büyük kamu iktisadi teşekkülü iken ve yıllık 500 milyon dolar satış, 300 milyon dolar ihracat 170- 180 milyon dolar kâr

⁸⁹ örneğin "2000'li Yıllarda Madencilik Stratejisi" (Mayıs 2001)

yaptığı dönemleri olmasına karşın, bazı kısımları zarar ediyor, kâr ve zarar edenleri ayırt edilmeli gerekçesi ile, kamusal hizmet işlevi yok sayılarak, kazanan bölümleri satılıp yıllardır yatırım yapılmayan bölümlerinin de kapatılması yoluna gidildi.

Böylece, ülkemizin yeraltı ve yerüstü doğal kaynakları açısından (Wolfram, Krom, Bor, Alüminyum, Bakır, Altın, Gümüş vs) oldukça çeşitliliğe sahip olmasını ve çevre koruma uygulamalarındaki zayıflığı göz önüne alan çokuluslu şirketler ülkemize yönelir diye beklendi.

Bu yolda, önce dışa açılma ve liberalleştirme baskısı ile maden ürünleri dışalımını çekici kılındı. Sayısız işletme kapandı.

Sonra, kamu madencilik kurum ve kuruluşları siyasal güdülerle işlemez duruma getirildi, eylemsizleştirildi. Özelleştirme yasalarının gündeme alınmasıyla 1986 yılından sonra KİT'ler teknoloji yenileme yatırımları yapılmayarak, istihdam yapısı siyasal müdahalelerle bozularak zarar eder duruma getirildi. Yatırımlar kesildi; işletmelerin verimsizleşmesine ve yenilenememesine göz yumuldu; varolan kuruluşlar parçalandı; kimi kapatıldı; kimi satıldı. Madencilik alanındaki istihdam hızla azaldı.

Küreselleşme kurumlarının dayattığı özelleştirmeci ve yapısal dönüştürmecî uygulamalar, madencilik kesimindeki kamu kurumlarının tam anlamı ile yıkımı oldu. Ülkemizde kamu eli ile kurulan ve yaşatılan maden çıkarma ve işletme tesislerini bir anımsamak bile, kamu kuruluşlarının olmaması durumunda Cumhuriyet Türkiye'sinde madencilik olmamış olacağını göstermeye yeter : kömürde Zonguldak ve linyit sahalarının bütününe yakını, bakırda KBİ, alüminyumda Seydişehir, demir çelik işletmeleri, ferrokrom tesisleri, bor sektörünün bütünü, vb. Bunların özel girişimcilik eli ile gerçekleştirilebileceğinin düşü bile kurulamazdı. Daha doğrusu, borda, manyezitte, kromda ve başka bir çok doğal kaynaktaki olduğu gibi işlenmeden doğrudan dışsatımı olanaklı ve dış pazarlarca istenen bir kaynak için küçük yerli özel girişimciler ya da yabancı sermaye eli ile yapılan işletmelerin dışında bir madencilik sektörüne sahip olamazdı bugün ülkemiz, eğer kamu yatırımları olmasa idi. Kamu işletmelerinin sorunları ayrıca ele alınmak üzere, Türkiye madencilik sektörünün kamu ağırlıklı olmasını gerekli ve zorunlu kabul etmek ve bundan da geleceğe yönelik dersler çıkarmak gerekirken, bu kamu kuruluşlarında yeni ve yenileme yatırımları durdurulduğundan beri madencilik toplam yatırımlar içindeki payı da hızla düşmeye başladı. Toplam sabit sermaye yatırımları içinde madencilik yapılanların payı 1985'te %8,17 iken, bu oran 1999'da %0,99'a düştü⁹⁰. GSMH içindeki madencilik sektörünün payı da buna koşut olarak düştü : 1986'da %2,11'den 1999'da %1,48'e.

Dışsatıma yönelik maden işletmeciliği ağırlık kazandıkça da, madencilik çalışmalarının ülke ekonomisine katma değeri hızla düştü. Madencilik sektörünün kullandığı makine, donanım ve gereç üretimi özendirilmedi ve bu alandaki hemen her girişim dışalım kaynağı oldu.

Madencilikle birlikte doğal sermayenin korunmasına yönelik önlemler alınmadığı, bırakın önlem alınmasını bu konuda bir bilinç geliştirilmediği ve giderek bu

⁹⁰ Arıoğlu, E. ve Yılmaz, A.O., 2002, *Ülkemiz Madencilik-Enerji Sektörünün Değerlendirilmesi*, TMMOB İKK "Küreselleşme ve Doğal Kaynaklar Paneli", İstanbul

yöndeki istekler kınanır olduğu için de doğal sermayede gözle görülür bir tükenme süreci yaşanmaya başladı.

Kısacası, 1980'den sonra hızla liberalleştirilmeye çalışılan madencilik sektörü, özelleştirmelere, liberalleştirmelere, dış satıma yönelik gelişmesi için teşviklere karşın derin bir bunalıma düşmekten kurtulamadı. Beklenen yabancı yatırım akışı gerçekleşmedi. Ülkemize madencilik işletmeleri için çok sınırlı ölçüde bir yabancı sermaye akımı oldu. Bunlar, hemen hemen kesinlikle, yalnızca son on yılda ilgi göstermeye başladı ülkemiz madenciliğine. 1980'den bu yana ülkemizde çoğu mermercilik için olmak üzere madencilğe yatırım yapmak üzere izin alan 85 yabancı sermaye kuruluşu hepi topu 275 milyon dolar getirmeye söz verdi. Bu miktar, ülkemize yönelen toplam yabancı yatırımın yalnızca %0,9'u⁹¹. Bir çeşitlilik peşinde değiller. Öncelikle mermercilik ve altın işletmeciliğine istekliler. Çok az sayıda bakır işletme tasarısı ve yakın zamanda dillendirilen bir de çinko sahası var ilgi alanlarında. Bunların hiç biri ülke içinde metal işleme endüstrisi kurma düşüncesine sahip değil. Mermer dışında endüstriyel hammaddeler alanına pek ilgi gösterdiklerine tanık olunmadı. Hepsi, çokuluslu şirketler. Güçlü bir sermaye yapıları var. Bu nedenle geliştirmeyi hızlı yapabiliyorlar. Arama çalışmalarında daha önce MTA tarafından üretilmiş zengin bilgi dağarcığını kullanıyorlar. Hırslı bir politika izliyor, medyayı, kamu oyunu, kamu görevlilerini kendilerinden yana etkilemek için her yolu deniyorlar. Madenciliğin masaya yatırıldığı her platformda temsilcileri var ve sayıca bile ağırlık sahibi oluyorlar. Madencilik sektörünün meslek ve sivil toplum örgütlerini kendi yanlarında tutabilmek için ellerinden geleni yapıyorlar.

Şimdi de, neoliberalist politikaların yıkıma sürüklediği madenciliğimizin bu durumunu fırsat bilip başta Maden Yasası'nı ve bununla birlikte birçok yasayı her yönü ile kendi çıkarlarına değiştirme çabası içine girdiler. Geçen yıl yasalaştırılması denenen tasarının gerekçesi, madenciliğin sorunlarını "*madencilik mevzuatı dışındaki mevzuatlar, çevresel endişeler, madencilğe getirilen kısıtlama ve yasaklamalar ile ağır ve çok süre alan bürokratik işlemler*"⁹² olarak dile getirmekte ve yukarıda açıklanan bunalım nedenlerini daha da şiddetlendirecek değişiklikler getirmeye yönelmektedir.

Bu değişiklik tasarısı ile,

- Zeytinliklerin, ormanların, ağaçlandırma alanlarının, ulusal parkların, kıyıların, meraların, tarım alanlarının, içme ve kullanma suyu barajlarının koruma alanlarının, tarihsel ve doğal sit alanlarının ve turizm bölgelerinin kayıtsız koşulsuz madencilğe açılması;
- Bu konulardaki kararlara kimsenin karışmaması ve bu kararların yalnızca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na verilmesi;

⁹¹ Arol, A.İ., 2002, *Current Status of FDI and Environmental Issues in Mining in Turkey*, OECD Global Forum on International Investment, Conference on Foreign Direct Investment and the Environment, Lessons to be learned from the Mining Sector

⁹²

- Aramalarda ÇED yapılmaması;
- Aramalarda araştırma geliştirme teşvik edilirken öteki aşamalarda bunun düşünülmeşi;
- ÇED'in de EİTKB'nda ve ayrı kurallara göre incelenmesi;
- Maden ocağından dışsıtım limanına taşıma giderleri vergiden düşölerek tüvenan maden dışsıtımının özendirilmesi;
- Vergi indirimleri ve gelir ve kurumlar vergisinden 5 yıl süre ile bağışıklık;
- Rezerv tüketimi karşılığında vergi indirimi;
- SSK işveren hissesinin devlet hakkından indirilmesi;
- Ucuz elektrik sağlanması;
- Kamu kuruluşlarının elindeki ruhsatların bölünmesi ve özel kesime açılması.

istenmişti. Bir önceki dönem TBMM'nde görüşmesi tamamlanamayıp kadük olan bu tasarı kuşkusuz yalnızca yukarıdaki temel ilkelerle sınırlı değildi. Tasarıda bunların dışında, ülkenin madencilik politikasını biçimlendirmek yerine, madencilik ile ilgili işlemlerin kolaylaştırılmasına yönelik ve pek çok kişinin savunabileceğı bazı değışiklikler de yer almakta idi. Örneğın, taşocaklarının ve bazı yeni hammaddelerin de Maden Yasası kapsamına alınması, bazı hammaddelerde kimyasal limitlerin değıştirilmesi, izin alımında çeşitli kurumlardaki karar süresinin sınırlanması, bazı bayındırlık alanlarında ruhsatların taksiri, ruhsatlarda değışikliklerin kolaylaştırılması, taban teminat kavramının getirilmesi, devlet hakkının yıllık satış tutarından kesilmesi, özel idarelere bundan pay ayrılması, kamunun bayındırlık projeleri için yapılacak madencilik işletmelerinden harç alınmaması, işletilmeyen sahalardan akçalı ceza alınması, MTA'nın havza bazında arama yapmasına olanak sağlanması, maden ve hammaddelerin gruplandırılarak ruhsat alanlarının farklılaştırılması bu çerçevede ele alınabilir.

Bunların yanında, konuyla ilgili kişi ve kurumların üzerinde uzlaşamadığı, farklı çözümleri savunduğı konular da var : cezaların kime yönelmesi gerektiğı, ihbar hakkının kaldırılması, kamulaştırmada izlenmesi gereken yol, kamu arazilerinin kullanılması karşılığında kira ödenmemesi, ruhsat feshinin kaldırılması, ruhsatların bölünmesi, Tübitak'tan hakemlik görevi istenmesi, çevresel ya da başka nedenlerle sürdürülemez duruma gelmiş işletmelere 6 aylık ek süre verilmesi, gibi.

Bir de, neden ve kimin içi istendiğini düşündüren, insana bir bit yeniğı olabileceğini duyumsatan değışiklik istekleri vardı : kıymetli metallerin denetimi ve taşınmasının çıkarılacak bir yönetmeliğe bırakılması, bunun bir örneğı.

Bu tasarı TBMM Genel Kurulu'na indirildiğinde TMMOB'ne bağılı 6 Oda oldukça kapsamlı bir eleştiri yayınlamıştı⁹³.

⁹³ TMMOB JMO, ÇMO, KMO, MeMO, OMO, ZMO, 12 Mayıs 2002, 3213 Sayılı Maden Kanunu Değışiklik Tasarısı Hakkında Değerlendirme Raporu

Oysa, ne varolan yasada ne de istenen değişikliklerin içinde olmayan ilke ve kurallar var ki, bunlar ülke çıkarları açısından çok daha önemli. Bunlara da bakmak gerekli. Önerilen ve yasalaşamayan tasarıda,

- Maden yataklarının akılcı madencilik ölçüleri ile işletilmesini sağlamaya;
- Ülkenin gereksindiği madenlerin aranmasının özendirilmesine;
- Tüvenan olarak dışsatıma yönelik madenciliğin caydırılmasına;
- Ülkenin stratejik çıkarları açısından önem taşıyan madenlerin üretiminin kamu çıkarı açısından planlanmasına;
- Maden ürünlerinin işlenerek ikinci ve üçüncü türev ürünlerinin ülke içinde elde edilmesinin sağlanacağı endüstrilerin özendirilmesine;
- Korunacak maden havzalarını belirlemeye;
- Madenciliğin gerektirdiği teknoloji ve donanımların ülke içinde üretiminin özendirilmesine;
- Küçük ölçekli elemeği madenciliğinin geliştirilmesi ve desteklenmesine;
- Madencilik işletmelerinde çalışan işçiler ve çevre halkının sağlığını korumaya yönelik önlemlerin alınmasına,

yönelik yaklaşım ve denetim kuralları yok.

Dünyadan öğrenecek çok şeyimiz var. Ülkemiz için yapacaklarımız da.

3.5.11. MADEN YASA TASARISI

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLER ODASI'NIN ÖNERİLERİ

GENEL DEĞERLENDİRME

Ülkemiz, 24 Ocak kararlarıyla başlayan 22 yıllık süreç içinde uyguladığı ekonomik programlar sonucunda bugün ağır bir borç yükü altına girmiş olup, sadece ekonomik kriz içerisinde olmaktan öte bunun yarattığı toplumsal ve siyasal bir krizi de birlikte yaşamaktadır.

1980 sonrasında bütçe-içi yatırım, KİT transferleri ve faiz ödeme payları değerlendirildiğinde KİT'lerin giderek işlevsizleştirildiği, yatırımların %20'lerden %5'lere çekildiği, faiz ödemelerinin bütçe-içi payının % 2,7'den % 50 düzeyine yükseldiği, ekonomik göstergeler bağlamında ülkenin yurtiçi ve yurtdışı tasarruf politikası araçlarını tümüyle kaybettiği ve tam anlamıyla iç ve dış borç ve sıcak paraya dayalı bir tasarruf yapısına yöneldiği görülmektedir.

Ülkede gelir dağılımı sonuçlarına bakıldığında; -1994 DİE araştırma sonuçlarına göre- nüfusun en alt %20'lik bölümünün ulusal gelirin %4,9'unu, en üst %20'lik bölümünün ise ulusal gelirin %60'ını aldığı görülmektedir. Gerçekte ise ülkemizdeki en büyük 500 sanayi kuruluşunun bilanço yapıları incelendiğinde karlarının büyük bölümünün faaliyet dışı alanlardan, rant gelirlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu ise, ülkede tasarruf edilebilir ve yatırıma sevk

edilebilecek kaynakların önemli bir bölümünün varlıklı sınıflarca lüks tüketime harcandığını göstermektedir. Yatırım azlığının nedeni, küreselleşme politikaları sonucunda ülkedeki ekonomik yapının yatırımdan caydırıcı özellik taşıması ve uluslararası sermaye hareketlerinin denetimindeki döviz kurlarının istikrarsızlığının yatırım projelerinde risk faktörlerini artırmasıdır.

Ülkenin kalkınmasının ancak sabit sermaye ve eğitim ve araştırma geliştirme (AR-GE) yatırımlarına çok daha fazla kaynak ayrılmasıyla mümkün olacağı açıkken, uygulanan politikalar ve ülkeyi dünya ekonomisiyle bütünleştirecek ve uluslararası sermayenin denetimine sokacak olan düzenlemeleri içeren yapısal reformlar, yerüstü ve yeraltı kaynaklarının özelleştirmeler ve kural dışılaştırma yoluyla uluslararası sermayenin denetimine bırakılmasına yöneliktir.

Türkiye, son 30 yılda yabancı sermayeyi çekme yönünde getirdiği düzenlemelerden bir sonuç alamamış olmasına karşın, yabancı sermayeye güven verme ve avantaj sağlama çabalarını sürdürmenin dışında bir önlem almamaktadır.

Ülke ekonomisi konusunda söylenecek çok şey bulunmakla birlikte, ekonomiyi değerlendirmede özellikle yatırımlar ve buna yönelik tercih politikalarını ve yabancı sermayeye yönelik ayrıcalıklı yaklaşımı vurgulamamızın nedeni, madencilik gibi araştırma-yatırım maliyetlerinin yüksek olduğu bir sektörde de son 20 yılda yatırımların giderek düşmesi, ülkemizde bu sektörde yaratılan katma değerlerin gelişmiş ülkelerdekine çok altında kalması nedeniyle, "Maden Yasası"nda sektörü canlandırmak ve ülke ekonomisine katkısını artırmak amacıyla yönelik olarak hazırlandığı belirtilen yeni düzenlemelerin gündeme gelmesidir.

Ülkemizin jeolojik özellikleri, küçük-orta-büyük rezervli, değişik maden yataklarının oluşumuna olanak tanımaktadır. Bor ve Trona'da dünyanın ikinci en büyük rezervlerine sahip olduğumuz, mermer, zeolit, pomza, sölestin ve toryum rezervlerimizin de büyük değerlere ulaştığı bilinmektedir.

Doğal kaynakların en önemli özelliği, doğada uygun jeolojik koşullar altında kendiliğinden oluşması ve bu oluşum sürecinde bir emek harcanmamış olmasıdır. Bu nedenle de, bu kaynakların tasarruf hakkı kamuya aittir. Kamuda olan bu tasarruf hakkının, kamunun olanaklarının olmadığı, olabildiğince hızla devreye alınmasının iş alanı yaratacağı, üretimden kaynaklanacak vergi vb gelirleri nedeniyle ülke ekonomisine kaynak yaratacağı yönündeki görünür gerekçelerle, plansız-programsız bir biçimde sermayenin tasarrufuna bırakılması, hammadde yağması olma anlamında emperyalizmin tarihsel sömürü araçlarından birisi olmuştur.

Madenlerimizin, çıkarılmalarının ardından ara- ve/ya da son-ürün olarak üretimi, katma değeri artırma açısından olmazsa olmaz bir koşuldur. Bu nedenle de bilgi, yatırım, işgücü, katma değer, teknoloji, koordinasyon unsurlarını birlikte gözeten bütünlüklü bir madencilik politikasına gerek duyulduğu açıktır. Belirli bir alandaki politika, uygulama süreçlerinin nasıl düzenleneceğini belirleyen yasal çerçeveler aracılığı ile ortaya konur.

"Maden Yasası Değişiklik Tasarısı" irdelendiğinde; tasarıda sektörün kimi sorunlarına yönelik olumlu düzenlemeler getirilmekle birlikte, özünde tüm madencilik faaliyetini sermayenin denetimine ve hizmetine sokmakta, sermayeye

olağanüstü ayrıcalık vermeye ve madencilik ile ilgili yaşanacak kimi sorunlarda (Bergama örneği ilham kaynağıdır) karar merciinin teknokratik-teknolojist bir yaklaşımla “bilim kurulları”na aktarılacak toplumsal denetim ve taraflılığın yokedilmesini sağlamaya yönelmekte, buna karşın yaratılacak katma değer ve topluma sağlayacağı yarar açısından da tartışmalı olduğu görülmektedir.

Tasarıda, “8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu”nda madencilikle ilgili olarak, eğitimden yasal çerçeveye, teşvik ve kurumsal yapıdan özelleştirmeye değin konularda belirtilmiş olan çerçevede düzenlemeler asıldır ve temel anlamda, “Komisyon Raporu”nda da belirtilmiş olduğu gibi, küreselleşme sürecinde sermayenin uluslararası egemenliğini kabul, zorunlu kabul eden ve sınırları bu çerçevede belirlenecek bir madencilik faaliyeti çatısını oluşturacak yönelişleri içermektedir.

Tasarı Madde 1., Kanun Madde 2.

Tasarıdaki “**Yeni bulunan bir madenin grubunu belirlemeye Bakanlık yetkilidir.**” Hükümü aşağıdaki şekilde değiştirilmelidir:

ÖNERİ

“burada yazılı olmayan bir madde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile bu Kanun kapsamına alınabilir, madenin grubunu belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir”

GEREKÇE:

Yönetmelikte yeni bulunan madenin grubunun tayin edilmesi ve gruplar arası değiştirme işlemi kanunun bir maddesini değil neredeyse tümünü ilgilendiren bir husustur. Örneğin IV. Grup madenlerde yer alan bir madenin I. Grup madenler kapsamına alınması halinde ruhsat alanı (Tasarı Madde 16) madenin aranması safhası hakkında değişikliklere yol açabilmektedir.

Buna bağlı olarak yönetmelikle; değiştirme ve grup belirleme kolaylık yanında kamu ve özel için büyük hak kayıplarına yol açacak bir durum yaratacaktır.

Bunlara göre grup değiştirme ve belirleme ilgili Bakanlığın taklifiyle ve bakanlar kurulu kararıyla bu kanun hükümlerine tabi tutulmalıdır.

Tasarı Madde 2. Tanımlar

“**Teknik Belge**” tanımı Tasarıdan tamamen çıkarılarak, her bir bilimsel ve teknik faaliyet ile belge ayrı ayrı tanımlanmalı ve kanunda geçtiği yerde açık olarak ifade edilmelidir. Tanımlar ; Arama faaliyet Raporu, İşletme faaliyet Raporu, İşletme Projesi, Maden Jeolojisi Haritası, İmalat haritası, Üretim ve Ocak Planı, Sondaj Logu vb. tanımları içermelidir.

GEREKÇE:

Teknik belge; Arama ve işletme vb madencilik faaliyetlerinin tümü için tek bir belge tanımlanması bilimsel açıdan olanaksızdır. Pratikte madencilğin herhangi

aşamasında verilecek herhangi bir belge “**teknik belge**” olarak kabul edilmektedir. Örneğin bir işletmenin kapanmasında verilecek bir arama sondaj logu teknik belge sayılabilmektedir. Bu nedenle çok karışık durumlar ortaya çıkabilecektir. Bu tür sorunların yaşanmaması için “ **teknik belge**” tanımının kaldırılarak kanunda ilgili maddelerde işin bilimsel ve teknik tanımı yapılmalı ve bu belgelerin açık olarak isimi yazılmalıdır.

ÖNERİ

Maden arama ve işletme çalışmaları ile kanunda belirtilen diğer işler için ilgili eğitim disiplininden geçmiş mühendisler tarafından hazırlanmış **maden jeoloji haritası, yarma ve galerilere ait jeoloji haritası ve kesitleri ile sondajlara ait jeolojik loglar.Maden mühendisliği ile ilgili olarakda işletme, üretim haritası vb...**

MUHTEMEL REZERV: Detay maden jeoloji haritalamaları, yarma,sondaj ve galeri çalışmalarıyla jeolojik olarak belirlenmiş ve ekonomik işletilebilirliği kanıtlanmış rezervlerdir.

GÖRÜNÜR REZERV: Detay maden jeoloji haritalamaları, yarma,sondaj ve galeri çalışmalarıyla üç boyutlu ve tenör dağılımı jeolojik olarak belirlenmiş ve ekonomik olarak işletilebilirliği kanıtlanmış rezervlerdir.

MADEN JEOLJİ HARİTASI: Bir maden işletmesinde açılan açık ocak, galeri kuyu ve /veya eğimli kuyuların büyük ölçekli (1/1000 veya daha büyük) jeoloji haritalarıdır.

Tasarı Madde 3. Kanun Maddesi 7

Bu maddenin 3213 Sayılı Kanun'daki şekliyle korunması ancak bürokratik sürecin hızlandırılması, ÇED ile mükerrer izinlerin istenmemesi ve ilgili Bakanlıkların eşgüdüm içinde çalışması için gerekli idari tedbirlerin alınması uygun olacaktır.

GEREKÇE:

Maden Kanunu'nun 7. maddesindeki değişiklik, görünürde madencinin izinleri almak için harcadığı süreyi kısaltarak madencinin lehine olacak şekilde bir düzenleme yapılmaya çalışıldığı izlenimi verilmektedir. Ancak, ulusal ve doğal kaynakların korunması amacıyla gelişmiş ülkelerde öncelikli bir konudur ve bu amaçla çok daha koruyucu kurallar getirilmiştir.

Ülkemizde madencilğin önünün açılması söylemiyle tüm engellerin kaldırılması gerektiği ve bu konuda bilimsel ve teknik verilere dayalı izin alınmasının bile gereksizliği kanuna konulmak istenmektedir. Ancak, tasarıdaki bu maddeye ilişkin önerilerde aşağıdaki çelişki ve problemler görülmektedir:

“Orman, milli parklar, ağaçlandırma, tarım, mera, sit alanları, su havzaları, karasuları ve turizm bölgelerinde madencilik faaliyetlerinin hangi şartlara göre yürütüleceği ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlıkca yayınlanacak bir yönetmelikle belirlenir.” Fıkrası bilimsel ve teknik açıdan birçok soruna neden olabilecek bir ifadedir. Çünkü, “ilgili bakanlıkların görüşü” ifadesi bu görüşün olumlu yada olumsuz olmadığını belirtmemekte olumsuz bir görüş olması halinde yapılacak işlem tanımlanmamaktadır. Bunun yanında farklı

disiplinlerin/Bakanlıkların uzmanlık alanına giren bir konuda Bakanlık Yönetmelik hazırlamaya tek başına yetkili kılınıyor. Böyle bir uygulama bilimsel, teknik ve hukuki sorunlara neden olabilecektir.

Bu fıkra kanun yapma tekniğinin yanında Anayasanın 168. maddesi ile de çelişmektedir. Anayasanın ilgili maddesi...Madenlerin devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu devletin kendi haklarını özel ve tüzel kişilere kullanılabılır ancak bu işlemlerin nasıl olacağını kanunda belirtilmesini zorunlu kılmasına rağmen bu koşulların yönetmelikle belirtilmesi bu maddeye aykırıdır.

2.fıkra; “Ruhsat sahibi, yönetmelikte belirlenen kriterler doğrultusunda faaliyette bulunmak zorundadır. İlgili bakanlıkların mevzuatı gereği yapacakları kontrol ve denetimlerde faaliyet izni verilmesine ilişkin kriterlere uygun çalışılmadığının tespiti halinde, mevzuat çerçevesinde yapılacak işlemler Genel müdürlüğü bildirilir.”

Bu fıkrada, kontrol ve denetim kriterlerle sınırlandırılmakta, madencilik faaliyetini etkileyebilecek diğer mer’i kanunlar çerçevesinde denetim ve kontrolü baştan ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca, “mevzuat” kelimesi ile kastedilen mevzuatın ne olduğu açık bir şekilde belirtilmediği için – uygulanacak mevzuat sadece Maden Kanunu mudur? Yoksa diğer ilgili kanunların oluşturduğu külliyyatın tamamı mıdır?- bu mevzuata ilişkin olarak yapılacak işlemin ne olduğu da belli değildir.

“Maden işletme faaliyeti ile şehirlerarası yol, havaalanı, liman ve baraj gibi kamu yatırımlarının birbirlerini engellemesi, kamu kurum ve kuruluşlarının uygulamalarından dolayı maden işletme faaliyetinin yapılamaz hale gelmesi kamu ve özel yatırım için başka alternatif alanların bulunmaması durumunda bakanlık müsteşarlığı başkanlığında ilgili tarafların ve konunun uzmanı kişilerin katılımıyla bir kurul oluşturulur. Madencilik faaliyeti ve yatırım ile ilgili karar bu kurul tarafından verilir.”

Bu paragrafda bahse konu Kurulun oluşturulması Hukukun üstünlüğü ilkesine aykırıdır. Anlaşmazlıkların çözüm yeri Kurullar değil, İdari mahkemeler olup gerektiğinde bilirkişi tespiti ile bu tür sorunlar aşılmaya çalışılır. Hukuki yetkilerin şahıslara veya Kurullara devri söz konusu olamaz. Özetle, anlaşmazlıkların Yargı yoluyla çözülmesi gerekmektedir.

” Madencilik faaliyetleri veya bu faaliyetlere bağlı tesis yapılması için verilmiş izinler bu Kanunda sayılan haller dışında ruhsat hukuku devam ettiği sürece geçerlidir “

cümlesi, hem madencilik faaliyetleri hem de bu faaliyetlere bağlı tesis yapılması için verilmiş bütün izinlere diğer geçerli mevzuat ihlal edilse bile dokunulamayacağını öngörmektedir. Bu ise, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı olup bağımsız yargıya müdahale anlamına gelir.

“Bu madde hükümlerine aykırı faaliyette bulunulduğunda 13 üncü maddeye göre ruhsat teminatı irad kaydedilerek bu alandaki faaliyet durdurulur. Bu maddede belirtilen hükümlere aykırı faaliyetlerin tekrarında 13 üncü maddedeki tekerrürle ilgili işlemler yapılır. Beş yıl içinde üçüncü kez bu maddenin ihlali halinde teminatın tamamı irad kaydedilerek ruhsat iptal edilir.”

Bu fıkrada öngörülen beş yıllık sürelerde ihlalin iki defa yapılması durumunda ruhsatın iptalini öngören bir hüküm mevcut değildir. Başka bir ifadeyle, madencinin her bir 5 yıllık dönemde ihlali iki kere yapması durumunda işletme ruhsat süresi sonuna kadar bu ihlalleri defalarca yapması mümkün olup bu hükmün caydırıcı bir gücü bulunmamaktadır.

Bu fıkranın yaptırım gücü olabilmesi için işletme ruhsat süresi boyunca ihlalin toplam üç defa yapılması durumunda ruhsatın iptalini düzenleyen bir hükmün getirilmesi daha doğru olabilir.

Tasarı Madde 4. Maden kanunu 9

Maden Teşvik Tedbirleri

“Madencilik yatırımları bulunduğu bölgeye bakılmaksızın devletin uyguladığı tüm teşviklerden en üst düzeyde yararlandırılır.”

Bu hüküm kalkınmada öncelikli yörelerimiz için geçerli olmalıdır. Ülkemizin gelişmiş bölgesi Marmara’ da yapılan madencilik faaliyeti ile Güneydoğu Anadolu’da yapılan madencilik faaliyetleri aynı düzeyde olmamalıdır.

“Ürettiği madeni kendi tesisinde sınai mamul veya yarı mamul madde haline getirenlerden Devlet hakkının % 50’si alınmaz. “

fıkrasına aşağıdaki gibi olmalıdır.

“Ürettiği madeni Yurtiçinde kendi tesisinde sınai mamul haline getirenlerden bu tesislerde üretimde değerlendirilen maden miktarı için Devlet hakkının % 50’si alınmaz

“Maden teşvik tedbirlerinden sadece IV grupta yer alan madenler yararlandırılır” ifadesi son paragrafa eklenmelidir.

Çünkü, bu grubun dışında yer alan mıcır,elenmiş pomza vb madenler için mamul-yarı mamule dönüşüm tesisleri komplike olmayıp bu teşvikler gereksiz olmalıdır.

Tasarı Madde 5 Maden Kanunu 10

Gerçek dışı ve yanıltıcı beyanda bulunan, Kanun hükümlerinin uygulanmasını engelleyen, haksız surette hak iktisap eden ruhsat sahiplerinin teminatları irad kaydedilerek iki katına çıkarılır. Bu fıkranın ikinci kez ihlali halinde bir önceki

ceza katlanarak uygulanır. Beş yıl içinde maddenin üçüncü kez ihlal edilmesi halinde teminat irat kaydedilerek ruhsat iptal edilir

GEREKÇE:

Yapılan düzenleme ile suiistimal durumlarında bile ruhsatın iptali 5 yıl gibi uzun bir sürece yayılmış ve fiilin 3.kez tekrarını getirmiştir. Maden Kanununun 13. ve 29. maddelerinde düzenlemelere uygun olarak çalıştığı halde sadece teminatın yatırılmaması durumunda bile ruhsat iptaline gidilirken “gerçek dışı, yanıltıcı, kanun hükümlerinin icraatını engelleyen, haksız surette hak iktisap eden veya hak iktisabına sebep olan ruhsat sahipleri için hak iptaline hemen gidilmeyip sadece parasal ceza verilmesi hukuk ilkelerine aykırıdır ve caydırıcılık niteliği taşımamaktadır.

Tasarı Madde 6. Maden Kanunu 12

Bu Madde'nin 1 ve 2. fıkralarındaki hükümlerine aykırı hareket edenlere devlet malına karşı işlenmiş fiil cezası uygulanmalıdır.

Tasarı Madde 7 Maden Kanunu 13

Bu maddeye; madenlerin atıklarının özelliği ve çevresel etki oranlarına göre “Çevre Teminatı” eklenmelidir.

GEREKÇE

Aksi taktirde, gerekli çevresel düzenleme ve iyileştirme yapılmadan terk edilen sahalardaki problemler Devlet’e ekstra ekonomik bir yük getirecektir.

Tasarı madde 9 . Maden kanunu 15

Buluculuk hakkı

“Ruhsat sahibi arama ve/veya işletme ruhsatı süresince hazırlanan teknik raporlar ile görünür rezerv olarak bildirdiği madenlerin bulucusu sayılır.Bu hakkı talep eden ruhsat sahibine buluculuk belgesi verilir.Buluculuk hakkı yıllık ocak başı satış tutarının % 0.2 dir.tahakkuk eden buluculuk hakkı her yıl haziran ayı sonuna kadar ruhsat sahibince hak sahibine ödenir.” Paragrafı aşağıda ki gibi düzenlenmelidir.

Madde 15- Ruhsat sahibi, arama ve /veya işletme ruhsatı süresince hazırlanan **Rezerv Raporu** ile Görünür rezerv olarak bildirdiği maden veya madenlerin bulucusu sayılır. Bu hakkı talep eden ruhsat sahibine **Bulucuk Belgesi** verilir.

Buluculuk hakkı, bu hakka esas olan rezerv raporunda belirtilen **Görünür Rezervle** sınırlıdır.

Buluculuk hakkı, yıllık ocak başı satış tutarının %0.2 dir. Tahakkuk eden buluculuk hakkı her yıl haziran ayı sonuna kadar ruhsat sahibince Buluculuk hakkı sahibine ödenir.

Otuz yıl içinde kullanılmayan Buluculuk Hakkı otomatik olarak düşer.

Gerekçe:

Tasarı maddede bahse konu teknik belge Rezerv Raporu olarak açık bir şekilde yazılmalıdır.

Tasarı Madde 10 Kanun Maddesi 16

Fıkra 8

“2840 sayılı kanuna tabii Bor tuzu, toryum ve uranyum sahaları arama ruhsatları açısından alan sınırlamasına tabii değildir. Bu madenlerin rezervleri bu kanunun yayımı tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde belirlenir ve belirlenen alanlar üzerine gelecek tarzda bir başkasına ruhsat verilmez. Rezervi belirlenmeyen alanlarda diğer şahısların müraacat ve madencilik faaliyet hakları saklıdır.”

8 fıkranın aşağıdaki şekilde değiştirilmesi gerekmektedir.

“2840 sayılı kanuna tabii Bor tuzu, toryum ve uranyum sahaları arama ruhsatları açısından alan sınırlamasına tabii değildir. 2840 Sayılı Kanuna tabi sahalarda arama ve işletme hakkı sadece ilgili Kamu Kurumuna aittir.”

Gerekçe

Eti holdingin uhdesindeki toplam bor ruhsatı 1.776.321 hektardır. Dört tane bor yatağının rezerv alanı ise 10.000 hektar civarındadır. Rezerv alanları dışındaki tüm alanlarda aramalar yapmak üzere önerilen 5 yıl gerçekçi bir süre değildir. Bu alanlardaki rezervleri 5 yıl içinde görünür hale getirmek ilgili kamu kurumunun teknik personel ve makina alt yapısı olarak mümkün değildir.

Tasarı Madde 11 Maden Kanunu 17

2. Paragraf.”Üç yıl süreli ruhsatlar için iki, beş yıl süreli ruhsatlar için üç yıllık süre sonuna kadar yapılan çalışmaları belgeleyen arama faaliyet raporu verilir. Ayrıca arama ruhsat süresi sonunda tüm arama dönemindeki çalışmaları içeren bir aram faaliyet raporu verilir.”şeklindedir. bu paragrafın aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

“Arama ruhsatı süresinde her yıl sonunda jeolojik harita, sondaj, yarma, galeri ve diğer teknik faaliyetler sonucunda elde edilen verilerin yer aldığı arama çalışmalarını belgeleyen Arama faaliyet raporu verilir. Faaliyet raporları, müştereken jeoloji ve maden mühendislerince hazırlanır .Şayet yerinde jeofizik etüdler yapılmış ise jeofizik mühendiside raporun ilgili bölümünü imzalar.”

Maden aramacılığı madenciliğin yüksek risk taşıyan ilk safhasıdır. Bu safhada bilimsel ve teknik normlara uygun aramalar zamandan ve maliyetten tasarruf anlamına gelmektedir. Tüm dünyada maden aramacılığı jeoloji mühendislerinin önderliğinde yapılmakta olup 3213 sayılı yasada da bu belirtilmişken tasarıda ilgili mühendislik disiplinlerinin çıkartılmış olması bu alanda bir karmaşaya neden olacak ve herhangi bir mühendislik disiplinide maden arayabilecektir. Bunun yanında müktesep bir hakkın jeoloji ve maden mühendislerinin elinden alınması 20.000 ne yaklaşabn üyelerimizi rencide edecektir.

3213 sayılı Kanun'da arama safhasında 8 aylık dönemlerin her birinin sonunda faaliyet raporu verilmesi düzenlenmişken, burada arama süresinin sonunda arama süresinin tamamını kapsar bir şekilde bir defaya mahsus olmak üzere faaliyet raporu verilmektedir. Ayrıca, ön işletme ruhsatı da Tasarı'da kaldırıldığı için arama dönemi sonunda verilecek tek bir rapor ile doğrudan işletme ruhsatının alınabilmesine imkan tanınmaktadır. Arama ruhsatı alan bir madenci herhangi bir faaliyet raporu vermeksizin arama süresi sonuna kadar sahayı elinde tutabilmektedir. Oysa ki, düzenli aralıklarla raporların istenmesi, verilmemişlerse ruhsatın iptali madenciliğin hızını yavaşlatıcı değil, ciddiyet ve disiplin getirici mahiyettedir. Madenci Kanun'a başvurarak hakkettiği bir sahada bu hakkın gerektirdiği arama faaliyetlerini yerine getirmeli ve bunun denetimini temin edecek raporların düzenli aralıklarla verilmelidir. Tasarıdaki görüşün tersine raporların çok daha ciddi ve jeolojik incelemeleri içerir bünyede ve incelikte olmaları gerekir.

Tasarı Madde 12 Maden Kanunu 24

Tasarıdaki şekli korunmalıdır.

Tasarı Madde 13. Maden Kanunu 29.

3. paragraf aşağıdaki gibi değiştirilmelidir.

ÖNERİ

“İşletme süresince ruhsat sahibi her yıl Nisan ayı sonuna kadar her işletme izni için işletme faaliyet raporunu, imalat haritasını **arama ve üretim amacıyla açılan yarma, açık ocak ve/veya yeraltı ocaklarının maden jeoloji haritalarını ve yapılan sondajların jeoloji loglarını** bilançosunu arama faaliyet raporunu ve bir sonraki yıl için arama ve üretim programını ilgili daireye vermek zorundadır.”

GEREKÇE:

Maden İşleri Genel Müdürlüğüne maden işletmesi ile ilgili dönemsel olarak verilmesi zorunlu dökümanların Maden İşleri genel Müdürlüğü'nün kontrol ve denetimlerini sağlıklı yapabilmesine imkan erecek verileri taşıyan madencilik politikalarının tespitinde kullanılabilir ve arşivlenebilecek nitelikte dökümanlar olmalıdır.

İşletme safhasına ulaşmış bir maden yatağında maden yatağının doğasından kaynaklanan pek çok belirsizlik söz konusudur. Maden aramacılığında

ilk aşama asgari işletilebilir rezerve sahip bir maden yatağı tespit etmektir. Bu tespit edildikten sonra işletme faaliyetleri sırasında elde edilecek yeni verilerin ışığında sürdürülecek çalışmalarla maden yatağı ile ilgili belirsizlikler adım adım açıklığa kavuşturulabilecek, yeni rezerv bulgularıyla işletme çalışmaları geliştirilebileceği gibi olumsuz gelişmeler zamanında değerlendirilerek bazı gereksiz yatırımlar önlenebilecektir.

Maden işletmeciliği dinamik bir yapıya sahiptir. İşletme faaliyetleri sırasında gerek yer altında ve gerekse yer üstünde işletmenin boyutuyla bağlantılı olarak bir zaman dilimi içerisinde onlarca-milyarlarca metreküp malzeme yer değiştirmektedir. Her kazılan yer yeni jeoloji verilerinin meslek adamının incelemesine fırsat tanıyan bir mostradır.

İşletmeciliğin dinamik yapısı nedeniyle her kazı sonucu ortaya çıkan kıymetli jeoloji verileri daha sonraki aşamalarda kazı çalışmaları sonucu tahrip edilmekte veya yerleri doldurularak kaybolmaktadır.

Ortaya çıkan yeni jeoloji verilerinin tahrip edilmeden incelenip tekniğine uygun şekilde haritalanarak “**yaşayan maden jeoloji haritalarının**” hazırlanması bir maden işletmesi için hayati önem taşımaması yanı sıra devlet adına maden işletmelerinde kontrol ve denetim yapan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün arşivinde bulunması gereken o işletmeye ait en önemli dökümandır.

Başka türlü hiçbir şekilde derlenmesi mümkün olmayan bu verilerin, yeni teori ve gelişen maden yatağı oluşum modellerinin ışığı altında, çeşitli nedenlerle terk edilmiş olan bir maden yatağına aynı veya başka bir maden için dönülmesi gerektiğinde, zamanında hazırlanmış olan bu “**maden jeoloji haritaları**” emek, zaman ve para kaybına fırsat vermeden neyin nerede aranması gerektiği konusunda çok kıymetli veri kaynağı oluşturacaklardır.

Bu şekilde hazırlanan “**maden jeoloji haritası**” maden işletmesinde gerekebilecek işletme projesi değişikliklerine temel teşkil eden veri tabanını oluşturacaktır.

İşletme çalışmaları sırasında ortaya çıkan yeni jeoloji verilerinin zamanında değerlendirilmesiyle olumlu veya olumsuz yönde olacak gelişmeler önceden bilinebileceğinden gerekli düzenlemeler yapılabilecek, işletme faaliyetlerinin sağlıklı şekilde yönlendirilmesi sağlanacaktır.

Maden jeoloji haritaları yorumlanarak yeni rezerv bulmaya yönelik arama projeleri geliştirilebilecek üretim programlaması sağlıklı şekilde yapılabilecektir.

Maden jeoloji haritası madencilik faaliyetleri onsuz yapılamayacak bilimsel temele dayalı teknik bir dökümandır.

Tasarı Madde 16 Kanun Maddesi 32

Tasarıdaki hali korunmalıdır.

II.paragraftaki *teknik raporları* ifadesi yerine detaylı tanım yapılmalı. Bu tanım, sahanın son durumunu gösterir **maden jeoloji haritası, imalat haritası, çevresel etki değerlendirme ve ölçme raporları gibi tanımları** içermelidir.

Tasarı Madde 17 Kanun Maddesi 35

Tasarıya aşağıdaki fıkra eklenmelidir:

“Proje ve faaliyetlerin kontrol ve denetimleri; ilgili meslek disiplinindeki mühendisler tarafından yapılır. Aksi olduğu takdirde; denetim ve kontrol geçersiz sayılır ve ilgili meslek disiplinine bildirilir.

Tasarı Madde 19

Kanunun 37. maddesi hakkındaki değişiklik önerisi uygun bulunmamıştır.

GEREKÇE: Kanunun ne tanımlar kısmında ne de diğer hükümlerinde mücbir sebepler tanımlanmamıştır. Bu nedenle mücbir sebebe dayanarak yapılan işlemlerde farklı uygulamalar ile karşılaşılmaktadır. Bu durumların ortadan kaldırılması için en azından bu madde de mücbir sebepler tanımlanmalıdır.

Tasarı Madde 20 Kanun Maddesi 46

I.Paragraf: “İşletme ruhsatı safhasında işletme faaliyetleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmaz, taraflarca anlaşma sağlanamaması halinde, işletme ruhsatı sahibinin talebi üzerine Bakanlıkça kamu yararı bulunduğuna karar verilirse kamulaştırılır. “ paragrafındaki

“**anlaşma sağlanamaması halinde, işletme ruhsatı sahibinin talebi üzerine Bakanlıkça kamu yararı bulunduğuna karar verilirse kamulaştırılır**” ifadesi keyfi uygulamalara neden olabileceği için bu ifade tasarıdan çıkarılmalı veya şahsi uygulamalara neden olmayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Çünkü, Bakanlığın Kararı Hukuktan üstün olamaz. Bu tür düzenlemelerde keyfi uygulamalara dikkat edilmelidir.

Tasarı Madde 21 Kanun Maddesi 47.

Madde 18: 4.6.1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanununu 47. maddesi hakkındaki değişiklik önerisi uygun bulunmamıştır.Aşağıdaki şekilde değiştirilmelidir:

ÖNERİ: MTA Genel Müdürlüğü herhangi bir ruhsat veya izne gerek kalmadan ülke genelinde arama yapabilir.

MTA Genel Müdürlüğü bu kanun hükümlerine göre ruhsatname alarak arama faaliyetlerinde bulunduğu bir sahayı 15. Maddeye göre bulunmuş hale getirdikten sonra ruhsatnamesini 30. Madde hükümlerine göre ihale edilmek üzere Bakanlığa bırakır. İhale yolu ile MTA'nın bulucusu olduğu maden sahalarını devralan işletmeciden buluculuk hakkı alınır.

MTA Genel Müdürlüğünün bulunmuş hale getirerek ihale edilmek üzere Bakanlığı bıraktığı sahalar 10 yıl müddetle ihale yolu ile devredilinceye kadar tutulur. Bu süre içerisinde devredilmezse saha kayıtlardan silinerek aramalara açılır.

MTA Genel Müdürlüğü istisnai hak olarak gerekçelerini Bakanlığa belirtmek ve onay almak koşuluyla bölgesel rezervasyon yapabilir. Rezervasyon süresi 2 yıl

olup uzatılamaz. Bu işlemler harç ve teminattan muaftır. Rezervasyon yapılacak saha herhangi bir alan sınırlamasına tabi değildir. Ancak ülke düzeyindeki toplam alanı 100.000 hektarı geçemez. MTA Genel Müdürlüğü rezervasyon süresi bitmeden rezervasyon yapılan alan içinde arama ruhsatı müracaatında bulunabilir. Rezervasyon müracaatının Bakanlıktan onay alındığı gün ve saatten itibaren, bu alan için yapılan arama müracaatları yapılmamış sayılır. Daha önceden usulüne uygun yapmış müracaatlar ve ruhsat hakları saklıdır.

Rezervasyon süresinin bitiminde saha tekrar aramalara açılır. MTA Genel Müdürlüğü 3 yıl geçmeden sahanın tamamını veya bir kısmını içine alacak şekilde tekrar rezervasyon yapamaz

MTA, ruhsatlı alanlarda yaptığı çalışmalar sonucu elde ettiği bilgi ve belgeleri bir rapor halinde ilgili daire ve talebi halinde ruhsat sahibine güncel bedeli karşılığında verir. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından arama ve araştırmada görevlendirilecek personele 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine tabii olmaksızın her yıl bütçe kanunu ile belirlenen gündelik harcırah miktarının üç katı gündelik harcırah ödenir.

Tasarı Madde 22. Bu madde uygun bulunmamış olup, tasarıdan tamamen çıkarılmalıdır.

GEREKÇE: TTK Genel Müdürlüğü ruhsat alanlarını 16.800 km²'den 6500 km²'ye düşürmüştür. Ayrıca, Bakanlar Kuruluna verilen 2000 yılındaki öneri ile de 611 km²'ye düşürülmesi talep edilmektedir. Bu nedenle, ilgili Kanun hükümleri korunmalı ve yeni bir kavram kargaşasına neden olmamak için Maden kanunu kapsamına alınmamalıdır.

Tasarı Madde 25, 26, 27,28, 30 31,32,33,34,35

İLAVE MADDE ÖNERİLERİ

Tasarı Madde 39 .

4.6.1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanununun 49. maddesi aşağıda belirtilen şekilde değiştirilmelidir.

Kanun Madde 49 : 2840 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Bu kanunun yürürlük tarihinden önce ve sonra bulunmuş ve bulunacak olan tüm bor tuzları 2840 sayılı yasa hükümlerine tabidir.

Trona madeninin ham olarak ihracatı yasak olup, soda külü ihracatına ait usul ve esaslar, bor politikaları dikkate alınarak Bakanlar Kurulunca tespit edilir”

GEREKÇE:

Bilindiği üzere, bor madenleri katma değerinin ve kar marjının yüksekliği ve ülkemizin de dünyada en fazla bor rezervine sahip olması nedeniyle, bor madeni ülkemiz açısından en önemli stratejik hammaddelerden birisidir. Bu

önemi nedeniyle, ülkemiz bor sanayisinin geliştirilmesi ve bor potansiyelimizin maksimum düzeyde verimli bir şekilde kullanılması acil bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu amaçla; bor ürünlerinin birbirini ikame edebilmesi nedeniyle, bor madenlerinin üretim ve pazarlama konusunda rekabete imkan vermeyecek şekilde tek elden Devlet'çe işletilmesi zorunludur. Eti Holding A.Ş. halen Türkiye'de monopol durumundadır. Ancak, 1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı yasanın 49. Maddesi ile bu durum değiştirilmeye ve 2172 sayılı ve 2840 sayılı Kanunlarla ortaya konan amaç kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu çelişkilerin ortadan kaldırılabilmesi için 49.maddenin yukarıdaki önerilen şekilde değiştirilmesi kamu yararına olacaktır.

Maden arama çalışmalarının henüz tamamlanamadığı ülkemizde, bazı bölgelerde bor bulunma ihtimalinin olduğu bilimsel açıdan her zaman olasıdır. Eti Holding A.Ş.'ye ait olmayan ruhsat sahaları dışında bor bulunması durumunda, 1985 yılında yürürlüğe girmiş olan 3213 sayılı yasanın 49.maddesine göre diğer özel veya yabancı şirketler de işletme hakkına sahip olabilmektedirler. Ancak, özel sektörce işletilecek bor madeninin ihracatının usul ve esaslarını belirleme yetkisi Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır.

Eğer üçüncü şahıslar veya firmalar , Türkiye'de önemli miktarda bor rezervi bulursa ve işletmeye alırsa, 1978 öncesindeki sorunlar ve fiyat rekabetleri tekrar yaşanmaya başlanacaktır. **Bu durumda, ülkemiz bor gelirleri ağır tahribata uğrayacaktır.** Dolayısıyla, **geliştirilmesi hedeflenen bor sanayisi ve pazar payı konusunda, Eti Holding A.Ş.'nin rekabet şansı kalmayacaktır.** Çünkü, bugünkü hali ile Eti Holding A.Ş.'nin ve ülkemiz ulusal sermayesinin; özel bor kimyasalları ve bor teknolojileri konusunda; bilgi birikimi, teknoloji ve sermaye açısından Rio Tinto gibi firmalar karşısında rekabet şansı yoktur. Dolayısıyla, diğer uluslararası büyük firmalar Ülkemiz bor sanayisinde de tekel olabilecek ve Türkiye kar marjı oldukça yüksek olan bu doğal kaynağından yeterince yararlanamayacak ve bu nedenle büyük maddi kayıplara uğrayacaktır.

Eti Holding A.Ş.'nin Türkiye için rezerv ve kalitede yönündeki önemi ve dünyadaki konumu dikkate alındığında, **49.maddenin mevcut durumunun, ülkemiz bor sektörü için büyük bir tehdit ve çok ciddi bir rekabet sorunu yaratabileceği açıktır. Bu nedenle, bu sorunun acilen çözülmesi gerekmektedir; aksi takdirde, 1978 öncesi rekabet nedeniyle, bor gelirlerimizin azalması söz konusu olabilecektir.**

Diğer yandan trona, bazı alanlarda bor ile birlikte, bazı alanlarda bor ürünlerine alternatif olarak kullanılmaktadır. Bilhassa Avrupa'ya yakın tek doğal trona yatağının ülkemizde olması bor ve trona politikalarının birlikte yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle soda külü ihracatına ait usul ve esaslar, bor politikaları dikkate alınarak Bakanlar Kurulunca tespit edilmesi ülkemiz çıkarları açısından şarttır.

Tasarı Madde 40.

KANUN MADDE 36: 4.6.1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanununun 6. maddesinin birincii fıkrası aşağıda belirtilen şekilde değiştirilmelidir.

Maden hakları, teknik ve mali yönden yeterliliğe sahip, medeni hakları kullanmaya ehil TC. vatandaşlarına, madencilik yapabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiliğe haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri. ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.

Teknik ve mali yeterlilik şartları Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

GEREKÇE: Uygulamada Türkiye Cumhuriyetine ait nüfus cüzdanı olan her vatandaşın küçük bir bedel ile ruhsat alması, bu ruhsatı, sahada hiçbir faaliyette bulunmadan müşteri buluncaya kadar atıl tutması ve müşteri bulduğunda ise elindeki ruhsatı satması oldukça kolay olmaktadır. Bu nedenle, sektörde ruhsat ticareti oldukça yaygındır.

Ayrıca ruhsatların teknik ve mali yönden yetersiz kişilerin elinde bulunması hatalı veya eksik faaliyetler nedeniyle rezerv kayıplarına neden olmaktadır. Madenlerin yenilenebilir kaynaklar olmaması nedeniyle rezerv kaybının önüne geçebilmek için böyle bir değişikliğe gidilmelidir.

Ruhsat ticareti ve spekülasyonlarının önlenmesi bakımından madencilik yapacak gerçek ve tüzel kişilerde teknik ve mali yeterlilik aranmalı, madenciligi “define arayıcılığı” olarak algılayanlara ruhsat verilmemelidir.

3.6. BOR VE ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YASASI

3.6.1.BORLARIMIZ ÜZERİNE

Kurtuluş umudumuz, büyük doğal zenginliğimiz bor yine gündemde. Ülkemizde son birkaç onyıdır kamulaştırılmış ve yeniden özelleştirilmemiş biricik alan. Küreselleşme ve liberalleşme rüzgarlarından da yıkılmamış tek kale. Pek çok liberalin de kamu eli ile çıkarılıp pazarlanmasını savunması dikkati çeken sektörümüz, bor endüstrisi. Şimdi kimimiz borç sarmalımızdan çıkış için bir umut, kimimiz de sınırlı da olsa bir dış kaynak getirici olarak bu sektörü geliştirmeyi umuyoruz. Bu yolda bir de “Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitü”müz olacak yakında.

Bu amaçla hazırlanan yasa tasarısını tartışmadan önce bazı yalın gerçeklere bakalım,

- Dünyanın en büyük bor tuzu yatakları ülkemizde
- Dünya tüketiminin %75’ini Eti Holding ve Borax Ltd (RT) karşılıyor
- Ülkemizdeki yataklar dünyanın gereksinimini bugünkü tüketim hızı ile 400 yıldan uzun bir süre karşılayabilecek düzeyde
- Borax ise ancak 80 yıllık rezerve sahip (dünyada bor fiyatları makul bir düzeye düşecek olsa, bu 12 yıla inecek)

- Ülkemizdeki yataklar hemen bütün ekonomik bor tuzu mineralleri açısından zengin, yataklar sığda ve açık ocak işletmesine elverişli, ulaşımı kolay yerlerde
- Dünya pazarının büyük bölümüne taşıma kolaylığı da ülkemizden yana
- G. Amerika'daki yataklar küçük, 4000 m'den yüksekte, zor ulaşılabilir yerlerde
- Borax'ın yatağı ise açık işletme ile işleniyor, ama ocak derinliği 750 m'ye ulaşmış

Bu koşullarda bor tuzları açısından önu açık olan tek ülke Türkiye; en büyük kaynakların sahibi ve hemen hemen tek rakibi ise RT, Borax Ltd.

Borax'ın ABD, Kaliforniya'daki yatağı Boron'da 750 m derinliğe ulaşılmış. Yatak dalımlı olduğu için bu derinleşme sürecek. 1 ton bor tuzu çıkarmak için 363 ton kaya kazılıyor. %5 eğimli olsa ocak içinde 10 mil yol gidilip ocak dışına çıkarılabiliyor bu kazılan gereç. Çöldeki ocaktan çıkarılan 1 ton bor tuzunun rafinesi için 600 galon su kullanılmak zorunda. Bu konuda da güçlükler yaşıyor Borax. Bunu biraz azalttığı için sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunduğu savında. Ocak işletmesini biraz daha optimize etmek düşüncesi ile kazı şevlerini dikleştirince ocağın kuzey aynasında bir heyelan olmuş ve ocağa 32 milyon ton gereç dolmuş. Bunun da kazılıp taşınması gerekli. Ayrıca döküm alanında da sorunları var.

Borax ve RT bu nedenle dünya çapında bir program ile maliyetlerini %24 kadar düşürmeyi hedeflemiş.

Ocak kapatılacağında ortaya çıkacak iyileştirme mal oluşu da korkutucu. RT Başkanı Sir Robert Wilson yalnızca ABD'ndeki maden işletmelerinin kapanış mal oluşlarının 35 milyar dolar tutacağını, bunu şirketlerin bütünü ile karşılayamayacağını söylüyor.

Bu koşullar Borax'ı kısa erimli, tükenene kadar fazla yatırım yapmadan ne kazanabilir ise kazanmayı hedefleyen bir stratejiye götürmüş. Bunun en önemli aracı satış fiyatlarını yüksek tutmak olarak ortaya çıkıyor. Rezervinin kalanını en yüksek kâr marjı ile tüketmek en ussal yaklaşım. Bu arada, pazarın yüksek fiyatlarla zorlanmasından ötürü kullanım alanlarında bor türevlerinin yerine başka maddelerin geçmesi, ikame sakıncası Borax'ı fazla düşündürmüyor. Onun politikası kısa erimli.

Borax bu nedenlerle olsa gerek pazara 15 yıldır yeni bir ürün sunmamış.

Türkiye'nin ise, borun pazar payını ikame ürünlerine kaptırmadan çok uzun süre satabilmesi gerekli. Bu konuda hassas olmak zorunda, çünkü dünyada rafine bor ürünleri için yeni yatırımlar yapan tek ülke. Hem rezervleri ve hem kaynak türleri açısından en zengin ülke olan ve rafine bor ürünleri için teknoloji geliştirip önemli yatırımlar yapan bir ülke olarak Türkiye'nin çıkarı, dünya bor pazarının duraylılığı ve sürekliliğinin korunmasındadır. Bu konumu nedeni ile Türkiye dünya bor pazarının Borax'ın güdümünden çıkarılması için bir şeyler yapması gerekli.

Ülkemiz bor tuzu yataklarının kamu eli ile işletme kararının alınmasından bu yana daha önce 30 USD dolayında olan satış fiyatının 200 USD'nin üzerine çıkarılmasından önemli yarar görmüş. Bugün ham bor satış fiyatı, mal oluş fiyatının 5-6 katı. Rafine borda ise mal oluşu dolayında bir fiyatla satış yapıyor. Borik asit fiyatları 1998'de 454 USD/ton'dan 2001'de 355 USD/ton'a düşmüş.

Dünya pazarında Türkiye'yi ham bor satması için özendirmeye yönelik bir baskı olduğu açık. Dünya ham bor pazarının %82'sinin Etibor tarafından doldurulmakta olması, rafine bor pazarındaki payımızın ise %16 olması bu baskının etkili olduğunu gösteriyor. Üstelik rafine bor tesisleri kapasitelerinin altında çalışıyor. Bu oyundan çıkılmak istenışı ve rafine bor ürünlerine ağırlık veren yatırımların sürdürülmesi olumlu. Ancak, hiç te yeterli değil.

Çünkü, bor ürünlerinin uzun erimde ikamesi sakıncası gündemde. Bor'un bugünkü tüketiminin %19'unu kapsayan deterjan sanayinde perboratlar yerine daha ucuz ve çevre açısından yeğlenen perkarbonatlara geçiliyor. Trona bazlı deterjanlar pazara girmiş durumda. Bor'un %11'inin tüketildiği seramik sektöründe fosfat gibi başka cam yapıcı bileşenler kullanılmaya başlandı. Tüketimin %31'inin yapıldığı fibreglas sanayinde ise borun yerini uzun zincirli karbon bileşikleri ya da plastikler alabilecek.

Ülkemizin dünyada bor tüketiminin azalması değil artmasında çıkarı var. Taşıtlarda hidrojen taşıyıcı olarak borun kullanılması ise tüketimde önemli bir artış getirmeyecek; çünkü, bor burada taşıyıcı ve yeniden ve yeniden kullanılacak. Bor tüketimi büyük ölçüde artmayacak; ama, bu teknoloji büyük getiriler sağlayacak geliştiren ve satana. Bora stratejik bir önem yükleyen zırhlarda ya da roketlerde kullanımının tüketimdeki payının küçük kalacağı da açık.

Bu koşullarda bile dünya bor tuzu ve rafine bor pazarı küçük : bunun yıllık tutarı 1,2 milyar USD ve ülkemizin bundan aldığı pay ise 200 milyon USD'nin biraz üzerinde. Yapılan yatırımlarla bu payımızın 310 milyon USD'na çıkacağına seviniyoruz. Bunca zenginlik ve bunca çabaya karşı ülkemizin kazancı önemsenecek gibi değil. Borax Ltd'ni yok etsek ve bütün dünya pazarını ele geçiresek bile açıkçası bor ile kurtulama(!)yacağız. Ya hele bunca yatırım ve çabadan sonra bor türevleri pazarı gerçekçi fiyatlara inecek şekilde rasyonalleşirse. Bu kadcırcık kazancımız bile azalmaya aday. Biz ise Brüksel'de kurulu Avrupa Borat Birliği(EBA)'nin aralarına küçük üreticileri almayan üç üyesinden biri olarak Etimine eli ile, her yıl Borax ve Lardarello ile birlikte fiyatları belirliyor ve onların biraz daha yaşaması ve son dönemlerini kârlı geçirmeleri için alternatif maddelerle yarışamayacak ve borun yerini ikame ürünlerinin almasına neden olacak politikalara katılıyoruz. RT işbirlikçiliği yaparak kendi geleceğimizi karartıyoruz. Yarın Borax pazardan çekilirken fiyatlar hızla düşünce biz de baş aşağı gidecek ve işe yaramaz hammadde zenginliklerimizle baş başa kalacağız.

Oysa, dünya ekonomisinin birkaç trilyon dolarlık endüstriyel üretiminde bor ürünleri **de** kullanıldığı ve bu alanda bor uç ürünlerinin yaklaşık 50-60 milyar dolarlık bir yerinin olduğu açıklamaları, bordan bir şey kazanılacak ise, bunun teknoloji geliştirerek bor kullanan endüstrilere yatırım yaparak olabileceğini gösteriyor.

İşte bundan ötürü bor uç ürünleri ile ilgili teknoloji geliştirme; bunun için de bilimsel araştırma yapmak yaşamsal önem taşıyor.

Kısacası, bor konusunda ülkemizin kaynak ya da çıkarma, jeoloji ya da madencilik konularında dar boğazı yok. Bor ön ürünleri konusunda teknoloji ve yatırım konusunda da önemli bir yol gidilmiş, belli ki.

Ama yine belli ki, dünya bor pazarına çıkarken en büyük rakibimizin güdümünde kalmışız. Onun koyduğu kurallara uymuşuz. Sözde kamu kuruluşumuz, açık açık Borax'ın, RT'nun işbirlikçisi gibi davranmış. Bor pazarı RT'nun istediği gibi şekillenmiş. Biz de iki yüz milyon dolara oyalanmışız. Pazarda Borax'ı yıkacak olanaklarımız var iken, bunu kullanmamışız. Rafine üründe geri kalmışız. Uç ürünlerde yokuz.

Ne kamu ve ne de özel kesimimiz bu konuda hemen hiçbir şey yapmamış.

İşte bu noktada, yıllardır sözü edilen Bor Araştırma Enstitüsü kurulması isteği bugünlerde yeniden güncelleşti.

Üniversitelerimizde bu konuda yaklaşık 20-25 yıldır çeşitli araştırmalar sürdürülüyor. Bunlar dağınık ve destek görmeden yapıldığı için çok sonuç alıcı ve teknolojiye dönüştürücü ilerleyemedi. Ancak, zengin bir uzman ve araştırmacı bilim insanı kadrosunun yetiştiği açık.

Etibank ve sonra Et Holding içinde de daha önce bir araştırma merkezi kurulmuş; sonradan güçsüzleştirilmiş olduğu da biliniyor.

Şimdi ise yeni hükümet TBMM'ne "Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü Kanun Teklifi" göndererek bu boşluğu doldurma savında. Kapsamı ancak TBMM'ne gönderildiğinde öğrenilebilir; ne sivil toplum örgütlerinin, ne üniversitelerin ve ne de üniversitelerin görüşü alınmadan, belli ki Eti Holding'te hazırlanan ve 8 Nisan'da Meclise gönderilen tasarı komisyonlarda hemen ve hızla görüşülmeye başlandı. Bir telaş ile yasalaştırılma yolunda. Eleştirildiğinde de, söylenenlerin içeriğine pek kulak asılmadan, eleştiriler ideolojik olmakla suçlanarak bir acele ile iş bitirilmeye çalışılıyor.

3.6.2. BOR ENSTİTÜSÜ YASA TASARISI ÜZERİNE ODAMIZ GÖRÜŞÜ

Tasarının madde madde incelenip eleştirilmesi yerine, metnin bütünsel olarak ele alınması daha uygun gibi görünüyor.

Böyle bakıldığında tasarı ile bir "Araştırma Enstitüsü" değil yeni bir "Genel Müdürlük" kuruluyor olduğu dikkati çekiyor.

Gerçekten de amaç nasıl tanımlanırsa tanımlansın kuruluş yasasında getirilen kurallarla, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından şekillendirilen bir bürokratik yapı, bürokrat ağırlıklı bir yönetim ve bilimsel araştırmanın gerektirdiği hiçbir hususta hazırlığı olmayan bir kurallar dizisi oluşturulmak istenmiş.

Her şeyden önce Enstitü(!)'nün yönetimi bir Yönetim Kurulu ve Başkanlık'tan oluşturulmuş. Başkan'ı ve Yönetim Kurulu'nun 7 üyesini Başbakan atayacak. Üyeler, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın göstereceği 3, Sanayi ve Ticaret

Bakanlığı'nın göstereceği 1, TÜBİTAK'ın (kendisinin değil) bağlı olduğu Bakanlığın göstereceği 1, TOBB'nin göstereceği 1 ve üniversite öğretim üyelerinden (kimin göstereceği belirtilmemiş) 1 üyeden oluşacak.

ETKB'nin bağlı kuruluşlarını düşünülünce, daha çok doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına yönelik hizmetlerin örgütlenmeye dayanıldığı açık. Oysa, bor kaynaklarımızla değil bu kaynaklar çıkarıldıktan sonra uç ürünlerin üretilmesiyle ilgili sorunlar yaşadığımızı göre, Enstitü'den teknoloji geliştirme işlevini yüklenmesi beklendiğinde yönetimin maden çıkarma değil, sanayi ve teknoloji geliştirme ağırlıklı bir anlayışla bilimsel araştırmaları yönlendirmesini beklemek gerekli. Tasarlanan yapının bürokratik oluşu bir yana, bürokrasinin bileşiminin de bu beklentiye uygun olmadığı görülüyor.

Etibor'un ETKB bağlı kuruluşu olduğu gerçeği de bunu değiştirmiyor. Çünkü, bu kurumlar, bu kamu kaynaklarının ulusal çıkarlar doğrultusunda çıkarılması, işlenmesi ve pazarlanmasında on yıllardır zaman harcamış, en büyük rakibimiz olan bir çokuluslu şirketin güdümünde kalmış ve ülkemizi şimdi bir Enstitü kurma gereksinimi duyacağı şekilde gelişmemiş bir noktada tutmuş değil mi? Yaygın kanı Etibor ve onun pazarlama kuruluşunun uluslar arası tekelin çıkarları doğrultusunda yerli özel kesimi bile dışlayacak bir yol izlediği doğrultusunda iken, bu son çare de aynı anlayış ve kadroya mı teslim edilecek?

Üstelik neden, çoğunluğu bürokratlardan, 2 ayda bir toplanıp, kendi maaşlarını kendileri belirleyip, bir kere göreve geldiğinde tam 5 yıl bu görevden alınamadan, Enstitü dışarıya ücretli iş yaptığında elde edilen gelirin nasıl paylaşılacağına bile kendileri karar vererek çalışacak bir Yönetim Kurulu? Üyelerinde neden seçilirken kamu kurumlarında ya da özel kesimde en az on yıl deneyimli olmak koşulu aranıyor da, üniversitelerden ya da dışından bu konuda bilimsel araştırma yapmış olma koşulu aranmayacak? 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre memur olabilecek vasıf aranıyor; ama neden bilimsel bilgi üretebilme birikim, beceri ve deneyimi aramayı tanımlayan hiçbir kayıt ve kural yok?

Neden YK'nun görevleri arasında (hükümet programı gibi) siyasal metinlerde belirlenecek hedef, ilke ve politikalar doğrultusunda bir çalışma sayılsın? Neden, kanunlarla gösterilecek diğer görevleri yapmak gibi bir görevi de var?

Aslında sorulması gereken, neden Yönetim Kurulu yerine bir Bilimsel Danışma Kurulu düşünülmemiş oluşu.

Neden, çok sayıda üniversiteden çok sayıda farklı disiplinden onlarca, belki de yüzün çok üzerinde bilim insanı bu alanda bunca yıldır hiçbir destek görmeden araştırmalar yapagelirken, bundan sonraki araştırma stratejilerini, araştırma programlarını ve projelerini belirlemek ve seçmek hakkına sahip olamasın?

Yönetim yapısı böyle olunca, neden Ankara'da kurulmak istendiği pek şaşırtıcı değil. Pekiyi neden **bir** üniversite yerleşkesinde? Nasıl olup ta bütün üniversitelere dağılmış bilim insanlarının gönüllü, coşkulu katkısı buraya yönlendirilebilecek?

13 uzman, 2 laborant, 2 tekniker, 1 savunma uzmanı(?), 2 sekreter, 2 büro görevlisi ve 2 şoför ile bir Araştırma Enstitüsü mü çalıştırılacak?

Bor uç ürünlerinin teknolojisinin bizden esirgendiği ve esirgeneceği bu kadar açık iken, hangi yoldan olursa olsun teknoloji transferi, gerektiğinde endüstri casusluğu bu cılız kadro ile mi gerçekleştirilecek?

2 sekreter ile mi “dökümantasyon, enformasyon sistemleri, bilgi bankaları, kütüphane ve arşiv gibi bilimsel destek hizmetleri sağla”nacak, “ulusal ve uluslar arası kuruluşlarla bu konuda işbirliği yap”ılacak?

Hayır. Bu tasarıya göre kurulacak bir yapı Araştırma Enstitüsü değil, küçük ve ayrıcalıklı bir Genel Müdürlük olacak.

Ayrılan kaynak, yılda şimdilik 2 milyon dolara yakın, gelecekte de en çok 3-3,5 milyon dolar kadar olacağı anlaşılan kaynakla gereken araştırmaları yapıp eksikliği yaşanan teknolojilerin geliştirilebileceği bir laboratuvar sisteminin kurulamayacağı açık. Bununla ancak yeni ve ayrıcalıklı bir yemlik kurulabilir. Bu konularda aykırı görüşleri olanları susturmaya, uysalları ödüllendirmeye, kurulu düzeni sürdürmeye yönelik kullanılabilir, bu kaynaklar.

Ülkemizin bor ve özellikle de bor ürünleri pazarındaki yeri daha iyi değil daha kötü bir konuma itilecek. “Dostlar (RT), bizi alış verişte gör”ecek.

Türkiye'nin dünya önderi olduğu bu doğal kaynaktan bir yarar sağlaması (gerçekten!) isteniyorsa tasarıdaki her şeyin tersinin yapılması gerekir.

Öncelikle bu kuruluş ETKB ve daha da önemlisi bu konudaki sorunların sorumlusu olan Eti Holding ve Etibor bürokrasisinin etki alanı dışında kurulmalıdır.

Doğrudan YÖK'e, TÜBİTAK'a ya da hiç değilse Başbakanlığa bağlı gerçek bir Enstitü kurulmalıdır.

Enstitü bilim insanlarınca yönetilir. Geniş bir Bilim Kurulu oluşturulmalı, Enstitü Genel Sekreteri bu kurul tarafından bir kereliğine, 2'şer yıllık dönemler için seçilmelidir.

Bilim kuruluna yurt içi ve dışında bor ürünleri geliştirme doğrultusunda araştırma ya da yayın yapmış, bilgi üretmiş olduğunu belgeleyen her TC yurttaşı üye olmalıdır. Son üç yılda bu etkinliklerini sürdürmemiş olanların üyeliği düşmelidir.

Enstitü'nün yönetsel görevleri Başbakanlık tarafından atanan ve Genel Sekreter tarafından yönetilen kadrolarca yüklenilmeli ve bunlar ayrıcalıklı değil, benzer görevleri yüklenmiş kamu çalışanları ile aynı statüde olmalıdır.

Enstitü'nün akçalı işleri Sayıştay'ca denetlenmelidir.

Enstitü'nün araştırma ve eğitim programları Bilim Kurulu'nca hazırlanmalıdır.

Enstitü, bor ve ürün pazarları, teknolojileri, endüstrisi, ekonomisi, ticareti, hukuku, vb her konuda bir bilgi ve istihbarat merkezi olmalıdır. Bu merkezde yurt içi ve dışı çalışmaları yürütebilecek yeterlilik, yetkinlik ve sayıda kaç kişi çalışması gerekiyorsa, bu sağlanmalıdır. Buna bir mevzuat engeli olmamalıdır. Bunun için kadro belemek zorunluluğu ortadan kaldırılmalıdır.

Enstitü, kendi araştırma ve teknoloji laboratuvarlarını kurmalı ve destekleyeceği asıl araştırmalar burada yürütülmelidir. Enstitü'nün destekleyeceği araştırma projeleri,

TÜBİTAK projeleri gibi ilgili üniversite bölümlerinin eksiklerinin tamamlanması için kötüye kullanılan yapay projeler olmamalıdır. Proje önerisinde bulunanlar çalışmalarını geçici sürelerle konaklayacakları Enstitü'de yürütmelidir. Üniversiteler arası karma araştırma grupları özellikle özendirilmelidir.

Enstitü ne Ankara'da ve ne de İstanbul'da olmamalı; KB Anadolu'da bir il ya da ilçede kurulmalı ve çalışmalıdır ki, verimsiz bürokratlar ya da sözde bilim insanları için bir çekiciliği olmasın. Lojmanlı, laboratuvarlı, sosyal tesisli bir araştırma üssü yaratılmalıdır. Bir Silicon Valley gelişmesine neden olmalıdır, bu Enstitü kendi çevresinde. Yardımcı teknolojilerin incelenme ve üretilmesi yöredeki küçük sanayi kuruluşlarına yaptırılmalıdır.

Enstitü'nün gelirleri içinde en büyük pay ülkemizden yurtdışına yapılacak bor tuzu ve rafine bor satış bedellerinin en az %15'i aktarılarak sağlanmalıdır.

Bu anlayış daha çok ayrıntılı tasarlanabilir.

Ama, TBMM'ne gönderilen taslaktaki kurum kurulursa bu ülkenin bundan hemen hiçbir şey kazanmayacağı görülmelidir.

Bundan ancak, bugünkü düzenin sürmesinde yararı olan RT şirketleri ve içindeki işbirlikçileri yarar görmeyi sürdürebilir.

Bu nedenle, TBMM'ne gönderilen tasarıdan vaz geçilmeli ve yaygın bir paylaşım ile yeni bir tasarı hazırlanıp yasalaştırılmalıdır.

3.7. ENERJİ SEKTÖRÜ

3.7.1. KÜRESELLEŞME VE ENERJİ POLİTİKALARI*

Küreselleşme bağlamında enerji politikalarını iki konuda ele alınabilir. Bunlardan biri küreselleşme ya da Yeni Dünya Düzeni adı verilen ekonomik oluşum, ikincisi ise, ekonomilerin can damarını oluşturan, onlara can suyu sağlayan enerjidir. Enerjinin önemi sadece ekonomilerin can damarını oluşturmaktan değil, aynı zamanda giderek tükeniyor olmasından da kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile, ekonomiler yoğun olarak enerji kaynaklarına dayanırken, enerji kaynaklarının kıtlık dereceleri de artmaktadır.

Kapitalizmin gelişim tarihine baktığımızda, kapitalistleşen ve sanayileşen bugünün gelişmiş ekonomilerinin geçmişlerinde tam bir sömürü olgusu yatmaktadır. Yer altı ve yerüstü kaynaklarına uzanabilmek için, çevre ülkeleri kolonileştiren merkez kapitalist ülkeler, zamanla kendi kalkınmalarını gerçekleştirirken, çevreyi sömürmüş ve yoksullaştırmışlardır. Günümüzün geri bırakılmış ekonomileri ve bütün bir Afrika böyle bir acı insanlık dramının canlı kanıtlarıdır.

Avrupa'yı kasıp kavuran otuz yıl savaşlarını izleyen 1648 Westphalia Anlaşması ile tarih sahnesine çıkmış olan ulus-devlet modelleri, aralarında rekabetsiz ve çatışmasız bir düzen oluşturarak, iç sermayelerini geliştirmeye koyuldular. Ancak, gelişen sermaye belirli bir aşamaya ulaştığında, doğası gereği, saldırgan yüzünü gösterdi ve Birinci Paylaşım Savaşı ile dünyayı kana ve baruta buladı. Birinci Paylaşım Savaşı hayırlı bir armağan olarak, 1917 Devrimini ve Sovyetler'i tarih sahnesine çıkardı. Ancak, bu güçlü karşıt rejim de kapitalistleri durdurmaya yetmedi ve yaklaşık yirmi yıl sonra, İkinci Paylaşım Savaşı ile dünya tekrar kana

bulandı. Bu kez de tarih sahnesine ikinci sosyalist dev çıktı: Kızıl Çin! Kapitalistler bu ayrışma ile derin bir şoka girdi ve “soğuk savaş” adı verilen bıçak sırtında kerhen sulh dönemi başladı. Ancak, elli yıl kadar süren bu dönem sonunda reel sosyalizmin krizi ve çöküşü, bu kez kapitalistlerin birbirleri arasındaki hakimiyet savaşına yol açtı.

1970’lerde filizlenen ve 1980’lerde açıkça ortaya çıkan Yeni Dünya Düzeni, reel sosyalizmin çöküşü ile hızlanmış olmakla beraber, aslında kapitalizmin işleyişinden ve iç dinamiklerinden kaynaklanmış organik bir sonuçtur. Sermaye; doğal kaynakların emekle şekil değiştirmiş ve yeni kullanım değeri kazanmış halidir. Böylece oluşan ölü emek birikiminin özel şahıslarca ele geçirilmesi ile oluşan kapitalist düzende, tüm sosyo-ekonomik kurumlar, mülkiyet alt-yapısına ve üretim ilişkisine göre şekillenir. Böyle bir düzende ve şekillenmede başat karar ve politika belirleyici unsur sermaye sahipliğidir. Sermaye sahiplerinin mutlak düşmanı rakip sermaye sahipleridir. Benzer şekilde, sermayenin üvey kardeşleri ise, devlet, emek ve tüketicilerdir. Sermayenin ekonomik ve toplumsal alt-yapısının korunması ve düzenin sağlanması için devlete ihtiyacı vardır, ama vergi sevimli bir yükümlülük olarak görülmemektedir; sermayenin üretimin gerçekleştirilmesi için emeğe ihtiyacı vardır, ama ücret sevimli bir ödenti değildir; sermayenin ürünlerini satabilmesi için tüketiciye ihtiyacı vardır, ama fiyatların düşük tutulması istemi hoş karşılanmaz. Bu nedenle sermaye, devlete karşı siyasal erke hakim olmak; emeğe karşı sendikaları çökertip monopson konumuna geçmek; tüketicilere karşı da monopol gücü elde etmek ister. Sermaye bu üçünü de, farklı dönemlerde farklı derecelerde olmak üzere başarmıştır da. Ancak, ilk anda sermayeyi başarıya götürdüğü düşünülen bu üç alandaki mücadele, aynı anda, çelişkili olarak, sermayenin önünü de tıkamıştır ve tıkamaktadır. Zira, vergiden kaçınan, emeği baskılayan ve fiyatları aşırı derecede yükselten sermaye, harcamaların ve piyasaların daralması sonucu ile karşı karşıya kalmaya başlamıştır. Başka bir ifade ile, yaşam mücadelesi veren sermaye, tam tersine ölümüne koşmakta idi. İçte piyasaların daralması yanında, emek sömürüsü ile ulaşılmış olan teknoloji-yoğun üretim süreci de, bir yandan satışları frenlerken, diğer yandan da emek üzerinden gerçekleştirilen sömürüye bağlı olarak, birikim havzalarının daralmasına neden olmaya başladı. Sonuçta kâr hadlerinin sıkışması olarak ortaya çıkmış olan sermaye krizi bazı reflekslerin oluşumuna neden oldu. İşte küreselleşme olgusu, olgunlaşmış merkez sermayenin krizini aşmak için geliştirdiği ekonomik politikadır. Ürün ve girdi piyasalarını genişletmek için sermaye unsurlarının, kendilerince uygun görülen yörelere, kendi kuralları ile yayılması faaliyeti küreselleşme olarak anılmaktadır.

Günümüzde yaşanan “küreselleşme” olgusunun temel niteliği, yatırım ya da finans sermayesinin tüm yerküre üzerinde akıl almaz bir hızla dolaşması ya da bu tür uluslararası işlem hacimlerinin olağanüstü boyutlara ulaşması ile değil, söz konusu ilişkilerde hegemonik eklemlenmelerin ve karar süreçlerinin belirgin bir biçimde değişmiş olması ile açıklanmalıdır. Başka bir ifade ile, günümüzde yaşanan “küreselleşme” olgusu, bir tür yeni kapitalist sömürü ilişkisi olmakla beraber, geçmişte oluşturulan dokularla derece farkı değil, nitelik farkı taşımaktadır. Günümüzde yaşanan küreselleşme olgusunun geçmişteki kapitalist sömürü ilişkisi ile arasındaki nitelik farkının temel noktaları şöylece açıklanabilir:

Birinci olarak, geçmişte merkez kapitalist ekonomiler çevre üzerinde sömürü ilişkisi kurarken, özellikle de Sovyetler'in var olduğu dönemlerde, mücadeleyi kendi aralarında olmaktan çok, çevresel ekonomilere yöneltmiş idiler. Kuzey-güney ilişkisi olarak tanımlanan bu düzen içinde, komünizme karşı müşterek cephe oluşturulurken, gelişmiş merkez ekonomiler güney grubu üzerinde hem komünizme karşı koruma kalkanı oluşturmaya gayret ettiler, hem de o bölgeleri "optimal düzeyde sömürme"ye yönelik politikalar geliştirdiler. Bu bağlamda, çevresel konumlu gelişmekte olan ekonomileri ticari ve/veya korumacı sömürü ağı içine alan merkez kapitalist ekonomiler, merkeze ciddi rant aktarımı sağladılar. Böyle güçlü bir aktarımın kaynağı da faiz karşılığında yine Batı tarafından verilen borçlar oluşturdu. Bu nedenledir ki, ithal ikameci ve korumacı politikalar izleyen gelişmekte olan ekonomiler, günümüzde ağır borçlu ekonomiler olarak ortaya çıktılar.

Günümüzdeki uygulama biçimi ile küreselleşme olgusu çerçevesinde, yukarıdaki sömürüye ilave olarak, bizzat Batı sermayesi içinde, yani gelişmiş sermayeler arasında rekabet ve kavga yaşanmaktadır. Özellikle 1990'ların başından itibaren çok daha netlik kazanmış olan sermayeler arasındaki şiddetli rekabet, günümüz küreselleşme olgusunu eskilerde görülen ilişkilerden belirgin bir biçimde ayırmaktadır. Bundan dolayı Çok Uluslu Yatırım Anlaşması (MAI) çalışması halen sürdürülmekte ve yine aynı rekabet olgusundan dolayı da bir türlü sonuçlandırılmamaktadır. MAI'nin temel amacı sadece merkez kapitalist ekonomilerle çevresel ekonomileri aynı rekabetçi ortama atmak değil, aynı zamanda, merkez kapitalist ekonomilerde konuşlanmış sermayeler arasındaki ilişkilerde de şeffaflık ve aleniyet sağlamaktır. Açıktır ki, bunlardan birincisi merkez-çevre sömürsünü açıklıyor olduğu halde, ikincisi merkezin birbiri ile mücadelesini yansıtmaktadır.

İkinci olarak da, hem sermayenin bileşiminin teknoloji-ağırlıklı yönde değişmesi ve buna bağlı olarak emek sömürü havzalarının daralması, hem de diğer girdi maliyetlerinin yükselmesi neticesinde sıkışan kar hadleri, merkez kapitalist ülkelerde basınç yaratmıştır. Soğuk savaş döneminde, emek ve devlet kanalı ile tüm toplumu sömüren sermaye, daha sonraları finansal piyasalar kanalı ile yanlış oynayan tasarruf sahibini de sömürmeye yönelmiştir. Ancak, son yılların küreselleşmesinin de temel dokusunu oluşturan, özellikle de doğu blokunun zayıflayıp etkisini kaybetmesi ile, sermayeler arasındaki şiddetli rekabet büyük sermayenin küçüğü ortadan kaldırması biçiminde karşımıza çıkmaya başlamıştır. Şirket birleşmeleri ve/veya şirket devirleri sermayeler arasında yaşanan şiddetli rekabetin bir tür sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yolla, büyüyen şirket veya şirketler, faktör piyasasında oligopolistik veya, duruma göre, monopolistik; mal ve hizmetler piyasalarında ise oligopol veya monopol konumuna geçerek, sıkışan kar marjlarını yükseltmeye çalışmaktalar.

Bu temel açıklamaların ışığı altında, günümüzün globalleşme politika ve uygulamasını şu iki temel özelliği ile geçmişteki sömürgecilik ya da hegemonik ilişki kurma politikalarından ayırmak gerekmektedir. Birincisi, günümüzdeki çatışma, üçüncü paylaşım savaşı niteliğinde olarak, bizzat merkez sermayeler

arasında cereyan etmektedir. Merkez sermaye, üçüncü paylaşım savaşında, ayakta kalabilmek için birbiri ile çetin bir yaşam kavgasına girmiş bulunmaktadır. İkincisi ise, geçmiş dönemlere göre çok daha sıkışık konumda bulunan merkez sermaye, bu kavgada çeşitli yöntemlerle karşıtlarını eriterek mutlak hakimiyetini kurmaya, böylece monopolistik bir konuma ulaşmaya yeltenmektedir.

Yeni Dünya Düzeni politikaları çerçevesinde merkez sermayenin birbiri ile yoğun çatışmasında iki konu önemli olmaktadır. Bunlardan biri teknoloji, diğeri ise enerjidir. Teknoloji, üretim verimliliğini yükselterek, ünite başına maliyeti düşürür. Ancak teknoloji hem maliyetlidir hem de emeği dışladığı için sermayenin sömürü havzalarını daraltmaktadır. Buna rağmen, karşıt sermaye ile mücadele edebilmek ve ünite başına maliyetleri kısarak üstünlük sağlayabilmek için teknolojiye sahip olmak, sermaye için vazgeçilemez bir koşuldur.

Yüksek maliyetli teknolojiye ulaşmaya çalışılırken diğer girdi unsurlarından tasarruf etmek ya da onları baskılamak da, ikinci vazgeçilemez koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Enerji, sanayii üretimi için mutlak girdi niteliğini koruduğu sürece, tedarik ve maliyet açılarından önemlidir. Teknoloji ile enerji arasında dönüşümlü bir ilişki bulunmakla beraber, varolan koşullar altında, enerji, teknoloji karşısındaki görece başat konumunu koruyabilmektedir. Zira teknolojiyi, bilim ve tekniğin pratiğe indirgenmesi ve uygulaması olarak tanımlarsak, günümüz koşullarında halen teknolojinin üretime aktarılabilmesi için enerjiye mutlak bir gereksinim olduğu halde, henüz teknoloji istenen düzey ve kalitede bol ve ucuz enerji üretimini gerçekleştirebilecek aşamaya gelmemiştir.

Bu durumda, merkez sermayeler arasındaki üçüncü paylaşım savaşında, sermayelerin karşılıklı en büyük kozları, bir yandan yeni teknolojilere girebilme, diğer yandan da bol ve ucuz enerji kaynaklarına erişebilme olanağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sermaye kesiminin, karşıt sermaye ile mücadelesinde uygulayacağı strateji, hem bol ve ucuz enerji kaynaklarına uzanmak, hem de yeni teknolojiler üretmektir. Doğal olarak, böyle bir yaşam mücadelesinde, mücadele eden sermaye kesimlerinin ikincil stratejilerini de, karşıt sermaye kesiminin bol ve ucuz enerji kaynaklarına ve teknolojiye ulaşım kanallarını tıkamak oluşturmaktadır. Bu nedenle, günümüzde sermayeler arasında yaşam savaşı biçiminde karşımıza çıkan ve bir tür üçüncü paylaşım savaşı niteliği arz eden Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde, hem enerji kaynakları, hem de teknoloji kanalları fevkalade önemlidir.

Henüz teknolojinin etkin ve ekonomik anlamda enerji yaratma gücü bulunmadığından, doğal enerji kaynakları halen büyük öneme sahip bulunmaktadır. Bu nedenle, merkez sermaye grupları arasında cereyan eden üçüncü paylaşım savaşının içinde yaşanan muharebelerde finans piyasaları ve/veya teknoloji alanları kadar, coğrafi alanlarda da önemli görülmektedir. Muharebelerin coğrafi alanları da içine almasının doğal sonucu olarak, sermayenin askeri güçle işbirliği yapma dönemi de etkili bir biçimde sürmektedir. Kaldı ki, sermayenin askeri güçle ve savunma sanayii dalları ile yakın işbirliği, teknoloji geliştirme ve burada geliştirilen teknolojiyi sanayiye aktarma süreçleri açısından da önemlidir.

Bu durum çerçevesinde, Yeni Dünya Düzeni'nde sürdürülen üçüncü paylaşım savaşında, sermayeler aralarındaki mücadeleyi, bir yandan ucuz ve bol

enerji alanlarını ele geçirmek ve karşıt sermaye gruplarının enerji alanlarını denetim altında tutmak, diğer yandan da karşıt sermaye gruplarına göre daha hızlı teknoloji geliştirmek ve karşıt sermaye gruplarının teknoloji kanallarını tıkama politikaları ve mücadeleleri oluşturmaktadır.

Teknoloji ile enerji arasındaki bir ilişki de, enerjinin pahalı olduğu durumlarda teknoloji uygulamasıyla sağlanan verim artışı ve maliyet tasarrufu neticesinde enerji maliyetlerinin telafisinin söz konusu olmasıdır. Bu anlamda, enerji kaynaklarına ulaşmada askeri güçle enerji alanlarının denetimi kadar, uygulanan teknoloji ile verimlilik artışı ve maliyet tasarrufu da önemlidir.

Petrol, doğal gaz vb enerji kaynaklarının yeryüzünde dağılımı, üçüncü paylaşım savaşını coğrafi alana da yaymaktadır. Petrol, doğal gaz ve sair enerji yataklarına sahip bölgeler tarihin her aşamasında olduğu gibi, kar hadlerinin ve yer altı kaynaklarının sıkıştığı dönemlerde daha da artan bir biçimde gelişmiş ülkelerin dikkat merkezi haline gelmiş bulunmaktadır. Ortadoğu'nun olduğu kadar, günümüzde yaşanan Afganistan ve Irak krizinde de görüldüğü üzere, gelişmiş ekonomiler enerji yataklarını haiz bölgeleri denetim ve gözetim altında tutmak için politik olduğu kadar, gerektiği durumda askeri güç kullanmaktan da geri durmazlar.

Küreselleşme ortamında gelişmiş ekonomiler aralarındaki enerji kavgasını sürdürürlerken, kaçınılmaz olarak, gelişmekte olan ekonomiler de bu mücadeleden olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu etkilenme, gelişmekte olan ülkelerin genellikle ağır borçlu konumda olması nedeniyle, bu sıkışıklıktan yararlanmak isteyen gelişmiş ekonomilerin söz konusu kaynaklara uzanma ve onları ekonomik değerlerinin çok altında ele geçirme arzuları artar. Gerek kaynağı ele geçirme, gerek enerji üretim santralleri kurma aşamasında gelişmekte olan ekonomiler gelişmiş ekonomilerin ciddi sömürüsü ile karşı karşıya gelmiş olabilirler. Örneğin, gelişmiş ekonomiler kendi ülkelerinden sökmüş oldukları nükleer santralleri veya ilgili geri teknolojiyi geri bölgelere taşıyarak, üretim kirliliğini geri yörelerde bırakıp, ürünü düşük fiyattan alma çabasına girebilirler. Bu bağlamda, nükleer santrallerde üretilen enerjinin üretim maliyetinin hesaplanmasında hangi maliyetlerin dikkate alınacağı fevkalade önemlidir.

Enerji politikası, kaynakların kullanımı, üretim biçimi vb gibi çok yönlü karar mekanizması ile ülke sanayileşmesinin plânlanmasında ve uygulanmasında fevkalade önemlidir. Başka bir deyişle, bir ülkenin enerji politikasına hakim olan güç aynı zamanda o ülkenin sanayileşme ve kalkınma politikalarına da hakim olabilir. Bu nedenle, enerji politikaları ulusal nitelikli olmak zorundadır.

* Bu yazı 56. Türkiye Jeoloji Kurultayında düzenlenen “Küreselleşme ve Enerji Politikaları” Panelinde İzzettin ÖNDER tarafından sunulmuştur.

3.7.2.TÜRKİYE'DE ENERJİ SEKTÖRÜ

PETROL	
<i>İspatlanmış Rezerv</i>	300.000.000 varil
Üretim	55.000 varil/gün
Tüketim	660.000 varil/gün
Net Dışalım	605.000 varil/gün
Toplam Rafineri Kapasitesi	720.000 varil/gün
DOĞAL GAZ	
<i>İspatlanmış Rezerv^(*)</i>	310.000.000.000 kübik ft.
Üretim	25.000.000.000 kübik ft/yıl
Tüketim	550.000.000.000 kübik ft/yıl
Net Dışalım	525.000.000.000 kübik ft/yıl
KÖMÜR	
<i>İspatlanmış Rezerv</i>	4.500.000.000 ton
Üretim	75.000.000 ton
Tüketim	90.000.000 ton
Net Dışalım	15.000.000 ton
ELEKTRİK	
Üretim Kapasitesi	30 gigawatt/yıl
Üretilen	119 terawattsaat/yıl
Tüketim	114 terawattsaat/yıl
Net Dışalım	4 terawattsaat/yıl
Net Dışsatış	0,5 terawattsaat/yıl

ENDÜSTRİ	
Kamu Petrol Şirketi	TPAO + TPIC (Turkish Petroleum Int. Co.)
Kamu Rafineri Şirketi	TÜPRAŞ
Kamu Boru Hattı ve Doğal Gaz Şirketi	BOTAŞ
Petrol Ürünü Dağıtım Şirketi	POAŞ
Ana Limanlar	İskenderun, İstanbul, Mersin, İzmir
Bellibaşlı Petrol Sahaları	Raman, B. Raman, Karakuş, K. Karakuş
Boru Hatları^(*)	1.100 mil ham petrol + 1.450 mil petrol ürünü + 500 mil doğal gaz
Ana Rafineriler (ham petrol kapasitesi, varil/gün)	İzmit (252.000), İzmir (227.000), Kırıkkale (113.000), Mersin (100.000), Batman (22.000); K.Maraş (6.000)

BAŞLICA YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI	
I. HİDROELEKTRİK	
Üretim	42.200.000.000 kilowattsaat/yıl
İlâve Potansiyel	50,000,000,000 kilowattsaat/yıl
II. GÜNEŞ ENERJİSİ	

Üretim	900.000 varil/yıl petrol eşdeğeri
Potansiyel	Günümüz elektrik üretiminin yaklaşık 11.000 katı
III. RÜZGÂR ENERJİSİ	
Üretim	9 megawattsaat/yıl
Potansiyel	160 terawattsaat/yıl
IV. JEOTERMAL ENERJİ	
Üretim	710 megawattsaat/yıl
Potansiyel	8.000 megawattsaat/yıl

3.7.3. JEOTERMAL ENERJİ VE YASA TASARISI

Jeotermal enerji, kelime anlamı olarak yer ısısı anlamına gelmektedir. Bu ısı esas olarak, yerküre merkezinde akkor halinde bulunan iç çekirdekten, daha az olarak yerkürenin en dış kısmını oluşturan yerkabuğundaki radyoaktif bozunmaların ve bir miktarda bazı kimyasal reaksiyonların yarattığı ısıdan kaynaklanmaktadır. Günümüzde pratik olarak bu, yeryüzünde ve yerkabuğunun sığ derinliklerinde sıcak kaynaklar ve sıcak su rezervuarları şeklinde bulunurlar. Pratik kullanıma kaynak oluşturan bu bulunuş şekli ile bir tanımlama yapmak gerekirse;

Jeotermal enerji, yerkabuğunun çeşitli derinliklerinde anomali yaratacak şekilde birikmiş ısının oluşturduğu, sıcaklıkları sürekli olarak bölgesel atmosferik ortalama sıcaklığın üzerinde olan ve çevresindeki normal yeraltı ve yerüstü sularına göre daha fazla erimiş mineral, çeşitli tuzlar ve gazlar içerebilen sıcaksu ve buhar olarak tanımlanabilir.

Ayrıca bazı alanlarda bulunan “sıcak kuru kayalar” da akışkan içermemesine rağmen, jeotermal enerji kaynağı olarak nitelendirilirler.

Bu tanımlama kapsamında konumunu belirlediğimiz jeotermal enerjinin bir yeraltı kaynağı olduğu hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde açıkça anlaşılmaktadır. **Anayasmamızın 168. maddesi yeraltı kaynaklarının “Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında”** olduğunu açık bir ifade ile belirtmiştir. Bu ifadenin arkasından ise bu kaynakların aranması ve işletilmesi yetkisinin Enerji Bakanlığına verilmesi kararlaştırılmış ve 2804 sayılı yasa ile de bu arama işlemleri teknik bir kurum olan ve 1935 yılında faaliyete geçen MTA Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Jeotermal enerji kaynaklarında bu kapsamda 1960 lı yıllardanberi envanter çalışması ile başlayarak bugüne kadar birçok sahada çeşitli çalışmalarla geliştirilmiş ve birçok saha ekonomik anlamda potansiyel oluşturan varlıkları ile ortaya konmuş ve bu sahalarda elektrik üretimi (Kızıldere sahası-Denizli üretimde ve

elektrik üreimine uygun diğer bazı sahalar), kent ısıtması, termal turizm ve balneolojik ve kimyasal madde üretimi [Kızıldere de ve Diyardin-Ağrı da kuru buz (CO2)] amaçlı olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Ancak son zamanlarda Kamu Yönetimi Reformu Tasarısı kapsamında Yerel Yönetimleri güçlendirmek anlamında bu kaynağın aranması ve üretilmesi aşaması bu konuda hiçbir yetkiye sahip olmayan ve görev alanına girmeyen, bilgi birikimi ve teknik kadroya sahip olmayan ve bu şekilde organize olması da mümkün gözükmeyen, olması planlansa dahi etkili bir şekilde organize olması yıllarca zaman alacak olan Özel İdarelere verilmek istenmektedir. Bu düşünce tarzı ise 1923 lü yıllarda çıkartılmış olan 927 sayılı “İçmeye ve yıkanmaya mahsus sıcak ve şifalı sular ile içmecelerin rüsüm hakkı İl Özel idarelerine aittir” diyen yasaya dayandırılmak istenmektedir.

- 1- Bu yasa çıktığında jeotermal enerji kaynağı ki adı da 927 sayılı yasadaki ile bağdaşmamakta olup, bugünkü anlamda kullanılmamakta idi ve o günkü koşullarda günümüz teknikleri ile aramalar yapılmamakta idi. Burada anlatılmaya çalışılan şudur; bugünkü bilim ve tekniklerle aranıp bulunan kaynaklar 927 sayılı yasadaki sözü edilen içmeye ve yıkanmaya mahsus kavramından tamamen farklılaşmış olarak, yeraltı kaynağı kavramı içerisinde yer alan, enerji, endüstriyel, sağlık ve termal turizm anlamında da kullanılan bir “**Yeraltı Kaynağı**” niteliği kazanmıştır.
- 2- Bunun ötesinde 927 sayılı yasa Özel İdarelere sadece, bu sıcak ve şifalı suların kullanımından doğan bir vergi tahsil etme yetkisi vermiştir, arama, üretim ve sahiplenme yetkisi vermemektedir.
- 3- Yerel Yönetimlerin güçlendirilmesi isteniyor ise bu, yetki ve görev alanları içerisinde kalacak şekilde sosyal yaşantının, idari yapılanmanın vb. güçlendirilmesi şeklinde olmalıdır.
- 4- Ayrıca bu mantıkla hareket edince bu yönelim gereği diğer kaynakların, petrol, maden ve yeraltısuyu gibi, aranması ve üretimi yetkisini de, jeotermal de olduğu gibi hiçbir şekilde görev alanlarına girmediği halde, yerel yönetimlere verme eğilimini veya düşüncesini doğurabilecek niteliktedir ki, ülke yönetiminde köklü değişiklikleri gerektirecek ve sanki bir İçişleri Bakanlığı ve birde Dışişleri Bakanlığı ile yetinilebilecek bir yapılanmaya doğru gidebilecek düşünce doğurabilecektir.
- 5- Bu kaynağın, hazırlanan yasa taslağında aranması, üretilmesi ve bu konuda teknik detaylar içeren birçok aşamasında yetki Özel İdare bünyesindeki İdare’ye verilmektedir ve bu konudaki uzman teknik kadroya sadece görüş sorulabileceği, uygundur görüşü bile alınmadan karara varılması yetkisini tanımaktadır. Buna gerekçe olarak yerel yönetim bünyesinde kurulacak teknik kurul gösterilmekte ve bu kurulda görev alacak teknik kadronun nitelikleri (uzmanlık dalları) bile belirtilmekten kaçınılmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde belirsizlik içinde olan bir madde ile kişisel tercihlerin ve hatta konunun uzmanı olmayan kişilerin dahi yer alabileceği bir kurul oluşturulabilmesine kuvvetli bir şans tanınmaktadır.

- 6- Ülkemizin kalkınmasında, teknolojinin gelişmesinde katkı sağlayan bir hizmet sınıfı olan teknik eleman kadrosunun da, kendi uzmanlık alanlarında sorumluluk olduğu kadar, yetkili kılınması da yadırganmamalıdır.
- 7- Ülkemizde yasal boşluk ve yasalardaki yetersiz ve yoruma açık ifade şekillerinden birçok kimsenin kendi çıkarı doğrultusunda yasaları işlemez hale getirdiği ve ülkeyi ve toplumun diğer kesimlerini maddi manevi büyük zararlara uğrattığı herkesce bilinen bir gerçektir. Bu nedenle herhangi bir yasa çıkartılırken, konunun uzmanı kişilerin sorumlulukla birlikte yetkili kılınması ve gerçek uzmanlıkların belirtilmesinden ve ifadelerin net bir şekilde yazılmasından, Hukuk Sistemi ve Adaletin düzgün ve hızlı bir şekilde çalışması için, kaçınılmaması zorunlu olmalıdır.
- 8- Ayrıca bazı sitelerde hazırlanan jeotermal yasa taslağının eksiklerinden söz ederken, yönetmeliklerde yer alması gereken teknik ayrıntılara girerek önerilerde bulunulmaya çalışılmaktadır. Hukukcularca belirtildiği şekli ile yasada teknik ayrıntılara yer verilmemesi yasa tekniği gereği olup, ana temalar yasalarda işlenilmeli teknik ayrıntılar, ilerde gelişen teknoloji ve bilim gereği kolayca bu gelişmelere uyacak değişimleri yapabilmek için yönetmeliklerle açıklanmalıdır.
- 9- Bu nedenle bu tür sitelerdeki eleştiriler yasa tekniği, konu hakkında bilgi yetersizliği ve belkide bilerek bazı yönlendirmeleri amaçlamaktadır ve iyi değerlendirilmelidir.
- 10- Ayrıca teknik kurul veya teknik kadro belirlenirken bu konuda başından sonuna kadar yer alması gereken jeoloji mühendisi, üniversitede görmüş olduğu eğitim programı içerisinde okuduğu bilimsel disiplinler gereği (jeotermal enerji kaynağını oluşturan ana parametreler olan ısı kaynağı, ısıyı taşıyan akışkan, rezervuar ve örtü oluşturacak litolojik birimler ve sistemin oluşumunda ana parametrelerden olan yeraltı suları (rezervuar için gereken kuyu hidroliği, su kimyası) jeoloji bilim disiplini içerisinde ders olarak okutulmaktadır. Bu nedenle arama, üretim aşaması ve rezervuar modelleme çalışmalarında, çalışmanın aşamasına göre diğer disiplinlerden olan teknik kadro ile birlikte bulunması bir anlamda zorunlu olmaktadır.
- 11- Jeoloji mühendisi ile başlayan çalışma ikinci aşamada jeofizik mühendisinin devreye girmesi ile devam etmektedir. Ayrıca ilk aşamada jeokimyasal çalışmalar da, bir jeoloji mühendisi (kayaç ve su kimyası okuyor olması nedeniyle) ve kimyacı ile birlikte veya jeoloji master eğitimi almış kimya mühendisi veya kimya master eğitimi almış bir jeoloji mühendisi tarafından yürütülebilir.
- 12- Daha sonraki aşama ise sondajlı aramalar olup sondaj ameliyesini yapan uzmanlık petrol mühendisliği olup, sondajın takibi jeoloji mühendisi tarafından yapılmaktadır. Ancak sondaj ameliyesi MTA Genel Müdürlüğünde ve bazı diğer kurumlarda, petrol mühendisi yetersizliği nedeniyle, ağırlıklı olarak maden mühendisleri tarafından yürütülmektedir.

Kuyu içerisinde alınan jeofizik kuyu logları ise jeofizik mühendisleri tarafından yerine getirilmektedir.

- 13- Rezervuar test ve modellenmesi ise petrol mühendisliği içerisinde bir konu olup, jeolojik yapı, hidrojeoloji ve dolayısı ile kuyu hidroliği bilgilerine sahip jeoloji mühendisinin desteği ile yürütülebilecek bir konudur.
- 14- Yukarıdaki son maddelerde sayılan nedenlerden dolayı jeoloji mühendisinin aramaların başından itibaren rezervuar modellenmesi aşamasına kadar bulunması bir anlamda zorunlu olmaktadır.

Sonuç olarak yukarıda sayılan tüm nedenler gözönüne alınırsa, yasa taslağının, görev alanı kurum ve içeriği açısından ciddi bir şekilde değerlendirilmesi ve daha önce bu taslağın orijinali olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde, başta MTA Genel Müdürlüğü, Maden İşleri Gen. Müd., TPAO Gen. Müd., Petrol İşleri Gen. Müd., Bakanlık Hukuk Müşavirleri ve zaman zamanda APK uzmanı ve DPT yetkililerinin, daha sonraları da İçişleri, Turizm, Sağlık Bakanlığı ve İller Bankası yetkililerinin katılımı ile hazırlanan orijinal yasanın değişen ilgili diğer yasalar nedeni ile revize edilerek gözönüne alınması, bu kaynağın rasyonel kullanımı açısından çok önemli olacaktır.

Jeotermal Kaynaklar Ve Mineralli Sular Kanunu Tasarısıyla İlgili Odamız Görüş Ve Önerileri

Gerek Jeolojik olarak oluşumu ve bulunuşu gerekse kullanım alanlarının çeşitliliği ile araştırılmasından uygulanmasına kadar farklı bir enerji kaynağı olan JEOTERMAL KAYNAK lara ilişkin (diğer enerji kaynaklarından ayrı olarak) özel bir kanun hazırlanması toplumsal yarar açısından olumlu bir gelişmedir.

Bu anlayıştan hareketle Kanun tasarısı genel ve maddeler bazında incelenmiştir. Böyle bir yasanın çıkması, ülkemizin jeotermal kaynaklarından ve mineralli sularından en üst düzeyde toplumsal kazanıma yardımcı olacak ve bu alandaki yasal boşlukları kapatacaktır.

Ayrıca toplumsal yarar açısından bu alanda bilimsel ve teknik anlamda yıllarca faaliyette bulunan ve öncülük yapan MTA Genel Müdürlüğü ile ilgili maddenin iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan, jeotermal kaynaklar ve mineralli sulara ilişkin Arama ve İşletme ruhsatlı sahalar ile maden, mermer ve taşocağı ruhsatlarının çakışması halinde hukuki durumun ne olacağı ve çıkacak uyuşmazlıkların nasıl giderileceği konusunda tasarıya bir hüküm ilave edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda Maddelere göre değişiklik önerilerimiz ve gerekçeleri aşağıda sunulmuştur:

Madde 2: Tanımlar

Öneri:

Jeotermal Kaynağın tanımı yapılan bölümde Maden Kanunu kapsamında yer alan gazlardan jeotermal kökenli olanlar , ileride doğacak etkileşimler açısından, kanun kapsamında yer almalıdır.

Teknik Kurul un tanımlanmasında, kurul da görev alacak üyelerin nitelikleri eksik bırakılmıştır. Bu nedenle nitelikle ilgili ayrıntılar çıkarılacak yönetmeliğe mutlaka koyulmalıdır.

Bu bölümde **Akışkan** tanımı yapılması yararlı olacaktır.

Madde 4. Ruhsat Hakkı

Değişiklik Önerisi:

“Jeotermal kaynak ve mineralli sulara ilişkin çalışmaların yapılabilmesi için, bu kanuna göre ruhsat alınması zorunludur. Ruhsat Hakkı yeterlilik belgesi bulunan, medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşlarına (gerçek kişilere), bu tür hakları kullanabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiliği haiz şirketler ile kamu kurum ve kuruluşlarına verilir.

Bu kanuna göre, yürürlükte olan arama ve işletme ruhsatı üzerine başka ruhsat hakkı verilmez.

Yeterlilik belgesi TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası başta olmak üzere kurulacak komisyon marifeti ile hazırlanacak yönetmelikle belirtilir”

Değişiklik Gerekçesi:

Anayasa da tanımlanan eşitlik ve fırsat eşitliği ilkesi ile uyumlu olması açısından ruhsat haklarının gerçek kişilere de verilmesi rekabeti arttıracak, tekelleşmenin de önüne geçebilecektir.

Yeterlik belgesi Jeoloji Mühendisleri Odasının görüşleri doğrultusunda hazırlanacağından toplumsal çıkarlar maksimum ölçüde korunabilecektir.

Madde 7. İşletme Ruhsatı

6. Paragrafın son cümlesinde yer alan “işletme ruhsatı ve/veya” ibaresi kaldırılmalıdır. Aksi takdirde İşletme Ruhsatı üzerine başka ruhsat hakkı verilmemesini düzenleyen 4. maddedeki değişiklik önerimizle çelişecektir.

Madde 9. Teknik Sorumluluk

Değişiklik Önerisi:

“Arama ve işletme ruhsatı süresince, kaynağın aranması, araştırılması, geliştirilmesi, üretimi, enjeksiyonu ve reenjeksiyonu, en az 1 (bir) JEOLJİ MÜHENDİSİ gözetiminde yapılır. Çalışmanın aşamasına göre, jeofizik, kimya, petrol, maden v.b gibi diğer disiplinlerden de mühendisler bulundurulur.

Faaliyet raporları ve projeler; sürdürülen faaliyetin, hazırlanacak projenin ve kullanım hakkının özelliği ve niteliği göz önüne alınarak en az iki farklı meslek disiplininden, biri JEOLJİ MÜHENDİSİ olmak üzere en az iki mühendis tarafından hazırlanır ve imzalanır.

Faaliyetin nezaretinde görev üstlenecek mühendislerin mesleki deneyimi, yeterliliği ve meslekte en az kaç yıllık olacakları ilgili meslek odalarının da katılacağı komisyonlarda hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.” Şeklinde değiştirilmelidir.

Değişiklik Gerekçesi:

Jeotermal kaynakların aranmasından işletilmesi aşamasına kadar geçen her dönemde etkin olan ana disiplin JEOLJİ dir. Faaliyetin aşamasına göre ilgili meslek dallarından en az birinin yer alması gerekmektedir.

Madde 20. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Hizmetleri ile İlgili Haklar

Bu maddenin giriş bölümünde belirtildiği üzere söz konusu genel müdürlüğümüz, yıllardır yaptığı araştırmalar ve buna paralel gelişmeler ışığında toplumsal yarar açısından ele alınarak hak ettiği şekilde kanun da yer almalıdır.

Geçici Madde 3. İLAVE

“Bu yasa yürürlüğe girmeden önce konu ile ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yayımlanmış; tüzük, yönetmelik veya tebliğler yasa yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hükümsüzdür.”

GEREKÇE:

“927 sayılı kaplıca kanununa dayanılarak valiliklerce verilen ruhsatlara ilişkin tebliğler, yasal dayanağından yoksundur. Çünkü söz konusu kanun şifa amaçlı kaynakları kapsar. Seracılık, ısıtıcılık ve elektrik üretimi gibi geniş bir yelpazede kullanılabilen jeotermal kaynaklar direkt enerji ile ilintilidir. Bu nedenle geçici 3. maddeye bu paragraf eklenmelidir.”

3.7.4. ENERJİ SEKTÖRÜNDEKİ PİYASA YASALARI

Artan enerji ihtiyacına paralel olarak, dünya enerji hammadde kaynaklarına hakim olma savaşları da artarak sürmektedir. Hegemonya mücadeleleri, özellikle Orta Asya, Kafkaslar ve Ortadoğu ile bu bölgelerin metropollere/pazarlara açıldığı koridor ülkelerde sıcak ve soğuk savaşlar şeklinde kendini gösterirken, aynı anda emperyalizmin çevre ülkelerin enerji altyapılarını ele geçirme politikalarının uygulanmasına da hızla devam edilmektedir..

Globalleşme veya küreselleşme olarak adlandırılan emperyalizmin yeniden yapılanma sürecinde, IMF, DB ve AB eliyle dayatılan neoliberal politikalar ülkemizde de 1980 darbesinden sonra hayata geçirilmeye başlanmıştır. Yeni liberal

politikalar çerçevesinde, eğitimden sağlığa, haberleşmeden enerjiye, sosyal güvenlikten ulaştırmaya kadar her alanda uluslararası sermayenin istemleri yerine getirilmiş, kamusal alanın özelleştirmeler ile yerli ve yabancı tekelere devredilmesinin yasal düzenlemeleri yapılmaya başlanmıştır.

Konumuz olan enerji yatırımlarının özelleştirilmesi süreci de 1984 yılında çıkarılan 3096 sayılı yasayla başlatılmış; TEK dışındaki yerli ve yabancı şirketlere elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticaret izni verilerek devlet tekeli kırılmıştır. Bu sürecin ikinci bölümünde, elektrik santrallerinin işletme hakları birkaç yıllık karlarına YİD ve Yİ modelleri ile tekelere devredilmiştir.

1993 yılında çıkarılan 4789 sayılı yasayla TEK, Elektrik Üretim İletim A.Ş.(TEAŞ) ve Elektrik Dağıtım A.Ş (TEDAŞ) olarak ikiye bölünerek özelleştirilmesinin ilk yasal düzenlemesi yapılmıştır.

1999 yılında ise Anayasaya özelleştirme kavramı sokulmuş, Uluslararası Tahkim kabul edilerek imtiyaz sözleşmelerinde Danıştay denetimi kaldırılıp, ulusal hukuk devre dışı bırakılarak, anlaşmazlıklarda sermaye kuruluşlarının oluşturduğu uluslararası hakemlik getirilmiştir. Sermayenin önündeki hukuki engeller de böylece sırayla kaldırılmıştır.

Bu dönemde, enerji darboğazları söylemi arkasında yanlış ama bilinçli enerji tercihleri ile doğalgazın enerji üretimindeki payı hızla artmıştır. Özel doğalgaz çevrim santralleri ile mobil santraller gibi Yİ sistemlerinde üretilen elektriğe de yüksek fiyattan alım garantileri verilmesi sonucu, sadece 2000 yılında kamu zararı 1,5 milyar dolar olmuştur.

I
MF ve DB' nin dayatmaları ve AB ye uyum çerçevesinde; elektrik, doğal gaz ve petrol sektörlerini tamamen piyasa koşullarına terk edecek yasal düzenlemelerin yapılması gündeme getirilmiştir. Kamuoyundan gizlenerek yürütülen çalışmalar sonucunda; İlk olarak 20.2.2001 tarih ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu çıkarılmış, bunu 18.4.2001 tarih ve 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu izlemiştir. Konunun son yasal düzenlemesi olan Petrol Piyasası Kanunu da yasalaşmak üzere TBMM'ye gönderilmiş, ancak siyasi kriz ve seçim kararı ile yasalaşması önümüzdeki döneme kalmıştır.

DB denetiminde hazırlan öz ve içerik olarak birbiriyle aynı her üç piyasa kanunu da bu alandaki kamusal hizmetlerin tamamen özelleştirilerek, piyasanın insafsız koşullarına terk edilmesini amaçlamaktadır.

Elektrik Piyasası Kanunu

20.2.2001 tarihinde yasalaşan bu kanun ile; elektriğin **üretimden** başlayarak, **iletim, dağıtım, toptan satış ve perakende satış** hizmetlerinin, birbirinden ayrı olarak özel şirketlerce yürütülmesi sağlanmış, kurulan Enerji Piyasası Kurumu da bu kanunu yürütmekle görevli kılınmıştır. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlangıçta 18 ay olarak belirlenen ancak BKK ile 6 ay uzatılan hazırlık dönemi süresince yönetmelikleri ve kurumun altyapısı

hazırlanacak ve hazırlık dönemi sonucunda da TEAŞ ve TEDAŞ yeniden yapılandırılacaktır.

Elektrik, üretimden başlayarak tüm yönleri ile özelleştirilerek; enerji altyapısı, uluslararası tekeller ve yerli işbirlikçileri tarafından paylaşılacaktır. Enerjinin tüketiciye ulaşım yolu üzerinde; üretim şirketi, iletim şirketleri, dağıtım şirketleri ile toptan satış şirketi ile perakende satış ve hizmet şirketleri yer alacağından tüm bu şirketlerin ayrı ayrı maliyet ve karları fiyata ilave olacak ve elektrik fiyatlarının yüksek oranlarda artması kaçınılmaz olacaktır.

Diğer taraftan; günümüz koşullarında bir tüketim noktasına birden fazla üretici/dağıtıcının servis vermesi olanaklı olmadığına göre, elektriği satın alırken farklı şirketleri tercih etme imkanı bulunmadığından, yasada iddia edildiği gibi rekabet ortamı olmayacak, küçük tüketici için tekel olan alıcıdan ve onun belirlediği fiyattan hizmet alma zorunluluğu doğacaktır.

Yabancı şirketlerin sektörel bazda kontrol oluşturabilecek şekilde pay sahibi olmaları yasayla engellenmiş olsa da, uluslararası tahkimin kabul edilmiş olması, yabancı şirket aleyhine kısıtlayıcı maddeleri tahkime götürerek geçersiz kılmaları olanaklı olabilecektir.

Yine uluslararası tahkim kurallarına göre itirazi hallerde yabancı şirketler, ulusal yargıya değil tahkim kurallarına tabi olacaklardır.

Yasa ile, üretilen elektriğin ülkemizde kullanılması zorunluluğu da bulunmamaktadır. Daha fazla para ödenmesi durumunda elektrik ihraç edilebilecektir. Avrupa enerji şartıyla başlayan ve bir dizi düzenlemeyle devam eden bu yaklaşımda, temelde enerji kaynakları sınırlı olan Avrupa'nın ileride karşılaşılabileceği enerji sorununu bu yolla çözme anlayışı yatmaktadır. Ülke tüketimi garanti altına alınmadan ihracat izni verilemeyeceği bu mantıkla yasada güvence altına alınmamıştır.

Doğalgaz Piyasası Yasası

18.4.2001 tarihinde çıkarılan bu yasa ile de, doğalgazda kamu tekeli ortadan kaldırılarak özelleştirmelerin önü açılmıştır.

Yasa ile; doğalgazın üretim faaliyetleri dışında kalan ithalat, iletim, dağıtım, toptan satış, depolama, ve iç tesisat ve servis hizmet faaliyetlerinin tamamının özel şirketlerce yerine getirilmesi hedeflenmektedir.

Yasaya göre, elektrikte olduğu gibi bir kamu hizmeti olan doğalgaz sunumunun piyasa koşullarında özel hukuk kurallarına göre sürdürülmesi ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından bu piyasanın düzenlenmesi öngörülmektedir. Belirtilen piyasa faaliyetleri kurumdan alınacak lisanslar ile yürütülecektir.

Öngörülen piyasa kurgusuna göre, doğalgaz tüketiciye ulaşmaya kadar, ithalatçı, iletilici, toptan satıcı, iç tesisat ve servis şirketleri olmak üzere

ayrı tarifelerden geçerek ulaşacaktır. Her şirketin amacı da kar etmek olduğuna göre sonuçta doğalgaz çok daha pahalı bir şekilde tüketiciye sunulacaktır.

Elektrikte olduğu gibi kentlerde doğalgaz dağıtım yapısı gereği birden fazla alternatife imkan bırakmamaktadır. Dolayısıyla şehir içi dağıtımda tüketicinin istediği dağıtıcıyı seçme şansı olmayacağı için yasada ifade edilen rekabet ortamının da oluşması mümkün olmayacak ve tekelleşme oluşacaktır.

Yasaya göre; mevcut şehir içi dağıtım hizmeti, mülkiyeti ile birlikte kurum tarafından açılacak ihaleyle belirlenecek şirketlere devredilecek, belediyeler sermaye koymadan %10 oranında dağıtım şirketine ortak olabilecektir. Yine yasada BOTAS'ın Bursa ve Eskişehir kent dağıtım işletmelerinin 18 ay içinde özelleştirmesi öngörülmektedir. Ankara İstanbul ve İzmir Belediyeleri, üç yıl içinde kamu hisseleri %20 altına düşecek şekilde yeniden yapılanacaklar başka bir ifadeyle özelleştirileceklerdir. **Sonuç olarak kamu eliyle yürütülen doğalgaz hizmetleri kademeli olarak yerli ve yabancı tekelere devredilecektir.**

Enerji alanındaki düzenlemelerin bir diğer halkası olan ;

PETROL PİYASASI KANUN'U da 6 Haziran 2002 de TBMM ye sunulmuş, komisyonlarda görüşülme aşamasında iken, erken seçim kararı alınması sonucu yasalaşması önümüzdeki döneme kalmıştır. IMF,DB ve AB'nin şartlarından olan bu yasanın, hepsi bu kuruluşlara bağılıklarını sunmuş partilerin hükümeti tarafından yeniden ve aynen kanunlaştırılmaya çalışılacağı kesindir. Sonuç olarak, şu an kadük olsa da, bu tasarı ile yakın zamanda yeniden karşılaşacağız.

Yasa tasarısında; petrolün araştırma, arama ve üretimi dışında kalan, **petrolün yurt içine sokulması ve yurt dışına çıkarılması, kullanılması ve petrole ilgili her türlü teslim, hizmet alma ve sağlama** piyasa faaliyeti olarak tanımlanıyor ve bu faaliyetlerin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından yürütülmesi öngörülmüyor.

Yasada petrol kavramı; ham petrol ile sıkıştırılmış doğalgazı da içererek, akaryakıt ve diğer ürünleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Yasa ile petrol sektörü; taşıma, rafinaj, işleme, umumi depolama, iletim, akaryakıt toptan satışı, hizmet sağlama, bayi ve dağıtım olarak ayrılmakta ve her bir faaliyetin bu alanda kurulacak şirketlerce yürütülmesi öngörülmektedir.

Yasada: rafinaj, işleme, umumi depolama ve iletim faaliyetlerinin yapılabilmesi için enerji grubundan , akaryakıt toptan satışı için dağıtım grubundan, hizmet sağlama, tesis tasarım proje vb. faaliyetler için de hizmet grubundan lisans alınarak bu hizmetlerin yürütülmesi getirilmektedir.

Tasarıda bazı kısıtlayıcı tedbirlere de yer verilmiştir. Rafinericiler, umumi depocular ve ileticiler akaryakıt toptan satışı ile, enerji grubu lisansı alanlar bir başka enerji lisansı gerektiren faaliyetlerde bulunamayacaklar ve bu şirketlerde kontrol sağlayıcı konumda olmayacaklardır. Akaryakıt toptan satıcıları da sayılan alanlarda faaliyet gösteremeyeceklerdir.

Yurt dışından ham petrol ve akaryakıt temini de rafinerici, iletilici veya akaryakıt toptan satıcısı lisansına sahip şirketlerce yapılacaktır..

Petrolün alıcıya devri, alıcıya tevdi ve taşıyıcıya gönderilmesi, yani petrol tesliminde, fiyatlar serbest piyasa koşullarına göre belirlenecektir. Lisans kapsamında yapılan faaliyetlere ilişkin teslimler ve hizmet sunumları tarife esasına göre yapılacaktır. Hizmet grubu ve bayilik faaliyetlerinde ise tarife düzenlenmesi isteğe bırakılmıştır.

İletim lisansı kapsamında yürütülen taşıma ve hatlarla bağlantılı umumi depolama faaliyetlerine ilişkin hizmetlerde uygulanacak fiyatları ise lisans sahibi belirleyecek E.P.K sadece bu tarifeleri onaylayacaktır. Umumi depolamada ise tavan fiyat belirlenecektir.

Rafinaj, işleme, boru hatları ile bağlantılı olmayan umumi depolama ve akaryakıt toptan satış faaliyetlerinde ise tavan fiyat bu alandaki şirketlerce sadece E.P.Kurumuna bildirilerek herhangi bir onaya bile gerek kalmaksızın uygulanabilecektir.

Görüldüğü gibi söz konusu faaliyetlere ilişkin tarife belirlemeleri şirketlere bırakılmıştır. Ancak bazı hallerde kurumun gerekli tedbirleri alabilmeye yetkili olacağı ifade edilmişse de yasa da; Kurumun haklı gerekçeleri ortaya koymadıkça tarifelerin değiştirilmesini talep edemeyeceği de açıkça belirtilmiştir.

Enerji grubu lisans sahiplerinin lisanslarında belirtilen karlılık oranını esas alacaklardır gibi belirsiz bir ifade de yasa da yer almaktadır.

Elektrik ve doğalgaz da olduğu gibi petrol sektöründe de yeni ara iş ve şirketler yaratılmış, fiyatlara devletin müdahalesi ortadan kaldırılarak, ithalattan, son tüketiciye kadar petrol faaliyetleri piyasanın azgın koşullarına terkedilmiştir.

Yasanın gerekçesinde de kurumun önlem ve tedbirlerinin piyasa teşekkülü ile sınırlı tutulduğu ifade edilmiş, dolaylı kamu müdahalesini doğuracak mekanizmalar oluşturulmasından kaçınıldığı ve kamunun sonuçta kullanıcıya yansıyacak şekilde fiyat belirlemesi yerine yaptırım uygulayıcı konumda olmasının hedeflendiği açıkça itiraf edilmiştir.

Kanunda; piyasa faaliyetleri dışında kalan, yerli ham petrol üretiminin satışı konusu da belirsizlikler içermektedir. Rafinericiler ham petrol temininde Türk

menşeli petrole öncelik tanırlar ifadesi yer almasına rağmen, rafinerilerin belirleyeceği uygunluk kriterini taşıyan petrolün fiyat uyumsuzlukları dışında ret edilemeyeceği belirtilmektedir. Genelde düşük graviteli olan yerli ham petrolün belirlenen kriterlere uymaması veya fiyat anlaşmazlığı durumunda akıbetinin ne olacağı ise meçhuldür. Bu belirsizlik ortamında yerli ham petrol üretiminin ve dolayısıyla aramacılığının yok olacağı açıktır. Zaten, yasa gerekçesinde de yerli üreticiye alım ve fiyat garantisi verilmesinden kaçınıldığı pervasızca belirtilmiştir.

Diğer taraftan Yasada; Piyasa Kanunu dışında kalan ham petrol arama ve üretim faaliyetlerini düzenleyen 6326 sayılı Petrol Kanunu' na ilave edilen madde ile, aramacı ve yerli üreticinin korunduğu izlenimi verilmek istenmiştir. Bu ek maddede; 35 graviteli petrolün uluslararası piyasalarda aralıksız 25 gün süre ile 20 EURO'nun altına düşmesi durumunda , 20 API'dan düşük kalitede üretim yapanlara teslimlerde doğrudan gelir desteği yapılabilineceği ifade edilmiştir. Burada da gelir desteğinin sadece teslimde yani bu petrolü rafinerinin kabul etmesi durumunda belki olacağı ve üstelik de bu desteğin Genel Bütçeden karşılanması söz konusudur. Yine ek madde de arama sondajlarında da teşvik uygulaması olarak sondaj destekleme primumu getirilmesi öngörülmüştür.

Yasadaki geçici madde ile bir değişiklik daha yapılmış, mevcut P.K. hükümlerine göre yapılan, gümrük ve ithal vergilerinden muaf malzeme ithali ile kur farkı ödemesi kaldırılmıştır.

Yasada ayrıca ulusal güvenlik nedeniyle 50 günlük kullanım miktarından az olmamak üzere ulusal petrol stoğu bulundurulması da öngörülmüştür.

Petrol Piyasası Kanunu ile ayrıca; elektrik ve doğalgaz Piyasa Kanunlarında da bazı önemli değişiklikler yapılmıştır. Botaş'a ait doğalgaz alım ve satış sözleşmelerinin devir ihalesi önceki yasada 2009 yılı iken bu yasa ile bu tarih 2004 yılına indirilmiştir. Yine ilk yasada 2009 yılı olan BOTAS' ın mevcut yapısının devamı bu yasa ile 2006 yılına çekilmiştir. Bu tarihten sonra Botaş yeniden yapılandırılacak, iletim yapan kısmı BOTAS hariç olmak üzere diğerleri iki yıl içinde özelleştirilecektir. Böylece BOTAS'ın özelleştirilmesi bu yasayla öne alınmaktadır.

PETROL KANUNU DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA ODAMIZ GÖRÜŞÜ

GENEL DEĞERLENDİRME:

Petrol kanunu'nda yapılması düşünülen değişiklikler asıl olarak, Petrol Kanunu'nda yer alan ancak, yasalaşmış olan Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile yasalaşma aşamasında olan Petrol Piyasası Kanunu kapsamına alınan konuların, P.K. ndan çıkarılması ile arama, üretim konularında ilave bazı değişiklikleri içermektedir. Bu nedenle **P.K' nda yapılmak istenen değişiklikleri, bu iki piyasa kanunu ile bir bütün olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.**

Petrol Kanununda bu güne kadar yapılmış değişikliklerle; ham petrol ve ürün ihracı serbest bırakılmış, rafinajda devlet tekeli kaldırılmış,akaryakıt fiyatları önce serbest bırakılmış daha sonra otomatik fiyatlandırmaya geçilmiş ve rafinajda piyasa fiyatları ile çalışılmaya başlanmıştır. Böylece, rafineriler özelleştirme öncesinde karlı duruma getirilmiştir.Akaryakıt dağıtımında büyük paya sahip en karlı devlet kuruluşlarından biri olan Petrol Ofisi ise özelleştirilmiştir.

Yaşanan süreci dünyadaki gelişmelerle birlikte değerlendirmek doğru olacaktır. Avrupa’ da enerji talebi artarken, sınırlı enerji hammaddeleri de hızla tükenmeye başlamış, AB ülkelerinin 2010 yılında 5.1 milyar tona çıkacağı tahmin edilen petrol gereksiniminin 2020 yılında %83-90’ nın, doğal gaz ihtiyacının ise, %70-75’ nin dışarıdan karşılanacağı öngörülmüştür.Bu sonucun önüne geçme çabasındaki AB ülkeleri yeni çözüm arayışına girmişler; Orta Asya ülkelerinin kaynaklarında ABD’ ye karşı söz sahibi olma mücadelesine girerken, diğer taraftan Türkiye gibi aday çevre ülkelere uyum yasaları adı altında enerji özelleştirmelerini şart koşmuşlardır.Ancak, özelleştirmeleri olumlu gösterip diğer ülkelere dayatanlar, kendi ülkelerinde farklı uygulamaları gerçekleştirmişlerdir. AB’ nin çekirdek ülkelerinden; Avusturya, Danimarka, Finlandiya, İsveç, İtalya, Portekiz ve Yunanistanda bu alanda hiç özelleştirme girişimi olmazken, Fransa ve Lüksemburg özelleştirmeleri minimum sınırlarda tutmuş, Almanya, Belçika ve İspanya ise sadece uzun dönem planlarına almışlardır.Sonuç olarak; **AB’ ye uyum yasalarının çıkartılması zorlamasında olduğu gibi uluslar arası kuruluşlar eliyle istenen; tüm enerji alanlarında ve petrol sektöründen kamunun çekilerek, bu alanın yerli ve yabancı şirketlere bırakılmasının alt yapısının düzenlemeleri, birer birer gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Doğal Gaz ve Petrol Piyasası Kanunları da bu kapsamda değerlendirilmelidir.**

Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile; D.Gaz, sunumu zorunlu kamu hizmeti dışına çıkarılıp, alternatif yakıt arzı olarak görülerek, yapılacak düzenlemelerin Anayasa’ ya aykırılığının önüne geçilmeye çalışılmıştır.Bu kapsamda; bir kamu kuruluşu olan BOTAŞ eliyle sürdürülen doğal gazın ithalatı ve boru hatları ile taşımacılığının özel şirketlere devredilmesinin yolu açılmıştır.Bunun yanı sıra asıl önemli bir alan olan Doğal gazın şehir içi dağıtımı yine kamu kuruluşları olan Belediyelerden alınarak özel kuruluşlara devredilmesinin alt yapısı oluşturulmuştur.**Böylesine stratejik önemi olan ve kullanımı zorunlu yaygınlaştırılan doğal gazın, devlet/kamu denetim ve yönetiminden çıkarılarak, amacı sadece daha fazla kar olan şirketlere devredilmesi anlayışının, toplumsal çıkarı savunan kamu tüzel kişiliğine haiz meslek örgütümüzce savunulması mümkün değildir.**Diğer taraftan; gerek enerji üretiminde gerekse ısınma amaçlı tüketimde alternatifini düşünülmeden dışa bağımlı tek bir enerji kaynağına bağlı kalınması anlaşılır değildir.

Yasalaşma aşamasında olan Petrol Piyasası Kanunu da benzer anlayışı yansıtmaktadır.Bu tasarı ile;Ham Petrol ve doğal gazın üretim aşamasından sonraki süreç olan ; Rafinaj, Stoklama, Boru Hatlarıyla Taşıma, Akaryakıt Toptan Satışı, Bayi Satışı gibi hali hazırda kısmen kamunun üretim ve denetiminde olan faaliyet alanları tamamen özel şirketlere devredilecektir.Devlet adına bu işlemlerin izin, denetim ve düzenlemesini yürüten Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tamamen devreden çıkarılarak yetki ve yönlendirme, kamusal anlayışı gütmeyen Petrol

Piyasası Düzenleme Kurumu' na verilecek, fiyatlar daha fazla kar amacına göre şekillenen piyasa koşullarına terkedilecektir.**Petrol gibi hem sanayi hem de kişisel tüketimde büyük etki ve rolü bulunan bir maddenin tamamen kamusal denetim dışına çıkarılarak özel şirketlerin inisiyatifine bırakılması ülke ve toplum çıkarları açısından kabul edilir değildir.**

Diğer taraftan;Petrol sektöründe olması gereken, arama, üretim, taşıma, rafinaj ve dağıtım bütünlüğünün aynı yapı içinde TPAO ve yan kuruluşları eliyle birbirini tamalayarak yürütülmesi anlayışı terkedilmiş, her yapı parçalanmış, TPAO' nun kendi gelirlerinden proje bütçesini oluşturma yetkisi alınarak, genel bütçeden çok sınırlı pay ayrılması sonucu, yerli kuruluşumuzun aramacılık faaliyetleri durma noktasına gelmiş, **TPAO bilinçli olarak atıl hale getirilerek, özelleştirilme zemini yaratılmıştır.**

Belirttiğimiz kaygıların da göz önüne alınması dileği ile, sadece arama ve üretim faaliyetlerinin düzenlenmesini içeren değişiklik tasarısının bazı maddelerine ilişkin görüşlerimiz madde sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

Madde-3/4-b : **“Petrol Bulgusu”** terimi ilk kez literatüre girdiğinden tanımı açık yapılmalıdır.

Madde-3/7-b :”atıksuyun yeraltına **sadece üretim yapılan birimlere...**” olarak değiştirilmesi.

(her ne kadar yönetmeliklerde yeraltı tanımı açılmış olmakla birlikte; esas olan kanun maddesinde de üretim yapılan seviye olarak ifade edilmesi, tatlı su veya uzun dönemde ihtiyaç duyulacağı ihtimalini de düşünerek tuzlu su ihtiva eden birimlere enjeksiyonun anlaşılmasından uygun olacaktır.

Madde-5-d : “...üzzerindeki her şeyi **6 ay** içinde bu ameliyeye başlamadan..” olarak kesin süre verilerek düzenlenmesi.

Madde-18 :PİGM personelini tanımlayan mevcut kanun maddesinde yer alan **mühendisler ve jeoloji mühendisleri kavramı** diğer ilgili meslek disiplinlerinin de adı belirtilecek şekilde değiştirilen maddede de düzenlenmelidir. İşlevi itibariyle teknik bir kontrol ve denetim görevi yapan PİGM' nün görev alanı ile ilgili mühendislik disiplinlerinin kanunda açık ifade edilmesi önemli bir gerekliliktir.

Madde-19-2 : **PİGM disiplin komisyonunun teşkili** mevcut maddeye bağlı kalarak, teşkilat şemasına uygun kadro ve ünvan belirtilerek tanımlanmalıdır.Güne göre değişen komisyonların oluşturulması ihtimalinin önüne geçilmelidir.

Madde-48 : Madde 5 deki gibi **6 aylık süre** ifade edilmelidir.

Madde-45/1' de mevcut bölgeler kaldırılmakta,

Madde- 51' de cezai müeyyide öngörülmekte,

Madde-53' de ruhsat alanları genişletilmekte, ruhsat sayısı sınırlamaları kaldırılmaktadır.Bu maddeler birlikte değerlendirilirse;Kısıtlı zamanda detaylı arama programı istenmesi ve bunun yerine getirilmesi aramacıları zora sokacaktır.

Ruhsat adedinin sınırlandırılmayarak, alanın genişletilmesi büyük sermayeli yabancı şirketler lehine ruhsat tekelleşmesi yaratacaktır.

Madde-52 : Arama ruhsat müraacatının gizli tutulması ve değerlendirilmesi süresinin 120 gün olarak sadece AB uyumu gereği; ancak AB'deki ön aşamaları görmeyip yalnızca süre ile uygunluk sağlama amacı hem eksik olacak, hemde **120 günlük çok uzun bir süre ile, açık arazinin değerlendirilmesini geciktirecektir.**

Madde-58 :Petrol Bölgeleri kaldırıldığı için, bölgesel Sondaj mükellefiyeti de kaldırılmıştır. Sadece programa yönelik faaliyet dikkate alınarak yapılacak değerlendirmede, sondaj içermeyen minimum iş programları arasında tercih söz konusu olduğunda, ruhsatta sondaj yapılması mümkün olmayacaktır. Sakıncalı bu durumun önüne geçilmesi için; **Sondajlı Arama mükellefiyeti**, ya ruhsat bazında ayrı bir madde olarak ifade edilmeli, veya Madde-51 deki iş programını **“sondajlı minimum iş prgramı”** olarak değiştirerek, sondaj yapılmasını sağlayıcı hükümler mutlaka konulmalıdır.

Madde-60 : “...yerli petrolü öncelikle almak zorundadır.” İfadesindeki öncelikle ibaresi, zorunluluğu kuvvetlendirici olarak değil, tercih önceliği gibi anlaşılabileninden kaldırılmalıdır.

Madde-61 : Petrol üretilmesi muhtemel farklı seviyelerin aynı arama ruhsatı içinde ayrıca aramaya açılması, teknik sorunlar yanında kontrolünde çok zor olması nedeniyle, hak tecavüzleri iddiasıyla çözümsüz hukuki sorunlara yol açacaktır.Petrol potansiyeli yüksek ülkelerde, yoğun talep nedeniyle uygulanabilecek bu yaklaşım, ülkemiz petrol gerçekliği ile bağdaşır değildir.

Madde-63 : İşletme ruhsatı verilecek alanın büyüklüğü ve bunun kriterleri kanun maddesinde belirtilmelidir.

Madde-67 : “... işletme sahasındaki her petrollü araziye ve seviyeyi ...” olarak değiştirilerek, aynı işletme ruhsatında yer alabilecek üretim sahaları da kapsama alınmalıdır.

EK Madde-3 : “bitümlü şist” ile “bitümlü şeyl” ibareleri eş anlamlı olarak kullanıldığından, bitümlü şeyl tanımının tercih edilmesi kavram karmaşasının önüne geçecektir.

PETROL PİYASASI YASA TASARISI ÜZERİNE ODAMIZ GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Globalleşme ve küreselleşme olarak adlandırılan yeniden yapılanma sürecinde, IMF, DB ve AB eliyle şekillendirilen yeni liberal politikalar çerçevesinde, enerji sektöründeki kamusal alanın da özelleştirmeler ile yerli ve yabancı şirketlere devredilmesinin yasal düzenlemeleri yapılmaya başlanmıştır.

1984 yılında TEK'in elektrik üretim, iletim, dağıtımındaki devlet tekeli kırılarak başlatılan Enerji yatırımlarının özelleştirilmesi süreci, elektrik santrallerin işletme

hakları birkaç yıllık karlarına devri ile devam etmiş, 1999 yılında ise Anayasa' ya özelleştirme kavramı sokularak Uluslararası Tahkim Kabul edilmiştir. IMF ve DB' na verilen sözler ile AB Avrupa Enerji Şartı' na uyum çerçevesinde elektrik, doğalgaz piyasası yasa tasarıları tartışılmadan, 2001 yılı içinde TBMM'den geçirilerek yasalaştırılmıştır.

Enerji alanındaki son piyasa yasası olan Petrol Piyasası Kanunu da yasalaşmak üzere 57. hükümet döneminde TBMM'ye gönderilmiş, ancak kadük kalan yasa, aynı şekliyle yeniden gündeme gelmiştir.

Öz olarak birbiriyle aynı olan her üç piyasa kanunu da; bu alandaki kamusal hizmet ve kurumların tamamen özelleştirilerek, yerli ve yabancı şirketlere bırakılmasını amaçlamaktadır.

Enerji alanı ile ilgili olarak çıkarılan elektrik ve doğal gaz piyasa yasalarında olduğu gibi, bu tasarı ile petrol sektöründe de yeni ara iş ve şirketler yaratılmış, kamu müdahalesini doğuracak mekanizmalar oluşturulmasından kaçınılmış ve kamunun kullanıcıya olumlu yansıtacak şekilde fiyatlara müdahalesi ortadan kaldırılarak, ithalattan, son tüketiciye kadar petrol faaliyetleri, amacı kar etmeye dayanan piyasa mantığına terkedilmiştir.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde mevcut tasarının yasalaşması halinde;

- Petrol faaliyetleri gibi ülkelerin yaşamsal stratejik öneme haiz kamu hizmeti niteliğinde olan bir sektörünün, kamu kontrolü, denetimi ve yönlendirmesinin dışında tutulması ve kamunun belirleyici rolünün bu alandan kaldırılması son derece sakıncalı durumları ortaya çıkaracaktır.
- Sektörün tamamen piyasa koşullarına bırakılması politikasının sonucu olarak, kıt kaynaklarla yaratılmış karlı kamu kurum ve kuruluşları, özelleştirmeler ile birkaç yıllık karları karşılığında özel sektöre devredilecek ve sonucunda işsizlik, sendikasılaştırma gibi şimdiye kadar yaşananlar tekrarlanacaktır.
- Üretim aşamasından son tüketiciye ulaşana kadar yeni ara faaliyet grupları /lisanslar yaratılmış olacağından ve her lisans kapsamındaki hizmet tarifelerinin de lisans sahibi şirketler tarafından belirlenme hakkı getirildiğinden (her aşamadaki şirketin tek amacının kar olduğuna göre) sonuç olarak bir kamu hizmetinin bu günden çok daha pahalı olarak halka/tüketiciye sunulması kaçınılmaz olacaktır.

Tasarıyı maddeler halinde irdeleyecek olursak:

Madde-2/6: Petrol; ham petrol ile akaryakıt ve diğer ürünler olarak tanımlanmış,

Madde-2/11 de ise üretim; “Petrollü sahadan petrolün çıkarılması..” olarak tariflenmiştir. Bu maddede petrol kelimesi Madde2/6 daki tanımına bakılacak olduğunda akaryakıt ve diğer ürünlerin de yer altından çıkarıldığı gibi anlamsız bir

durum ortaya çıkmıştır. Bu kavram, sektörün dışında olanlarca hazırlanan tasarının tümünde, yanlış bir şekilde kullanılmıştır.

Yine bu maddede doğal gaz, üretim tanımı dışında tutulmuştur. Madde-2/44 de piyasa faaliyeti, araştırma, arama ve üretim faaliyetleri dışında kalan faaliyetler olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara bakılacak olursa, doğal gaz arama ve üretiminin Petrol Kanunu Kapsamına mı yoksa bu Kanun Tasarısına mı girdiği çelişkisi, tasarının kendi mantığı içinde bile tutarsızlığını ortaya koyar niteliktedir.

Madde-3 de; Lisans kapsamındaki faaliyette bulunacak gerçek ve tüzel kişilerin Türkiye’de yerleşik olma zorunluluğu getirilirken, devamında, hizmet grubu için Kurul kararıyla buna muafiyet getirilerek, sektörü eline geçirecek yabancı şirketlere, hizmet grubu için Türkiye’de yerleşik olması bile ortadan kaldırılarak bu alanın sınırsızca yabancı şirketlere kolaylıkla verileceği ifade edilmektedir.

Madde-5 de; petrolün alıcıya devri, alıcıya tevdi ve taşıyıcıya gönderilmesi yani petrol tesliminde, fiyatlar serbest piyasa koşullarına göre belirlenecektir. Lisans kapsamında yapılan faaliyetlere ilişkin teslimler ve hizmet sunumları tarife esasına göre yapılacaktır. Hizmet grubu ve bayilik faaliyetlerinde ise tarife düzenlenmesi isteğe bırakılmıştır.

Yabancı şirketlerin gireceği Hizmet sektörüne tarife bile düzenlenmeden tamamen sınırsız ve şirketin belirleyeceği fiyatlarda çalışma olanağı yaratılmaktadır.

İletim lisansı kapsamında yürütülen taşıma ve hatlarla bağlantılı umumi depolama faaliyetlerine ilişkin hizmetlerde uygulanacak fiyatları ise lisans sahibi belirleyecek Kurum sadece bu tarifeleri onaylayacaktır. Umumi depolamada ise tavan fiyat belirlenecektir.

Rafinaj, işleme, boru hatları ile bağlantılı olmayan umumi depolama ve akaryakıt toptan satış faaliyetlerinde ise tavan fiyat bu alandaki şirketlerce sadece Kuruma bildirilerek herhangi bir onaya bile gerek kalmaksızın uygulanabilecektir.

Görüldüğü gibi söz konusu faaliyetlere ilişkin tarife belirlemeleri şirketlere bırakılmıştır. Ancak bazı hallerde kurumun gerekli tedbirleri alabilmeye yetkili olacağı ifade edilmişse de yasa da; Kurumun haklı gerekçeleri ortaya koymadıkça tarifelerin değiştirilmesini talep edemeyeceği de açıkça belirtilmiştir.

Enerji grubu lisans sahiplerinin lisanslarında belirtilen karlılık oranını esas alacaklardır gibi belirsiz bir ifade de yasa da yer almaktadır.

Sonuç olarak; elektrik ve doğal gaz da olduğu gibi petrol sektöründe de yeni ara iş ve şirketler yaratılmış, fiyatlara devletin müdahalesi ortadan kaldırılarak, ithalattan, son tüketiciye kadar petrol faaliyetleri piyasanın acımasız koşullarına terkedilmiştir. Bu durumda da son tüketici olan halka fiyatlar şimdikinden çok daha pahalı olarak yansımalarının koşulları yasa ile yaratılmıştır.

Yasanın gerekçesinde de kurumun önlem ve tedbirlerinin piyasa teşekkülü ile sınırlı tutulduğu ifade edilmiş, dolaylı kamu müdahalesini doğuracak mekanizmalar oluşturulmasından kaçınıldığı ve kamunun sonuçta kullanıcıya olumlu yansıtacak şekilde fiyat belirlemesi yerine yaptırım uygulayıcı konumda olmasının hedeflendiği açıkça belirtilmiştir.

Madde-6'da Petrolün ihracının serbest olduğu belirtilmiştir. Bu durumda petrol ürünlerinin Madde 15.de belirtilen ulusal güvenlik için ayrılan petrol stoğu kısıtlaması dışında, daha karlı olabileceği gerekçesiyle tamamının ülke dışına ihracı söz konusu olabilecektir. Bu maddede; “memleket ihtiyacının dışında kalan miktar” ifadesinin bile kullanılmasına gerek görülmemiştir.

Madde-7'de : Bu kanun kapsamında tesisler için gerekli araziler için Kurulca verilecek lüzum kararı kamu yararına geçeceği ifade edilmektedir. Kamu tüzel kişiliğine haiz özerk bir kuruluşun kamu yararı gözeterek kamulaştırma kararı vermesi mümkün olmayacağı gibi bu durum yasalara da aykırılık ihtimalini de oluşturabilecektir. Diğer taraftan İletim hatlarının tehlikelerden korunması iddiası ile yüzer metre mesafede yapılaşma, zirai faaliyetlerde bulunmaya bile kısıtlamalar getirilmesi yetkisinin, önceliği piyasa, tercihi bu faaliyetleri yürütecek şirketler olan bir kamu kuruluşu olmayan Kuruma bırakılması anlaşılır değildir.

Madde-8'de: İleticilerin iletim istemlerini karşılaması, iletim Lisansı sahibinin kendi belirlediği tarifeye ve kriterlere uygunluk şartına bağlanmaktadır.Bu durumda yerli üreticinin, ham petrolünün taşınması zorunluluğu daha başlangıçta ileticinin insafına bırakılmış olmaktadır.Lisans sahibi şirketin kendi kriter ve fiyatlarına uygun olmadığını söylemesi durumunda ham petrol üretiminin yapılması tehlikeye girecek veya zorunluluktan dolayı yüksek maliyetle taşıma söz konusu olduğunda da, bu varil başına üretim maliyetini doğrudan etkileyeceği için yerli üretim yapılması maliyet yükselmesi açısından durma riski ile karşı karşıya kalacaktır.

Madde-12: Dünya petrol sektöründe uygulanan, aramadan başlayarak üretim iletim, rafinaj ve dağıtım zinciri oluşturulması mantığı, bu madde ile dikey bütünleşmeye izin verilmemesi nedeniyle engellenmektedir. Petrol sektöründe olması gereken, arama, üretim, taşıma, rafinaj ve dağıtım bütünlüğünün aynı yapı içinde TPAO ve yan kuruluşları eliyle birbirini tamamlayarak yürütülmesi anlayışı terk edilmiş, her yapı parçalanmış, TPAO' nun kendi gelirlerinden riskli arama projesi bütçesini oluşturma yetkisi alınarak, genel bütçeden çok sınırlı pay ayrılması sonucu, yerli kuruluşumuzun aramacılık faaliyetleri durma noktasına gelmiştir. Bu durum diğer petrol şirketleri içinde geçerli durumdadır.

Aynı maddede: rafinericilerin ham petrolün temininde Türk menşeli petrole öncelik tanıyacakları, ham petrol teslim tekliflerini fiyat uyumsuzluğu dışında ret edilemeyeceği ifade edilmektedir. Bu maddede de, yerli üretimin alınması zorunluluk olmaktan çıkarılmış, yine rafinericilerin belirlediği fiyata yerli üretici mahkum duruma düşürülmüştür. Genelde düşük graviteli olan yerli ham petrolün

belirlenen kriterlere uymaması veya fiyat anlaşmazlığı durumunda akıbetinin ne olacağı ise meçhuldür. Bu belirsizlik ortamında yerli ham petrol üretiminin ve dolayısıyla aramacılığının yok olacağı açıktır. Zaten, yasa gerekçesinde de yerli üreticiye alım ve fiyat garantisi verilmesinden kaçınıldığı açıkça belirtilmiştir. Yerli ham petrol üretimi, salt ticari kaygılar ile ele alınacak bir faaliyet olmayıp stratejik önemde haiz bir konudur.

Madde-14: Hizmet grubu Lisansı kapsamında büyük bölümüyle inşaat işleri yer almaktadır ve bu gruba tasarıda; Türkiye’de yerleşik olmamaları, tarife belirlememesi yanında, ağır kusur cezalarında %80 indirim ve Kurum gelirlerine katılım payı alınmaması gibi büyük ayrıcalıklar, kolaylıklar getirilmiştir. İnşaat kesiminin, Tasarı üzerinde büyük etkisinin olduğu izlenimi çıkmaktadır.

Madde-23: Petrol Kanunu’nun 13. maddesinin 1.fikrasının kaldırılacağı belirtilmektedir. Bu durumda, yerli üretimin, ülkedeki rafinerilerce işlenmesi yönündeki bir yasal zorunluluk daha ortadan kaldırılmaktadır. Yerli ham petrol üretiminin tamamının ihraç edilmesinin yolu açılmış gibi gözükürken, dünya piyasalarına arz edilenlere göre düşük kalitede olan yerli üretimin ihraç edilme şansı olmayacağı düşünüldüğünde ve 6326 sayılı yasada yürürlükte olan bu maddeye göre ham petrol ihracatı şimdiye kadar hiç yapılmamışken, asıl niyetin yerli üretime kısmen de olsa alım garantisi getiren bir kanun maddesinin kaldırılması olduğu açıktır. Asıl önemli yan ise, memleket ihtiyacı gibi, yaşamsal bir kavram bile, piyasa uğruna göz ardı edilebilmektedir.

Madde-60/D: Piyasa Kanunu dışında kalan ham petrol arama ve üretim faaliyetlerini düzenleyen 6326 sayılı Petrol Kanunu’ na ilave edilen madde ile, aramacı ve yerli üreticinin korunduğu izlenimi verilmek istenmiştir. Bu ek maddede; 35 graviteli petrolün uluslar arası piyasalarda aralıksız 25 gün süre ile 20 EURO nun altına düşmesi durumunda , 20 API dan düşük kalitede üretim yapanlara teslimlerde doğrudan gelir desteği yapılabileceği ifade edilmiştir. Burada da gelir desteğinin sadece teslimde yani bu petrolü rafinerinin kabul etmesi durumunda belki olacağı yer almıştır. Yine ek madde de Arama sondajlarında da teşvik uygulaması olarak sondaj destekleme primi getirilmesi öngörülmüştür. Üstelik, bu desteklerin Genel Bütçeden karşılanması söz konusudur. Bu tasarı, aramayı ve üretimi doğrudan etkileyeceğinden, doğrudan gelir desteğinin de Kurum gelirlerinden karşılanması uygun olacaktır.

Geçici Madde-6: Bu maddede atıfta bulunulan 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun 9. maddesi Kurum personelinin ücretleri ile atamalara ilişkin açıklamalar getirilmektedir. Ancak anılan Kanun’un aynı maddesi ile EPDK tarafından çıkarılan Yönetmeliklerde: Kurum hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli hizmetlerin, idari hizmet sözleşmesi ile istihdam edilen personel eliyle yürütüleceği belirtilmektedir.Hiçbir iş güvencesi taşımayan bir yıl süreli sözleşmeli istihdam şekli, çalışanlar açısından büyük riskler taşımaktadır.

Sonuç olarak: Petrol gibi hem sanayi hem de kişisel tüketimde büyük etki ve rolü bulunan bir maddenin tamamen kamusal denetim dışına çıkarılarak, özel şirketlerin inisiyatifine bırakılması ülke ve toplum çıkarları açısından kabul edilir değildir.

Diğer taraftan; Petrol Piyasası Kanun Tasarısı'nın TBMM'ye ilk getirildiği günlerde Odamız tarafından düzenlenen ve Odamızın yanı sıra, Petrol ve Kimya Mühendisleri Odaları, Petrol-İş Sendikası, PÜİS, TABGİS ve AME Şirketler Grubunun katıldığı “Petrol Sektöründe Yasal Düzenlemeler Sempozyumu”nda konu ayrıntılı olarak tartışılmıştır. İlgili tüm kesimler kendi faaliyet alanlarıyla ilgili olarak tasarıya karşı çıkmışlar ve yayınlanan sonuç bildirgesi ile gerekçelerini kamu oyuna duyurmuşlardır.

3.8. ÇEVRE KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI ÜZERİNE ODAMIZ GÖRÜŞÜ

“Madde 3”, “b” bölümünde “kaynak” terimi tam açık olmayıp, açıklanmasında yarar görülmektedir. “kaynak” ibaresi “doğal kaynak” olarak değişmelidir.

-Sayfa 2, “Madde 3”ün “a” bölümünde, meslek odalarının ve bazı kuruluşların “çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup, bu konuda alınacak tedbirleri ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler” ibaresi, “...önlenmesi ile görevlidir. Bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara idare uymakla yükümlüdür.” şeklinde olmalıdır.

-Sayfa 11, Ek Madde 3, “a” da ve “b” de 300m. ve 700m. Değerleri hidrojeolojik ve jeolojik çalışmalarla belirlenmelidir. Sayısal veriler yönetmeliklerde kullanılabilir ama kanunda olmaması gerekir.

Gerekeç: Jeolojik, jeomorfolojik, hidrojeolojik, kirletici cinsi taşımanın dinamik parametrelere bağlı olarak bu mesafeler genel değerlerle yorumlanamaz ve bu mesafe bağlayıcı olmaması gerekir.

3.9. KAMU REFORM YASA TASARISI

Kamunun yeniden yapılandırılması süreci, Türkiye'nin dünya kapitalizmine uyumu amacıyla 1979 IMF Stand By düzenlemesi ve 1980 Dünya Bankası "Yapısal Uyum Kredisi" ile başlamıştır. 1980'li yıllarda başlatılan “liberal ekonomiye geçiş” uygulamalarının son ayağını, bugün kamu emekçilerinin gündemini oluşturan “Kamu Yönetimi Reformu” oluşturmaktadır.

Uygulanmaya çalışılan bütün düzenlemelerin temelinde, kamunun ve kamu hizmetlerinin **ÖZELLEŞTİRİLMESİ**, kamusal alanın bütünüyle “piyasa ilişkileri”ne terk edilmesi vardır. Kamuya ait işletmelerin özelleştirilmesiyle başlayan süreç, bugün eğitim, sağlık gibi temel kamu hizmetlerinin “piyasa”ya açılması, dolayısıyla özelleştirilmesi sürecini gündeme getirmiştir.

‘Reform’un amacı, kamu emekçilerin ekonomik-sosyal haklarını tasfiye ederek yerine, sermaye sınıflarının “doğrudan” yönetiminde, yeni bir devlet yapılanması gerçekleştirmektir. Yapılmak istenen değişikliklerin temelinde, son yıllarda sık sık

yaşanan krizleri aşmanın çaresi olarak gösterilen “kapitalizmin yeniden yapılanması” ihtiyacı bulunmaktadır.

Yeniden yapılanma süreci, sadece teknik-yönetmel gerekliliklerden kaynaklanmamaktadır. Kapitalist sistem için sözü edilen ve kaçınılmaz olarak değerlendirilen dönüşüm, en kısa biçimde ifade etmek gerekirse, sistemin 1970’lerde başlayan ve halen devam eden evrensel krizine karşı oluşturulan bir “manevra” olarak değerlendirilebilir. Kapitalist sistemi içinde bulunduğu krizden kurtarma amacı taşıyan ve kaçınılmaz olduğu savunulan tüm bu tartışmaların siyasal boyutu ise konunun bir başka yönünü oluşturur. Yeni sağ olarak adlandırılan ve kaynaklarını neo-liberalizmden alan “yeniden yapılanma” kavramı bu anlamda sadece dönüşüm sürecini ifade eden bir kavram değil, aynı zamanda siyasal bir yaklaşım, kapitalizme özgü bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, başta IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) olmak üzere, çeşitli uluslararası emperyalist kuruluşlar, adeta zorunlu bir çerçevede sistemlerin yeniden yapılanmasına dünya çapında geçerlik kazandırmanın araçları konumundadır.

Kamu Hizmeti; devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler dizisi olarak tanımlanır. Toplumsal yaşamın zorunlu gereksinmelerini karşılayan hizmetler, nitelikleri gereği *kamu hizmeti* olarak kabul edilir. Düzenlilik, süreklilik, kar amacı gütmeme kamu hizmetinin en önemli öğelerini oluşturur. Çünkü bu unsurların yokluğu ya da aksaması toplum yaşamını altüst edebilir. Kamu hizmeti tanımına giren hizmetler; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ulusal ve yerel savunma, belediye hizmetleri, demiryolu hizmetleri, elektrik, su, gaz, yol, baraj, liman, kanalizasyon, haberleşme, altyapı vb. hizmetlerdir. Bu alanlardaki faaliyet kural olarak devlet tarafından yerine getirilir. Ancak devlet tarafından, özel girişimcilerin de kamu hizmeti alanını bozmadan devreye sokulması da yaygın olarak görülen bir uygulamadır.

Kamu hizmetlerinin, içeriği ve niteliklerini bir kenara bırakılarak piyasaya terk edilmesi, özelleştirilmesi, başka bir ifade ile kamu alanının daraltılması, günümüz kapitalizminin öncelikli hedefi durumundadır. Piyasaya terk edilmesi öngörülen alanların toplumun tüm kesimlerini, özellikle emekçi ve yoksul halk kesimlerini etkileyecek alanlar olması (örneğin eğitim, sağlık gibi) konunun önemini daha da arttırmaktadır. Çünkü piyasa için önemli olan talebin yüksek olmasıdır. Kamu hizmetleri nitelikleri gereği, kendiliğinden yüksek bir talep potansiyeli taşır. Yüksek talep ise ister istemez, şirketlerin, ulusal/uluslararası tekellerin iştahını kabartan, onları bu alanlara yönlendiren temel faktördür.

Kamu hizmetlerinin bir tekel olarak değerlendirildiği ve özel sektöre devredildiğinde sadece ekonomik anlamda ne kadar büyük bir değer yaratacağı düşünüldüğünde, insan aklının sınırlarını zorlayan rakamlarla karşılaşılır. Tekel olarak düşünülen hizmetlerin muhtemel yeni kapitalist sahipleri kamuyla, kamu hizmeti anlayışıyla özdeşleşmiş eğitim, sağlık gibi alanları “piyasa ilişkileri” içine çekmeyi dayatırken, tek düşündüğü bu işten ne kâr kar edilebilir olmaktadır. Bu noktada yeniden yapılanma için belirlenen temel alanların, gerek yaygınlığı ve

gerekse niteliği bakımından eğitim, sağlık gibi toplumun tüm kesimlerini doğrudan ilgilendiren ve kamusal niteliği ağır basan alanlar olması anlaşılır olmaktadır. Yeniden yapılanmanın bu alanlardan başlatılması, kapitalist sistemin ne kadar büyük ve kapsamlı bir yenilenmenin peşinde olduğunun ve hedefine ulaşmak için ortaya koyduğu kararlılığın en somut göstergesidir.

Kamunun ve ona bağlı olarak gerçekleştirilen kamu hizmetlerinin yeniden yapılanması gerektiğinin savunucuları; dünyanın içinde yaşadığı küreselleşme sürecinin, büyük toplumsal ve politik dönüşümlerin, teknolojik gelişmeler ve benzeri olguların dünyanın her yerinde kamu hizmetlerinin niteliğinin yeniden değerlendirilmesine yol açtığı yorumları yapmaktadır. Bu amaçla 1990'lı yıllarda gündeme getirilen ve imzaya açılan GATS (*Hizmet Ticareti Genel Anlaşması*) yeniden yapılanmanın başka bir boyutunu, kamu hizmeti boyutunu gündeme getirmiştir. Bu anlaşmaya göre her şeyin “serbest dolaşıma” tabii olduğu bir dünyada “kamu hizmeti” de serbestleşmeli, piyasaya açılmalıdır. Bu tür bir yapılanma, ulusal ekonomilerin uluslararası ticaretten pay alabilmesi, “rekabetçi” bir nitelik kazanabilmesi için zorunludur.

Kapitalist sistem, sermaye birikiminin önündeki tüm engelleri aşmak, kâr alanlarını daha da genişletmek için kendi çıkarları doğrultusunda yeniden yapılanmak için çok önemli çabalar sarf etmektedir. Reform adı altında gerçekleştirilmek istenenler, kamu emekçileri açısından bir yeniden düzenlemenin ötesinde tam da bir yıkımı içermektedir. Kamuda çalışma ilişkilerinde kuralsızlaştırma ve emeğin aşırı sömürülmesini öngören düzenlemelerin önümüzdeki Ekim-Kasım aylarında sonuçlandırılması hedeflenmektedir.

Rakamsal Gerçekler

Kamu yönetimi, 1980'li yıllarda başlayan dünya kapitalizmine açılma ve uyum sürecinde hep “sırttaki kambur” olarak nitelenmiştir. “Serbest piyasa” yeniden keşfedilmiş, insanların neredeyse tüm yaşamları “piyasalar”ın etrafında şekillendirilmeye çalışılmıştır. Dünya çapında yaşanan krizler ve bu krizlerle birlikte derinleşen kapitalizmin krizi, kısmen piyasa ilişkileri dışında yer alan ve büyük ölçüde sosyalizmin etkisiyle oluşturulmuş olan “sosyal devlet” anlayışının yeniden sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Neo-liberal ideoloji etrafında yürütülen tartışmalar sonucunda sosyal devlet uygulamalarının “piyasaların” işleyişini aksattığı, dolayısıyla kapitalizmin temel yasası olan “rekabeti” olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Yine bu tartışmaların bir sonucu olarak gelişmiş kapitalist ülkelerden başlayarak tüm dünya çapında eş zamanlı olarak kamunun ve kamu hizmetlerinin yeniden tanımlanmasını gündeme getirilmiştir.

OECD'nin 2000 yılında yaptığı bir araştırma ülkelerin merkezi idare, eyaletler ve yerel yönetimlerde bulunan memur sayılarına ilişkin istatistikleri, Türkiye'deki memur sayısının diğer ülkelerden fazla olmadığını göstermektedir.

OECD verilerine göre, Finlandiya'da her 10, Kanada'da her 12, ABD ve İrlanda'da her 14, Almanya ve Hollanda'da her 19, İspanya ve İtalya'da her 25 kişiden biri memur statüsündedir. Türkiye'de ise her 30 kişiden ancak 1'i memur olarak çalışmaktadır.

2000 yılı itibariyle nüfusu 275 milyon 562 bin 673 olan ABD’de merkezi idarede 2 milyon 777 bin, eyaletlerde 4 milyon 746 bin, belediyeler ve diğer yerel kuruluşlarda da 13 milyon 49 bin olmak üzere toplam 20 milyon 572 bin memur istihdam edilmektedir.

84 milyon nüfusu olan Almanya’da da memur sayısı 4 milyon 364 bini aşıyor. Her iki ülkede de memurların nüfusa oranı, Türkiye’nin oldukça üzerinde seyrediyor.

OECD’nin 2000 rakamlarına göre ABD’de yüzde 14, Fransa’da yüzde 24.8 olan memurların toplam nüfus içindeki oranı 2000 yılında Türkiye’de yüzde 3.34 iken, 84 milyon nüfuslu Almanya’da 4.4, 60 milyon nüfuslu Fransa’da 4.8 milyon civarında memur çalışmaktadır.

Türkiye kamusal alanı yeniden yapılandırma sürecine 24 Ocak 1980 kararları ile girmiş olmakla birlikte esas saldırı 1990’lı yıllarla birlikte başlamıştır. Kamu gücünün özel çıkar sağlamak amacıyla kamu gücünü elinde bulunduran kişiler tarafından kötüye kullanılması sonucu ortaya çıkan yolsuzluklar üzerinden devletin ekonomiden elini çekmesi istenmiş, devletin sadece “jandarmalık” yapması gerektiği savunulmuştur. Özellikle merkezi yönetimin “aşırı büyüklüğü”, “kadroların şişkinliği” ileri sürülerek sık sık devletin “hantal” olduğu söylenmiş, başta KİT’ler olmak üzere pek çok kurum özelleştirme kapsamına alınarak “hedef tahtası” haline getirilmiştir. Oysa rakamlara bakıldığında Türkiye’de merkezi yönetimin hiç de savunulduğu gibi aşırı büyük olmadığını ve kamu kadrolarının sanıldığı kadar şişkin değil, aksine yetersiz olduğunu görmek mümkündür.

ÜLKELER	MEMUR SAYISI	NUFUSA ORANI
Avusturya	441.560	5.44
Kanada	2.548.137	8.15
Çek Cumhuriyeti	715.858	6.96
Finlandiya	536.632	10.40
Fransa	4.819.300	8.18
Almanya	4.364.100	5.27
Yunanistan	270.897	2.56
Macaristan	791.436	7.80
İrlanda	235.326	6.19
İtalya	2.275.946	3.95
Hollanda	828.033	5.20
Yeni Zelanda	205.305	5.37

İspanya	1.552.838	3.88
Türkiye (2000)	2.197.152	3.34
ABD	20.572.000	7.46

Toplam Kamu İstihdam Oranları (OECD, 2000)

ÜLKELER	KAMU İSTİHDAM ORANI
Şili	2.5
Rusya	2.9
Japonya	6.0
Brezilya	7.9
İsviçre	11.4
Hollanda	12.1
ABD	14.0
Türkiye	14.2
İngiltere	14.4
İspanya	15.2
Almanya	15.6
İtalya	16.1
Hindistan	19.4
Kanada	19.6
Güney Afrika	19.6
Çin	20.2
Fransa	24.8
İsrail	29.1
Polonya	36.4
Slovenya	41.9

OECD ülkelerinde nüfusun artışına göre memur sayısında da doğru orantılı bir artış meydana gelmektedir. Ancak Türkiye ve benzeri ülkelerde kamu personel rejimi sürekli olarak erimekte ve “serbest piyasa sistemi” etkin kılınmaya çalışılmaktadır. Nitekim Türkiye’de 2000 yılında 2 milyon 197 bin 152 memur varken, bugün bu rakam 1 milyon 750 binin altındadır.

Ülkeler	Memurların İstihdama Oranı	Memurların Nüfusa Oranı
Finlandiya	24,3	10,4
Fransa	21,3	8,2
Macaristan	21,4	7,8
Kanada	17,5	8,1
İspanya	15,2	3,9
İtalya	15,2	3,9
Çek Cumhuriyeti	15,4	6,9
İrlanda	14,6	6,2
ABD	14,6	7,5
Almanya	12,3	5,3
Türkiye	9,1	3,2

(Kaynak: OECD, 2001)

Kamu hizmetlerini tasfiye etmeye, bu alanı piyasa mekanizmasına açmaya dönük olarak ortaya atılan “Kamu Reformu” projesi, bazı gerçek dışı savlara dayandırılmaktadır.

Birincisi, Türkiye’de kamu kesimi istihdamının “aşırı şişkin” olduğu iddiasıdır.

İkinci iddia, Türkiye’de personelin “aşırı ölçüde” merkezde toplandığıdır. Türkiye’de kamu kesiminde istihdam edilen toplam kamu personeli sayısı 2.750.000’dir. Kamu personeli toplam ülke nüfusunun % 3.2’sini; ekonomik olarak etkin olan nüfusun (toplam çalışanların) % 9.1’ini oluşturmaktadır.

- Bu oranlar, OECD ülkeleri ile kıyaslandığında, "devletin şişkinliği" saptamasının yersiz olduğunu gösterir.
- Toplam 2.750.000 kamu personelinin 1.750.000’i, başka bir ifade ile %63’ü memur statüsündedir.
- Memurların %93’ü, tüm kamu personelinin %75’i merkezi yönetim kurum ve kuruluşlarında ve tüm ülke çapında istihdam edilmektedir.

Türkiye’de Kamu İstihdamının Genel Yapısı,

2002 Sonu (bin kişi)

	Memur	Sözleşmeli	İşçi	Geçici	Kapsam dışı	Kapsam içi	Toplam
Merkezi Yönetim	1632482	16853	133566	246284			2029185
Belediye	88220	1683	64270	106797			260970
Özel İdare	4333	49	204	2485			7071
KİT	17240	179698	118695	54440	17364	66222	453659
Toplam	1742275	198283	316735	410006	17364	66222	2750885

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı

- KİT'lerde memur oranı %4'tür; ağırlık %40 ile sözleşmeli istihdamdadır.
- Yerel yönetimlerde memur oranı % 35'tir; ağırlık %40 ile geçici işçilerdedir.
- Kamu istihdam rejimi özel sektör istihdamına yaklaşmaktadır.
- Kamuda çalışanlar, iş güvencesinden uzaklaşmaktadır.
- Kamuda örgütlü sendikalar büyük ölçüde zayıflamaktadır.

Türkiye'de Memurların Hizmet Alanlarına Dağılımı;

- %40'ı Milli Eğitim Bakanlığı,
- %10'u Üniversiteler,
- %15'i Sağlık Bakanlığı,
- %12'si Emniyet Genel Müdürlüğü,
- %5'i Din İşleri Başkanlığı,
- %4'ü Maliye Bakanlığı,
- %4'ü Adalet Bakanlığı
- Diğer %10

Bu tablo içinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bakacak olursak;

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 608.000'i memur olmak üzere, toplam 650.000 civarında personel çalışmaktadır. Bakanlık başkent birimlerinde çalışanların toplam sayısı, yine Bakanlık tarafından 5.500 olarak belirtilmektedir. Bu rakamlara göre, personelin yalnızca %1'i Ankara'da toplanmış bulunmaktadır. Bu örnek, genel personel dağılımını temsil edici kabul edilirse, merkezi yönetim kamu personeli %99 oranında Anadolu'da hizmet verdiği açıkça görülecektir.

Gerek ülke genelindeki duruma ve gerekse Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki çalışan sayılarına ve çalışanların niteliğine baktığımızda şu tespitleri yapmak mümkündür;

- Devlet memurların %82'si tüketici büro işleri değil, eğitim, sağlık, belediye hizmetleri gibi üretici hizmet alanında hizmet vermektedir.
- Söz konusu memurların % 65'i (2/3'ü) sadece eğitim ve sağlık işkolunda çalışmaktadır.
- Merkezi yönetim kurumlarına ait olan bu kitlenin büyük çoğunluğu Ankara'da değil, ülke genelinde hizmet üretmektedir.
- Devletin ekonomideki payı, GSMH'nin sadece %25'i dir. Bu rakam Türkiye'nin Anayasada belirtildiği şekilde "Sosyal Devlet" olgusunu çoktan terk ettiğini göstermektedir.
- Hizmet türleri ile alanda iş görme birlikte değerlendirilirse, personel rakamlarına dayanarak savunulduğu ileri sürülen "aşırı merkeziyetçi devlet" savlarını haklı bulmak güçtür.
- Söz konusu iddiaların kökeninde, neo-liberal ideolojinin ve uluslararası finans kuruluşlarının Türkiye üzerindeki ekonomik ve siyasi etkisinin olduğu açıkça görülmektedir.

Memur statüsü, yalnızca merkezi yönetim için % 80 oranını korumaktadır. Neo-liberal kamu reformu bu engeli, en temel hizmet birimlerinden başlayarak yerelleştirmek ve yerele devredilen bu hizmetler için istihdamı "*sözleşmeli istihdam*"a oturtmak yoluyla aşmayı planlamaktadır. Bu yöntem, bir yandan AKP Acil Eylem Planı'nda bir yandan da hazırlanan Yerel Yönetim Yasa Tasarılarında açıklanmış durumdadır.

Bir yasa tasarısının, düzenlediği alanda bir reform yapma iddiası taşıyabilmesi için; öncelikle ne yapmak istediğini bilerek düzenlediği alanın bütününe ele alması gerekir. Bu bütünün yeni ve ileri bir anlayışla kavraması ve değiştirmesi, yeniden yapılandırması, düzenlediği alanın farklı yönlerini düzenlerken bütünlüğü

yitirmemesi, parçalar arasında kopukluklar, çelişkiler yaratmaması bir zorunluluktur.

Diğer taraftan, düzenlenen alanda karşılaşılan sorunların bütüncül bir bakışla yeniden düzenlerken yeni sorunlar yaratabilecek düzenlemelere yer vermemesi de gerekir.

Sağlıklı bir düzenleme belirlenen bir modele uygun, birbiriyle tutarlı yasaların kabul edilmesiyle gerçekleşir. Bütün bunların yapılabilmesi için, taraflarıyla birlikte modelin tartışılması ve ardından da tasarıların oluşturulması ve görüşülmesi gerekir.

Reform tasarısının oluşması sürecine, bütün siyasi partilerin, başta sendikalar olmak üzere ilgili kuruluşlarının ve kamuoyunun katılımının sağlanması, tasarıların tartışılarak olgunlaştırılması, üzerinde bir uzlaşma sağlandıktan sonra TBMM'ye gönderilmesi, orada da olgun taslağın bütünlüğünün bozulmasını engelleyecek bir görüşme usulü belirlenerek görüşülüp kabul edilmesi gerekir. Kamu Yönetimi Temel Kanunu tasarısının, gerek tasarılaşma süreci açısından ve gerekse içerik olarak belirtilen gerekliliklere uymadığı apaçık ortadadır.

Bir yasa tasarısı, hükümet tarafından son şekli belirlenerek TBMM'ye sunulan bir metindir. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, bu anlamda bir "kanun tasarısı" görüntüsünü vermemektedir. Her şeyden önce, tasarı metninde, bazı maddelerin altında ve parantez içinde, "Anayasanın ... maddesinde değişiklik gerekebilir ya da gerekir" ifadesi yer almaktadır. Bu şekilde, Anayasanın dokuz maddesinin değiştirilmesi gerektiği ya da gerekebileceği belirtilmektedir. Bu durum, yasa tasarılarında şimdiye kadar rastlanan bir durum değildir. Bir reform yapmak için eğer Anayasada değişiklik gerekiyorsa, önce Anayasa değişikliği önerileri ortaya konulur, tartışılır. Yasa tasarıları, bu Anayasa değişikliklerinin yapılacağı varsayımıyla hazırlanır. Anayasa değişikliği önce, yasa değişiklikleri sonra yapılır. Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı'nın verdiği izlenim, önce yasa tasarısının görüşüleceği, Anayasanın yasaya uydurulacağıdır. Bu yöntem, daha önce 12 Eylül askeri yönetim döneminde uygulanmıştır. O dönemde, Anayasaya konulan hükümlerin önemli bir bölümünün daha önce yürürlüğe konulan yasalardan alındığı bilinmektedir. Ama, Türkiye artık askeri yönetim altında değildir.

Tasarıda, bazı yasa tasarılarının hazırlanması gerekliliğinden söz edilmektedir. Bir yasa tasarısında bu tür ifadeler olağan olarak görülmez. Yasayla düzenlenmesi gereken önemde olan konuların yönetmeliklere bırakılması da doğru değildir.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'nın, üzerinde çalışılmış bir modele dayalı olduğu söylenemez. Hatta, aynı anda birçok farklı modele birden dayandığı, sonuçta modelsiz olduğu söylenebilir. Diğer yandan, merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında görev dağılımının evrensel standartlara dayandığını da söylemek güçtür. Kamu emekçilerinin iş güvencesinin kaldırılmak istenmesi hiçbir standarda sığdırılmaz.

Merkezi yönetim, merkezi yönetimin taşra kuruluşları ile yerel yönetim birimlerinin kolaylıkla birbirine karıştırılmıştır. Merkeze bırakılan hizmetlerin merkezi yönetimin merkez ve taşra örgütlerince, yerel yönetimlere bırakılan hizmetlerin açıkça belirlenmiş farklı düzeylerdeki yerel yönetim birimlerince yerine getirilmesinin öngörülmesi gerekirken, bütün bunlar birbirine karışmış durumda görünmektedir.

Tasarıda “kaldırılacak”, “özelleştirilecek” ya da “başka birimlere bağlanacak” kurumlar olarak nitelenen kurumlarda yapılacak değişiklikler başta kamu emekçileri olmak üzere, sonuçları itibariyle milyonlarca yurttaşımızı etkileyecek uygulamalardır. Ancak buna karşın ilgili kararların temelini oluşturan düzenlemeler objektif ölçütlere dayanmamaktadır.

Tasarı, kamu emekçilerine ilişkin ciddi hiçbir tasarım içermemektedir. Emekçiler, “yok” değilse bile açıkça “önemsiz” sayılmaktadır. Hizmetlerin düzenli, sürekli, verimli, etkin ve tarafsız bir biçimde yerine getirilmesini sağlayacak kamu emekçilerinin liyakat ilkesine dayalı olarak işe alınmaları, yükseltilmeleri, güvenceleri, hak ve sorumlulukları, örgütlenmeleri, vb. konularda tasarı tamamen yetersizdir.

Reform olarak sunulan bu yasa tasarısının yasalaşması halinde, bundan yüzbinlerce çalışan ve onların milyonlarca yakını etkilenecektir. “Reformu” uygulamaları da onlardan istenecektir. Böyle olunca, tasarının hazırlanması aşamasında bu örgütlerin ve başkalarının görüşlerinin, katkılarının alınmamasının anlamı ne olabilir? Bunun kime yararı olabilir?

Kamu Yönetiminde ‘Reform’ mu, Kamu Emekçilerinin Tasfiyesi mi?

Devletin kamu hizmeti yükümlülüğünü ortadan kaldıran, üç yüz yıl öncesinin “jandarma devlet” anlayışını öne çıkaran “reform” çalışmaları, tarihin en kapsamlı tasfiye planı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamuda reform diye öne sürülen taslaklar, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği’nin isteğiyle hazırlanmış ve bu kuruluşlarla “koordineli” olarak yürütülmesi istenmiştir. Reform olarak ileri sürülen bu düzenlemelerle amaçlanan kamu hizmetlerini “piyasa ilişkileri” içine çekerek "müşterilere" sunmak ve bu hizmetlerin çok uluslu şirketler eliyle yürütülmesini sağlamaktır.

Türkiye, Nisan 2003'te "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarı Taslağı" ile tanıştı. Kamuoyu 73 maddelik bu yasa taslağının sonuçlarını hızla ve derinlemesine hissetti. Yükselen eleştiriler karşısında Hükümet taslağı yeniden düzenleyerek ABD ile 22 Eylül 2003 günü imzalanan 8,5 milyar dolarlık anlaşmanın hemen ardından yeniden gündeme getirdi. Bugün itibariyle Kamu ‘Reformu’ ile ilgili olarak Nisan, Mayıs, Haziran ve Eylül tarihlerini taşıyan dört taslak metni bulunmaktadır. Hükümet, bu çalışmanın yıl sonuna kadar mutlaka TBMM gündemine getirilip yasalaşacağını açıklamış bulunmaktadır.

Reform diye kastedilenin, kamu yönetimi, yerel yönetimler ve kamu personel rejimi olmak üzere 3 ayaktan oluşan ve birbiriyle iç içe geçen neo-liberal politikalara uygun kapsamlı bir operasyondur. Kamu yönetimi reformu ile yapılmak istenenleri şu temel başlıklar altında sıralayabiliriz.

Yasanın Temel Amacı, Kamu Hizmetlerini Özelleştirmektir!

Mayıs ayında hazırlanan Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısında, Kamu Yönetim Reformu’nun temel amacını özetleyen hüküm şöyledir: “**Kamu kurum ve kuruluşları piyasada rekabet koşulları içinde üretilen mal ve hizmetleri üretemez ve piyasada haksız rekabet oluşturamaz. Bu ilkelere aykırılık teşkil eden bütün birimler tasfiye edilir ve yenileri kurulmaz**” (Madde 3/h). Bu maddeden şu

anlaşılmalıdır; eğer bir hizmeti bazı firmalar üretiyor ve belli bir fiyattan satıyor ise, devlet ya da yerel yönetimler, bu hizmeti daha ucuza üreterek halka veremeyecektir. Bunu yapmak “piyasa koşullarında” haksız rekabet yaratmak demektir. Daha da fazlası, eğer bir mal ve hizmet özel sektör tarafından üretilmeye başlanmış ise, bu mal ve hizmet eskiden beri merkezi yada yerel yönetimler aracılığıyla üretiliyor da olsa bu birimler “haksız rekabet yarattığından” tasfiye edilecektir. (Örneğin halk ekmek fabrikaları bu maddeye göre ilk kapatılacak birimlerdendir.)

Üzerinde en çok tartışma yapılan ve tepki toplayan madde olması dolayısıyla Hükümet, bu maddeyi tamamen kaldırmıştır. 07 Ekim 2003 tarihli son taslakta bu maddenin yumuşatıldığı ancak özünü tamamen koruduğu görülmektedir.

Madde 5/1: Kamu kurum ve kuruluşları, kanunlarla yetkili ve görevli kılınmadıkları alanlarda işletme kuramaz, mal ve hizmet üretimi yapamaz, bu amaçla personel, bina, araç, gereç ve kaynak tahsis edemez.”

Taslak, hem merkezi yönetimi hem de pek çok görev ve yetki devrettiği yerel yönetimleri, hizmet görme yetkisi bakımından yasaklamaktadır. Taslak, tüm kamu alanını ve dolayısıyla kamu hizmetlerinin yürütülmesini piyasa lehine yasaklara bağlamakta, bir anlamda hükümet “piyasalar”ı kollamaktadır.

Mutlak serbestlik: Devlet, merkezi ve yerel düzeylerde piyasa lehine yasaklamalarını saydıktan sonra, tüm kamu sistemine, hizmetleri görme bakımından bir “özgürlük” getirilmektedir: Hem merkezi hem yerel yönetimler, yürütmekle yükümlü oldukları hizmetleri **özel sektöre devretme bakımından** tam yetkili sayılmıştır:

Kamu Hizmetlerinin Gördürülmesi

Madde 11- Merkezi idare ve mahalli idarelerin yetkili organlarının kararı ile uygun gördükleri hizmetler, ilgileri itibariyle üniversitelere, noterlere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürülebilir.”

Tüm kamu kurum ve kuruluşları, hem merkezde hem yerel yönetimlerde, hizmetleri doğrudan kendi personeli ve örgütleri eliyle değil, özel sektöre devir yoluyla gördürebileceklerdir. Kapsam, hizmet türleri bakımından ne istisna öngörmekte ne de sınırlandırma getirmektedir.

Bunlar, kamu kesimini özel kesim adına yasaklama ve kamu hizmetlerini piyasaya devretme hükümleridir. Taslağın özünü oluşturan ikinci özellik, “sosyal devlet yerine **düzenleyici devlet**” sistemi oluşturma özelliği bu hükümlerde somutlaşmaktadır. Kurulan mekanizma, geniş görev ve kaynaklara kavuşan yerel yönetimleri, bu görev ve kaynakları yerli yada yabancı sermaye kesimlerine aktarma istasyonu olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle taslak yerel yönetimleri

güçlendirme taslağı değil, yerelleştirme yoluyla özelleştirme taslağı niteliği taşımaktadır.

Taslağın yasalaşması halinde, 1990'lı yıllarda ilk denemeleri yapılmış olan kentsel su ihtiyacını karşılayan barajların, belediye su işletmeciliğinin, yerel yönetim birlikleri üzerinden yapılan çöp tesisi işletmeciliğinin, metro yada raylı sistem yapımı ihaleciliğinin, Türkiye yerel yönetimlerini nasıl bir dış borçlanma ve yabancı imtiyazlar ağı içine çektiği kısa bir zaman içinde görülecektir. Kısa bir zamanda görülecek bir başka şey, bazı il ve belediyelerde kamu hizmetleri için gerekli finansman kaynakları bulunamazken, bazı il ve belediyelerde kamu hizmetleri ağının pahalılaşması ve halka yabancılaşması olacaktır. Bunlar, taslağın hali hazırda var olan toplumsal ve bölgesel eşitsizlikleri artırma yönünde yapacağı etkilere işaret eden örnekler olarak değerlendirilmelidir.

Hazırlanan taslaklarda özellikle eğitim ve sağlık gibi özel sektör tarafından da verilen hizmetlerin, devlet tarafından daha ucuza, aynı fiyatla daha kaliteli, çalışana daha fazla ücret verilerek sunulması, fiilen yasaklanmaktadır. Böylece, kamu hizmetleri tümüyle tasfiye edilecek, uluslararası sermayenin ve yerli işbirlikçilerinin insafına terk edilecektir.

Mahalli İdareler Kanunu Tasarısı ile, “**mahalli idari hizmetlerinden yararlananların, hizmetin bedelini ödemeleri esastır**” (Madde-14) ilkesinin hayata geçirilmeye çalışıldığı açıkça görülmektedir. Bu noktada, bir devlet okulunda verilen eğitimin parasal karşılığı, özel okullarda verilen eğitimden daha ucuz olamayacak, ister kamu ister özel olsun, tüm okullarda verilen eğitim hizmetinden yararlananlar bu hizmetin bedeline mutlaka katılacaktır. Aksi takdirde eğitim hizmetinden yararlanamayacaktır. Bu madde halen geçerliliğini korumaktadır.

Kamu Emekçilerinin İş Güvencesi Yok Edilmek İstenmektedir!

Getirilmek istenen yasa, 4857 Sayılı İş Kanunu ile birlikte değerlendirildiğinde emekçilere yönelik bütünlüklü bir saldırı ile karşı karşıya olduğumuz görülecektir.. Nasıl ki 4857 Sayılı İş Yasası ile işçilerin iş güvencesi yok ediliyor, kölelik koşullarında çalışma dayatılıyorsa, kamu emekçileri için de benzer uygulamalar mevcut yasa tasarıları ile hayata geçirilecektir. Hazırlanan

Tasarıyla devletin asli ve sürekli işleri dışına çıkarılan hizmetlerde görev yapan 1 milyondan fazla kamu emekçisinin, yerel yönetimlere devredilerek memur statüsünden çıkarılmasının adımları atılmak istenmektedir. Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun orta ve uzun vadede tamamen ortadan kalkacağını ve tüm çalışanların tek bir iş yasasına tabi olacağını “reform” çalışmalarının başladığı günlerde ifade etmiştir.

Hazırlanan tüm taslaklar asıl olarak hizmetlerin özelleştirilmesine odaklıdır. Merkezi yönetimden yerel yönetimlere devredilmiş görevlerin en kısa zamanda özel sektöre aktarımını hedeflemektedir. Bu hedef, yerel yönetimlerde hangi statüde çalışırsa çalışsın, tüm kamu personelinin orta vadede iş güvencesinin

ortadan kaldırılması sorunu ile karşı karşıya kalacağı anlamına gelmektedir. Kamu emekçileri kısa vadede örgütsüzlük ve iş güvencesi yokluğuyla, orta vadede işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalacaktır.

Amaç, Sözleşmeli İstihdamı Hayata Geçirmektir!

7 Ekim 2003 tarihli son taslağın geçici birinci maddesine göre Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; *Milli Eğitim Bakanlığı taşra teşkilatının görev ve yetkileri ile bina, okul, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz mallar, alacak ve borçlanma, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere personeli İl Özel İdarelerine devredilecektir.* Aynı düzenlemenin Sağlık Bakanlığı için de geçerli olduğu belirtilmektedir.

Taslak hem üst düzey yöneticileri siyasal kadro haline getirmekte, hem de kamu hizmetinde istihdamın ana gövdesini sözleşmeli personel üzerine kurmaktadır.

Madde 46 - Kamu hizmetleri memurlar, tam zamanlı veya kısmi zamanlı çalışan diğer kamu görevlileri ve işçiler eliyle yürütülür.

Tam zamanlı veya kısmi zamanlı çalışan diğer kamu görevlileri ve işçiler kadro şartına bağlı olmaksızın sözleşmeye dayalı olarak istihdam edilir. Sözleşmede, ilgili personelin görevleri, hak ve yükümlülükleri ile performans ölçüleri yer alır.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri, performans ölçülerine göre değerlendirilir ve ödüllendirilir.

Mahalli İdareler Kanunu Tasarısı **Madde-22:** “*mahalli idarelerde sözleşmeli personel çalıştırılması esastır*” denilmektedir. Ülkedeki toplam memur sayısının % 65’i eğitim ve sağlık emekçilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu kanunun çıkması demek, Türkiye’deki memuriyet rejiminin temelden çökmesi anlamına gelecektir. Eğitim ve sağlık başta olmak üzere toplam memur sayısının önemli bir bölümü bu yasa ile “sözleşmeli istihdam” uygulaması ile tanışacaktır. Bu uygulamanın ilk adımlarını Milli Eğitim Bakanlığı, sözleşmeli İngilizce dil öğreticisi olarak başlatmıştır. Sağlık Bakanlığı ise daha kapsamlı bir düzenleme yapmış ve sağlık alanında sözleşmeli istihdam uygulamasına resmen başlamıştır.

Sözleşmeli personelin statüsü ile getirilmek istenen statü yasalarda yer almayan ve halen geçici işlerde çalıştırılacak işçiler için geçerli olan “*belirli süreli iş akdi*” ile düzenlenen işçilik statüsüdür. Bu statüde çalıştırılması öngörülenler; eğitim, sağlık, teknik hizmetler ve avukatlık hizmetleri sınıfında olanlardır. Bu alanlarda çalışanlar toplam memur sayısının üçte ikisinden fazlasını oluşturmaktadır.

Yasa ile Performansa Dayalı Ücret Sistemi Getirilecektir!

Hükümet programında “*Kamuda, yöneticiler ile çalışanlar arasında yapılacak sözleşmelerde performans yönetimi geliştirilecek, uzun vadede performans dayalı ücret sistemine geçilecek*” denilmektedir. İşyerinin karlılığı, kar etmesi açısından düşünüldüğünde, kişisel performans iyi olsa bile, ücreti düşük olabilecektir. Performansı belirleyecek olan kimdir? Bu noktada en önemli sorun performans değerlendirmesini kimin yapacağıdır. Bunun için öncelikle okul yöneticilerinin adı geçmektedir. Sendikal mücadelemizde sık sık karşı karşıya geldiğimiz, çoğu zaman gerginlikler yaşadığımız okul yöneticilerinin bizlerin performansını nasıl değerlendireceğini bugünden tahmin etmek çok güç değildir. Kaldı ki, hak ve özgürlüklerinin sürekli takipçisi olan, yıllardır grev ve toplu sözleşme mücadelesi veren kamu emekçilerinin performansının kriteri ne olacağı ve nasıl değerlendirileceğini bugünden görmek mümkündür.

Performans değerlendirmesi ile esas yapılmak istenen piyasa ilişkileri içindeki “maliyet-kar” ilişkisini kamuda başka bir biçimde kurmak ve çalışanların performansını yükseltmelerini sağlamaktır. Böylece aynı işi daha az kişi ile yapmak mümkün olacak ve kamu emekçilerinin devlete maliyeti azaltılmış olacaktır. Performans değerlendirme sistemi her ne kadar ücret ve sosyal hakların gösterilen performansla göre belirlendiğini yansıtsa da, temel amacı daha az kişi ile daha verimli hizmet üretimini gerçekleştirmektir. Böylece hem kamuda yüksek verimlilik sağlanacak hem de kamu kuruluşları “kar getiren” birer “şirket” gibi çalışmaya başlayacaktır.

Yeni Personel Rejimi ile Ne Yapılmak İsteniyor?

Kamu personel rejimi, ayrı bir yasa konusu olarak hazırlanmaktadır. Bu hazırlık kamuoyunun bilgisi dahilinde değildir. Bununla birlikte, kamu kurum ve kuruluşlarında sözleşmeli istihdam, KİT'lerden başlanarak uygulamaya girmiştir. Örnekler, okullarda okul koruma dernekleri aracılığıyla "ders saati ücretli öğretmen" istihdamına kadar uzanmış bulunmaktadır. Yasal düzenleme bakımından en açık adımlar ise sağlık personeli ile ilgili olarak atılmış durumdadır.¹⁴

Şimdiye kadar yapılmak istenen yasal düzenlemelere bakıldığında henüz hazırlık aşamasında olan yeni personel yasasının; işin, işyerinin, mesai saatinin, ücretin, çalışma süresinin belirsiz olması ve tümünden işverenin/işveren temsilcisinin insafına bırakılması şeklinde ortaya çıkacağını tahmin etmek güç değildir. Yapılacak düzenlemelerle kamu emekçilerinin mevcut olan bir çok kazanılmış hakkı, çalışma yaşamının standardını belirleyen kurallar ortadan kaldırılacak, tüm emekçilere, tıpkı işçilerde olduğu gibi kuralsız-güvencesiz-köleci nitelikte çalışma koşulları ve 19. yüzyıla özgü yaşam biçimleri dayatılacaktır.

Personel Rejiminde Yapılmak İstenen Değişiklikler;

- İş güvencesinin ortadan kaldırılması,

- Kamu emekçilerinin sözleşmeli statüye geçirilmesi,
- Esnek çalışma sisteminin kamuda yaygınlaştırılması,
- Performansa bağlı ücret sisteminin uygulanması,
- Toplam Kalite Yönetimi (TKY) uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- Norm kadro uygulaması ile personel istihdamının daraltılması ve buna bağlı olarak emekçilerin iş yükünün arttırılması,
- Ücretler ve çalışma koşullarının toplu sözleşmelerle değil, bireysel performansa göre belirlenmesi,
- Emekçiler arasındaki birlik ve dayanışmanın en önemli sembolü olan sendikalaşmanın engellenmesi.

Öngörülen yeni personel rejimi, kamunun iç örgütlenmesini örgütlü çalışanlarla değil; bağımsızlaştırılmış, savunmasız, iş güvencesi gösterdiği performansa bağlı ve geleceği yöneticilerinin iki dudağı arasında olan bir yapı meydana getirmeyi amaçlamaktadır.

Önümüzdeki dönemde nasıl bir devlet örgütlenmesi ile karşı karşıya kalacağımız, bugün en çok merak edilen konular arasındadır. Geçtiğimiz süreç içinde yapılan tartışmalar ve hazırlanan taslaklar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında öngörülen yeni devlet örgütlenmesinin şu özelliklere sahip olması istenmektedir;

- Devletin başta eğitim ve sağlık olmak üzere tüm kamu hizmetlerinden elini çekmesi ve bu alanları “serbest piyasa” mekanizmasının işleyişine terk etmesi;
- Kamu mal ve hizmetlerini özel şirketlere devrederek “ekonomik canlanma”yı hızlandırması;
- Tüm yurttaşları müşteri gibi değerlendirerek ve kamu hizmetinden yararlanan herkesin yararlandığı hizmetin bedelini ödemesi;
- Devletin asli ve sürekli görevlerini sadece adalet, iç ve dış güvenlik, maliye, vergi, din hizmetleri gibi alanlarla sınırlandırılması;
- Özelleştirme uygulamalarının hızlandırılması ve kamu varlıkları elden çıkarılması. Birçok kamu kurum ve kuruluşunun ya özelleştirilmesi ya da kapısına kilit vurulması;
- Mahalli idarelerin görev alanına giren konularda merkezi idarenin yatırım, ihale ve harcama yapmasının engellenmesi;
- Merkezi idare, yerel yönetimlere bırakılan hizmetlerde, genel politikayı ve bu politikaya uygun standartları belirlemesi;
- Yerel yönetimlere tahsis edilecek ödenekte söz konusu yerel idarenin kamu reformuna uyum ve performansının dikkate alınması.

Kamu emekçilerine yönelik kapsamlı tasfiye planı için bugüne kadar pek çok fiili adım atılmıştır. Emeklilik, yeni personel almama, taşeronlaşma, sözleşmeli personel uygulaması, geçici süreli sözleşmeli personel çalıştırma, geçici işçilik gibi

uygulamalarla kamu kesiminde istihdamın önemli ölçüde daraltıldığı bilinmektedir. Kamuya yönelik kapsamlı bir saldırı niteliğinde olan bu operasyon, sadece kamu emekçilerini değil, kamu hizmetinden yararlanan milyonlarca yurttaşı doğrudan olumsuz etkileyecektir.

Kamu emekçilerinin mevcut haklarını elinden almak isteyen anlayışa karşı işyerlerinden başlayarak mücadeleyi yükseltmekten, kamu hizmetlerini ve haklarımızı savunmaktan, kamu hizmetinden yararlanan yurttaşların kitlesel karşı koyuşunu örgütlemekten başka çıkış yolu yoktur. Siyasi iktidarın kamusal alanı tasfiye planları karşısında, kamuda sendikal örgütlülüğün genişlemesi, farklı statüdeki emekçilerle ilişkilerin geliştirilmesi ve ortak mücadele arayışlarının pekiştirilmesi önemlidir.

Hükümet, Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı ile, Anayasanın sosyal devlet ilkelerini düzenleyen maddelerini de değiştirecektir. Anayasanın 10 maddesinin değiştirilmesini öngörülen tasarı, eğitimin parasız olması, tarım ve kültür varlıklarının korunmasını ortadan kaldırırken, yönetimlerin özel denetim şirketleri tarafından denetlenmesinin de önünü açmaktadır.

AKP Hükümeti, Anayasada parasız ve herkese eşit olarak sağlanması gerektiğinin yer aldığı maddeyi değiştirerek, merkezi yönetime sadece eğitim birliğini sağlamakla görevlendirecektir. Böylelikle, yıllardır paralı hale getirilmeye çalışılan eğitim hizmetine son darbe Anayasa değişikliğiyle vurulacaktır.

Ancak, kamu yönetimini günah keçisi haline getirmek sermayenin ve devletin krizini çözmek için yeterli değildir. Çünkü devleti küçültmenin de bir sınırı vardır. Krizler yaşanan ülkelerde yerel farklılıklar gösterse de, kamunun önemli bir yeri olduğu iyice belirginleşmiştir. Bu tartışmaların arkasından kamudaki büyüme durdurulmuş ve kamu istihdamı azaltılmıştır. Yerelleşme, yönetim, e-devlet, şeffaflık, esneklik, performans yönetimi, devlet-yurttaş ilişkisi v.b. kavramlarla, bir çok yasal değişiklik yapılarak; tartışmaların pratik örnekleri hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

Genel olarak neo-liberalizmin temel argümanları; yönetim, yerelleşme v.b. kavramlar, asıl olarak Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi örgütlerin kullanarak kamu alanına müdahale ettikleri bir süreçte belirginleşmiştir. IMF'nin temel işlevi kamu harcamalarının dünyanın pek çok ülkesinde kısılması, istihdamın azaltılması olarak somutlaşmıştır. Dünya Bankası yeniden yapılanmanın finansmanında ön plana çıkmış, ancak Dünya Ticaret Örgütü son yıllarda, IMF ve Dünya Bankasından daha aktif bir şekilde, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, DTÖ'nün ifadesiyle "serbestleşmesi" uygulamalarında ön plana çıkmıştır.

Dünya Bankası ile Türkiye arasında 50 yıldır yapılan 170 kredi anlaşmasının içeriğinin son 20 yılda değişmeye başladığı görülmektedir. Bu son süreçte, devletin doğrudan örgütlenmesi değişiklikleri için kredi anlaşmaları gerçekleştirilmiştir. Günümüz açısından en çarpıcı olanı, 1996'dan bu tarihe kadar, yüksek tutarlarda (1

milyar 350 milyon dolar gibi) verilen, kamu reformu amaçlı kredilerdir. *Program Amaçlı Mali ve Kamu Yönetimi Uyarlama Kredisi* gibi krediler, bugünkü kamu reformu çalışmalarının zeminini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin kurucu üye olarak imza attığı GATS anlaşması ise kamu hizmetlerini en küçük birimine kadar bölümlere ayırmış (100'ün üzerinde) ve Dünya Ticaret Örgütüne üye olan ülkelerden bu hizmetleri özelleştirmek (serbestleştirmek) için belli oranlarda taahhütte bulunmalarını istemiştir. En gelişmiş Avrupa ülkeleri dahi yüzde 10-20 arası taahhütte bulunmasına rağmen, Türkiye'nin taahhüdü yüzde 40'ın üzerindedir. Tek başına bu taahhüt bile ülkenin ne kadar büyük bir tasfiyenin eşliğinde bulunduğunu göstermektedir.

Kamu reformu uygulamaları kuşkusuz sadece ülkemizde değil, dünyanın pek çok ülkesinde uygulanmış ya da uygulanmaktadır. Gerçekleştirilen düzenlemeler sadece birkaç ülke ile sınırlı değildir. Bir dünya sistemi olan kapitalizmin, içinde bulunduğu krizden, kendi egemenliğinin bir parçası olan devletleri yeniden yapılandığı ve dünya halkları üzerinde yeniden hegemonya kurmaya çalıştığı açıktır.

Dünyadan Kamu Yönetimi Reformu Uygulama Örnekleri

Kamu yönetimi reformu kapsamında değerlendirildiğinde, çeşitli ülkelerde yaşanan örnekler açısından standart bir durum söz konusu değildir. Kamusal alanın yeniden yapılandırıldığı ülkelerin toplumsal, ekonomik ve siyasal durumları; işçi sınıfı hareketlerinin gelişmişlik düzeyleri ve mücadele biçimleri farklılık gösterse de, kamu yönetimi reformu uygulamaları açısından benzer yönleri tespit etmek mümkündür.

Kamusal alanın yeniden yapılandırılması uygulamalarının medeniyetin, uygarlığın beşiği olarak gösterilen Avrupa'dan başlaması ilginçtir. Daha da ilginç olan, herkes tarafından dokunulamazmış gibi görünen eğitim ve sağlık gibi alanların giderek sosyal devletin temel özelliği olmasından çıkarılmak istenmesi, insan hayatının bütün alanlarının azgın bir sömürünün "serbest bölge"si haline getirilmek istenmesidir.

İngiltere'de özelleştirmeler, tasarruflar ve verimlilik araştırmaları ile neo-liberalizmin en sert uygulayıcılarından M. Thatcher iktidarı sonrasında gündeme gelmiş ve kararlı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Büyük bir kararlılıkla yürütülen reform çalışmaları sonucunda kamu yönetiminde verimlilik, hesap verebilirlik ve istihdam konusunda katı kurallar getirilmiştir. 1988 yılında yerel "uygulamacı ajanslar" kurulmuş ve işlevleri tanımlanmıştır. Bağlı oldukları bakanlıklarla anlaşma imzalayan ajanslarda bugün itibarıyla binlerce kişi sözleşmeli olarak çalışmaktadır.

Özel ve kamu alanından gelen adaylar arasından seçilen idari personel, belirlenmiş olan genel çalışma ilkeleri içerisinde zaman zaman esnek olabilmektedir. Ancak katı kurallar açısından bir esneklik söz konusu değildir. Verilen hizmetin

sunumunda kamu kuruluşları ile özel işletmeler arasında “rekabet” yaratılmakta, bir anlamda yarıştırmaya yapılmaktadır. Personel sisteminin sürekli değiştirilerek yaz-boz tahtasına dönmesi İngiltere’de kamu yönetimini olumsuz etkilemiştir. Kamu hizmetleri alanında özelleştirme uygulamaları sonucu önce sağlık sistemi, daha sonra ise eğitim sistemi tamamen çökmüştür. İngiltere bugün geçmişte benimsemiş olduğu neo-liberal politikaların en acı sosyal sonuçlarını yaşamaktadır.

Fransa’da ise kamu reformu çalışmalarına 1984 yılında başlanmıştır. Reformlar konusunda ısrar eden hükümetlere rağmen, girişimler ve düzenlemeler çok ağır ilerlemiştir. Yasaya bağlı memur statüsünde çalışanların, toplam kamu çalışanlarına oranının en yüksek olduğu ülkelerin başında yüzde 95 ile Fransa yer almaktadır. 1990’lı yıllardan itibaren Avrupa ülkeleri genelinde sözleşmeli istihdamın artmakta olduğu bilinmektedir.

Avrupa ülkeleri içinde en güçlü direniş Fransa’da gerçekleşmiştir. Sendikalaşma oranı diğer Avrupa ülkelerine göre daha az olan Fransa, diğer Avrupa ülkelerine nazaran, güçlü bir sendikacılık hareketine sahiptir. Sendikaların yürüttüğü kararlı mücadeleler sonucunda ülke çapında eylemler, grevler ve işyeri işgalleri gerçekleştirilmiş, “reform” saldırısı geri püskürtülebilmektedir. Hükümet memur sayısını azaltmayı hedeflerken, karşılaştığı direniş karşısında yasaya bağlı memurların sayısında artış sağlanmıştır.

Pek çok ülkede örgütlü sendikalar, Avrupa sendikal hareketinin çöküş içinde olmasından dolayı etkisiz kalmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Avrupa Birliği’nin esnek çalışmayı, sözleşmeli istihdamı yaygınlaştırıcı, özendirici düzenleme ve uygulamalar içine girmesi, Avrupa’da “kamu reformu” sürecinin hızlanmasını sağlamıştır. Özellikle performans değerlendirme sistemi ile çalışma koşulları her geçen gün ağırlaşmaktadır. Bu sistemin uygulanmaya başlamasıyla verimlilikle birlikte çalışma yoğunluğu da artmış ve aynı işi daha az kişinin yapabilmesinin olanakları oluşturulmuştur.

Yukarıdaki örnekler dışında Avrupa ülkeleri genelinde, istihdamda azalmalar hala devam etmekte ve işsizlik oranları yeni “kriz sinyalleri” vermektedir. İstihdam azaltma biçimi sadece işten çıkarma olarak yaşanmamaktadır. Önceleri personel alımını dondurma ile başlayan süreç, 55 yaş üstünde çalışan kalmayınca kadar emeklilik uygulaması aracılığıyla devam etmiştir. Özellikle doğrudan işten çıkarmalar maliyet açısından Avrupa Birliği ülkelerine ağır bir yük getirmekte, bu nedenle üye ve aday üye ülkelerden özellikle kamu yönetim sistemleri, istihdam yapıları, çalışma yasalarını esnekleştirmeleri istenmektedir.

Danimarka ve Avusturya’da kısmi zamanlı (part-time) çalışma yaygındır ve sendikalar tarihsel işlevlerini terk ederek bu sürece dahil edilmiştir. Yeni işe alınacaklar açısından her ülkede merkezi sınav uygulanmamaktadır. Belçika, Türkiye ve Yunanistan’da memuriyete giriş için merkezi sınav yapılmaktadır. İspanya, Avusturya ve İtalya’da gerçekleşen reformlarla ücret sistemi içinde, bireysel performansın kapsamı ve etkisi artırılmıştır. AB ülkeleri genel olarak

sendikaları performans yönetimi konusunda ikna etmişlerdir. İskandinav ülkelerinde sendikalar performans değerlendirmelerine katılmakta, diğer ülkelerde yöneticiler ve çalışan arasında yapılmaktadır.

Kamu reformu girişimleri esnasında Avrupa Birliği ülkeleri genelinde bütçelerin kısılması ortak özellik ortaya çıkmaktadır. Bütçe harcamalarının genellikle sosyal kısımları kesintiye uğramış, bizlerin çok da yabancı olmadığı “ekonomik istikrar” için kamu hizmetleri feda edilmiştir. Hizmetler ticarileştirilmiş, zorunlu fazla mesai uygulamalarında artış gözlenmiştir. Bu genel tablo, artan kamu hizmeti kalitesi anketleri, daraltılan bütçe olanakları, çok işlevli iş organizasyonları, işsizlik ücretini hak etme koşullarının ağırlaştırılması, özelleştirmeler, proje ve personel eğitiminde artış gibi örneklerin yaşanmasıyla daha da belirginleşmiştir.

Haftalık çalışma saatlerinin düşürülmesi, kadınların çalışma koşullarında kısmi iyileşmeler gibi olumlu örnekler mevcuttur. Ancak bu sınırlı iyileştirmeler, esnek çalışma ve iş yoğunlaşması uygulamalarını beraberinde getirmiştir.

Önümüzdeki dönemde, Türkiye emekçileri için daha fazla işsizlik, daha fazla yoksulluk anlamına gelecek olan yasal düzenlemeler, kamusal alanın yeniden yapılanmasına yönelik olacaktır. Kapitalist sistemin dönemsel koşullarını belirleyen yeni liberal politikalara “uyum”u amaçlayan kamuda yeniden yapılanma süreci, çeşitli Avrupa ülkelerinde yoğun biçimde uygulanmıştır.

Avrupa ülkelerinde kamunun yeniden yapılandırılmasına yönelik uygulamalar, 1980’lerden bu yana gerçekleştirilmektedir. Bu uygulamalarda amaç, yeni liberal politikaların da öngördüğü şekilde, “sosyal devlet” yerine “piyasa devleti” anlayışının geçerli hale getirilmesidir. Böylece, sosyal devletin, geliri yeniden bölüştürme fonksiyonunun gereği olan kamu harcamalarının olabildiğince kısılması ve sermaye üzerindeki vergi yükünün kaldırılması hedeflenmektedir. Öte yandan, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ya da ticarileştirilmesi ile özellikle uluslararası sermayenin bu alanlarda faaliyet göstermesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Sermayenin talepleri doğrultusunda kamunun yeniden yapılanması ile birlikte, Avrupa’da kamu hizmetlerinde piyasa kuralları geçerli olmaya başlamış ve katkı payı uygulamaları, taşeron devir, rekabetçi teklif usulü gibi mekanizmalar yaygın hale gelmiştir. Bunun yanı sıra, bütçeden kamu harcamalarının kısılmasıyla birlikte, yetkiler büyük ölçüde yerel yönetimlere devredilmiş ve bütçeler ademi merkezileştirilmiştir. Böylece, yerel yönetimlerin kamusal hizmetleri, müşteri odaklı bir anlayış içinde gerçekleştirmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Kamu reformu adı altında getirilen yeniden yapılanma sürecinde, kamu hizmetlerinin finansmanı büyük ölçüde “müşteri” olarak tanımlanan “yurttaşlar” üzerine yüklenirken, kamu hizmeti sunumundaki emek maliyetinin de en aza indirilmesine yönelik uygulamalar yapılmıştır. Bu doğrultuda bir taraftan, kamuda istihdam azaltılırken, diğer taraftan, istihdam biçimleri esnekleştirilmiştir.

Kamuda istihdamın azaltılması amacıyla, istihdamın dondurulması ve erken emeklilik yöntemleri uygulanmıştır. İstihdamın azalması ile birlikte kamu emekçilerinin iş yükleri, zorunlu fazla mesai gibi uygulamalarla arttırılmıştır. Öte yandan, yine kamu hizmetlerinde emek maliyetini en aza indirmek üzere, “insan kaynakları reformu” adı altında uygulanan performans değerlendirme sistemi ile “bireysel iş ilişkileri” ön plana çıkartılmıştır. Bunun yanı sıra, sözleşmeli çalışma, geçici çalışma, part-time (kısmi süreli) çalışma gibi esnek istihdam biçimleri yaygınlaşmıştır.

Kamu emekçileri için, işsizlik, iş yükünün artması ve daha düşük gelir anlamına gelen bu uygulamalar, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar büyük ölçüde, kamunun yeniden yapılanma süreci karşısında sendikaların yürüttükleri mücadelenin etkinliğine bağlıdır. Örneğin, sendikal mücadelenin yoğun olduğu Fransa’da, yasaya bağlı memur statüsünde çalışanların toplam kamu emekçileri içindeki oranı yüzde 95 iken, bu oran, İspanya’da yüzde 73, Avusturya’da yüzde 50, Almanya ve İtalya’da ise yüzde 30’dur.

Türkiye’de kamuda yeniden yapılanma süreci henüz yasal olarak gerçekleşmemiştir. Buna karşılık, 1980’den bu yana fiilen uygulanan neo-liberal politikalar sonucunda, kamuda istihdam önemli ölçüde azaltılmış ve esneklik uygulamaları yaşama geçirilmiştir. Örneğin, Türkiye’de memur statüsünde çalışanların, toplam kamu emekçileri içindeki oranı yüzde 65’e kadar düşmüş ve hala düşmektedir. Önümüzdeki aylarda kamuyu yeniden yapılandırmak üzere getirilecek olan yasal düzenlemeler, istihdamın azaltılması ve esneklik uygulamalarını daha da yoğunlaştıracaktır.

Biz ne istiyoruz?

- **Özelleştirmeler durdurulmalı, üretimde teknolojik yenilenmeler sağlanmalı, kamu hizmetlerinin yaygınlığı artırılmalıdır.**
- **Kamu hizmeti insan hakkıdır. Kamu hizmetlerine daha fazla kaynak ayrılmalı, kamu hizmetlerinden herkes eşit ve parasız olarak yararlanmalıdır.**
- **Kamudaki istihdam eksikliği giderilmeli; kamu hizmeti örgütlenmesi, halkın ve emekçilerin denetimini ve katılımını esas alarak demokratikleşmelidir.**
- **Kamu emekçilerinin başta toplu sözleşme ve grev hakkı olmak üzere sendikal hak ve özgürlükleri önündeki engeller kaldırılmalı, çalışanların ortak örgütlenmesine olanak sağlanmalıdır.**
- **Kamudaki parçalı istihdam yapısı, başta iş güvencesi olmak üzere hiçbir hak kaybına yol açmadan tekleştirilmelidir.**
- **Çalışma koşullarının niteliği, kamu hizmetlerinin niteliğini önemli ölçüde belirler. Kamu emekçilerinin başta ücretleri olmak üzere, bütün çalışma koşulları toplu sözleşmelerle belirlenmelidir.**
- **Kamu hizmetlerinin finansmanında adaletli bir vergi sistemi benimsenmeli; faiz, rant, yolsuzluk ve silahlanma ekonomisinden üretim, yatırım ve istihdamı esas alan ekonomiye geçilmelidir.**

Gündemimizi Oluşturan Saldırı Yasalarına Karşı Ne Yapacağız?

Hayata geçirilmeye çalışılan tüm bu düzenlemeler Türkiye'nin 1995 yılında imzaladığı GATS anlaşmasıyla taahhüt ettiği "kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi" planının bir parçasıdır. Dolayısıyla personel sisteminden, en yüksek devlet örgütlenmesine kadar tüm kamu alanını kapsayan büyük bir operasyondur. Bilindiği gibi kamu hizmetleri belli bir uzmanlık ve süreklilik gerektirir. Toplumun tüm kesimleri üzerinde olumlu etkiler yaratan kamu hizmetlerinin;

- Anayasal ve yasal iş güvencesinden yoksun esnek bir yapıda,
- Sadece çalışanların kişiliğine, yeteneklerine ve işverenin ya da yöneticinin takdirine bağlanmış bir "performans değerlendirme" sistemiyle,
- Kendi içinde bireyciliği, rekabeti ve rekabetçiliği özendirir; dayanışma ve örgütlülüğü yok etmeye çalışan bir anlayış çerçevesinde,
- Serbest piyasa sistemi esaslarına dayalı, temel ilkesi her yönüyle emeğin aşırı sömürsüne dayanan bir personel sistemi ile yürütülebilmesi mümkün değildir.
- Kamu istihdamı, tüm eksikliklerine karşın, çalışanlar açısından görece ileri haklar sağlar. Bu rejimi özel istihdama dönüştürmek, özel sektördeki örgütsüzlüğü ve esnekliği yaygınlaştırmak ve emekçilerin kazanılmış haklarının kaybına yol açmak anlamına gelecektir.
- Kamu emekçilerinin mevcut örgütlü mücadelesi bu müdahale ile engellenecek, mevcut sendikalar üye potansiyelinin büyük bir bölümünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.
- Kamu personel reformunun özel kesime benzer bir yapı kurma hedefi, kamu kesiminde görece daha gelişkin olan çalışma ilişkilerini özel kesimde de uygulamayı gerektirirken tam tersini yapmak, özel kesimin aşırı emek sömürsüne dayalı çağ dışı çalışma ilişkilerini yaygınlaştırıp süreklileştirmek anlamına gelmektedir.
- Kamu Personel Rejimi Reformu, yeni çıkarılan 4857 Sayılı İş Yasası ile birlikte değerlendirilmeli, işçi ve kamu emekçileri ve onların sendikal-siyasal örgütleri emek düşmanı politikalara ve saldırı yasalarına karşı ortak ve birleşik bir mücadele hattı oluşturmalıdır.

Bugün, tüm emekçiler ve onların örgütlü gücü olan sendikalar, işyerlerinden başlayarak tüm hizmet alanlarında tarihin en büyük saldırısına karşı durmanın tarihsel sorumluluğu ile karşı karşıyadır. Yasaların geri çekilmesini sağlamak, ancak Meclis gündemine gelmesini beklemeden gerekli tepkiyi örgütlemek ve saldırı yasalarına karşı en geniş, en yaygın ve en güçlü mücadele cephesini oluşturmakla mümkündür.

Yasaya karşı verilecek mücadele elbette sadece "kamu hizmetleri-piyasa ilişkileri" karşılığı gibi dar bir alana sıkıştırılamaz. Emekçiler hiçbir şekilde neo-liberal saldırı ile çürümüş kamu düzeni arasında bir tercih yapmak zorunda bırakılmamalı,

üretenlerin aynı zamanda yöneten olduğu “bir başka seçeneğin” de mümkün olduğunu açıkça ortaya koymalıdır.

Bugün tüm kamu emekçileri kendi yaşamını ve haklarını savunmak zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Dolayısıyla söz konusu durum salt memurların mevcut ayrıcalıklarının savunulması olarak görülmemelidir. Çünkü bugüne kadar gerçekleştirilen saldırıların hepsi, böylesi dar bir bakış yüzünden püskürtülememiştir. Tarımsal üretime yapılan saldırıyı sadece köylülerle, iş yasası değişikliklerini sadece işçilerle sınırlı gören, bütün bunların arkasındaki neo-liberal programı ve bağlı ilişkileri görmezlikten gelen anlayış, en geniş, en yaygın tepkilerin önünü kesen en ciddi hata olmuştur. Bugün gerçekleştirilmek istenen Kamu Reformu’nu böylesi bir bakış açısıyla değerlendirmek ve yapılmak istenenleri sadece bir memur kıyımı olarak görmek, yapılabilecek en ciddi hata olacaktır. Dolayısıyla bugün, egemen sınıfların bu yeni saldırı dalgası karşısında, saldırının bütününü gören bir yerden dikilmek, emekçi sınıflarda bunun bilincini yaratmak en merkezi sorun olarak durmaktadır.

Kamudaki yeniden yapılanmanın hedefi yalnızca ulusal varlıkların sermayeye devri ve toplumsal çıkarların ortadan kaldırılması değildir. Sermayenin temel hedefi, hizmetler alanında da yedek işgücü yaratarak bu yolla kamu emekçilerinin ücretlerini düşürmek, yaratılan değerın daha fazlasına el koyarak içinde bulunduğu krizi aşmaktır. Bu yüzden yapılan tartışmalar ve örgütlenecek mücadeleler, sınıf perspektifi temelinde, emek sömürüsüne karşı ve sistemin bütününe yönelik olmak zorundadır.

4.MESLEKİ DENETİM, ETİK VE TESCİL İŞLEMLERİ ÜZERİNE ÇALIŞMALAR

Mühendislik Jeolojisi-Jeoteknik raporlar başta olmak üzere Jeoloji Mühendisliğinin ürünleri 17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri sonrasında gerek bilimsel çevrelerde gerekse sonuçları itibarıyla kamuoyunda sıkça tartışılmaktadır. Mesleki ürünlerimize sahip çıkmak, kalitesini yükseltmek ve yaygınlaştırmak, mesleğimizin dar çıkarlarla değil, bilim ve mühendislik normlarına, meslek etiğine yakışır bir nitelikte sürdürülmesi Yönetim Kurulumuzun temel yaklaşımı olmuştur.. İnsanı özne olarak alarak daha erdemli kılacak değer yargılarının oluşturulması çabası içindeki Yönetim Kurulumuz, Meslek etiği’ni bu çerçevede ele alarak insani ve mesleki kirlenmeye karşı mücadelesini sürdürmüş, meslektaşlarımız arasında haksız rekabete, ayrımcılığa ve istismara yol açan uygulamalara karşı durmuştur. Yönetim Kurulumuz mesleki ürünlerimize sahip çıkmak ve bilim mühendislik normlarını hayata geçirmek için dönem içinde Merkezi ve yerel yönetimlerle işbirliğinden kaçınmamıştır. (EK-1)

İstanbul Şube sınırları içinde raporlar incelenmeden vizelenmiştir. Ayrıca 2 ocak 2003 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla, Belediyeler ve Bayındırlık il Müdürlükleri tarafından TS 8737 yapı ruhsat formu ve TS 10970 yapı kullanım izin belgeleri için sicil durum belgeleri istenmesi karar altına alınarak örgüte gerekli açıklamalar gönderilmiştir.

Serbest çalışan meslektaşlarımızın çalışma ilkelerinin kurumsallaştırılması amacıyla hazırlanan SMM yönetmeliği tüm şube, temsilcilik ve bürolarımıza gönderilmiş görüş ve öneriler doğrultusunda SMM komisyon toplantılarında son şekli verilerek Genel Kurula sunulacak duruma getirilmiştir.

Diğer yandan TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultaylarının önemli tartışma başlıklarından ikisi de Mesleki Davranış İlkeleri (Etik) ile Mesleki Yeterlilik/Yetkinlik olmuştur. Genelde mühendislik-mimarlık özelde Jeoloji Mühendisliği alanına yönelik tartışma süreci ve gelişmelerde Odamız yaklaşımını olgunlaştırmak için bir komisyon oluşturularak “Mesleki Yeterlilik-Mesleki Yetkinlik (Uzman Mühendislik), Mesleki Denetim, Örgüt Birimlerinin Hizmet Üretimi, Mesleki Davranış İlkeleri ve Örgüt Misyonu” konularında tartışmalar platformlarımızda yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

5. BİLİMSEL TEKNİK KURUL (BTK)

Odamızın tüm bilimsel ve teknik faaliyetlerinde önemli görevler üstlenen BTK dönem içinde 12 üyeliyle etkin bir çalışma yürütmüştür. Dönem içinde kurumsallaşmış bir odanın yaratılmasında en etkin çalışmaları üreten BTK 32 toplantı yapmış ve bu toplantılarda dönem içinde gerçekleştirilen 53 bilimsel teknik etkinlik ve 18 meslek içi eğitim seminer ve kurslarının çerçevesini oluşturmuştur. Ayrıca eğitim çalıştayında odamıza verilen nitelikli Türkçe ders kitaplarının basımı ve jeoloji dergilerinin editörlüğü ile ilgili çalışmaları sürdürmektedir. Bilimsel Teknik Kurulumuzun en önemli çalışmalarından biri de JEOLJİK ZAMAN CETVELİ'nin hazırlanması ve **baskı aşamasına getirmek olmuştur**. BTK'nın çalışma raporları ve aldığı ve yönetim kurulumuzca uygulamaya konulmuş, kararları Haber Bültenlerimizde ayrıntılı olarak, alınan kararlar ve yapılan çalışmaları üyelerimize duyurulmuş olup, dönem içinde yapılan çalışmaların kapsamlı bir raporu hazırlanmıştır.

5.1. BİLİMSEL TEKNİK KURUL ÇALIŞMALARI (*)

Odamız Yönetim Kurulunun 23.05.2002 tarih ve 82 sayılı kararı ile 19. dönem çalışmaları için Bilimsel Teknik Kurul aşağıda isimleri verilen üyelerimizden oluşturulmuştur:

Maden Jeolojisi Üyesi	:	Prof. Dr. Taner ÜNLÜ
Doğal Afetler Üyesi	:	Dr. Erdal HERECE
Jeoloji Hizmetleri Üyesi	:	Dr. Neşat KONAK
Mühendislik Jeolojisi Üyesi	:	Dr. Dinçer ÇAĞLAN
Enerji Hammaddeleri Üyesi	:	Dr. Tufan ERDOĞAN
Hidrojeoloji Üyesi	:	Hasan Kırmızıtaş
Kıyı ve Deniz Jeolojisi Üyesi	:	Dr. Güven ÖZHAN
Çevre Jeolojisi Üyesi	:	Dr. Selami TOPRAK

Mesleki Eğitim Üyesi : Dr. Eşref ATABEY

Ar-Ge Üyesi : Dr. Mehmet ŞENER

Yukarıda isimleri verilen üyelerimizden oluşan BTK, Oda Başkanımız Sayın Aydın ÇELEBİ ve Yazman Üyemiz Sayın İsmet CENGİZ'in de katılımı ile yaptığı ilk toplantı sonucunda:

(*) 19. Dönem BTK Raporu ayrıntılı olarak hazırlanmış olup çalışma raporu içerisinde özetlenmiştir.

Prof. Dr. Taner Ünlü **BTK I. Başkanlığına**

Dr. Güven Özhan **BTK II. Başkanlığına**

Dr. Mehmet Şener **Yazman üyeliğe seçilmişlerdir.**

Toplantı tarihlerinin her toplantıdan sonra BTK gündeminin yoğunluğuna bağlı olarak belirlenmesi, aradan geçen sürede çalışma grupları kurularak çalışmalara başlanması, 56. Türkiye Jeoloji Kurultayı ve önümüzdeki yıl kutlanacak olan odamız 30.Yıl Etkinlikleri hakkında görüşlerin oluşturularak Yönetim Kuruluna önerilmesi benimsenmiştir.

Bu prensipler doğrultusunda:

BTK nın daha verimli çalışabilmesi için kurulan ilk çalışma grupları ve grup üyeleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

Maden Jeolojisi Çalışma Grubu: Taner Ünlü, CEM Saraç, Yurdal Genç, Yusuf Ziya Özkan, Yavuz Ulutürk, Hüseyin Evinç.

Hidrojeoloji Çalışma Grubu: Hasan Kırmızıtaş, Levent Tezcan, Ali Uğur Süral, Ahmet Apaydın, Kemal Akpınar, Barboros Erduran.

Ar-Ge Çalışma Grubu: Mehmet Şener, Selahhattin Kahraman, Adem Uluşahin, Bülent Harput.

Çevre Çalışma Grubu: Selami Toprak, Ayşe Runa Orhon, İlknur Tankut, Abdullah Çubukçu, Gürsel Erol, Ali Rıza Tanas.

Yukarıda sözü edilen çalışma gruplarının yanı sıra 56. Türkiye Jeoloji Kurultayının 14-20 Nisan 2003 tarihinde yapılması ve Kurultay Düzenleme Kurulunun:

Prof. Dr. Özcan Dora Başkan

Dr. Neşat Konak II. Başkan

Dr. Mehmet Şener Sekreter

Nihat Bozdoğan Sekreter

Ümit Seyrek Sayman Üyelerden oluşması benimsenerek Yönetim Kuruluna önerilmiştir. Bu önerinin kabul görmesi sonucu Kurultay Düzenleme Kurulu toplantıları başlatılmış ve duyuru hazırlık çalışmaları tamamlanmıştır.

Gelen talepler doğrultusunda yapılan çalışmalar kapsamında;

1. Yeni Üyeliklerin Oluşturulması: Bilimsel ve Teknik Kurulumuzun daha aktif ve hızlı bir şekilde çalışarak, jeoloji alanında gündem yaratabilmek ve mevcut gündemi takip edebilmek amacı ile oluşturulan ve önceki yazılarımızda duyurulan BTK üyeliklerine ilave olarak Mesleki Etik Üyeliği ve Endüstriyel Hammaddeler üyeliklerinin oluşturulması önerisi Yönetim Kurulumuz tarafından kabul edilmiş ve Mesleki Etik Üyeliğine Dr. Tandoğan ENGİN, Endüstriyel Hammaddeler üyeliğine ise Deniz İskender Önenç getirilmiştir.

2. Jeoloji Mühendisliği Tanımlama Çalışmaları : Gerek kamuoyu gerekse resmi kurum ve kuruluşlarda görülen eksiklikten yola çıkılarak yapılan çalışmalar sonucunda Jeoloji Mühendisliğinin tanımı aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

JEOLOJİ MÜHENDİSLİĞİ:

Genel anlamı ile Jeoloji mühendisliği; yeryuvarını meydana getiren kayaçların fiziksel ve kimyasal özelliklerini, milyarlarca yıllık süreç boyunca iç ve dış etkenlerle uğradığı değişiklikleri, bu değişimin sonucunda oluşan faylar, kıvrımlar gibi yapılar ile bu yapılara bağlı olarak oluşan yer altı zenginlik kaynaklarının dağılımlarını, rezervini ve geometrisini, mühendislik yapılarının temel malzemesi olarak kullanılmaları durumunda kayaçların jeo-mühendislik özelliklerinin belirlenmesinin yöntem ve tekniklerini ortaya koyan mesleki bir disiplindir.

Jeoloji Mühendisleri; metalik madenler, endüstriyel hammaddeler, enerji hammaddelerinin aranması, bulunması ve işletilerek değerlendirilmesinin yanı sıra, yol, köprü, tünel, baraj, liman, hava alanı, nükleer santral vb. mühendislik yapılarının yer seçimleri ile kaya - zemin mekaniği, mühendislik jeolojisi ve hidrojeoloji gibi mühendislik dallarını kapsayan jeoteknik etütleri gerçekleştirir. Deprem, heyelan, taşkın ve kaya düşmesi gibi doğal olayların incelenmesi, nedenlerinin araştırılması ve temel-zemin ve yapı etkileşimi ile ilgili problemlerin çözümünü içeren zemin etütleri sonucunda alınacak önlemlerin belirlenmesi, kentleşme ve imar planlarına esas olan jeolojik etütlerin sonucunda uygun yerleşim alanlarının belirlenmesi ve çevre sorunlarının çözümü gibi oldukça geniş bir alanda faaliyetlerini sürdürürler.

Tüm bu uygulama alanlarındaki araştırmaların sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yeryüzünün çeşitli ölçek ve amaçlı jeolojik haritalarını yapar, temel sondajları önerir, arazi ve laboratuvar deneylerine nezaret eder, yeryüzü ve yeraltına ait elde edilen bilgileri bütünleştirerek uygulamaya dönüştürür. Her biri ayrı bir uzmanlığı gerektiren bu araştırma ve inceleme konularında çalışan jeoloji mühendisi; matematik, fizik, kimya, biyoloji gibi fen bilimlerinden geniş ölçekte yararlanır. İlgilendiği konuya bağlı olarak gerektiğinde jeofizik, maden, inşaat, çevre mühendisleri ve şehir plancıları ile yakın bir işbirliği içinde çalışır.

Çalışma hayatında esas olarak madencilik, inşaat sektörü, yeraltı suları ve petrol arama sektörlerinde faaliyet gösteren; MTA, TPAO, DSİ, ETİ HOLDİNG, BOTAŞ, TKİ, TTK, TCK, Afet İşleri, İller Bankası, Köy Hizmetleri, Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ), Çevre Bakanlığı ve Belediyeler gibi kamu kuruluşları ile özel sektörde Serbest Müşavirlik-Mühendislik Bürolarında ücretli ya da büro sahibi

olarak, Sondaj-İnşaat, Kaya-Zemin Laboratuvarlarında ve Madencilik alanlarında çalışmaktadır.

3. Özel Seri Kitap Çalışmaları:

Daha önceki haberlerimizde sunduğumuz gibi mesleğimize emeği geçmiş kişilerin hazırladığı kitaplardan oluşacak bir özel seri kitap yayımlama çalışmalarımızın ilki basılarak meslektaşlarımızın hizmetine sunulmuştur. Ülkemiz ve dünya literatürüne paleontoloji çalışmaları ile damgasını vuran Sayın Ercüment Sirel tarafından hazırlanan bu ilk kitabın mesleğimizin tüm alanlarında çalışan arkadaşlarımıza bir kaynak ve ilham kitabı olacağı inancı ile Tandoğan Engin tarafından hazırlanmakta olan ikinci kitabın da çok yakında basıma hazır hale geleceğini ümit ediyoruz.

4. Eğitim Çalıştayı Sonuç Bildirgesinde JMO'ya Düşen ve BTK Tarafından Ele Alınarak Yönetim Kurulumuza Önerilen Çalışmalar

Madde 8. Ders Kitabı Sayısının Arttırılması Çalışmaları:TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası tarafından 20-22 Haziran 2003 tarihleri arasında Ürgüp'te düzenlenen "Jeoloji Eğitiminin Dünü, Bugünü, Yarını" konulu Çalıştay Sonuç Bildirgesi 8. maddesinde yer alan "**Nitelikli Türkçe Ders Kitabı sayısının arttırılması ve ortak ders kitaplarının oluşturulması için yetkin uzmanlardan oluşan komitenin kurulması**" BTK'umuzun 11 Ekim 2003 tarihli 24. toplantısında ele alınmış ve komitenin aşağıda isimleri verilen üyelerimizden oluşması Yönetim Kurulumuza Önerilmiş ve Yönetim kurulumuzun onayı ile 1 Kasım 2003 tarihli 25.toplantısına davet edilmiştir.

Komite Üyeleri:

Ergun GÖKTEN

Cemal GÖNCÜOĞLU

Ercin KASAPOĞLU

Ercüment SİREL

Abidin TEMEL

Asuman TÜRKMENOĞLU

Baki VAROL

BTK ile Kitap Komitesinin ortaklaşa yaptığı 1. toplantısında Komite sekreterliğine Mehmet Şener getirilmiş ve aşağıdaki prensip kararları alınmıştır:

Tüm bölümlerimizde okutulmakta olan ders kitaplarının envanterinin çıkartılması,

Mevcut ders kitaplarının alternatiflerinin oluşturulması,

Tercüme edilen veya edilecek olan kitaplarda Türkiyeden örneklere yer verilerek

kitaplara ruh ve felsefe katılması,

Türkçe ders kitabı yazımı hususunda telife yönelik anket yapılması,
Lisans düzeyi için 300 sayfayı geçmeyen kitaplar hazırlanması,
Üniversite eğitimini takiben uygulamada görülen boşlukların doldurulması için
başvuru kitaplarının hazırlanması,
Yazılacak kitaplarda Türkçe Terminolojiye dikkat edilmesi,
Öncelikli olarak Türkiye Jeolojisi ders kitabının ele alınması,
Yavuz Erkan tarafından yazılan Mineraloji kitabının tip olarak seçilip, diğer
kitaplara örnek gösterilmesi ve söz konusu kitabın yazarın izni alınmak koşulu ile
güncelleştirilerek JMO olanakları ile daha kaliteli basımının sağlanması.,
Kitap yazım gruplarına yalnız Üniversitelerden değil Kamu kuruluşlarından da
uzmanların davet edilmesi,
Yazılacak kitaplarda güncel referanslara dikkat edilmesi,
Yazılmış ve yazılacak olan kitaplarda ETİK konusu üzerinde titizlikle durulması,
Konu ile ilgili olarak kurumsallaşma adına ülkemizde ilk olan bu komitenin daha
sağlıklı çalışabilmesi için çalışma programı hazırlamak.

Bu prensipler doğrultusunda tüm bölüm başkanlıklarına bir yazı gönderilerek
envanter çalışmaları başlatılmıştır. 16 Aralık 2004 tarihinde ikinci kez toplanacak
komitenin konu ile ilgili hassas çalışmalar üreteceği ve bildirge felsefesine uygun
olarak kurumsallaşma yolunda çok önemli bir adım atacağı şüphe götürmez bir
gerçektir.

Bölümlerde okutulmakta olan Ders kitabı envanter çalışması bağlamında Erciyes
Üniversitesi Yozgat Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Jeoloji Mühendisliği,
Süleyman Demirel Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği , ODTÜ Jeoloji Mühendisliği
, Ankara Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği , Balıkesir Üniversitesi Jeoloji
Mühendisliği , Fırat Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği , Akdeniz Üniversitesi Jeoloji
Mühendisliği , KTÜ Gümüşhane Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği , 19
Mart Çanakkale Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği , 9 Eylül Üniversitesi Jeoloji
Mühendisliği , Mersin Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği bölümlerimizden gelen
listeler doğrultusunda 11 bölümümüz kapsamında hazırlanmış olup diğer
bölümlerimizden henüz bir yanıt alınmamıştır.

Yapılan bu kısıtlı envanter çalışmasında ülkemiz genelinde Türkiye Jeolojisi
Derslerinde Ketin, İ. tarafından yazılan “Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış”,
Egeran, N. tarafından yazılan “Türkiye Jeolojisi” ve Brinkman, R. Tarafından
yazılan “Geology of Turkey” ile Campbell, A. S. Tarafından yazılan “Geology and
History of Turkey” adlı kitapların okutulmakta olduğu saptanmıştır. Bu
saptamadan hareketle yeni bir Türkiye Jeolojisi Ders Kitabı hazırlanması
gerekliliği benimsenmiştir. Bu amaçla ; Özcan Dora, Yavuz Erkan, Ali Koçyiğit,
Aral Okay, A. M. C. Şengör’den oluşan bir çalışma grubuna 24 ocak 2004
tarihindeki toplantıya davet yapılmış ancak Özcan Dora haricindeki
meslektaşlarımız mazaret belirtmeksizin katılmamışlardır. Bu durum karşısında

kitap hazırlığının mevcut Kitap komisyonu tarafından organize edilmesine karar verilmiştir.

Madde 9. Kaynak kitap ve makale listelerinin JMO tarafından hazırlanması ve bilgisayar ortamında duyurulması, yerbilimleri dergilerinin elektronik ortamda yayınlanmasına geçilmesi : Konu ile ilgili olarak BTK önerisi doğrultusunda Yönetim Kurulumuzun onayı ile tüm bölüm ve kuruluşlara birer yazı gönderilerek hangi tür kitap ve makalenin öncelikli olarak bilgisayar ortamına aktarılması gerekliliği sorulmuştur. Gerekli yanıtları takiben çalışmalara ivedilikle başlanacaktır.

Madde 10. Jeolojik terimlerin doğru kullanılması ve yerleşmesi amacı ile çalışma grupları oluşturularak gereken çalışmalara ivedilikle başlanmasına, çalışma sonuçlarının ilk aşamada bilgisayar ortamında tartışmaya açılması : Kitap, makale v.b tüm bilimsel yayınlarda ortak terminolojiyi oluşturabilmek amacı ile başlatılan bu çalışmalar için tüm kurum kuruluş ve üniversitelerimizden temsilci talep edilmiştir.

Madde 11. Öğrenci kurum stajlarının amacına ulaşması için yeniden değerlendirilmesi ve kurumsal destek yanında üniversitelerce de destek sağlanmasının yollarının aranması bağlamında özellikle son yıllarda yarışma için gönderilen staj raporlarındaki kalite eksiliği ve özgün çalışmaların son derece azalmış olmasından hareketle ilgili kurumlara yazılı başvuru yapılması önerilmiştir. Bu önerinin yanısıra YÖK, MEB ve Maliye Bakanlıklarına staj ücretlerinin güncellenmesi için yazılar yazılması önerilmiştir.

Madde 17. GATS'la ilgili gelişmeleri izlemek ve geliştirilecek tavırları belirlemeye yönelik çalışma yapmak üzere JMO içinde "GATS İzleme Komitesi" kurulması, bu komitenin TMMOB bazında kurulan komite ile koordinasyon içinde olacak şekilde Hazine Müsteşarlığı nezdinde gerekli girişimlerde bulunması: Konu ile ilgili bilgi birikimine sahip üyelerimizi bir araya getirebilmek amacı ile tüm kurum kuruluş ve üniversitelerimizden temsilci talep edilmiştir.

Madde 25. Jeoloji Dergileri Editörlerinin bir çalışma grubunda bir araya gelmesi, ortak bibliyografya veri tabanı oluşturulması: Ülkemizde yayınlanmakta olan jeoloji ile ilgili tüm dergiler teker teker ele alınmış olup, yayın hayatına devam edenler etmeyen dergilerin bir envanteri çıkarılmaktadır. Bu envanter çalışmasını takiben tüm dergi editörleri ile bir toplantı düzenlenerek konu ile ilgili veri tabanı çalışmaları odamız nezdinde başlatılacaktır.

5. 20.Yüzyılda Jeoloji Mühendisliğinin Konumu Ve 21.Yüzyılda Olası Gelişmelerin Belirlenmesi

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde mesleğimizle ilgili gelişen tüm olayların envanteri ve bu olayların ışığında 21. Yüzyılda jeoloji mühendisliğini bekleyen gelişmeleri öngörebilmek amacı ile çalışmalar başlatılmıştır. Konu ile ilgili katkı koymak isteyen üyelerimizin desteğini bekliyoruz.

6. Tıbbi Jeoloji Alt Kurulu:Sağlık Bakanlığı Ulusal Kanser Danışma Kurulunun 8 Ekim 2003 tarihinde toplantısı yapılmıştır. Toplantıya odamız adına Kurul Üyemiz Eşref Atabey katılmıştır. Toplantıda Tıbbi Jeoloji Alt Kurulu kurulmuş ve kurul üyeliklerine İzzettin Barış, Meral Doğan, Eşref Atabey, Pırl Önen, Nihal Aydın ve Tahsin Çanlı getirilmiştir. Kurul yaptığı ilk toplantısında Kurul Başkanlığına Meral Doğan, sekreterliklerine de Eşref Atabey ve Tahsin Çanlı getirilmiştir.

7. Bilimsel Ve Teknik Çalışma Takvimi Önerileri: BTK Yönetmeliğimizin 10. maddesinde yer alan “1)Çalışma dönemi sonunda, dönem içerisinde gerçekleştirdiği çalışmaları ile bir sonraki döneme ilişkin önerilerini de kapsayan raporu, Oda Genel Kurul öncesi, Oda Yönetim Kurulu’na verir,” görevi doğrultusunda; üyelerimizden, değişik kurumlar ile il ve ilçelerden gelen öneri ve istekler doğrultusunda önümüzdeki süreç için hazırlanan “**EMEĞİN BİLİMSEL SENTEZİ**” çerçevesindeki etkinlik takvimi aşağıda sunulmuştur. Takvim içerisinde yer alan etkinlikler hakkında görüş ve önerileriniz ile düzenleme kurullarında görev almak isteyen üyelerimizin mesener@mta.gov.tr adresine elektronik posta göndermeleri yeterli olacaktır.

TARİH	ETKİNLİK	YERİ
Kasım, 2003	Seramik Semineri	Ankara
Aralık,2003	Deprem, Toplum ve Felsefe Çalıştayı	Ankara
Ocak, 2004	Jeoteknik Semineri	Ankara
Şubat, 2004	Hidrojeoloji Semineri	Ankara
Mart, 2004	57.Kurultay	Ankara
Nisan,2004	GIS Semineri	Ankara
Mayıs,2004	Kuvaterner Jeolojisi ve Mühendislik	Adana
Mayıs, 2004	Türkiye’de Altın Madenciliği	Ankara
Haziran, 2004	II. Perlit Sempozyumu	Ankara
Temmuz 2004	Batı Anadolu Grabenleri	Denizli
Temmuz,2004	Menderes Havzası YAS Kirliliği	Aydın
Ağustos,2004	Kıyı-Deniz Jeolojisi ve Mühendisliği Sempozyumu	İstanbul
Eylül,2004	Kent Jeolojisi	Antalya
Ekim,2004	Uzmanlık Konu ve Kriterleri Çalıştayı	Ankara

Ekim,2004	Çimento ve Çimento Hammaddeleri Semineri	Ankara
Şubat,2005	GB Anadolu'nun Depremselliği	Dalaman
Kasım,2004	ABET,GATS,FEANİ Çalıştay	Ankara
Aralık,2004	Tuğla Kiremit Hammaddeleri Semineri	Ankara
Ocak, 2005	II. Eğitim Çalıştay	Ürgüp
Şubat,2004	I.Öğrenci Kurultayı	Ankara
Mart,2005	II. Uluslararası Mermer Semp.	İzmir
Nisan,2005	58.Kurultay	Ankara
Mayıs,2005	KB Anadolu'nun Jeolojisi ve Maden Potansiyeli	Balıkesir
Haziran,2005	GAP Bölgesinin Jeolojisi ve Maden Potansiyeli	Urfa
Temmuz,2005	Metamorfizma Semineri	İzmir
Ağustos,2005	Tıbbi Jeoloji Çalıştay	Nevşehir
Eylül,2005	Yapısal Jeoloji Semineri	Kuşadası
Eylül,2005	2000 li yıllarda madencilik	Gümüşhane
Eylül,2005	II. ISGB	Ankara
Ekim, 2005	Traverten Semineri	Afyon
Kasım,2005	Refrakter Hammadde Semineri	Ankara
Aralık,2005	Cam ve Cam Hamm. Semineri	Şile
Ocak,2006	Gübre ve Gübre Hammaddeleri Semineri	Ankara
Şubat,2006		
Mart,2006	59.Kurultay	Ankara
Nisan, 2006		
Mayıs,2006		
Haziran,2006		
Temmuz,2006		
Ağustos,2006		

6		
Eylül,2006	II. Uluslararası Jeoloji Kurultayı	Nevşehir-Ürgüp

8. BTK Üyelerinin Aktiviteleri:

Mühendislik Jeolojisi üyemiz Sayın Dinçer ÇAĞLAN 21 Mayıs 2003 tarihinde Eskişehir de yapılan “Yapılaşmada deprem ve zemin faktörü” adlı panele katılmış ve “İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüdler” konulu bir sunum yapmıştır.

Doğal Afetler Üyemiz Sayın Erdal HERECE 27 Mayıs 2003 tarihinde Kocaeli Bölge Temsilciliğimizde, 31 Mayıs 2003 tarihinde İstanbul Şubemizde Doğu Anadolu Fayı ile ilgili olarak bir konferans vermiştir.

30. Yıl Etkinlikleri kapsamında Jeoloji Mühendisleri Odası Diyarbakır Şubesi ve MTA Güneydoğu Anadolu Bölge Müdürlüğü tarafından ortaklaşa düzenlenen “Bölgemizin Ekonomik Maden Potansiyeli ve Endüstriyel Hammaddeleri” konulu konferanslar serisinde BTK üyelerimizden Sayın Eşref ATABEY “Mermercilikte Resifal Kireçtaşlarındaki Fasiyes Ayrımının Önemi ve Mermercilikte Porozite ve Stilolitlerin Önemi” , Sayın İ. Deniz ÖNENÇ “Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kayalarının Mermer Olabilme Potansiyeli ve Mermer Ocakları İşletme Yöntemleri” ve Tandoğan ENGİN tarafından “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki Kromit Yatakları ve Guleman Kromitleri” konulu konferansları sunmuşlardır.

26 Haziran 2003 de Hatay ve Osmaniye nin Depremselliği konferansları içerisinde Sn. Erdal Herece ve Sn. Dinçer Çağlan bire sunum yapmışlardır.

4 Temmuz 2003 tarihinde “Termik Santral Baca Gazlarının Yerkabuğuna Enjeksiyon Olanakları” konulu sunum BTK üyesi Mehmet Şener tarafından Zonguldak Çevre İl Müdürlüğü, MTA Bölge Müdürlüğü ve Zonguldak İl Temsilcimizin katkıları ile Vilayet merkezinde yapılmıştır.

18 Ağustos 2003 tarihinde Kocaeli depreminin yıl dönümü nedeni ile düzenlenen etkinlikte Sn Erdal Herece bir sunum yapmıştır.

27-30 Ağustos 2003 tarihleri arasında JMO-MTA-YYÜ işbirliği ile gerçekleştirilen Doğu Anadolu Endüstriyel Hammadde Çalıştayı, merhum İsmail Seyhan'ın anısına düzenlenmiştir. Sekreteryası BTK üyemiz sayın Eşref Atabey tarafından yürütülen çalıştayda BTK üyeleri Sn. Tandoğan Engin, Sn. Neşat Konak ve Sn. Taner Ünlü Bilimsel Danışma Kurulunda görev almışlardır. Adı geçen

sempozyumda Eşref Atabey tarafından “Mermer Olarak Kullanılan Resifal Kireçtaşlarında Fasiyes Ayrımı, Stilolitleşme ve Porozitenin Önemi: Adilcevaz Kireçtaşı (Bitlis)”, “ Van Gölü’nde Güncel Karbonat, Soda Oluşumu ve Mikrobialitler”,

D. İskender Önenç tarafından ise “ Doğu Anadolu Bölgesinin Mermer ve Yapı Malzemeleri Potansiyeli”, “Mermercilikte Kullanılan İskeletsel Kireçtaşlarının Fiziksel, Kimyasal ve Teknolojik Özellikleri” ve “Adı Türkçe ve Antik Olan Taşlar” konulu sunumlarda bulunmuşlar ve mermer sektörü için yöresel anlamda yeni ufuklar açmışlardır.

19-21 Eylül 2003 tarihleri arasında Egridir de düzenlenen Paleontoloji Çalışma Grubu toplantısına Kurulumuz adına Sayın Eşref Atabey katılmıştır.

23 Eylül 2003 de Tunceli, 24 Eylül 2003 de Elazığ ve 25 Eylül 2003 de Adıyaman da düzenlenen Deprem ve Kentleşme Konferanslarında Kurulumuz üyeleri Sayın Erdal Hecce ve Sayın Dinçer Çağlan bölge depremsellikleri ve kentleşme süreçleri ile ilgili sunumlar yapmışlardır.

17 Ekim 2003 tarihinde Malatya İnönü Üniversitesi tarafından düzenlenen “Üniversite Yerleşkesi Yerleşimi ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı” na odamız adına Kurulumuz üyesi sayın Dinçer Çağlan katılmış ve konu ile ilgili bir sunum yapmıştır.

15-18 Ekim 2003 tarihleri arasında Mersin de düzenlenen Mersin Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünün 10. Yılı sempozyumunda BTK üyemiz Sn. Eşref Atabey tarafından “Biga Yarımadasında Jeolojik Miras Yapıları”, “Truva Havzası Orta-Üst Miyosen Stratigrafisi ve Sedimentolojisi, Çanakkale” ve “Allojenik Deniz Düzeyi Değişimlerine Bağlı Gelgit Süreçleri İle Çökelmiş Çanakkale Formasyonunun Sedimentolojisi” konulu sunumlar yapılmıştır.

22-25 Ekim 2003 tarihleri arasında JMO-KTÜ-MTA ortaklaşması ile Trabzon da düzenlenen “Doğu Karadeniz Bölgesinin Jeolojisi ve Maden Potansiyeli” sempozyumunda BTK üyeleri Mehmet Şener ve Eşref Atabey Düzenleme Kurulu Üyeliği, Dinçer Çağlan, Tufan Erdoğan, Erdal Hecce, D. İskender Önenç, Neşat Konak, Levent Tezcan, Selami Toprak ve Taner Ünlü Bilimsel Danışma Kurulunda görev almışlardır.

Aynı sempozyumda BTK üyelerimiz Neşat Konak ve Eşref Atabey sunumları ile katkı koymuşlardır. Sayın Neşat Konak “Doğu Pontidlerin Doğu Kesiminin Jeolojisi” konulu çağrılı konuşması ile Doğu Pontidlerin jeolojisine yeni yaklaşımlar getirmiş ve yörede çalışan araştırmacılara araştırmaları için yeni ufuklar açmıştır. Sayın Eşref Atabey ise “ Kireçtaşlarının Dolomitleşmesi ya da

Didolomitleşmesinin Mermercilikte Önemi” konulu sunumu ile jeoloji biliminin uygulama alanındaki önemini meslek dışındaki uygulayıcılara bir kez daha yinelemiştir.

Çamlıdere (Ankara) yöresinde yeralan fosil ormanla ilgili bilgisizce yapılan tahribat konusunda Odamıza yapılan bir başvuru Yönetim Kurulumuz tarafından incelenmesi için BTK ya havale edilmiştir. Konu ile ilgili olarak yapılan toplantıda BTK üyemiz Sn. Eşref Atabey görevlendirilmiştir. Yönetim Kurulu Yedek Üyemiz Sn. Fatma Bozbeyoğlu ve MTA Genel Müdürlüğü teknik elemanlarından Sn. Gerçek Saraç ın katılımı ile oluşturulan bir araştırma grubu, 4 Aralık 2003 tarihinde yörede incelemeler yaparak, hazırlamış olduğu raporu gerek MTA genel Müdürlüğü gerekse ilgili Bakanlıklara sunarak konu hakkında gerekli yasal koruma işlemlerinin başlatılması için müracaatlar gerçekleştirmiştir.

Çaklıdere Foto

Odamız tarafından 15-19 Aralık 2003 tarihleri arasında düzenlenen Jeoteknik Etüt seminerinde Mühendislik Jeolojisi Üyemiz Sn. Dinçer Çağlan aktif bir görev alarak konusu ile ilgili dersleri anlatmıştır.

10-11 Aralık 2003 tarihleri arasında ODTÜ de yapılan deprem, bilimler ve felsefe sempozyumunda BTK üyemiz Mehmet Şener Düzenleme Kurulu Sekreteri olarak görev almış, Eşref Atabey ve Neşat Konak ile BTK Başkanı Sn. Taner Ünlü sempozyumda baştan sona kadar katkı koymuşlardır. Sempozyumda Oda Başkanımız Aydın Çelebi'nin yaptığı açılış konuşması ;

Sayın Konuklar, değerli meslektaşlar, sevgili öğrenciler,

Sizleri Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

1999 yılında yaşanan depremler sadece büyük can ve mal kaybına yol açmakta kalmadı, aynı zamanda toplumsal, ekonomik, siyasal ve yönetsel açıdan hazırlıksız olduğumuzu da açığa çıkardı. Yaşanan acılardan "**her musibette bir nasihat vardır**" diyerek bir ders çıkarılmasını bekledik. Ancak bunca yıkıma karşın hala deprem gibi bir doğa olayının afete dönüşmemesi için gerekenleri yaptığımızı söyleyemiyoruz.

Deprem bir doğa olayıydı. Nedenleri biliniyordu. Ülkemizin jeolojik konumu nedeniyle "**bilimsel kaderimiz**" olan kaçınılmaz bir olguydu. Üstelik ülkemizin deprem açısından riskli bölgeleri meslektaşlarımızca, daha 1940'lı yıllarda Kuzey Anadolu Fay'ını (KAF) tanımlayan Prof. Dr. İhsan KETİN ve 1970'lerde Doğu Anadolu Fay'ını (DAF) tanımlayan Esen ARPAT'ın yaptığı çalışmalarla ortaya konulmuştu. Depremlerin hangi aralıklarla gerçekleşeceği konusunda da hatırı sayılır bir bilgiye sahiptik. Ancak ne yazık ki bu bilgi ülkemizin yerleşim, yapılaşma ve sanayileşme politikalarına yön gösterememişti. Marmara depremleri bu gerçeği açığa çıkarmıştı. Demek ki sadece "**bilmek**" yetmiyordu. **Hurafeye,**

dogmaya, sömürüye, ranta ve spekülasyona değil akla, bilime, plana dayalı ve İnsanı merkez alan ekonomi-politikalar gerekiyordu.

17 Ağustos belki bu bilinç sıçramasını yaratır diye umutlanmıştık. Yasa yapıcıların, doğa-insan ilişkisinde, doğayı insanla barışık kılacak düzenlemeler yapmalarını bekledik. İmar Yasası, Afetler Yasası, Yerel Yönetimler Yasası, akıl, bilim ve mühendislik ilkeleri ışığında artık yeniden düzenlenir demiştik. Can ve mal güvenliğini, toplumun çıkarlarını, kamu yararını esas alan denetim yasaları oluşturulmasını ummuştuk.

Ancak üzülerek belirtelim ki bunların hiçbiri gerçekleşmedi. 17 Ağustos'tan sonra depremler Afyon'da, Çankırı'da, Pülümür'de, Bingöl'de yine canlar aldı. Maddi, manevi yıkımlar yaşattı. En büyük kentimiz deprem riski altında. Olası deprem zararlarını azaltacak yasal ve idari düzenlemeler bir türlü gerçekleştirilmiyor. Her defasında vaad edildiği halde daha Marmara depremlerinin yarası sarılmış değil. Depremzedeler kaderleriyle baş başa bırakılmış durumda. İstanbul, kaderci bir sessizlikle depremini bekliyor. En iyimser tahminlerle onbinlerce can yitimi, onlarca milyarlık maddi yıkım öngörülüyor. **Birkaç milyar dolar borç kredi alabilmek için insanlarımızı savaşa sürecektir kararlar alındığı düşünüldüğünde, sadece olası maddi kaybın ülkemiz için taşıdığı önem anlaşılabilir.**

Deprem bir doğa olayıdır. Dünyada her yıl on yıkıcı depremde, 20 bin civarında can kaybı ve büyük ekonomik yıkımlar yaşanıyor. Yine her yıl 12 milyon küçük deprem oluşuyor. Bu doğa olayı hep feleketler yaratmıyor. Verimli ovalar, kimi maden yatakları, sıcak su kaynakları, göller vb. nimetler de depreme neden olan tektonik hareketler, artık popülerleşen adıyla faylar sayesinde oluşabiliyor. Bir anlamda yer kabuğunun kendisini yenilemesini ve canlı kalmasını sağlayan bir doğa olayı deprem. Peki nasıl oluyor da bu doğa olayı felakete dönüşebiliyor?

Tarih ders almasını bilmeyenler için elbette tekerrürden ibarettir. Oysa insan yaşadıklarından ders çıkartıp sonrası için önlemler oluşturabilme yeteneğiyle diğer canlılardan ayrılıyor. İnsan doğayı sadece üç boyutta algılayan bir yaratık değildir. Aynı zamanda kuşaktan kuşağa aktarılan yaşanmışlıklarıyla deneyimleriyle, sonuçta tarih bilinciyle yaşamını devam ettirmeyi kurgular ve gerçekleştirir.

Bilim, insanın doğayla ilişkisinde elde ettiği bu deneyimlerin sistematize edilmesi, kavramsallaştırılması, kurallarının araştırılması ve bulunması anlamına geliyor. Doğa olaylarının temelinde yatan yasaların araştırılması bilimin konusunu oluşturuyor. Mühendislik bu yasaların insan yararına kullanılmasını anlatıyor. Yani bilim somutun zenginliğinde bir soyutlama çabasıysa, mühendislik soyutun somutlanmasını ifade ediyor. İnsan bildikçe, öğrendikçe doğayla ilişkisini olumlayabiliyor. Bu anlamda doğa üstü güçlere tutsaklıktan bağımsızlaşıyor, özgürleşiyor. Sonuçta doğanın edilgen bir yarıtı olmaktan sıyrılıp, insanlaşıyor. İnsanın insanlaşması “bilme” ve “yapabilme” özellikleriyle birlikte gelişiyor.

Toplumların deviniminde önemli bir unsur olan üretici güçler de bilimdeki kuramsal ve uygulamalı ilerlemelerden etkilenecek gelişiyor. Üretici güçlerin gelişimi üretim biçiminin, giderek toplumsal düzenin değişimine yol açıyor. Bu süreç insanlığın düşünsel evrimine de yansıyor. Doğa olayları karşısında çaresiz insanın sihirsel düşünüşünden, dinsel düşünüşe ve nihayet akla, gözleme, deneye ve sorgulamaya dayalı bilimsel düşünüşe bu evrimle varılıyor.

Binlerce yıllık insanlaşma sürecini birkaç cümlede özetlemek elbette olası değil. Ancak insanlığın ve bilimin bu muazzam gelişimine karşın, milenyum denilen 3. bin yılın şafağında, jeolojik konumu nedeniyle depremin “bilimsel bir kader” olduğu ülkemizde, onbinlerce canın yitirilmesini ve milyarlarca dolarlık maddi hasarı olağan karşılamak, hele hele **“ne yapalım altımız çürükmüş”** diyebilmek, hiç kabul edilemez.

İnsanlık tarihinde ikiz bireylerin kuşlar gibi birbirinden ayırt edilemez oldukları için kuş sayıldıkları toplulukların yaşadığı biliniyor. Kuşlar yuvalarını yükseklerde yaptıkları ve gökyüzünde gezindikleri için tanrıların çocukları oldukları düşünülürdü. Timsahlar da kuşlar gibi yumurtladıkları için, sonuçta timsahların ikiz insanların akrabaları olduğuna inanıldı. Buradan ikiz olmayan kişilerin timsahları yiyebileceği, ancak ikiz insanların, akrabaları olan timsahları yemelerinin günah olduğu çıkarsamasına varıldı.

Bu ilkel analogik düşünüş dönemi insanın doğaya egemen olamadığı, insan doğa ilişkilerinin düzensiz ve rastlantısal olduğu, insanın doğadan korktuğu ve korktuğu için de değişik doğal olay ve nesnelere (rüzgar, fırtına, deprem, güneş, timsah, orman, ağaç, deniz vb) tanrı olarak bellediği bir çağa karşılık gelir. **Bu anlamda bilim ve mühendislik tarihi, insanlığın adım adım korkuyu da yenmesinin tarihidir.**

Gel gör ki hiç, te rastlantısal olamayan, Kuzey Anadolu Fayı'nın yıkıcı deprem oluşturma özelliği 50 yıldır bilinmesine karşılık, bu bilginin yerleşim ve sanayileşme politikalarına yön vermemiş olmasıdır. İşte bu nokta sadece “bilme”nin yeterli olmadığını gösteriyor. **Her şeyden önce bilginin, bilimin topluma içselleşmesi gerekiyor.**

Yaşanan büyük depremler sonrasında bir üniversitemizde yapılan araştırmada, öğrencilerin büyük bir bölümünün **“depremin takdiri ilahi olduğunu”** söylemeleri bu anlamda önemli bir göstergedir. Günümüzden yaklaşık 2500 yıl önce doğa olaylarını doğanın içinden, akıl ve gözleme dayanarak açıklamaya çalışan Tales'lerin, Anaksimandros'ların, Anaksimenes'lerin yaşadığı, bu anlamda bilim ve felsefenin anayurdu sayılan bu topraklarda depremin hala **“takdiri ilahi”** ve **“Tanrının gazabıyla”** açıklandığı ve bu anlayışın siyasal yaşamımızdaki etkinliği düşünülürse sorunun temeli ve büyüklüğü anlaşılabilir. **Her şeyin cevabını verdiği varsayılan dinsel düşünüşe karşın, her şeyi, bu arada dogmayı ve bilgiyi de sorgulayan felsefenin zorunlu ders olmaktan çıkartılmış olmasını ancak bu çerçevede değerlendirebiliriz. Aynı şekilde doğa olaylarının temelinde yatan maddi nedenleri araştıran ve 1930'larda liselerde okutulan jeolojinin eğitim programlarından çıkartılmış olması 1950'lerden bu yana hurafe ve dogmalara dayalı eğitim sisteminin bu anlamda amacına ulaştığını gösteriyor.**

Bir diğerk önemli nokta **bilginin doğa-insan ilişkisini, doğayı insana dost kılabacak düzenlemelere dönüşmesidir**. Bu da toplum adına yöneten, toplumun genel ve ortak çıkarlarından, erinç ve gönencinden sorumlu olduğu kabul edilen devletin asli görevi oluyor. Bu açıdan bakıldığında da akıl, bilim ve toplumsal çıkar yerine maddi ve politik rantın, faydacılığın temel alındığı imar yasaları ve imar affi uygulamaları, denetim yasaları doğa olaylarını afete dönüştüren araçlar olmuştur.

Sayın konuklar, değerli izleyiciler;

Anlattıklarım bir karamsarlığı ifade etmiyor. **Yaşanan tüm olumsuzlukların aşılması akla ve bilime dayalı bir felsefi temeli ve felsefeyle sorgulanan akılcı ve bilimsel bir yaklaşımı zorunlu kıyor. Çünkü akıl ve bilim sömürü ve rant için de araç olabiliyor. Yetmiyor, emeğe, eşitliğe, adalete ve barışa dayalı bir siyasal iklimin yeşermesi gerekiyor. Akıl bilim ve mühendislik ancak böylesi bir iklimde insanı doğanın, doğayı insanın ve nihayet insanı insanın esaretinden kurtaracak, özgürleştirecektir.**

Bu çerçevede sempozyumda farklı bilim disiplinlerinden katılımcıların sunacağı bildiri ve görüşlerin insan doğa ilişkisinin felsefenin, aklın ve bilimin ışığında düzenlenmesi ve bilimin topluma içselleşmesi sürecine katkılar sağlamasını diliyorum. Jeoloji Mühendisleri Odasının kuruluşunun 30., ODTÜ Felsefe Bölümünün kuruluşunun 20. yılındaki bu bilimsel ortaklaşmaya sağladıkları katkı ve destekleri nedeniyle sayın rektör ve sayın bölüm başkanımıza şükranlarımı sunuyorum. Sempozyum düzenleme kuruluna ve katılımcılara sınırlı bir zaman aralığında göstermiş oldukları özverili çabaları için teşekkür ediyor, izleyicilere yararlı olmasını diliyorum. Saygılar sunuyorum.

Deprem ve Felsefe Foto

Enerji Hammaddeleri Üyemiz Sn. Tufan Erdoğan ile Yönetim Kurulu Üyemiz Sn İsmet Cengiz TRT de yayınlanacak Yer altı kaynaklarımıza yönelik bir program için Odamız görüşlerini aktarmak üzere 26 Aralık 2003 tarihinde odamızda yapılan çekimlere katılmışlardır

Odamız tarafından 19-23 ocak 2004 tarihleri arasında MTA genel Müdürlüğünde düzenlen Evaporitler ve Tuzlar Seminerinde BTK üyelerimiz Sn. İ. Deniz Önenç, Sn. Eşref Atabey ve Sn. Neşat Konak görev almışlardır. Etkinliğin düzenlenmesi için baştan sona görev alan üyelerimiz seminerin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasında büyük katkı sağlamışlardır.

Odamız tarafından 19-23 ocak 2004 tarihlerinde Hidrojeoloji ve 9-21 Şubat tarihleri arasında Coğrafi Bilgi Sistemleri Kursu Odamız Eğitim Merkezinde düzenlenmiş olup bu kursların düzenlenmesinde ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde BTK Hidrojeoloji üyesi Sn. Levent Tezcan etkin bir görev almıştır.

9. Odamız Yönetmelikleri Hakkında Görüş Oluşturma Çalışmaları

Yönetim Kurulumuz tarafından BTK ya gönderilerek görüşü istenen yönetmelikler; **BTK Yönetmeliği, Jeoloji Eğitimi Burs Yönetmeliği I, II, III, Hizmet Ödülü Yönetmeliği, Emek Ödülü Yönetmeliği, Kütüphane Yönetmeliği, JMO Eğitim Eşgüdüm / Koordinasyon Kurulu Yönetmeliği, JMO Meslek Etiği Yönetmeliğidir.** Konu ile ilgili olarak BTK ilgili üyeleri arasında yapılan paylaşımlar sonucunda çalışmalar sonuçlanma aşamasına gelmiş olup, aralık ayı içerisinde Yönetim Kuruluna sunulacaktır.

10. Deprem, Bilimler Ve Felsefe Sempozyumu:

10-11 aralık 2003 tarihleri arasında ODTÜ kongre ve kültür merkezinde yapılan Sempozyumda tüm BTK üyeleri görev almış ve Dünya da ilk kez yapılan bu sempozyumun bant çözümlenmeleri tamamlanarak kitabının hazırlanması görevi sempozyum sekreteri Ayhan Sol'a verilmiştir.

11. İhsan Ketin İçin Kayseri'de 12 Aralık 2004 Tarihinde Etkinlik Düzenlenmesi Çalışmaları:

Merhum hocamız İhsan Ketin'in Kayseri doğumlu olması nedeni ile Kayseri il temsilciliği tarafından önerilen etkinlik önerisi BTK tarafından benimsenmiş ve il temsilcimiz sayın Tufan Ala 10 Ocak 2004 tarihli 30.ncu BTK toplantısına davet edilerek konu detaylandırılmıştır. Bu aşamada yapılan toplantı tutanakları aşağıda verilmiştir:

Taner Ünlü: Efendim 2. maddeye geçiyorum. **Madde 2. 16-18 Aralık 2004 tarihinde İhsan Ketin için Kayseri'de düzenlenmesi planlanan etkinlik hk. Kayseri il temsilciliği ile birlikte değerlendirilmesi.** Sn Sekreter bilgi veriniz lütfen.

Mehmet Şener: Odamız gelenekleri ve kurumsallaşması açısından belirli esasları doğrultusunda bu tür organizasyonlar üzerinde gerek Yönetim Kurulumuz gerekse BTK büyük bir hassasiyet göstermektedir. Bu nedenle Kayseri il temsilciliğimizden gelen etkinlik düzenlenmesi önerisi daha önceki iki toplantıda ele alınmıştı. Ancak yerelde yapılan girişimler konusunda eksikliğimizi gidermek ve açıklanması gerekli konuların tartışılması için BTK önerisi ve Yönetim Kurulumuzun kararı ile Kayseri il Temsilcimiz Sn. Tufan Ala' buraya davet ettik. Lütfettiler geldiler. Teşekkür ederiz. Sn Ala bizler belirttiğim gibi bu konularda çok titiz davranıyoruz bu açıdan Kayseri de mekan, adam vb konuları nasıl aşabiliriz, bu ve buna benzer konulara ilişkin Kayseri özelinde yaptığımız girişimler hakkında kurulumuzu bilgilendiriniz lütfen.

Tufan Ala: Kayseri den buraya çağrılmam benim için şereftir. Kayseri deki arkadaşlarım adına bize göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim. Göstermiş olduğunuz hassasiyet ve titizlik için se ayrıca teşekkür ederim.

Efendim TÜBİTAK Bilim ve Teknik dergisinde yer alan İhsan Ketin ile ilgili bir yazı bize bu konuda bir ışık yaktı. Çünkü söz konusu makalede Merhum Ketin'in nüfus hüviyet cüzdanının birinci sahifesi basılmıştı ve doğum yeri olarak Kayseri yazıyordu. Bu noktadan hareketle Bilim Adamına saygının JMO tarafından öncelikle ele alınması anlamında 12 aralık 2003 tarihinde Belediye ye İhsan Ketin

adının bir caddeye verilmesi istemini ilettik. Ayrıca bu olayı bir etkinlikle süslemek anlamında JMO ya talepte bulunduk. İhsan Ketin adının Kayseri de ön plana çıkarılması daha anlamlı olabilir diye düşündüm.

Kayseri de konumu itibarı ile TCK, DSİ, Köy hizmetleri gibi kuruluşların bölge müdürlükleri bulunmaktadır. Büyükşehir belediyesi olması hasebi ile ciddi bir sanayi kenti ve ticaret merkezidir. 5 yıldızlı oteli ve değinilen kurumların misafir haneleri nedeni ile yatak kapasitesi oldukça yüksek bir ildir. Dolayısı ile alt yapı olanakları son derece fazladır. Toplantı salonu olarak, Özel idare, belediye, EİEİ ile Üniversite salonları mevcuttur.

Yozgat, Niğde, Aksaray, Fırat, Sivas Jeoloji mühendisliği bölümlerine eşit uzaklıkta olmamız bir cazibe merkezi olmamızı sağlamaktadır. Gerek valilik gerekse belediye Kayserinin Kapadokya ve Erciyes gibi doğa güzelliklerini de kullanarak kongre şehri olma yolunda büyük çalışmalar yapıyorlar.

16-18 aralık 2004 tarihleri çok uygun 2 gün sunum 1 gün Erciyes gezisi yapılarak karda sucuk partisi verilebilir.

Neşat Konak: Bu tür organizasyonları Ya üniversite ya da MTA ile birlikte yapıyorduk. Kayseri de bunlar yok. Aynı tarihlerde İTÜ etkinlikleri var. Bunları taşıyabiliriz. Çok büyük masraf olur. Maddi giderler artar. Bunları sponsor yolu ile aşabiliriz? Aşabilirsek etkinlik için;

Onursal Başkan: Şakir Abdülseamoğlu

Başkan : JMO Başkanı

Sekreter : Tufan Ala

: BTK dan bir üye olarak düzenlenebilir mi?

Eşref Atabey: Bu tür organizasyonlarda;

Zaman

Para

Kişi

Katılım gibi dört konu çok önemlidir. Mevsim nedeni ile katılım Kayseri halkına kalıyor. Bunun için halkın dikkatini çekebilecek, mühendislik, madencilik ve bilimsellik gibi konular işlenebilir. Caddeye isim verilme olayı 16 Aralık 2004 e ertelenebilir mi?

İ. Deniz Önenç: İhsan Ketin ışığı altında 2-3 kişi konuşabilir.

Tandoğan Engin: 16 Aralık İTÜ etkinliğini Kayseri ye taşıyabiliriz? Onu araştıralım.

KARAR-2: Merhum Hocamız İhsan Ketin anısına Kayseri de bir etkinlik düzenlenmesi ilke olarak benimsenmiştir. Konu ile ilgili olarak BTK adına Eşref Atabey ve Mehmet Şener ile Kayseri adına Tufan Ala dan oluşan çalışma grubu olayı geliştirsin. Yerel seçimden sonra Kayseri Belediyesi ile girişimler başlasın.

12. Türkiye’de Bilim Nereye Gidiyor? Çalışmaları:

10 Ocak 2004 tarihinde yapılan 30.cu toplantıda konu ile ilgili geçen tutanak aşağıda sunulmuştur:

Taner Ünlü: Efendim 1. madde hakkında konuşmalar bitti ve karar alındı. 2. maddeye geçmeden önce sayın Çelebi gündem dışı bir konuyu belirtmek istiyor. Buyurun Sn Çelebi.

Aydın Çelebi: Teşekkür ederim Hocam. Ben bir öneri için geldim. Cumartesi günü Cumhuriyet Bilim ve Teknik dergisinde A.M. Celal Şengör’ ün yazısında İhsan Ketin ile ilgili bir çok etkinliklerden bahsediliyor. Olay JMO-TJK sorununa kadar götürülüyor. Arkadaşlar bu sorun artık tarih olmalı. Asarı Antika müzesine kaldırılmalı. Sn Şengör bunu bir kan davası olarak görüyor ve sürdürüyor. Bu konuyu bizim tartışma cesareti göstermemiz gerekli. Tembellik toplumumuzda egemen olduğundan sansürcü bir anlayışla “RED” ci olabiliyoruz. Ancak Şengör uluslar arası da teyid edilmiş, kabul görmüş bir meslektaşımız ve bir bilim adamı. İhsan Ketin adına yapılan etkinliklere katılım az, ilgi yok sahiplenme yok diye eleştirel yazılar yazıyor. Bu nedenle Şengör’ ün yazısına bir cevap hazırlayalım. Bilim mürşid olmalı derken JMO gibi bir kurumu hiç saymıyorsunuz. Katılım artırılması, zenginleştirilmesi ve içselleştirilmesi için sizlerinde taşın altına elinizi sokmanız gerekir diye bir yazı yazabiliriz.

Eşref Atabey: İhsan Ketin konferansları her yıl çağrılı konuşmacı marifeti ile İTÜ de yapılıyor. Söz konusu yazıyı bende okudum ve şu anda yanımda getirdim. Konferans cı olmak kaliteli olmaktan geçiyor. O nedenle tanınmış bilim adamlarını çağırıyorlar ama hepsi Jeoloji Mühendisi değil. Makalede belirtilen Kültürel sefaletten yola çıkılarak JMO yu anlatan ve katkı koyabileceğimizi belirten bir yazı hazırlanabilir.

Tufan Ala: İTÜ vakfından Ketin hakkında doküman istedim. Vakıf bizi Sn Şengör’e yönlendirdi. Sekreteri aracılığı ile gerekli katkı sözü aldım. Dolayısı ile Sn Şengör’ ün JMO faaliyetleri hakkında dolaylı da olsa bilgisi var.

Neşat Konak: Bugünkü yazısında da Siyasi İktidarı eleştiren yazısı da ele alınabilir.

Taner Ünlü: Sn. Sekreter bir dahaki toplantı gündemine “Bilim nereye gidiyor?” konusunu gündeme alalım.

Aydın Çelebi: Bilim anlayışına ters olan konuları dile getirmemiz gerekli. Göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederim.

Bu konuşmalardan sonra 31. Toplantı gündemine alınan Bilim nereye gidiyor konusu ülkemizdeki son gelişmeler ışığında topluca ele alınmak üzere çok detaylı bir şekilde tüm BTK üyelerinin hazırlanmasının ardından toplu olarak görüşülmesi benimsenmiştir.

13. Tüpraş Özelleştirilmesi:

BTK Enerji Hammadde Üyesi Sn. Tufan Erdoğan tarafından söz konusu özelleştirme kapsamında ihaleyi kazanan konsorsiyumun yabancı ortağı hakkında dünya çapında olumsuzlukların bulunduğu vurgulanmış ve konu hakkında kamuoyunun aydınlatılması talep edilmiştir.

BTK tarafından uygun görülen bu teklif doğrultusunda Sayın Tufan Erdoğan tarafından hazırlanan yazı ivedi olarak web sayfamızda yayınlanmış ve aynı gün bir basın açıklaması yapılmıştır.

14.TMMOB Etkinlikleri İçerisinde JMO:

TMMOB Bülteni Kasım-Aralık 2003/sayı 33 sayfa 30 da yer alan TMMOB ve Oda etkinlikleri tablosunda 33 adet etkinlik yer almaktadır. Bu etkinliklerin içerisinde 12sini odamızın düzenlediği ve önümüzdeki dönemde düzenleyeceği etkinlikler bulunmaktadır. Tabloda yer alan etkinliklere Meslek içi eğitim seminerleri dahil edilmemiştir. 2004 etkinlik takvimi içerisinde TMMOB bünyesinde % 37 lik bir katılım JMO yönetiminin BTK ile olan ortak çalışmalarında ne kadar başarılı olduğunun güzel bir kanıtıdır.

6. TMMOB/ODALARI, SENDİKALAR VE DİĞER DKÖ'LERLE İLİŞKİLER

Dönem içinde üst örgütümüz TMMOB ile ilişkilerimiz örgütsel sorumluluklarımızı aksatmadan yürütülmüştür. TMMOB'de oluşturulan mesleğimizle ilgili uzmanlık komisyonlarına düzenli olarak katılım sağlanmış ve gerekli katkılar sunulmuştur. Dönem içinde gerçekleştirilen Oda başkanları ve Oda yazmanları ile Oda sayman toplantılarına katılım sağlanarak görüş ve önerilerimiz dile getirilmiştir.

Ayrıca TMMOB'nin 37. Genel Kurulunda alınan karar gereği ödenmesi gereken BİNA KATILIM fonunu aksatmadan ödenmiştir. Ayrıca aylık aidat ödentilerimizde de aynı titizlik gösterilmiştir. TMMOB'ye borcumuz yoktur. TMMOB'nin düzenlediği basın açıklamaları ve mitinglerine kitlesel katılım sağlanmıştır. Yine diğer odalarla olan ilişkilerimizde etkinlikler ve yasal düzenlemeler boyutunda sürdürülen çalışmalarımız şunlardır.

Şehir Plancıları Odası ile 2 kez, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası ile bilimsel- teknik meslek içi eğitim semineri ve sempozyum,

Kimya ve Petrol Mühendisleri Odası ile Enerji Piyasası Sempozyumu,

Metalürji Çevre, Maden, Ziraat, Orman Mühendisleri odaları ile birlikte Maden Yasası, BOREN, Afet Yasası, Yapı Denetimi yasası kapsamında kollektif bir çalışma tarzı geliştirilmiştir.

Dönem içerisinde KESK/ESM Sendikası ile birlikte “Bor” kitabı basılmış,

DİSK/Dev Maden Sen ile Balıkesir-Balya Maden İşletmesine dair çalışmalar yapılmış hazırlanan rapor yakında kamuoyuna duyurulacaktır.

Muğla ili Dalaman İlçesi sınırları içinde kalan, Dalaman Çayı üzerinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından **Kil Çekirdekli Kaya Dolgu tipinde** Akköprü Barajı hidroelektrik santrali inşa edilmektedir. Çevre de yaşayan duyarlı yurttaşlarımızın konuyu Odamıza taşımaları sonucu Oda olarak tarım topraklarımızın yok edilmesine karşı BTK üyelerimiz tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve bir rapor hazırlanmıştır. Rapor aşağıda sunulmuştur;

DALAMAN (MUĞLA) OVASININ VERİMLİ TARIM TOPRAĞI NİÇİN ALINIYOR, ÇEVRE NİÇİN TAHRİP EDİLİYOR?

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası'nın; 22 Aralık 2003 tarih ve 3066/402 sayılı yazısı gereğince Muğla ili Dalaman İlçesi Dalaman Çayı üzerinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapımı devam eden Akköprü barajı Kil Çekirdekli Kaya Dolgu tipindeki barajda kullanılacak kil malzemesinin alındığı alanlardaki DSİ kamulaştırmasıyla ilgili olarak, sözkonusu alanlarda yeterli miktarda ve nitelikte kilin olup olmadığını, anılan işlemin kamu yararı gözetip gözetmediğinin ve doğal çevreye etkilerinin araştırılması için yerinde etüt yapılmıştır.

Muğla ili Dalaman İlçesi sınırları içinde kalan, Dalaman Çayı üzerinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından **Kil Çekirdekli Kaya Dolgu tipinde** Akköprü Barajı hidroelektrik santrali inşa edilmektedir.

DSİ Genel Müdürlüğü tarafından baraj çekirdek dolgusunda kullanılacak olan kil için Dalaman Ovası'nın kuzeyinde yer alan Dereköy mahallesi ve Taşlıburun mahallesinin alüvyondan oluşan verimli tarım arazileri kamulaştırılmış ve toprağı alınmıştır. Yetkililerin ifadelerine göre, bu alanlarda istenilen kalitede ve miktarda kil DSİ tarafından kamulaştırılan alanın sınırları sürekli genişletilmekte ve ilave kamulaştırmalar yapılmaktadır. Verimli tarım toprağının en üst 50 cm-1 m'lik kısmı kenara itilerek, altındaki en çok 2 metre kalınlığındaki toprak kaldırılarak taşınmaktadır. Alüvyon zemin merccekler şeklinde çakıl, kum, silt ve çamurtaşından oluştuğundan ve su tablası seviyesi yüksek olduğundan alınma işlemi parça parça, atlanarak ve gelişigüzel yapılmaktadır. Bu amaçla yaklaşık 2 km² lik tarım alanı kamulaştırılmıştır. Kamulaştırma sonucunda Türkiye'nin en verimli ve en değerli tarım toprağı taşınmakta, üçte ikisi narenciye olan bahçeler

kaldırılmakta, pamuk, susam, tahıl, mısır, sebze, sera alanları yok edilmektedir. Bölge erozyonla başbaşa bırakılmakta, çoraklaşmakta, çevre yok sayılmakta, geçimini toprakla sağlayan vatandaşlar topraksız bırakılmakta, yoksulluğa ve göçe zorlanmaktadır. Bu sebeple de Anayasa'nın 44. maddesindeki; **Devlet toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek erozyonla kaybedilmesini önlemek, topraksız olan veya yeteri kadar toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır** ve 45. maddesindeki; **“Devlet tarım arazilerinin amaç dışı kullanımını önlemek için gerekli girişimlerde bulunur”** ifadelerine göre anayasal suç işlenmektedir.

-Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Muğla ili Dalaman ilçesi sınırları içinde Dalaman

Çayı üzerinde yapımı devam eden kil çekirdekli kaya dolgu tipindeki Akköprü Barajı için kullanılacak kil Dalaman ilçesine bağlı Dereköy ve Taşlıburun mahallelerine ait sulu tarım arazilerinden Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce kamulaştırma yoluyla alınmaktadır.

-Kil için nitelendirilerek toprağı alınan alanlar akarsu ortamında çökelmiş olan çakıltaşı,

kumtaşı, silttaşı ve çamurtaşından oluşmaktadır.

-Çakıltaşı, kumtaşı ve silttaşı litolojisi yüzeyde açık seçik görülmektedir.

-Yapılan incelemelerde kamulaştırılacak alanlarda önceden yüzeyde litoloji haritalaması yapılmamış

olduğı anlaşılmaktadır. Eğer bu yapılsaydı akarsu ortamında çökelen kaya birimlerinin farklılıkları ortaya konulabilirdi..

-Yüzeyden sondaj yapıldığında tesadüfen bu mercek şekilli litolojilerden çamurtaşı ya da

kile rastlanılabilmektedir. Ancak bu tüm alanı temsil etmez. Birkaç metre devam eden bir seviyedir. Buna dayanılarak tüm alan kildir denilirse şu anda kamulaştırılan alanda yapılan hataya düşülür.

-Sondajların kepçeyle 1-2 metre yarmalarla numune alınarak yapıldığı, altta çakıl, kum

çıkmasına karşın bu durumun göz ardı edildiği anlaşılmıştır.

-Baraj dolgusu için kullanılacak kil ancak göl ortamında süspansiyon şeklinde çökme ile

mümkündür.

-Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından Akköprü barajı için kamulaştırılan ve kil ocağı

olarak değerlendirilen alanlarda (Taşlıburun mah. Dömbek Mevkii, Dereköy,) baraj için yeterli kalitede ve miktarda kilin bulunmadığı görülmüştür.

-Akköprü barajı için Dalaman ovasında yeterli kalitede ve miktarda kil olmadığı DSİ

uzmanlarınca rapor edilebilseydi alternatif alanlar ya da yöntemler devreye girebilirdi, verimli tarım topraklarını kamulaştırmak gibi bir karar verilmezdi. Bu yapılmadığından şu anda Dalaman Taşlıburun mahallesi, Kürköy, Dreköy çitçileri, ellerinden toprağının alınmasıyla yoksullaşma gibi ağır bir bedel ödemektedirler.

- Türkiye'nin verimli narenciye bahçeleri yok edilmekte, pamuk, susam, mısır, sebze vd. üretim alanı

olan sulu tarım alanları yok edilmektedir.

-1977 yılında Tersakan çayını bir kanalla Akdeniz'e ulaştıran, tarım alanlarını verimli hale

getirmek için ovada drenaj kanalları yapan DSİ, 25 yıl sonra verimli hale getirdiği toprakları baraj dolgusu için kepçelerle kamyonlara yükleyerek götürmektedir. Bu uygulamanın nedeni anlaşılmamaktadır.

-DSİ 1977 yılında yaptığı drenaj kanalları arasında kalan sulu tarım toprağının üstteki 50

cm-1m kısmının kenara itilerek, altındaki 1-2 m lik kısmı alınmakta, ancak drenaj kanallarının bozulmaması için özen gösterilmektedir. Drenaj kanallarının korunmuş olması ancak drenaj kanalları arasındaki tarım toprağının baraj kili için alınmış olması, acaba bu drenaj kanalları daha sonra farklı amaçlar için tekrar kullanılacak mı sorusunu beraberinde getirmektedir.

-DSİ bu alandaki kamulaştırmalar nedeniyle çevreyi olumsuz yönde etkilemiştir.

-Malzeme alındıktan sonra kalan alan tehlikeli çukurlar şeklinde bırakılmış, birer gölet

haline getirilmiştir.

-Tüm alanın bitki örtüsü yok edildiğinden tamamen erozyona açık hale getirilmiştir.

-Doğal çevre ve ekolojik sistem tamamen zarara uğratılmıştır.

-Kil için kamulaştırması yapılan alanlarda birkaç dönüm toprağı olanların tüm toprağı ellerinden

alınmış, bunlar yoksulluğa ve göçe zorlanmıştır. Önce kamulaştırdığı halde, daha sonra kil bulunmadığı gerekçesiyle bıraktığı narenciye bahçeleri için DSİ, bahçe sahibinin bu alanlarda narenciye üretimi yaptığını iddia ederek çiftçiden aynı yerin kamulaştırma bedelinin de üstünde miktarlarda ürün bedeli diye para tahsil etmesi anlaşılmamıştır.

-Türkiye'nin en verimli narenciye ve zeytin bahçeleri, susam, pamuk, mısır, sebze, sera alanları yok

edilerek özellikle narenciyede dışa bağımlı konuma getirilmek için zemin hazırlanmıştır.

-Yörede yeterli kalitede ve miktarda kil olmamasına karşın sürekli genişleyerek ilave kamulaştırma

yapılması, toprakların yüzeyden itibaren 1-2 metre derinliğindeki kısmının alınması anlaşılammıştır. Acaba bu alanlar daha sonra ihale yöntemi ile farklı amaçlara hizmet etmek için kil için bahane gösterilerek bilinçli bir kamulaştırmaya mı tabi tutuluyor sorusunu gündeme getirmektedir?

-DSİ yetkililerince Ege Bölgesinde kil sorunu olduğu, yeterli kalitede ve miktarda kil olmadığı

bilinmesine, bu nedenle Çine Barajında RCC yöntemi uygulanmasını kabul etmelerine karşın, istenilen kalitede ve miktarlarda kilin olmadığı Dalaman Taşlıburun, Dereköy mahallesi, Kürköyündeki birinci kalitedeki sulu tarım toprağını almakta karar vermeleri anlaşılammakta, dolayısıyla beraberinde bir çok şüpheleri getirmektedir.

-Baraj gövde dolgu malzemesi olarak kil yerine RCC yöntemi, Yatağan Termik santralinin külü

kullanılması gibi yöntemler var iken Akköprü barajında tercih verimli sulu tarım topraklarının kamyonlara yüklenerek taşınması yönünde kullanılmıştır.

-Özel mülkiyette bulunan bu alanlarda kil için etüt yapılmasına karşın 41000 dönüm alanı bulunan

Dalaman Devlet Üretim Çiftliğinde etüt bile yapılmamıştır.

-Kamulaştırma işleminde DSİ tarafından sadece satın alma yöntemi çiftçiye önerilmiş, yasa

olmasına karşın takas yöntemi önerilmemiştir.

-Tüm olumsuzluklar dikkate alındığında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapıma

devem edilen Akköprü barajı gövde dolgusunda kullanılmak üzere alınan Muğla ili Dalaman ilçesi Taşlıburun mahallesi ve Dereköy mahallesi toprağını kil amacıyla almak kamu yararı gözetmemektedir. Burada yapılan etütler hatalı ve yanıltıcı olup, bunun sonucunda verilen kamu yararı kararı dayanaktan yoksun ve kamu yararı götmemektedir.

TMMOB
Jeoloji
Mühendisleri Odası
Yöne
tim Kurulu

TÜRKİŞ / Petrol İş Sendikası ile birlikte Enerji sektöründeki yasal düzenlemelerin yönelik olarak Ankara’da bir günlük sempozyum düzenlenmiştir. Seydişehir alüminyum tesislerinin özelleştirilmesine yönelik karşı duruşta Özçelik-İş le ve Metalürji Mühendisleri Odası ile birlikte hareket edilmiş ve Seydişehire aktif katılım verilmiştir.

Dev Maden Sen Gökcesu işçileri ile dayanışma içinde olunmuş, Düzce Depremzede derneklerinin Abdi İpekçi parkındaki 72 günlük direnişine destek verilmiştir.

Bergama Ovacık altın işletmesinin son durumu metalürji kimya Çevre mühendisleri ile birlikte yerinde incelenmiş ve bir basın duyurusu ile kamuoyuna açıklanmıştır. Bergama ovacık köylülerinin Bakanlar Kurulunun prensip kararına tepkilerine destek verilmiş ve odamız mekanlarında köylülere ev sahipliği yapılmıştır.

Üst Örgütümüz TMMOB’nin de bileşeni olduğu Emek Platformu Çalışmalarına ve Eylemliklerine etkin katılım sağlanmış özellikle 1 Mart 2003 tarihinde Savaşa Hayır Mitinginde Örgütümüz anlamlı bir çoğunlukla temsil edilmiştir.

7. MÜHENDİSLİK VE MESLEKİ EĞİTİM KONULARINDAKİ ÇALIŞMALAR

Ülkemizde halen 27 üniversitede açılmış olan ve 6’sında gece öğrenimi sürdürülen jeoloji mühendisliği eğitiminin, uluslararası standartlara ve ülke ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi, doğal afetlere kaynaklık yapan jeolojik risklerin ve afet zararlarının azaltıcı önlemlerin yer aldığı eğitim programlarının ilk ve lise öğreniminde verilmesi, meslek içi ve kamuoyu eğitimine yönelik projelerin oluşturulması gibi geniş bir yelpazede ele alınan eğitim başlığı altındaki konuların bir çalışma döneminde sonuçlandırılması elbette mümkün değildir.

Bu dönem içinde konuya yönelik çalışmalar ilgili komisyonların oluşturulması ve verilerin derlenmesi düzeyinde sürdürülmüştür. 56. Kurultay sonrasında tüm Jeoloji Mühendisliği Bölüm Başkanları ile eğitim, akreditasyon, mühendislik

eğitim programları vb konularında planlanan “Eğitim alıştayı” 19-21 Haziran 2003 de Ürgüp’te gerçekleştirilmiştir. alıştay öncesinde tüm üniversitelerimiz ile yazışmalar yapılarak görüş ve öneriler alınmış ve bu öneriler üzerinden gündem oluşturulmuştur. Üniversitelerin Jeoloji Mühendisliği Bölüm Başkanları ve Oda buluşması Odamız tarihinde ilk kez gerçekleştirilmiş olup meslek kamuoyumuzun büyük ilgisini çekmiştir.

alıştay sonunda hazırlanan sonuç bildirgesi (EK-2) Odamız web sayfası ve haber bülteni aracılığıyla üyelerimizin bilgisine, üniversitelerimiz ve ilgili kurumlar aracılığıyla da tüm meslek kamuoyuna sunulmuştur. alıştay, jeoloji mühendisliği eğitim konusunda önemli kararların çıktığı bir platform olmuştur. Eğitim alıştayı bant çözümleri tamamlanmış olup baskıya hazır durumdadır. Bu alıştayda yapılan sözlü sunumlar aşağıdaki gibidir.

Türkiye’de Jeoloji Eğitimi ve Sorunları-Engin MERİÇ

Sayın Başkan, değerli bölüm başkanları ve çok kıymetli izleyiciler; ben sık sık toplantılara katılırım, pek kaçırmam. Ama burada emekli bir öğretim üyesi olarak Türkiye çapındaki bir toplantıya ilk defa katılıyorum. Bu nazik davetlerinden dolayı başta Sayın Aydın elebi’ye, tüm Oda yetkililerine teşekkür ederim.

Bir kez daha Sayın Belediye Başkanım söyledi. Yakın bir geçmişteki öğrencimiz burada Ürgüp Belediye Başkanı olarak karşımıza çıktı, pek çok eski öğrencilerimiz var, profesör oldular, bölüm başkanları burada olduğuna göre, bölüm başkanı oldular, bunlar insana gurur veriyor ve Emekli Sandığına göre benim 44 yıllık, resmi olmayan duruma göre 46 yıllık bir eğitim tecrübem var. Çünkü üçüncü sınıfta yardımcı asistan olarak işe başladım ve dolayısıyla üniversitelerdeki birtakım özellikleri eğitim konusunda veya diğer durumları yakinen izleyebildim.

İsmet Bey benden konuşma metnini yazılı olarak istemişti. Orada 26 bölüm diye soru işareti koydum; ama yanılmadığım doğru, hakikaten Türkiye’de 26 bölüm var, dolayısıyla çok şükür 27-28 olmadı. İki sene önce kurultay açılışında yaptığım konuşmada olduğca yüksek sayıda öğrencinin bölümlere alındığını ve ikinci öğretim olarak bizleri olduğca fazla üzen bir durumun bu sayıyı gittikçe abarttığını ve 1 400’e yakın öğrencinin her sene eğitime başladığını belirtmiştim; bu sayı değişmedi, belki arttı. Sayın Yılmaz gayet iyi bilir, uzun bir uğraş verdik ve ikinci eğitimi kaldırdık. Ama bugün hâlâ yaklaşık 10 civarında üniversitede ikinci eğitim devam ediyor.

Halen ölkemizdeki 24 üniversite’de Mühendislik veya Mühendislik-Mimarlık fakülteleri bünyesinde açılmış bulunan ve büyük bir kısmı üniversitelere alınacak

öğrenci kontenjanını arttırmak amacı ile yeterli öğretim üyesi ve fiziksel imkanlar düşünülmeden eğitime açılan 26? adet Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nün varlığı nedeniyle mesleğimizde adete bir enflasyon yaşanmaktadır.

Önce düşünülmesi gerekir ki Türkiye'nin bu kadar çok Jeoloji Mühendisi'ne ihtiyacı varmıdır? Bu sorunun cevabının “**Hayır**” olduğunun yıllardan beri bilinmesine karşın, özellikle yeterli imkanlara sahip olmayan bazı üniversitelerde siyasi ve maddi amaçlı olarak İkinci Öğretimin de açılması bu düşüncemizi daha da kuvvetlendirmektedir. 2001 yılındaki bilgilerimize göre üç büyük şehirde jeoloji eğitimi veren Ankara ve Dokuz Eylül üniversiteleri dışında 7 üniversitede daha örgün öğrenim dışında ikinci öğretim yapılmaktadır. Yine 2001 yılı verilerine göre örgün öğretimde kontenjan miktarı 890, ikinci öğrenim kontenjanı ise 395'dir. Günümüzde ise bazı üniversitelerdeki Jeoloji Mühendisliği bölümlerine henüz öğrenci alınmamış olmasına karşın bu sayının dahada artmış olduğu kesin bir gerçektir. Ohalde çeşitli il merkezlerinde veya ilçelerde yeterli olmayacağı kesin bir şekilde bilindiği halde devamlı olarak bölüm açılmasına ne zaman dur denilecektir?

Durumu; öğretim üyesi sayısı, ortak program uygulaması, fiziksel imkanlar, malzeme ve donatım olarak dört farklı konuda değerlendirebiliriz.

2001 verilerine göre 24 Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nde 118 Profesör, 92 Doçent ve 132 Yardımcı Doçent görev yapmakta idi. Aradan geçen süre içinde bazı vefatların olması ve bir kısım Profesörün yaş haddi nedeniyle emekliye ayrılmasına karşın, tüm Türkiye'de olduğu gibi bazı doçentlerin profesör olması nedeniyle Profesör sayısının arttığı ve Doçent'liğe yükseltme kriterlerinin ülke çapında zorlaştırılmasından ötürü Doçent sayısında büyük bir artış olmadığı ve ancak Yardımcı Doçent sayısının kısmen de olsa olumlu yönde değiştiği düşünülür. Ancak durum şudurki, tüm üniversitelerimizde olduğu gibi Jeoloji Mühendisliği bölümlerinde de profesör sayısının artışı ülkemizdeki jeoloji eğitiminin güncel koşullara bağlı olarak olumlu yönde geliştiğini kanıtlamaz.

İkinci konu ülkemizdeki tüm bölümlerde ortak bir programın uygulanmamasıdır. Farklı bölümlerde gerek mecburi dersler ve gerekse bir kısım seçmeli dersler konusunda bir paralellik yoktur. Yine ders saati ve ortak olması gereken derslerin farklı yarıyıllarda programa konulmuş olması, özellikle yatay geçişlerde büyük bir sorun yaratmaktadır.

Yeni açılan bölümlerde bina ve buna bağlı olarak yeterli hacim imkanı olumsuz yönde sonuçlanmaktadır. Yakın bir zamanda öğrenime başlayan bir taşra üniversitesinde yardımcı doçentler iki kişi bir odada oturmakta, araştırma görevlileri ise laboratuarda çalışmaktadırlar. Buda genç bilim adamı ve adaylarının kendilerini geliştirmeleri konusunda olumsuzluk yaratmaktadır. Keza eğitimle ilgili olarak yeterli dersane ve laboratuvarların eksikliği de aynı sonucu vermektedir.

Jeoloji eğitiminde en önemli konu olan malzeme ve araç eksikliği eğitimi yetersiz kılmaktadır. Gerek mikroskop, gerek tahta kristal şekilleri ve gerekse kayaç, mineral ve fosil örnekleri'nden yoksun bir bölümde eğitimin yeterli olması mümkün müdür? Bütün bunlar üzerinde durulması gereken çok önemli konulardır ve maalesef bu eksiklikler hiç dikkate alınmadan bir veya birkaç öğretim üyesi ve

küçük bir hacimle yeni bölümler adeta mantar biter gibi ortaya konulmaktadır. Yine, öğrencilerin staj ve harita kampı ile bitirme ödevleri konusunda üniversiteler arasında bir ortak programın olmaması öğrencilerin aleyhine gelişmektedir. Dersin- teorik bilginin, uygulama ile pekiştirilmemesi, mezuniyet sonrasında da olsa ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Dolayısı ile diplomasının verdiği yetkiyi kullanacak bilgi ve yeterlilikle sahip olmayan mühendislerin sayısı gittikçe artmaktadır.

Üzülerek belirtmek isterimki, başta Profesör'ler olmak üzere öğretim üyelerinin, öğrencilerinin öğretim ve yetiştirilme konularında kaygı duymaları gerekirken, bazı kişiler ek ders ücretleri hesaplamalarında adeta uzman olup, bölüm içinde bilim adamlığı ile bağdaşmayan çirkin ve kirlili oyunların oyuncusu haline gelmektedirler. Özellikle yakın geçmişte I. Ü. Mühendislik Fakültesi'nde Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nde İkinci Öğretim'in kaldırılmasından sonra, bir diğer bölüm başkanına sizde ikinci öğretimi kaldırmıyormusunuz diye sorulduğunda alınan cevap şu olmuştur. Bölümde birçok arkadaş gece öğretimi ücretini dikkate alarak ev ve araba aldılar, bu konu ancak onların borçlarını ödemelerinden sonra düşünülür. Sizler bu cevabı ne şekilde yorumlarsınız sayın meslektaşlar?

Bukadar olumsuz yönden bahsedildikten sonra olumlu sonuçların alınabilmesi için nelerin yapılması gereklidir? Büyük bir tepki ile karşılaşacağımı bilmeme rağmen bu konudaki düşüncelerimi şu şekilde sıralanabilir:

1. Üniversitelerde öğrenim görme amacı ile her sene başvuruda bulunan 1.000.000 dan fazla öğrenci sayısını azaltmak ve bu öğrencilerin kalitesini yükseltmek amacı ile 1950'li yıllar ve daha öncesinde olduğu gibi Lise mezuniyetinde "**Olgunluk Sınavı**"nın getirilmesi şarttır.

2. Mevcut Jeoloji Bölümleri'nin bir kısmı, bölgesel özellikler dikkate alınarak birleştirilmeli, dolayısı ile varolan 26? bölüm sayısı azaltılmalı bu sayı asla 15'i geçmemelidir.

3. Sadece Jeoloji Mühendisliği mesleğinde değil, tüm Türkiye'de, Doçentlik Başvurusu'nda aranan gerekli kriterler gibi, Profesörlük Başvurusu için de ülke çapında kriterlerin belirlenerek en kısa sürede uygulamaya geçirilmesi ve Üniversiteler Arası Kurul'un bunu en kısa zamanda gerçekleştirmesi şarttır. Bu düşüncenin nedeni olarak halen üniversitemizde görev yapan en az 120-130 jeoloji profesörünün varlığına karşın, Doçentlik Jürilerinde görev alabilen profesör sayısının Üniversiteler Arası Kurul'ca ortaya konan kriterlere göre 30 kadar olmasıdır. Buda çok acı bir gerçektir.

4. En önemli konu ise tüm bölümlerde olduğu gibi Jeoloji Mühendisliği bölümleri'nde de herhangi bir kadrolaşma düşüncesine son verilmesidir. Gerek Dekan'lar ve gerekse Bölüm Başkanları için başlıca amaç bölümlerini bilimsel alanda ülke çapında ön plana çıkartmak olmalıdır. Bunun içinde yalnızca bilimsellik dikkate alınarak kuvvetli bir kadronun kurulması fikri ön plana alınmalıdır.

5. Tüm üniversitelerimizin, başkalarına ait çalışmalarını kendi tarafından üretilmiş gibi göstererek yayınlayan veya bunları yurt dışında sunan, kendi aralarında bir birlik kurup birbirlerinin isimlerini üretilen her çalışmaya dahil

ederek yayın sayısını çoğaltmayı amaç edinen zihniyetden kurtulması gereklidir.

6. Türkiye Cumhuriyeti üniversitelerinde, Profesör ve Doçent'ler “Sözleşmeli Kadrolar”da görev alırlarsa, üniversitelerin sadece maaş alınan bir kurum olmadığı, sözleşmelerinin yenilenebilmesi ve buldukları konumu koruyabilmek için için gerekli çabayı göstermek zorunda olduklarını belki anlayabilirler. İşte o zaman üniversitelerimizde bilimsel alanda hakiki bir üretkenlik ortaya çıkar. 12.000.000'in üzerinde profesör'ün bulunduğu ülkemizde, Üniversiteler Arası Kurul kararı gereğince, çok sıkı olmayan vasat kriterler gözetilerek Doçentlik Jürileri'nde jüri üyesi olmaya hak kazanan öğretim üyesi sayısı 1.500'ün bayağı altında ise, bunun başlıca nedeni kendilerini bilimin dışında tutan öğretim üyeleridir. Bunun en güzel kanıtı da, üniversitelerimizde bir kişinin çalışıp, üç kişinin oturduğunun kesin bir şekilde belirlenmiş olmasıdır.

Yukarıda değindiğim gibi bu düşünceler birçok kişi tarafından tepki ile karşılanacaktır. Türkiye üniversitelerine resmi olarak 44 yıl hizmet veren bir öğretim üyesi olarak yaşadıklarımı ve gördüklerimi bu toplulukta sizlere aktarmayı bir görev olarak kabul ediyorum, ülkemizin geleceği için bu kötü alışkanlıklardan en kısa zamanda kurtulacağımızı düşünerek konuşmama son veriyorum.

Akademik Unvan ve Yükselme Sorunları-Mahmut MUTLUTÜRK

Süleyman Demirel Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü-İSPARTA

Akademik çalışma hayatının başlangıç noktası Yüksek Lisans ile olmaktadır. Lisansı bitiren bir kişi kendi meslek yaşantısındaki akademik olarak uzmanlaşacağı Anabilim Dalını seçer ve seçtiği Anabilim Dalında çalışmalarına başlar. Doktora ise Yüksek Lisans yapılan Anabilim Dalında özel bir konuda yapılan çalışmadır ve kişinin Akademik hayatı (Yardımcı Doçentlik, Doçentlik, Profesörlük, Jüri Üyelikleri, Danışmanlıkları vb) bu doktora konusu etrafında şekillenmektedir. Böyle bir başlangıç yapabilmek için Yüksek Lisans'ta lisans not ortalaması, LES, ÜDS yada KPDS sınav puanları, Doktorada, yüksek lisans not ortalaması, LES, ÜDS yada KPDS sınav puanlarının istenilen şartları sağlamış olması gerekmektedir. Bu şartları sağlamayan kişilere sen lisans üstü programa giremezsin ve akademik hayata başlayamazsın denilmektedir. Bu şekilde yapılan bir seçmenin sakıncaları şu şekilde sıralanabilir, **Not Ortalaması**; Telafi edilmesi mümkün olmayan bir değerlendirme kriteridir. Örneğin geçme notunun 50 olduğu bir dönemde 59 not ortalaması ile mezun olan bir kişi, aynı okulda geçme notunun 60'a çıkarılması ile, lisans üstü barajda 60 olacağından, akademisyen olamaz, geriye dönüp ortalamasını da düzeltme şansı yoktur. - LES; LES sınavına girenlerin bile bir anlam veremediği, kişinin alan bilgisini ölçme ile ilgisi olmayan ÖSS benzeri bir sınavdır. Ayrıca aynı üniversite içinde lisans üstüne müracaatta her bölümden istenilen puan aynıdır. **ÜDS, KPDS**; Yabancı dilin akademik hayatta yararlılığı ve gerekliliği birbirine karıştırılmaktadır. Yabancı dilin akademik hayatta yararlılığı tartışılmazdır. Ancak gerekli ise şekli ve derecesi tartışmalıdır.

Yukarıda saydığımız üç temel kriterin üçünün de sakıncaları açıkça görülmektedir. Bu kriterleri hararetle savunan üniversite yönetimleri, bunlar olmazsa olmaz diyen üniversite yönetimleri, bir takım oyunlar ile kriterlerin hiç birisini sağlamayan kişileri üniversiteye Öğretim Görevlisi olarak almaktadırlar. Bu çarpık durum açıkça gazete ilanları ile pervasızca yapılmaktadır. Temel derslerdeki ihtiyaçların karşılanabilmesi amacı ile oluşturulmuş olan Öğretim Görevlilikleri başka amaçlar için kotu bir şekilde kullanılmaktadır.

Yardımcı Doçentliğe atanmak için ise doktorayı tamamlamak, ÜDS yada KPDS den ve her üniversitenin belirlemiş olduğu yayın ve benzeri faaliyetlerden yeterli bir puan almak gerekmektedir. Burada yüksek lisans ve doktora istenen dil belgesinin yeniden istenmesi anlaşılmaz ve tartışmalı bir konudur. Müracaatta niteliği, adı değiştirilerek kaç kere sunulduğu, nerelerde, hangi kurullardan geçerek basıldığı belli olmayan sadece belli bir puan karşılığı olan makale bildiri ve faaliyetlerin puanlaması yapılarak belli bir barajı aşması yeterli görülmektedir.

Akademik unvanlarda en karmaşık ve sık sık değiştirilen aşama Doçentliktir. Son durumda Doçent olabilmek için, SCI' ya giren dergilerde belli bir sayıda (en az 3) yayın yapmış olmak, ÜDS yada KPDS den belli bir puan almış olmak, YÖK'e müracaat etmek ve kurulacak jüriden yayınlardan yeterli bulunmak sözlü sınavdan başarılı olmak gerekmektedir. Doçentlik kadrosuna başvurabilmek için de benzer işlemleri müracaat ettiğiniz üniversitede tekrarlamamız gerekmektedir.

aralarında kararlaştıracakları bölgesel geniş katımlı, bilimsel ağırlığı olan sempozyumlar düzenlemelidirler. Geçmişte herkesin o yıl içinde yaptığı çalışmaların heyecan ile sunulduğu, tartışıldığı Türkiye Jeoloji Kurultaylarının da bütün Jeoloji Mühendisliği Bölümleri tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Doçentlikte Üniversitelerarası Kurul, ülkemizdeki bilim adamlarını ve yayın organlarını yetersiz görüp SCI yi esas almaktadır. Bu yayınları tamamlayan kişilerin yayınlarını kendisi bir jüri kurup tekrar incelemektedir. Bu oldukça çelişkili bir durumdur. Üniversitelerarası Kurul, ya ben kendi bilim adamlarımı yeterli görüyorum koşulsuz bütün yayınlarını inceleyip değerlendireceğim demeli, yada SCI da yeterli yayınları olanlardan başka bir koşul aramayacağım demelidir. Bu nedenle, Doçentliğe yükseltilmeye Üniversitelerarası Kurul tarafından Anabilim Dallarına göre yayınlanan periyodik dergilerde çıkan makalelerin esas alınması gerekmektedir. Bu derginin yayın kurulu ilgili anabilim dalında sınav komisyonu üyesi olmaya hak kazanmış, o anabilim dalında yeterliliğini kanıtlamış öğretim üyelerinden oluşmalıdır. Bu şekilde doçentlik sınav komisyonu da SCI da yayınlanmış yayınları yeniden iyi güzel olmuş şeklinde tasdik eden yada beğenmeyen bir kurul olmaktan çıkarılmış olacaktır. Böylece yayınların yeterliliği sınavdan önce dergide yayınlanması aşamasında değerlendirmiş ve sınav komisyonu üyelerinin de objektifliği ortaya çıkmış olacaktır. Periyodik dergilerin Üniversitelerarası Kurul tarafından yayınlanması pratik olarak mümkün olmayacağından, yayın işlerinin değişik üniversiteler arasında pay edilmesi gerekli olacaktır. Bunun pek çok pratik faydalan bulunmaktadır.

Birincisi, her üniversitenin her konuda ayrı bir dergi çıkarması gibi bir konu ortadan kalkacaktır. İkincisi ülkede o anabilim dalında kimlerin hangi çalışmaları yaptığı, hangi konular ile uğraştığı herkes tarafından bilinmiş olacaktır. Yüksek Lisans ve doktora çalışmaları ise Enstitü organında değerlendirilebilir. Ancak mutlaka Yüksek Lisans ve Doktora çalışmaları yayınlanmalı ve yayın haline gelmeden kesinlikle unvanlar verilmemelidir.

Yeni Mezunların İstihdam ve Mesleğe Uyum Sorunları-Zeynep Özlem Ozan

Hacettepe Üniversitesi 2001-Ocak mezunu Jeoloji Mühendisiyim. Konuşmama, 30. Bilimsel ve Teknik Kurultayında 25 Şubat 1976 günü düzenlenen "Türkiye'de Temel Jeoloji Eğitimi ve Sorunları" konulu açık oturumdan bahsederek başlamak istiyorum. 1976 yılında 7 üniversitede temel jeoloji eğitimi yapılmaktadır. (1968 HÜ.Müh. Fak. .Jeo. Muh. Böl / 1973 Ege.Ünv. Müh. Fak. Jeo. Müh. Böl/1967 Ege.Ünv. Fen Fak. Jeo Böl./1965 Ktü. Yer Bilimleri Fak. Jeo Böl, 1965 A.Ü. Fen Fak. Jeo. Böl, 1963 Odtü Müh. Fak. Jeo. Müh. Böl,1961İtü Maden Fak. Jeo Müh. Böl.,1947 İü Fen Fak. Jeo. Enstitüsü) Toplam öğrenci sayısı 1563 ve her yıl ortalama 152 yerbilimciye Geolog ve/veya jeoloji mühendisi) diploma verilmektedir. Bu açık oturumda; Türkiye'deki temel jeoloji eğitimin düzeyi, kur programlarda birlik sağlanamaması yetersiz kütüphane, laboratuvar, yetersiz staj olanakları üniversitelerle, uygulayıcı kuruluşlar arasında işbirliği sağlanamaması en önemlisi bölüm sayısı ve mezun olan öğrenci sayısının bugünle kıyaslandığında hayli az olmasına rağmen; Türkiye'nin, jeolojinin değişik dallarında gereksindiği eleman sayısı nedir? Yakın gelecekte ne düzeyde olacağının saptanmaması, öğrenci sayısı artıka eğitimdeki niteliğin düşmesinin kaçınılmaz bir sonuç olacağı ve gereksinmenin çok üstünde ise bu durumun yakında diplomalı işsizler sorununu ortaya çıkaracağı gibi toplam 21 sorun ortaya konmuştur.

Sonuç olarak da Türkiye'deki temel jeoloji eğitimine ilişkin gerçek sorunların tartışıldığı bu oturumun , bu sorunların çözümüne yönelik yapılacak çalışmalar için ilk adımı oluşturmasının ve bu çalışmalara ışık tutmasının **umulduğu belirtilmiştir.** (Kasapoğlu, 1976).

Bu oturumdan 17 yıl sonra; 1993 yılında Kemal Türelinin "Mesleğimizin Geleceği ve İşsizlik Sorunu" adlı çalışmasında;

- üniversitelerde açılan bölüm sayısının 7'den 12 ye alınan öğrenci sayısının 860 çıktığı
- jeoloji mühendisliği disiplininin ÖSYS tercih formlarında 6-12. sırada tercih edildiği, yani bilerek tercih edilmediğini,
- 1974 jeoloji mezunları arasındaki işsizliğin %0 dan 1992 yılında bunun %50 oranlarına çıktığını ve her 100 kişiden sadece 17-22 kişinin mesleğini yapabilmekte olduğu ortaya konmuştur.

1976'dan itibaren araştırdığım ve zamanın kısıtlı olmasından dolayı değinemediğim tüm kaynaklarda üniversitelerdeki sorunlar, öğrenci ve mezun sayısı ile ilgili aynı sorunlar dile getirilmiştir. Ne yazık ki bu sorunların çözülmesi sadece **umulmuştur** ki, bugün 1976 dan tam 27 yıl sonra üniversiteler de açılan bölüm sayısı 7'den 28'ze, alınan öğrenci sayısı 152'den 1385 yükselmiştir.

Jeoloji mühendisleri Odasına kayıtlı 9167 jeoloji mühendisi vardır. Elde ettiğimiz sonuçlara göre 3170 tanesi kamu kuruluşlarında, 3367 tanesi serbest, 589 kişi işsiz olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan 2041 tanesi ve odaya üye olmayan jeoloji mühendisleri hakkında bilgi edinilememiştir.

Üniversitelerin ve açılan jeoloji mühendisliği bölümlerinin sorunlarının bölüm başkanlarımız olarak biliyorsunuz. Ben, benimle birlikte veya daha önce mezun olmuş ve olacak binlerce meslektaşımın durumunu ve yaşadığı sorunlarını sizlere anlatmak için buradayım.

Gazi Üniversitesinde 33.680 bin öğrenci üzerinde yapılan "Üniversite Gençliği2001" araştırma sonuçlarında da görülebileceği gibi

Bizler çoğunluğu memur, serbest meslek, işçi, ve işsiz olan,

%75 nin lise ve çoğunlukla lise altı eğitilmiş olduğu

ağırlıklı olarak toplumun orta sınıfından %20 sinin orta-alt ve alt sosyoekonomik düzeylerin oluşturduğu ailelerden geliyoruz.

Türkiye'de emeğiyle geçinmeye çalışan ailelerimiz, bizlerin üniversite eğitimiyle yaşamımızdaki refahın ve kalitenin artacağına inandılar. Bizleri de inandırarak her türlü maddi ve manevi sıkıntıya rağmen üniversiteyi bitirmemizi ve diploma sahibi olmamızı sağladılar.

Eğitimimize ve elimizdeki mühendislik diplomasına güvenerek, geleceğimizden umutlu olarak gerçek hayata adım attık.

Jeoloji mühendisliğinin ağırlıklı olarak çalıştığı; MTA.DSİ, İller Bankası,EİE vb. kamu kuruluşlarında küçülmeye gidildiği, 2002 yılı IV döneminde toplam istihdam geçen yılın aynı dönemine göre sanayi sektöründeki payının %19,5 den %18,9'a, inşaat sektöründeki payın ise %4,8 den %4,78 e düştüğü, öte yandan geçen yılın aynı dönemine göre eğitilmiş gençler arasında işsizliğin %11.1 artarak %30 lara ulaştığı işsizliğin milyonlarla ifade edildiği (DİE) bir Türkiye ile yüz yüze geldik.

Önümüze iş imkanları olarak sigortacılık, sekreterlik, satış danışmanlığı, pazarlamacılık, güvenlik görevlisi vb sürekliliği olmayan eğitimimize ve beklentilerimize uymayan işlerle karşılaştık.

Jeoloji Mühendisi olarak ; su arama-kullanma belgesi çıkartılması, zemin etüdü firmaları, ÇED raporu hazırlayan, çeşitli şantiye şeflikleri gibi işlere , bürolara ve inşaat firmalarına giren sınırlı sayıdaki meslektaşımız da oldu. Kendi mesleğimizi yapmanın gururunu taşıyarak şanslı olduğumuzu düşünerek işe başladık.

Büyük bir çoğunluğumuz deneyimsizliğimiz ve işsizlik sorunu kullanılarak; Sigortasız, düşük ücretli, ücretini düzenli alamama, bilgi ve deneyimlerin aktarılmaması gibi kötü çalışma koşullarında çalışmaya, Aynı işyerinde eşit sorumluluğu ve koşulları paylaştığı diğer mühendislerden daha düşük ücret alması meslek ayrımlarıyla karşılaşma, Başkalarının hazırladığı raporlara imza atmaya, Yanlı ÇED raporu hazırlamak vb etik dışı davranışlarda bulunmaya zorlandık.

Özel sektör dışında devlette ne olursa olsun mantığıyla lise mezunlarına ait memur kadrolarına, hatta Sincan f tipi cezaevinde infaz koruma memurluğu gibi eğitimiyle hiç ilgisi olmayan kadrolara yerleşen meslektaşlarımız oldu.

Bu koşullara dayanamayıp ayrıldığımız yada mezun olduğumuzda işe giremediğimiz zaman işsizliğin sadece ekonomik boyutunu değil sorunun çok daha önemlisi, işsiz kalan kişilerde yarattığı korku, fiziksel ve ruhsal sağlığın bozulması, toplumun değer yargılarının yitirilerek ortaya çıkardığı ümitsizlik, yoksulluk ve toplumsal dayanışmanın bozulması gibi psikolojik boyutunu da yaşıyoruz. Ayrıca İstihdamda işsizlik, yada bir işte çalışır görünürken işsiz olanların sorunu, kendisini düşük gelir, yoksulluk ve çalışmasına rağmen asgari gelir sağlayamama şeklinde göstermektedir. (Ç.Kocatepe, E.Ö Çelik, A.Savaş, T.Kalyoncu, U.Yıldız) Sorumlusu olmadığımız ama tüm ekonomik ve psikolojik sorunlarını bizler ve ailelerimizin yaşadığı mesleki onurumuz, ideallerimizin, geleceğimizin ayaklar altına alındığı bir dönem yaşıyoruz. Jeoloji eğitimi ve mezunlarının yarının, dününden ve bugününden çok daha iyi koşullarda olabilmesi için "Jeoloji Mühendisliği Eğitimi Çalıştayı" n dan beklentimiz; Temel jeoloji eğitimi ve bölümler arasındaki müfredatta birliğin sağlanamaması, Türkiye'nin jeoloji mühendisi gereksindiği eleman sayısı ve gelecekte ne düzeyde olacağına saptanamaması gibi 1976 da Türkiye'de Temel Jeoloji Eğitimi ve Sorunları adlı açık oturumda saptanan" ve 27 sene boyunca katlanarak artan bu sorunların sadece çözülmesinin umulmakla kalınmaması. Yeterli temel jeoloji eğitimi almış, araştırma ve gelişmeye, teknolojiye açık, çalışacağı özel ve kamu kuruluşlarının beklentilerine cevap verebilen, mezun olduğunda işsizlik korkusu çekmeden mesleğini en iyi şekilde temsil edecek jeoloji mühendislerini yetiştirmek ve Mesleğimizin daha iyi tanıtılması yeni istihdam alanlarının açılması ve var olanların genişletilmesi için gereken adımların saptanarak ve ilk adımın bu çalıştayda atılmasıdır.

Teşekkür ederim.

KÜRESELLEŞTİREMEDİĞİMİZ JEOLJİ MÜHJENDİSLİĞİ EĞİTİMİ- Mesleki Uygulamalar ve Karşılaşılan Sorunlar-Tahir ÖNGÜR

Küreselleştiği varsayılan bir dünya toplumu ve küreselleşmeyi bir çok olumsuz yanıyla duyumsayan az gelişmiş ülkelerin belirginleştiği bir dönemdeyiz. Yüzelli yıl kadar önce başlayıp Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürmüş olan bir küreselleşme daha yaşanmış. Ticaret serbestleştirilmiş, sermaye serbest dolaşabilmiş, finans tekelleşmiş ve serbest dolaşabilmiş; ama, ne düz ne de eğitilmiş emek gücünün serbest dolaşımına izin verilmemiş ve o küreselleşme atağı "akim" kalmış. Şimdi

gelişen bilişim ve ulaşım teknolojisinin de etkisi ile bir küreselleşme atağı daha yaşanıyor. Yine, sermayenin serbest dolaşımının önündeki tüm engeller temizlenmeye çalışılıyor. Bu kez finans kapitalin dolaşım serbestliği alabildiğine. Ulus devletler çözülüyor, kamunun ekonomideki yeri yok ediliyor, ekonomi ve toplumsal yaşamı denetleyen kurallar uluslararasılaştırılıyor. Küreselleşmeyen tek şey yine emeğin serbest dolaşımı. Bundan, Dünya Bankası uzmanları bile yakmıyor. Ama, gelişmiş ülkelerin kapıları göçmenlere ve göçmen emeğe sıkı sıkıya kapalı. Jeoloji Mühendisleri de, Kanada'ya, Avustralya'ya, ABD'ne gitme düşü ile sınavlara, sıralaca giriyor. Geleceğin daha iyi olacağını söylemek ise gerçekten olanaksız. Sayısı otuza yaklaşan Jeoloji Mühendisi eğitimi veren Üniversite bölümlerinin eğitim programları tam YÖK'ün güdümünde birörnekleşti derken; herkes birbirine benzer mühendis, yüksek mühendis oldu derken; şimdi de ABED ile denklik arayışı birbirine benzemez mühendisler üretme olasılığını gündeme getirdi. Kısa bir süre sonra temel jeoloji eğitimi almamış ya da bu açıdan çok zayıf yetiştirilmiş olan, ama inşaat, elektrik ya da tesisat mühendisi kadar mühendis olan (Jeoloji) Mühendisleri; bir yanda da her konuda ders almış, mühendisliği ABED tarafından yeterli görülmediği için uluslararası alanda mühendis sayılmayacak olan, ama bizim ülkemizde yerbilimlerine ilişkin her alanda her hizmeti verebileceği varsayılan (Jeoloji)(Mühendisleri). Bunlar aynı Oda'da nasıl örgütlenecekler, uluslararası projelerde hangileri çalışabilecek, kimler yurt dışında çalışabilecek, kimlere kamu görevi verilebilecek, ücretler nasıl farklılaşacak, vö? Yetmedi, GATTs ile bütün dünyaya dayatılan hizmetlerin serbest dolaşımı düzenlemeleri karmaşaya yepyeni ve derin bir boyut daha getirdi. GATTs gereği bütün sektörlerini hizmetlerin her türünün serbest dolaşımına açmak zorunda kalacak olan az gelişmiş ülkeler meslek unvanlarının, eğitimlerinin, denkliklerinin yeniden tartışılmasını ve gelişmiş ülkelerinkilere eşleştirmek zorunda kalıyor. Üstelik, Mart 2003 sonuna kadar hangi sektörlerde ne oranda serbest dolaşıma açılacağını ve dünyanın neresinde hangi sektörlerde ne oranda serbest dolaşım hakkı istediğini bildirmek zorunda olan ülkeler arasından bizimki en bonkör davrananı oldu. Hiç bir ülkenin ulaşmadığı bir oranla, kendi ülkesindeki hizmet sektörünün yarıya yakını serbest dolaşıma açmayı taahhüt eden ülkemiz, bunun karşılığında kendi serbest hizmet sektörünün önünü açacak geniş görüşlülükte isteklerde bulunamadı. Bu gelişme Jeoloji mesleği alanında iki olumsuzluğu gündeme taşıyor. Öncelikle, özellikle proje ve yüklenicilik ile ilgili hizmetler, bütün uzantılarıyla gelişmiş ülkelerin firmalarına açıldığında onların bizim mühendislerimizi çalıştırmak yerine kendi mühendislerini ülkemize taşıyacağından kuşku duymamak gerekli. Bir de, bizim eğitim programlarımızın ürünü olan Jeoloji Mühendislerimizin uluslararası alandaki meslektaşlarıyla nasıl denkleştirileceği sorunu taşıyacak gündeme. Bırakın dünden bu güne taşıdığımız yetersizlikler ve sorunları aşmayı, şimdi tırmanacağımız birkaç yüce dağ çıkıyor önümüze. Üniversitelerimizde ne yetiştireceğiz, Jeolog mu, Mühendis mi? Hangisi toplumsal yaşamda hangi hizmetlere girebilecek? Yetkileri nasıl dağıtılacak? AB'ne girerken Jeoloji Mühendislerimiz "Avrupa Jeologlar Birliği"ne üye olup Avrupa Jeologu'nu olacaklar; yoksa, TMMOB'nin üyesi olacağı Mühendisler Birliği'ne girip Mühendis mi olacaklar? Unuttuk sandığımız çözülmemiş sorun yeniden gündeme gelecek. Üyeliği pek çok meslektaşımız için zorunlu olmaktan çıkardığımız JMO, dünya ülkelerindeki benzerleri gibi yetkinliği, yetkinliğin sürdüğünü, uzmanlığı sınavan, değerlendiren, belgelendiren bir yetke

durumuna gelebilecek mi? Bunu sağlayamazsak, yetkinliği, yetkinliğin sürdüğünü, uzmanlığı sınavan, değerlendiren ve belgelendiren meslek kuruluşları da gelişmiş ülkelerden mi bulunacak? Yakın gelecekte (Jeoloji Mühendislerimizin önünde yabancılarla kıyasıya bir rekabet, unvanlarının tanınmaması riski, bir uzmanlık alanı seçmek ve bunun gerektirdiği ek eğitimler almak, dış hizmet pazarlarına çıkışta engellenmek, ülkemizde bugüne değin yetiştirilmiş çok sayıda meslektaşımızın haklarını kaybetmeleri tehlikesi, ve benzer benzemez sayısız sorun bekliyor. Bu kargaşayı az kayıpla atlatıp, başka mühendislik alanlarında benzeri görülmeyecek olan sorunları çözmek için Üniversite-Oda işbirliği kilit önemde. Hizmet alanlarının doğru ve ayrıntılı bir biçimde çözümlenmesi, meslek yaşamının bilgi ve beceri gereksinimi, uzmanlık alanlarının disiplinler arası ortak uzmanlık alanlarının iyi tanımlanması, "meslekte birlik" adına girilmiş bir örneklik çıkmazından geri dönülüp ayrı eğitim programları geliştirmek, meslek unvanlarını dünya standartlarına göre yeniden düzenlemek, daha bir çok görev bizi bekliyor. Bu konulardaki tartışmalar ertelendikçe, girilmesi kaçınılmaz olan karmaşa o denli derin olacak.

Forum başlayana kadar yapılan sunuşların, asıl bundan sonraki üretkenlik aşamasında yaşayacağımız tartışmalara ve çalışmalarına biraz kışkırtması gerektiğini düşünüyorum. Bildiri, sunum başlığından başlayarak, da öyle olmaya çalışacağım.

Jeoloji mühendisliği eğitimi de, bütün eğitim süreçleri gibi sonunda bir üretim çalışması. İnsanlara beceriler ve bilgiler kazandırarak, yeniden şekillendirerek onları varolan bir pazara sürüyorsunuz. Onlar, sonunda Sayın Özden kardeşimizin dile getirdiği gibi o meslek yaşamında çok ciddi sorunlar yaşıyorsa, belli ki eğitimde, o pazara yönelik olarak nicel ya da nitel birtakım sorunlar var. Kendi başına kurgularla, bilimin temel ilkelerinden de yola çıkarsa, ne kadar çağdaş yaklaşımlarla da yola çıkarsa, kendi içinde ne kadar mantıklı da olsa, eğitimin kendi başına ürettiği meslek becerisine sahip insanları süreceği pazarı göze almadan sürdürülmesi pek anlamlı değil. Sonunda önemli sorunlar yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. O nedenle, bu olaya bir de pazar açısından bakmak gerekli.

Eğittiğimiz, mezun ettiğimiz, jeoloji mühendisi olarak yaşamın içine sunduğumuz insanlar orada ne yapıyorlar? Kendilerinden ne bekleniyor da, onlar onun ne kadarını karşılıyor? Karşılamadıklarında ne tür sorunlar yaşıyor. Bunların, bugünkü konuşmalarda kaba çizgileriyle çıktığını düşünüyorum ve yarınki çalışmalarla kuşkusuz bu çok daha zenginleşecek. Ama olaya bir de içinde bulunduğumuz süreç açısından, yarın açısından bakmakta ciddi bir yarar var. Çünkü dünden bugüne köklü değişiklikler getirilen, köklü değişiklikler yaşayan toplumsal yaşamımız ve meslek yaşamımız; bugünden yarına çok daha hızlı değişikliklere gebe. Bunun birkaç unsuru var. Bu değişiklikleri, tümünü kapsayacak şekilde değerlendirmeye kalktığımızda, hepimizin ayrı ayrı oturup düşünüp kişisel tercihler değil, bize yol gösterecek olan. Doğrudan doğruya bize dayatılan ve kolay kolay da karşı koyamayacağımız anlaşılabilir bir küreselleşme sürecinin buraya nasıl yansıtacağı çok önemli.

Küreselleşme bugünün sorunu değil. Küreselleşme daha önce de dünya ekonomisinde, dünya toplumsal yaşamında iki kez; ikincisi ondokuzuncu yüzyıldan sonra, Birinci Dünya Savaşında sona erecek şekilde, 19. Yüzyılın ortalarında başlayarak yaşanmış bir süreç. Şimdi bunun üçüncüsünü yaşıyoruz. Özellikle ikincisinde sermayenin uluslararasılaşması, sermayenin serbest dolaşımı, az gelişmiş kapitalist ülkelere az gelişmiş ülkelere kolayca sermaye yatırımlarının yapılması, hammadde kaynaklarına kolayca el konulabilmesi, finans kapitalin serbestçe dolaşabilmesi hep sağlanmış; ama, o zaman ısrarla bir şeyde diretilmiş, eğitilmiş ya da düz emeğin dolaşımı bu serbestleşmeden yararlanamamış.

Dünyada sınırları kolayca aşır özellikle az gelişmiş ülkelere gelişmiş kapitalist ülkelere emek akışı, buna mühendisi de katabilirsiniz, gerçekleştirilememiş ve bir anlamda akim kalmış. Bugün de, iletişim ve yönetim olanaklarının hızlı artışıyla, bilişim olanaklarının hızlı gelişmesiyle çok daha hızlı ve daha önceki deneyimlerden de yola çıkan, kuramsal düzeyde de çok zenginleştirilmiş, donatılmış bir küreselleşme sürecinin içindeyiz. Tek başına küresel sermaye dünyanın bütününü bir küreselleşme çabası içinde yeniden şekillendirmeye çalışıyor. Burada da, bütün ülkelere dayatılan şey, kamu yatırımlarının artık durdurulması, kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, sermayenin sınırlar ötesinde gezmesinin önündeki bütün engellerin kaldırılması, pazarların serbestleştirilmesi, özellikle de acı örneklerini bizim gibi ülkelerin yaşadığı sıcak paranın-finans kapitalin serbest dolaşımı. Ama bugün de, yine bir önceki küreselleşme atağında olduğu gibi eğitilmiş ya da düz emeğin dünyadaki dolaşımı, göçmenlik, başka ülkelerde serbestçe çalışma, tek yönlü çalışıyor. Yine bizim ülkemizde, örneğin çok sayıda jeoloji mühendisi Kanada'ya, Avustralya'ya, Amerika Birleşik Devletlerine göç edebilmek için aylardır, yıllardır sıra bekliyor, sınavlara giriyor, paralar toplayıp paralar yatırmaya çalışıyor. Ancak, bunun tersinde bir başka süreç, biraz sonra değineceğim, GATTs süreciyle, bunun tersi için kolaylıklar sağlanmaya çalışılıyor. Bizim gibi ülkelerde gelişmiş kapitalist ülkelerin yetişmiş, özellikle eğitilmiş emeğinin, mühendislerinin serbestçe dolaşması, bu dolaşımın önündeki bütün engellerin kaldırılması isteniliyor.

Bugün de küreselleşmenin önündeki önemli engellerden biri bu. Kuşkusuz dayatmalarla bir yere kadar gidebilecek; ama iyice yoksullaşan, borç sarmalı içinde bütün ekonomisi yerle bir olan ülkelerin içinde iyice yoksullaşan, işsizleşen kitlelerin öbür ülkelere difüzyonunun, öbür ülkelerde yaratacağı bazı sorunların önüne geçmek son derece güç. Jeoloji mühendisliği açısından bu özel bir önem taşıyor.

Bununla, jeoloji mühendisliği yaşamımızın içinde bulunduğu sorunların daha da kötüleşmemesi mümkün değil. Bugünden yarıya, bunun da daha ağırlaşarak gelişeceğini düşünebiliriz. Biz tam da *“bugünlere kadar YÖK'ün denetimiyle, başlangıçta despotça olduğu eleştirileri yoğun bir şekilde gelişirken, son yıllarda biraz rasyonelleştiği varsayılan YÖK denetimiyle jeoloji mühendisliği eğitimimizi 30'lara varmak üzere olan, varacağı da anlaşılan jeoloji mühendisliği bölümlerinde birörnekletirdik, standardı yakaladık, az çok çağdaş bir eğitim düzeyini şekilsel de olsa sağladık”* derken; bugün içinde bulunduğumuz sürecin içinde, biraz sonra Sayın Göncüoğlu'nun ayrıntılarına gireceğini sandığım ABET

süreciyle, yeniden bir dağınıklık içine girme aşamasındayız. Kısa bir süre sonra Oda'mızın çatısı altında, bir özel kurum olan ABET'in kabul ettiği standartlara uymuş, mühendislik eğitimini uluslararası düzeyde, birbirine benzer düzeylere getirmeye yönelik bu değerlendirmeye uymuş olan üniversitelerde yetiştirilmiş ve ağırlıklı olarak mühendislik eğitimi almış, bazı eleştirilere göre temel jeoloji eğitiminde aksayan ve gündelik yaşamda da bunların sakıncalı sorunlarını yaşamaya neden olan bir eğitimden geçmiş "**jeoloji mühendisleri**"yle; geri kalan üniversitelerde, güçler neye yetiyorsa, kadrolar neye yetiyorsa, olanaklar neye yetiyorsa hemen hemen meslekle ilgili bütün mühendislik ve temel jeoloji derslerine verildiği, piyasaya salındığında da kendisinden istenilen her işi yapabileceği düşünülen "**jeoloji**" "**mühendisleri**"nden oluşan bir jeoloji mühendisliği toplumu olacağız. Bugün 9 bin olan jeoloji mühendisliği 15 bine geldiğinde bakacaksınız ki, 500, 1 000 ya da 1 500 tanesi farklı bir mühendis olacak; iş bulmada, uluslararası ihalelerde, uluslararası firmaların ülkemizdeki, biraz sonra değinmeye çalışacağım GATTS'la ilgili olarak uluslararası firmaların ülkemizde rahatça bulacakları çalışma ortamında tercih edeceği jeoloji mühendisleri olacak; bir de, ötekiler. Hangilerinin kullanacağı, hangilerinin istihdam edileceği, hangilerinin bunda ciddi, yeni güçlükler yaşayacağı belirsiz olan yeni bir ortama giriyoruz.

İki tür jeoloji mühendisliğimiz olacak. Bu daha jeolog-jeoloji mühendisi ayrımının ötesinde adı jeoloji mühendisi olan; ama farklı karakterlerde eğitimler almış olan iki tür jeoloji mühendisimiz olacak. Bugün bu piyasada yaşanan en önemli sorunlardan biri, farklı üniversitelerden mezun olan meslektaşlarımızın iş ararken karşılaştıkları eşit olmayan koşullar. Bazı üniversitelerden mezun olan meslektaşlarımız (varsa)çok kolaylıkla iş bulabilirken; özellikle, Anadolu üniversitelerinin pek çoğundan mezun olan gençlerimiz de, bunda çok daha fazla güçlükle karşılaşılıyor.

Erkek ve bayan jeoloji mühendisleri arasında yine benzer güçlükler yaşanıyor kuşkusuz. Dil bilen, bilmeyen; sürücü ehliyeti olan, olmayan; özellikle, serbest pazar ekonomisi içinde çalışan özel şirketlerde ya da kendi başına çalışma durumlarında, bunlar ağırlıklı etkenler oluyor.

Ancak, gelecekte asıl ciddi bir ayrım ABET sürecinden geçmiş üniversitelerden mezun olanlarla geçmemiş olanlar arasında olacak.

Ama bu yetmedi. Önümüzdeki asıl sorun, çok daha az bilinen, çok daha az önemsenen ve bilgisi yaygınlaşmadığı için de pek paylaşılmayan bir konu. Dünya Ticaret Örgütü 1994 yılında dünyada hizmetlerin serbest dolaşımıyla ilgili bir Anlaşma'nın gündeme girmesine karar verdi ve 1995 yılında çok sayıda ülke bu GATTS sürecine katılmayı kabul etti ve birtakım taahhütlerde bulundu. GATTS Anlaşması'nın temel ilkesi olarak bizim ülkemizde de bu bir ulusal yasaya dönüştürülerek bir hükümet önerisi ile TBMM'nden de onay gördü. Her ülkeden istendi taahhütlerin bildirilmesi istendi ve bu sağlandı. 1995 yılında iyice düşünülecek tespit edilmiş olan 10'un üzerinde hizmet sektöründen hangi alanların, aynı anlaşmaya katılan başka ülkelerin hizmet vericilerine bütünüyle ya da bazı kısıtlamalarla açılacağı konusunda taahhütler verilmesi istenmişti. 1995 yılında hemen bütün ülkeler, örneğin "ben postacılık sektöründe, şu şu konuları açacağım,

şu kayıtları koyuyorum, bu ülkelerden bu serbestleştirmeleri bekliyorum, verirse karşılığını vereceğim, ama bu yanda kurulacak şirketlerde şu özellikleri arıyorum; yahut turizm sektöründe şunu yapıyorum, bunu yapıyorum, ..” dedi. Bu arada inşaat, imalat ve mühendislik sektörü de bunlardan biri. Jeoloji mühendisliğinin de içinde yer aldığı bu sektörle ilgili de, bu tür taahhütlerde bulunuldu.

Az gelişmiş ülkelerin 1995 yılındaki taahhütlerde liberalleştirme ortalaması %16, bütün bu sektörleri o aşama için serbestleştirmek yolunda. Ama Türkiye dünyada bir başka eşi, örneği görülmeyen bir bonkörlük içinde, bu hizmet sektörlerinin tamamının yüzde 40’tan çoğunu açmayı taahhüt etti. Bazı kayıtlar koymakla birlikte, kayıt koyma konularında da son derece gevşek davrandı. Başka ülkelere beklentileri konusunda ise hemen hemen hiçbir şey istemedi. Bu çok önemli değil; çünkü bu anlaşmayla 10 yıllık bir süreç varsayıyordu, 10 yılın sonunda kaçınılmaz bir şekilde bütün sektörlerin bütün başka ülkelere açılması zorunlu. Ülkelere 10 yıllık bir sürenin tanınmasının nedeni kendi ekonomilerini, toplumsal yapılarını, eğitim yapılarını, altyapılarını yeniden yapılandırmaları ve buna hazırlıklı olmaları için o süreyi kullanmaları içindi. 10 yılın sonunda bu ülkelerin tamamı, o olgunluğa ulaşırsa bütün bu sektörleri bütünüyle eşit bir şekilde serbestleştirilmek zorunda.

Burada aranan koşullardan bir tanesi, bir başka ülkeden gelen hizmet sunucunun sizin ülkenizdeki çalışmasına getireceğimiz kısıtlamalar hiçbir zaman kendi ülkenizde aynı işi yapan, aynı hizmeti verenden daha fazla olmayacak. Anlaşmaya taraf olan öbür ülkelere herhangi bir yatırımcı, girişimci, firma sizin ülkenizde hiçbir kısıtlamaya tâbi olmadan şirket kurabilecek. Yabancı ülkelerin yurttaşları, iş aramak için bir yıl, 1,5 yıl, 2 yıl, hiçbir kısıtlamaya uğramaksızın ülkenizde dolaşabilecek. Kişiler tek tek gelebilecek, o firma kendi elemanlarını kendi ülkesinden ya da başka bir ülkeden, gittiği ülkeye yabancı bir ülkeden de rahatça götürebilecek. Bu konularda temel ilke kendi yurttaşlarınıza getirdiğiniz kısıtlamalardan daha fazlasını hiçbir şekilde o yabancıya getirmeme koşulunu kabul ediyorsunuz.

Söze kaldığında soyut, pek fazla bağlayıcı değil gibi görünen bu şey özellikle sektörlerin dağılımını ve 1995 raundunda değil se de, 2000 yılındaki görüşmelerde anlaşmaya eklenen “clustering”(salkımlanma) kavramıyla da birleştirdiğimizde ülkenin bütün ekonomik faaliyetini, bütün ekonomik yaşam alanını, bütün uluslararası girişimlere açmak zorunda kalmanızı getiriyor. Clustering’de, salkımlanmada gelen şu: örneğin, turizm sektöründe “tamam ben turizmi, açmayı kabul ettim, liberalleştiriyorum, serbestleştiriyorum” dediğiniz zaman turizmin dallandığı, turizme hizmet sağlayan başka sektörleri de, örneğin turist geldiği zaman meyve yiyorsa meyve dağıtımını ve üretiminiyle ilgili öbür sektörleri de onunla birlikte aynı düzeyde serbestleştirmek zorundasınız; ya da, turist oraya bir hava yoluyla geliyorsa, ulaşım da ayrıca serbestleştirilen sektörlerden biri olacak; ama, örneğin siz başka bir sektörde mühendislikle ilgili dalda hidrojeolojiyle ilgili hizmetleri “hayır, ben açmıyorum, kendi ülkemizin mühendisleriyle, sondajcıları çalışsın bu konuda” diye kısıtlamayla birtakım kayıplarla sabit bırakmış olsanız da turizmi dış pazara açtığınız için turistik otellerin su gereksinmesinin karşılanması için yapılacak bütün hizmetler turizmle birlikte serbestleştirilmiş olacak. Bununla ilgili ikinci bir aşama vardı; bu çok temel ilkelere biri GATT’S Anlaşması’nda

verdiğiniz ödünlere geriye dönüş şansınız yok. Hiçbir zaman verilmiş olan serbestleştirme kararlarından daha geriye gidemiyorsunuz. Ancak sizden o 10 yıllık süre içinde mutlaka tamamlanacak şekilde getirdiğiniz kısıtlamaların kaldırılması isteniliyor. Siz de başka ülkelerden bazı isteklerde bulunabiliyorsunuz ve bunun için de bir limit vardı. 2003 yılının Eylül ayında bakanlar toplantısı olacaktı. Anlaşma'nın 2004'te tamamlanması, 2005'in birinci ayında da bütün bu ortaklığa taraf olan ülkeler tarafından imzalanıp artık kesin bir şekilde son aşamasına gelmiş olması gerekiyor. Bunun için, Mart 2003 sonunda, 31 Mart'ta bütün ülkeler son isteklerini, ödünlere ve açma kararlarını bildireceklerdi. Bizim ülkemizde Mart'ın ortalarına kadar herkes birbirini uyardı; ama, bilindiği kadarıyla açıklanmamakla birlikte ülkemiz ciddi bir yeni istekte bulunmadı.

Avrupa Birliği ve tüm ülkeler dünyanın geri kalan ülkelerinden neler istediğine ilişkin binlerce sayfalık bir rapor hazırladılar; bunu açıklamadılar. Ancak içerden birisi bunu sızdırınca internet sayfalarında bunlarla karşılaşmak mümkün oldu. Örneğin, ben rasgele bir tanesini, bize biraz benziyor diye Filipinler'den Avrupa Birliği'nin beklentileriyle ilgili metni indirdim, 32 sayfa, çok sayıda istekleri var, çok tipik şeyler var. Örneğin, turist rehberliğiyle ilgili çalışma yaşamında Filipinler'in bir kısıtlaması var. O işi yapacak olanların sermayesinin, firmaların sermayesinin hiç değilse yüzde 40'ı ulusal olsun istiyor, böyle bir kısıtlama var. Avrupa Birliği bunun kaldırılmasını istiyor, "sıfırlansın" diyor. Örneğin, Filipinler'e dışarıdan gelecek hizmet girişimlerinde çalıştırılacak yabancı personelin en azından 4 yıllık bir üniversite eğitiminden geçmiş ve en azından 4 yıllık mesleki deneyimi olsun isteniyor, böyle bir kaygı var. Avrupa Birliği buna itiraz ediyor. "Artık o 4 yıllık mesleki deneyim koşulunu kaldır, bir yıllık mesleki deneyim içine gir" diyor. Yani senin ülkeneye ben okuldaki yeni mezun olmuş, belki hiç çalışmamış; ama en çok bir yıl çalışmış insanları göndereceğim, benim için istihdam sorunu var. Hollanda'da olduğu gibi : ben iki tane jeoloji bölümünden birini kapatacak kadar sıkışık durumdayım. Almanya'da olduğu gibi : geçen son 3 yıl içinde üç tane maden mühendisliği bölümünü kapatmak zorunda kaldım, İngiltere'de de bunu yaptım. Ben bu insanları firmalarımla vasıtasıyla dünyanın her yerine yayıp çalıştıracam. Böylesine bir çatının içinde, bir GATT sürecinin içindeyiz. Topu topu 3 yılı kaldı. 3 yıl sonra bu ülke birdenbire "yahu bu nereden çıktı, kim bu ödünleri verdi? Onu asalım, soruşturma komisyonlarını çağıralım" denerek bir kargaşa yaşanacak. Ama bir şey yapılamayacak. Diyelim ki, bir Fransız şirketi gelip de, burada jeoloji mühendisliği hizmetini de kapsayan bir mühendislik projesi yapmaya kalktığı zaman; ya da, burada bir ofis açtığı zaman ona siz vize, ona siz oturma izni, ona siz başka, sermaye koşulu gibi, birtakım koşullarla biraz güçlük çıkardığınız takdirde doğrudan doğruya Dünya Ticaret Örgütü'nün tahkimine başvuracak ve uğradığını iddia ettiği bütün zararı Türk Devleti'nden almaya başlayacak. Bunu hayatın bütün alanlarına yaydığımız zaman altından kalkılamayacak bir durum oluşacağı için de, bu ülkenin elindeki bu insan sermayesiyle, iyi ya da kötü bu insan sermayesiyle, hizmet sektöründe çalıştırdığı insan sermayesiyle birdenbire korkunç diyebileceğimiz bir rekabetin içinde olacağı açık. Onların DHL'leri gelecek, bizim posta şirketlerimizle, Yurtiçi Kargo'yla rekabet edecek. Onların jeoloji mühendisleri gelecek, benim mesleki yaşamımda defalarca gördüğüm gibi ya uzman danışman diye 60 yaşında bir adam gelecek, bakacaksınız, elifi görse mertek sanıyor, üçüncü sınıf bir adam; ya sizin başınıza

denetmen olarak getirdiği, geçen yıl mezun olmuş, ancak mesleğini yeni öğrenecek olan bir mühendis olacak. Ama onlar, kendi istihdamlarını burada başka birtakım araçları kullanarak da yapacaklar. İşte o başka birtakım araçlarla Türkiye'deki özellikle başka mesleklerde pek karşılaşılmayacak; ama jeoloji mühendisliği mesleğinde karşılaşılacak olan unvan, denklik ve almış olduğu eğitim programıyla ilgili sorunlardan kaynaklanacak.

Biz Avrupa Birliğine girdiğimiz zaman yaşayacağımızı ondan çok daha önce GATTS'la yaşayacağız. Bizim jeoloji mühendislerimiz Avrupa'da jeologların üye olduğu ve Avrupa jeologu unvanı aldığı Avrupa Jeologlar Birliğine mi girecek; yoksa, Jeoloji Mühendisleri Oda'mızın üyesi olduğu TMMOB'nin Avrupa'daki mühendisler, mühendis odalarına benzer mesleki örgütlerin birliğine mi girecek? Ona girdiği zaman buraya gelen yabancı şirketlerin projeleri içinde benim meslektaşım çalıştırılacak mı, çalıştırılmayacak mı; ya da, bir üstünlük sağlayacak mı, yoksa geride mi kalacak; öbürüne girerse ne olacak? Bu durum Asya'da, Kanada'da, Avustralya'da, Amerika'da ne olacak? Bunlar hep sorular, tartışılması, yanıtlar aranması gereken sorular; bu soruların yanıtları kuşkusuz kolay değil. Bu soruların yanıtlarını bulabilmek için önce çok kapsamlı bir bilgiyle donatılmamız gerekiyor. Kolaylıkla Amerika'da şöyle, Avrupa'da böyle, şurada bu üniversite böyle meslektaş yetiştiriyor, şu unvanı veriyor; burada bu koşul aranıyor, burada profesyonel jeolog kavramı var, piyasada çalışabilmesi için oradaki kendi meslek örgütünden belli dönemlerle sınavdan geçip belgelerini yenilemesi, belgelerini alması gerekiyor ya da alması gerekmiyor. Bu dökümleri iyice bilmeden, biz ne zaman ve hangi vizelerin dayatılacağını kestirme şansına sahip değiliz.

Bu sorunlar belki benim gibi emekliliğin eşiğinde, mesleğinde son birkaç yılını çalışan insanlara, olsa olsa geride kalmakta olan meslektaşlarına karanlık bir gelecek gösteren sorunlar gibi görünüyor. Ama, gittikçe büyüyen, 30'a yaklaşan eğitim kurumumuzdan durmadan önemli katkılar alan, jeoloji mühendisliği toplumumuzla yarın çok ciddi sorunların yaşanmasına neden olacak bu sorunlar şimdiden yaşanıyor. Bu sorunlar demin sözüne ettiğim gibi pek çok jeoloji mühendisinin işletme mastırı alıp sigortacı, pazarlamacı, bankacı, borsa brokeri olması biçiminde de yaşanıyor. Ama bu sorunlar başka biçimde de yaşanıyor. Kebapçı, şucu, bucu olan insanlar bir deprem olduğu zaman, bir pazar açıldığı zaman eğitimini hemen hemen hiç görmedikleri bir uzmanlık alanında, Geoteknik Mühendisi imiş gibi piyasaya dalıyorlar, bir Bonanzo görüyorlar, orada. Ondan sonra son son iki yıldır yaşadıkları gibi açlık sınırı içinde birbirlerini yiyorlar. Bir başka gün kuraklık oluyor. İstanbul ya da Marmara ya da Orta Anadolu ya da Güneydoğu Anadolu'da herkes Hidrojeolog oluyor. Bu sorunların temelinde yatan nedenlerden biri de burada ortaya çıkıyor ki, bizim jeoloji mühendislerimiz her türlü uzmanlık alanında kendisinden ne istenilirse yapabilecek gibi yetiştirilmiş(!). Bu insanlar ya Hidrojeoloji Mühendisi, bu insanlar hem Jeotermal Mühendisi, hem Geoteknik Mühendisi, hem Eksplozif Mühendisi, hem son derece başarıyla sülfürlü madenleri arayabiliyor. Ve bunu ne zaman yapıyor? Bu sayıyı çok çoğaltmak mümkün, ne zaman yapıyor? Okuldan çıkar çıkmaz bütün bunları yapmaya yetkin. Bunu aşmanın yolunu bulamadığımız takdirde kendi içinizdeki sorunları bile çözemedi, dışarıdan bize büyük bir baskı ve sorun yumağıyla karşılaşacağız. Burada önemli olan tabii bu tartışmalar çok uzun sürmeye aday. Başka türlü içinden

çıkılamayacak. Bunların kolay çözümleri, kolay yanıtları yok. Ama bunların çözümünde, kuşkusuz en önemli görev Üniversitelere ve Jeoloji Mühendisleri Odası'na düşüyor. Burada eğitimi yeniden yapılandırmak; ama mesleki yaşamı düzenlerken önemli yetkileri yüklenmek gibi iki sorumluluk söz konusu. Eğitimi yeniden yapılandırmak da, bu iki kurum topluluğunun ortak çalışmasını gereksindiriyor. Ama mesleki yaşamını yeniden düzenlemek, yani bir Jeoloji Mühendisi hangi konularda yetkin, bu yetkinliğini yıldan yıla sürdürebiliyor mu, değişen çağdaş, yenilenen bilgi dağarcığını, beceri dağarcığını edinebiliyor mu? Üç yıl sonra aynı yetkinliğini sürdürebiliyor mu? Bunun yetkinliğini belgelemek, sınamak, değerlendirmek gibi bir sorumluluğu Jeoloji Mühendisleri Odası'nın yüklenebilmesi için de Üniversite ve Oda ilişkisinin canlı ve üretken olması gerekiyor. Avrupa Birliği'ne girmemiz herhalde epeyce zaman alacak. Orada kafamızı duvara çarpmak biraz daha tehlikeli; ama, GATTs bize en fazla üç yıllık bir süre tanıyor. Bu üç yılın sonunda bizim bunları çözmüş, uluslararası düzeyde jeoloji mühendisliğimizi de küreselleştirebilmiş olmamız gerekiyor. Bu, küreselleşmeye, tekeli kapitalizmin dünyanın bütün doğal kaynaklarına el koymak, dünya halklarını daha hızlı, daha kolay sömürebilmek için geliştirilen yeni yapılara karşı çıkmanın önünde bir engel değil. Ama biz o sürecin içinde kendimizi biraz daha koruyabilmek için ister istemez çağdaşlaşmak ve bunları yapmak zorundayız. Bundan ötürü önemli görevler bekliyor bizi; ve böylesi bir toplantı da, bu görevlerin bilincinde olduğumuzu, ciddi bir şekilde çözümler bulabileceğimizin umudunu taşıyor bize.

JEOLOJİ MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNDE AKREDİTASYON VE ÇEŞİTLİ UYGULAMALARI-M.Cemal Göncüoğlu

Hızlı globalleşme tüm dünyada eğitimde de kalite kontrol mekanizmalarının gündeme gelmesine yolaçmıştır. Bu kapsamda oluşturulan kalite kontrol kuruluşları eğitimde yenilenmeyi öngörmekte ve kalite garantisi sağlamayı hedeflemektedirler. Akreditasyon yolu ile bu kuruluşlar:

- günün gelişen teknolojilerini, konuların önceliklerindeki değişimleri, ülkeler arasındaki uygulamaları dikkate alarak eğitimin niteliğini yönlendirmek
 - eğitimdeki paradigmanın asılmasını sağlamak
 - öğrenci değişimini hızlandırmak
 - akredite programlardan geçmiş mühendislerin uluslararası iş olanaklarını arttırmak
 - değişik ülkelerdeki eğitim kuruluşlarının eğitim kalitesi garantisini almalarını sağlamak gibi amaçlar ortaya koymaktadırlar.
- Jeoloji Mühendisliği'ni de içine alan mühendislik eğitimi akreditasyonu konusunda en çok yol almış kalite kontrol kuruluşu ABET'tir. Özünde yarı-ticari bir girişim olan ABET, Jeoloji Mühendisliği eğitim programı içinde mezunlara kazandırılması gereken nitelikleri çok somut olarak tanımlamaktadır. Bu nitelikler kısaca:
- matematik, fizik, kimya ve istatistik bilgilerini Jeoloji Mühendisliği uygulamalarına aktarabilecek yetenekte

- jeolojik süreçleri ve prensipleri, mineralleri ve kayaları, jeofizik temel unsurlarını, ve saha jeolojisini bilen, üç boyutta jeolojik problemleri tasarlayıp ve çözümlenebilen

-istatistik, malzeme ve jeomekanik gibi temel mühendislik kavramlarını kazanmış,
-Jeoloji Mühendisliği problemlerini çözümlenmede yeni tasarımlar önerecek şekilde jeoloji prensiplerini pratikte uygulama yeteneği kazanmış mezunları yetistirmeyi hedeflemektedir. Bu problemler yer kabuğunu oluşturan proseslerden jeolojik materyalin fiziksel özelliklerine, doğal kaynakların aranmasına ve işletilmesine, büyük yapıların yer ile ilişkisine, hidrojeolojiye ve atıkların depolanmasına kadar toplumun gereksindiği pek çok alanda ortaya çıkmış veya ileride çıkabilecek konuları kapsamaktadır.

Yukarıda sözü edilen nitelikler yanında, mezunların sadece mesleki konularda ulaşmaları gereken bilgi düzeyi değil, aynı zamanda bir meslek adamı olarak sahip olunması hedeflenen analitik yetenekler, ekonomi bilgisi, hukuk, kişisel yetenekler, etik değerler ve benzeri kazanımlar da akreditasyon için öngörülmektedir. Akreditasyonda bu özelliklerin sağlanabilmesi için gerekli fiziksel alt yapıdan eğitici kalitesine kadar pek çok unsuru irdeleyen ABET bu güne kadar 23 ülkedeki bazı Jeoloji Mühendisliği eğitim programlarına "esitlik" onayı vermiştir. Bilinmesi gereken önemli bir konu, ABET'in "zorlama" değil "gönüllü başvuru" esasına göre çalışmasıdır. Ülkemizde akreditasyon konusundaki bir başka girişim "Mühendislik Değerlendirme Kurulu (MUDEK)" tarafından yönlendirilmektedir. MUDEK çeşitli üniversitelerden akreditasyon konusunda deneyimli sekiz öğretim üyesince yürütülmekte ve ilk aşamada sadece Mühendislik Fakültelerinin benzer bir eğitim yapısına ulaşmasını hedeflemektedir.

ABET dışında, Avrupa Birliği'nin de "Yüksek Eğitimin Harmonizasyonu" konusunda bir girişim içinde olduğu bilinmektedir. Ülkemizin de yenilerde imza koyduğu Bolonya Deklarasyonu ile bu aşamada sadece "kredi Transfer sistemi" konusunda gelişmeler söz konusudur. Su anda görünen odur ki, AB'ye uyum kapsamında ülkemizde Jeoloji Mühendisliğinin de içinde yer aldığı eğitim programlarında yakın

gelecekte çok köklü değişiklikler gerekecektir. Sonuç olarak, ülkemizin Jeoloji Mühendisliği konularındaki gerçekleri ve beklentileri çok dikkatle tartılarak Jeoloji Mühendisliği eğitimimizin su veya bu yöntemle objektif bir kalite kontrolünden geçmesi, hem meslegimize hem de yeni yetecek meslektaşlarımıza çok önemli kazanımlar sağlayacaktır. Bu kazanımı sağlamanın gereği globalleşmenin değil meslek insanlarımızın beklentileri ve ülkemizin çıkarları olmalıdır. İnsancı olmasa da günümüzün globalist-neoliberalist dünyasında eğitim bir hizmet, mezun bir ürün olarak değerlendirilmektedir. 1994 de Dünya Ticaret Örgütü (WTO)'nün Uruguay toplantısında benimsenen GATS (General Agreement on Trade in Services) sözleşmesi bu bakışın somut ürünüdür. Bu bağlamda kalite kontrol sürecinde önce eğitim kuruluşlarının misyon ve vizyonlarını saptamaları beklenmekte, ardından hedeflerin, yani ürün olan "mezun"un kalitesinin tanımlanması istenmekte, daha sonra bu kaliteyi tutturmak için hangi yöntemlerin uygulanacağını tanımlanması talep edilmektedir. Tüm bu belirlemeler ardından "ürün"ün "kalite kontrolü"

yapılmakta, ürünün kalitesi kendisinden isverenine ve topluma kadar uzanan çok geniş bir palette sorgulanmaktadır. Sorgulamanın başarılı sonuçlar vermesi halinde eğitim kurulu "akreditasyon" adı ile bir "kalite kontrol belgesi" almaya hak kazanmaktadır.

19. ve 20. Yüzyılda Anadolu'da Jeoloji Çalışmaları ve Eğitimi-Ş. Şevki BAYRAKTAROĞLU

Ülkemizin en seçkin jeoloji topluluğunu oluşturan sizleri en derin sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Bildirim ana hatlarının yanında ayrıntılarını da bildiğinizi biliyorum. Çalıştayımızda elimizdeki bilgilerin derli toplu olması amacıyla bu bildiri sunmayı düşündüm. Bildiri hazırlamadan önce bildirim kronolojik bir çalışmamı? Yoksa bu konudaki pratiği ön plana alan bir sunum mu olsun diye ikilemede kaldım. Sonunda aşağıdaki bildiri şekillenmiş oldu.

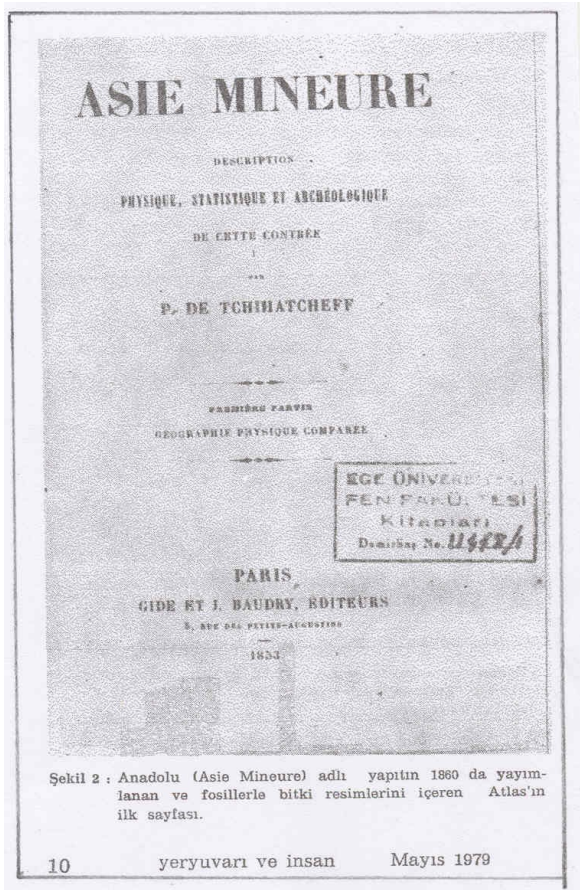
Üzerinde yaşadığımız topraklar jeolojik, biyolojik, arkeolojik, kültürel anlamda bir açık hava müzesi konumundadır. Hemen hemen Ante-Kambriyen den beri bütün jeolojik formasyonlara topraklarımızda rastlamaktayız. Az veya çok bütün metalik, endüstriyel, seramik hammaddelerine sahiplik etmekteyiz. Sınırları içinde deniz olan tek ülke Türkiye. Tarım ürünlerinden 3 te 1'i Anadolu'da evrimleşmiş. -50 °C den + 50°C yelpazesine sahip bir klimatoloji ve -2000 m den + 5135 metreye sahip bir topoğrafyamız var. Kültür tarihimizde bir Lokman Hekim'in olması, aydınlanmanın öncüleri ilk çağ filozoflarının Anadolu'dan çıkması nedensiz değil. Bu liste daha da uzatılabilir.

Gelelim asıl konumuza 11 YY da Horasanlı El Buruni yerbilimlerine matematiksel ve fiziksel ölçümleri getiren bilim adamı. Batılıların *AVICENNA* dedikleri İbni Sina " Taşlar Hakkında Yapı" isimli yapıtında yerkürenin katı kabuğunu sistematik bir biçimde anlatmıştır. Batı'da Agricola 16 YY da İbni Sina'nın eserinden yararlanarak yerbilimlerinin temelini atmıştır. Anadolu'da 1834'te Hoca İshak Efendi (1748?-1835/1836) **Mecmua-ı Ulûm-ı Riyaziye** adlı 4 ciltlik eserinde Jeolojiyi Fizik ve Kimyanın bir alt bilimi olarak anlatmaktadır. Yerkürenin iç yapısı o zamanlar batıda etkin olan plutonik görüşün etkisinde kalınarak açıklanmıştır. Plutonik görüş, kısaca yeryuvarlağın iç ısısının yerkürenin jeolojik gelişmesinde önemini anlayan ve bazı kayaların magma kökenli olduğunu saptayan görüştür.

Yabancıların Anadolu'yu incelemeleri daha çok 1839 Tanzimat Hattı Humayunun dan sonra gündeme gelmiştir. Padişah fermanıyla, gizli amaçlarıyla Anadolu incelenmiştir. Bu araştırmacı ve incelemeciler asıl amaçlarını kamufle ederek kabul edilebilir amaçlarla çalışmalarını sürdürmüşlerdir. İngiliz Hamilton Batı, Kuzey, Doğu Anadolu'da yapmış olduğu 3 yıllık çalışmayı 3 ciltlik bir eser olarak yayınlamıştır. Bu eserde Anadolu jeolojisi, arkeolojisi ve coğrafyasından söz edilmektedir. İstanbul – Musul Demiryolu güzergahı boyunca yapılan jeolojik çalışmalar ilk yayınlanan makaleler arasındadır. (AINSWORTH)

Maden Nizamnamesi 1861 de yürürlüğe giriyor 1862 yılında Paris antlaşmasıyla Yabancılara verilen imtiyazlarla bu ülkenin topraklarında bulunan boraks, taşkömürü, krom, bakır, kurşun, çinko, manganez yatakları yabancıların eline geçiyor. Şu anda ülkemiz Boraks yataklarını tekrar ele geçirmek isteyen Boraks Consalitated Ltd. nin temelleri o zaman atılmıştır. O zaman ki adı (Des Mauzeres).

1852 yılında Rusçuklu Seyyid Ali Fethi Efendi'nin (öl Hicri 1274/1857-1858) İlm-i Tebekatül Arz adlı eseri Fransızca olarak yazılmış, eser önce Arapça'ya, daha sonra Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu eserde yerkürenin tabakaları 4 jeolojik zaman içinde anlatılmakta, İslamiyet düşüncesine aykırı gelen konulara yer verilmediği özellikle belirtilmektedir. Yani engel o zamandan başlıyor. Rusyalı **Pierre De Tchatcheff (1808-1890)** yurdumuzda 1847-1863 yılları arasında yapmış olduğu çalışmaları 6 ciltlik bir eserde (genellikle bu Asie Mineure adı altında tanınır) kaleme almıştır (**Şekil 1**). Bu eserde ülkemizin jeolojisi, coğrafyası, paleontolojisi anlatılmaktadır. Bu eserdeki çizimleri yapan Rus resim sanatçısı Dorodof ve Fransız açıcı çalışma

koşullarına dayanamayarak yorgunluktan 3 ay içinde ölmüşlerdir. Bir Rus ülkemize geliyor, 1847'den 1863'e kadar o günkü koşullar içerisinde (o zaman yol yok, araba yok, iz yok) çalışıyor, yeraltı zenginlik kaynaklarını, ülkenin jeolojisini tespit ediyor ve bunu değerlendiriyor. Bunun finansmanı kim tarafından sağlanıyor, nasıl sağlanıyor, bu ülkede nasıl geziyor? Padişahın Hangi imtiyazları alarak dolaşabiliyor, Türkçe isim mi kullanıyor, yabancı isim mi kullanıyor? Bunlar ayrıca üzerinde düşünülmesi ve tartışılması gerekli olan konular.

1868 yılında Fransız **Viquesnel** Trakya ve Balkan Yarımadası hakkında eserler yayımlamıştır. 1869'da asıl Hummer Schimmit olan 1800 doğumlu Doktor Abdullah Bey mektebi tıbbiyeye (tıp fakültesine) öğretmen olarak atanmış, burada jeoloji, jeodezi, mineroloji dersleri vermiştir. Doktor Abdullah Bey 1873'te, yani 73 yaşındayken Gebze Anadolu yol güzergâhını etüt ederken Ağustos ayı içerisinde vefat etmiştir. Doktor Abdullah Beyin çalışmaları sırasında bulunduğu fosiller Fransız Paleontolog De Verneuil tarafından isimlendirilmiştir. Doktor Abdullah Bey bu çalışmalarını Fransız Jeoloji Kurumunda ve Fransız Bilimler Akademisinde sunmuştur. Fosil koleksiyonunu, biriktirmiş olduğu fosilleri Paris'teki Doğu Bilimleri Müzesine hediye etmiştir.

Verdiği jeoloji dersleri yardımcısı İbrahim Lütfü Paşa tarafından İlmü'l - arz ve'l Maadin adıyla Osmanlıca'ya çevrilmiştir (**Şekil 2**). 584 sayfa 129 şekil 3 levhayı içeren kitap 4 bölümdür.

Bölüm: Mineral ve Taş bilimi	(Tavsiful Âhcâr)
Bölüm: Taş oluşumu	(Tevellüdü Âhcâr)
Bölüm: Katman bilim	(Tavsifi Tabakât)
Bölüm: Dış etkenler	(Tevellüdü Arz)

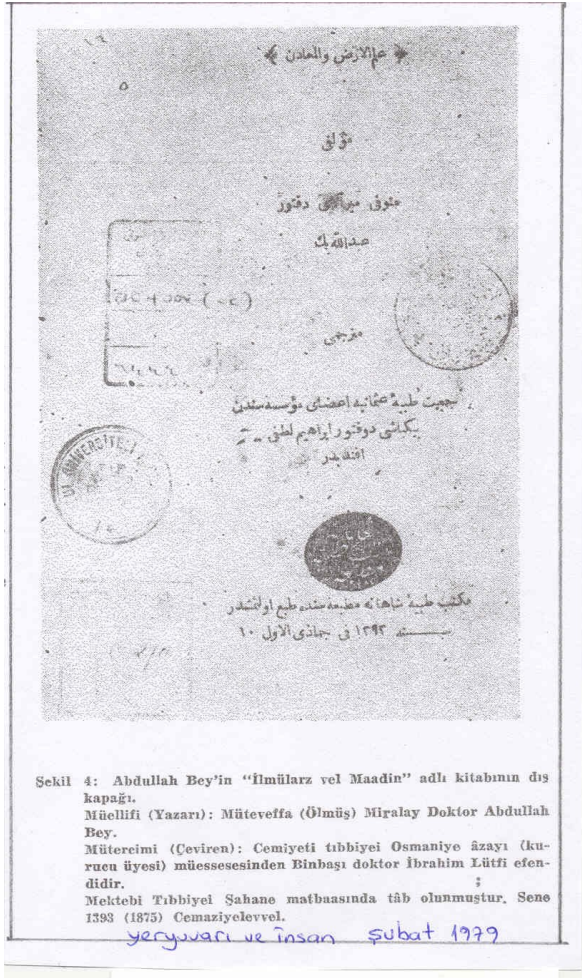
Bu kitap jeoloji konusunda yayınlanmış ilk kitabımızdır. Doktor Abdullah Beyin ölümünden sonra Doktor İbrahim Lütfü Bey jeolojik terim ve kavramları Türkçeleştirerek Doktor Esat Fevzi Beyle aynı dersleri vermeyi sürdürmüşlerdir. Adı geçen kitap, 1870-1873 yıllarında yapılan çalışmalardan söz etmekte, depremleri anlatmakta ve o yılların ünlü yerbilimcilerinden Elie de Beaumont (1789-1874) (Fransız) ve Hochstetter (Avusturyalı) görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır. 1889'da yazar kitabın önsözünde 1875'te yayımlanan kitabın bitmesi üzerine zamanın ünlü Fransız yerbilimci A de **Lapparent**'ın yeni bilgiler içeren kitabını İlm-i Arz olarak 1889 da yayımlamış, kitabın sonuna mineral ve taşların özelliklerini belirten bir çizelge eklemeyi uygun gördüğünü belirtmiştir (**Şekil 3**). Doktor İbrahim Lütfü Paşa 1902 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

1900 yılında daha önce kapatılmış olan Darülfünun, Galatasaray'da Darülfünunu Şahane adıyla yeniden açılmış, üç şubesi olan bu yüksekokulun bir şubesi de ulumi tabiye ve riyaziye (doğa ve matematik bilimleri) dir. Bu şubede maden mühendisi Sadrazam İbrahim Ekrem Paşanın oğlu Viyana'da Politeknik Yüksekokulunda kimya ve maden mühendisliği öğrenimi görmüş Halil Ethem Bey, Viyana'daki hocaları Hochstetter ve Franz Taula'nın derslerini örnek alarak İlmümaadin ve Tabakatul Arz (Yer ve Maden Bilimi) isimli kitabı 1891 yılında

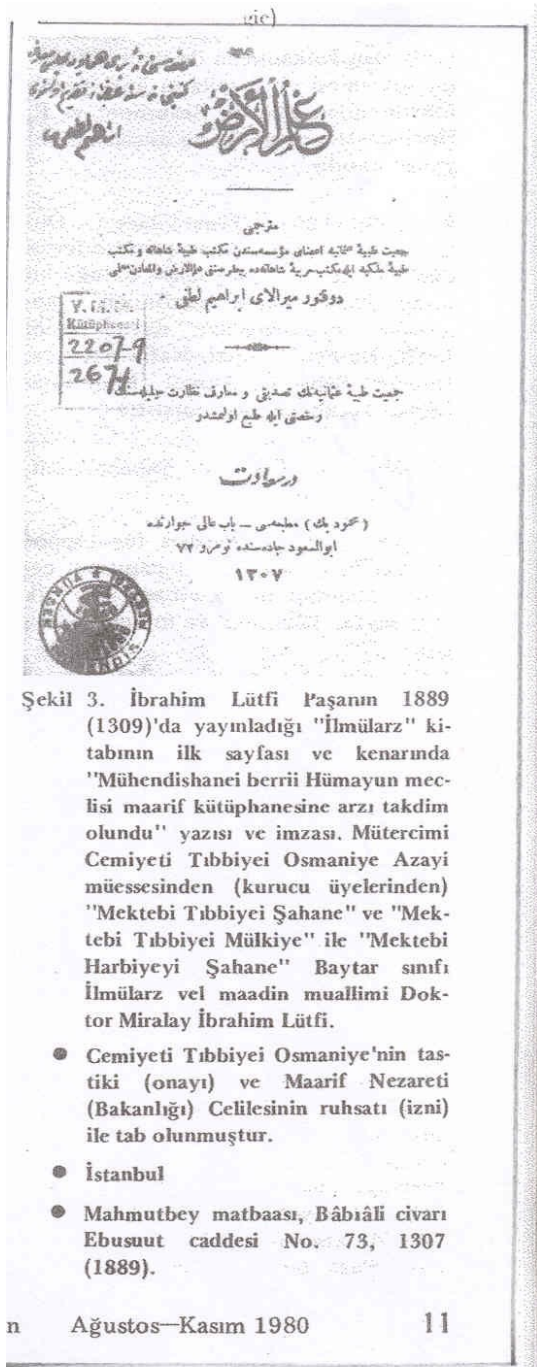
yayımlamıştır (**Şekil 4**). Sade bir dille ülkemizden örnekler verilmiştir. Halil Ethem Bey Hochstetter'in Avrupa Türkiye'sinin jeolojisi ve Franz Toula'nın Kocaeli jeolojisi üzerine yaptıkları çalışmalarda da beraber çalışmışlardır.

Toula, Kocaeli'nde Trias'a ait toplayıp tanımladığı bazı fosil türlerini Halil Ethem Beyin ismine izafeten adlandırmıştır. Terebratula Edhemi, Rhyconalla Edhemi, Accocordiceras Halili ve benzerleri gibi... Bu fosil koleksiyonları Viyana Tabiat Tarihi Müzesinde bulunmaktadır. Yani o zaman yapılmış olan bütün çalışmalardan hiçbir tanesi şu anda elimizde değil. Ya Paris'te müzede, ya Viyana'da müzede, daha sonra da anlatacağım, bazıları da yanıyor, kayboluyor bombalanıyor. 1898-1920 tarihleri arasında Alfred Philippson (1864-1953) Batı Anadolu'nun coğrafyası, jeolojisi, jeomorfolojisi hakkında 7 ciltlik Klein Asian adlı bir eser kaleme almıştır, öteki Asia la Minör. 1900-1904 yılları arasında toplam 416 gün içinde at sırtında 8 100 km dolaşmış, Batı Anadolu'nun jeolojisini, morfolojisini ve ekonomisini, tarım ve hayvancılığını, hangi köyde hangi zeytin ağacının bulunduğu varıncaya kadar en ince ayrıntılarıyla incelemiş, ayrıntılı ve bizim üzerinde bugün düşünmemiz gerekli olan bilgiler vermiştir.

1893 yılında İstanbul Haliç'ten Fırat Irmağına kadar olan bölgenin coğrafya ve jeolojisi Noumann tarafından incelenmiştir. Bu arada küçük ve bölgesel jeoloji çalışmaları yapılmıştır. Bunlardan bir-iki örnek vereyim. 1907 yılında Oswald, Doğu Anadolu'nun jeolojisi çalışmasını yapmıştır. 1910-1916 yılları arasında Alman F. French Torosların yapısı üzerinde makaleler yayımlamıştır. İstanbul Darülfünunu Ulumiye Tabiye Şubesi Fen Bölümü 1915 yılında yeni bir anlayışla Darülfünunu Osmanî Ulumi Riyaziye ve Tabiyye Şubesi olarak açılmış, kız ve erkek

Sekil 4: Abdullah Bey'in "İlmülarz vel Maadin" adlı kitabının dış kapağı.
Müellifi (Yazarı): Müteveffa (Ölmüş) Miralay Doktor Abdullah Bey.
Müteremi (Çeviren): Cemiyeti tıbbiye Osmaniye azayı (kurucu üyesi) müessesesinden Binbaşı doktor İbrahim Lütfi efendidir.
Mektebi Tıbbiye Sahane matbaasında táb olunmustur, Seno 1393 (1875) Cemaziyelvel.

Şekil 3. İbrahim Lütfi Paşanın 1889 (1309)'da yayımladığı "İlmülârz" kitabının ilk sayfası ve kenarında "Mühendishane-i Berri Hümayun meclisi maarif kütüphanesine arzı takdim olundu" yazısı ve imzası. Mütercimi Cemiyeti Tıbbiye-i Osmaniye Azayı müessesinden (kurucu üyelerinden) "Mektebi Tıbbiye-i Şahane" ve "Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye" ile "Mektebi Harbiyeyi Şahane" Baytar sınıfı İlmülârz vel maadin muallimi Doktor Miralay İbrahim Lütfi.

- Cemiyeti Tıbbiye-i Osmaniye'nin tasitiki (onayı) ve Maarif Nezareti (Bakanlığı) Celilesinin ruhsatı (izni) ile tab olunmuştur.
- İstanbul
- Mahmutbey matbaası, Bâbüâli civarı Ebusuut caddesi No. 73, 1307 (1889).

öğrencilere dersler ayrı ayrı verilmiştir. Kızlar (İnas) bölümü, Doktor Müştak Bey erkekler kısmında eczacı Mazhar Hüsnü Bey İlmî Arz dersleri veriyorlar. 1915 yılında erkekler kısmına Profesör Walter Penc getirilmiştir. Profesör Walter Penc Almanya'da Berlin Üniversitesi Rektörü meşhur Coğrafya Bilgini Albert Penc'in oğludur. Meslek babadan intikal ettiği için babanın birikimlerinin de bir kısmı

ülkemize gelmiştir. Yani oradan fosiller geliyor, bilgi birikimleri, mineraller, taşlar ve saire. Nitekim 1915 yıllarında bir koleksiyon oluşuyor.

Hamit Nafiz Pamir Profesör Walter Penc ile o zaman Fen Fakültesinin bulunduğu Zeynep Hanım Konağından çıkarak jeoloji bölümü için yeni satın alınıp restore edilmiş olan Abdülkerim Paşa Konağına zengin bir kütüphane, taş ve fosil ve maden koleksiyonlarından geniş bir müze öğretim ve malzeme ve araçlarıyla yerleşmişlerdir. Bu müze 1918 de Büyük yangın da kül olmuştur. Pamir ve Penc, İstanbul civarlarında Bursa Uludağ'da, Bursa Ovası'nda, Çanakkale'de etütler yapmışlardır. Batı Anadolu'dan Antalya'ya, oradan Konya üzerinden İstanbul'a dönmek üzere 3,5 ay arazide kalmışlar, Burdur civarında asker kaçaklarının saldırısına uğramışlar ve canlarını zor kurtarmışlardır, o günün koşulları.

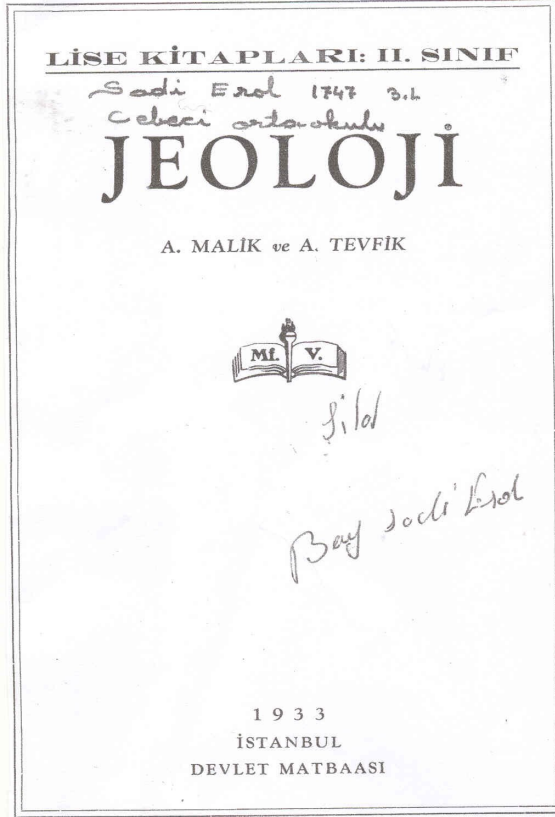
Yani herhangi bir can garantiniz yok, bir de düşünün yabancısınız, bu ülkeye geliyorsunuz ve 4 sene, 5 sene, 6 sene kalıyorsunuz ve isminizle belki Osmanlıca bir isim veya Türkçe bir isim veriliyor ve ona göre çalışmalar devam ediyor. Tabii bu arada padişahın alınmış olan bir imtiyaz var, bir belge var. O belge gittiğiniz bütün her yerde kamu görevlilerine gösterildiği zaman size bütün kapılar açılıyor; böyle bir anlayış var.

Birinci Dünya Savaşından sonra Profesör Walter Penc Almanya'ya dönmüştür. 1919 yılında Hamit Nafiz Pamir ve Malik Sayar Vezneciler Zeynep Hanım Konağında yeniden bir Jeoloji Enstitüsü kurmuşlardır. Bu enstitülerde kütüphane, yayın koleksiyonları bulunmaktaydı. Bu enstitü Fransa'dan gelen Profesör **Chaput** ile birlikte Hakkı Akyol, Malik Sayar ve Hamit Nafiz Pamir jeolojik etütler yapmışlardır. Hakkı Akyol ve Hamit Nafiz Pamir İzmir ve Tepeköy'de olan şiddetli depremi etüt etmişler ve bu etüdün sonuçlarını Jeoloji Enstitüsü Neşriyat serisinde ayrıca Ankara Bölgesinin 1/135000 ölçekli jeoloji haritasında yayımlamışlardır.

Hamit Nafiz Pamir 1928'de Arziyat adlı kitabı yazmıştır. Bu kitapta E. Kayser'in Lehrbuch der Geologie adlı kitabının sistemi takip edilmiştir. Enstitüde daha sonra Almanya'da öğrenimini tamamlamış olan Doktor Ahmet Can Okay, Fuat Baykal, Enver Altınlı, İhsan Ketin, Nuriye Pınar ve **Fahri Asistan Suat Erk** katılmışlardır. 1933 yılında Birinci Sanayi Planında Jeoloji Enstitüsü kurulması gündeme gelmiş, 1935 yılında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ve Etibank kurulmuştur. MTA kurulduktan sonra ülkenin jeolojisi açıklığa çıkmaya başlamıştır, zamanımıza kadar MTA Müdürlüğünde 10 binin üzerinde rapor yazılmış, Cahit Erentöz başkanlığında 1/100000 ölçekli jeoloji haritalarına dayanan, 1/500000 ölçekli jeoloji haritası 18 pafta olarak tamamlanmıştır (Bu haritalar şimdi revize edilmiştir).

Jeoloji Enstitüsüne daha sonra İsviçre'de Profesör **Parejas** katılmıştır. Bu Jeoloji Enstitüsünde 1942 yılının 28 Şubat gecesi yanmıştır. 933 üniversite reformu sırasında Profesör Hamit Nafiz Pamir İstanbul Üniversitesinde, Profesör Malik Sayar önce Pertevniyal Lisesinde, daha sonra İstanbul Teknik Üniversitesinde görevlendirilmiştir. 1973 yılında ben üniversiteyken İstanbul Üniversitesi Jeoloji Enstitüsü tekrar bir daha bombalandı, burada da bazı fosiller ve belgeler kayboldu.

Benim size sunduğum bu bildiriden bir örnek vermek istiyorum. **Şekil 5'** de kapağı sunulan ve 1933 yılında Ali Malik ve A. Tevfik'in hazırlamış olduğu bir jeoloji kitabı, Liseler için hazırlanmış. Baskısı böyle, kitabın arkasında Phillippon'dan bir jeoloji haritası var, renkli. Arkasında bir jeoloji haritası daha var; bu da aynı harita, fakat boyasız. 1933 yılında öğrenciler bunları boyasın diye bunun arkasına koymuşlar. Size kitabın başlangıç kısmından çok ufak bir

paragraf okumak istiyorum. “Sahraların terkbine giren minerallerle asıl sahralar ve ilerde isimleri geçecek fosillerde muallim meslektaşımızın iddiasını her şeyden evvel mektepte mevcut hakiki numuneler üzerinde vermeye gayret etmesi ve numuneler olmadığı takdirde modellerin müracaat etmesi ve civarlarda ekskürüzyonlar yapması talebenin mevzuu hakkındaki fikrinin esaslanmasına çok yardım edeceği izahtan varestedir” diyor

İKİNCİ FASIL

SAHRALARIN TERKİBİNE GİREN BAŞLICA MİNERALLER

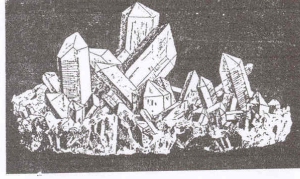
Sahraların terkibine giren başlıca mineraller saf silis olan kuartz ve muhtelif silikatlardan ve karbonat, sülfat, klorür v. s. gibi tuzları havi suların teressübünden hâsil olan minerallerden ibarettir.

SİLİS VE MUHTELİF NEVİLERİ

Kuartz. — Terkibi saf silis SiO_2 , salâbeti 7 olup heksagonal sisteminde tebellür eder. Umumiyyete şekli: iki ucu birer müseddesi ekrâm ile nihayetlenen müseddesi menşurdur (Şekil: 11 ve 12). Menşurun vecihlerinde birbirine muvazi birçok çizgiler vardır [1].

Şekil: 11. — Serbest bir kuartz billüru.

Şekil: 12. — Birleşik kuartz billürları.

Kuartz asitlerde erimez; yalnız toz halinde asit flüoridrikte inhilâl eder. Saf olduğu vakit şeffaf olur ve buna türkçe *neceftaş* denir. Neceftaşın bazan bir insan büyüklüğünde ve 400 kilogram ağırlığında olan billürları vardır. Bu büyük billürlar İsviçre ve Madagaskar'da pek çoktur.

[1] Sahraların terkibine giren minerallerle asıl sahralar ve ilerde isimleri geçecek fosiller, muallim meslektaşımın, izahatını her şeyden evvel mektepte mevcut hakiki nümuneler üzerinde vermeğe gayret emesi ve nümuneler olmadığı takdirde modellere müracaat emesi ve civarlarda ekskursiyonlar yapması talebinin mevzu hakkındaki fikrinin esaslanmasına çok yardım edeceği izahın varesidir.

Biz zaten 1933 yılında doğruyu bulmuşuz. Jeoloji eğitimi nasıl yapılır, araziye nasıl çıkılır, harita nasıl boyanır? Bunları biliyormuşuz. Ama sonradan size başka bir şey daha okuyacağım, bu çok önemli. Maden Kanunu hazırlanırken Nortcutt Elly United Steel Corporation'a danışıyor, diyor ki; “ben yeni maden tasarısı hazırlıyorum, sizin bu konudaki görüşleriniz nelerdir?” Nortcutt Elly'ye gelen yanıt şöyle: “Sayın Bay Elly 30 Aralık 1963, uzun bir gecikme sürecinden sonra 10 Ağustos tarihli değerli mektubunuzu ve Türkiye Cumhuriyeti Maden Yasası İkinci Tasarısındaki yanıtları vermek üzere sunmuşum.İlgiyle okuduklarımı belirtiyorum. Birinci Tasarıda benimsendiği üzere bu tasarıda açıklığa kavuşturulmuş olduğunu memnuniyetle görüyorum. Gerek maden arayıcıları ve işletmecileri, gerek Türk Hükümeti açısından kabul edilip uygulanabilecek bir tasarı meydana getirilmiştir. Türk Hükümetinin mali gücü yüksek, tanınmış firmalar dururken adı bilinmeyen küçük işletmelere lisans ve imtiyaz verecek kadar kısa görüşlü olmayacağımızı sanıyorum.

Kanada ve Meksika'daki tecrübelerime göre birçok kez tecrübesiz, bilgisiz, hayal peşinde koşan bazı jeologların maceraperest çalışmaları yüzünden araştırma ve uygulama çalışmaları uzun süre savsaklanmıştı. Maden işletilmesi ve üretilmesi mükafatı tecrübeli ve bilgili jeologlar ve mali gücü tanınmış firmalar aracılığıyla sağlanabilir. Böylece harcanan zaman ve para boşa gitmemiş olur. Yakında Endenozya'ya gidiyorum, yeni bir maden kanunu hazırlayacağım, insanların bu dili Çince'ye benziyor. Anlaşılması yeni İngiltere kapitalistleri için çok güçtür. Yeni yıl için en iyi dileklerle birlikte Türk Maden Kanunu Tasarısından beni de yararlandığınız için teşekkürlerimi sunarım.” Zaten Amerikalının görüşü bu.

Bizim görüşümüz de araziye çıkmayacak, minerallerden yararlanmayacak, eğitimimizi ona göre yapacağız.

Başka bir husus daha var. 1939 yılında ilk ve ortaöğretim jeoloji terimleri sözlüğü var, biz şimdi üniversitede okuyoruz, Türkiye'nin jeolojisini çözmek için Enver Altınlı yerbilimleri sözlüğü çıkarmış, baskısı yok. Yani terminolojimiz yok. Dolayısıyla, buradaki çalışmada daha söylenilecek birkaç şey var. Sizlerden istediğim şu: Jeoloji eğitiminin yaygınlaştırılması ve zenginleştirilmesi için bir çaba içerisinde olmamız gerekiyor. Soruyorlar, "Bu memlekette petrol var mı?" Yani Kafkaslarda var, Güneydoğu Anadolu'da var, jeoloji bilinmediği için verilen cevap anlaşılmiyor. Depremde, Kuzey Anadolu Fay Hattının üzerinde binalar yıkılıyor. Anadolu'nun jeolojisi çok zengin, gerçekten çok zengin. Anadolu'nun jeolojisi bu ülkede insanca nasıl yaşanılacağını bize öğretecek. Ama bizim de çocuklarımıza ilkokuldan başlayarak -bizim zamanımızda tabiat bilgisi dersleri vardı- jeoloji eğitimini vermemiz lazım. Ondan sonra tabii Japonya'da 7 şiddetinde deprem olduğu zaman orada kimse ölmüyor; neden? Jeoloji bilinci var. Biz de bu bilinci sizlerle beraber vermek durumundayız.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. Saygılar sunarım.

JEOLOJİ MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası tarafından 20-22 Haziran 2003 tarihleri arasında Ürgüp'te düzenlenen "**Jeoloji Eğitiminin Dünü, Bugünü, Yarını**" konulu Çalıştay, ülkemizde bulunan 26 Jeoloji Mühendisliği Bölümünden 11 Bölüm Başkanı, 6 Bölüm Başkan Yardımcısı, 6 Bölüm Temsilcisi, JMO Yönetim Kurulu, Jeoloji Mühendisleri Odası Bilimsel ve Teknik Kurulu, Jeoloji Mühendisleri Odası Onur Kurulu, şube temsilcileri, Türkiye petrol Jeologları derneği temsilcisi ve sektör temsilcilerinin katılı (67 katılımcı) ile gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay Düzenleme Kurulu tarafından yapılan öncel çalışmalara doğrultusunda belirlenen gündeme bağlı olarak yapılan çağrılı konferans ve yuvarlak masa toplantılarında 24 maddeli gündeme yönelik olarak Prof. Dr. M. Cemal GÖNCÜOĞLU başkanlığında yapılan değerlendirme toplantısında oy çokluğu ya da oybirliği ile prensip olarak benimsenen ve ilgili mercilere sunulması gerekli görülen konular aşağıda sunulmuştur:

- i. karşı görüşler olmakla birlikte Jeoloji Mühendisliği Eğitiminde II. Eğitimin kaldırılmasının yararlı olacağı,
- ii. Mevcut istihdam sorunlarının çözümüne kadar yeni jeoloji mühendisliği bölümünün açılmaması,
- iii. Jeoloji Mühendisliği Bölümleri öğrenci kontenjanlarının artırılmaması ve her bölümün kendi olanakları doğrultusunda kontenjanlarını sınırlı tutması,
- iv. Ek görevli öğretim elemanlarının hizmetlerinin değerlendirilmesi konusunun dikkate alınması,

- v. Tüm Jeoloji Mühendisliği Eğitim programlarında Temel Bilimler, Mühendislik Temel Bilimleri ve Mesleki Temel Birimler derslerinde birliktelik sağlanması ve bu doğrultuda toplam ders kredilerinin indirilmesi,
- vi. Jeoloji mühendisliği uygulamalarının çok geniş çerçevesi dikkate alınarak seçimlik derslerin sayısının olabildiğince yüksek tutulması ve gerekli görüldüğünde mesleki yönelimleri gerçekleştirecek biçimde seçimlik ders paketlerinin oluşturulması,
- vii. Lisans ve yüksek lisans derslerindeki örtüşmelerinin en alt düzeyde tutulması,
- viii. Nitelikli Türkçe ders kitabı sayısının artırılması ve ortak ders kitaplarının oluşturulması için yetkin uzmanlardan oluşan komitelerin kurulması,
- ix. Kaynak kitap ve makale listelerinin JMO tarafından hazırlanması ve bilgisayar ortamında duyurulması, yerbilimleri dergilerinin elektronik ortamda yayımlanmasına geçilmesi,
- x. Jeolojik terimlerin doğru kullanılması ve yerleşmesi amacıyla çalışma grupları oluşturularak gereken çalışmalara ivedilikle başlanmasına, çalışma sonuçlarının ilk aşamada bilgisayar ortamında tartışmaya açılmasına,
- xi. Öğrenci kurum stajlarının amacına ulaşması için yeniden değerlendirilmesi ve kurumsal destek yanında üniversitelerce de destek sağlanmasının yollarının aranması,
- xii. Saha jeolojisi ve harita alımı kampı için yapılacak harcamaların üniversitelerin genel bütçesinden karşılanması için gerekli çalışmaların yapılması,
- xiii. Jeoloji mühendisliği eğitiminde meslek ve bilimsel etik konusuna gerekli ağırlığın verilmesi; JMO'nun meslek etiği konusunda daha titiz olması, gerekli yönetmelik değişikliklerini gerçekleştirerek meslek etiğine aykırı davranışları etkin biçimde önlemesi,
- xiv. Yapılacak bilimsel ve teknik kongreler hakkında JMO'nun bilgilendirilmesi,
- xv. Akreditasyon ile ilgili olarak;
 - i. Jeoloji Mühendisliği eğitiminde kalite kontrol mekanizmalarının getirilmesinin kaçınılmaz olduğu,
 - ii. Bu süreçte uluslararası kalite kontrol ilkeleri ve kriterlerinin benimsenmesinin gerekli olduğu,
 - iii. Jeoloji Mühendisliği eğitim sürecinin iyileştirilmesi sürecinde söz konusu olan kaçınılmazlığın, mevcut eğitim programlarında çok üst düzeyde bir değişiklik getirmeyeceği, buna karşılık bilginin etkin kullanılması için eğitim nitelik, yöntem ve altyapısının iyileştirilmesi gerekliliği,

- iv. Halihazırda eğitim ve öğretim hayatına devam eden ve altyapı gelişimini sürdürmekte olan Jeoloji mühendisliği bölümlerinin uluslararası kriterleri sağlamak adına aşamalı olarak performans değerlendirmeleri yapmaları,
- v. Kalite kontrol yönteminin, toplumun gereksinim duyduğu jeoloji mühendisliği hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülmesine olanak sağlayabilecek esneklikte olduğu,
- vi. Bu kalite kontrol örgütlenmesinin objektif, bilimsel kriterler ışığında gerekli denetimleri yapabilecek biçimde Jeoloji Mühendisleri Eğitimcileri, JMO ve jeoloji sektörü temsilcilerinden oluşmasının yanı sıra, bu organizasyonun uluslararası akreditasyon kuruluşları ile eşgüdüm halinde çalışması,

16. JMO koordinasyonunda GATS'la ilgili gelişmelerin ve ülkemizdeki jeoloji eğitimine etkilerinin meslek mensupları ve eğitim kurumlarına ivedi olarak aktarmak üzere bir "Çalışma Grubu" oluşturulmasına,

17. GATS'la ilgili gelişmeleri izlemek ve geliştirilecek tavırları belirlemeye yönelik çalışma yapmak üzere JMO içinde "GATS İzleme Komitesi" kurulması, bu komitenin TMMOB bazında kurulan komite ile koordinasyon içinde olacak şekilde Hazine Müsteşarlığı nezdinde gerekli girişimlerde bulunması,

18. Jeoloji Mühendisliği Eğitimi konularında yapılacak çalışmalarda JMO ile Jeoloji Mühendisliği Bölüm başkanları Koordinasyon Komitesi arasında kalıcı bir koordinasyonun sağlanması,

19. FEANI vb. uluslararası meslek sertifikasyonu konusunda bilgi altyapısını oluşturmaya yönelik olarak JMO koordinasyonunda bir çalışmanın yapılması hususunda tavsiye kararının alınması,

20. Meslekte uzmanlık alanlarının belirlenmesine yönelik kriterlerin belirlenmesi konusunun önemine binaen konunun JMO tarafından ivedilikle organize edilecek bir çalıştayda ele alınmasının gerekliliği,

21. Üniversiteler Hizmet İçi Eğitim (HİE) gereksiniminin saptanması ve karşılanmasına daha duyarlı olması, bu bağlamda Oda-Üniversite desteğini alarak HEİ çalışmalarını sürdürmesi,

22. İstihdamda cinsiyet ayrımcılığı yapılmaması için çaba gösterilmesi,

23. İstihdam sorunlarının çözülmesi için bölüm sayısı ve kontenjanlarla ilgili hassasiyetin korunması,

24. Üniversiteler, öğretim üyeleri ve meslek odalarının haksız ticari rekabete yol açacak profesyonel mühendislik hizmeti vermesinin önlenmesi,

25. Jeoloji Dergileri Editörlerinin bir çalışma grubunda bir araya gelmesi, ortak bibliyografya veri tabanı oluşturması,

26. Lisans üstü tezleri konusunda bölümler arası işbirliğinin artırılması, bu çalışmalarda emek ve kaynak israfının engellenmesi amacıyla tamamlanmış ve

yürütülmekte olan lisans üstü çalışma konularının bölümlerin web sayfalarında belirtilmesine,

27. Mevcut doçentlik ve ana bilim ve bilim dallarının korunmasına ve doçentlik jüri üyelerinin son 5 yıldaki çalışma alanları dışında jüri üyeliğini kabul etmemeleri,

Katılımcıların çoğunluğu tarafından ilke olarak benimsenmiştir.

Bu ortak kararlar dışında katılımcılar tarafından aşağıdaki hususlar temenni olarak kayda geçirilmiştir:

- i. ilk ve orta öğretimden itibaren jeoloji eğitiminin başlatılması
- ii. Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde üniversitelerimizle JMO'nun işbirliğinin geliştirilmesi
- iii. SCI'ya girebilecek Türkiye'de yayımlanan dergi ve/veya dergilerin desteklenmesi

Yukarıda çoğunluk tarafından benimsenen kararlara karşı olan görüşler, ileride basılacak çalıştay kitabında verilecektir.

Ayrıca dönem içerisinde orta öğretim ders programında, Jeoloji derslerinin yer almasına yönelik olarak BTK 'da hazırlanan bilgi notları odamız tarafından Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK'e gönderilmiştir.(EK)

00

TC. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

ANKARA

Eğitimin önemli hedeflerinden biri, insanı içinde bulunduğu toplum ve doğal çevresiyle uyumunu sağlayarak üretken özellik kazandırabilmektir. Bu amaçla ilk eğitim kurumu olan aileden başlayarak yüksek öğrenimi tamamlayınca; kadar eğitim programlarının her aşamasında bireye (öğrenciye) kendini, toplumu, dünyayı ve uzayı kavramasını sağlayacak bilgiler verilir.

İnsanlık tarihinde yaşanan ilerlemenin önemli dinamikleri arasında bilimin ilerlemesi ve sonuçlarının toplumsal yaşama uygulanması olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bilimsel yaklaşımlardan kopuk bir eğitim politikası olamayacağı gibi eğitimin kendisi de temel ve doğal bilimlerinin ilke, kuram ve verileriyle öğrenci arasında sürekli bir köprü işlevi görebilmelidir.

Bir doğa bilim dalı olan JEOLOJİ BİLİMİ; "yerin yapısal özelliklerini, yer kabuğunun gelişimini ve onun kayaç, toprak ve sudan oluşan bileşimini

geçmişten günümüze değin ortamsal değişimleri de gözeterek doğal süreçleri, yerin fiziki doğasını ve tarihçesini inceleyen" doğa bilim dalı olarak tanımlanır. Tanımlanan kapsam gereği , insanın içinde bulunduğu en yakın doğal çevresini oluşturan kaya, toprak, su ve bunların oluşturduğu bileşimler dağlar, ovalar, kayalıklar, deniz ve akarsu ortamları vb. her şey bu bilimin konusudur. JEOLojİ, dünyayı tanımak isteyen insan için temel bir başlangıç noktasıdır.

Bu objektif gerçeklik nedeniyle dünyanın birçok ülkesinde (Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, İngiltere, Japonya vb.) uygulanan ilköğretim ve Lise programlarında zorunlu bir ders olarak jeoloji eğitime özel bir önem verildiği bilinmektedir. Özellikle deprem, heyelan vb jeolojik risklerle sık sık karşı karşıya gelen Japonya gibi ülkelerde yüksek öğrenim öncesi verilen **Jeoloji dersi içeriği doğal afetlerin neden olduğu afet zararlarının azaltılması programlarının bir parçası olarak ele alındığı ve Jeoloji bilgileri ile afet öncesi-afet sonrası-afet sonrası dönemlere yönelik eğitimler ile** birleştirilmektedir. Diğer yandan çarpık sanayileşme ve kentleşme sonucunda ortaya çıkan çevre sorunlarının, doğal kaynak ve güzellikler açısından zengin bir coğrafyaya sahip olan ülkemizin kaynaklarının heba edilmesi ve eşsiz doğasının ve çevrenin tahribiyle karşı karşıya olduğumuz acı bir gerçektir. İnsanın içinde yaşadığı doğayla uyumunu sağlayacak en önemli bilim ve mühendislik dalı olan jeolojinin bu alandaki birikiminin öğrencilere genç yaşta bilinç oluşturmak için aktarılması bir zorunluluktur.

17 Ağustos 1999 Kocaeli ve 12 Kasım 1999 Düzce Depremlerinden sonra karşılaştığımız tablo , yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız JEOLojİ BİLİMİ derslerine ulusal eğitim programlarında ne derece ihtiyaç duyduğumuzu açıkça göstermiştir. Kentleşme sanayileşme ve her türlü yapılaşmada, kentsel gelişme alanlarının seçiminde ya da yeni yerleşim alanlarının belirlenmesinde üzerinde yaşadığımız yerin bilgisinin gözetimelemesinin acı sonuçları hala hatıralarımızda. Onbinlerce insanımızı kaybettiğimiz ve milyarlarca dolar maddi kayıplar yaşadığımız 1999 depremlerinden sonra Afyon-Sultandağı, Tunceli-Pülümür ve Bingöl'de yaşanan acılar maalesef bu alandaki bilgi ve

önlem eksikliğinin halen devam ettiğinin gösteriyor. Ülkemizin jeolojik özellikleri gereği kaçınılmaz deprem riski bu alandaki eğitim ihtiyacını açıkça ve acilen ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi 1970'li yıllara kadar JEOLojİ Dersi liselerde seçmeli ders olarak programlarda yer almaktaydı. Ancak üzülecek belirtelim diğer bazı dersler gibi Jeolojide daha sonra eğitim programdan çıkartılmıştır. Böylece öğrenciler yaşadıkları coğrafyada kendilerini dünyanın başka yerlerinde görülmedik ölçüde yaşamsal olarak etkileyecek doğa olayları ve buna karşı alınabilecek önlemler konusunda bilgilenme olanağından yoksun kalmışlardır. Her biri daha sonra toplumun kaderini belirleyecek görevler alabilecek, ülkesinin ve kentinin sağlıklı ve güvenli gelişimi için söz sahibi olacak gençlerin kendi ülkelerinin gerçeğini bilmemelerinin bu doğa olaylarının felakate dönüşmesinde önemli bir rolü olduğu açıktır.

Bu eksikliğin bir an önce giderilerek, içinde yaşadıkları dünyaya ve doğaya bilimsel bilginin ışığında bakabilecek kuşakların yetişmesi için Lise'lerde Jeoloji dersinin yeniden programa konulmasının acil bir ihtiyaç olduğunu hatırlatmayı bir görev biliyoruz.

Yukarıda belirtmeye çalıştığımız genel gerekçeler çerçevesinde ülkemizde JEOLOJİ Derslerinin ilk ve lise öğretim programlarında yeniden yer almasının sağlanması ile bu program için gereksinim duyulacak tüm altyapı işlerinde (ders kitaplarının hazırlanması, eğitimci temini vb.) **Jeoloji Mühendisleri Odası olarak tüm örgütlülüğümüzle gerekli işbirliği ve yardımı sağlayabileceğimizi belirtmek istiyoruz.**

Gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla,

DAĞITIM:

TC. CUMHURBAŞKANLIĞI

TC. BAŞBAKANLIK

8. MESLEK İÇİ EĞİTİM

Üyelere yeni bilgi ve deneyimlerin, teknolojik gelişmelerin aktarılması, jeoloji mesleğinin her alanında bilim ve mühendislik hizmetlerinin niteliğinin geliştirilmesi amacıyla dönem içinde 18 adet Mesleki Eğitim Kurs-Seminer ve teknik gezi düzenlenmiştir.

Bu kapsamda meslektaşlarımıza yönelik olarak

1-30 Nisan 2002 tarihinde Dr. A. Sami DERMAN tarafından” Kırıntılı Kayaçlar Sedimentolojisi”

1-5 Nisan 2002 tarihinde Prof. Dr. Asuman TÜRKMENOĞLU tarafından” Killerin Mineralojisi ve Jeolojisi”

2-3 Mayıs 2002 tarihinde Doç.Dr. Osman CANDAN tarafından “Ofiyolitik Kayaçlar Petrojenezi”,

7-9 Mayıs 2002 tarihinde Prof. Dr. Cahit HELVACI tarafından “Evaporitler ve Türkiye Borat Yatakları”

18-19 Aralık 2002 tarihinde Şehir Plancıları Odası ile birlikte “Kent Planlaması ve Jeolojik Hizmetler” Semineri

13-19 Ocak 2003 tarihinde “Mermer Aramacılığı ve İşletmeciliği” Semineri

26-27 Nisan 2003 tarihinde Sivas Şubemizde Dr. Dinçer ÇAĞLAN tarafından”
Jeoteknik Etüt Kursu”

17-23 Kasım 2003 tarihinde Prof.Dr.Asuman TÜRKMENOĞLU, Dr.Aydın ARAS
ve Deniz ÖNENÇ’in yürütme kurulunu üstlendiği “Seramik Semineri”

SERAMİK SEMİNERİ SONUÇ BİLDİRGESİ

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası 30 . yıl kutlamaları kapsamında Ankara’da 17-23 Kasım 2003 tarihlerinde Seramik Semineri düzenlenmiştir. Bu seminer MTA Genel Müdürlüğü, Kale Maden A.Ş., Matel Hammadde Sanayi ve Ticaret A.Ş., Gürbüz Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.,Çine Akmaden A.Ş.,Kaltum A.Ş., Kütahya Seramik, TKİ, Maden İşleri Genel Müdürlüğü, H.Ü. Maden Mühendisliği Bölümü, Dumlupınar Üniversitesi Seramik Bölümü, Ankara Üniversitesi Kimya Bölümü, Çanakçılar Seramik A.Ş., Pera Seramik, Seranit A.Ş., İGEME ve Likya Madencilik tarafından desteklenmiş, üniversitelerimizden, kamu ve özel kuruluşlarımızdan gelen katılımcılarla bilgi alışverişini ve çok yönlü tartışma ortamını başarıyla sağlayan disiplinler arası bir platform oluşturmuştur. Türkiye’de seramik sektörünü, seramik hammaddelerini, üretim süreçlerini ve çeşitli seramik ürünlerini konu alan yirmiden fazla sunumun yapıldığı seminerin sonunda aşağıdaki tespitler yapılmış ve kararlar yapılmıştır.

- 1- Seramik Semineri endüstri- üniversite-kamu işbirliğinin başarılı bir kanıtı olmuştur. Sunulan bildirimler Seramik Semineri kitabında toplanmıştır.
- 2- Seramik sektörü Türkiye ekonomisinin itici bir gücüdür. Hızla gelişme gösteren bu sektörde yer bilimcilerin önemli görevlerinden biri yeni hammadde kaynaklarının bulunmasıdır. Bu çalışmalar, bilinen hammaddelere ek olarak alternatif hammaddelerin de araştırılmasını amaçlamalıdır. Bu kapsamda Türkiye Neojen havzaları ve granitik masifleri hedef alanlar olarak belirlenmiştir.
- 3- Seramik hammaddelerini – ürün geliştirme süreçlerini-ürün tasarımını-silikat seramiklerinin ve diğerlerinin bünye özelliklerini konu alan araştırma ve uygulama çalışmalarının disiplinler arası işbirliğinde sistematik olarak yürütülmesi ve teknoloji geliştirilmesi gerçekleştirilmelidir. Seramik hammaddelerin ve geliştirilen reçetelerin, üretim teknolojileri ile kullanılabilirliği dengesinin sağlanması gereklidir. Bu amaçlara ulaşmak üzere bir Seramik Enstitüsünün kurulması sağlanmalıdır.
- 4- Ülkemizdeki tuğla-kiremit sanayinin üretim teknolojilerinin gelişmesi ve tarım topraklarına alternatif hammadde ihtiyacı açısından önemli gereksinimleri bulunmaktadır. Tuğla,kiremit, kaba seramik grubu ürünleri olarak, disiplinlerarası araştırmalara dahil edilmelidir.
- 5- Seramik sektörünün içinde bulunduğu kanuni engeller ve sıkıntılar önemle dile getirilmiştir. Kanuni düzenlemeler, Maden Kanunu kapsamında, sektörün ihtiyaçlarına göre yapılmalıdır. Ticari faaliyetlerde demiryolu ve liman gereksini, navlun gibi sorunlara çözüm getirilmelidir.

- 6- Halen işletilmekte olan kil hammadde rezervleri daha iyi değerlendirilmelidir. Atık killer araştırmalarla ve yeni teknolojilerle ekonomiye kazandırılmalıdır.
- 7- Seramiğe daha geniş bakılarak klasik seramikler dışındaki konuların da bu çalışmalara dahil edilmesi gerekmektedir.
- 8- 2. Seramik Seminerinin 2004 yılı Kasım ayında Çan-Çanakkale’de yapılmasına karar verilmiştir.

15-19 Aralık 2003 tarihinde Dr. Dinçer ÇAĞLAN, Ali KAYABAŞI, Bahattin DEMİR ve Nuray YURTSEVEN tarafından “Jeoteknik Etüt Kursu”

19-24 Ocak 2004 tarihinde Doç Mehmet EKMEKÇI, Yrd.Doç.Levent TEZCAN, Yrd.Doç. Türker KURTTAŞ, Hasan KIRMIZITAŞ tarafından “Hidrojeoloji Mühendislik Uygulamaları Kursu”

19-23 Ocak 2004 tarihinde Prof.Dr.Baki VAROL, Dr. EŞref ATABEY ve Deniz ÖNENÇ’in yürütme kurulunu üstlendiği”, Evaporitler ve Tuzlar (bor-trona-alçıtası) Kursu”

9-25 Şubat 2004 tarihinde Yrd.Doç. Levent TEZCAN tarafından “GİS Coğrafi Bilgi Sistemleri- Kursu”

Ayrıca 20 Ocak- 20 Haziran 2003 tarihleri arasında İngilizce Kursu,

19 Nisan 2003 tarihinde 56. TJK kapsamında Fahrettin Şener ve Hamdi Akseki tarafından “Beypazarı Trona Yatağı”

Behçet Akyürek, Şükrü Pehlivan Mehmet Duru tarafından gezi liderlikleri üstlenen “Elmadağ (Ankara) Civarının Jeolojisi” teknik gezi yapılmıştır.

17-23 Kasım 2003 tarihinde Seramik Semineri, konulu meslek içi eğitim seminerleri yapılmış ve yaklaşık 250 meslektaşımıza “Seminer Katılım Belgesi” verilmiştir.

Ayrıca 26-28 Haziran tarihleri arasında Şehir Plancıları, Harita ve Kadastro Odası ve GAP idaresi ile Batmanda “Batman İli Yerel Yönetimler, İmar Planlama ve Uygulama Semineri” kapsamında gerçekleştirilen seminer ise merkezi idare yerel yönetim ve meslek odaları işbirliğinin güzel bir örneğini oluşturmuştur.

9. KURULTAY, SEMPOZYUM, ÇALIŞTAY, KONFERANS VE PANELLER

Dönem içinde özellikle odamızın 30. yılı dolayısıyla yönetim kurulumuzun almış olduğu ve ülkemizin değişik bölgelerinde örgütümüzle birlikte jeolojiyi halka tanıtmak ve meslek alanlarımızla ilgili konularda Jeoloji Mühendislerinin hizmet alanların konusunda genel kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik olarak düzenlenen etkinlikler aşağıda belirtilmiştir. Bu etkinliklerin belirlenmiş çerçevelerinin detaylandırılması Bilimsel Teknik Kurulumuzun gündeminde de tartışılarak şekillenmiştir. 19.Çalışma döneminde 53 adet kurultay, sempozyum, çalıştay, konferans ve panelle, mesleki ve toplumsal sorunlarla gündem yaratılmıştır.

3-4	Ulusal Sempozyumu	Kırmtaş,İstanbul	Sempozyum
10-11	Deprem Bilimler ve Felsefe	Ankara	Sempozyum
15-19	Jeoteknik Etüt	Ankara	Kurs
17	Tıbbi Jeoloji	İstanbul	Konferans
19-21	İstanbul Jeoloji Sempozyumu	İstanbul	Sempozyum
Ocak-2004			
19-24	Hidrojeoloji - Mühendislik Uygulamaları	Ankara	Kurs
19-23	Evaporitler ve Tuzlar (bor, trona, alçıtaşı)	Ankara	Seminer
Şubat-2004			
9-25	Coğrafi Bilgi Sistemleri	Ankara	Kurs

9.1.ETKİNLİK SONUÇ BİLDİRGELERİ

9.1.1. PETROL SEKTÖRÜNDE DAYATILAN YASAL DÜZENLEMELER SEMPOZYUM SONUÇ BİLDİRGESİ

Dünya Enerji Haritası 21. yy'da emperyalistlerce bölgesel çatışmalarla ve ekonomik, güç kullanılarak yeniden çizilmektedir. Türkiye ise kendi dışında oluşturulan ve önüne konulan Avrupa Enerji şartını "Ulusal Enerji Politikası" olarak kabul etmektedir.

Bu kapsamda IMF ve DB tarafından hazırlanarak, AB'nce dayatılan enerji sektörünü tamamen piyasaya açan yasalar birer birer ve hızla parlamentomuzdan geçirilmektedir. Dayatmaları ile Türkiye'yi adeta sömürge olarak gören ABD ve AB, kendi ulusal kuruluşlarını özenle korurken dünya enerji kaynaklarını ve alanlarını denetimleri altında tutmaktadır.

Siyasi iktidar, yılların birikimiyle oluşturulan ulusal kurum ve kuruluşlarımızın çökertilmesine yol açacak. Enerji yasalarını, ilgili kesimlerle tartışmaya bile gerek duymadan, alelacele TBMM'nden geçirme telaşındadır. Ülkemizin enerji gereksinimi ilgili Bakanlıkça abartılarak hesaplanmakta ve ithalata bağımlılığımız giderek arttırılmaktadır. AB'nin enerji gereksinimini karşılayabilmek için ülkemiz enerji terminali yapılmaktadır. Ayrıca dayatılan enerji piyasası yasalarıyla inşaat, medya gibi gruplara yeni rant alanları yaratılmaktadır.

Anayasamıza yerleştirilen "Uluslar arası Tahkim" yoluyla Enerji Sözleşmeleri, Doğalgaz Piyasası Yasalarına Petrol Piyasası Yasası da eklenerek enerji piyasası düzenlemeleri tamamlanarak istenmektedir. Arama, üretim, iletim, rafinaj, dağıtım, pazarlamadan oluşan sektörün tümünü delik deşik edecek Petrol Piyasası Yasa Tasarısı'na sektörün tüm aktörleri karşı olmasına rağmen siyasi erk bu yasayı çıkarmada direnmektedir.

Petrol sektörüne dair bilgi ve birikime sahip olan uzman, işçi, işveren, bilim adamları bir araya gelerek sözkonusu Yasa Tasarısını tüm boyutlarıyla tartıştık. Kamuoyunu doğru bilgilendirme görevimizi yerine getirmeye çalışmaktayız.

Başta bu düzenlemeden olumsuz etkilenecek halkımızı, kitle örgütlerini, meslek kuruluşlarını, sendikal örgütleri, ulusal sermaye gruplarını, yasalaşması için oylamaya katılacak TBMM üyelerini ortak hareket etmeye, karşı durmaya davet ediyoruz.

İstihdam ayağının tamamen göz ardı edildiği bu Yasalar, işsizliği arttıracak ve ulusal kuruluşlarımızı çok uluslu şirketler karşısında güçsüzleştirerek yok edecektir.

Üretim yerine rant yaratmaya dayalı bu Yasal düzenlemeler, ancak tüm yurtseverlerin kararlı bir biçimde direnmesiyle durdurulabilir. Böylece haklı ve örnek bir mücadele başarılmış olacaktır.

9.1.2. ADIYAMAN-TUNCELİ-ELAZIĞ DEPREM VE KENTLEŞME SEMPOZYUMU SONUÇ BİLDİRGESİ

Ülkemiz yüzölçümünün %92'si depremde etkilenebilecek bir coğrafyada yer alıyor. Yine, kurulu sanayi tesislerinin %74'ü, işletmeye açılmış ve yapımı planlanan barajların %44'ü ve nüfusun %95'de bu değişik ölçülerde risk taşıyan bölgelerde yerleşik durumdadır. Ülkemiz topraklarının %30'unu ovalar oluşturmaktadır. Ne yazık ki şehirler, sanayi ve büyük mühendislik yapılarının bir çoğu, depreme neden olan aktif fayların oluşturduğu ya da depremin yıkıcı etkisini büyüten ovalarda yer almaktadır.

Yüz yıllık dönemde (1900-2000) Türkiye'de gerçekleşen deprem istatistik bilgilerine bakıldığında neredeyse her yıl bir yıkıcı depremin olduğu açıkça görülebilir. 1999 yılında yaşanan Gölcük ve Düzce depremleri bu gerçeğin en son ve büyük örneklerini oluşturuyor. On binlerce insanımızın can kaybına ve milyarlarca dolarlık maddi hasara yol açan bu depremler, kentleşme ve yer seçimine ilişkin yaşamsal dersler bıraktı. Ne yazık ki ülke genelinde aynı yanlışların günümüzde de sürdürüldüğü acı bir gerçek olarak ortada. Şimdilerde en büyük kentimizde, İstanbul'da bir büyük deprem bekleniyor. En iyimser senaryolara göre bu depremde 40 000 insanımızın yitimi ve 50 milyar dolarlık bir maddi hasar öngörülüyor.

Olası İstanbul depreminin tüm toplumumuzu derinden yaralayacağı ortada. Zararı azaltmaya yönelik çeşitli hazırlıklar yapıldığı medya da sıkça yer alıyor. Ancak, ülkemizin jeolojik özellikleri gereği, özellikle Doğu Anadolu Fay (DAF) zonu üzerinde oluşabilecek depremlerin de önemli yıkımlar oluşturabileceği bilimsel bir gerçek olarak biliniyor. Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, DAF zonu üzerindeki kentlerin (Antakya, Osmaniye, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli ve ilçeleri) deprem riski konusunda, ilgilileri ve yöre halkını aydınlatmayı amaçlayan bir dizi konferanslar düzenledik. Bunlardan ilkinin "1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi"nden sekiz ay önce 26 Eylül 2002'de Bingöl'de gerçekleştirdik. Bingöl'ü bekleyen olası tehlikeyi dile getirdik. Bunu 27 Eylül 2002'de Muş'ta, 26-27 Haziran 2003'te Antakya ve Osmaniye'de verilen konferanslar izledi. Yine bu çerçevede 23-24-25 Eylül 2003 tarihlerinde Tunceli, Elazığ ve Adıyaman illerimizde düzenlediğimiz konferanslarla bu illerimizin deprem ve kentleşme ilişkileri konusunda kamuoyunu bilgilendirirken, yetkilileri ve yerel yöneticileri uyarmayı görev bildik.

Tarihsel kayıtlarda DAF üzerinde önemli yıkımlara yol açan depremlerin yaşandığı biliniyor. Örneğin, 1789'da gerçekleşen depremde Elazığ ve Tunceli çevresinde büyük yıkımlar yaşandığı ve 51 000 kişinin hayatını kaybettiği bilinmektedir. Yine I. Jüstinyen zamanında Antakya'da gerçekleşen depremde, tarihçilere göre 200 000 kişinin öldüğü rivayet edilmektedir. **Sınırlı veriler üzerine kurulu tarihsel deprem kayıtları DAF'ın farklı bölümlerinde son yüz**

yıldır büyük yıkıcı deprem olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla Doğu Anadolu Fay Zonu gelecekteki yıkıcı depremlerin riski altındadır.

Nüfus artışı ve köyden kente göç nedeniyle kentlerin gelişim alanlarının ve yeni yerleşim alanlarının seçiminde deprem riski ve zemin özelliklerinin yeterince dikkate alınmadığı düşünüldüğünde, olabilecek yeni depremlerin tarihte yaşananlardan çok daha büyük kayıplara yol açacağı açıktır.

I. DOĞU ANADOLU FAYI

Doğu Anadolu Fay zonu (DAFZ), Doğu Anadolu'da ki Karlıova'dan başlayan ve 580 km uzunluğu boyunca Antakya'ya doğru uzanan 4-25 km genişlikte olan bir deformasyon kuşağıdır. Yaklaşık iki milyon yıldır hareket ettiği bilinen, sol yanal atımlı DAF'ın bugüne kadar 15 km'lik yanal öteleme yapmış olduğu yani fayın yıllık kayma hızının 7.9 mm/yıl olduğu tespit edilmiştir. Karlıova-Antakya arasında DAF, belirgin sol yanal atımlı altı ana faydan oluşur. Karlıova-Antakya arasında DAF zonunun her bir depremde kırılması beklenen belirgin bölümleri (segment) şunlardır; (EK)

1-Karlıova-Bingöl fayı; 65 km uzunluğundadır.

2-Palu-Hazar fayı; 50 km uzunluğundadır.

3-Hazar-Sincik fayı; 85 km uzunluğundadır.

4-Çelikhhan-Gölbaşı fayı; 50 km uzunluğundadır.

5-Gölbaşı-Türkoğlu fayı; 90 km uzunluğundadır.

6-Türkoğlu-Antakya fayı; 145 km uzunluğundadır.

DAF boyunca bu segmentlerde büyüklüğü 6.7 ile 7.8 arasında değişen birçok deprem gelişmiş ve ağır hasarlara neden olmuştur. Tarihsel deprem kayıtları, DAF'ın farklı bölümleri üzerinde son yüzyıldır büyük yıkıcı depremlerin gelişmediğini, dolayısıyla fay zonunun gelecekte olacak yıkıcı depremlerin riski altında olduğunu göstermektedir. DAF'ın Gölbaşı-Türkoğlu fayı boyunca 1513 yılından bu yana büyük ve yıkıcı deprem olmamıştır. Bu verilerin doğru olduğu kabul edildiğinde **Gölbaşı-Türkoğlu fayı ve Palu-Bingöl arasındaki alan ve kuzeyinin yakın gelecekte büyük ve yıkıcı deprem riski altında olduğu sonucuna varılmaktadır. Aynı şekilde, 1872 yılından bu yana yıkıcı bir deprem yaşanmayan Hatay'ın da ciddi bir deprem riskiyle karşı karşıya olduğu söylenebilir.**

II. TUNCELİ, ELAZIĞ VE ADIYAMAN İLLERİ ÇEVRESİNDE KENTLEŞME SÜRECİNDE YAŞANAN KİMİ SORUNLAR

Genel olarak bölgede sağlıklı kentleşme ve güvenli yapılaşmaya ilişkin hukuksal düzenlemelere yeterince uyulmadığı gözlenmiştir. Kentlerin gelişim ve yeni yerleşim alanlarının seçiminde bilim ve mühendislik ilkelerinin gözetilmediği, kolaycı ve ranta dayanan uygulamaların yöre halkının can ve mal güvenliğini riske sokacak boyutlara ulaştığı ortadadır.

Tunceli'de kentin gelişme alanı olarak Munzur ovasının seçilmiş olması depremsellik ve zemin özelliklerinin dikkate alınmadığına ilişkin çarpıcı bir örnek oluşturuyor. **Özellikle kamu binalarının alüvyon zemin üzerine kurulması uygulaması kentsel yerleşimin de bu alana kaymasını özendirilmektedir. Anayasaya, doğa yasalarına ve mühendislik ilkelerine aykırı bu uygulamaya kamu yönetiminin öncülük etmiş olmasına özellikle dikkat çekmek isteriz.** Diğer yandan Tunceli'de deprem ve heyelan riski nedeniyle Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nce il merkezinde yerleşime kapatılmış olan Esentepe mahallesi, Cumhuriyet mahallesi, Yenimahalle su deposu civarında kaçak yapılaşmaya devam ediliyor. Çemişgezek, Hozat, Mazgirt, Nazımiye, Ovacık ilçelerinde, ilgili mevzuata aykırı olarak, zemin etütü yapılmadığı biliniyor. Pülümür ve Pertek ilçelerinde ise kısmen zemin etütü yapılsa da denetimlerinin olmadığı açık. Tunceli Belediyesinde denetim yapacak yeterli sayıda teknik eleman bulunmadığı gibi bir jeoloji mühendisi çalışmakta ilçelerde ise teknik personel yok denebilecek durumdadır. Bu koşullarda planlama ve yapılaşmanın kontrol edilmesi, güvenli yapılaşmanın gereği olan mühendislik hizmetinin gerçekleşmesinin olanaksız olduğu ortadadır.

Bugünkü **Elazığ**, 1834 yılında Harput mezrasının ovaya taşınmasıyla kurulmuştur. Elazığ il merkezi fay kontrollü bir havza olup şehir bu havzada biriken alüvyal çökeller üzerinde yer almaktadır. Havzayı denetleyen faylar DAF zonuna yaklaşık paraleldir. Şehir merkezi 2. derece deprem bölgesinde olmasına karşın Arıcak, Karakoçan, Kovancılar, Maden, Sivrice, Palu ilçeleri ve Gezin beldesi 1. derece deprem bölgesi kapsamında yer almaktadır. **Elazığ'da da kentin ovaya doğru gelişimi tarım alanlarının tahribinin yanı sıra güvenli yapılaşma açısından riskler taşımaktadır.** Elazığ il merkezinde yapılan zemin etüt raporları belediye ve Odamızın il temsilciliği tarafından kontrol edilmektedir. Ancak hem merkez belediyede teknik eleman sayısı yetersizdir hem de bir çok ilçe belediyesinde jeoloji mühendisi bulunmamaktadır. Bu nedenle zemin etütlerinde yeterli denetim sağlanamamaktadır.

2. Derecede tehlikeli deprem bölgesinde yer alan **Adıyaman** alüvyon zemin üzerine kurulmuş bir kenttir. **Bu özelliği nedeniyle imara esas jeolojik-jeoteknik etüt ve parsel bazında zemin etütleri güvenli kentleşme ve yapılaşma açısından önem kazanmaktadır.**

Ancak kentin göç alması nedeniyle ruhsatsız ya da kaçak yapılaşmanın yeterince denetlenememesi yaşanan bir sorundur. Adıyaman'ın 1. derece deprem bölgesinde yer alan ilçeleri Çelikhan, Gerger, Gölbaşı, Sincik ve Tut ilçeleri güvenli kentleşme açısından acilen önlem alınması gereken yerleşim merkezleridir. Örneğin, diri fayların oluşturduğu bir ova üzerine kurulmuş olan Gölbaşı ilçesi bu anlamda özel önem taşıyor. Adıyaman merkezde zemin etütleri yapılmakla birlikte jeoloji mühendisince kontrol edilmiyor. Yine bu ilimiz belediyesi ve bağlı ilçelerinde yeterli teknik personel istihdamı olmadığı biliniyor. Besni, Gölbaşı, Kahta, Tut ilçelerinde zemin etütleri kısmen yapılırken, Çelikhan, Gerger, Samsat, Sincik ilçelerinde zemin etütü yapılmıyor. Siyasi kaygılar çoğu kez kaçak yapılaşmaya göz yumulmasına yol açıyor. **Gölbaşı-Türkoğlu fayı ve Sincik-Palu fay hatlarının büyük deprem üretme olasılığı göz önüne alınırsa, Adıyaman**

ilinin genel olarak jeolojik-jeoteknik etütlerinin bir an evvel yapılarak, kentleşmeye uygun yeni yerleşim alanlarının belirlenmesi gerekmektedir.

III. SONUÇ

DAF zonunda yakın gelecekte önemli yıkımlar oluşturabilecek depremler yaşanması beklenir. Bu zonda oluşacak depremlerden etkilenebilecek kentlerin içerisinde Tunceli, Elazığ ve Adıyaman illeri ve ilçeleri de yer almaktadır. Bu kentlerimizin zemin özelliklerine rağmen, izlenen olumsuz kentleşme politikalarının olası yıkımı artıracağı açıktır.

Kalitesiz ve plansız yapılaşma ile jeolojik ve jeoteknik faktörler gözardı edilerek yapılan yer seçimlerinin acı sonuçlarını bugüne kadar defalarca yaşadık. Aradan geçen zamanda görünen odur ki, halkın can ve mal güvenliğini bu derece etkileyen doğa olaylarının zararlarını azaltmak için gerekli yasal düzenlemeler hala yapılamamıştır. İmar yasası ve yapı denetim yasasında bu anlayışla oluşturulması beklenen değişiklikler gerçekleştirilmemiştir. Yerel yönetimlerin konuyla ilgili teknik eleman istihdamını sağlayacak yasal düzenlemeler tamamlanmamıştır. Siyasi ve maddi rant amaçlı imar aflarının doğrudan ve dolaylı olarak sürekli gündemde tutulması kaçak ve denetimsiz yapılaşmayı özendirilmektedir. Milyonlarca yılda oluşan doğal servetimiz olan ovaların yerleşime açılması sağlıklı kentleşme ve güvenli yapılaşma sürecindeki temel yanlışı oluşturuyor.

Anılan yasal eksikliklere karşın yerel yönetimlerin bu alanda büyük yetki ve sorumlulukları olduğu açıktır. Eksikli de olsa yürürlükteki mevzuatın uygulanması ve denetiminin sağlanması yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Bu çerçevede DAF boyunca yer alan kentlerimizin yerel yöneticilerinin, yaşamsal öneme sahip olan bu konuya, gerekli hassasiyeti göstermelerini diliyoruz. Bu kentlerimizin sayın milletvekillerinin hem bölge hem de ülkemiz için ilgili yasal düzenlemelerin bir an önce gerçekleştirilmesine yönelik çaba göstermelerini bekliyoruz. Yasal düzenlemeler gerçekleşinceye değin sağlıksız yapılaşmaya karşı acil önlemler alınması gerektiği ortadadır. Bu çerçevede vurgulamak gerekirse, güvenli yapılaşmanın iki temel boyutu bulunmaktadır. Birincisi uygun yer seçimi, ikincisi kaliteli inşaat yapımıdır. Meslek alanımızla ilgili olan birinci aşamada;

- **Yeni yerleşim yerlerinin yapılaşmaya açılmasında göz önüne alınacak kriterlerin en önemlilerinden biri jeolojik-jeoteknik etütlerdir.**
- **Bu etütler bilimsel ölçütler ve standartlar kapsamında gerçekleştirilmelidir.**
- **Jeolojik-Jeoteknik etütlerin yapımı ve DENETİMİ zorunlu kılınarak bilim ve mühendisliğin öngördüğü ölçütler içinde YASALARDA yer almalıdır.**

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, Diyarbakır Şube, Tunceli, Elazığ ve Adıyaman İl Temsilciliklerimizle birlikte kamusal görev anlayışıyla, bölgedeki yerel yönetimlerimizin sağlıklı kentleşme ve güvenli yapılaşma doğrultusunda

gösterecekleri çabalara, meslek alanımıza ilişkin boyutuyla yardımcı olmaya ve katkı koymaya hazır olduğumuzu belirtmek isteriz. Saygılarımızla.

9.1.3. BİNGÖL-MUŞ DEPREM VE KENTLEŞME ETKİNLİKLERİ SONUÇ BİLDİRGESİ

JMO Diyarbakır Şubesi tarafından 26 EYLÜL 2002 tarihinde Bingöl'de , 27 EYLÜL 2002 tarihinde Muş'ta düzenlene " Deprem ve Kentleşme Sempozyum" larında bölgedeki deprem riskine dikkat çekilerek , sağlıklı ve güvenli kentleşme açısından alınması gereken önlemler dile getirildi. Sempozyumda ortaya çıkan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir;

A) Bingöl ve Muş Kentleri ve yakın çevresi , gerek tarihsel gerekse aletsel dönemlerde büyük deprem serileri üreten Kuzey Anadolu Fayı , Doğu Anadolu Fayı ve Bitlis Bindirme Kuşağı gibi üç ana fay sisteminin birleşim bölgesi ve çok yakınında yer almaktadır.

- 1) Bingöl ve yakın çevresi , yakın tarihsel dönemde en son 1789 Palu ve 1784 Yedisu ; aletsel dönemde ise 1971 Bingöl depremlerinden çok ciddi bir şekilde etkilenmiş olup çok sayıda kişi yaşamını yitirmiş ve birçok ev ağır hasar görmüştür.
- 2) Muş ve yakın çevresi , yakın tarihsel dönemde en son 1789 Palu , 1646 Van ; aletsel dönemde ise en son 1903 Malazgirt ve 1966 Varto depremlerinin çok yakın etkisi altında kalmış ve çok sayıda can ve mal kaybı olmuştur.
- 3) Bingöl Karlıova yakınlarından başlayıp Antakya güneyine kadar uzanan Doğu Anadolu Fayı son 200-300 yıldır suskun olup , bu yüzyıl içerisinde deprem üretme potansiyeli çok yüksek sismik boşluklar içermektedir.
- 4) Kentsel Planlamanın temelini oluşturan Jeolojik-Jeoteknik etütler , 1944 yılında yürürlüğe giren " Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" da zorunlu hale getirilmesine karşın , gerek 1956 gerekse 1985 yılında çıkarılan 3194 sayılı İmar Yasasının hiçbir maddesinde yer almamıştır. 17 Ağustos depreminden sonra İmar Planına Esas Jeolojik Jeoteknik Etütler ve Statik projeye esas teşkil eden Zemin Etütlerinin önemi anlaşılmış ve deprem sonrası çok sayıda çıkarılan yönetmelik değişiklikleri ve genelgelerle doldurulmaya çalışılmıştır. Ancak , İmar Planına Esas Jeolojik Jeoteknik etütler , hala 3194 sayılı İmar Yasasında yer almamıştır.
- 5) Bu çıkarılan yönetmelik ve genelgelerde İmar Planına Esas Jeolojik Jeoteknik Etütler'de ; hem içerik konusunda politika ve kriterler oluşturulamamış hemde bu etütlerin denetimi konusunda açıklık getirilememiştir.

B) Anadolu Depremleri , oluşum mekanizmaları gereği , sadece ve sadece ovalar ve dolgu kıyılarda can ve mal kaybına neden olmaktadır.

Ova , toprak kalınlığının 20 m'den daha fazla ve yeraltısu tablasına olan derinliğin 20 m'den daha az olduğu yerler olarak tanımlanabilir. Örneğin ; Muş

ve Bingöl'ün yeni genişlemekte olan kesimlerinin % 50'sinde toprak kalınlığı 20 m'den fazla ve yeraltısuyu tablasına olan derinlik ise 20 m'den daha azdır.

Anadolu depremleri sonucu meydana gelen yıkım üç şekilde gerçekleşmektedir.

- 1) Sıvılaşma , sadece ve sadece ova ve dolgulu kıyılarda yıkım yapmaktadır.
- 2) Anadolu depremlerinin yerkabuğu öteleme hareketleri , ilk oluştuğu ezik kuşak ve yarattığı ova içerisinde yinelenip durmaktadır.
- 3) Salınım-genlik büyümesi ; sadece ve sadece ova ve dolgulu kıyılarda yıkıma neden olmaktadır.

Aşağıdaki nesnel koşullar , depremleri doğal afet olmaktan çıkarmak için önemli verilerdir;

- a) Ova ve kıyıların ülke yüzölçümüne oranı % 5 gibi küçük bir değerdir.
- b) Oysa , yapılaşmaya uygun alan oranı % 60'ın üzerindedir.
- c) Yapılaşma için gerekli alan oranı ise % 2'nin altındadır.
- d) Son fakat en önemlisi,kıyıları ve ovaları ulusal servettir. Devlet tarafından korunup geliştirilmek zorundadır. (Anayasa: Madde 43,44-45).

Toplum olarak uymamız gereken bu yasal zorunluluk; kıyı ve ovaların ulusal servet olarak kullanılmasını sağlarken , can ve mal güvenliğimizin güvencesi olacaktır.

Ne yazık ki; Bingöl,Muş,Batman,Doğubeyazıt,Çaldıran ve Van başta olmak üzere diğer yerleşim alanları da hızla ovaya doğru ilerlemektedir. Bunlardan çoğu fay kuşakları, fay ovaları ve/veya jeoteknik açıdan sorunlu (Örneğin Hakkari'nin kayma alanları üzerine doğru genişlemesi) alanlara doğru büyütülmektedir. Ova dışında da olsa kümes de yapılsa jeoteknik araştırma kaçınılmazdır. Bu bilgilerin herkesin kullanımına açık bir ulusal bilgi bankasında toplanması da çağdaş bir gerekliliktir.

Çözüm; Bu tür alanlar tarım açısından birinci sınıf sahalardır. Dolayısıyla (1) Devlet tarafından bu alanların dışında altyapısı tamamlanmış yerleşim alanlarının üretilmesi,(2) ovalardan ilk beş yıl içerisinde çıkmak isteyenlere ovadaki yapı mülkiyetinin 2 katı ücretsiz olarak sağlanması,(3) ovalarda,Anayasanın gereği olarak yapılaşmaya izin verilmemesi,(4) onarıma da izin verilmemesi ve (6) boşalan ovalarda tapulaştırma yapılarak ileri tarıma geçilmesi kaçınılmazdır.

Örneğin; Bingöl'ün batısı ve Muş'un güney kesimi yapılaşma için depremden korunmak amacıyla en uygun yerleşim alanlarıdır. Burada,öncelikle altyapı ve altyapının uzun eksenli omurgasını oluşturan raylı sistem kurulmalıdır.Daha sonra yukarıda bahsedilen 6 madde yaşama geçirilmelidir.

C) Doğu Anadolu Arap Kıtasının kuzeye iteklemesiyle bir doğal cennete dönüştürülmüştür. Endüstriyel hammaddelerinden çeşitli enerji kaynaklarına kadar bir doğal zenginlik içerisinde yüzülmektedir. Ancak,bu kaynakların ya hiçbiri

harekete geçirilmemiş ya da bataklığın sulanması (örneğin Muş Alpaslan II barajı ve Muş ovası sulama projesi) gibi bilim dışı uygulamalarla daha olumsuz koşullar yaratılmıştır.

1) Hiçbir bölgede olamayacak kadar güneş ve rüzgar enerji gizligücü içermektedir. Güneşlenme süresi en yüksek bölgedir.

2) Fırat,Dicle,Zapsuyu ve bunlara bağlı çok sayıda yüksek hidrolik enerji içeren havzalar bulunmaktadır. Bunların yaklaşık 2000 m'den 600 m'ye düştüğü göz önünde bulundurulursa Toriçelli (basınçlı boru) sistemiyle büyük baraj sistemine göre yarı maliyetle ,2 kat daha fazla enerji elde edilebilecektir. Bu sistem verimli hale vadileri ve ovaları korurken yeni sulanabilir alanlar da kazandırmaktadır. Ayrıca ,taşkınları da en aza indirmektedir. Tek bir örneği bile olmayan Doğu Anadolu'da ; Muş,Gürpınar ve çaldıran örneğinde olduğu gibi bataklıkların ve suya doymuş alanların sulanması için barajlar ve sulama sistemleri kurulmuş ve kurulmaktadır.

3) Nemrut,Süphan,Tendürek,Ağrı ve diğer genç volkanik sistemlere ve bunları yaratan fay sistemleri , bölgeyi yerisısı (jeotermal) açısından çok zengin kılmıştır. Ancak , hiçbiri kullanılmamaktadır.

D) Doğu Anadolu,topraksız ve organik tarım açısından ülkenin en şanslı bölgesidir. Henüz böyle bir uygulama yoktur.

E) Doğu Anadolu ; yerbilimleri açısından bir laboratuardır. ‘’ Doğasını tanımayan ülkesini tanımaz’’ özdeyişi burada daha çok anlam bulmaktadır.

Sonuç olarak; gerek Bingöl gerekse Muş illerimiz depremsellik açısından oldukça riskli bir bölgede yer almalarına karşın,kentsel gelişim alanlarının seçiminde jeolojik ve jeoteknik özelliklerin gözetilmesi ile oluşabilecek depremlerdeki kayıpların en aza indirgenmesi mümkündür.

9.1.4. “GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNİN EKONOMİK MADEN POTANSİYELİ ve ENDÜSTRİYEL HAMMADDELERİ ”ETKİNLİĞİNİN SONUÇ BİLDİRGESİ

- **2002 yılı Maden ihracatı olan 650 milyon doların 300 milyon doları mermerden**

elde edilmiştir. Bölgemizin bu ihracattaki payı 50 milyon dolardır.

- Diyarbakır' daki mevcut mermer işletmelerinde 1000 işçi istihdam edilmektedir.
- **Kırsal alanda çalışan bu sektörün temel sorunlarının başında yol –su – elektrik gibi altyapı sorunları gelmektedir. Kendi imkanları ile çözüm bulmaya çalışmaktadırlar.**
- Bölge mermer sahalarının büyük çoğunluğu işletmecisi özelliği olmayan kişiler

tarafından kapatılmıştır.İşletmeciler bu sahaları onlardan satın alarak veya kiralayarak işletmektedirler.

- Bölge mermercilerinin diğer bir sorunu ise güvenlik elemanları problemidir.

Bölgedeki güvenlik sorumluları özellikle Diyarbakır Hani yöresi mermer ocaklarında 8-30 koruyucunun istihdam edilmesi zorunluluğunu getirmişlerdir. İşletmeci bu güvenlik elemanlarının maaş ve SSK ödemelerini yapmasına rağmen, bir işveren gibi güvenlik elemanlarına yaptırım uygulayamıyor.

- Ulaşım problemi, limanlara taşınan mermerlerin karayolları tonaj sınırlamasından

Kaynaklı oldukça büyük kayıplar meydana gelmektedir. Bu sorundan dolayı ihracattaki büyük blok talepleri yerine getirilemiyor. Bölgedeki demiryolu nakliyatının oluşması için gerekli altyapı girişimlerinin kısa sürede gerçekleşmesi sağlanmalıdır.

- Madencilik sektörü, bölgede istihdamı yaratacağından, kırsal alandan metropollere göçü önleyecektir. Böylece bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan hızlı kalkınması sağlanacaktır. Dünyada yer alan en gelişmiş ülkelere bakıldığında bu ülkeler içerisinde yer alan en gelişmiş şehirler, eyaletler, madencilik üretiminin yapıldığı yerleşimlerdir. Bu şehirlerde yol, elektrik, haberleşme gibi altyapı hizmetlerini beraberinde taşımaktadır.

➤ Madencilik sektörü, sanayinin çekiç gücü olup, hem madencilğe dayalı sanayileşmeyi teşvik eder hem de teknoloji kullanarak yapıldığından imalat sektörlerini geliştirir.

- Madencilik ve entegre üretim sanayinin gelişmesi halinde, ülkenin kalkınması ve

ekonomik rekabeti yakalamasında en büyük katma değeri sağlamaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki madencilik payı (GSMH), Avustralya'da %8.7, Kanada'da %7.5, Almanya'da %4.0, Türkiye'de %1.5-2.0 düzeyindedir. Ülkemizdeki bu durum ekonomiye oldukça yansımaktadır.

- Madencilik sektörü istihdam ağırlıklı olup, madencilik yatırımlarının %50-80

kadarı enerji, inşaat ve makine sektörlerinden oluşmaktadır. Madencilik bu sektörlerle lokomotif görevi sağlamaktadır.

- Ülkemizde madencilik sektörü daha çok kırsal kesimlerde olduğu için, şehirlere

göçü önleyici bir rol üstlenmekte, sosyo-coğrafik yapıyı düzenlemektedir.

- GAP Bölgesi'nde yer alan Siirt-Madenköy Bakır Yatakları'na gerekli önem

verilmelidir. GAP'ın tamamlanması ile, tarım alanlarında artacak olan gübre ihtiyacı için temel hammadde olan pirit konsantresinin elde edilmesi bu yataktan sağlanacaktır.

- **Siirt-Madenköy'de kurulacak tesisle, Bölgede yeni işletmelerin açılmasına, yeni**

cevher kaynaklarının aranmasına ivme kazandıracaktır. Bölgedeki jeolojik yapı yeni yatakların bulunmasına uygundur.

- GAP Bölgesi'nde yer alan önemli ve ekonomik maden-enerji kaynakları

uzmanlarca tespit edilip, bir an önce ön fizibilite raporlarının hazırlanması gerekmektedir. Uzun vadeli hedefler içerisinde "Mazıdağı Fosfatları"nın değerlendirilmesine yönelik Bölge'ye, Fosforik Asit ve gübre fabrikalarının kurulmasına önem verilmelidir.

- **Hazro ilçesindeki taşkömürü; Dicle ilçesi Aşağı Şingirek bölgesindeki krom;**

Ergani bakır; işletmelerinin rezerv tespitlerinin yapılması. Karacadağ volkanizması sonucu oluşan bazaltik pomzaları (çimento fabrikalarında tras malzemesi olarak kullanılmaktadır) kullanıma açılmalıdır.

- 1985' ten sonra güvenlik nedeniyle arama – geliştirme faaliyetlerinin yürütülmediği

bölgemizde mevcut şartlara bağlı olarak detay çalışmalar başlatılmalıdır. AR – GE yatırımları desteklenmelidir.

- **MTA, birikimi ve donanımı ile dünyadaki en güçlü jeolojik araştırma kurumlarından**

birdir. MTA' nın kuruluşundan 1980' li yıllara kadar ülke madenciliğine yapmış olduğu katkılar bilinmektedir. 1980 sonrası işlenen ekonomi politikalar MTA'yı işlevsizleştirmiş, enstitü yapısı değiştirilerek, rutin bir devlet dairesine dönüştürülmüştür.59.Hükümetin madencilik ile ilgili atacağı en önemli adım MTA'nın enstitü yapısına kavuşması için gerekli yasal düzenlemeleri yapması olacaktır.

10.ÜNİVERSİTELER VE DESTEKLENEN KURUMLAR

Dönem içinde Van 100.yıl, Karadeniz Teknik Üniversitesi İTÜ, İÜ, ODTÜ, Mersin Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, SDÜ, Gümüşhane Mühendislik Fakültesi, Balıkesir Üniversitesi ile etkinlikler bazında işbirliği gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Jeoloji Eğitim Çalıştay'ında 23 üniversitemizin bölüm başkanları ile Jeoloji Mühendisliği Eğitimi üzerine Ürgüp de yapılan çalıştayda "oda-üniversite" ilişkisinde odanın koordinasyon görevini üstlenmesi karar altına alınmış,"Çalıştay Sonuç Bildirgesi" üniversitelere, YÖK e ve ilgili kuruluşlara iletilmiştir.

Mesleğimizle ilintili kurumlarla bu dönem içinde de ilişkiler sürmüştür.

Paleontoloji Çalışma Grubu ile birlikte Paleontoloji-Stratigrafi Çalıştaylarının 3. ve 4.sü Akçakoca ve Eğirdir’ de gerçekleştirilmiştir.

Mühendislik Jeolojisi Türk Milli Komitesi’nin yayınları odamız tarafından bastırılmış, genel kurullarına etkin katılım sağlanmış, 15-19 Eylül 2003 tarihinde İstanbul’da yapılan “**Industrial Minerals and Building Stones**” Sempozyum’unun bildiri kitabının basımına katkı verilmiş;

Stratigrafi Komitesi toplantı ve Genel Kurulu’na Komite Tüzüğü gereği odamız adına katılım sağlanmıştır.

Kil Milli Komitesi ile geçmişte başlatılan işbirliği bu dönem içerisinde de devam etmiş odamızın bir bilgisayarı bu komitenin kullanımına sunulmuş ve komitenin İzmir’de yaptığı ‘Kil Sempozyumu’nun kitabı Odamızın katkısıyla basılmıştır.

Türkiye Petrol Jeologları Derneği eğitim çalıştayına kurumsal olarak davet edilerek katılımı sağlanmıştır.

Ayrıca Gemoloji Araştırma Grubu’nun 2004 yılında yayınlayacağı takvimin basımına katkı verilmiştir.

11.YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Örgütsel iletişim ve mesleki gelişimde önemli bir yer tutan yayınlarımız konusunda gerekli duyarlılık gösterilmiştir.

11.1.JMO Haber Bülteni

Dünyada ve ülkemizde yaşanan olayların hızlı değişimi, mesleki-bilimsel etkinliklerin yoğunluğu Haber Bültenimizin oldukça kapsamlı ancak zaman zaman periyodunu aşarak çıkmasına neden olmuştur. Haber Bülteni, geçtiğimiz dönemde olduğu gibi, bu dönemde de mesleki, toplumsal konularda emek ve bilimden yana bakış açısıyla, ülke genelindeki örgütlülüğümüzün düşünce, faaliyet ve etkinliklerinin paylaşılması, örgütsel yapıların yakınlaşmasının aracı olma işlevini sürdürmüştür. Sadece meslektaşlarımızın değil, ilgili kamu oyununda övgüyle bahsettiği bir yayın çizgisi bu dönemde de gerçekleştirilmiştir.

11.2. Türkiye Jeoloji Bülteni ve Jeoloji Mühendisliği Dergisi

Periyodik olarak yayınlanan Türkiye Jeoloji Bülteni ve Jeoloji Mühendisliği Dergisi geçtiğimiz dönemde oluşturulan ve bugün de devam eden yapısıyla, uluslararası literatürde yeri olan bir düzeye taşınmıştır. Jeoloji Mühendisliği Dergisi, GeoRef, Geobase gibi uluslararası indeksler ve TÜBİTAK tarafından da taranmaya alınmıştır. Dergilerimizin bilimsel nitelik düzeyi ve saygınlığı giderek artmaktadır. Her iki dergimizin dönem içerisinde uluslararası nitelikler için önemli kriterlerden olan normal periyotlarına sadık kalınarak baskıları yapılmıştır.

11.3. Mavi Gezegen Dergisi

Dönem içinde 6, 7 ve 8. sayıları çıkan Mavi Gezegen Dergisi'nin popüler yerbilim çizgisi korunmuştur. Bilimin topluma içselleştirilmesinde, jeolojinin geniş kesimlere tanıtılmasında önemli işlevler gören bu dergimize olan ilgi ve istemin daha da artmasına yönelik çabalarımız devam etmektedir.

11.4. www.jmo.org.tr

Web sitemiz, web komisyonumuz tarafından görsel ve içerik açısından yeniden düzenlenmiş, gerek üyelerimiz ve gerekse de diğer kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Yeni tasarımı ile Web sayfamız 10 aylık süre sonucunda yaklaşık 90.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Web sitemizin son düzenlenmiş şekli ile topladığı beğeni nedeniyle TRT-2'de konuyla ilgili TV programına davet edilmiş olması çabalarımızın olumlu yönde ilerlediğini göstermektedir.

Kütüphanemizdeki tüm yayınların, veri tabanı oluşturularak web sitemiz üzerinden erişilmesi ve sitemizin geliştirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

12. DÖNEM İÇERİSİNDE YAYINLANAN KİTAPLAR

Odamızın 30 yıllık tarihi göz önüne alındığında dönemimizin başında 60 adet olan yayın sayımız bugün 84 adete ulaşmıştır. Dönem içerisinde 26 adet meslek ve

toplumsal konularla ilintili yayınlar genel ve meslek kamuoyunun hizmetine sunulmuştur. Özellikle sempozyum ve konferans bildirileri önceden kitaplaştırılarak katılımcılara etkinlik sırasında dağıtılmıştır. Bu kitaplardan 46.000 adet basılmış olup salt meslektaşlara değil, halka da dağıtımı yapılmıştır.

Odamızın 30. yılı dolayısıyla Bilimsel Teknik Kurulumuz tarafından önerisi yapılan “**EMEĞİN BİLİMSEL SENTEZİ**” adı altında meslek alanlarımızda uzmanlaşmış büyük bilgi birikimine sahip “Ustalarımız” için özel seriler hazırlanmasına karar verilmiş ve bu serinin ilk kitabı olan “Özel Seri 1: Ercüment SİREL” adlı yayın baskıda olup özellikle paleontolojiyle uğraşan meslektaşlarımıza önemli bir kaynak kitap olarak sunulması amaçlanmıştır. Bu serinin 2. kitabı ise yine mesleğinde çok önemli bir bilgi birikimi ve deneyime sahip meslektaşımız Tandoğan Engin’e ait krom madeninin dünü, bu günü ve yarını anlatan “Özel Seri 2 :Tandoğan ENGİN” adlı kitabın hazırlık çalışmaları sürmektedir.

Dönem içindeki yayınlarımız;

21. Yüzyıl Enerji Olimpiyatları ve Türk Milli Takımı -
Tufan Erdoğan

Türkiye Borat Yatakları ve Politikaları - Cahit Helvacı

Magmatik Petrojenez - Durmuş Boztuğ, Nazmi Otlu
(Ed.)

Özelleştirmeler ve Bor Gerçeği Sempozyumu
Bildiriler Kitabı

Deprem Sempozyumu Bildirileri

Bergama Altın İşletmeciliği:TÜBİTAK Uzmanlar
Raporunun Eleştirisi

Stratigrafi ve Sedimantoloji Ders Notları - Orhan
Kaya

Tufa ve Traverten - Eşref Atabey

Mermer

Seramik

Doğu Marmara'nın Depremselliği ve KAF

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Ekonomik
Maden Potansiyeli Sempozyum Kitabı

Antakya ve Osmaniye'nin Depremselliği

Doğu Anadolu Endüstriyel Ham Maddeleri”
Sempozyum kitabı

Jeoloji El Kitabı (Genişletilmiş baskı)

Maden Arama Projeleri - Yusuf Ziya Özkan

İstanbul'un Jeolojisi Sempozyumu

Jeoloji Eğitiminin Dünü Bugünü Yarını Eğitim
Çalıştay Kitabı

15-19 Eylül 2003 tarihinde İTÜ ve Mühendislik Jeolojisi Türk Milli Komitesi tarafından gerçekleştirilen ve odamız tarafından da desteklenen "Industrial Minerals And Building Stones Symposium" başlıklı bildiri kitabı Odamız katkısıyla,

SDÜ tarafından gerçekleştirilen 20 Yıl Sempozyumuna ait bildiri kitabı Odamız tarafından basılmıştır.

Türkiye'nin Mesozoyik ve Senozoyik Yeni Bentik Foraminiferleri- Ercüment SİREL

13. CUMARTESİ SÖYLEŞİLERİ

Oda merkezinde yer alan Eğitim-Kültür Merkezinde Cumartesi Söyleşileri adı altında il adet sosyal / kültürel söyleşi ve teknik oturum düzenlenmiş olup aşağıda verilmiştir.

3 Nisan 2002 tarihinde "Uzaktan Algılama, GIS ve Yerbilimlerinde Kullanımı"-Murat DEMİRTAŞLI

127 Nisan 2002 tarihinde "İnsanlık Geleceğini Arıyor" Celal BEŞİKTEPE

4 Mayıs 2002 tarihinde "ŞİİR "Dinletisi - Grup NİNOVA

5 Temmuz 2002 tarihinde "Madencilikten kaynaklanan çevresel

sorunlar" Doğan PAKTUNÇ

24 Ağustos 2002 tarihinde "Bilim Özgürlüğü ve Bilimcinin Kamusal Sorumluluğu Açısından Deprem Araştırmalarının Dünü ve Bugünü" Ayhan SOL

26 Ekim 2002 tarihinde "Stres ve Stresle Başedilebilme" Deniz YİĞİT

9 Kasım 2002 tarihinde "Kentsel Planlama Sürecinde İmar Planına Esas Jeolojik Jeoteknik Araştırmalarda Diri Fayların Önemi" R. DEMİRTAŞ

16 Kasım 2002 tarihinde "Sıvılaşma Nedir Ne Değildir?" R.ULUSAY

30 Kasım 2002 tarihinde "3 Kasım Öncesi ve Sonrası" M.SANCAR

21 Aralık 2002 tarihinde "İMF ve DB Enerji Politikaları ve Türkiye deki Uygulamalar"- T. ERDOĞAN

1 Mart 2003 tarihinde "Savaş mı? Barış mı?" Şiir Dinletisi -Dia Gösterisi

Ali ULUSOY

14. MEKANSAL DÜZENLEMELER

Bir yıllık dönem sonu itibariyle, oda çalışmalarını kendi mülkiyetimizde 5 adet merkez olmak üzere toplam 11 daireden yürütölmektedir. Konya, Sivas, Eskişehir ve Denizli şubelerimiz ile 15 temsilciliğimiz kiralık işyerlerinde hizmet üretmektedir. Oda çalışmalarını 5 i merkez 14 ü şube 1 bölge ve 3 de temsilciliklerde olmak üzere 23 personelle yürütölmektedir. Bu personelin 10 u sendikalıdır.

Odamız Eğitim Kültür Merkezi içinde yer alan salonlarımız hem kendi etkinliklerimize hem de TMMOB, bağlı odalar, diğer kitle örgütleri ve sendikaların etkinliklerine ev sahipliği yapmıştır. Salonlarımızda 2 yıl boyunca meslektaşlarımıza iki sınıf da İngilizce kursları verilmektedir. Şubat 2003 de

gerçekleştireceğimiz GIS kursu ve bilgisayar kursları için EKM deki iki çalışma odası birleştirilerek bilgisayar donanımlı bir sınıfa dönüştürülecektir.

15. SELÇUK BAYRAKTAR KÜTÜPHANESİ

Odamız merkezindeki kütüphane 15.000 ne yakın yayın kapasitesine ulaşmış olup bunlardan 2068 tanesi Türkçe, 165 yabancı dil, 2063 Türkçe süreli yayın, 9095 yurtdışı süreli yayın, 1134 sosyal yayın 96 hidrojeoloji ile ilgili ve 130 adet de jeolojik haritalara ait raporlardır. Dönem içinde 450 kişi 900 adet kitap ödünç almış ve 1225 kişi kütüphanemizi ziyaret ederek yayınlardan yararlanmışlardır. Dönem içerisinde emekli üyelerimiz yayınlarını bağışlamışlardır.

16. BASIN TOPLANTI VE AÇIKLAMALARI

Oda çalışmalarının ve benimsenen politikaların gerek üyelere gerekse kamuoyuna ulaştırılması konusunda ulusal ve yerel yazılı ve görsel basın kuruluşlarına yönelik çalışmalarımız kesintisiz sürdürülmüştür.

Bu dönemde Odamız merkezinde;

- 26 Mart 2002 tarihinde İstanbul Şubemiz ve Metalürji Mühendisleri Odası ile birlikte “TÜBİTAK Raporu Gerçeği Yansıtmıyor”
- 29 Mayıs 2002 tarihinde “**Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa Tasarısı**” geri Alınmalıdır.
- 01.08.2002 tarihinde Doğu Karadeniz Sel Felaketine yönelik olarak “**Afetler Kaderimiz Değildir**”
- 15.08.2002 tarihinde “**Kamu Emekçilerinin Haklı Mücadelesini Destekliyoruz**”
- 16 .08. 2002 tarihinde “**Doğal Afetler Kriterleri AB Kriterlerinden Daha Yaşamsaldır**”
- 18. 10.2002 tarihinde “**Marmara’daki Deprem Tehlikesi ile ilgili Fransız İkilemi: Fay Pazarlığı - Bilim Ucuzluğu**”

- 26 Eylül 2002 tarihinde “**Amerikan Saldırganlığının Ardında Irak’ta Elde Edilecek Yüksek Kazanç Var**”
- 30 Eylül 2002 tarihinde “**Jica-İstanbul B.Belediyesi İstanbul İli Sismik Mikro Bölgeleme Afet Önleme ve Temel Planı Çalışması Eksik, Sıradan ve Halkı Yanıltıcı Bir çalışmadır**”
- 27 Ocak 2003 tarihinde Tunceli-Pülümür depremleri ile ilgili olarak “**Savaşa değil Doğal Afetlere Hazırlıklı Olalım**”
- 02 Şubat 2003 tarihinde **Aykut Barka’nın Ölüm Yıldönümüne ilişkin yapılan basın açıklaması**
- 26 Şubat 2003 tarihinde “**Savaşa Hayır Barışa Çağrı**”
- 22 Nisan 2003 tarihinde “**Maden Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Geri Alınmalıdır**” basın toplantısı
- 01 Mayıs 2003 tarihinde “**Depremler Takdiri İlahi Değildir-Takdiri İdari Depremlere Son!!**”
- 10 .05. 2003 tarihinde “**Bingöl Depreminin Değerlendirilmesi**” - Basın Toplantısı
- 13 .05. 2003 tarihinde “**Maden Yasa Tasarısı**” basın toplantısı-Dev Maden SEN-ÇMO-KMO-TTB-MMO-ESM
- 10 .06. 2003 tarihinde “**ABD ve İngiltere Bor Madenlerimizi Özgürleştiriyor**”
- 9.07.2003 “**Depremler Önceden Bilinebilirmi?**”
- 10 .07. 2003 tarihinde “**Bu Sorumsuzluğa Son Verelim**”
- 13.07.2003 tarihinde Bir Kez Daha uyarıyoruz “**Dün Pülümür ve Bingöl Bugün Malatya Yarın Çok geç Olabilir**”.
- 12 .08. 2003 tarihinde “**Newmont’a ait Bergama Ovacık’taki Altın İşletmesi Yasa Dışı Tehlikeli ve Kirletici Varlığını Yayılarak Sürdürüyor**” Basın Toplantısı
- 16 .08. 2003 tarihinde “**17 Ağustos 1999 Depreminin 4.yıl Değerlendirmesi**”

11 .11. 2003 tarihinde “**Afet Zararlarını Azaltma Stratejilerine Dayanan Yeni Bir Afet Yönetim Sistemi Vakit Geçirilmeden Oluşturulmalıdır**”

12 .11. 2003 tarihinde “**Depremzedelere Karşı Geliştirilen Baskı Politikalarından Vazgeçilmelidir**”.

17.12.2003 tarihinde “Petrol Piyasası Kanunu Ve Petrol Kanunu Değişiklik Tasarıları”

23. 12. 2003 tarihinde Petrol Sektörü tamamen Kar mantığının Egemen Olduğu Piyasa koşullarına Bırakılıyor

27.01.2004 tarihinde “**Tüpraş’ın Satıldığı Yabancıları Tanıyalım**”

başlıklı 26 adet basın açıklaması ve basın toplantıları yapılmıştır. Basın açıklamaları ve toplantıları yazılı ve görsel basında yer bulmuştur. Ayrıca değişik şube ve temsilciliklerimizde farklı konularla ilgili basın toplantıları ve açıklamaları yapılmıştır. Bu açıklamaların tam metinleri çalışma roporu ekinde verilmiştir.

Görsel ve Yazılı Basın

Dönem içinde,

30 Mart 2002 tarihinde Flaş TV de Bergama ve Altın İşletmeciliği

12 Haziran 2002 ADANA-Tempo TV Metro TV ve KTV de “Adana Depremi ve Yeni Yerleşim Alanlarının seçimi.” açık oturumu,

26 Temmuz 2002 NTV’de Rize’de yaşanan Sel Felaketi

27 Haziran 2002 ZİGANA TV’de Sel Felaketi

31 Ocak 2003 tarihinde Haber Türk TV de Bor madenleri

4 Mart 2003 tarihinde TRT2 de Bor madenleri

21 Nisan 2003 EXPO CHANNEL’de Bor madenleri

27 Nisan Sivas TV Deprem

29 Nisan 2003 TRT Radyosu Maden Yasası

1 Mayıs 2003 SKY TÜRK, NTV ,TRT-1 Bingöl Depremi

2 Mayıs 2003 Sabah Gazetesi Ankara'nın Depremselliği

4 Mayıs 2003 Evrensel Gazetesi Deprem

Kanal A Madencilik Sektörü

Ulusal TV Maden Yasa Tasarısı

Flash TV Kamu Reformu Yasa Tasarısı

Kanal D Bingöl Depremi

TRT Bingöl Depremi

Adana Yerel TV'lerinde Deprem ve Kentleşme

Adıyaman Elazığ Tunceli Yerel TV'lerinde-Deprem ve Kentleşme

TRT- 1 Radyosu Maden Yasası

ile ilgili programlara katılarak ilgili konularda odamız görüşleri aktarılmıştır.

17. HUKUKSAL GİRİŞİMLER

Dönem İçerisinde Mesleki Alanlarımızla İlgili Yönetmelik Bazında Açılan Davalar

- 1) 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 57. Madde 2 ve 3/b bendinin yürütülmesinin durdurulması ve iptali için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na karşı açılan dava.**

Yukarıda adı geçen yönetmelik maddeleri özet olarak, 2 Eylül 1999 tarihinde yayınlanan ve zemin etütlerinin yapılması işini temel olarak jeoloji mühendislerine bırakan yönetmeliğin aksine, zemin etütlerinin yapılmasında keyfilige yol açabilecek ve bu raporların hazırlanmasında asıl yetkiyi inşaat mühendislerine bırakan bir içerik taşımaktadır. Yönetmelik maddelerine karşı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na karşı açılan davada, jeoteknik etütlerin ve onların parsel bazındaki biçimi olan zemin etütlerinin yapılması ve raporlarının hazırlanması konusunda,

aldıkları eğitim gereği öncelikle jeoloji mühendislerinin yetkili olması gerektiği açıklanmış, bilimsel kuruluşların bu doğrultudaki görüşleri sunularak uygulamanın da bu yönde olduğu ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmuştur. Dava, davalı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın isteği ile duruşmalı olarak görülmüş olup, talebimiz doğrultusunda karar verilmiştir. Karar gerekçesi, yönetmelikteki ilgili mühendisler tanımının açık ve net olmaması ve jeoloji mühendislerinin de aldıkları eğitim gereği bu tür işleri yapabileceğidir. Bakanlığın temyiz itirazı reddedilmiş, Bakanlık Mayıs 2003'de karar düzeltme yoluna gitmiştir, henüz bu talebi ile ilgili bir karar verilmemiştir.

2) Kültür ve Turizm Bakanlığınca 03.11.2003 tarih ve 25278 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişme Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik" in M.4 h bendi ilk cümlesindeki "varsa jeolojik bilgiler işlenmiş olarak" ibaresindeki "varsa" sözcüğünün ve M.9 b bendinin, M. 9 a bendinde yer alan 3,4, ve 7 no'lu veriler açısından yürütülmesinin durdurulması ve iptali talebi ile açılan dava.

Yönetmelikte; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri, Turizm Merkezi, Her Ölçekte Plan, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Planları, Nazım İmar Planı, Uygulama İmar Planı, İlave İmar Planı, Mevzii İmar Planı, Koruma Amaçlı İmar Planı, Plan Değişikliği, Yerleşme Tasarım Planı, Vaziyet Planı, Sosyal Altyapı, Teknik Altyapı ve Müellif tanımları yapılmakta, planlama esasları yeniden belirlenmekte ve yönetmeliğin M.4 h bendinde yer alan ifade ile **jeolojik etütler sonucu elde edilen jeolojik bilgiler, nazım imar planında mutlaka yer alması gereken veriler olmaktan çıkarılarak daha önce yapılan etütlerle elde edilmiş olmaları durumunda nazım imar planlarına işlenmeleri öngörülmektedir.** Bu durum madde bendinde yer alan "varsa" ifadesi ile yaratılmaktadır. Yine yönetmeliğin 9. maddesinin b bendi de planlamaya esas verilerin üst ölçekli plan için elde edilmiş ise alt ölçekteki plan için yeniden elde edilip edilmeyeceğini Bakanlığın yetkisine bırakarak M.9 a bendindeki jeolojik verilerle ilgili tüm imar mevzuatından gelen bağlayıcı kuralların takdir yetkisi ile ortadan kaldırılabilme imkanını Bakanlığa sunmaktadır. Söz konusu yönetmelik hükümlerinin tüm imar mevzuatına, bilimsel gereklere ve kamu yararına aykırı oldukları gerekçesi ile yürütmeyi durdurma talepli olarak açılan dava devam etmektedir.

2) Onur Kurulu kararlarının verdiği ceza kararlarının iptaline, il temsilcisinin atadığı raportörün atanma işleminin iptaline karar verilmesi talebiyle Jeoloji Mühendisleri Odası'na karşı bir üyenin açtığı dava.

Dava aleyhimize sonuçlanmış olup, konu ile ilgili olarak bu şahsın Odaya açtığı maddi ve manevi tazminat davası sonucunda ise olayda maddi ve manevi tazminat unsurlarının bulunmadığı gerekçesi ile idari mahkemece lehimize karar verilmiştir.

- 3) Onur Kurulu'nun verdiği bir meslekten men cezasının iptali talebi ile karşı Oda aleyhine açılan dava.**

Dava sonucu aleyhimize karar verilmiş olup karar temyiz edilmiştir.

- 4) Deney raporlarına sahte deney föyü eklenmesi ile ilgili olarak Oda'nın C. Savcılığına suç duyurusu yapması sonucu açılan kamu davası.**

Sahteliği ileri sürülen evrakların adli tıpta incelenmesi süreci tamamlanmadığından dava devam etmektedir.

- 5) Çankaya Belediye Başkanlığı Belediye Encümeninin Jeoloji Mühendisleri Odasının da içinde yer aldığı bir grup kat malikine bağımsız bölümlerde değişiklik yaptıkları gerekçesi ile uyguladığı para cezasının iptali talebi ile açılan dava.**

Davada dilekçe aşaması tamamlanmış olup dava devam etmektedir. Karar aşamasındadır.

- 6) Çankaya Belediye Başkanlığı Belediye Encümeninin Jeoloji Mühendisleri Odasının da bulunduğu binada projeye aykırı olarak yangın merdiveni inşa edildiği gerekçesiyle uyguladığı para cezasının iptali talebi ile açılan dava.**

Davada dilekçe aşaması tamamlanmış olup dava devam etmektedir. Karar aşamasındadır.

18. ODA DENETİM KURULU RAPORU

18. Genel Kurul sonrası göreve başlayan Denetleme Kurulu, çalışma dönemi içinde oda merkez, şube ve il temsilciliklerinin mali uygulamalarını ve bu uygulamalara esas oluşturan işlemlerini başta T.M.M.O.B. Ana Yönetmeliği ve T.M.M.OB Denetleme Kurulu Çalışma Yönetmeliği, Jeoloji Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği ve Mali İşler Yönetmelikleri çerçevesinde denetleyerek sonuçları raporlar halinde Yönetim Kuruluna iletilmiştir. Denetleme Kurulu çalışmalarını ilgili birimlerce merkez muhasebesine gönderilen evraklar üzerinden olduğu gibi, yerinde denetimler şeklinde de yürütmüştür.

Denetleme Kurulumuzun genel kurulda seçimle belirlenmiş olan bileşimi üye Yunus ÜYE'nin istifası ile değişmiş ve yedek üye Doğan YURTSEVEN kurul üyeliğine çağrılmıştır.

Denetleme Kurulu bu dönem içinde 3' er aylık periyotlarda 8 defa merkez denetlemesi gerçekleştirmiştir. Ayrıca Odamıza bağlı İstanbul, Konya, Denizli, Antalya, Eskişehir, Trabzon, Adana ve İzmir Şubelerini yerinde denetlemiştir.

Bu çalışma dönemi içinde hazırlanan denetleme raporlarına genel olarak bakıldığında görülecektir ki, 19. Dönemde mali işleyiş konusunda yaşanan olumsuzluklar geçmiş dönemlere kıyasla azalmıştır. Yönetim Kurulunca belirlenen limitler dışındaki kasa ve banka fazlalıklarının merkez hesaplarına aktarılmaması en yaygın işleyiş hatası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurulumuz belirlediği olumsuzlukları ilgili birimlere ileterek düzeltilmesini istemiş, temsilcilik ve yönetim kurullarını daha duyarlı davranış konusunda uyarılmıştır. Uyarıların genel olarak dikkate alındığı görülmüştür.

Yine bu çalışma dönemi içinde Kurulumuzun önerisi doğrultusunda Yönetim Kurulunca Oda birimlerinin sayman üyelerinin ve merkez muhasebecinin katılımı ile düzenlenen toplantının oda mali işleyişine olumlu katkıları gözlenmiştir. Bu kapsamdaki toplantının, bu dönemde de düzenlenmesi önemle tavsiye edilir.

Kurulumuzca gerçekleştirilen denetlemeler sonucu belirlenen Oda 2002 ve 2003 Mali Yıllarına ait kesin hesap bilgileri aşağıda sunulmuştur:

2002 yılında gelir bütçesi 883.991.430.676 T.L., gider bütçesi 861.526.876.895 T.L. , gelir gider farkı 22.464.553.781 T.L. olarak gerçekleşmiştir.

2003 yılında gelir bütçesi 1.323.646.158.045 T.L., gider bütçesi 1.100.503.124.092 T.L., gelir gider farkı 223.143.033.953 T.L. olarak gerçekleşmiştir.

2002 ve 2003 yıllarının toplam gelir miktarı 2.207.637.588.721 T.L., toplam gider 1.962.030.000.987 TL' dir.

31.12.2003 tarihi esas alınarak kurulumuzca yapılan değerlendirmeler şöyledir:

Odamız üye sayısı belirtilen tarih itibariyle 8926'ya ulaşmıştır. Bu üyelere 5181 kişinin Odaya aidat borcu bulunmakta olup , toplam aidat borcu 573.077.999.981 TL'dir.Üye aidat borçlarının tahsili açısından bir çalışma başlatılması uygun olacaktır.

Odamız mülkiyetindeki büro sayısında bu dönemde bir gelişme olmamıştır.Toplam daire sayısı 14'tür.

Odamızın TMMOB katılım ödentileri düzenli olarak ödenmiş olup bu amaçla 2002 yılında 16.737.940.000 TL(İKK dahil) katılım, 17.783.590.000 TL bina fonu; 2003 yılında 24.395.900.000 TL (İKK dahil) , 7.060.000.000. TL bina fonu olmak üzere iki yılda toplam 65.977.430.000 TL ödenmiştir.

Odamız birimlerinde 6 kişi merkezde, 14 kişi şubelerde, 4 kişi temsilciliklerde olmak üzere toplam 24 personel çalışmaktadır. Birimlerdeki mali işleyişin artması nedeniyle Oda Merkezinde muhasebeci statüsünde çalışacak bir personelin görevlendirilmesinde yarar bulunmaktadır.

Odamız kadro cetvelininin 19. Genel Kurulda oluşturulan hali ve çalışma dönemi sonundaki durumu aşağıda sunulmuştur;

TOPLAM : 34 KADRO

TOPLAM: 24 DOLU – 10 BOŞ

1 Sekreter	1 Boş
1 Muhasebeci	1 Boş
1 Büro Amiri	1 Dolu
24 Büro Personeli	22 Dolu – 2 Boş
7 Büro Hizmetlisi	1 Dolu – 6 Boş

Sonuç olarak, Denetleme Kurulu 19. çalışma dönemi içinde Yönetim Kurulunun mali uygulama ve kararlarının başta T.M.M.O.B. Ana Yönetmeliği ve T.M.M.OB Denetleme Kurulu Çalışma Yönetmeliği, Jeoloji Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği ve Mali İşler Yönetmelikleri hükümlerine uygun olduğunu belirlemiştir.

Kurulumuz başta Oda Yönetim ve Şube Yönetim Kurulları ve İl Temsilcilikleri olmak üzere bu dönem çalışmalarına katkı sunan yönetici ve

üyelerine teşekkürü bir borç bilir. Yeni seçilecek olan kurul üyelerine de başarılar diler.

BAŞKAN : Bayazıt ERDEM
YAZMAN : Bahattin Murat DEMİR
ÜYE : Faruk İLGÜN
ÜYE : Aytekin ZİHNİ
ÜYE : Tekin ARIKAL
ÜYE : Hüseyin Tevhit ARICAN
ÜYE : Doğan YURTSEVEN

19. ODA ONUR KURULU RAPORU

TMMOB ve JMO Disiplin Yönetmeliklerine işlerlik kazandırılması amacıyla çalışan Onur Kurulu, değerlendirme ve kararlarını öncelikle mesleki etik kurallarına dayandırmakla sorumludur. En geniş anlamda, mesleğin uygulanması kapsamında “doğru eyleme” ilişkin öğretiyi olarak alınabilecek etik, “yanlış eylem”de de bulunabileceğini, eyleyenin bu anlamda çeşitli derecelerde “özgür” olabileceğini varsayar. Bu açıdan bakıldığında, özgürlük alanı barındıran her eylemin “etik”i ilgilendireceği sonucu çıkmaktadır. Jeoloji Mühendisliği, nesnesi yerküre ile yerküreyi anlama ve doğal kaynakları toplum yararına sunma amacıyla izlediği yöntemlerin niteliği nedeniyle henüz matematiksel kesinlikten uzak bir bilim dalıdır. Bu durum, mesleğini uygularken Jeoloji Mühendisine geniş bir özgürlük alanı sağlar.

Öte yandan, ülkemizde özellikle 1980’li yıllardan sonra Yeni Dünya Düzeni adıyla kitlelere dayatılan ve üretim ekonomisi yerine rant ekonomisini hayata geçiren neoliberal uygulamalarla halkımızın yarattığı tüm birikimler özelleştirme adı altında sermaye kesimine kaygısızca aktarılmış, spekülasyon kazanç alanları genişletilmiştir. Ülkenin jeoloji mühendisliği alanında yetişmiş nitelikli eleman ihtiyaçları nitel ve nicel anlamda dikkate alınmadan üniversitelerdeki bölüm sayısının artırılmasına koşut olarak meslektaş sayısında görülen hızlı artış beraberinde iş bulma kaygısını getirmiştir. Söz konusu kaygı sonucunda jeoloji mühendisliğinin özellikle uygulamalı dallarında (başta jeoteknik ve hidrojeoloji olmak üzere) etkinlik göstermek üzere kurulan işyeri sayısında da hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Hayatın tüm alanlarında görüldüğü gibi Jeoloji Mühendisinin uygulama

alanlarında da bu politikaların yansımaları sonucu toplumsa/sosyal-siyasal kirlenmeler ve yozlaşmalar yaşanmaktadır. Bu bağlamda, insanların yaşamı algılama ve eylemlerine yansıtma biçimleri çoğu zaman belirleyici olabilmektedir. TMMOB ve JMO Disiplin Yönetmelikleri ile bu yönetmeliklere işlerlik kazandırma yükümlülüğüne sahip Onur Kurulları, insanların yaşama algılayışları ile belirginleşen ve mesleğini bilimsel yöntemler yerine öznel yargılara dayalı olarak gerçekleştirme özgürlüğünü sınırlama, böylece bu şekilde davranan meslektaşlarımızın eylemleri nedeniyle yara alabilen toplumsal yararı güvence altına almakla görevlendirilmiştir.

Oda Genel Kurulu'nca iki yıl için beş asil beş yedek üyeden oluşan ONUR KURULU, Jeoloji Mühendisliği mesleğini bilime, meslek tekniği ve etiğine aykırı tutum, davranış ve eylemlerde bulunarak başta kendi mesleği ve meslektaşlarına olmak üzere kamuya, halka, üçüncü kişilere maddi ve/veya manevi zarar veren meslektaşlar hakkında yapılan soruşturma dosyalarının kovuşturulması ve sözkonusu tutum, davranış ve eylemlerin karşılığı olan, TMMOB ve JMO Disiplin Yönetmeliklerinin öngördüğü cezalar konusunda karar vermekle görevlendirilmiştir. Buradan anlaşılan, meslek etiğine aykırı, başka bir deyişle 'gayr-ı ahlaki' bir tutum, davranış veya eylem ceza gerektiren bir suç olarak tanımlanmaktadır. Böylece, genelde yazılı olmayan kurallar manzumesi şeklinde yaşadığımız ahlaki normlar, meslek etiğinin denetim altına alınması kaygısıyla yazılı kurallar, hatta bir anlamda çiğnenmesi durumunda ceza gerektiren yasalar haline dönüşmüşlerdir.

2002-2004 yıllarını kapsayan 19 Dönem çalışmalarında Onur Kurulu'na 16 dosya iletilmiş ve bu gerekçelerle ONUR KURULU 10 adet çağrılı toplantı gerçekleştirmiştir.

Bu dosyaların incelenmesi sonucunda bir üyemizin 15 gün meslekten men cezası ile cezalandırılması, bir üyemizin para cezası ile cezalandırılması, 7 üyemizin yazılı olarak uyarılması cezaları verilmiştir. İncelenen 5 dosya hakkında görevsizlik kararı alınmıştır. Bir üyemiz hakkında suç duyurusunda bulunulması için Yönetim Kurulu'na tavsiye kararı verilmiştir. Ayrıca 3 üyemize ait dosyanın incelenmesi tamamlanmadığından 20. Dönem Onur Kurulu'na aktarılmıştır.

Onur Kuruluna yansıyan ve özgürlük alanı geniş olan mühendisin, mesleğini bilime, etiğe aykırı bir şekilde uygulamasının çeşitli etkenlere bağlı olabildiğini göstermektedir.

Sık karşılaşılan etik sorunlar genelde,

Yetkili olmadığı halde yetki kullanmak
Hayali veri üretmek
Verileri değiştirmek
Bilgisini kötüye kullanarak işvereni aldatmak
Yetkilerini kötüye kullanmak

gibi nedenlerle gerçekleşmiştir. Bu sorunların kökeninde ise genellikle,

1-“İyi Mühendis Olma”nın koşullarının başlıcaları olan Bilgi-Beceri-Deneyim üçlemesinin en az birinin eksikliği veya yetersizliği

2-Yetki-Hukuk Bilgisi-Niyet üçlemesinin uyumsuzluğu,

3-Mesleğin gerçekleştirildiği alanda Sistem-Sorun-Veri uyumsuzluğu

bulunmaktadır.

Bilgi eksikliği, becerisizlik veya deneyimsizlikten, başka bir ifadeyle kötü mühendis olmaktan kaynaklanan sorunlar genellikle üçüncü kişileri zara uğratmakta, mesleğimize karşı saygınlığın oluşturulmasını güçleştirmektedir. Bu tür sorunların yansıması sonucunda Onur Kurulu daha çok yazılı uyarı ve para cezası şeklinde kararlar almaktadır. Yetki-Hukuk Bilgisi-Niyet üçlemesindeki uyumsuzluktan doğan etik sorunlar ise çok daha ağır cezalarla karşılanmaktadır. Yetkili olduğu halde hukuk bilgisinden yoksun, basiret ve dirayet gösteremeyen yönetici; Yetkili, hukuk bilgisi yüksek ancak bu yetki ve bilgisini kötüye kullanan bir yönetici; Hukuk bilgisi olan buna karşın kötü niyetli ancak yetkisiz bir meslektaşın, basiret ve dirayetten yoksun yetkilileri toplum yararına aykırı kararlar almaya yönlendirmesi cezası ile meslek uygulamasından alıkonması cezalarıyla karşılanmaktadır.

Görülüyor ki, sık karşılaşılan etik sorunlar, özgürlük alanı geniş olsa da, çeşitli normlarla denetlemeye uygun türden sorunlardır. Söz konusu denetim tüm meslek odalarında olduğu gibi Jeoloji Mühendisliği Odasında da Onur Kurulu tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte, etik sorunların ortadan kaldırılması için denetimin yanı sıra, meslek odalarının belki de daha asli olan bir diğer görevi mesleğin olabildiğince öznel yargı ve tasarımlardan bağımsız bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayıcı önlemler almak olmalıdır.

Jeoloji Mühendisliği mesleğinde kullanılan yöntem ve tekniklere içrek 'belirsizlik'lerin azalması oranında özgürlük alanının daraltılması, mesleğe ilişkin standartların oluşturularak bu standartlara uyulmasını sağlamak şeklinde olmaktadır. Etik olmayan davranışları cezalandırma görevini sürdürürken, meslek odasının başlıca görevlerinden biri özgürlük alanını daraltacak bu standartların/normların geliştirilmesine yöneliktir. Bilgi-Beceri-Deneyim eksiklikleri için meslek-içi eğitim, kongre, kurultay, çalıştay, seminerler, el-kitapları; Sistem-sorun-veri ölçeği uyumsuzluğuna karşı standartların geliştirilmesi, uygulamalı arazi seminerleri, Yetki-Hukuk bilgisi-niyet uyumsuzluğu için "yetkili" inceleme/denetleme komisyonlarına işlerlik kazandırılması gibi önlemler ilk akla gelenlerdir.

Meslek etiğine aykırı eylemde bulunan bir meslektaşımızın Onur Kuruluna verilmesi hepimizi yaralamaktadır. Ancak, bu meslektaşımızın toplumsal yarara ve mesleğimize verdiği zarar bütün bir geleceği yaralamakta olduğu unutulmamalıdır.

Kurul olarak dileğimiz tüm meslektaşlarımızın kendilerini yozlaştıran ve yabancılaştıran eylemliliklerden arınmaları, bu bağlamda gelecek güzel bir dünya düşüne katkıda bulunmalarídır.

Onurlu bir gelecek için.....

Saygılarımızla,

20. ODA MALİ RAPORU

2002 – 2003 YILI MALİ RAPORU

18. Genel Kurulumuzda kabul edilen 2002 ve 2003 yılları tahmini bütçelerinin uygulanması konusunda yetkilendirilen Yönetim Kurulumuz, iki yıllık dönem içinde Mali Yönetmeliğimiz çerçevesinde ve Odamız mali kaynaklarının değerlendirilmesinde; merkezi bütçe ve bütüncül kaynak planlaması anlayışı, şeffaflık ve titizlik ilkeleri temelinde çalışmalarını yürütmüştür.

2002 yılı gelir bütçesi, tahmini bütçeye göre % 56,74 oranında gerçekleşerek 883,991,430,676 TL olmuştur.Yıl içinde Genel Merkeze Şubelerimizden 52,577,000,000 TL, Temsilciliklerimizden ise 67,995,867,189 TL olmak üzere toplam 120,572,867,189 TL aktarılmıştır. 2002 yılı Şubeler toplam gelir bütçesi 304,973,209,925 TL, Temsilcilikler toplam gelir bütçesi 199,040,266,252 TL olarak gerçekleşmiştir. Şube ve Temsilciliklerden gönderilenler dahil olmak üzere Genel Merkez gelirler bütçesi ise 379,977,954,499 TL olmuştur. Genel gelirlerin; %10,73'ü üye aidat-kayıt, % 40,08'i rapor onay ve %13,50'si büro tescil gelirlerinden meydana gelmiştir.

2002 yılı gider bütçesi, tahmini gider bütçesinin göre % 55.30'u oranında gerçekleşerek, 861,526,876,895 TL olmuştur.Yıl içinde Genel Merkezden Şube ve temsilciliklere 34,853,270,000 TL gönderilmiştir. Şube ve temsilciliklerin toplam gider bütçeleri 473,164,238,039 TL, Genel Merkez giderler bütçesi ise 388,362,638,856 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam giderin % 45,08'ini Genel Merkez, % 32,00'sini Şube ve % 22,92'sini Temsilcilik giderleri oluşturmaktadır.

2002 yılında 22,464,553,781 TL gelir-gider fazlalığı sağlanmıştır.

Genel Merkez, Şube ve Temsilciliklerimiz 2002 yılı gelir ve gider bütçeleri:

BİRİM	2002 GELİR	2002 GİDER
MERKEZ	379.977.954.499	388.362.638.856
İSTANBUL	90.600.388.877	89.164.568.036
SİVAS	3.854.000.000	3.492.912.100
SAMSUN	16.464.500.000	15.235.915.138
İZMİR	59.264.500.713	36.716.350.890
ADANA	18.363.200.000	14,428,736,026
ANTALYA	32.014.557.835	34.548.730.670
KONYA	26.526.160.000	22.646.002.312
TRABZON	12.936.430.000	11.976.952.599
DİYARBAKIR	18.451.694.500	17.708.964.475
ESKİŞEHİR	13.846.800.000	16.566.164.774
DENİZLİ	12.650.978.000	13.186.215.558
ŞUBELER TOPL.	304.973.209.925	275.671.512.578
TEMSİLCİLİKLER	199.040.266.252	197.492.725.461
GENEL TOPL.	883.991.430.676	861.526.876.895

Not: Genel Merkez gelirlerine Şube ve Temsilciliklerden, Şube gelirlerine Temsilciliklerden gönderilen gelirler; Gen.Merkez giderlerine Şube ve Temsilciliklere gönderilen, Şube ve Temsilcilik giderlerine Genel Merkeze gönderilen giderler dahil edilmiştir.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.2002 TARİHLİ BİLANÇOSU

Aktif Kaynaklar		Pasif Kaynaklar	
I. DÖNEN VARLIKLAR		I. KISA VADELİ YAB. KAYNAKLAR	
A- HAZİR DEĞERLER	112.189.573.126	B- TİCARİ BORÇLAR	1.365.275.000
KASA	32.155.973.315	SATICILAR	1.365.275.000
BANKALAR	80.033.599.811		
B- MENKUL KIYMETLER	3.850.000.000	E- ÖDENECEK VERGİ ve DİĞ.YÜK.	6.404.235.027
PERSONELDEN ALACAKLAR	2.350.000.000	ÖDENECEK VERGİ ve FONLAR	2.494.435.162
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	1.500.000.000	ÖDENECEK SOSYAL GÜV.KESİNTİLERİ	3.909.799.865
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	116.039.573.126	KISA VADELİ YAB.KAY.TOPLAMI	7.769.510.027
II. DURAN VARLIKLAR		III. ÖZKAYNAKLAR	524.124.974.433
D- MADDİ DURAN VARLIKLAR	438.091.203.350	SEÇMİŞ YIL ÖZVARLIKLARI	524.124.974.433
BİNALAR	387.972.000.000	F- DÖNEM NET KARI	22.464.553.781
DEMİRBAŞLAR	50.119.203.350	2002 YILI GELİR-GİDER FARKI	22.464.553.781
ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	228.261.765		
ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	228.261.765		
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	438.319.465.115	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	546.589.528.214
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	554.359.038.241	PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI	554.359.038.241

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.2002 TARİHLİ GELİR-GİDER TABLOSU

A. GELİRLER	883.991.430.676	B. GİDERLER	861.526.876.895
ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	51.046.667.000	PERSONEL GİDERLERİ	85.419.262.310
ÜYE CARİ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	48.271.417.000	ESAS ÜCRETLER	36.985.124.713
ÜYE KAYIT VE KİMLİK GELİRLERİ	2.775.250.000	İKRAMİYELER	7.927.489.326
		SOSYAL YARDIMLAR	19.389.564.455
BELGE ve HİZMET KARŞ. GELİRLER	109.086.456.000	PER.FAZLA MESAI ÜCRETLERİ	4.888.184.102
KURS.SEM.SEMPOZYUM VS. GELİRLERİ	39.987.156.000	SSK VE DİĞER İŞVEREN KATKISI	13.685.513.446
RAPOR ONAY GELİRLERİ	31.467.300.000	PERSONEL VERGİ İADELERİ	2.543.386.268
BÜRO KAYIT ve TESCİL GELİRLERİ	37.599.500.000	DIŞARIDAN SAĞ.FAYDA ve HİZMET.	51.410.989.648
DİĞER HİZMET KARŞILIĞI GELİRLER	32.500.000	PTT-KARGO-HABERLEŞME	26.990.321.154
		ELEKTRİK,SU,GAZ	6.662.205.987
YAYIN Bağış GELİRLERİ	21.002.419.430	BİLİRKIŞIL-INCELEME KOMİSYONU	2.724.260.550
DİĞER GELİRLER	48.518.294.880	BAKIM ONARIM	4.811.265.040
MALZEME GELİRLERİ	11.101.673.650	MÜŞAVİRLİK,DANIŞMANLIK	9.878.247.170
BANKA FAİZ GELİRLERİ	10.385.450.732	DİĞER GİDERLER	344.889.747
DİĞER GELİRLER	27.031.170.498	ÇEŞİTLİ GİDERLER	46.994.217.793
		KİRA GİDERLERİ	674.500.000
ŞUBE VE TEM. GÖN. MERKEZ GELİRİ	120.572.867.189	YOLLUK, SEYAHAT	11.199.458.488
ŞUBELERDEN GÖNDERİLEN	52.577.000.000	TEMSİL AĞIRLAMA	10.293.429.700
TEMSİLCİLİKLERDEN GÖNDERİLEN	67.995.867.189	İLAN REKLAM	2.163.900.000
		VERGİ,RESİM,HARÇ,NOTER	1.059.574.408
KURULTAY GELİRLERİ	29.751.250.000	HAVALE , TAHSİL	158.272.500
55. KURULTAY GELİRLERİ	23.664.250.000	SİGORTA GİDERLERİ	1.041.409.688
56. KURULTAY GELİRLERİ	6.087.000.000	MAHKEME,NOTER GİDERLERİ	45.000.000
		PERSONEL SOSYAL GİDERLERİ	4.571.834.300
ŞUBE VE TEMSİLCİLİK GELİRLERİ	504.013.476.177	BAĞIŞ VE YARDIMLAR	247.416.000
		ORTAK GİD.KATKI PAYI	810.000.000
		MALZEME GİDERLERİ	14.729.422.709
		AMACA YÖNELİK GİDERLER	18.416.129.900
		KONGRE,SEMPOZYUM,SEMINER,KURS	14.953.948.950
		GENEL KURUL GİDERLERİ	3.237.461.950
		MESLEKİ FAALİYET TANITIM	224.719.000
		BÜRO GİDERLERİ	12.663.047.351
		BİLG. MALZ., KIRTASIYE, MATBAA	11.561.015.221
		TEMİZLİK GİDERLERİ	1.102.032.130
		YAYIN GİDERLERİ	61.383.272.846
		TMMOB HİSSESİ	34.521.530.000
		KATILIM PAYI	16.737.940.000
		TMMOB BİNA FONU KATILIM PAYI	17.783.590.000
		MERKEZDEN ŞUBE ve TEM. GÖND.	34.853.270.000
		ŞUBELERE GÖNDERİLEN	32.363.270.000
		TEMSİLCİLİKLERE GÖNDERİLEN	2.490.000.000
		ŞUBE ve TEMSİLCİLİK GİDERLERİ	473.164.238.039
		KURULTAY GİDERLERİ	42.700.919.008
		55. KURULTAY GİDERLERİ	40.336.998.626
		56. KURULTAY GİDERLERİ	2.363.920.382
		FAALİYET KARI VEYA ZARARI	22.464.553.781
		GELİR - GİDER FARKI	22.464.553.781
		DÖNEM KARI VEYA ZARARI	22.464.553.781
GELİRLER TOPLAMI	883.991.430.676	TOPLAM	883.991.430.676

2002 YILI GELİRLER HESABI

GELİR KALEMİ	2002 YILI TAHMİNİ GELİR TL	2002 YILI GERÇEKLEŞEN TL	GERÇ. %
Üye Aidat Gelirleri	89 000 000 000	48 271 417 000	54,24
Üye Kayıt- Kimlik gelirleri	3 000 000 000	2 775 250 000	92,51
Rapor Onay Gelirleri	25 000 000 000	31 467 300 000	125,87
Yayın Geliri	15 000 000 000	21 002 419 430	140,02
Malzeme gelirleri	10 000 000 000	11 101 673 650	111,02
Büro Tescil Gelirleri	33 000 000 000	37 599 500 000	113,94
Kongre-Seminer-Semp. Gel.	47 000 000 000	39 987 156 000	85,08
Şube ve Temsilcilik Gelirleri	1 250 000 000 000	504 013 476 177	40,32
Faiz Gelirleri	35 000 000 000	10 385 450 732	29,67
Hizmet Karşılığı Gelirler	1 000 000 000	32 500 000	3,25
Kurultay Gelirleri	25 000 000 000	29 751 250 000	119,01
Şb. Ve Tem.Gönd.Mrkz.Gel.		120 572 867 189	
Diğer Gelirler	25 000 000 000	27 031 170 498	108,12
TOPLAM	1 558 000 000 000	883 991 430 676	56,74

2002 YILI GİDERLER HESABI

GİDER KALEMİ	2002 YILI ÖDENEK TL	2002 YILI GERÇEKLEŞEN TL	FARK TL	GERÇ. %
Personel Giderleri	85 000 000 000	85 419 262 310	- 419 262 310	100,49
Personel Ücretleri	40 000 000 000	36 985 124 713	3 014 875 287	92,46
Personel Sosyal Yardım Gid.	15 000 000 000	19 389 564 455	-4 389 564 455	129,26
Personel Fazla Mesai	7 000 000 000	4 888 184 102	2 111 815 898	69,83
Personel İkramiye	6 000 000 000	7 927 489 326	-1 927 489 326	132,12
SSK İşveren Hissesi	15 000 000 000	13 685 513 446	1 314 486 554	91,24
Personel Vergi İadeleri	1 800 000 000	2 543 386 268	- 743 386 268	141,30
Personel Sendika Aidatı				
Personel Tazminatları				
Büro Giderleri	125 000 000 000	112 829 654 845	12 170 345 155	90,26
Elekt.-Su-D.Gaz	7 000 000 000	6 662 205 987	337 794 013	95,17
Haberleşme	25 000 000 000	26 990 321 154	-1 990 321 154	107,96
Bakım Onarım Gid.	20 000 000 000	4 811 265 040	15 188 734 960	24,06
Müşavirlik Gid.	10 000 000 000	9 878 247 170	121 752 830	98,78
Sigorta Gid.	1 000 000 000	1 041 409 688	- 41 409 688	104,14
İlan Reklam Gid.	750 000 000	2 163 900 000	-1 413 900 000	288,52
Kira Giderleri	1 000 000 000	674 500 000	325 500 000	67,45
Ortak Gid.Katılım	5 000 000 000	810 000 000	4 190 000 000	16,20
TMMOB Hissesi	20 000 000 000	16 737 940 000	3 262 060 000	83,69
TMMOB Bina Fonu		17 783 590 000	-17 783 590 000	
Kırtasiye-Matbaa	15 000 000 000	11 561 015 221	3 438 984 779	77,07
Vergi Resim Harçlar	1 500 000 000	1 059 574 408	440 425 592	70,64
Havale Tahsil Gideri	750 000 000	158 272 500	591 727 500	21,10
Diğer Giderler	3 000 000 000	9 773 153 127	-6 773 153 127	325,77
Hizmet Karşılığı Gid.	15 000 000 000	2 724 260 550	12 275 739 450	18,16
Yönetim Giderleri	100 000 000 000	79 147 756 146	20 852 243 854	79,15
Yolluk Seyahat Giderleri	25 000 000 000	11 199 458 488	13 800 541 512	44,80
Sosyal Giderler	20 000 000 000	10 293 429 700	9 706 570 300	51,47
Kongre-Semp.-Sem. Gid.	30 000 000 000	14 953 948 950	15 046 051 050	49,85
Kurultay Gideri	25 000 000 000	42 700 919 008	-17 700 919 008	170,80
Yayın Giderleri	100 000 000 000	61 383 272 846	38 616 727 154	61,38
Malzeme Giderleri	20 000 000 000	14 729 422 709	5 270 577 291	73,65
Şube Temsilcilik Gid.	1 128 000 000 000	473 164 238 039	654 835 761 961	41,95
Merkezden Gön. Şb.Tem. Gideri		34 853 270 000	-34 853 270 000	
T O P L A M	1 558 000 000 000	861 526 876 895	696 473 123 105	55,30%

Gerçekleşen diğer giderler kalemi içinde tahmini bütçede gider kalemi olarak yer almayan; Genel Kurul, Mesleki Faaliyet tanıtım, Personel sosyal yardım, Noter, bağış ve yardımlar ve temizlik giderleri yer almıştır.

2002 YILINDA TAHMİNİ BÜTÇEDEKİ ÖDENEK MİKTARINI AŞAN MADDELER

GİDER KALEMİ	TL
Personel Sosyal Yardım Giderleri	4 389 564 455
Personel İkramiyeleri	1 927 489 326
Personel Vergi İadeleri	743 386 268
Haberleşme Giderleri	1 990 321 154
Sigorta Giderleri	41 409 688
TMMOB Bina Katılım Payı	17 783 590 000
İlan Reklam Giderleri	1 413 900 000
Diğer giderler	6 773 153 127
Kurultay Giderleri	17 700 919 008
TOPLAM	52 763 733 026

2002 YILINDA AŞAN KALEMLERE AKTARMA YAPILAN MADDELER

AKTARMA YAPILAN KALEMLER	TL
Personel Fazla Mesai Ücretleri	2 111 815 898
Personel Ücretleri	3 014 875 287
SSK İşveren Hissesi	1 314 486 554
Büro Giderleri	619 262 310
Bakım Onarım Giderleri	3 445 630 842
Kongre Seminer Sempozyum Giderleri	15 046 051 050
Sosyal Temsil Ağırlama Giderleri	9 706 570 300
Yolluk Seyahat Giderleri	10 731 887 658
Hizmet Karşılığı Giderler	6 773 153 127
TOPLAM	52 763 733 026

2003 yılı gelir bütçesi, tahmini bütçeye göre % 67, 96 oranında gerçekleşerek 1,323,646,158,045 TL olmuştur. Yıl içinde Genel Merkeze Şubelerimizden 106,869,261,196 TL, Temsilciliklerimizden ise 139,810,902,335 TL olmak üzere toplam 246,680,163,531 TL aktarılmıştır. 2003 yılı Şubeler toplam gelir bütçesi 426,635,955,034 TL, Temsilcilikler toplam gelir bütçesi 305,656,806,509 TL olarak gerçekleşmiştir. Genel Merkez gelir bütçesi ise 591,353,396,502 TL olmuştur.

Genel gelirlerin; %11,21 si üye aidat-kayıt, % 42,25'i rapor onay ve %10,84'ü büro tescil gelirlerinden meydana gelmiştir.

2003 yılı gider bütçesi, tahmini gider bütçesinin göre % 56,51'i oranında gerçekleşerek, 1,100,503,124,092 TL olmuştur. Yıl içinde Genel Merkezden Şube ve temsilciliklere 7,133,500,000 TL gönderilmiştir. Şube ve temsilcilikler toplam gider bütçesi 681,178,704,554 TL, Genel Merkez giderler bütçesi 419,324,419,538 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam giderin % 38,10' unu Genel merkez, % 36,03'ünü Şube ve % 25,87'sini Temsilcilik giderleri oluşturmaktadır.

Genel Merkez, Şube ve Temsilciliklerimiz 2003 yılı gelir ve giderleri:

BİRİM	2003 GELİR	2003 GİDER
MERKEZ	591,353,396,502	419,324,419,538
İSTANBUL	129,664,541,784	121,064,099,244
SİVAS	9,393,567,797	6,397,920,920
SAMSUN	27,248,257,627	22,490,992,882
İZMİR	49,517,937,284	49,369,527,192
ADANA	30,869,901,692	30,569,970,900
ANTALYA	51,989,372,920	49,718,100,386
KONYA	26,472,898,309	26,402,567,261
TRABZON	22,926,203,388	22,491,874,664
DİYARBAKIR	34,258,986,537	28,168,877,469
ESKİŞEHİR	22,324,157,625	20,243,471,964
DENİZLİ	21,970,130,071	19,565,321,430
ŞUBELER TOPL.	426,635,955,034	396,482,724,312
TEMSİLCİLİKLER	305,656,806,509	284,695,980,242
GENEL TOPL.	1,323,646,158,045	1,100,503,124,092

Not: Genel Merkez gelirlerine Şube ve Temsilciliklerden, Şube gelirlerine Temsilciliklerden gönderilen gelirler; Gen.Merkez giderlerine Şube ve Temsilciliklere gönderilen, Şube giderlerine Genel Merkeze gönderilen giderler dahil edilmiştir.

2003 yılında 223,143,033,953 TL. faaliyet fazlalığı gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak dönem içinde: 2,207,637,588,721 TL gelir

1,962,030,000,987 TL gider olmak üzere

245,607,587,734 TL gelir –gider farkı elde

edilmiştir.

**TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.2003 TARİHLİ BİLANÇOSU**

Aktif Kaynaklar		Pasif Kaynaklar	
I. DÖNEN VARLIKLAR		I. KISA VADELİ YAB. KAYNAKLAR	
A- HAZIR DEĞERLER	255.417.437.279	B- TİCARİ BORÇLAR	7.557.135.000
KASA	55.925.461.490	SATICILAR	7.557.135.000
BANKALAR	199.491.975.789		
B- MENKUL KIYMETLER	3.550.000.000	E- ÖDENECEK VERGİ ve DİĞ.YÜK.	9.414.792.901
PERSONELDEN ALACAKLAR	550.000.000	ÖDENECEK VERGİ ve FONLAR	5.773.988.231
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	3.000.000.000	ÖDENECEK SOSYAL GÜV.KESİNTİLERİ	3.561.449.146
H- DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	7.719.120.000	ÖDENECEK DİĞER KESİNTİLER	79.355.524
İŞ AVANSLARI	7.719.120.000		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	266.686.557.279	KISA VADELİ YAB.KAY.TOPLAMI	16.971.927.901
II. DURAN VARLIKLAR		III. ÖZKAYNAKLAR	546.589.528.214
D- MADDİ DURAN VARLIKLAR	463.864.879.492	GEÇMİŞ YIL ÖZVARLIKLARI	546.589.528.214
BINALAR	387.972.000.000	F- DÖNEM NET KARI	223.143.033.953
DEMİRBAŞLAR	75.892.879.492	2003 YILI GELİR-GİDER FARKI	223.143.033.953
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	463.864.879.492	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	769.732.562.167
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	730.551.436.771	PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI	786.704.490.068
NAZİM HESAPLAR	56.153.053.297		
KARŞILIGI OLMAYAN AKTİFLER	56.153.053.297		
GENEL TOPLAM	786.704.490.068	GENEL TOPLAM	786.704.490.068

TMMOB JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.2003 TARİHLİ GELİR-GİDER TABLOSU
 (Gelir ve Gider kalemleri bütün örgüt birimlerin toplamını göstermektedir)

GELİRLER	1.323.646.158.045	GİDERLER	1.100.503.124.092
ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	148.355.780.509	PERSONEL GİDERLERİ	187.940.011.512
ÜYE CARİ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	78.668.696.271	ESAS ÜCRETLER	99.431.666.572
ÜYE GEÇMİŞ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	58.533.430.000	İKRAMİYELER	7.721.168.406
ÜYE KAYIT VE KİMLİK GELİRLERİ	9.928.654.238	SOSYAL YARDIMLAR	27.062.176.366
GEÇİCİ ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	1.225.000.000	SSK VE DİĞER İŞVEREN KATKISI	44.619.816.353
		TAZMINATLAR	4.837.160.168
		PERSONEL VERGİ İADELERİ	4.268.023.647
BELGE ve HİZMET KARŞ. GELİRLER	735.631.377.966	DIŞARIDAN SAĞL. FAYDA ve HİZMET.	199.789.319.043
EĞİTİM.SEM. SEMPOZYUM VS. GELİRLERİ	32.504.500.000	PTT-KARGO-HABERLEŞME	76.096.620.894
RAPOR ONAY GELİRLERİ	559.208.577.966	ELEKTRİK.SU.GAZ	14.954.352.649
BÜRO KAYIT ve TESCİL GELİRLERİ	143.537.800.000	BİLİRKİŞİ-İNCELEME KOMİSYONU	40.115.054.937
DİĞER HİZMET KARŞILIĞI GELİRLER	380.500.000	BAKIM ONARIM	39.278.935.949
		MÜŞAVİRLİK.DANIŞMANLIK	20.349.759.997
YAYIN BAĞIŞ GELİRLERİ	26.977.914.295	DİĞER GİDERLER	8.994.594.617
DİĞER GELİRLER	73.604.830.181	ÇEŞİTLİ GİDERLER	205.855.591.402
MALZEME GELİRLERİ	19.972.480.255	KİRA GİDERLERİ	33.752.965.187
BANKA FAİZ GELİRLERİ	17.278.128.105	YOLLUK, SEYAHAT	37.252.863.909
DİĞER GELİRLER	33.764.221.821	TEMSİL AĞIRLAMA	62.118.886.289
BAĞIŞ VE YARDIM GELİRLERİ	2.590.000.000	İLAN REKLAM	2.827.223.000
		VERGİ,RESİM,HARÇ,NOTER	30.727.362.506
ŞUBE VE TEM. DEN GÖN. MERKEZ GELİRLERİ	246.680.163.531	HAVALE , TAHSİL	1.924.853.531
ŞUBELERDEN GÖNDERİLEN	106.869.261.196	SİGORTA GİDERLERİ	2.207.422.750
TEMSİLCİLİKLERDEN GÖNDERİLEN	139.810.902.335	BAĞIŞ VE YARDIMLAR	4.748.632.910
		ORTAK GİD.KATKI PAYI	13.776.744.420
KURULTAY GELİRLERİ	60.959.116.813	MALZEME GİDERLERİ	16.518.636.900
55. KURULTAY GELİRLERİ	350.000.000	AMACA YÖNELİK GİDERLER	45.834.306.059
56. KURULTAY GELİRLERİ	60.609.116.813	KONGRE,SEMPZYUM,SEMINER,KURS	43.461.216.779
		GENEL KURUL GİDERLERİ	1.873.890.000
MRKZ.DEN GÖN.ŞUBE VE TEMSİLCİLİK GELİRLERİ	31.436.974.750	MESLEKİ FAALİYET TANITIM	499.199.280
MERKEZDEN GÖNDERİLEN	7.465.000.000	BÜRO GİDERLERİ	40.273.903.510
TEMSİLCİLİKLERDEN GÖNDERİLEN	23.971.974.750	BİLG. MALZ. , KIRTASIYE, MATBAA	31.138.794.208
		TEMİZLİK GİDERLERİ	7.555.189.394
		GAZETE,KİTAP,DERGİ	1.579.919.908
		YAYIN GİDERLERİ	62.806.838.510
		TMMOB HİSSESİ	31.455.900.000
		KATILIM PAYI	24.395.900.000
		TMMOB BİNA FONU KATILIM PAYI	7.060.000.000
		KURULTAY GİDERLERİ	58.446.654.975
		56. KURULTAY GİDERLERİ	53.446.654.975
		56.KRLT.DAN. MERKEZE AKTARILAN	5.000.000.000
		MERKEZDEN ŞUBE ve TEM. GÖND.	7.133.500.000
		ŞUBELERE GÖNDERİLEN	4.000.000.000
		TEMSİLCİLİKLERE GÖNDERİLEN	3.133.500.000
		ŞUBE ve TEM. MERKEZE GÖND.	242.304.046.864
		TEM. DEN ŞUBELERE GÖNDERİLEN	18.663.052.217
		FAALİYET KARI VEYA ZARARI	223.143.033.953
		GELİR - GİDER FARKI	223.143.033.953
		DÖNEM KARI VEYA ZARARI	223.143.033.953
GELİRLER TOPLAMI	1.323.646.158.045	TOPLAM	1.323.646.158.045

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
31.12.2003 TARİHLİ GELİR-GİDER TABLOSU
(Şube ve Temsilcilikler gelir ve giderleri toplam olarak ayrıntılandırılmadan verilmiştir)

A. GELİRLER	1.323.646.158.045	B. GİDERLER	1.100.503.124.092
ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	80.669.645.763	PERSONEL GİDERLERİ	85.350.612.893
ÜYE CARİ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	49.069.550.000	ESAS ÜCRETLER	30.857.075.134
ÜYE GEÇMİŞ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	26.029.450.000	İKRAMİYELER	7.721.168.406
ÜYE KAYIT VE KİMLİK GELİRLERİ	4.370.645.763	SOSYAL YARDIMLAR	25.946.507.695
GEÇİCİ ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	1.200.000.000	SSK VE DİĞER İŞVEREN KATKISI	13.192.850.403
		TAZMINATLAR	3.570.682.668
		PERSONEL VERGİ İADELERİ	4.062.328.587
BELGE ve HİZMET KARŞ.GELİRLER	129.661.011.864	DIŞARIDAN SAĞ.FAYDA ve HİZMET.	77.307.716.008
KURS.SEM.SEMPOZYUM VS. GELİRLERİ	29.314.500.000	PTT-KARGO-HABERLEŞME	30.307.767.757
RAPOR ONAY GELİRLERİ	60.460.711.864	ELEKTRİK,SU,GAZ	6.879.824.053
BÜRO KAYIT ve TESCİL GELİRLERİ	39.805.300.000	BİLİRKİŞİ-İNCELEME KOMİSYONU	4.567.879.157
DİĞER HİZMET KARŞILIĞI GELİRLER	80.500.000	BAKIM ONARIM	14.786.339.200
		MÜŞAVİRLİK.DANIŞMANLIK	13.268.401.111
		DİĞER GİDERLER	7.497.504.730
YAYIN Bağış GELİRLERİ	12.430.632.610	ÇEŞİTLİ GİDERLER	63.301.182.188
DİĞER GELİRLER	60.952.825.921	KİRA GİDERLERİ	1.277.000.000
MALZEME GELİRLERİ	14.329.534.492	YOLLUK, SEYAHAT	12.322.210.091
BANKA FAİZ GELİRLERİ	15.889.069.608	TEMSİL AĞIRLAMA	19.845.138.067
DİĞER GELİRLER	30.734.221.821		
		VERGİ,RESİM,HARÇ,NOTER	7.429.530.149
ŞUBE VE TEM.GÖN. MERKEZ GELİRLERİ	246.680.163.531	HAVALE , TAHSİL	127.237.581
ŞUBELERDEN GÖNDERİLEN	106.869.261.196	SIGORTA GİDERLERİ	1.263.550.000
TEMSİLCİLİKLERDEN GÖNDERİLEN	139.810.902.335	BAĞIŞ VE YARDIMLAR	3.611.161.000
		ORTAK GİD.KATKI PAYI	1.490.000.000
KURULTAY GELİRLERİ	60.959.116.813	MALZEME GİDERLERİ	15.935.355.300
55. KURULTAY GELİRLERİ	350.000.000	AMACA YÖNELİK GİDERLER	32.215.923.121
56. KURULTAY GELİRLERİ	60.609.116.813	KONGRE,SEMPZYUM,SEMINER,KURS	32.215.923.121
ŞUBE VE TEMSİLCİLİK GELİRLERİ	732.292.761.543	BÜRO GİDERLERİ	13.054.929.521
		BİLG. MALZ., KIRTASIYE, MATBAA	11.450.289.471
		TEMİZLİK GİDERLERİ	1.365.580.000
		GAZETE,KİTAP,DERGİ	239.060.050
		YAYIN GİDERLERİ	57.666.900.832
		KURULTAY GİDERLERİ	58.446.654.975
		56. KURULTAY GİDERLERİ	53.446.654.975
		56.KRL.DAN. MERKEZE AKTARILAN	5.000.000.000
		TMMOB HİSSESİ	24.847.000.000
		KATILIM PAYI	17.787.000.000
		TMMOB BİNA FONU KATILIM PAYI	7.060.000.000
		MERKEZDEN ŞUBE ve TEM. GÖND.	7.133.500.000
		ŞUBELERE GÖNDERİLEN	4.000.000.000
		TEMSİLCİLİKLERE GÖNDERİLEN	3.133.500.000
		ŞUBE ve TEM.GİDERLERİ.	681.178.704.554
		FAALİYET KARI VEYA ZARARI	223.143.033.953
		GELİR - GİDER FARKI	223.143.033.953
		DÖNEM KARI VEYA ZARARI	223.143.033.953
GELİRLER TOPLAMI	1.323.646.158.045	GİDERLER TOPLAMI	1.323.646.158.045

2003 YILI GELİRLER HESABI

GELİR KALEMİ	2003 YILI TAHMİNİ GELİR TL	2003 YILI GERÇEKLEŞEN TL	GERÇ. %
Üye Aidat Gelirleri	111 250 000 000	75 099 000 000	67,50
Üye Kayıt- Kimlik gelirleri	3 750 000 000	5 570 645 763	148,55
Rapor Onay Gelirleri	31 250 000 000	60 460 711 864	193,47
Yayın Bağış Geliri	18 750 000 000	12 430 632 610	66,30
Malzeme gelirleri	12 500 000 000	14 329 534 492	114,64
Büro Tescil Gelirleri	41 250 000 000	39 805 300 000	96,50
Kongre-Seminer-Semp. Gel.	58 750 000 000	29 314 500 000	49,90
Şube ve Temsilcilik Gelirleri	1 562 500 000 000	732 292 761 543	46,87
Faiz Gelirleri	43 750 000 000	15 889 069 608	36,32
Hizmet Karşılığı Gelirler	1 250 000 000	80 500 000	6,44
Kurultay Gelirleri	31 250 000 000	60 959 116 813	195,07
Diğer Gelirler	31 250 000 000	277 414 385 352	887,73
Toplam	1 947 500 000 000	1 323 646 158 045	67,96

2003 YILI GİDERLER HESABI

GİDER KALEMİ	2003 YILI TAHMİNİ GİDER TL	2003 YILI GERÇEKLEŞEN TL	FARK TL	GERÇ. %
Personel Giderleri	106 250 000 000	85 350 612 893	20 899 387 107	80,33
Personel Ücretleri	50 000 000 000	30 857 075 134	19 142 924 866	61,71
Personel Sosyal Yardım Gid.	18 750 000 000	25 946 507 695	-7 196 507 695	138,38
Personel Fazla Mesai	8 750 000 000		8 750 000 000	0,00
Personel İkramiye	7 500 000 000	7 721 168 406	- 221 168 406	102,95
SSK İşveren Hissesi	18 750 000 000	13 192 850 403	5 557 149 597	70,36
Personel Vergi İadeleri	2 250 000 000	4 062 328 587	-1 812 328 587	180,55
Personel Sendika Aidatı	250 000 000		250 000 000	
Personel Tazminatları		3 570 682 668	-3 570 682 668	
Büro Giderleri	156 250 000 000	137 541 624 259	18 708 375 741	88,03
Elekt.-Su-D.Gaz	8 750 000 000	6 879 824 053	1 870 175 947	78,63
Haberleşme	31 250 000 000	30 307 767 757	942 232 243	96,98
Bakım Onarım Gid.	25 000 000 000	14 786 339 200	10 213 660 800	59,15
Müşavirlik Gid.	12 500 000 000	13 268 401 111	- 768 401 111	106,15
Sigorta Gid.	1 250 000 000	1 263 550 000	- 13 550 000	101,08
İlan Reklam Gid.	937 500 000		937 500 000	
Kira Giderleri	1 250 000 000	1 277 000 000	- 27 000 000	102,16
Ortak Gid.Katılım	6 250 000 000	1 490 000 000	4 760 000 000	23,84
TMMOB Hissesi	25 000 000 000	17 787 000 000	7 213 000 000	71,15
TMMOB Bina Fonu		7 060 000 000	-7 060 000 000	
Kirtasiye-Matbaa	18 750 000 000	11 450 289 471	7 299 710 529	61,07
Vergi Resim Harçlar	1 875 000 000	7 429 530 149	-5 554 530 149	396,24
Havale Tahsil Gideri	937 500 000	127 237 581	810 262 419	13,57
Diğer Giderler*	3 750 000 000	19 846 805 780	-16 096 805 780	529,25
Hizmet Karşılığı Gid.	18 750 000 000	4 567 879 157	14 182 120 843	24,36
Yönetim Giderleri	125 000 000 000	122 829 926 254	2 170 073 746	98,26
Yolluk Seyahat Giderleri	31 250 000 000	12 322 210 091	18 927 789 909	39,43
Sosyal Giderler	25 000 000 000	19 845 138 067	5 154 861 933	79,38
Kongre-Semp.-Sem. Gid.	37 500 000 000	32 215 923 121	5 284 076 879	85,91
56 Kurultay Gideri	31 250 000 000	53 446 654 975	-22 196 654 975	171,03
56.Kurultay Gel.den Merkeze Akt		5 000 000 000		
Yayın Giderleri	125 000 000 000	57 666 900 832	67 333 099 168	46,13
Malzeme Giderleri	25 000 000 000	15 935 355 300	9 064 644 700	63,74
Şube Temsilcilik Gid.	1 410 000 000 000	681 178 704 554	728 821 295 446	48,31
T O P L A M	1 947 500 000 000	1 100 503 124 092	846 996 875 908	56,51

Gerçekleşen diğer giderler kalemi altında 2003 yılı tahmini bütçesi hazırlanırken gider kalemi olarak yer almayan Temizlik giderleri, diğer giderler, bağış ve yardımlar, şube ve temsilciliklere merkezden gönderilen bayağı maddeleri BÜTÇEDEKİ ÖDENEK MİKTARINI AŞAN MADDELER

GİDER KALEMİ	TL
Personel Sosyal Yardım Giderleri	7 196 507 695
Personel İkrariyeleri	221 168 406
Personel Vergi İadeleri	1 812 328 587
Personel Tazminatları	3 570 682 668
Kira Giderleri	27 000 000
Müşavirlik Giderleri	768 401 111
TMMOB Bina Katılım Payı	7 060 000 000
Diğer Giderler	16 096 805 780
Vergi Resim ve Harçlar	5 554 530 149
Sigorta Giderleri	13 550 000
56.Kurultay Giderleri	22 196 654 975
TOPLAM	64 517 629 371

2003 YILINDA AŞAN KALEMLERE AKTARMA YAPILAN MADDELER

AKTARMA YAPILAN KALEMLER	TL
Personel Fazla Mesai Ücretleri	1 812 328 587
Personel Ücretleri	10 767 190 363
SSK İşveren Hissesi	221 168 406
TMMOB Hissesi	7 060 000 000
Bakım Onarım Giderleri	808 951 111
Kırtasiye Matbaa Giderleri	5 554 530 149
Hizmet Karşılığı Giderler	14 182 120 843
Yolluk Seyahat Giderleri	18 927 789 909
Sosyal Giderler	3 268 865 066
Ortak Giderlere Katılım	1 914 684 937
TOPLAM	64 517 629 371

2004 YILI GELİR BÜTÇE TASARISI

HESAP İSMİ	TUTARI
ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	218.000.000.000
ÜYE CARİ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	120.000.000.000
ÜYE GEÇMİŞ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	80.000.000.000
ÜYE KAYIT VE KİMLİK GELİRLERİ	13.000.000.000
GEÇİCİ ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	5.000.000.000
BELGE ve HİZMET KARŞ.GELİRLER	1.033.000.000.000
EĞİTİM SEM, SEMPOZYUM GELİRLERİ	55.000.000.000
RAPOR ONAY GELİRLERİ	790.000.000.000
BÜRO KAYIT ve TESCİL GELİRLERİ	187.500.000.000
DİĞER HİZMET KARŞILIĞI GELİRLER	500.000.000
YAYIN Bağış GELİRLERİ	65.000.000.000
DİĞER GELİRLER	103.750.000.000
MALZEME GELİRLERİ	32.500.000.000
BANKA FAİZ GELİRLERİ	23.000.000.000
DİĞER GELİRLER	44.750.000.000
BAĞIŞ VE YARDIM GELİRLERİ 369	3.500.000.000
KURULTAY GELİRLERİ	75.000.000.000
GELİRLER TOPLAMI	1.494.750.000.000

2004 YILI GİDER BÜTÇE TASARISI

GİDERLER	TL
PERSONEL GİDERLERİ	362.250.000.000
ESAS ÜCRETLER	185.000.000.000
İKRAMİYELER	14.800.000.000
SOSYAL YARDIMLAR	49.950.000.000
SSK VE DİĞER İŞVEREN KATKISI	83.250.000.000
FAZLA MESAI	9.000.000.000
TAZMİNATLAR	11.000.000.000
PERSONEL VERGİ İADELERİ	9.250.000.000
DIŞARIDAN SAĞ.FAYDA ve HİZMET .	234.500.000.000
PTT-KARGO-HABERLEŞME	95.500.000.000
ELEKTRİK,SU,GAZ	19.500.000.000
BİLİRKİŞİ-İNCELEME KOMİSYONU	42.000.000.000
BAKIM ONARIM	40.000.000.000
MÜŞAVİRLİK,DANIŞMANLIK	26.500.000.000
DİĞER GİDERLER	11.000.000.000
ÇEŞİTLİ GİDERLER	235.000.000.000
KİRA GİDERLERİ	45.000.000.000
YOLLUK, SEYAHAT	40.000.000.000
TEMSİL AĞIRLAMA	40.000.000.000
İLAN REKLAM	10.000.000.000
VERGİ,RESİM,HARÇ,NOTER	35.000.000.000
HAVALE , TAHSİL	5.000.000.000
SİGORTA GİDERLERİ	12.000.000.000
BAĞIŞ VE YARDIMLAR	5.000.000.000
ORTAK GİD.KATKI PAYI	18.000.000.000
MALZEME GİDERLERİ	25.000.000.000
AMACA YÖNELİK GİDERLER	147.500.000.000
KONGRE,SEMPOZYUM,SEMİNER,KURS	60.500.000.000
GENEL KURUL GİDERLERİ	12.000.000.000
KURULTAY GİDERLERİ	75.000.000.000
BÜRO GİDERLERİ	55.500.000.000
BİLG. MALZ., KIRTASIYE, MATBAA	40.500.000.000
TEMİZLİK GİDERLERİ	10.000.000.000
GAZETE,KİTAP,DERGİ	5.000.000.000
YAYIN GİDERLERİ	85.000.000.000
TMMOB HİSSESİ	35.000.000.000
KIYMET ALIMLARI	80.000.000.000
ŞUBE ve TEM.DEN MERKEZE GOND.	260.000.000.000
TOPLAM	1.494.750.000.000

2005 YILI GELİR BÜTÇE TASARISI

HESAP İSMİ	TUTARI
ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	263.000.000.000
ÜYE CARİ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	140.000.000.000
ÜYE GEÇMİŞ YIL ÖDENTİ GELİRLERİ	100.000.000.000
ÜYE KAYIT VE KİMLİK GELİRLERİ	16.500.000.000
GEÇİCİ ÜYE KAYIT VE ÖDENTİ GELİRLERİ	6.500.000.000
BELGE ve HİZMET KARŞ.GELİRLER	1.260.100.000.000
EĞİTİMSEM, SEMPOZYUM VS. GELİRLERİ	65.000.000.000
RAPOR ONAY GELİRLERİ	950.750.000.000
BÜRO KAYIT ve TESCİL GELİRLERİ	243.750.000.000
DİĞER HİZMET KARŞILIĞI GELİRLER	600.000.000
YAYIN Bağış GELİRLERİ	84.500.000.000
DİĞER GELİRLER	134.400.000.000
MALZEME GELİRLERİ	42.250.000.000
BANKA FAİZ GELİRLERİ	29.900.000.000
DİĞER GELİRLER	57.700.000.000
BAĞIŞ VE YARDIM GELİRLERİ ³⁷¹	4.550.000.000
KURULTAY GELİRLERİ	85.000.000.000
GELİRLER TOPLAMI	1.827.000.000.000

2005 YILI GİDER BÜTÇE TASARISI

GİDERLER	TL
PERSONEL GİDERLERİ	463.000.000.000
ESAS ÜCRETLER	238.000.000.000
İKRAMİYELER	19.000.000.000
SOSYAL YARDIMLAR	64.500.000.000
SSK VE DİĞER İŞVEREN KATKISI	108.000.000.000
FAZLA MESAI	10.500.000.000
TAZMİNATLAR	11.000.000.000
PERSONEL VERGİ İADELERİ	12.000.000.000
DIŞARIDAN SAĞ.FAYDA ve HİZMET.	299.500.000.000
PTT-KARGO-HABERLEŞME	118.500.000.000
ELEKTRİK,SU,GAZ	23.500.000.000
BİLİRKİŞİ-İNCELEME KOMİSYONU	62.000.000.000
BAKIM ONARIM	50.000.000.000
MÜŞAVİRLİK,DANIŞMANLIK	32.500.000.000
DİĞER GİDERLER	13.000.000.000
ÇEŞİTLİ GİDERLER	310.500.000.000
KİRA GİDERLERİ	52.500.000.000
YOLLUK, SEYAHAT	58.000.000.000
TEMSİL AĞIRLAMA	84.000.000.000
İLAN REKLAM	5.000.000.000
VERGİ,RESİM,HARÇ,NOTER	42.000.000.000
HAVALE , TAHSİL	6.000.000.000
SİGORTA GİDERLERİ	10.000.000.000
BAĞIŞ VE YARDIMLAR	5.000.000.000
ORTAK GİD.KATKI PAYI	22.000.000.000
MALZEME GİDERLERİ	26.000.000.000
AMACA YÖNELİK GİDERLER	95.000.000.000
KONGRE,SEMPOZYUM,SEMİNER,KURS	75.000.000.000
GENEL KURUL GİDERLERİ	15.000.000.000
MESLEKİ FAALİYET TANITIM	5.000.000.000
BÜRO GİDERLERİ	67.000.000.000
BİLG. MALZ., KIRTASIYE, MATBAA	50.000.000.000
TEMİZLİK GİDERLERİ	12.000.000.000
GAZETE,KİTAP,DERGİ	5.000.000.000
YAYIN GİDERLERİ	100.000.000.000
TMMOB HİSSESİ	42.000.000.000
KIYMET ALIMLARI	110.000.000.000
ŞUBE ve TEM.DEN MERKEZE GÖND.	340.000.000.000
TOPLAM	1.827.000.000.000

19 . DÖNEM KADRO CETVELİ

KADRO	ADET
Genel Sekreter	1
Büro Amiri	1
Büro Elemanı	372
Muhasebeci	1
Büro Hizmetlisi	7
TOPLAM	45

2003 yılını dikkate alarak örgüt genelinde gelirlerin ; %11,21'ini üye kayıt ve ödenti, %45,25'ini rapor onay, %2,04'ünü yayın bağış, %1,51'ini malzeme gelirleri esas olarak oluşturmaktadır. Giderlerin ise, %17,1'ini personel, %6,9'unu haberleşme-kargo, %3,1'ini kira, %5,7 sini yayın, %5,3'ünü kurultay giderleri esas olarak oluşturulmuştur.

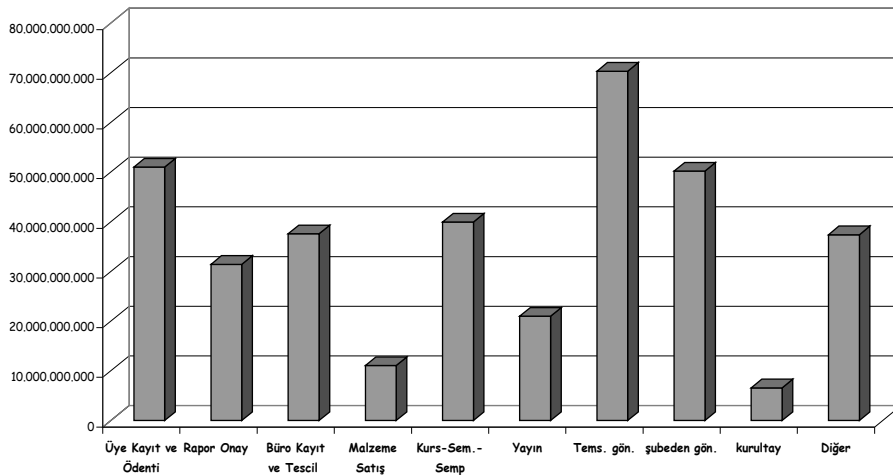
Dönem içinde Diyarbakır Şubemizin sahip olduğu daire 17,500,000,000 TL. ye satılmış ve 19,500,000,000 TL. ye yeni bir gayrimenkul alınmıştır.

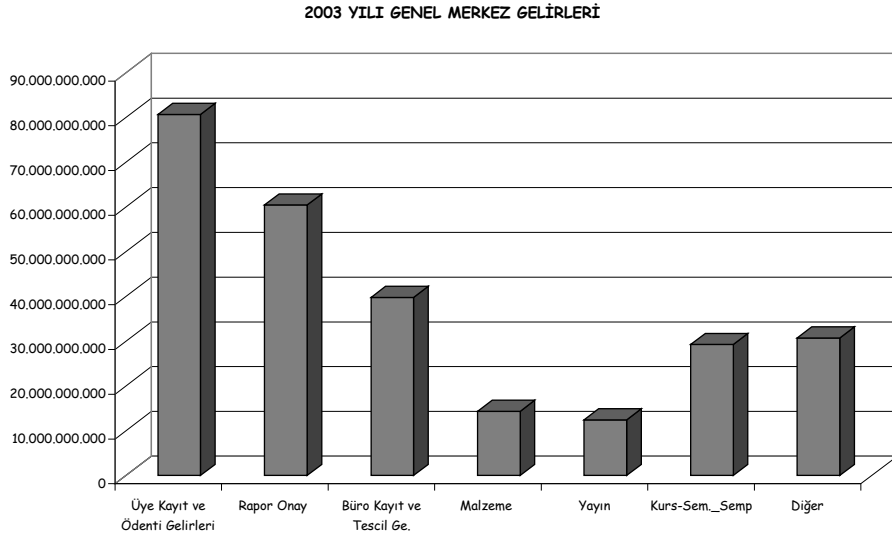
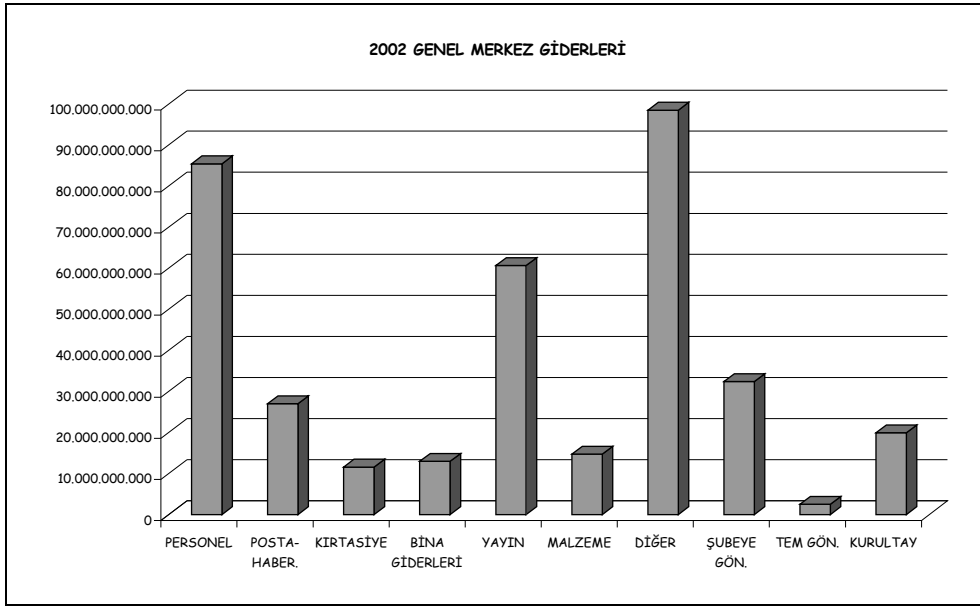
Genel Merkez’de 5, İstanbul Şube 2, İzmir Şube 3, Adana Şube 1, Antalya Şube 1, Diyarbakır Şube 1 ve Trabzon Şubemizde 1 daire olmak üzere 2003 yılı sonu itibariyle, Odamızın sahip olduğu toplam daire sayısı 14 dür.bulunmaktadır. Konya, Samsun, Eskişehir, Denizli ve Sivas Şubelerimiz kiralık mekanlarda hizmet vermektedirler. Bunun dışında 17 Temsilciliğimizde kirada bulunmaktadır.

18. Genel Kurulda kabul edilen kadro cetveli çerçevesinde örgüt bütününde istihdama gidilmiş olup, 2003 sonu itibariyle: Genel Merkezde: 6, İstanbul Şube:2, İzmir Şube:2, Adana Şube:2, Diyarbakır, Eskişehir, Konya, Denizli, Trabzon, Antalya, Samsun ve Sivas şubelerimizde 1 ve Kocaeli bölge Temsilciliğimizde 1, Isparta, Manisa ve Muğla Temsilciliklerimizde 1 olmak üzere toplam 24 personelimiz bulunmaktadır.

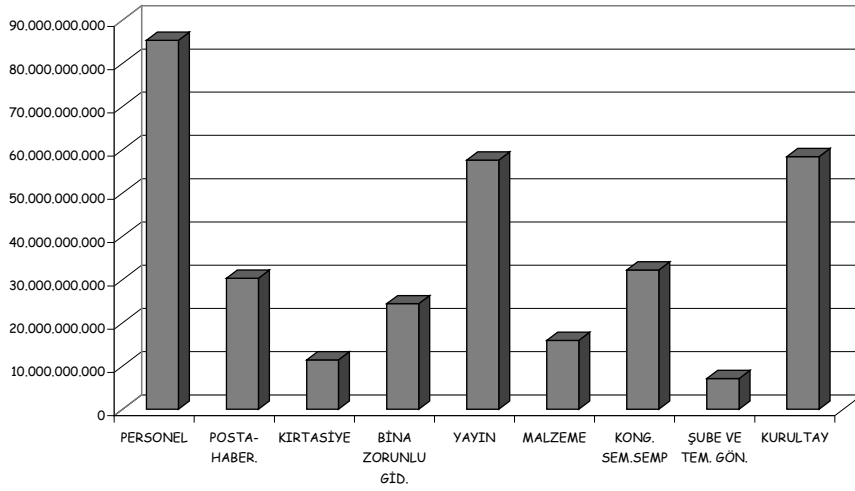
31.12.2003 tarihi itibariyle vefat ve istifalar hariç toplam üye sayımız 8926 dır. Toplam 5181 üyemizin aidat borcu bulunmakta olup toplam üye aidat borcu miktarı ise, 573,076,000,000 TL. dir.

2002 YILI GENEL MERKEZ GELİRLERİ

2003 YILI GENEL MERKEZ GİDERLERİ

21. BASIN AÇIKLAMALARI

BASINA VE KAMUOYUNA

29.05.2002

“MADEN KANUNU VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TASARISI” GERİ ALINMALIDIR

Ülkemizin doğal, kültürel, tarihsel zenginliklerini yok edecek bir tehdit, bir “yasa tasarısı” adı altında şu anda TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu’nda görüşülmektedir. “Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı” adı ile gündeme gelen yasa değişiklikleri kamuoyundan

adete kaçırılarak ülkemizi yeni bir “oldu, bitti” vâkâsı ile karşı karşıya getirmeye yöneliktir. Şimdiye dek 4 ayrı versiyonuna ulaşabildiğimiz yasa tasarısının her yeni versiyonu ülkemizin doğal ve beşeri varlıklarını peşkeşinde yeni bir cüretin adımlarını taşımaktadır. Zira;

Yasa yapma tekniği açısından da bir skandal olan yasa tasarısı, 3213 sayılı Maden Kanunu dışında,

- **2872 sayılı Çevre Kanunu,**
- **2873 sayılı Milli Parklar Kanunu,**
- **2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,**
- **6831 sayılı Orman Kanunu,**
- **3621 sayılı Kıyı Kanunu,**
- **4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Kanunu,**
- **4342 sayılı Mera Kanunu,**
- **3573 sayılı Zeytinciliğin Korunması Hakkında Kanun**
- **2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun**'da da değişiklikler öngörmektedir. Her türden ve her ölçekte koruma tedbirini madenciliğin önünde engel olarak gören yasayı hazırlayan zihniyet, madencilik sektörünün geliştirilmesi söylemiyle söz konusu yasalar ile sınırlı da olsa korunan tarım topraklarımızı, mera alanlarımızı, ormanlarımızı, milli parklarımızı, tabiat parklarımızı, tabiat anıtlarımızı, sit alanlarımızı, ağaçlandırma alanlarımızı, kıyılarımızı, sulak alanlarımızı, su havzalarımızı, turizm bölgelerimizi alelade madencilik faaliyet sahası olarak kabul ederek bütün bu değerlerimizi büyük bir talan ve tahribata açık hale getirmek gayesindedir.

Maden Kanununda yapılmak istenilen değişiklikler irdelendiğinde, öncelikle değişikliğin ruhunu, daha önce önemli tartışmalara konu olan Endüstri Bölgeleri Kanun Tasarısının oluşturduğu görülmektedir. Bahse konu Endüstri Bölgeleri tasarısı Yabancı Sermaye Derneği (YASED) tarafından hazırlanan tasarıdır. Şubat 2001 başlarında tartışmaya açılan tasarı önemli değişikliklere uğrayarak, YASED'in beklentilerinin çok uzağında kanunlaşmış ve yürürlüğe girmiştir. Nitekim YASED, Endüstri Bölgeleri Kanununu yabancı sermaye çekmekte yetersiz bulduğunu açıklamıştır. Maden Kanunundaki değişiklikle ilgili aşağıda detaylı olarak irdelenecek tasarı hakkında YASED görüş beyan etmekten kaçınmakta ve sessizce gelişmeleri beklemektedir. İlk tecrübeden sonra bu sessizlik tasarıya destek anlamını taşımaktadır.

Jeolojik süreçlerle milyonlarca yılda oluşmuş olan madenlerimiz doğaları gereği, hiçbir topluluk sınıf ya da katmanın emeği ya da sermayesi karşılığı üretilmemiş

olması nedeniyle hiç kimsenin herhangi bir gerekçe ile sahiplenme ve istismar etme hakkı iddia edemeyeceği ortak kamusal varlıklarımızdır. Dolayısıyla bu kaynaklar üzerindeki tasarruf hakkı kamusaldır ve ancak toplumsal çıkarlar amacıyla değerlendirilebilir.

Ülkemizin jeolojik özellikleri küçük- orta rezervli ancak çok çeşitli maden yataklarının oluşmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca dünyadaki bor, mermer, trona, zeolit, pomza, sölestin, ve toryum gibi rezervlerinin önemli bölümü ülkemizde bulunmaktadır. Yaklaşık 8000 yıllık madencilik geçmişi olan ülkemizde, maden aranması, bulunması ve işletilmesi artık daha da zorlaşmaktadır. Bu anlamda madencilik çalışmaları artan ölçüde bilgi, yatırım, teknoloji, koordinasyon gerektirmekte ve yatırım riski taşımaktadır. Bu durum madenlerin “kremasını” yiyen, karı azamileştirmek için işin kolayına kaçan “özel girişimci”lerin yerine, “ülke çıkarları” ve “kamu yararı”ni gözeten “kamu girişimciliği”ni akılcı kılmaktadır.

Halen Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen yasa tasarısı ise, yukarıda sayılan koruma tedbirlerini bir çırpıda hükümsüzleştirerek, ve sektörün teşvik edilmesi söylemiyle yerli ve daha çok yabancı sermayenin istismarına sunarak maden sahalarımızın süratle üretime açılmasını öngörmektedir. Tasarı dikkatle incelendiğinde, asıl teşvik edilenin de asıl katma değer üretimi açısından önem taşıyan uç-ürün üretiminin değil, yoğun ve ucuz işgücüne dayanan düşük katma değerli ham cevher ihracının olduğu anlaşılmaktadır. Kontrolsüz ve aşırı üretimin neden olacağı fiyat dalgalanmaları özellikle dış pazarlarda satılan ya da uluslararası tükellerin alıcısı olduğu madenler için adeta yağma anlamı taşıyacaktır.

“Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı”nın maden üretiminde öngördüğü teşvikler özellikle yabancı sermaye açısından, hiç bir vergi vermeden ham cevherin ucuz maliyetle yurt dışına çıkarılmasını sağlayacak niteliktedir. Hiçbir zenginleştirme ve uç-ürün madde üretimi sürecine sokulmadan Anadolu’nun damarlarından koparıp gemilerle yangından mal kaçırırçasına yıllarca “Batı”ya sevk edilen bu zenginliklerimizden artık neredeyse söz edemiyoruz. Yeraltı kaynaklarımızın hammadde olarak satılması açık bir yağmadır. Bu hammaddelerin ara-ürün ve uç-ürün olarak üretimi istihdam, katma değer, ülke ve toplum çıkarı açısından gereklidir.

Tasarı ile ham cevher satışı özendirildiği için ülkemizin teknolojik yeteneklerinin gelişmesinin de önü kesilmektedir. Bilindiği üzere, yabancı sermaye sadece ucuz hammadde peşinde koşmakta, ülkemize teknoloji transferi gerektiren yatırımlardan uzak durmaktadır. Bandırma boraks tesisleri, alüminyum, demir-çelik, ferrokrom tesisleri örneklerinde görüldüğü gibi yabancı firmalar sadece hammadde temini ile ilgilenmektedir. Oysa bir ülkenin teknolojik yeteneklerinin gelişmesinin ilgili sektörün hem kapsam açısından hem de ölçek açısından planlı bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu da arama faaliyetlerinden başlamak üzere, uç-ürünün piyasaya sunulmasına kadar madencilik, kimya ve metalurji faaliyetlerinin

bir bütünsellik içerisinde tüm süreçlerin uzman kamu kuruluşları eliyle gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu alanda kurulmuş kamu işletmeleri ülkemizin gereksinmelerine yanıt verecek birikim ve yetkinliktedir. İşçilerin, sigortasız ve sendikasız boğaz tokluğuna çalıştırıldığı küçük özel işletmeler yerine sendikalı, grevli, toplu sözleşmeli çalışma ilişkilerinin görece korunduğu kamu kuruluşları “kamu yararı”nın kısmen gerçekleşmesinde savunulabilir olmaktadır. Ayrıca ham cevher satışının yasaklanması esas kabul edilip, satılmasının istisna ve Bakanlar Kurulu kararına tabi kılınması, buna paralel olarak, içerde üretilen madene dayalı ya da ithal madene dayalı sanayi üretimleri teşvik edilmelidir. Madenlerde öncelikle ciddi bir rezerv tespiti yapılmalıdır. Sanayi Master Planı geliştirilmeli ve bu plan dahilinde madenlerin kontrollü bir şekilde üretilip, işlenmesi sağlanmalıdır.

Maden aramaları halen büyük önem taşıdığından MTA, Etibank TKİ, TTK gibi kamu kurumları güçlendirilmelidir. MTA Genel Müdürlüğü reorganize edilerek, 1986 yılından bu yana yürütülen KİT’lerin tasfiyesi sürecine son verilmelidir. Bu süreç, son yıllarda oldukça yıkıcı hale gelmiş, KİT’ler bilinçli bir şekilde, adeta devletin ve toplumun kurtulmak istediği kambur haline dönüştürülmüştür. Toplumun malı olan tesislerin siyasi ve bürokratik kadrolar tarafından, sırf özelleştirmenin alt yapısını oluşturmak adına bile bile zarara sürüklenmesi hiçbir şekilde iyi niyetle izah edilemez. Tasfiyeci mantık tasarımının hazırlanmasında kendisini hissettirmektedir.

Bütün bu boyutları ile değerlendirildiğinde Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ucuz ve bol maden üretimi; ama yerli ve daha çok yabancı sermayenin istismarından ibaret bir maden üretimi hedeflemekte bunun bedeli olarak da bütün ekolojik, kültürel ve tarihi zenginliklerimizi azami kâr peşinde koşan madencilik sermayesinin insafına terk etmektedir.

Bizler, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne bağlı ve söz konusu yasa tasarısı ile doğrudan ilgili 6 farklı meslek disiplini temsil eden Odalar olarak, **Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı’nın acilen komisyondan geri çekilmesini; bilim ve meslek çevrelerinin önerileri doğrultusunda ve kamu yararı ekseninde yeniden ele alınmasını talep ediyoruz. Bu yönde bir adım olarak hazırladığımız değerlendirme raporunu kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.**

Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ülkemizin geleceği için bir tehdittir. İlgili tüm çevreleri duyarlı olmaya ve ülkemizin doğal ve beşeri zenginliklerine sahip çıkmaya çağırıyoruz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

01.08.2002

BASIN AÇIKLAMASI

AFETLER KADERİMİZ DEĞİLDİR!!!

Ülkemiz jeolojik, topografik ve meteorolojik konumu nedeniyle doğa olayları ile sıkça karşılaşmaktadır. Bir doğa olayının afete dönüşmesi ülkemizde yıllarca uygulanan bilim ve mühendisliği dışlayan, azami karı ve sömürüyü şiar edinen ekonomi politikalarından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda sadece bir doğa olayı olmaktan çıkarak afete dönüşen depremler, heyelanlar, su baskınları, kaya düşmeleri, yağmur, fırtına ve çığ düşmeleri aynı zamanda toplumsal bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Genel olarak afetler nedeniyle her yıl yüzlerce can kaybı ve gayrisafı milli hasılamızın %3 oranında bir ekonomik kayba uğradığımız bilinmektedir. Hatırlatmak isteriz ki sadece 1999 depremleri ile 40.000 yurttaşımız can vermiş 20 milyar Dolar ekonomik zarar meydana gelmiştir. Geçtiğimiz hafta yaşanan doğa olaylarından sel ve heyelanların ülkemizin değişik yörelerinde afete dönüşmesi yıllardır alınması gereken önlemleri kamuoyuna ve yetkililere ileten Jeoloji Mühendisleri Odası'nın görüşlerinin ne kadar dikkate alındığının göstermesi bakımından ilginçtir. **Daha iki ay öne 26 Mayıs 2002'de Odamız tarafından yöre ve mevsim koşulları dikkate alınarak Rize'de düzenlenen "Doğu Karadeniz ve Rize'de Doğal Afetler ve Kentleşme" Sempozyumunda da belirttiğimiz üzere yerleşim politikalarında bilim ve mühendislik normlarının temel alınması ve özellikle yerleşim sürecindeki kriterler kamuoyuna ve yetkililere aktarılmıştı.** Yine 24 Temmuz 2002 tarihinde ülkemizin değişik yörelerinde yaşanan ve özellikle Rize ili Güneysu ve Çayeli ilçeleriyle köylerinde meydana gelen sel ve heyelan felaketleri, 30 yurttaşımızın can kaybına 50 yurttaşımızın kaybolmasına ve trilyonlarca maddi zarara neden olmuştur. 26-27 Temmuz 2002 tarihlerinde odamızın bilimsel teknik kurul ve afet kriz birimi üyeleri tarafından afet bölgesi Rize'de yerinde teknik incelemeler yapılarak afet nedenleri ve sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

NEDENLER

- Yerleşim yerleri, yol güzergah seçimleri ve arazi kullanım planlamasında; yapılan bilimsel çalışmaların göz önüne alınmayışının,
- (Güneysu ilçesi ve Büyükköy'de) kamu ve özel sektöre ait fabrikalar ile bazı konutların dere yatağı içine yapılmasının,
- (Çayeli ve Büyükköy'de) yağışlı dönemlerde yüzey sularının drenajını sağlayan kuru dere yatakları içine konut yapılmasının,

- Yol güzergahlarının dere yatağı içinde yer almasının,
- Karadeniz otoyolu yapım sürecinde kıyıya ve yamaçlara müdahale edilmesinin (gerek Karadeniz otoyolunun, gerekse de dağınık yerleşim yerlerine ulaşım amaçlı yolların açımı sırasında yamaç topuklarında açılan yarmalar nedeniyle mevcut topoğrafik eğimin daha da dikleştirilmesinin),
- Doğal topoğrafyanın dik ve örtü zeminin gevşek olması, doğal bitki örtüsünün çay ekim bahçeleri oluşturmak için yok edilmesi ve bu nedenlerden dolayı yağış sularının yeraltına süzülmesi için yeterli zaman bulamaması nedeniyle hem sel hem de heyelan riskinin çok artmasının ve,
- Dünyanın değişen iklim koşulları nedeniyle yörenin yağış rejiminin değişikliğe uğraması sonucunda bölgeye düşen yoğun yağış tekrarlanma sürelerinin kısılmasının,

ana etkenler olduğu sonucuna varılmıştır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Yerleşim alanlarının seçimi ve yapılaşmada rantın ve günü kurtarma anlayışının değil akıl, bilim ve planlama anlayışının temel alınması
- Yapılan bilimsel çalışmalara gerekli önemin verilmesi,
- Yerleşim yerlerinin seçimi, yol güzergahlarının saptanması ve arazi kullanım potansiyellerinin belirlenmesine yönelik mühendislik jeolojisi çalışmalarının yapılması,
- Doğu Karadeniz bölgesine özgü dağınık yerleşim düzeninden vazgeçilerek, bilimsel çalışmaların ışığı altında belirlenecek yerlerde toplu yerleşime geçilmesi,
- Dere yatağı kavramının sadece derenin aktığı yer olmadığını, taşkın alanını da kapsadığının kesinlikle bilinmesi,
- İmar, Yeraltı suları, Kıyı Koruma Yasası vb. yasaların bilimsel gerçeklere göre yeniden düzenlenmesi,
- Kamusal bir hizmet alanı olan Yapı denetiminin TMMOB ye bağlı meslek odaları tarafından kamu yararı doğrultusunda kamu adına sürdürülmesi,
- Belediyelerde, belde nüfusu gözönüne alınarak, mühendislik jeolojisi konusunda hizmet içi eğitim almış olan jeoloji mühendislerinin istihdam edilmesi,
- İmar aflarına son verilmesi,
- Doğu Karadeniz bölgesinin tamamının sel ve heyelanlar açısından bir master plan çerçevesinde incelenmesi

- **Yörenin özellikleri gözönüne alınarak, kamu hizmetlerinden sorumlu bölge müdürlüklerinin kaldırılması politikalarından vazgeçilmeli aksine bu kuruluşlar yetkinleştirilmelidir.**

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

KAMU EMEKÇİLERİNİN HAKLI MÜCADELESİNİ DESTEKLİYORUZ
15.08.2002

Türkiye, 2. Dünya savaşından bu tarafa tarihinin en ağır ekonomik krizini ve en ağır yoksullaşmasını yaşıyor. Bugün yoksulluk sınırı 1 Milyarı aşmış, açlık sınırı ise 400 milyona dayanmıştır. 4 kişilik bir ailenin 1 aylık geçimi için asgari ücretten 6 kişinin çalışması gerekmektedir.

20 yıldır uygulanan neoliberal politikalarla kamunun tasfiyesi, özelleştirilmesi, hantallaştırılması ve içinin boşaltılması adım adım örülmüştür. Bu kuşatmaya 10 yıldır direnen kamu emekçileri boyunlarına asılan açlık ve yoksulluk yaftasını kabul etmiyorlar, direniyorlar. İMF ve Dünya Bankasının memurluğuna soyunan siyasal iktidarlara fiili meşru mücadele hattı içinde yanıt veriyorlar. 20 Aralıkları, 4 Martları yaratan (KESK) Kamu Emekçileri şimdide kendilerine dayatılan sahte sendika yasasındaki toplu görüşmeyi Toplu İş Sözleşmesine çevirmek için insanca yaşamak için İstanbul'dan Ankara'ya yürüyorlar, her türlü engellemeye, yasaklamaya rağmen....

Jeoloji Mühendisleri Odası KESK'in mücadelesini destekliyor. 17 Ağustos 2002 tarihinde üyelerimizle birlikte Ankara'daki eyleme kitlesel olarak destek verileceğini kamuoyuna duyuruyoruz.

Yaşasın emekçilerin örgütlü mücadelesi

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA **(BASIN TOPLANTISI)**

17 AĞUSTOS 1999 İZMİT KÖRFEZİ DEPREMİNİN 4.YIL DÖNÜMÜ

Jeoloji Mühendisleri Odası'nca (JMO) "17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi 4. Yıl dönümü ve Beklenen İstanbul Depremi" konusunda, bugüne kadar gerçekleştirdiği çalışmalar konular aşağıda ana başlıklar halinde sunulmuştur:

1. İstanbulu tehdit eden Marmara Denizi'ndeki deprem tehlikesi ve riski (1999-2003 yıllarını kapsayan dönemde, Beklenen İstanbul depremini üretecek Diri Fay ya da fay parçaları ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar, elde edilen bulgular, bu bulgulara dayanarak belirlenen deprem tehlike ve riski ile Senaryo depremler konusunda ayrıntılı görüşler belirtilmiştir.)
2. Gözlem, Tahmin ve Erken Uyarı Sistemlerinin Kurulması (Marmara Denizi çevresinde kurulun mikroderepm gözlem ağı, deprem habercileri, erken uyarı ve acil müdahale amaçlı yerleştirilmiş ivme-ölçer ağı gibi konular hakkında bilgiler sunulmuştur)
3. Afet Tehlike Haritaları'nın hazırlanması ve Afet Bilgi Sistemi'nin Kurulması (Doğal Afet Zararlarını Azaltmaya yönelik çalışmalar kapsamında, imar planlarından bölgesel-ülke ölçeğinde planlara altlık teşkil her türlü tehlike haritaları (Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası, Heyelan Duyarlılık hazırlanarak sağlıklı kentler kurulması, ana mühendislik yapılarının yer-seçimleri gibi hayati konular yönlendirilmiştir. Afet veri toplama ve değerlendirme, afet bilgi sisteminin oluşturulması konusunda bilgiler verilmiştir)
4. Kentsel planlamaya yönelik Haritalar ve Standartların belirlenmesi (İmar planına Esas jeolojik-jeofizik-jeoteknik haritalara ilişkin standartlar konusunda ayrıntılı bilgiler aktarılmıştır.)
5. Yerleşim ve Yapı Güvenliği (Mikrobölgelendirme çalışmaları-Mühendislik jeolojisi haritaları, Arazi Kullanım Potansiyel haritaları, Uygun zemin koşullarına göre uygun yapılaşma konusunda görüşler üretilmiştir..)
6. Yasal Düzenlemeler
 - İmar Planına Esas Jeolojik-Jeofizik-Jeoteknik Etütlere ilişkin yönetmelik değişiklikleri, genelgeler ve standartlar,
 - Yapı Denetim Yasası
 - 7269 Sayılı Afet Yasası'nın revizyonu
 - Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik

-DASK

-İmar ve Şehirleşme Yasa Tasalağı

-Yerel Yönetimler Yasası

7. Türkiye'nin Afet Yönetim Sistemi'nin iyileştirilmesi (*Türkiye'nin Ulusal Afet Politikası, Afet Planlarının hazırlanması, Afet Müdahale Sisteminin yönlendirilmesi, Afet Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi, Türkiye Afet ve Risk Yönetim Modeli konusunda ayrıntılı bilgiler aktarılmıştır*)
8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi-Japon Uluslararası İşbirliği Kurumu (JICA) arasında gerçekleştirilen "İstanbul'da Depreme Hazırlık Projesi" (*Plana Esas Jeolojik-Jeofizik-Jeoteknik Etüt Raporları kullanılarak, Yerleşime Uygunluk Haritaları baz alınarak, riskli ve risksiz alanların belirlenmesi konusunda bilgiler aktarılmıştır*)
9. Aktif Tektonik Araştırma Programları (*Marmara Denizi ve çevresinde büyük deprem üretme olasılıkları yüksek tüm fayların davranışlarının belirlenmesi amacıyla ne tür araştırmalar yapılması gerektiği konusunda görüşler belirtilmiştir*)
10. Avrupa Jeologlar Birliği ile JMO ortaklaşa, "Doğal Afet Zararların Azaltılması ve Alınacak Önlemler konusunda" gerçekleştirilen uluslararası panel-workshoplar düzenlenmiştir.
11. Depremlerin Önceden Kestirilmesi: Bu konuda ülkemizde ve dünyada gerçekleştirilen araştırmalar ve gelinen nokta konusunda ayrıntılı bilgiler sunulmuştur.

BASIN VE KAMUOYUNA

16.08.2002

BİR KEZ DAHA UYARIYORUZ !

**DOĞAL AFET KRİTERLERİ AVRUPA BİRLİĞİ
KRİTERLERİNDEN DAHA ACİL VE YAŞAMSALDIR!**

17 Ağustos 1999 Kocaeli Depremi üzerinden üç yıl geçti. Beklendi ki, yerbilimcilerin on yıllardır ülkemizin deprem riski konusundaki uyarılarını dikkate almayan siyasal iktidarlar, bu kez felaketten ders çıkartırlar. Yılların ihmal ve rant politikalarıyla kırkbine yakın insanımızın can kaybına ve yirmi milyar dolar maddi zarara neden olan siyasal sorumsuzlar, planlı kentleşme ve güvenli yapılaşmaya yönelik düzenlemeleri acilen gerçekleştirirler. Olmuş ve olası afetlerin yarasını saracak maddi, kurumsal ve hukuksal önlemleri ivedilikle alırlar.

Ancak uzun bir zaman geçmesine karşın, depremzedelerin yaşamsal gereksinimlerini karşılamakta aciz kalan hükümetin geleceğe ilişkin etkin ve kalıcı bir önlemede almadığı açıktır. Bu acı gerçek Ulusal Deprem Konseyi ve Sayıştay raporlarında da dile getirilmiştir.

Ülkemizin Jeolojik konumu nedeniyle coğrafyamızın önemli bir bölümünde olduğu gibi, yirmi milyon insanımızın yaşadığı İstanbul ve çevresini etkileyecek bir yıkıcı depremin pek yakında olduğu biliniyor. Birbiriyle örtüşen birçok senaryoya göre yıkıma uğrayacak 70.000 binanın 30.000 kadarının yassı kadayıf gibi kat kat üst üste yığılacağı öngörülmüyor. Yıkıma uğrayacak yapı sayısının 600.000 civarında olacağı tahmin ediliyor. Bu depremde 50.000 insanımızın öleceği, 300.000 kişinin yaralanacağı, 250.000 kişinin işyerleri yıkılacağı için işsiz kalacağı, 400.000 ailenin evsiz kalacağı öngörüsü abartılı bulunmuyor. 50-60 milyar dolarlık bir ekonomik kayıp bekleniyor. Ve ellerimiz bağlı, bekliyoruz makûs kaderimizi. Kaderci bir avuntuyla, “depremle birlikte yaşamaya alışmalıyız” safsatısıyla.

Peki toplumun “huzur ve refahı ... ülküsünden ayrılmayacağına” namus ve şerefi üzerine and içen yasama organı üyeleri, yürütmeden sorumlu bakanlar kurulu ne yapıyor. Birkaç milyar dolar borç alabilmek için ülkemizi sömürgeleştirecek yasaları bir gecede meclisten geçirecek eşsiz bir özveri(!) gösterebiliyorlar. Oysa sadece İstanbulda milyarlarca dolarlık kayba yol açacak, her yıl gayrisafi milli hasılanın %1-3 ‘ünü harcadığımız doğal afetlerle ilgili yasalar meclisin ve ilgili bakanlıkların tozlu raflarında taslak ya da tasarı olarak bekletiliyor.

Onbeş yılda otuz bin yurttaşımızı “terör” nedeniyle kaybettiğimiz bahanesiyle idam cezasında direnen pek milliyetçi partilerimiz, sadece bir saniyede onbinlerce kişinin öldüğü Kocaeli depreminin sorumluluğundan kolayca sıyrılabilirler. İtibarı iade edilen sözcülerinin deprem sırasında kurduğu şirketleri ve deprem konutlarıyla ilgili işleri sayesinde kısa zamanda trilyonlar kazandığını unutmuşa benziyorlar. İktidarda buldukları dört yıl boyunca genelde doğal afetler, özelde beklenen İstanbul depremine ilişkin kayda değer hiçbir önlem almayanlar, yasal düzenlemeleri yapmayanlar, insanların sadece doğmakla elde ettikleri ana dilde öğrenim hakkının yasalaşmaması için cansiperane çabaladılar. Bir de IMF ve Dünya Bankasının buyruklarının yasalaşması için!

“Ekonomik kurtuluş için” AB’ye girmek amacıyla “uyum yasalarını” uyumadan, bir çırpıda meclisten geçirenler nedense imar yasasını, afetler yasasını, yerel yönetimler yasasını dört yılda düzenleyemediler. Anlaşılan siyasal iktidarın gözünde sadece gelecek borç krediler var, eurolar var dolarlar var. İnsan yok, çocuklarımız yok, İstanbul’da, Bursa’da, Muş’ta, Tekirdağ’da, Çankırı’da, Adana’da, İzmir’de, Kahramanmaraş’ta, Erzincan’da Denizli’de, Afyon’da, Balıkesir’de, Muğla’da vd. ölmesi, yaralanması, işsiz ve açsız kalması beklenen canlar yok. İnsan gözden çıkartılmış. Toplum doğal afetler karşısında kaderiyle başbaşa, yapayalnız bırakılmıştır.

Umalım bu aymazlığın altında büyük rant hesapları yatmasın. **“Deprem yoksulları vurur”** genellemesinden hareket eden fırsatçılar beklenen büyük yıkımı kendileri için bir yatırım olanağı olarak görmesinler. **Umalım siyasal iktidarın bu umursamazlığı “ekonominin yeniden canlanması” için, inşaat sektörünün dirilmesi için, yeni vergiler ihdas etmek için, toplumun afet durumundaki itaatkar ruh hali için, çalışanların ekonomik ve sosyal haklarının kısıtlanması için, yeni zamlara meşruiyet sağlamak için, enflasyona gerekçe bulmak için, sağlık hizmetleri piyasasının gelişmesi vb. için, felaketi bir fırsat olarak görmesinden kaynaklanmasın.**

Daha şimdiden kimi iş çevrelerinin İstanbul depremine ilişkin bilimsel görüşlerin açıklanmasının **turizmi baltaladığı** iddiası bu yaklaşımın bir belirtisi olarak görülüyor. İnsan yaşamını önemsemeyen, sadece kar dürtüsüyle hareket eden bu egemen çevrelerin iktidarlar üzerindeki etkisi biliniyor. Ancak onlar açısından korkulacak bir şey yok. Varsıl olanaklarıyla muhtemelen işyerleri, sağlam konutları ve değerli canları zarar görmeyecek. Ekleyelim, ticari çıkarları da. Felaket sonrası rantlarından yararlanacakları mutlak. Ceset torbasından, cenaze levazimatından da yeterince kazanamazlarsa eğer, mezarlık turizminden muhakkak. İstanbul’da inşaa edilecek ve kapısına **“Dünyanın En Büyük İhmal ve Sorumsuzluk Mezarlığı”** anıtı dikilecek bu mezarlığı dünyanın her yerinden milyonlarca turistin ziyaret edeceği kesin!

SONUÇ OLARAK “DOĞAL AFETLER” KONUSUNDA UZMAN JEOLJİ MÜHENDİSLERİNİN ÖRGÜTÜ OLARAK TÜM YETKİLİLERİ BİR KEZ DAHA UYARIYORUZ;

- **Doğa olaylarının afete dönüşmemesi için önlem “afet”ten önce alınmalıdır.**
- **Bunun birinci adımı akla, bilime, plana dayalı kentleşme ve sanayileşmedir.**
- **İkinci adımı mühendislik ilkelerine dayalı güvenli yapılaşmadır.**

- **Tüm bunların toplumsal yaşamda gerçekleşebilmesi için yaptırımlar içeren yasaların düzenlenmesi acil bir zorunluluktur. Bu anlamda imar yasası, afetler yasası, yerel yönetimler yasası aklın ve bilimin ışığında yeniden düzenlenerek meclisten geçirilmelidir.**
- Güvenli yapılaşmayı kamusal bir hizmet olmaktan çıkartıp, ticari bir meta haline getiren, böylece şirketlerin kar hesaplarına terkeden, uygulamada hiçbir işlevi bulunmayan, **Yapı Denetim Yasası** yürürlükten kaldırılmalıdır. Yerine merkezi idare, yerel yönetimler ve meslek odalarının eşgüdümü, ortak kamusal denetimini esas alan bir yasa düzenlenmelidir.
- Sadece deprem sonrası oluşan zararları karşılamak üzere ve yeni bir vergi anlayışıyla hazırlanan, bilimsel temele dayanmayan bir bölgelendirmeyi esas alan, “**zorunlu deprem sigortası**” uygulaması yürürlükten kaldırılmalıdır.
- **Acilen sadece beklenen “İstanbul Depremi”ne yönelik olarak, kamusal ve özerk ayrı bir örgüt kurulmalıdır. Bu örgüt Sayıştay tarafından düzenli olarak denetlenmeli, karar alma mekanizmalarında meslek odaları, sivil toplum örgütleri yer almalıdır. Bir yasayla kurulacak bu kuruma imar ve planlama yetkileri verilmeli, kat mülkiyeti yasası, imar yasası, borçlar hukuku, istimlak hukuku vb. mevzuatta bu yetkileri etkileyebilecek mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.**
İstanbul’un yapı stoğunun belirli bir program dahilinde, öncelikler doğru belirlenerek iyileştirilmesi, onarılması ve güçlendirilmesi, yıkılıp yeniden yapılması, bilim insanlarının ve mühendislerin gösterdiği yönde uygulamalarla kentin yeniden kurulması için bir seferberlik açılması artık bir yaşamsal zorunluluktur. Bu kurumun görevi bu çerçevede çalışmalar yapmak, yaptırmak, denetlemek ve yaptırımlar uygulamak olmalıdır.
- **Nihayet anayasal suç olan ovaların, akarsu yataklarının, deniz ve göl kıyılarının, tarım alanlarının ve ormanların yerleşime açılması şeklindeki yağma politikalarından, maddi ve politik rantı amaçlayan imar aflarından derhal vazgeçilmelidir.**

Görünen o ki derdi verenler, derman olmayacak. Doğal afetlerden en çok etkilenecek toplumsal kesimler kendi kaderlerine sahip çıkmak zorunda. Belki içinde bulunduğumuz seçim süreci bu anlamda elverişli bir ortam sağlıyor. Tüm toplumsal örgütlenmeler aracılığıyla siyasal partiler üzerinde baskı grupları oluşturmak bunun bir yolu. Diğer yandan programlarında akla, bilime ve planlamaya dayalı kentleşmeye yer veren, spekülasyon ve rant politikalarına karşı olan, afet zararlarının ticari bir zihniyetle değil kamusal hizmet anlayışıyla karşılanacağı görüşüne sahip siyasal yapıların desteklenmesi ve denetlenmesi artık siyasal bir sorumluluk değil, bir var olma mücadelesidir.

İNSAN-DOĞA İLİŞKİSİNİ AKIL, BİLİM VE KAMUSAL YARAR
TEMELİNDE DÜZENLEYECEK YASALAR TOPLUMUMUZ İÇİN
AB'YE UYUM YASALARINDAN DAHA ACİL VE YAŞAMSAL
ÖNEME SAHİPTİR.

SAYGILARIMIZLA,
TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

26.09.2002

**AMERİKAN SALDIRGANLIĞININ ARDINDA IRAK'TAN ELDE
EDİLECEK YÜKSEK KAZANÇ VAR!**

6 Ağustos 1990, Birleşmiş Milletler'in Irak'a ambargo koyduğu tarih. Bu tarih aynı zamanda, ABD'nin Hiroşima'ya atom bombası atmasının 45inci yıldönümü. 17 Ocak 1991 tarihinde Irak'a ilk ABD ve İngiliz bombalarının atılmasını izleyen günlerde, Körfez savaşı boyunca 140.000 ton, yani tam 7 adet atom bombasına eşit miktarda bomba ile dövülen Irak halkı, bir de ABD ve İngiliz ordularının kullandığı yüzbinlerce seyreltilmiş uranyum mermilerinin başlarına açtığı ve milyonlarca yıl etkisinin süreceği radyasyon sorunları ile boğuşmakta. Bu mermilerden temizlenmenin bedelinin en az 370 milyar dolar olacağı hesaplanıyor. **Halk bir yandan her hafta düzenli bombalanıyor, diğer taraftan Saddam baskısı altında inliyor; kısacası, emperyalizmin petrol oyunları adına kurban ediliyor.**

BM bu yaptırımları, ABD'nin ısrarı ile sürdürmeye devam ediyor. Bu ambargo sayesinde insanlar kitleler halinde ölüyor. Kimin umurunda. Bu yaptırımlar o denli azgınlaşmış ve paranoyaya dönüşmüş halde ki, New York'taki BM Irak'a Karşı Yaptırımlar Komitesi binlerce ilgili ilgisiz maddenin Irak'a girişini yasaklamış durumda. Bu binlerce madde arasında, ambulans, tabut, işitme aygıtları, şırınga, su arıtımı için klor, röntgen aletleri, haşere ilaçları, kanser teşhis ve tedavisinde kullanılan izotoplar, kalp krizlerine karşı tetra-nitrat (trinitrin), boya, kitap, magazin, zarf, kâğıt, kumaş, kabartma tozu, şampuan, ayakkabı, ayakkabı boyası, ampul, buji, oyuncak, çamaşır makinesi, kol saati, teyp ve video kasetleri, CD, bilgisayar malzemeleri, kurşun kalem grafiti (ucu), el arabası da var!

UNICEF ve FAO raporlarına göre, BM ambargosu sayesinde bugüne dek 500.000 çocuğun öldüğü Irak'ta, hergün ortalama 250 kişi sırf bu ambargo sonucu yaşamını yitiriyor. Savaştan sonra, Irak'lı çocukların %23'ü gelişme-büyüme bozukluğu gösterirken, bu rakam savaş öncesinin iki misli. Çocuk ölümü 5 kat artmış durumda. Halkın sadece %41'i temiz suya sahip. Okulların %83'ü yıkık

durumda. Su ve kanalizasyon şebekeleri tahrip edilmiş halde. Kanalizasyon sularının, ülkenin tek su kaynağı olan Dicle Nehri'ne karışması sonucu, kolera, tifo, tifüs ve hepatit vakaları patlamış durumda. Hastahanelerdeki ilaç sıkıntısı dayanılmaz boyutlarda. **Yani Irak'a uygulanan yaptırımlar, bir kitle imha silahına dönmüş durumda. Hani, ABD'nin Irak'ı yeniden yerle bir etme hazırlığı için öne sürdüğü ve Irak'ta olup olmadığını kendi bile ispatlayamadığı "kitle imha silahı".**

ABD'nin dış politikası ve bunun ayrılmaz parçası olan Ortadoğu politikası, başlangıcından günümüze bir petrol politikasıdır. AB ve ABD politikalarındaki ayrılıklar ya da yakınlaşmalar, bölge ülkelerinin hayrına değil, bölgenin enerji kaynaklarını daha vahşi şekilde, çoğunlukla kanla sömürebilmek içindir. Tarih, ABD ekonomisinin savaşla, kanla beslendiğini gösterir. Örneğin, İkinci Dünya (Paylaşım) Savaşı sırasında, 1942-1945 yılları arasında ABD ekonomisi, 30'lu yılların sonundaki büyük ekonomik depresyonu yendiği gibi, yılda %7,7'lik bir büyüme hızını da yakalayıp rekor kırabildi. Clinton yönetimi, Körfez Savaşı'nın mirasını yiyerek, ABD ekonomisinde bir bahar havası estirdi.

Baba Bush'un Başkanlığı zamanında Savunma Bakanı olan Dick Cheney, görev süresi boyunca, Irak'a yapılacak saldırının en büyük destekçisi iken, Bush'un başkanlığı 1992 yılında Clinton'a kaptırmasının ardından, 1995 yılında dünyanın en büyük petrol sahası hizmetleri, askeri malzeme yapımı, askeri eğitim, inşaat, depolama şirketi olan ve dünyanın bir çok yerinde adı sık sık uyuşturucu kaçakçılığına karışmış Halliburton-Kellogg-Brown&Root (KBR)'nin başına geçen işadamı Cheney, savaş sırasında yıktığı Irak petrol sahalarını onarmak, canlandırmak için Irak'la iş yapmaya soyundu. Böylece Saddam Hüseyin, Amerikalıların en büyük düşmanı olurken, Cheney'in en iyi müşterisi oluverdi.

ABD'lilerin çoğunlukta olduğu BM Irak Ambargo Komitesi, Irak'a girecek ilaç ve diğer hayati malzemeyi, "kimyasal savaşta kullanılabilir" hayali gerekçesi ile engelliyor. Irak'ta çocuklar ölüyor. Halliburton ve General Electric Irak'ta iş yapıp, para kazanırken, başka ABD'liler Irak'ta insanları öldürüyor; şimdiki ABD Başkan Yardımcısı, ondan hemen evvel de Halliburton'cu Cheney, Irak'ın yeniden bombalanması için "ikna" (baskı) turlarına çıkıyor ve böylece emperyalizmin kâr hırsının ne boyutlara çıkabileceğinin ve gözü karalığının en çarpıcı örneğini oluşturunuyor.

ABD'nin Irak'a niyetlendiği yeni saldırı planlarının ardında da ABD ekonomisinin günümüzde yaşadığı büyük sorunların yattığını bilmek için, uzman olmaya gerek yok. AB ülkelerinin bu sıralarda ABD'nin bu niyetine karşı durur gibi olduklarının da, kötü bir gösteri olduğu açık. ABD Irak'a yeni bir saldırıya başladığı anda, AB ülkeleri topyekün yanında olacak. Niye mi?

ABD, petrol ve doğal gaz zengini komşuları sayesinde, her geçen gün Ortadoğu petrollerine daha az gereksinim duyuyor. Bir yandan teknolojik gelişmeler ABD lehine petrol ve doğal gaz arama masraflarını üçte-iki oranında düşürürken, öte yandan önümüzdeki 15 yıl içerisinde, Ortadoğu petrollerinin, ABD güneyi, Meksika, Venezuela, Kolombiya, Brezilya, Kanada ve Batı Afrika petrolleri tarafından ABD'den tamamen atılacağı yaygın kanı. 2010 yılında, ABD tüketiminin sadece %5'inin Ortadoğu kaynaklı olabileceği hesaplanıyor. Bu durumda, ABD yönetimleri giderek kendi kamuoyları karşısında güç durumlara düşüyor. İhtiyacı kalmadığı halde Ortadoğu petrollerinin bekçisi olarak bölgedeki pahalı askeri varlığı ve askerlerini attığı risk ortamı artık ciddi sorun olmaya başlıyor.

Durum böyle iken, toplam elektrik üretim kapasitesi 518 Gigawatt olan AB'nin kendi hesaplarına göre, 2020 yılına dek 594 Gigawatt enerji üretimine gereksinimi var. Bunun 294 Gigawatt'lık bölümü o tarihe kadar devreden çıkacak nükleer enerji santrallerinin yaratacağı boşluk. AB'nin bu açığı kapatması, büyük oranda ucuz petrol ve doğal gazla bağlı. Aksi takdirde, ele-güne rezil olma pahasına yeni birçok nükleer enerji santrali kurmak zorunda kalacak. Dolayısı ile, AB'nin enerji geleceği, geleneksel alıcısı olduğu Ortadoğu petrollerine bağlı. Tabii, 112,5 milyar varil ispatlanmış petrol rezervi ile dünyanın ikinci büyük petrol ülkesi olan, 3 trilyon metreküp ispatlanmış doğal gaz rezervine sahip, ambargodan sonra günde 3,5-4 milyon varil petrol ve 20 milyar metreküp gaz üretmeyi planlayan Irak, bu işin en önemli halkası. İşte AB'nin dünya enerji haritasındaki kıymet-i harbiyesi de burada düğümleniyor. **AB, yarınını kurtarmak, 2010'da içine düşeceği büyük sıkıntıyı bir şekilde çözmek zorunda; kısacası, paçasını kurtarmaya çalışıyor.**

Tümüyle Ortadoğu petrollerine bağımlı olan AB, her zaman olduğu gibi, dünya jandarmalığı görevini, bugüne kadar bu işe zaten pek hevesli olan ABD'den almak niyetinde değil. Üstelik, ileride Ortadoğu petrollerine müthiş gereksinimi bulunacak olan ve sadece bu yüzden bile AB'nin rüyalarını kaçıran Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan gibi doğu devleri, öteden beri Ortadoğu'daki ABD varlığından ve tezgahlarından şikayetçi. Yani, ABD'nin artık ihtiyacı kalmayan petrolü korumayı birgün bırakması halinde doğacak boşluğu kimlerin kapatacağı da belli. Bu nedenle, AB, ABD'nin Ortadoğu'da atacağı her adımı desteklemek zorunda.

Irak'ın işi zor. Emperyalizmin topu-tüfeği yeniden üzerine çevrildi. Bölge ülkelerinin ve Asya birliklerinin bu gidişe sonuna kadar "dur" diyememeleri halinde, Irak'ta yeniden kitle imhası yaşanacak. ABD'nin ekonomisi rahatlayacak, AB'nin gelecek korkusu hafifleyecek. Varsın Irak'ta insanlar ölsün. Azgın sömürücüler için bir damla petrol, oluk oluk akan kandan çok daha değerli.

Şimdilerde, yaşanan ekonomik kriz bahane edilerek ABD emperyalizminin çıkarları için gerçekleşeceği açık olan bu kireli şavaşa katılmamız dayatılıyor. İnsanlarımızın kanı, alınacak yeni borç-kredi dolarlar için pazarlık masasına sunuluyor. „Pastadan pay alma“ hayalleri kuruluyor. Ortadoğu halkları arasında yeni ve kalıcı düşmanlıklaroluşturacak bu boğazlaşmanın sadece bugünümüzü

değil gelecek kuşaklarımızı da ağır vebal altına sokacağı açıktır. Gençlerimizi, çocuklarımızı Amerikan emperyalizminin çıkarlarına alet etmeyi planlayanlar tarih karşısında bu vebalin sorumlusu olacaktır. Bu anlamda yetkilileri bir kez daha uyarıyor, tüm kamuoyunu kardeş Irak halkına yönelik bu kanlı savaş girişimine karşı çıkmaya çağırıyoruz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

18.10.2002

MARMARA'DAKİ DEPREM TEHLİKESİ İLE İLGİLİ FRANSIZ İKİLEMİ; FAY PAZARLIĞI - BİLİM UCUZLUĞU

Marmara Denizi'nde 17 Eylül 2002 tarihinden itibaren deprem araştırmaları yapan L'Atalante gemisinin elde ettiği sonuçlara göre, İstanbul için tehdit oluşturan 110 km'lik fayın 60 km'lik bölümünün 1912 depreminde kırıldığı ve stresinin boşaldığı; bu durumda 7.4-7.5 büyüklüğünde beklenen depremin 7 büyüklüğünde gerçekleşme olasılığının belirlendiği açıklanmaktadır. Açıklanan sonuçların çok da bilimsel temele dayanmadığı, gerçekleri yansıtmadığı ve bilim dünyasını yanlış yönlendirmeden daha da öteye gitmediği görülmektedir. Çünkü:

1. Deniz tabanındaki faylara 6-25 m yaklaşabilen Victor 6000 denizaltısı ile deprem kırıklarını ayırt etmek olanaksızdır. 17 Eylül'den itibaren 20 gün gibi kısa bir süre içerisinde 60 km'lik bir kırığı ayrıntılı olarak izlemesi ve bu kırıkların da 1912'ye ait olduğunu saptaması da mümkün gözükmemektedir.
2. Yırtıldığı ileri sürülen 60 km'lik parçanın da 1912 depremine ait olduğunu gösteren hiçbir delil bulunmamaktadır. Bu kırıklar, Ganos fay parçasında son birkaç bin yılda meydana gelmiş birkaç depremin toplam atımı sonucu oluşmuş kırık izleri olma olasılıkları çok daha yüksektir.
3. Bu kırıkların 1912 depremine ait olduğunu söyleyebilmek için 1912 depremine özgü karakteristik özelliklerin ne olduğunun belirtilmesi ve karadaki uzanımı ile karşılaştırılması gerekmektedir. Bu karakteristikler, yanal ya da düşey ötelenme miktarları, kırık yönelimleri (doğrultu ve eğim gibi), segmentasyon ve geçmiş depremlerle ilgili karakteristik bilgiler olabilir.

4. Öte yandan 1912 depreminin iç ve dış merkezinin yeri ile kırık yayılma tipinin (tek yönlü ya da iki yönlü) saptanması gerekir.
5. Bu kırıkların 1912 deprem kırığına ait olduğunu tespit edebilmek için, Ganos fay parçasını yırtan 1912 öncesi en son depremin hangisi olduğunun belirtilmesi gerekir. Bir başka deyişle Ganos fay parçasının uzunluğu, kayma hızı, en son deprem tarihi, 1912 öncesi en son depremdeki ortalama yatay atım miktarı ve deprem tekrarlanma aralıklarının tam ve kesin olarak saptanması gerekmektedir.
6. 1200 m derinlikte su ortamında ve denizaltı kaymalarının yoğun olduğu çukurluklarda bu kırıkları ayırt etmek hiç de kolay bir iş değildir. 1912 sonrası geçen 90 yıl, 1912 depremini, diğer depremlerden ayır edilmesini sağlayacak ölçüde çökel depolanmasına izin verecek kadar hiç de çok uzun bir zaman değildir. Öte yandan Marmara Denizi gibi yoğun deprem etkinliğinin bulunduğu ortamda, gerek Marmara Denizi içerisinde gerekse çevresinde uzanan faylarda oluşan büyük depremler sonucu büyük ölçekli denizaltı kaymaları olduğu düşünüldüğünde, bu kırıkları ayırt etmenin hiç de kolay olamadığı çok açık bir şekilde görülebilir. Örneğin 1912 sonrası Marmara Denizi içerisinde 1935 Marmara Adası ve 1963 Çınarcık depremleri; çevresinde 1953 Yenice-Gönen, 1964 Manyas ve 17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi depremleri, Marmara Denizi içerisinde küçük ve büyük ölçekli denizaltı kaymaları ve akmalarına neden olmuş olabilir. Bu tür hareketler sonucunda da bu deprem kırıkları silinmiş ve hatta yok olmuş olma olasılıkları oldukça yüksek görünmektedir.
7. 1912 depreminden itibaren günümüze kadar 90 yıl geçmiş durumda. 90 yıl içerisinde bu kırıkları dolduran çökellerin de 1912 depremi sonrası oluştuğu da söylenemez. Bu çökellerden karot alınarak yapılacak radyometrik yaş tayini de deprem tarihini değil o çökelin oluştuğu yaşı verecektir.
8. Victor 6000 denizaltısı ile kırıkların video görüntüleri çekilerek ve nokta numuneler alınarak, bu kırıkların 1912 depremi ya da öncesi her hangi bir depreme ait izler olduğunu söylemek çok da kolay değildir.
9. Beklenen İstanbul depreminde yırtılacak Orta Marmara Fay parçasının uzunluğunu kesin olarak saptayabilmek için, 1894, 1912 ve 1999 deprem kırık uzunluklarının başlangıç ve bitiş noktalarının tam olarak belirlenmesi gerekmektedir. Olması beklenen İstanbul depreminde Orta Marmara fay parçasının nasıl bir davranış (kırık uzunluğu, büyüklüğü, atım miktarı) sergileceğini belirleyebilmek için de 1509, 1766a, 1766b ve 1894 depremleri ile ilgili parametrelerin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.
10. Öte yandan 1912 depreminde Orta Marmara fay parçasının 60 km'lik doğu kesiminin yırtıldığı kabul edilse bile, beklenen İstanbul depreminde bu yırtılan 60 km'lik bölümün yeniden yırtılmayacağı anlamına gelmez. Örneğin, 17 Ağustos 1999 deprem kırığının Akyazı-Gölyaka-Düzce arasında yırtılan bölümü (yaklaşık 20 km), 12 Kasım 1999 Düzce-Kaynaşlı depreminde yeniden yırtılmıştır. Bir başka örnek olarak 1957 Abant ve 1967 Mudurnu Vadisi depremleri verilebilir. 1957 depreminde

yırtilan 20 km'lik batı kesim (Dokurcun Vadisi), 1967 depreminde yeniden yırtilmıştır.

11. Beklenen İstanbul depreminde yırtilacak kırık uzunluğunun 50 km olacağı kabul edilse bile, bu durum deprem büyüklüğünün 7.0'dan daha küçük olacağı anlamına gelmez. Çünkü ortamın geometrik, yapısal ve litolojik özelliklerine bağlı olarak 10 km'yi geçen fay parçalarında yırtilacak kırık uzunluğu ile deprem büyüklüğü arasında doğru bir orantı bulunmamaktadır. Örneğin, 17 Ağustos 1999 depremi büyüklüğü $M_w=7.4$, kırık uzunluğu 130 km; 12 Kasım 1999 depremi büyüklüğü $M_w=7.2$, kırık uzunluğu 35-40 km; 1967 Mudurnu depremi $M_s=7.0$, kırık uzunluğu 80 km; 1957 Abant depremi $M_s=7.1$ kırık uzunluğu 40 km; 1944 Gerede depremi $M_s=7.3$, kırık uzunluğu 180 km; 1939 Erzincan depremi $M_s=7.9$, kırık uzunluğu 360 km. Örneklerden de açıkça görüldüğü gibi kırık uzunluğu ile büyüklük arasında hiç bir sabit matematiksel bağıntı bulunmamaktadır.
12. Beklenen depremin 7.0 altında olabileceği kabul edilse bile, deprem şiddetinin 20-25 kat az olacağı belirtilemez. Deprem şiddeti, yalnızca büyüklüğe bağlı olan bir faktör olmayıp, aynı zamanda yerel zemin koşulları (alüvyon kalınlığı, yer altı su seviyesi gibi), deprem odak derinliği, dalga yayılım özellikleri, zemin büyütmesi, rezonans, yapı yoğunluğu, yapı tipi, yapı tarzı gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilmektedir.
13. Deprem Senaristleri, İstanbul'u tehdit eden Marmara Denizi'ndeki tehlikeleri esas alarak çok sayıda deprem senaryoları üretmeye başladılar. 1509, 1766 ve 1999 deprem büyüklükleri baz alınarak üretilen senaryolarda 40 bin ile 120 bin kişinin hayatını yitireceği; 300 bin kişinin yaralanacağı; 30 bin binanın yassı kadayıf gibi üst üste yıkılacağı; 600 bin binanın hasar göreceği; 250 bin iş yerinin yıkılacağı; 400 bin ailenin evsiz kalacağı öngörüsünde bulunuldu. Kulaksızoğlu (2000), beklenen İstanbul depreminde 50 bin ile 250 bin arasında can kaybı ve 100 milyar dolardan fazla ekonomik kayıp olacağını öngörmektedir. Kulaksızoğlu 1509 depremi gibi bir deprem olursa 224 bin; 1766 gibi bir deprem olursa 42 bin ve 17 Ağustos 1999 gibi bir deprem olursa 103 bin can kaybı olacağını ifade etmektedir.

Üşümezsoy 2001, can kaybının ve ekonomik zararın çok sınırlı olacağını ileri sürmektedir. Erdik (2002), İstanbul'da olabilecek 7.5 büyüklüğünde senaryo bir depremde; 40 - 50 kişinin yaşamını yitireceğini, 300 bin kişinin yaralanacağını, 5 - 6 bin binanın tamamen çökeceğini, 50 bin binanın yıkılacağını ya da ağır hasar göreceğini ve yalnızca bina hasarına bağlı fiziksel kayıpların 12 milyar Amerikan doları olacağını belirtmektedir. Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan 7.5 büyüklüğündeki senaryo depreme göre, İstanbul'da 176 bin 979 binanın ağır hasar göreceği ve can kaybının en az 8 bin 849, en çok 73 bin 617 olacağı saptanmıştır. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü tarafından hazırlanan bir başka deprem senaryosunda ise İstanbul'da birinci derecede deprem bölgesi içinde yer alan Büyükçekmece, Küçükçekmece, Avcılar, Bakırköy, Zeytinburnu,

Bahçelievler, Kadıköy, Maltepe, Pendik ve Adalar'daki binaların yarısının kullanılmayacak oranda ağır hasar göreceği ve binde 6 oranında can kaybı olacağı; 2. derecede deprem bölgesi içinde yer alan ilçelerde binaların % 20'sinin kullanılmayacak ölçüde ağır hasar göreceği, can kaybının binde 2 olacağı, 3. derecede deprem bölgesi içinde yer alan ilçelerde binaların % 9'unun ağır hasar göreceği ve binde 4 oranında can kaybı olacağı belirtilmektedir. Bu senaryolar karşısında ne yapacağını bilemeyen İstanbul halkı, bir yandan deprem korkusuyla yaşamaya bir yandan da depremden kurtulma yollarını aramaya başladılar. Bu durumu fırsat bilen bir grup çözümün zemin etütlerinden geçtiğini, bir grup ta binaların güçlendirilmesi ile mümkün olacağını belirtilerek, depremi bir rant aracına döndürmeyi başarabildiler. Böylece halkın cebinden binlerce doları kolayca almanın yolunu buldular.

14. L'Atalante gemisi sonuçlarına göre bugüne kadar yapılmış deprem senaryoları geçersiz olacak ve deprem senaristleri yeniden deprem senaryoları çalışmalarına başlayacaklardır. Bu yeni senaryolara bağlı olarak kaç kişi hayatını yitirecek, kaç kişi yaralanacak, ne kadar bina yıkılacak bekleyip göreceğiz.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız 1999 yılından günümüze kadar gerçekleşen çalışmalar, Türkiye'de bilimin ne kadar ucuz olduğunu açıkça sergilemektedir. Bu üç yıllık zaman süreci içerisinde beklenen İstanbul depreminin de yırtılacak kırık uzunluğu 400 km'den 150 km'ye; 150 km'den 110 km'ye ve en son olarak da 110 km'den 50 km'ye kadar kısaltılmış bulunmaktadır. Bu süreçte uzatılan kırık uzunluğundan kısaltılan kırık uzunluğuna bağlı olarak, beklenen deprem büyüklüğü de 7.8'den 7.4'e; 7.4'den 7.0'nın altına kadar düşürülmüş bulunmaktadır. Bu kırık uzunluğu ve deprem büyüklüğüne bağlı olarak da, bakalım deprem senaristleri yitirilecek insan sayısını, yaralanacak insan sayısını ve yıkılacak bina sayısını ne kadara indireceklerdir? Bu çalışmalarda "**Tam Bir Fay Uzunluğu ve Deprem Büyüklüğü Pazarlığı**" yaşıyoruz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

30.10.2002

" JICA-İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İSTANBUL İLİ SİSMİK MİKRO-BÖLGELENDİRME DAHİL AFET ÖNLEME/AZALTMA TEMEL PLANI

ÇALIŞMASI” EKSİK-SIRADAN VE İSTANBUL HALKINI YANILTACAK BİR ÇALIŞMADIR

Her şeyden bu çalışma önce İstanbul’da yaşayan 12 milyon insandan 8 milyonunun, 1.200.000 yapıdan 750.000 inin bulunduğu semtleri alıp diğerlerini dışarıda bıraktığı için **eksik bir çalışmadır**. Beylikdüzü yöresi, Kavaklı, Yakuplu, Gürpınar, Hoşdere, Kıraç, Esenyurt, Bahçeşehir, Hadımköy, Büyükçekmece, Tepecik, Mimar Sinan gibi gelişmekte olan belediyeleri kapsamayan yerlerde **bir doğal gaz termik santrali, önemli bir liman, akaryakıt dolun ve depolama tesisleri, doğal gaz boru hattı ve bunun denize çıkışı gibi afet değerlendirmesi açısından çok önemli tesisler vardır**. Bu nedenle **bu çalışma “İstanbul’un” diye adlandırılmaz**. Halk bu şekilde yanıtlanmamalıdır.

Öte yandan, kabul edilen fay kırılma senaryoları gerçekçi değildir. Her bir fay kırılma senaryosu için İstanbul’da ortaya çıkacak yer hareketleri için iki parametrenin, en büyük yatay yer ivmesinin ve en büyük parçacık hızının dağılımı bulunmuş ve sonraki hasar dağılımı kestirimlerinde bunlar göz önüne alınmıştır. Bu yapılırken de kaynaktan sahaya yayılan elastik dalga için lineer azalım ilişkileri, sahadaki zemin büyütmesi için de yine lineer büyütme hesaplanmıştır. Bunun yerine, yer kabuğundaki yanıl değişkenler ve süreksizlikler, havza etkileri, fay kırılma doğrultusu, topoğrafya etkilerini göz önüne alan üç boyutlu çağdaş bir değerlendirme yaklaşımı kullanılmamıştır. Bu yüzden, ortaya faya paralel uzanan eş ivme kuşakları çıkmıştır. **Bu haritaları küçültecek olursanız ortaya “Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası”nın eşi çıkar**. **Bu ise sismik mikro bölgelendirme yapıldığı savlanan bir çalışma için önemli bir yanlıştır**. Yanlışığı 1999 depremlerinden beri de bilinmektedir. Kaynağı daha uzakta ve aynı zemin kesiti üzerindeki komşu semtlerden daha fazla sarsılan Avcılar bunun bir örneğidir. Bu çalışma, İstanbul’da bir senaryo depreminde ortaya çıkacak yer hareketlerini eski ve kolay yöntemlerle hesaplamış ve üstlendiğı görevin en önemli bölümlerinden birini geçiştirmiştir. Yaşamsal bir öneme sahip bu parametreler yer hareketinin ve bunun sonucu olarak ta varolan belli özellik ve nitelikteki yapıların hasar görümlüklerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu eski ve sıradan yaklaşımla olabileceğinden az öngörölmüş bir yer hareketi bize o yöredeki yolların açık, köprülerin çalışır, yangınların az, hastanelerin sağlam kalacağını göstermiş ise, acil ulaşım ve yardım planlarımız buna göre biçimlendirilecektir. Oysa başlangıçtaki yer hareketi öngöröleri yanlıssa ve bütün bu sonuçları olumsuzla dönüştürecek bir yerel büyütme etkeni varsa **fazladan yitireceğimiz insanlar için kimin yakasına sarılacağız**. Bu nedenle bu çalışmanın **“Mikro bölgelendirme dahil” şeklinde adlandırılması haksızlıktır**. **Bu çalışmada mikro bölgelendirme yoktur**. **Bu çalışma kaba bir makro bölgelendirmedir**. Böyle de değerli olabilir. Ama kendine taşımadığı özelliğı vehmetsizdir.

Dahası bu çalışma bir “plan da” değildir. Bu çalışmada deprem riski, depremin yaratacağı yer hareketi riski, bunların sonunda her türlü yapıda hasar görme riski, bu hasarlar sırasında can kaybı ve yaralanma riski, afet sırası ve sonrasında yapılacak çalışmaları aksatacak şekilde altyapının kesintiye uğrama riski analiz edilmektedir. **Bu çalışma bir “risk analizi”dir, bir “plan” değildir**. **Bütün**

bunlardan ötürü de bu çalışma kendine verdiği adı hak etmemektedir. Hak etmediği bir adın arkasına sığınmasının nedeni de yetersizlik ve yanlışlıkları yatmaktadır.

Her şeyden önce bu çalışma ülkemizde yapılmış bu türden ilk örnek değildir. Daha önce çok benzer ve daha tutarlı bir çalışma BÜ tarafından İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) için yapılmıştır. Bütün metin İBB web sayfasından görülebilir. Başarılı bir çalışmadır ve bütünü ile ülkemiz bilim insanları ve mühendislerince yapılmıştır. **İstanbul için de böylesi çalışmalar yapılmıştır.** Yine bu bilim insanları daha iki yıl önce böyle bir senaryo çalışmasını yayınlamış ve yapıların iyileştirilmesi için de bir ön fizibilite önermişlerdir. Bu yıl içinde de Kızılhaç için bütün İstanbul'u (1.200.000 yapının yer aldığı bütün İstanbul'u) kapsayan bir çalışma yapılmıştır. **JICA gösteri salonunun duvarlarını süsleyen haritaların çoğu bu son çalışmanın hemen hemen aynıdır. JICA çalışması özgün/orijinal değil kopyadır.** JICA çalışmasında yeni veri üretilmemiştir. Çalışma İBB ve çok sayıda başka kurumda bulunan verileri alıp dökümünü yapmıştır. Bu yönü ile de özgün, orijinal değildir. **Veriler işlenirken de ya çok bilinen, sıradan, zaman alıcı olmayan yaklaşımlar ve yöntemler kullanılmış ya da daha önce ülkemiz bilim insanlarınca denenmiş olan yöntemler yinelenmiştir.**

Bununla birlikte yanlış benzetmeler yapıp yanıltıcı sonuçlar elde edilmiştir. Jeolojik yapı, yerel zemin koşulları, faylanma, fay geometrisi ve dalga yayılım özellikleri açısından irdelendiğinde 17 Ocak Kobe Depremi ile beklenen İstanbul Depremi arasında benzerlik yapılması bilimsellikten çok spekülasyondan öteye geçmeyecektir. Kobe Depremi ile yıkılan Şinkansen Viyadükleri tasarım hatası ve yerel zemin koşullarından (sıvılaşma ve zemin büyütmesi) kaynaklanmış olup, zemin koşulları açısından İstanbul Viyadükleri ile karşılaştırılması mühendislik açısından doğru olmasa gerektir.

Veri ve kaynaklar kullanılırken de yeterli titizliğin gösterilmediği dikkati çekmektedir. Kaba bir örnek olarak, sağlık yapılarının güvenliği değerlendirilirken 1994'te Dünya Bankası desteği ile yapılan çalışma kaynak gösterilmekte, ancak 2002 de Kızılhaç desteği ile yapılan daha ayrıntılı ve güncel çalışmaya değinilmemektedir. Belli ki bundan yararlanılmamıştır. Bu örnekler çoğaltılabilir. Çalışma sonuçları sunulurken bütün bu yetersizlikler yok sayılıp çok aşırı ve iddialı anlatımlar kullanılmaktadır. Örneğin deprem güvenliği incelenen iki okulla ilgili bulgulardan yola çıkılarak ülkemizde uygulanan en son Yönetmeliğin bu yapıların yıkılmasını engellemeyeceği ileri sürülmektedir. Bilindiği gibi, uygulanan Yönetmelik çok yoğun emeklerle, ilgili tüm bilim insanlarının imecesi ile, Dünya'da ki en yeni yaklaşımlardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Bazı ayrıntıların daha da iyileştirilmesi doğrultusunda tartışılabileceği dile getirilmekle birlikte bu Yönetmelik son depremleri başarı ile atlatmıştır. **Gittiği ülkenin bilgi ve deneyim düzeyini tanıma zahmetine katlanmamış bir Japon mühendisin bu pervasızlığı, JICA çalışmasının sıradanlığı ve altında yatan psikolojiyi de dışa vurmaktadır.**

Hele bütün çalışmanın sonuçları ve önerileri olarak yapılan sunum açıkça katlanılmaz ve boştur. Bu sunumdaki önerilerin tümü, **bu çalışma yapılmadan dünyanın her yeri için en çok yarım saatte hazırlanabilecek sıradan, sığ ve içeriksiz önerilerdir**. Bunları dinlemek bu ülkede yaşayıp çalışan bütün mühendisler için tam bir karabasan olmuştur.

Sonuç olarak, taslağı sözleşmenin tarafı olan İBB'ne teslim edilmiş, Kasım ayında eleştiri ve yorumları toplanmış ve Aralık ayında son biçimi teslim edilecek olan **bu rapor JICA tarafından geri alınmalı ve bu niteliği ile kabul edilmemelidir**.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASIN VE KAMUOYUNA

27.01.2003

27 OCAK 2003 PÜLÜMÜR (TUNCELİ)-YEDİSU DEPREMİ

Tunceli iline bağlı Pülümür ilçesi'nin 10-15 km K-KB'sında M=6.5 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Depremin dış-merkezinin aletsel koordinatları 39.45K – 39.77D; derinliği ise 10 km olarak saptanmıştır.

Bilindiği üzere 1900-2000 yılları arasında Kuzey Anadolu Fay Zonu'nda büyüklüğü 5.5 ile 7.9 arasında değişen 37 hasar yapıcı deprem meydana gelmiştir. Bu depremler, fayın yaklaşık 800km-1000km'lik bölümünü yırtmıştır. Kuzey Anadolu Fay Zonu'nun orta kesimi bu aralık içerisinde olan büyük depremlerle yırtılırken, fayın doğu ve batı uçları önemli oranda stres yüklenmesine maruz kalmıştır. Böylece Kuzey Anadolu Fayı'nın doğu ve batı uçlarında Orta Marmara (Beklenen İstanbul depreminin olduğu yer), Geyve ve **Yedisu** olarak tanımlanan üç sismik boşluk yırtılmadan kalmıştır. Orta Marmara parçasında en son 1766; Yedisu parçasında 1784 yılında büyüklüğü 7.0 ve daha büyük depremler meydana gelmiştir. Geyve parçasında ise son 600 yıldır önemli büyüklükte bir deprem olmamıştır.

Kuzey Anadolu Fayı ile Doğu Anadolu Fayı makas gibi çalışan eşlenik fay sistemlerini oluşturmaktadır. Bir başka anlatımla, Kuzey Anadolu Fayı 1900-2000 yılları arasında sismik olarak oldukça aktifken yani depremselliği yüksekken; Doğu Anadolu Fayı, 1800'li yıllarda beri oldukça sakin olup yani depremselliği düşük olup, enerji birikimine sahne olmaktadır. Bu yüzyıl içerisinde (2000-2100) Kuzey Anadolu Fayı'nın yukarıda belirtilen sismik boşlukları dışında depremsellik açısından sakin olması beklenilmektedir. Buna karşın, Doğu Anadolu Fayı, oldukça yüksek deprem potansiyeline sahiptir. Doğu Anadolu Fayı'nda başta Palu-Sincik olmak üzere Türkoğlu ve Hatay bölümlerinde uzun süredir yırtılmadan

kalan sismik boşluklar yer almaktadır. Bu bağlamda yakın gelecekte deprem olma olasılığı yüksek olan bu fay parçaları üzerinde ya da çok yakınında yer alan büyük barajlar ciddi riskler taşımaktadır.

26 Aralık 1939 tarihinde Kuzey Anadolu Fay Zonu'nun Erzincan-Niksar arasında kalan bölümünde, 360 km uzunluğunda yüzey kırığı oluşturan 7.9 büyüklüğünde çok büyük bir deprem olmuştur. Bu deprem, Erzincan-Niksar arasında uzanan fay parçasının hem batı hem de doğu uçlarında önemli stres artışlarına neden olmuştur. Batısında 1942 Niksar-Erbaa (Ms=7.1, 50 km kırık), 1943 Ladik-Tosya (Ms=7.3, 260km kırık), 1944 Gerede-Bolu (Ms=7.3, 180 km kırık), 1957 Abant (Ms=7.0, 40 km kırık), 1967 Mudurnu Vadisi (Ms=7.1, 80 km kırık), 17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi (Mw=7.4, 130 km kırık), 12 Kasım 1999 Düzce-Kaynaşlı (Mw=7.2, 40 km kırık); doğusunda ise 1949 Elmalidere (Ms=6.9), 1966 Varto (Ms=6.8), 13 Mart 1992 Erzincan-Tanyeri (Ms=6.8 45 km kırık) ve 15 Mart 1992 Pülümür (Ms=6.0) depremleri meydana gelmiştir.

Görüldüğü üzere 1939 deprem kırığının hemen doğusunda 13 Mart 1992 Erzincan ve 15 Mart 1992 depremleri; Karlıova kavşak noktasının her iki tarafında da 1949 ve 1966 depremleri olmuştur. Erzincan-Tanyeri ile Karlıova arasında kalan yaklaşık 90 km uzunluğundaki fay parçası yırtılmadan kalmıştır. 27 Ocak 2003 Pülümür depreminin, Kuzey Anadolu Fayı'nın Erzincan doğusu (Tanyeri) ile Elmalidere arasında uzanan **YEDİSU SİSMİK BOŞLUĞU** olarak adlandırılan fay parçası üzerinde olduğu düşünülmektedir. Yedisu Sismik boşluğunda en son 23 Temmuz 1784 tarihinde, 5000 kişinin ölümüne neden olan büyük bir deprem meydana gelmiştir. Deprem, yüzeyde 90 km uzunluğunda bir kırık oluşturmuştur. Depremin maksimum şiddeti IX olarak belirlenmiştir.

1992 Erzincan-Pülümür depremleri, 11 yıl sonra 27 Ocak 2003 günü olacak depremin habercisi durumuna geçmiştir. Benzer şekilde Yedisu Sismik boşluğu üzerinde 1784 yılında büyük bir deprem olduktan 5 yıl sonra, Doğu Anadolu Fayı'nın Palu-Sincik arasında uzanan fay parçasında ise 1789 yılında 50bin kişinin ölümüne neden büyük bir deprem olmuştur. Bu bağlamda Palu-Sincik arasında uzanan fay parçası üzerinde deprem olma potansiyelinin yüksek olduğu düşünülmektedir. 26-27 Eylül 2002 tarihleri arasında Muş-Bingöl illerinde Odamızca gerçekleştirilen "Deprem ve Kentleşme" sempozyumlarında, özellikle Yedisu ve Palu-Sincik sismik boşluklarının deprem risklerinin yüksek olduğu üstüne basarak vurgulanmıştı.

15 Aralık 2000 Akşehir, 03 Şubat 2002 Sultandağı-Eber-Çay ve 27 Ocak 2003 Pülümür depremleri, sadece Marmara'da değil aynı zamanda Doğu Anadolu Fayı, Ege Bölgesin, Doğu Anadolu Sıkışma Bölgesi ve Helenik-Kıbrıs Yayı'nda da her an büyük depremlerin olabileceği sismik boşlukların bulunduğunu bir kez daha göstermiştir.

BASIN AÇIKLAMASI

27.01.2003

SAVAŞA DEĞİL DOĞAL AFETLERE HAZIRLIKLIL OLALIM...

Irak savaşının ülke gündemini kapladığı bugünlerde, doğa kendini unutturmaya çalışanlara karşı bir kez daha uyarıda bulundu. 27 Ocak 2003 tarihinde meydana gelen deprem doğanın, yerleşimleri afetlere karşı güvenli kılacak önlemlerin alınmaması durumunda ne kadar yıkıcı olabileceğini bir kez daha gösterdi. 1999 Depremlerinin acı hatıralarını, siyasilerin hamasi söylemlerini, Doğal Afet Politikalarının Dünya Bankasına emanet eden anlayışları hafızalardan çıkartıp bir bir karşımıza getirdi.

Hep söyledik, söylemeye de devam edeceğiz. Doğal afetlere karşı ulusal ihtiyaçlara yanıt verecek bir politikanın oluşturulması artık ertelenemez. Bu ülkenin insanları kendi siyasal, ekonomik gelecekleri kadar doğal afet tehlike ve risk geleceğimizeki gerçekleri bilme, kendi geleceklerini kendileri belirleme hakkına sahip olmalıdır. Faylar zemini kırmakla kalmıyor, siyaset kurum ve anlayışlarını da kırıyor.

27 Ocak 2003'te doğanın uyarıcı olmakla kalması hepimiz için sevindirici. Şimdi, başta 58.inci hükümet olmak üzere tüm toplum olarak artık "ders almaktan" çıkıp adımları atmaya başlamalıyız. Deprem tehlikesinin sadece İstanbul'un değil geniş bir coğrafyanın ve nüfusun problemi olduğunu, doğal afet tehlikelerinin depremle sınırlı kalmadığı heyelan, su baskını vb olayların da önem kazandığını unutmamalıyız.

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak taleplerimizi bir kez daha vurgulamak istiyoruz.

- Doğal afetlere yönelik çalışmalar, Sosyal Devlet anlayışının bir parçası olarak Kamu görevleri arasında kalmalıdır. Dünya Bankasının dayatmaları ile bu konularda çalışma yapan kurumların küçültülmesi, Mahalli İdareler Yasası ile hizmetin yerelleştirilmesi ve piyasa koşullarının inisiyatifine bırakılması savunulamaz.
- 1999 Depremlerinin etkili olduğu alanlarda başlatılan imar planına esas Jeolojik-Jeoteknik etüt çalışmaları ülkemizin heryeri için zorunlu kılınmalı ve en azından I ve II. Derece deprem bölgesindeki belediyeler plan revizyonlarına ivedilikle başlamalıdır.
- 7269 Sayılı Afetler Yasası, 3194 sayılı İmar Yasası başta olmak üzere yerleşimleri doğal afetlere karşı güvenli kılacak çalışmalara altlık oluşturan yasaların değiştirilmesi için başlatılan ve 4 yıldır Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın tozlu raflarında unutulmuş çalışmalara hız verilmelidir. Bu

yasalar akıl, bilim, mühendislik normlarını temel olmak üzere ve meslek odalarının görüşleri alınarak düzenlenmelidir.

- Güvenli yapılaşmaya yönelik hizmetleri ticarileştirmek için hazırlanan Yapı Denetim yasası yürürlükten kaldırılmalıdır. Tunceli, Muş, Bingöl, Erzincan, Şırnak, Tokat vb. illerinin bu yasa kapsamında olmaması bile yasanın ticari yönünü, “zengin il, yoksul il” ayırımını açıkça göstermektedir.
- Anayasal suç olan ovaların, akarsu yataklarının, deniz ve göl kıyılarının, tarım alanlarının ve ormanların yerleşime açılması şeklindeki yayma politikalarından, imar aflarından vazgeçilmelidir.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

31.01.2003

BÜYÜK BİLİM İNSANI, JEOLJİNİN, MESLEĞİMİZİN ONUR ABİDESİ, DEĞERLİ “HOCA”MIZ, PROF. DR. AYKUT BARKA’YI YİTİRMENİN BİRİNCİ YILINDA ANISI ÖNÜNDE SAYGIYLA EĞİLİYORUZ.

Aykut Hoca kısa, ancak akıl ve bilimle dolu yaşamında topluma **jeoloji’nin insanın doğayla ilişkisini düzenleyen en temel bilim olduğunu öğretti.** Bıkmadan, usanmadan doğal olayların “afet”e dönüşmemesi için bilimin temel alınması gerektiğini anlattı. Ülkesine duyduğu sorumlulukla, koşarcasına çalışarak, bulduğu sonuçları bir an önce toplumun bilgisine ve hizmetine sundu. Alınması gereken önlemlerin uygulanması için yetkilileri göreve davet etti. Çoğu kez dinleyecek yetkili bulamadı. Ancak yakınmadı, yılmadı, gerçekleri anlamaya ve anlatmaya devam etti. **Doğru söylediği için dokuz köyden kovulduğu da oldu. Gökova Termik Santralinin kurulacağı yerde fay zonu bulunduğunu söylediği için çalıştığı kurumdan uzaklaştırıldığı biliniyor.** Hoca’nın Kuzey Anadolu Fay Zonu’na ilişkin çalışmalarının, politik ve maddi rant peşindeki yetkililerce dikkate alınmamasının bedeli onbinlerce canla ödendi...

Geçen bir yıl içinde üzerinde yoğun emek harcadığı, hayatının ve bilimsel araştırmalarının merkezine koyduğu İstanbul Depremi konusunda nasıl adımlar atıldığını bizler yaşayarak gördük. Ulusal Deprem Konseyinden hızla çıkarılan-ama çalışması uzun zamana yayılan ve Sevgili Hocamızın ölümünün ardından

düzenlenen kampanyalarında etkisiyle çıkarılma süresi kısaltılan- Deprem Strateji Raporu ne İstanbul'un ne de Türkiye'nin diğer bölgelerinde meydana gelebilecek bir depreme ışık tutmaya yetmedi. Adının anlamını doldurmaktan "strateji raporu" olmaktan ziyade konuyla ilgili olanların bilgisini tazeledi ve yol göstermekten uzak kaldı. İstanbul Belediyesi'nin JICA ile ortak çalışması olan "T.C. İstanbul İli Sismik Micro-Bölgelendirme Dahil Afet önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması" eksik, sıradan ve halkı yanıltıcı bir belge olarak kayıtlara geçti. İstanbul'un 12 milyon nüfusunun 8 milyonunu ve 1.200.000 konutunun 750.000'nini çalışma kapsamı dışında bıraktı. Modelleme çalışmalarında çağdaş bilimsel yaklaşımları kullanmaktan uzak kaldı.

Uyarılar hep yanıtsız kaldı. Barka'nın ve Odamızın yıllardır dikkat çektiği Yedisu Sismik Boşluğu'yla ilintili Pülümür Depremi ile doğa yeniden uyardı. Hasarın en çok kamu binalarında ve trajik olarak afet konutlarında olması, sıkça vurguladığımız "afetlerin ranta dönüştürülmesi"nin son örneği.

Depremler olmaya devam ediyor ve sevgili hocamızın yaşamı, bu alanda yapacağımız daha ne çok çalışma olduğunu hatırlatıyor, yeniden bizlere.

Anısı, bilimi ve aydınlık kimliğinin yolumuzu hep aydınlatacağı, bilinciyle.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

22.04.2003

"MADEN KANUNU VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TASARISI"

"Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı"nın TBMM komisyonlarında görüşülmesinin sonuna yaklaşıldı.

Alt Komisyon, büyük olasılıkla önümüzdeki günlerde çalışmasını tamamlayacak. Bu son değişiklikler, madencilik kesiminin sorunlarına çözüm getirmek bir yana, ona çok daha zarar verici niteliğinin yanında doğal ve kültürel zenginlikler ve çevre değerlerine karşı zaten ağır bir saldırı niteliğinde olan taslağı, daha olumsuz bir duruma getirdi.

Taslak, son biçimi ile yasalaşır mı neler olacak?

1. Ülkemizde 200 milyon zeytin ağacı bulunması gerekiyor ve bu sayı 90 milyonda takılmış kalmışken, Zeytinlikler kayıtsız koşulsuz maden işletmeciliğine açılacak (Md.25);
2. Madenci şirketler karşı çıkarsa korunması gerekli taşınmaz yeni bir Kültür ve Tabiat Varlığı ilan edilemeyecek(Md.26); Koruma Yüksek Kurulu'na kültürel varlıklarla ilgisi olmayan dört bürokrat üye daha katılacak (Md.27); Koruma Kurullarına da yine kültürel varlıklarla ilgisi olmayan dört bakanlığın temsilcileri katılacak(Md.28);
3. Madencilik çalışmalarında, ne aramada ne de işletmede ÇED aranmayacak, Çevre Bakanlığı'nın bu alanda yetkisi olmayacak; bu çalışmalar madencinin, bileşimi belirsiz bir komisyonun, kuralları belirsiz isteklerine uygun bir taahhütnamesine göre yürütülecek (Md.29 ve Md.3);
4. Dünyanın %5'i koruma altında, bazı ülkelerde bu oran %10'a varıyor ve Türkiye'nin yalnızca %1'i koruma altında iken, yeni bir milli park oluşturabilmek için artık Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nı da razı etmek gerekecek (Md.30);
5. Kazı yapılamayan, yapı yapılamayan, atık dökülemeyen kıyılarda artık kayıtsız koşulsuz maden, petrol ve jeotermal enerji işletilebilecek (Md.31),
6. Ülkenin yalnızca %2'sini kapsayan yeni ağaçlandırma alanlarında da kayıtsız koşulsuz madencilik yapılabilir (Md.32 ve Md.33),
7. Yine ülkenin yalnızca %2'sini kaplayan meralarda da kayıtsız koşulsuz madencilik yapılabilir (Md.34);
8. Madencilik yapılabilir diye İstanbul'a içme ve kullanma suyu sağlamada yararlanan barajların nasıl korunması gerektiğini belirleyen yönetmeliği artık İSKİ değil, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı hazırlayacak (Md.35);
9. Tarım topraklarında kayıtsız koşulsuz kum, çakıl ve tuğla ocakları işletilebilecek (Md.2 ve Md.10);

Bu yaklaşım, dünyadaki gelişmelere bütünü ile ters. Bunlara benzer uygulamalar hemen hiçbir ülkede yok. Dünyanın hemen her ülkesinde bu tür alanlar ve daha fazlası madencilığe kapalı.

Her Şeye karşı madenciliği hedefleyen tasarı, ne yazık ki ¼lkemizin madencilik kesiminin sorunlarına da ¼öz¼m getiremiyor. Tasarı yalnızca ¼lkenin yer altı kaynaklarının hiÇbir kayıt ve kısıtlamaya uyulmaksızın yeraltından ¼ıkarılması ve işlenmeden yurtdışına satılmasını sağlamaya y¼nelmiŐ. ¼stelik, başka hiÇbir kesime sağlanmayan teŐviklerle destekleyerek (Md.4); verilen maden işletme ruhsatlarına kutsallık ve dokunulmazlık tanıyarak (Md.5); kamu elindeki kaynakları ¼st¼ ört¼k maddelerle ¼okuluslu Şirketlere aÇarak (Md.20); yabancı Şirketlerin üretimlerini gizleyerek (Md.6) verecekleri sınırlı vergilerden de kurtulmalarının koşullarını hazırlayarak; Yargı kararı ile cezalandırılmıŐ ve yasaklanmış yabancı Şirketlere gizli af getirerek (GeÇici Md.14); MTA'yı biraz daha iŐlevsizleŐtirerek (Md.21), ¼zel m¼lklerin kamu yararı adı altında Anayasa'ya aykırı biÇimde kamulaŐtırılarak madencilere sunulmasıyla (Md.20) yapıyor, bunu.

Ancak, tasarıda madenciliğimizi ¼lke ¼ıkarıları doğrultusunda geliştirecek kurallarla hiÇ karŐılaŐlamıyor ;

- Maden yataklarının akılcı madencilik ¼lç¼leri ile işletilmesini, böylece maden yataklarının büyük b¼l¼mlerinin bir daha ¼ıkarılamayacak Şekilde yeraltında bırakılmasının engellenmesini sağlamaya;
- ¼lke ekonomisinin gereksindiği madenlerin öncelikle ve yoğun biÇimde aranmasının ¼zendirilmesine;
- T¼venan olarak dışsatıma yönelik madencilin caydırılmasına;
- ¼lkenin stratejik ¼ıkarıları aÇısından ¼nem taşıyan madenlerin üretimini kamu ¼ıkarı aÇısından planlanmasına;
- Maden ¼r¼nlerinin işlenerek ikinci ve ¼ç¼nc¼ t¼rev ¼r¼nlerinin ¼lke iÇinde elde edilmesinin sağlanacağı end¼strilerin ¼zendirilmesine;
- Korunacak maden havzalarını belirlemeye;
- Madencilin gerektirdiği teknoloji ve donanımların ¼lke iÇinde üretimini ¼zendirilmesine,
- K¼ç¼k ¼lçekli elemeği madencilinin geliştirilmesi ve desteklenmesine;
- Madencilik işletmelerinde ¼alıŐan işçiler ve ¼evre halkının sağlığını korumaya yönelik ¼nlemlerin alınmasına,

y¼nelik yaklaşım ve denetim kuralları eski yasada da, yeni tasarıda da yok. B¼t¼n bunlar, ¼evresel kaygılarla madencilerin kısıtlanıyor ve ¼ok sayıda izin alınmasını gerektiren b¼rokrasi madenci ve yabancı yatırımcıyı yıldırıyor diye yapılmak isteniyor. Oysa, d¼nyanın ¼oĐu ¼lkesinde ¼ok daha fazla ¼evre kısıtlaması var. ¼oĐu ¼lkede arama ¼ncesinde, prospeksiyon iÇin bile ¼ED isteniyor. ABD'nde bile ¼lkemizdekinden daha fazla sayıda ve ¼ok daha sıkı izinler alınması gerekiyor.

Tasarı bu biçimi ile yasalaşacak olursa çok sayıda maddesi ile Anayasa'ya aykırı bir metin ortaya çıkacak ve kısa sürede iptal edilebilecek; değişik yasalar arasında çelişkiler ortaya çıkacak; değişiklik getirilen yasaların ruhu ve ilkeleri zedelenecek; farklı bakanlıklar arasında yönetsel çelişkiler ortaya çıkacak; ekonominin farklı kesimleri arasında eşitsizlik ve dengesizlikler ortaya çıkıp sorunlar yaratacak; madencilik kesiminde haksız ve ölçsüz kazançlar doğacak, ama madenciliğin sorunları çözülemeyecek ve ekonomiye olan katkısının azalması sürecek.

Tasarının bu durumu ile yasalaşması madenciliğin içinde bulunduğu bunalıma bir çözüm getiremeyeceği gibi, tarımsal, çevresel, doğal ve kültürel varlıklarımız için de yıkım olacak.

Bu özellikleri ile yasalaşmaması tek doğru çözüm olacaktır.

Her şeyden önce taslağın, varolan 3213 sayılı Maden Yasasının 7. maddesini değiştiren 3. maddesi; çeşitli yasalarda değişiklik getiren 25-35 maddeleri tasandan bütünü ile çıkarılmalıdır.

Tasarının öteki maddeleri de madencilik kesiminin içinde bulunduğu bunalımın aşılmasına yarayacak hükümlerden yoksun olduğundan, en doğrusu tasarı olduğu gibi

Geri çekilmeli ve dünya örnekleri ve yurt çıkarlarının ışığında bütünü ile ve yeniden hazırlanmalıdır.

BASINA VE KAMUOYUNA

01.05.2003

1 MAYIS 2003 BİNGÖL DEPREMİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1 Mayıs 2003 tarihinde yaşadığımız Bingöl depremi ardından bir hafta geçti. Deprem üzerine yine bildik açıklamalar yapıldı. Bir hafta süresince neler yapıldı?

1 Mayıs 2003 günü saat 03:27'de, merkez üssü Bingöl'ün 10-15 km kuzeyinde, 177 kişinin hayatını yitirmesine; 520 kişinin yaralanmasına; 1602 bina, 4919 konut ve 599 işyerinin yıkık-ağır hasar görmesine neden olan orta büyüklükte [**Md=6.1 (Deprem Araştırma Dairesi, DAD - ANKARA); Ms= 6.4 (KANDİLLİ); M= 5.9 Mw=6.4 (ABD)**] yıkıcı bir deprem oldu. Depremin yıkıcı süresi 17 saniye olarak belirlenmiştir (DAD).

1. *Jeolojik ve sismolojik ön araştırma sonuçları:*

- Bingöl ve çevresi, son yüzyılda çok büyük yıkıcı depremler üreten Kuzey Anadolu Fay Sistemi (KAFS) ile yaklaşık 200-300 yıldır suskun kalan Doğu Anadolu Fay Sisteminin (DAFS) kesişim bölgesine çok yakın bir alanda yer almaktadır.
- Bingöl-Varto-Karlıova-Yedisu-Kığı-Pülümür-Karakoçan-Sancak'ı içine alan makaslama bölgesinde, Sancak-Uzunpınar Fayı ve Bingöl-Karakoçan Fayı gibi KAFS ve DAFS'ye paralel gidişli orta büyüklükte deprem üretebilecek çok sayıda kısa faylar bulunmaktadır.
- Anaşoku izleyen bir haftalık sürede, büyüklükleri Md= 2.8 ile Md= 4.3 arasında değişen toplam 528 (DAD) artçı deprem kaydedilmiştir. Artçı depremler, Bingöl'ün K-KB'sında, Bingöl-Karakoçan Fayı ile Sancak-Uzunpınar Fayının kesişim bölgesi civarında yoğunlaşmıştır. Artçıdepremler, Bingöl-Karakoçan Fayı'na paralel çizgisel bir dağılım göstermiştir.
- Zemin yüzeyinde herhangi bir faylanma gelişmediği için, 1 Mayıs 2003 Bingöl depreminin hangi fay üzerinde meydana geldiği tartışmalıdır.
- Deprem, Sudüğünü köyünün (Sancak) 1 km güneydoğusunda, Hanoçayırı mezrasında, Bingöl-Elazığ karayolu üzerinde Bilaloğlu köyüne bağlı Kırkağıl mezrasında, Bingöl-Kığı yolu üzerinde Çiçekdere köyüne bağlı Elmaçayırı mezrasında ve Tarbasan köyü civarında, dere yatağı boyunca yanall yayılmalar, zemin ve yamaç yenilmeleri, küçük ölçekli heyelanlar, dolguda yarıklar ve çamur akmalarına neden olmuştur.

2. Ancak çok iyi bilinen bir gerçek, bu depremin Doğu Anadolu Fay'ının ana hattı üzerinde olmadığıdır. Bu depremin ana fay hattı üzerinde olmaması ne anlama geliyor?

- Yukarıda sözedilen makaslama bölgesinde 1946-2003 yılları arasında büyüklükleri 5.0 ile 6.8 arasında değişen 15 hasar yapıcı deprem meydana gelmiştir.
- Bu makaslama bölgesi, son 10 yıl içerisinde, 13 Mart 1992 Erzincan ve 15 Mart 1992 Pülümür depremi ile başlayan yoğun bir deprem etkinlik dönemine girmiştir. Bu etkinlik, 17 Ekim 2002 Kığı (M=4.1), 27 Ocak 2003 Pülümür (M=6.5) ve 1 Mayıs 2003 Bingöl depremleri ile devam etmiştir.
- 22 Mayıs 1971 günü, Doğu Anadolu Fayı'nın Göynük Vadisi fay parçası üzerinde, 875 kişinin ölümüne, 5.583 evin ağır, 3.418 evin

orta ve 3.618 evin hafif hasar görmesine neden olan $M=6.8$ büyüklüğünde yıkıcı bir deprem olmuştur. Deprem, yüzeyde 38 km uzunlukta bir faylanma meydana getirmiştir.

- Kuzey Anadolu Fayı'nın Erzincan doğusu ile Elmalidere (Karlıova) arasında kalan YEDİSU fay parçasında, 219 yıl önce, 5 bin kişinin ölümüne ve 100 km uzunlukta yüzey kırığına neden olan yıkıcı bir deprem olmuştur.
- Bingöl'ün hemen güneybatısında, Doğu Anadolu Fayı'nın PALU-SİNCİK arasında kalan fay parçası üzerinde, 214 yıl önce, 51 bin kişinin ölümüne neden olan çok büyük bir deprem olmuştur.
- Gerek 219 yıl önce YEDİSU, gerekse 214 yıl önce PALU-SİNCİK fay parçaları üzerinde olan depremlerin yinelenme aralıkları 200-250 yıl arasında değişmektedir. Bu durum, her iki fay parçasının birer sismik boşluk olduğunu göstermektedir. Bir başka anlatımla, her iki fay parçası yeterince gerildiği için, çok büyük deprem riski taşımaktadırlar. Nitekim 17 Ekim 2002 Kıığı, 27 Ocak 2003 Pülümür ve 1 Mayıs 2003 Bingöl depremleri, çok yüksek deprem riski taşıyan her iki parça üzerinde, çok yakın gelecekte olma olasılığı yüksek büyük depremlerin habercisi anlamını taşımaktadır.
- Bu parçalar, büyük deprem üretmeden önce, kilitlenmiş olarak kaldıkları için, büyük depremler oluncaya kadar suskun kalırlar. Tersine bu parçaların çevresinde, komşu bölgelerdeki küçük faylar üzerinde ise sismik etkinlik oldukça yüksek olur.
- 1784 Yedisu depreminden 5 yıl sonra, 1789 yılında Palu depremi olmuştur. Yani Palu ya da Yedisu parçasında olabilecek bir depremin kısa bir süre sonra diğeri üzerinde bir başka depremi tetikleme olasılığı çok yüksek görünmektedir.

3. 1 Mayıs 2003 Bingöl depremi, Karlıova-Bingöl-Palu-Hazargölü-Sincik-Gölbaşı-Çelikhan-Türkoğlu-Kırkhan-Hassa-Antakya arasında uzanan yaklaşık 600 km uzunluktaki Doğu Anadolu Fay Sisteminin diğeri fay parçaları üzerinde başka büyük depremleri tetikleyebilir mi?

- *Doğu Anadolu Fay Sisteminin ana hattı boyunca, 1789 ile 1971 yılı arasında, sırasıyla 1789 Palu-Sincik, 1822 Antakya, 1866 Karlıova-Göynük, 1872 Karasu, 1874-1875 Hazargölü, 1893 Gölbaşı, 1905 Çelikhan ve 1971 Göynük Vadisi parçaları üzerinde büyüklüğü 7.0 ve daha büyük 9 depremden oluşan bir deprem serisi meydana gelmiştir. Çelikhan-Türkoğlu arasında ise 1114 ve 1513 yıllarında büyük depremler olmuştur.*
- *Bu tür depremlerin yinelenme aralıkları 200-250 yıl arasında olduğu kabul edilir ve farklı parçaları üzerinde, en son depremden günümüze kadar geçen süreler irdelenecek olursa; sırasıyla 214 yıl, 181 yıl, 137 yıl, 131 yıl, 119 yıl, 118 yıl, 110 yıl, 98 yıl ve 32 yıl elde edilir.*

- Çelikhhan-Türkoğlu fay parçasında en son depremden bu yana 490 yıl geçmiştir. Bu parça üzerinde deprem tekrarlanma aralıkları 400-500 yıl olarak kabul edilebilir.
 - Yukarıdaki tablo, ilk bakışta Doğu Anadolu Fayı'nın Çelikhhan-Türkoğlu ile Palu-Sincik fay parçalarının çok büyük deprem riski taşıdığını gösterir. Antakya fay parçasında ise 200-250 yıl deprem tekrarlanma aralığına yaklaşıldığı görülür.
4. Doğu Anadolu Fayı'nın yüksek deprem potansiyeli taşıyan diğer fay parçalarında olma olasılığı yüksek büyük depremler sonucu GAP Projesi kapsamındaki büyük mühendislik yapıları (barajlar, sulama tünelleri gibi) nasıl etkilenir?
- 1 Mayıs 2003 Bingöl depremi, jeolojik açıdan uygun koşullara sahip bölgelerde, sarsıntı sonucu heyelan, yamaç yenilmesi, kaya düşmesi, çamur akması ve yanar yayılmalar gibi çok sayıda kütle hareketlerine neden olmuştur.
 - “En olumsuz koşulların gelişebileceği düşünüldüğünde; yukarıda sözedilen çok yüksek deprem riski taşıyan fay parçaları üzerinde büyük depremler olduğunda, Doğu Anadolu Fayı'nın üzerinde ya da çok yakınında yer alan Atatürk, Keban, Karakaya gibi büyük barajlardan herhangi birisi içerisine gelişebilecek büyük ölçekli heyelanlar sonucu ne tür bir manzara ile karşılabileceği konusunda bir deprem senaryosu yapılmış mıdır?” sorusu akla gelmektedir.
5. Bingöl depreminde can ve mal kaybının çok olmasında yerel zemin koşullarının ne kadar etkisi oldu?
- Depremde can ve mal kaybının çok olmasında düşük beton kalitesi, donatı yetersizliği, zayıf kolon, yumuşak kat gibi proje hatasından kaynaklandığı hemen göze çarpmaktadır. Bir başka anlatımla depreme dayanıksız bina üretimi ilk sırayı almaktadır.
 - Öbür yandan yerel zemin koşulları hasarı artırıcı rol oynamıştır. Bingöl yerleşim alanı 1000 m rakıma sahip dağ-arası ova ve ovayı parçalayan eski ve yeni akarsu çökelleri üzerinde kurulmuştur. Güncel akarsu çökellerinin kalınlıkları 30 m ile 120 m arasında değişmektedir.
 - Nitekim Bingöl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nde yer alan ivmeölçer istasyonundan alınan kayıta; Kuzey-Güney yönündeki bileşende 546 mG; Doğu-Batı yönündeki bileşende 277 mG; Düşey yöndeki bileşende ise 472 mG olarak kaydedilmiştir. Bu değerler, zeminin deprem hareketini kat kat büyüttüğünü göstermektedir.
 - Bazı yazılı basında, 85 kişinin ölümüne neden olan Yatılı Bölge İlköğretim Okulu'nun (YİBO) yıkılmasının fay hattı üzerinde olmasından kaynaklandığı; Bayramören (Kastamonu) ilçesinde benzer bir okulun fay hattının 300 m yakınında bulunduğu ve ülkemizde çok sayıda okulun fay hattı üzerinde ya da yakınında yer aldığı şeklinde manşetlerde büyük ve koyu puntolarla verildi.

- *Bingöl'deki okulun yıkılmasında faylanmanın hiçbir etkisi sözkonusu değildir. Bir okul ya da binanın faylanmadan yıkılabilmesi için, kırığın yüzeye çıkması ve okul ya da binanın temelinde 75 cm'den daha büyük bir yerdeğiştirmenin olması gerekmektedir. Bingöl depreminde kırık yüzeye çıkmadığı gibi, hangi faydan kaynaklandığı tartışma konusudur.*
- *3 Şubat 2002 Eber-Çay (Afyon) depreminde de Organize Sanayi Sitesi'nin (OSS) altından fay geçtiği ve bu yüzden yıkıldığı gibi gerçekle ilgisi olmayan asılsız iddialar ileri sürülmüş ve yazılı ve görsel basında yer almıştır. Ancak kırık 300 metreden kalın alüvyonun altında kalmış yüzeye kesinlikle çıkamamıştır. Kırığın yüzeye çıktığı Eber ilçe merkezinde ise yerdeğiştirme miktarı 20 cm ve daha az olduğu için fen ve sanat kurallarına uygun olmayan kerpiç konutların altında geçen fay bile, sadece ve sadece konutların duvarlarında çatlaklar oluşturmuştur.*

6. Ülkemizdeki diğer ana fay hatları üzerinde yakın gelecekte yeni depremler olabilir mi?

- *Diğer ana fay hatları ya da çok sayıda kısa uzunluktaki faylarda yeni depremlerin olup olamayacağı, o fayın yıllık enerji birikimi ile doğrudan ilintilidir. Bir başka anlatımla deprem büyüklüğü ile deprem yinelenme aralıkları arasında doğru bir orantı vardır. Yani büyüklükleri 5.0-6.0 arasında olan depremler 30-100 yıl; 6.0 ile 7.0 arasında olanlar 100-200 yıl; 7.0-8.0 olanlar 200-600 yıl yinelenme aralıklarına sahiptirler.*
- *Bir fay ya da fay parçası üzerinde deprem olma olasılığı, en son depremden itibaren geçen zaman miktarı ile deprem tekrarlanma aralığı arasındaki ilişkiye bağlıdır. Eğer o fay ya da fay parçası 7.0 büyüklüğünde depremler üretiyorsa ve en son deprem 190 yıl önce olmuşsa, deprem yinelenme aralığı ortalama 200 yıl kabul edilirse; o fay ya da fay parçasının çok yüksek deprem riski taşıdığı söylenebilir.*
- *Eğer bir fay ya da fay parçası uzun süre suskunsa, yakın zamanda deprem olmuş fay ya da fay parçasına göre çok büyük deprem riski taşır.*
- *Ülkemizde yukarıda sözü edildiği gibi başta Doğu Anadolu Fayı olmak üzere, Yedisu, Orta Marmara, Büyük Menderes Çöküntüsünün batı tarafı (1899 depremi), Gediz Çöküntüsü, Gökova, Hakkari-Yüksekova, Van, Antalya Körfezi gibi kesimler uzun süre suskun durumdadırlar.*

7. 1999 Marmara ve 1 Mayıs 2003 depremlerinden yeni dersler çıkarıldı mı?

- 1999 İzmit Körfezi ve 12 Kasım Düzce-Kaynaşlı depremleri yüzyılın felaketi olarak kabul edildi ve milad sayıldı. Bu depremleri izleyen 4 yıllık bir süreçte başta merkezi ve yerel yönetimler, imar ve afet yasaları, denetim ve sigorta sistemi, mimar ve mühendisler, üniversite ve kurumlar, aile ve toplum, acil yardım ve kurtarma, yerseçimleri ve kentleşme, haberleşme ve ulaşım, eğitim ve medya, bilim ve etik, takviye ve onarım gibi birçok konu sorgulanmaya başlandı. Bu depremlerden birçok dersler çıkarıldığı, bundan sonra olabilecek depremlerde, deprem zararlarının en aza indirgenebileceği öne sürüldü hatta iddia edildi.
- Peki ders çıkarılmış mıydı? Yara almama politikası yerine yara sarma politikasından vazgeçilmiş miydi? Çağdaş bir Afet Yönetim ve Risk Sistemi Kurulmuş muydu? Afet Sonrası Çalışmalar yerine Afet Öncesi Çalışmalara hız ve önem verilmiş miydi? Kurumsal bir yapılanmaya gidilmiş miydi? Afetler ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmış mıydı? Doğal Afetler için bütçeden ödenek ya da fon ayrılmış mıydı? Yeni çıkartılan Yapı Denetim Sistemi ve Doğal Afetler Sigortası-Zorunlu Deprem Sigortası Türkiye Gerçeklerini yansıtıyor muydu? Bu sorulara EVET demek için ne kadar insanımızı kaybedeceğiz? Ne kadar binalarımızın yıkılmasını bekleyeceğiz?
- 3 Şubat 2002 günü olan depremde 42 kişi hayatını kaybedince sevindik, önceki depremlerden ders çıkardığımızı düşündük. 27 Ocak 2003 Pülümürde meydana gelen depremde 1 kişinin ölmesi sonucu daha da cesaretlendik. 10 Nisan 2003 Urla depreminde can kaybı vermeyince tamam deprem sorununu çözdük dedik ve depremi unutmaya ve hatta hafızamızdan silmeye çalıştık. Halbuki Eber-Çay depremi Pazar günü olmuş olsaydı, 8 katlı Yeşilçay kooperatifine insanlar yerleşmiş olsaydı, 500 kişi yıkılan Organize Sanayi Sitesinin, 100 kişi de yerle bir olan kooperatif binasının altında can verecekti. Pülümür depremi yerleşim olmayan ya da terkedilmiş kırsal kesimi etkilemişti. Urla depremi, 5.6 gibi küçük bir deprem olmasına rağmen, İzmir kent merkezinin dolgu alanları üzerine kurulmuş yüzlerce binada ciddi hasarlar oluşturdu. Peki İzmir Körfezi'nde 6.0 ve daha büyük bir deprem olursa, jeolojik açıdan oldukça yüksek risk taşıyan bölgelerde kurulmuş ve son derece depreme dayanıksız binalarda yaşayan ne kadar insanımız can verecek ve kaç bin binamız yıkılacak?
- 1 Mayıs 2003 günü Bingöl'de orta büyüklükte bir depremde, sadece bir yatılı bölge ilköğretim ilkokulunda 85 kişi (toplam 177 kişi) hayatını yitirince ve 7 bine yakın bina yıkık ve ağır hasar görünce, depremlerden hiç de ders almadığımızı, yara sarma politikalarına devam ettiğimizi, ülkemizin deprem gerçeğini göremediğimizi, deprem sorununu çözmek için radikal adımlar atmadığımızı çok acı bir biçimde yaşadık ve gördük.

8. Bingöl depremi ışığında İstanbul'u tehdit eden Marmara Denizi'ndeki beklenen deprem sonucu nasıl bir tablo ile karşılaşılabilir?

➤ *İstanbul'u tehdit eden Marmara Denizi'nin ortasında yer alan fay parçası en son 1766 yılında büyük bir deprem üretmiş ve 237 yıldır suskun olarak yırtılmayı; 40 bin ile 120 bin arasında insanın ölmesini; 100 binlerce insanın enkaz haline gelecek binaların altından yaralı olarak kurtulmayı, yüz binlerce binanın yıkılmasını, 50 milyar dolardan daha fazla bir ekonomik kaybın olmasını bekliyor. Yani İstanbul'u bekleyen depremde nasıl bir manzara ya da senaryo ile karşı karşıya kalacağımızı hiç kimse düşünmek bile istemiyor, hatta aklına bile getirmek istiyor, sadece gelmesini bekliyor.*

9. Türkiye'nin deprem (afet) gerçeği nedir? Ülkemizin deprem sorunu nasıl çözülebilir?

- *Türkiye'nin deprem (afet) sorununu çözmek için öncelikle deprem (afet) gerçeğini bilmek masaya yatırmak gerekir.*
- *Depremlerde neden çok can ve mal kaybı veriyoruz? Bu konuda bilmediğimiz bir şeyler mi var? Ya da ders almayı mı bilmiyoruz? Ders alır gibi mi gözüküyoruz? Hafızalarımızı çabuk mu kaybediyoruz? Bir şeyler yapmak işimize mi gelmiyor? Sistemin arkasına mı sığınıyoruz?*
- *EVET! Türkiye'nin deprem gerçeğini her yönüyle biliyoruz. Her depremde, bildiklerimiz bilmediklerimizden çok fazla. Neden çok fazla can ve mal kaybı veriyoruz diye bir soru sorulduğunda; bu soruya klasikleşmiş yanıtlar her depremde birbirinin benzeri olarak karşımıza çıkıyor. Bunlar:*
- *JEOLOJİK ETKENLER: Yanlış yer seçimleri, yerleşime uygun olmayan ve rant nedeniyle imara açılmış afete maruz bölgeler, yanlış yerlere kurulmuş kentler, denizden doldurularak kazanılmış dolgu alanlar, sivilaşma potansiyeli taşıyan alanlar üzerine inşa edilmiş büyük mühendislik yapıları vb.*
- *YAPISAL ETKENLER: Depreme dayanıksız yapı üretimi, düşük beton kalitesi, donatı yetersizliği, yumuşak kat, zayıf kolon, betonda deniz kumu kullanımı, proje hatası, kötü işçilik, malzeme hırsızlığı diye sıralanıp gidiyor.*
- *KARARLI VE TUTARLI BİR DENETİM SİSTEMİNİN olmayışı*
- *YASAL BOŞLUKLAR*
- *CEZAI YAPTIRIMLARIN OLMAMASI*
- *VAZGEÇEMEDİĞİMİZ: Yara sarma politikasına devam, Afet Öncesi Çalışmaların ihmal edilmesi, afetlerle ilgili bilimsel çalışmalara ödenek ayrılmaması, alt yapısı hazırlanmadan çıkartılan yasal düzenlemeler vb. sayılabilir.*

10. *Jeolojik ve sismolojik ön araştırma sonuçları:*

- Bingöl ve çevresi, son yüzyılda çok büyük yıkıcı depremler üreten Kuzey Anadolu Fay Sistemi (KAFFS) ile yaklaşık 200-300 yıldır suskun kalan Doğu Anadolu Fay Sisteminin (DAFFS) kesişim bölgesine çok yakın bir alanda yer almaktadır.
- Bingöl-Varto-Karlıova-Yedisu-Kığı-Pülümür-Karakoçan-Sancak'ı içine alan makaslama bölgesinde, Sancak-Uzunpınar Fayı ve Bingöl-Karakoçan Fayı gibi KAFFS ve DAFFS'ye paralel gidişli orta büyüklükte deprem üretebilecek çok sayıda kısa faylar bulunmaktadır.
- Anaşoku izleyen bir haftalık sürede, büyüklükleri $M_d = 2.8$ ile $M_d = 4.3$ arasında değişen toplam 528 (DAD) artçı deprem kaydedilmiştir. Artçı depremler, Bingöl'ün K-KB'sında, Bingöl-Karakoçan Fayı ile Sancak-Uzunpınar Fayının kesişim bölgesi civarında yoğunlaşmıştır. Artçıdepremler, Bingöl-Karakoçan Fayı'na paralel çizgisel bir dağılım göstermiştir.
- Zemin yüzeyinde herhangi bir faylanma gelişmediği için, 1 Mayıs 2003 Bingöl depreminin hangi fay üzerinde meydana geldiği tartışmalıdır.
- Deprem, Sudüğünü köyünün (Sancak) 1 km güneydoğusunda, Hanoçayırı mezrasında, Bingöl-Elazığ karayolu üzerinde Bilaloğlu köyüne bağlı Kırkağıl mezrasında, Bingöl-Kığı yolu üzerinde Çiçekdere köyüne bağlı Elmaçayırı mezrasında ve Tarbasan köyü civarında, dere yatağı boyunca yanal yayılmalar, zemin ve yamaç yenilmeleri, küçük ölçekli heyelanlar, dolguda yarıklar ve çamur akmalarına neden olmuştur.

11. Ancak çok iyi bilinen bir gerçek, bu depremin Doğu Anadolu Fay'ının ana hattı üzerinde olmadığıdır. Bu depremin ana fay hattı üzerinde olmaması ne anlama geliyor?

- Yukarıda sözedilen makaslama bölgesinde 1946-2003 yılları arasında büyüklükleri 5.0 ile 6.8 arasında değişen 15 hasar yapıcı deprem meydana gelmiştir.
- Bu makaslama bölgesi, son 10 yıl içerisinde, 13 Mart 1992 Erzincan ve 15 Mart 1992 Pülümür depremi ile başlayan yoğun bir deprem etkinlik dönemine girmiştir. Bu etkinlik, 17 Ekim 2002 Kığı ($M=4.1$), 27 Ocak 2003 Pülümür ($M=6.5$) ve 1 Mayıs 2003 Bingöl depremleri ile devam etmiştir.
- 22 Mayıs 1971 günü, Doğu Anadolu Fayı'nın Göynük Vadisi fay parçası üzerinde, 875 kişinin ölümüne, 5.583 evin ağır, 3.418 evin orta ve 3.618 evin hafif hasar görmesine neden olan $M=6.8$ büyüklüğünde yıkıcı bir deprem olmuştur. Deprem, yüzeyde 38 km uzunlukta bir faylanma meydana getirmiştir.
- Kuzey Anadolu Fayı'nın Erzincan doğusu ile Elmalıdere (Karlıova) arasında kalan YEDİSU fay parçasında, 219 yıl önce, 5 bin kişinin

ölümüne ve 100 km uzunlukta yüzey kırığına neden olan yıkıcı bir deprem olmuştur.

- Bingöl'ün hemen güneybatısında, Doğu Anadolu Fayı'nın PALU-SİNCİK arasında kalan fay parçası üzerinde, 214 yıl önce, 51 bin kişinin ölümüne neden olan çok büyük bir deprem olmuştur.
- Gerek 219 yıl önce YEDİSU, gerekse 214 yıl önce PALU-SİNCİK fay parçaları üzerinde olan depremlerin yinelenme aralıkları 200-250 yıl arasında değişmektedir. Bu durum, her iki fay parçasının birer sismik boşluk olduğunu göstermektedir. Bir başka anlatımla, her iki fay parçası yeterince gerildiği için, çok büyük deprem riski taşımaktadırlar. Nitekim 17 Ekim 2002 Kırgı, 27 Ocak 2003 Pülümür ve 1 Mayıs 2003 Bingöl depremleri, çok yüksek deprem riski taşıyan her iki parça üzerinde, çok yakın gelecekte olma olasılığı yüksek büyük depremlerin habercisi anlamını taşımaktadır.
- Bu parçalar, büyük deprem üretmeden önce, kilitlenmiş olarak kaldıkları için, büyük depremler oluncaya kadar suskun kalırlar. Tersine bu parçaların çevresinde, komşu bölgelerdeki küçük faylar üzerinde ise sismik etkinlik oldukça yüksek olur.
- 1784 Yedisu depreminden 5 yıl sonra, 1789 yılında Palu depremi olmuştur. Yani Palu ya da Yedisu parçasında olabilecek bir depremin kısa bir süre sonra diğeri üzerinde bir başka depremi tetikleme olasılığı çok yüksek görünmektedir.

12. 1 Mayıs 2003 Bingöl depremi, Karlıova-Bingöl-Palu-Hazargölü-Sincik-Gölbaşı-Çelikhan-Türkoğlu-Kırkhan-Hassa-Antakya arasında uzanan yaklaşık 600 km uzunluktaki Doğu Anadolu Fay Sisteminin diğer fay parçaları üzerinde başka büyük depremleri tetikleyebilir mi?

- *Doğu Anadolu Fay Sisteminin ana hattı boyunca, 1789 ile 1971 yılı arasında, sırasıyla 1789 Palu-Sincik, 1822 Antakya, 1866 Karlıova-Göynük, 1872 Karasu, 1874-1875 Hazargölü, 1893 Gölbaşı, 1905 Çelikhan ve 1971 Göynük Vadisi parçaları üzerinde büyüklüğü 7.0 ve daha büyük 9 depremden oluşan bir deprem serisi meydana gelmiştir. Çelikhan-Türkoğlu arasında ise 1114 ve 1513 yıllarında büyük depremler olmuştur.*
- *Bu tür depremlerin yinelenme aralıkları 200-250 yıl arasında olduğu kabul edilir ve farklı parçaları üzerinde, en son depremden günümüze kadar geçen süreler irdelenecek olursa; sırasıyla 214 yıl, 181 yıl, 137 yıl, 131 yıl, 119 yıl, 118 yıl, 110 yıl, 98 yıl ve 32 yıl elde edilir.*
- *Çelikhan-Türkoğlu fay parçasında en son depremden bu yana 490 yıl geçmiştir. Bu parça üzerinde deprem tekrarlanma aralıkları 400-500 yıl olarak kabul edilebilir.*
- *Yukarıdaki tablo, ilk bakışta Doğu Anadolu Fayı'nın Çelikhan-Türkoğlu ile Palu-Sincik fay parçalarının çok büyük deprem riski taşıdığını gösterir. Antakya fay parçasında ise 200-250 yıl deprem tekrarlanma aralığına yaklaşıldığı görülür.*

13. Doğu Anadolu Fayı'nın yüksek deprem potansiyeli taşıyan diğer fay parçalarında olma olasılığı yüksek büyük depremler sonucu GAP Projesi kapsamındaki büyük mühendislik yapıları (barajlar, sulama tünelleri gibi) nasıl etkilenir?
- *1 Mayıs 2003 Bingöl depremi, jeolojik açıdan uygun koşullara sahip bölgelerde, sarsıntı sonucu heyelan, yamaç yenilmesi, kaya düşmesi, çamur akması ve yanıl yayılmalar gibi çok sayıda kütle hareketlerine neden olmuştur.*
 - *“En olumsuz koşulların gelişebileceği düşünülduğünde; yukarıda sözedilen çok yüksek deprem riski taşıyan fay parçaları üzerinde büyük depremler olduğunda, Doğu Anadolu Fayı'nın üzerinde ya da çok yakınında yer alan Atatürk, Keban, Karakaya gibi büyük barajlardan herhangi birisi içerisine gelişebilecek büyük ölçekli heyelanlar sonucu ne tür bir manzara ile karşılabileceği konusunda bir deprem senaryosu yapılmış mıdır?” sorusu akla gelmektedir.*
14. Bingöl depreminde can ve mal kaybının çok olmasında yerel zemin koşullarının ne kadar etkisi oldu?
- *Depremde can ve mal kaybının çok olmasında düşük beton kalitesi, donatı yetersizliği, zayıf kolon, yumuşak kat gibi proje hatasından kaynaklandığı hemen göze çarpmaktadır. Bir başka anlatımla depreme dayanıksız bina üretimi ilk sırayı almaktadır.*
 - *Öbür yandan yerel zemin koşulları hasarı artırıcı rol oynamıştır. Bingöl yerleşim alanı 1000 m rakıma sahip dağ-arası ova ve ovayı parçalayan eski ve yeni akarsu çökelleri üzerinde kurulmuştur. Güncel akarsu çökellerinin kalınlıkları 30 m ile 120 m arasında değişmektedir.*
 - *Nitekim Bingöl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nde yer alan ivmeölçer istasyonundan alınan kayıta; Kuzey-Güney yönündeki bileşende 546 mG; Doğu-Batı yönündeki bileşende 277 mG; Düşey yöndeki bileşende ise 472 mG olarak kaydedilmiştir. Bu değerler, zeminin deprem hareketini kat kat büyüttüğünü göstermektedir.*
 - *Bazı yazılı basında, 85 kişinin ölümüne neden olan Yatılı Bölge İlköğretim Okulu'nun (YİBO) yıkılmasının fay hattı üzerinde olmasından kaynaklandığı; Bayramören (Kastamonu) ilçesinde benzer bir okulun fay hattının 300 m yakınında bulunduğu ve ülkemizde çok sayıda okulun fay hattı üzerinde ya da yakınında yer aldığı şeklinde manşetlerde büyük ve koyu puntolarla verildi.*
 - *Bingöl'deki okulun yıkılmasında faylanmanın hiçbir etkisi sözkonusu değildir. Bir okul ya da binanın faylanmadan yıkılabilmesi için, kırığın yüzeye çıkması ve okul ya da binanın temelinde 75 cm'den daha büyük bir yerdeğiştirmenin olması gerekmektedir. Bingöl depreminde kırık yüzeye çıkmadığı gibi, hangi faydan kaynaklandığı tartışma konusudur.*

- 3 Şubat 2002 Eber-Çay (Afyon) depreminde de Organize Sanayi Sitesi'nin (OSS) altından fay geçtiği ve bu yüzden yıkıldığı gibi gerçekte ilgisi olmayan asılsız iddialar ileri sürülmüş ve yazılı ve görsel basında yer almıştır. Ancak kırık 300 metreden kalın alüvyonun altında kalmış yüzeye kesinlikle çıkamamıştır. Kırıgın yüzeye çıktığı Eber ilçe merkezinde ise yerdeğiştirme miktarı 20 cm ve daha az olduğu için fen ve sanat kurallarına uygun olmayan kerpiç konutların altında geçen fay bile, sadece ve sadece konutların duvarlarında çatlaklar oluşturmuştur.

15. Ülkemizdeki diğer ana fay hatları üzerinde yakın gelecekte yeni depremler olabilir mi?

- Diğer ana fay hatları ya da çok sayıda kısa uzunluktaki faylarda yeni depremlerin olup olamayacağı, o fayın yıllık enerji birikimi ile doğrudan ilintilidir. Bir başka anlatımla deprem büyüklüğü ile deprem yinelenme aralıkları arasında doğru bir orantı vardır. Yani büyüklükleri 5.0-6.0 arasında olan depremler 30-100 yıl; 6.0 ile 7.0 arasında olanlar 100-200 yıl; 7.0-8.0 olanlar 200-600 yıl yinelenme aralıklarına sahiptirler.
- Bir fay ya da fay parçası üzerinde deprem olma olasılığı, en son depremden itibaren geçen zaman miktarı ile deprem tekrarlanma aralığı arasındaki ilişkiye bağlıdır. Eğer o fay ya da fay parçası 7.0 büyüklüğünde depremler üretiyorsa ve en son deprem 190 yıl önce olmuşsa, deprem yinelenme aralığı ortalama 200 yıl kabul edilirse; o fay ya da fay parçasının çok yüksek deprem riski taşıdığı söylenebilir.
- Eğer bir fay ya da fay parçası uzun süre suskunsa, yakın zamanda deprem olmuş fay ya da fay parçasına göre çok büyük deprem riski taşır.
- Ülkemizde yukarıda sözü edildiği gibi başta Doğu Anadolu Fayı olmak üzere, Yedisu, Orta Marmara, Büyük Menderes Çöküntüsünün batı tarafı (1899 depremi), Gediz Çöküntüsü, Gökova, Hakkari-Yüksekova, Van, Antalya Körfezi gibi kesimler uzun süre suskun durumdadırlar.

16. 1999 Marmara ve 1 Mayıs 2003 depremlerinden yeni dersler çıkarıldı mı?

- 1999 İzmit Körfezi ve 12 Kasım Düzce-Kaynaşlı depremleri yüzyılın felaketi olarak kabul edildi ve milad sayıldı. Bu depremleri izleyen 4 yıllık bir süreçte başta merkezi ve yerel yönetimler, imar ve afet yasaları, denetim ve sigorta sistemi, mimar ve mühendisler, üniversite ve kurumlar, aile ve toplum, acil yardım ve kurtarma, yerseçimleri ve kentleşme, haberleşme ve

ulaşım, eğitim ve medya, bilim ve etik, takviye ve onarım gibi birçok konu sorgulanmaya başlandı. Bu depremlerden birçok dersler çıkarıldığı, bundan sonra olabilecek depremlerde, deprem zararlarının en aza indirgenebileceği ne sürüldü hatta iddia edildi.

- *Peki ders çıkarılmış mıydı? Yara almama politikası yerine yara sarma politikasından vazgeçilmiş miydi? Çağdaş bir Afet Yönetim ve Risk Sistemi Kurulmuş muymdu? Afet Sonrası alışmalar yerine Afet ncesi çalışmalara hız ve önem verilmiş miydi? Kurumsal bir yapılanmaya gidilmiş miydi? Afetler ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmış mıydı? Doğal Afetler için bütçeden denek ya da fon ayrılmış mıydı? Yeni ıkartılan Yapı Denetim Sistemi ve Doğal Afetler Sigortası-Zorunlu Deprem Sigortası Türkiye Gerçeklerini yansıtıyor muydu? Bu sorulara EVET demek için ne kadar insanımızı kaybedeciğiz? Ne kadar binalarımızın yıkılmasını bekleyeceğiz?*
- *3 şubat 2002 günü olan depremde 42 kişi hayatını kaybedince sevindik, önceki depremlerden ders çıkardığımızı düşündük. 27 Ocak 2003 Plmrde meydana gelen depremde 1 kişinin ölmesi sonucu daha da cesaretlendik. 10 Nisan 2003 Urla depreminde can kaybı vermeyince tamam deprem sorununu zdk dedik ve depremi unutmaya ve hatta hafızamızdan silmeye çalıştık. Halbuki Eber-ay depremi Pazar günü olmuş olsaydı, 8 katlı Yeşilçay kooperatifine insanlar yerleşmiş olsaydı, 500 kişi yıkılan Organize Sanayi Sitesinin, 100 kişi de yerle bir olan kooperatif binasının altında can verecekti. Pülümür depremi yerleşim olmayan ya da terkedilmiş kırsal kesimi etkilemişti. Urla depremi, 5.6 gibi küçük bir deprem olmasına rağmen, İzmir kent merkezinin dolgu alanları üzerine kurulmuş yüzlerce binada ciddi hasarlar oluşturdu. Peki İzmir Körfezi'nde 6.0 ve daha büyük bir deprem olursa, jeolojik açıdan oldukça yüksek risk taşıyan bölgelerde kurulmuş ve son derece depreme dayanıksız binalarda yaşayan ne kadar insanımız can verecek ve kaç bin binamız yıkılacak?*
- *1 Mayıs 2003 günü Bingöl'de orta büyüklükte bir depremde, sadece bir yatılı bölge ilköğretim ilkokulunda 85 kişi (toplam 177 kişi) hayatını yitirince ve 7 bine yakın bina yıkık ve ağır hasar görünce, depremlerden hiç de ders almadığımızı, yara sarma politikalarına devam ettiğimizi, ülkemizin deprem gerçeğini göremediğimizi, deprem sorununu zmek için radikal adımlar atamadığımızı çok acı bir biçimde yaşadık ve gördük.*

Bingöl depremi işığında İstanbul'u tehdit eden Marmara Denizi'ndeki beklenen deprem sonucu nasıl bir tablo ile karşılaşılabilir?

- *İstanbul'u tehdit eden Marmara Denizi'nin ortasında yer alan fay parçası en son 1766 yılında büyük bir deprem üretmiş ve 237 yıldır suskun olarak yırtılmayı; 40 bin ile 120 bin arasında insanın*

ölmesini; 100 binlerce insanın enkaz haline gelecek binaların altından yaralı olarak kurtulmayı, yüz binlerce binanın yıkılmasını, 50 milyar dolardan daha fazla bir ekonomik kaybın olmasını bekliyor. Yani İstanbul'u bekleyen depremde nasıl bir manzara ya da senaryo ile karşı karşıya kalacağımızı hiç kimse düşünmek bile istemiyor, hatta aklına bile getirmek istiyor, sadece gelmesini bekliyor.

17. Türkiye'nin deprem (afet) gerçeği nedir? Ülkemizin deprem sorunu nasıl çözülebilir?

- Türkiye'nin deprem (afet) sorununu çözmek için öncelikle deprem (afet) gerçeğini bilmek masaya yatırmak gerekir.
- Depremlerde neden çok can ve mal kaybı veriyoruz? Bu konuda bilmediğimiz bir şeyler mi var? Ya da ders almayı mı bilmiyoruz? Ders alır gibi mi gözüküyoruz? Hafızalarımızı çabuk mu kaybediyoruz? Bir şeyler yapmak işimize mi gelmiyor? Sistemin arkasına mı sığınıyoruz?
- EVET! Türkiye'nin deprem gerçeğini her yönüyle biliyoruz. Her depremde, bildiklerimiz bilmediklerimizden çok fazla. Neden çok fazla can ve mal kaybı veriyoruz diye bir soru sorulduğunda; bu soruya klasikleşmiş yanıtlar her depremde birbirinin benzeri olarak karşımıza çıkıyor. Bunlar:
- JEOLojİK ETKENLER: Yanlış yer seçimleri, yerleşime uygun olmayan ve rant nedeniyle imara açılmış afete maruz bölgeler, yanlış yerlere kurulmuş kentler, denizden doldurularak kazanılmış dolgu alanlar, sivilaşma potansiyeli taşıyan alanlar üzerine inşa edilmiş büyük mühendislik yapıları vb.
- YAPISAL ETKENLER: Depreme dayanıksız yapı üretimi, düşük beton kalitesi, donatı yetersizliği, yumuşak kat, zayıf kolon, betonda deniz kumu kullanımı, proje hatası, kötü işçilik, malzeme hırsızlığı diye sıralanıp gidiyor.
- KARARLI VE TUTARLI BİR DENETİM SİSTEMİNİN olmayışı
- YASAL BOŞLUKLAR
- CEZAI YAPTIRIMLARIN OLMAMASI
- VAZGEÇEMEDİĞİMİZ: Yara sarma politikasına devam, Afet Öncesi Çalışmaların ihmal edilmesi, afetlerle ilgili bilimsel çalışmalara ödenek ayrılmaması, alt yapısı hazırlanmadan çıkartılan yasal düzenlemeler vb. sayılabilir.

TMMOB JEOLojİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

13 Mayıs 2003

Dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri, son yirmi yıldır hızlanarak gelişen bir küresel saldırı ve talan süreci yaşıyor. Bu saldırı Afganistan ve Irak işgalleri ile en üst düzeyine ulaştı. Küresel kapitalizmin açık ya da örtülü biçimde dayattığı ‘‘küreselleşme’’ süreci ile, gelişmiş ülkelerin sermayesinin engel olarak gördüğü, diğer ülkelerin; ulusal ekonomilerinin, kaynaklarının, kültürlerinin, çevrenin korunması ve sosyal devlet anlayışından kaynaklanan; sosyal güvenlik, kamusal hizmetlerin kamu işletmeciliği ile sağlanması ve benzeri politikaları ortadan kaldırılmaya çalışılıyor.

Yaşama dair her şey, her alan, eğitim, sağlık, enerji ve su temini hizmetleri başta olmak üzere özelleştirme ve piyasaya açma zorlaması ile metalaştırılmaya, kapitalist pazara dahil edilmeye çalışılıyor. Bu alanlar tümüyle denetimsiz bir biçimde talana açılıyor.

Öte yandan, gelişmiş ülkelerde sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama bilincinin ve bu yöndeki tepkilerin artması sonucu, insan ve çevre sağlığı açısından sorun yaratan sektörlerin faaliyetleri az gelişmiş ülkelere kaydırılıyor.

Ülkemiz de, dışa bağımlı ekonomik ve idari yapısı ile bu süreçten payını alıyor: Özelleştirmelerle kamu hizmetleri veren kuruluşlar yok ediliyor, yapılan düzenlemelerle kamu hizmetleri alanı, doğal kaynaklarımız ve tüm ulusal ekonomi uluslararası tekelere peşkeş çekiliyor. Yabancı sermaye ülkenin kurtarıcısı olarak sunuluyor.

Ülkemiz madenciliğinde yadsınamaz önemi ve yeri olan kamu kuruluşlarının özelleştirme yolu ile yok edilmesi, yeraltı kaynaklarımızın denetimsiz bir biçimde uluslararası tekelere açılması çabaları ulusal madencilik sektörünü hızla yok ediyor.

Uzun bir süredir gündemde olan; Maden Yasası ve ilgili bazı yasalarda değişiklik öngören yasa tasarısı da bu sürecin bir parçası. Yabancı sermaye eli ile işletilecek madenlerimizin dış satımının ülke ekonomisinin kalkınmasını sağlayacağı, yaşanmakta olan krize çare olacağı iddia ediliyor.

Oysa son 20-30 yıldır ham maden cevheri ihracı yolu ile kalkınmayı hedefleyen ülkelerin ekonomilerinin gelişmek bir yana mutlak anlamda gerilediği uluslararası sermayenin örgütü Dünya Bankası'nın belgelerine bile yansımıştır.

Son yirmi yıldır dayatılan ve uygulanan neo-liberal politikalar Türkiye madencilik sektörünü, geliştirmek bir yana, derinleşen bir krize sürüklemiştir. Sektördeki emek temsilcileri, ilgili meslek odaları ve demokratik kitle örgütleri bu süreçten dışlanmış durumda. Tasarı ile ilgili çalışmalar; hükümet, sektörle ilgili üst düzey

bakanlık bürokrasisi ve yabancı sermaye lobicileri tarafından kapalı kapılar ardında kotarılmaya çalışılmaktadır.

Biz, aşağıda imzası bulunan kuruluşlar; ülke kalkınması açısından önemli sektörlerden biri olan madencilik sektörünün gelişiminin uluslararası sermaye kuruluşlarının ve uluslararası tekellerin ipoteğinden kurtarılmasını,

Sektörün, ülke sanayisinin gereksinimleri doğrultusunda gelişmesinin önü açılarak ekonomik ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmasının sağlanmasını,

Bir yandan madenlerimizin ülke içinde olabildiğince işlenmesi ve bu yolla katma değerini ve istihdamın artırılmasını diğer yandan da emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini ve sendikal örgütlenme önündeki engellerin kaldırılmasını,

Ülkemizin ve toplumumuzun çıkarlarının, çevresel ve tarihi varlıklarımızın korunması amacı ile sektöre yönelik kamusal denetim araçlarının etkinleştirilmesini, politik oluşumu, uygulama ve denetim süreçlerine ilgili tüm tarafların etkin katılımının sağlanmasını savunuyoruz, ve gündemde bulunan Maden Yasa Tasarısı ile sağlanmaya çalışılan gerek madenlerimizin, gerekse de tarihi ve çevresel varlıklarımızın talanına karşı duracağımızı kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.

DEV MADEN SEN

KESK ESM

TTB

ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI

JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

METALURJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

*Jeoloji
Mühendisleri
Odası Başkanı*

Aydın
ÇELEBİ'nin 3
Temmuz 2003
tarihinde Meclis
Plan Bütçe Alt
Komisyonunda
Yaptığı Konuşma

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri;

Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği-Jeoloji Mühendisleri Odası adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

3213 sayılı maden yasası ve bazı yasalarda değişiklik yapılmasına ilişkin tasarı hakkında Jeoloji Mühendisleri Odası'nın önerilerini, görüşlerini içeren, ayrıca madencilik sektörünün değerlendirmesini kapsayan dosyalarımızı değerli komisyon üyelerine sunduk. Bunun dışında gerek maden kaynaklarımız ve gerekse maden yasasına ilişkin görüşlerimizin yer aldığı kitapçıklarla, ülkemizin önemli zenginliği Bor madenlerimize ilişkin olarak hazırladığımız kitabı da görüş ve değerlendirmelerinize sunmuş bulunuyoruz.

Ayrıca önceki oturumda konuşan Maden Mühendisleri Oda Başkanımızın dile getirdiği görüşlere bütünüyle katıldığımızı, yaptığı açıklamanın altında TMMOB'ye bağlı diğer on meslek odasıyla birlikte imzamız olduğunu özellikle vurgulamak isterim. Bu nedenlerle görüşlerimi olabildiğince özetleyerek anlatmak amacıyla tasarımı iki ana başlık halinde değerlendirmek istiyorum.

Birincisi, mesleki açıdan irdelemek olacak.

Tasarının konusu olan madenlerin oluşumundan, bulunduğu yere, yerleşiminden, geometrisine ve hatta yok oluşuna kadar tüm olaylar jeolojik süreçlerin bir ürünüdür. Doğada gördüğümüz herhangi bir taşın maden olup olmadığına karar verebilecek yegane mühendislik disiplini, aldığı eğitim gereği, jeoloji mühendisliğidir. Madenlerin türüne göre nerelerde bulunabileceği bilgisi de bu eğitimin bir parçasıdır. Dolayısıyla madenlerin nerede ve nasıl aranacağı konusu jeolojinin tüm dünyada olduğu gibi temel uygulamalarından birisidir. Diğer yandan madenlerin işletilmesi sırasında karşılaşılan hidrojeolojik, yapısal, dokusal, tektonik, tenör değişimi, alterasyon, ayrışma vb. birçok olgu yine jeoloji bilim ve mühendisliğinin konularını oluşturmaktadır.

Önümüzdeki tasarının amacı “madenciliğin önünün açılması”, bu kapsamda arama ve işletmeciliğin teşvik edilmesi olarak özetlenebilir. Bu amaçla 3213 sayılı yasada değişiklikler yapılması öngörülüyor. Gel gör ki, tüm dünyada kısaca zikrettiğim nedenlerle maden aramacılığında temel bilim ve mühendislik disiplini olan Jeoloji Mühendisliği'nin ismi, meri yasada olmasına karşın, tasarının 17. maddesinde çikartılmış bulunuyor.

Dahası tasarıya göre madenlerimizi hangi mühendislik disiplininin arayacağı bilinmiyor. Konuyla ilgili değişik platformlarda yapılan toplantılarda kimi çevreler, her nedense bunun yönetmelikle düzenlenebileceğini dile getirdiler.

Şimdi öğrenmek istiyoruz? Dünyada olduğu gibi ülkemizdeki kökleşmiş arama kurumlarında aramacılığın temel mühendislik disiplini olan Jeoloji Mühendisliği'nin 3213 sayılı yasadan çıkartıp, yönetmelikte zikredilmesi fikri madenciliğimizin önünü açacak önemli bir değişiklik olarak mı görülmüştür? Tersinden sorarsak jeoloji mühendisliğinin 3213 sayılı yasadaki aşamasında yer almış olması mı madenciliğin önünü tıkamıştır? **Tasarı'nın bu hale gelmesinde Türkiye'deki kimi icraatlarını ülke ve kamu yararı ışığında eleştirdiğimiz "kökü dışarıda" bazı çevrelerin etkisi olmadığını ummak istiyoruz.** İşletilmesi için büyük yatırımların yapılması gereken madenlerin rezervini belirleme sorumluluğunu yüklenen mühendislik disiplinlerinin-buna maden mühendisliği de dahildir- mevcut yetkilerinin alınması bu alanda spekülasyon sağlamaktan, kıt kaynaklarımızın israf edilmesinden başka bir amaca yaramayacaktır.

Değerli komisyon üyeleri,

Madenler aranmadan, bulunmadan işletilemiyor. Yani "madenciliğin önünün açılması için aramanın hem teşvik edilmesi hem de dünya ölçeğinde uygulanan bilimsel-teknik yöntemlere uygun olarak ve ehil mühendislerce aranmasının yasayla sağlanması gerekiyor. Bu çerçevede Jeoloji Mühendislerini arama aşamasında yetkili kılan 3213 sayılı yasadaki statünün korunmasını arz ediyorum.

Ayrıca bir kamu kurumu olmakla birlikte, tüm sektöre aramacılık anlamında lokomotiflik görevini başarıyla yürüten MTA Genel Müdürlüğü'ne ilişkin önerilerimizin yasada yer alması görüş ve dileklerinizi takdirlerinize sunuyorum.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri tasarı'nın mesleki bakış açısının dışında, ülke, toplum ve kamu yararı açısından değerlendirilmesi gerekli. Çünkü bir meslek odası olaylara sadece mesleki çıkarlar açısından bakamaz. Odaların aynı zamanda toplumsal sorumlulukları ve kamuoyunu bilgilendirme görevleri olduğu açıktır.

Bu anlamda madenler ne kadar çok aranır, bulunursa ve işletilirse mesleğimizin bundan kazançlı çıkacağı ortadadır. Ancak maalesef yasaya hakim olan, madenlerin hemen bulunup hammadde olarak ihraç edilerek değerlendirilmesi anlayışı ülke ve toplum yararına olmayacaktır.

Dahası bürokrasinin azaltılması söylemiyle tasarıya konulan kimi hükümler madenlerimizden elde edeceğimiz katma değeri ağırlıklı uluslar arası şirketlerin kasalarına aktaracağı gibi, ulusumuza tahrip edilmiş bir doğa, bozulmuş bir ekosistem, zehirlenmiş topraklar, kirlenmiş sular, kıyıları, denizleri kavrulmuş ormanlar bırakacak ayrıntılar içermektedir.

Oysa bütün bu zenginliklerimiz tıpkı madenler gibi ülkemizin doğal kaynaklarıdır. Doğal zenginliklerimizi birini diğerine feda etmeden

değerlendirmenin yolları vardır. Ancak görünen o ki bu anlayış tasarı'ya yansımamıştır.

Şimdilerde ülkeler ve onların doğal kaynakları sadece Irak'ta olduğu gibi işgal ordularıyla özgürleştirilmiyor. Buna gerek duymadan ülkelerin topraklarına bankalarla, ulusötesi şirketlerle ve onlara yol gösteren yasalarla da girilebiliyor. Dünyada Türkiye büyüklüğünde maden ruhsatına sahip dev tekeller ve onların uzantıları'nın ülkemizde de yüzlerce ruhsat taleplerinin olduğu biliniyor. Ülkemizin 100.000 kilometrekaresini kapsayan, ağırlıklı olarak altın aramasına yoğunlaşmış 12 yabancı şirkete, 974 ruhsat verilmiştir. Tasarının bu şekliyle yasalaşması halinde bu şirketlerin ülkemizin yüzlerce yöresine daha üşüyeceği beklenmelidir.

Geçtiğimiz ay yasalaşan **“Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu”** Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin hakları da kapsıyor. Buna bir de meclisin gündeminde olan **“Geri kalmış illerde istihdam yaratılması ve yatırımların teşvik edilmesi hakkında kanun teklifi”** de eklendiğinde, önemli vergi muafiyetleri, vergi indirimleri, amaçlı harçlardan muafiyet, işçi primlerinin devletçe karşılanması, hazine arazilerinin ve arsalarının mülkiyetinin bedelsiz devri, elektrik ücretlerinde % 50, nakliyede % 50 indirim vb. gibi kolaylıklar bu uluslar arası şirketler için de geçerli. Tasarının, yukarıda anılan düzenlemelerle birlikte düşünüldüğünde, ülkemizden önemli kaynak transferini gerçekleşmesine hizmet edeceği açıktır.

Yani halkımızın dışından tırnağından artırılarak yaratılan değerler, bu ulus ötesi şirketlerin daha çok kar etmesi için peşkeş çekilecektir. Üstelik tasarı bu özveri karşılığında elde edilebilecek bir ekonomik getiriyi de güvenceye bağlamıyor. Dahası bu işletmeler terk edildiğinde bırakılan risklere ilişkin harcamalar da halkın üzerine yüklenecek. **Kısacası, doğamızı tahrip edip doğal zenginliklerimizi götürecek olan ulus ötesi şirketlere yardımcı olmak için üste de para vereceğiz.**

Bu gizli işgale karşı ise tüm yıpratılmışlıklarına karşın ulusal ve toplumsal çıkarlarımızı, kısmen de olsa, koruyacak yasalar var. İşte bu nedenle ÇED zaafa uğratılmak isteniyor, Orman, Zeytinlik, Mera, Kıyıları, Tarım alanları, Tarihi, Kültür ve Turizm varlıklarımızı koruyan yasalar ya bay pass edilmeye ya da delinmeye çalışılıyor. İşte bu yüzden medarı iftiharımız, on milyondan fazla insanımızın yaşadığı İstanbul'a su veren yasalar bile hedef alınabiliyor.

Bütün bu muhasaraya gerekçe olarak, “madencilikte bürokrasinin kaldırılması” gösteriliyor. Oysa her durumda örnek gösterilen ABD'de bu konuda 1872 tarihli ve “dinazor yasa” denilen bir yasa var. Bununla birlikte toplam 26 yasa bu alanda alınacak izinleri öngörüyor. Bu kapsamda 40-50 yerden izin alınması gerekebiliyor. Bu konularda maddeler bazında yazılı olarak ayrıntılandığımız kaygılarımızı ve önerilerimizi takdirlerinize arz ediyorum.

Bunları dile getirdiğimizde kimi meslektaşlarımızda dahil küçümsüyor, bir çevreci modaya kapılmış marjinaler olarak görüyor bizleri. Oysa bilinsin ki küçümsenen bu bereketli topraklardır. **Binlerce yıllık jeolojik süreçlerle oluşan**

topraklar sıkıldığında şüheda fıskırır. Ulusal kurtuluş sırasında can veren ecdadımızın kanları hala ormanlarımıza, meralardaki yeşilliklere de can verir. Ve o yeşillikler toprağımızı tutar. Ve çocuklarımızın maması ve sütü o yeşilliklerden gelir. Ve bu cennet vatan akilla, bilimle, sevgiyle ve cesaretle korunur.

Değerli milletvekillerimizin aziz vatani tüm zenginlikleriyle koruması dileğiyle saygılar sunuyorum.

AYDIN ÇELEBİ

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANI

BASINA VE KAMUOYUNA

9.7.2003

DEPREMLER ÖNCE DEN BİLİNEBİLİRMİ?

Birçok doğa olayı önceden bilinmesine karşın, depremler, önceden bilinmemektedir. Depremlerin “önceden bilinmesi”nin bilimsel bir tanımı yapılmalıdır.

Bilim çevrelerine göre önceden bilme, belli bir zaman süresi içerisinde, belirlenmiş bir alan içinde ve belli büyüklük sınırları arasında yer alan depremi önceden bilmektir. Bir başka deyişle, uzun bir süre suskunluk döneminden sonra bazı öncü sarsıntılar olduğu ya da anomoliler saptandığı zaman, yakında yıkıcı bir depremin olacağına ait uyarı yapmaktır.

Daha açık bir tanımla, depremin olacağını ilan eden kişi ya da kuruluş " Depremin merkez üssünün koordinatlarını +/-10 km, oluş zamanını +/-4 saat ve büyüklüğünü +/-1 hata limitleri içinde bildirmelidir. Bu hata limitleri daha farklı alınabilir. Burada bir örnek olarak verilmektedir. Depremin önceden bilinmesi, belli ve kabul edilmiş hata limitleri içinde, depremin oluş yeri, oluş zamanı ve büyüklüğünün bilinmesi olarak kabul edilir.

Bu bağlamda, büyüklük açısından, şu ya da bu kişi ya da kuruluşun Kuzey Anadolu Fay Zonu'nda ya da İstanbul'da 7.5, Çanakkale'de 5.0-5.5, Saros'da 5.0-5.5 büyüklüğünde; yer açısından, radon gazı artışına dayanarak, Çanakkale, Tekirdağ, Balıkesir ve Saros Körfezi gibi çok sayıda fay ya da fay parçalarının bulunduğu çok geniş bir alanda; zaman açısından 15-20 gün sonra bir deprem olacak demesi depremlerin önceden bilinmesi olarak kabul edilemez.

Depremlerin Önceden Bilinmesi konusunu yakından iredellemeye çalışalım:

1. Belirli bir büyüklükteki bir depremin ne zaman olacağını söylemek oldukça güçtür. Ancak buradaki güçlük, bu depremin oluşma zamanı ile bu tür habercilerin görünmeye başladığı zaman süresidir (zaman penceresi).

Deprem ne kadar bir değişimden sonra oluşacak ? sorusu akla gelmektedir. Deprem olduktan sonra bu tür soruları yanıtlamak çok kolaydır.

2. Bir deprem olduktan sonra kesinlikle bir şeylerle arasındaki bağlantı çok rahat bir biçimde kurulabilir. Bu anlamda, 6 Temmuz 2003 günü olan Saros depremi tamamen rastlantısaldır. İlk üç maddeyi Saros depremi açısından irdeleyelim: Radon gazındaki artışa bakarak deprem öncesi, bu depremin yer olarak Saros Körfezi'nde, zaman olarak 4 gün sonra ve büyüklük olarak da 5.0 büyüklüğünde olacağını söylemek olanaksızdır.
3. Bilimsel veriler yardımı ile depremi önceden tahmin etmek mümkün gibi gözükse de her zaman güvenilecek bir yol değildir. 1976 Tangshan (Çin) depreminde 650-750 bin kişi öldükten sonra, depremlerin önceden bilinmesinin yeterli olmayacağı iyice anlaşılmıştır.
4. Öte yandan can kaybını önlemek için koskoca kentleri boşaltıp, insanları yıllarca, aylarca hatta haftalarca çadırlarda yaşatmak olanaklı değildir. Bu nedenle bilimadamları depremleri 1 ya da 2 gün öncesinde belirlemenin yollarını aramaktadırlar.
5. Depremlerin önceden bilinmesi ile haberciler ve gözlemler (**yeraltı su seviyesi değişimi, radon gazı, manyetik, elektrik, tilt, krip, deformasyon, p dalgası hızı değişimi, kimyasal değişimler, iklim değişiklikleri, canlılardaki anormal davranışlar**) daha henüz tam değildir. Tek bir deprem habercisi kullanılarak deprem tahmini yapmak çok güçtür. Deprem habercileri, fay mekanizmasına, gerilim paternlerine, fayların geometrik özelliklerine, komşu bölgelerdeki göreceli harekete, odak derinliğine ve büyüklüğüne bağlıdır.
6. Çinli deprem bilimcilerinin başarıları yanında, yanlışlar içeren depremlerin önceden kestirilme programlarından söz etmek gerekir. Örneğin, 1976 Ağustos'unda, Guangzhou ve Hong Kong yakınlarında ilan edilen bir uyarı sonucu, birçok insanın dışarıda uyuması için ikna edilmiş, ancak herhangi bir deprem olmamıştır.
7. Öte yandan herhangi bir uyarı olmaksızın oldukça yıkıcı depremler meydana gelmiştir. Örneğin, 27 Temmuz 1976 tarihinde, Pekin'in 150 km doğusunda, 1 milyon insanın yaşadığı bir sanayi kenti olan **Tangshan** şehrinde çok trajik bir deprem olmuştur.
8. Şimdiye kadar dikkate değer habercilerden sözedilmiş, bazı habercilerin çok tuhaf, bazılarının ise tartışmaya açık olduğu görülmüştür. Bu belirsizliklerin dışında, başarılı bir deprem tahmin yöntemi bulunmamaktadır. Nihayet, dünyada depremlerin önceden kestirilmesi ile ilgili adımların ne olacağını yeniden düşünülmesi konusunda hararetli tartışmalar başlamıştır. Faydaki kaymalara öncülük eden, hala gizemini

koruyan kısa-sürelî haberciler hakkında temel araştırılmaların yeniden gözden geçirilmesi önerilmiştir.

9. Yukarıda bahsedilen bilgiler, deprem habercilerinin gerçekten depremlerin önceden bilinmesinde yararlı olup olmadığı tartışmasını gündeme getirmiştir. En azından haberci sayılmaları için ne gibi kriterler olması gerektiği de tartışılmaktadır.
10. Ayrıca, bu değişimlerin miktarı ve olması beklenen depremin büyüklüğü arasındaki ilişkiyi gösteren sayısal denklem de henüz çıkarılamamıştır. Bu gerçekler ortadayken radon gazında ne kadar artış oldu da depremin büyüklüğü 5.0 denilebildi? Ya da radon gazındaki artış ne kadar bir süredir devam etti de deprem 4 gün sonra olabilecek denilebildi? Veyahutta radon gazındaki artış Marmara'nın batısında olduğu zaman mı, bu deprem Saros Körfezi'nde olabilecek denilebildi? Bu ilişkilerin belirlenmesi için deprem olayı ile haberci olayın arasındaki fiziki işlem açıklanmalıdır. Bütün bu sayılanlar yapılmadan depremlerin önceden bilinmesi tümü ile rastlantıdır. Eğer yukarıdaki tabloya bakarak yani herhangi bir haberci/ler/deki artış miktarı, artış süresi ve artış yerine bakarak depremler tahmin edilebilecek aşamaya gelindiyse, depremlerin önceden bilinmesi çözülmüş demektir. Bu durumda, bu kişi ya da kuruluşa şu soruyu hemen sormak gerekiyor. Beklenen İstanbul depremi, bu tür habercilere bakılarak yer- zaman- büyüklük olarak tahmin edilebilir mi? Yani bu tür habercilerdeki değişimlere bağlı olarak (1) ne kadar bir süre sonra, (2) ne büyüklükte ve (3) nerede olabilecektir? Diğer yandan bu ilişkileri formülüze edebilmişler midir? Basındaki açıklamalara göre bu sorunların çözüldüğü görülmektedir. Ancak bu tamamen rastlantısal bir durumdur. Çünkü Radon gazı ölçen istasyonlar muhtemelen batı Marmara'da yoğunlaşmıştır. Marmara'ya komşu bölgelerde, örneğin Mudurnu Vadisi'nde, İznik çevresindeki radon istasyonlarında da bu tür değişimler olmuştur. Çünkü bu tür haberciler 500 km hatta 1000 km uzaklıktaki haberci istasyonlarda da gözlenebilmektedir.
11. Bilim çevrelerinde bugün depremi önceden bildiğini iddia edenler, genellikle kuşku ile karşılanmaktadır. Yukarıda sayılan deprem habercilerinin sürekli olarak ölçülmesi ve ölçümlerdeki değişmelerin, olan depremlerle ilişkilerinin sürekli olarak incelenerek belli haberci modellerinin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Türkiye'den binlerce km uzaklıkta oturup Türkiye'de olacak bir depremi önceden bildiklerini iddia edenler çıkmaktadır. Türkiye'nin herhangi bir kırık hattı üzerinde genellikle birkaç yüz kilometrelik alan içinde biriken ya da birikmiş bir enerjinin açığa çıkacağı bir depremin oluşması olasılığını çok uzaktan algılamak için, ancak ve ancak bu enerji biriken ve deprem olacağı varsayılan bölge içinde sürekli olarak ölçüm yapılabilen noktaların olması gerekir.
12. Depremlerin önceden bilinmesi için son 20-30 yıl içinde giderek yoğunlaşan çalışmalar somut bir sonuca ulaşamamıştır. Bunun bir nedeni büyük depremlerin tekrarlanma aralıklarının en az 70-150 yıl olmasıdır.

Deprem habercilerini izleme çalışmalarının en azından depremin yinelenme süresi (en az 30 yıl öncesi) kadar bir zaman geçtikten sonra bir sonuç vermesi beklenmelidir. Görünüş en azından gelecek yüzyılın ortalarına kadar depremlerin önceden bilinmesi konusunda somut bir sonuç alınamayacağıdır.

- ✓ Sismolojik alanda sürekli olarak yeni buluşlar yapılmaktadır. Dünyanın değişik ülkelerinde güvenilir kaynaklardan deprem uyarıları yapılmaktadır. Parkfield (Kaliforniya) projesi, Avrupa'da depremlerin önceden kestirilmesi ilgili çalışmalar konusunda olumsuz görüşlerin oluşmasına neden olmuştur. Parkfield depremi başarıyla tahmin edilmiş olsaydı bile, maddi kayıp, bölgedeki sosyal karışıklık, ekonomik yatırımların azalması gibi sorunlar engellenebilir miydi gibi görüşler ortaya atılmıştır.
- ✓ Çok kısa süreli deprem tahminleri (birkaç gün-birkaç saat), sadece evde, iş yerlerinde, hastanelerde, yangın söndürmelerde ve hayat kurtarmada nasıl davranılacağı gibi deprem tehlikesini en hafif şekilde atlatılması konusuna izin verecek kadar kısa bir süre içermektedir. Diğer yandan daha uzun bir zaman öncesinden deprem uyarısı yapılırsa bile, sosyal karışıklığı, işlerin durması, yatırımların kesilmesini ve okulların kapanmasını engellemek mümkün olamamaktadır. Bu tür haberler, arazi ve rant spekülasyonuna da açıktır.

Depremlerin Önceden Kestirilmesi ile ilgili bugünkü gerçekçi yaklaşımlar, depremlerin önceden bilinemeyeceğini ortaya koymaktadır.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

10.07.2003

BU SORUMSUZLUĞA SON VERELİM!!!

6 Temmuz 2003 Saros Körfezinde olan 5.3 büyüklüğündeki bir depremden sonra, bazı yazılı ve görsel basında "Deprem Önceden Tahmin Edilecek", "Depremi Önceden Bildiler" gibi, toplum üzerinde dramatik etkiler yaratan, paniğe yol açan, biliminsanları ile kamu yetkililerine karşı güvensizlik yaratan ve sosyal, psikolojik, politik ve ekonomik sakıncalara neden olan demeçler yer aldı.

Depremlerin önceden kestirilmesinde haberci olarak, yeraltı su seviyesi değişimi, radon gazı, manyetik, gravite, elektrik, tilt, krip, deformasyon, p dalgası hızı değişimi, kimyasal değişimler, iklim değişiklikleri, canlılardaki anormal davranışlar gibi çok sayıda parametre kullanılmaktadır. Ancak bu haberciler ile depremlerin önceden bilinmesi arasındaki ilişki daha henüz tam olarak çözülememiştir. Habercilerin görünmesinden ve değişiminden ne kadar bir süre sonra, deprem olacağını gösteren matematiksel bir formül, bugüne kadar geliştirilememiştir. Bu değişimlerin miktarı ve olması beklenen depremin büyüklüğü arasındaki ilişkiyi gösteren sayısal denklem de henüz çıkarılamamıştır. Öte yandan tek bir deprem habercisi ile deprem kestiriminde bulunmak çok güçtür.

Deprem habercilerinin gerçekten depremlerin önceden bilinmesinde yararlı olup olmadığı, en azından haberci sayılmaları için ne gibi kriterler olması gerektiği tartışılma konusudur. Şimdiye kadar dikkate değer habercilerden sözedilmiş, bazı habercilerin çok tuhaf, bazılarının ise tartışmaya açık olduğu görülmüştür.

Bilimsel veriler yardımı ile depremi önceden tahmin etmek mümkün gibi gözükse de her zaman güvenilecek bir yol değildir. 27 Temmuz 1976 tarihinde, Pekin'in 150 km doğusunda, 1 milyon insanın yaşadığı bir sanayi kenti olan **Tangshan** şehrinde çok trajik bir deprem olmuştur. 1976 Tangshan (Çin) depreminde 650-750 bin kişi öldükten sonra, depremlerin önceden bilinmesinin yeterli olmayacağı iyice anlaşılmıştır. Çinli deprem bilimcilerinin başarıları yanında, yanlışları da sözkonusudur. Örneğin, 1976 Ağustos'unda, Guangzhou ve Hong Kong yakınlarında ilan edilen bir uyarı sonucu, birçok insanın dışarıda uyuması için ikna edilmiş, ancak herhangi bir deprem olmamıştır. Öte yandan herhangi bir uyarı olmaksızın oldukça yıkıcı depremler meydana gelmiştir.

Başarılı bir deprem tahmin yöntemi bulunmamaktadır. Depremlerin önceden bilinmesi için son 20-30 yıl içinde giderek yoğunlaşan çalışmalar somut bir sonuca ulaşmamıştır. Nihayet, dünyada depremlerin önceden kestirilmesi ile ilgili adımların ne olacağını yeniden düşünülmesi konusunda hararetli tartışmalar başlamıştır. Faydaki kaymalara öncülük eden, hala gizemini koruyan kısa-sürelili haberciler hakkında temel araştırmaların yeniden gözden geçirilmesi önerilmiştir. Görünüş en azından gelecek yüzyılın ortalarına kadar depremlerin önceden bilinmesi konusunda somut bir sonuç alınamayacağıdır. Dünyanın değişik ülkelerinde güvenilir kaynaklardan deprem uyarıları yapılmaktadır. Parkfield

(Kaliforniya) projesi, Avrupa'da depremlerin önceden kestirilmesi ilgili çalışmalar konusunda olumsuz görüşlerin oluşmasına neden olmuştur.

Depremlerin Önceden Kestirilmesi ile ilgili bugünkü gerçekçi yaklaşımlar, depremlerin önceden bilinmeyeceğini ortaya koymaktadır. Bilim çevrelerinde bugün depremi önceden bildiğini iddia edenler, genellikle kuşku ile karşılanmaktadır. Öte yandan can kaybını önlemek için koskoca kentleri boşaltıp, insanları yıllarca, aylarca hatta haftalarca çadırlarda yaşatmak olanaklı değildir. Çok kısa süreli deprem tahminleri (birkaç gün-birkaç saat), sadece evde, iş yerlerinde, hastanelerde, yangın söndürmelerde ve hayat kurtarmada nasıl davranılacağı gibi deprem tehlikesini en hafif şekilde atlatılması konusuna izin verecek kadar kısa bir süre içermektedir. Diğer yandan daha uzun bir zaman öncesinden deprem uyarısı yapılırsa bile, sosyal karışıklığı, işlerin durması, yatırımların kesilmesini ve okulların kapanmasını engellemek mümkün olamamaktadır. Bu tür haberler, arazi ve rant spekülasyonuna da açıktır. Parkfield depremi başarıyla tahmin edilmiş olsaydı bile, maddi kayıp, bölgedeki sosyal karışıklık, ekonomik yatırımların azalması gibi sorunlar engellenebilir miydi gibi görüşler ortaya atılmıştır.

Avrupa'da, Depremlerin Önceden Kestirilmesine ilişkin "Depremlerin Önceden Kestirilmesiyle ilgili Avrupa Etik Kuralları" adlı bir dizi kurallar yayınlanmıştır. Bu kurallar:

- ✓ Depremin önceden bilinmesi ile ilgili bilgiler, bilim ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen sağlıklı etik kurallarına uygun olarak sunulmazsa, toplum üzerinde dramatik etkiler yaratabilir. Yanlış kestirim paniğe yol açabilir ve halkta biliminsanları ile kamu yetkililerine karşı güvensizlik yaratarak sosyal, psikolojik, politik ve ekonomik sakıncalı sonuçlara neden olabilir.
- ✓ Deprem kestirimi üzerinde çalışan biliminsanlarının profesyonel davranışlarının temel ilkesi dürüstlük olmalıdır. Biliminsanlarının topluma, kamu yetkililerine, kuruluşlarına, meslektaşlarına ve medyaya karşı sorumluluklarının bilincinde olarak tarafsız davranmaları ve sahip oldukları bilgiyi insanlığın yararına kullanmaları gerekir.
- ✓ Bir biliminsanı, yürüttüğü araştırma sonucunda, bir deprem kestirimi noktasına gelse bile, aşağıdaki işlemleri özenle yerine getirmelidir:
- ✓ Depremi kestirmesine yol açan bilimsel verilerin ve yöntemlerin geçerliliğini diğer biliminsanlarına danışarak doğrulamalı ve
- ✓ Bağlı bulunduğu veya bünyesinde çalıştığı bilimsel ve teknik kuruluşların üst yöneticilerine yaptığı çalışmalar hakkında bilgilendirmelidir.
- ✓ Biliminsanı, yaptığı kestirimleri, çalıştığı ülke yetkililerinin dikkatine sunmakla görevlidir. Bunun hangi yollarla yapılacağı önceden belirlenmelidir.
- ✓ Biliminsanı, depremle ilgili kestirimleri hakkında medyaya veya topluma rastgele bilgi vermemelidir. Yalnızca, kendisine bu konuda yetki verilmiş veya kendisinin kamu yetkililerince bu amaçla görevlendirilmiş olması

durumunda, kamu yetkililerince uygun görülen yolları kullanarak, toplumu bilgilendirmelidir.

Birçok doğa olayı önceden bilinmesine karşın, depremler, önceden bilinmemektedir. Depremlerin “önceden bilinmesi”nin bilimsel bir tanımı yapılmalıdır. Daha açık bir tanımla, depremin olacağını ilan eden kişi ya da kuruluş " Depremin merkez üssünün koordinatlarını +/-10 km, oluş zamanını +/-4 saat ve büyüklüğünü +/-1 hata limitleri içinde bildirmelidir. Bu hata limitleri daha farklı alınabilir. Burada bir örnek olarak verilmektedir. Depremin önceden bilinmesi, belli ve kabul edilmiş hata limitleri içinde, depremin oluş yeri, oluş zamanı ve büyüklüğünün bilinmesi olarak kabul edilir. Bu bağlamda, büyüklük açısından, şu ya da bu kişi ya da kuruluşun Kuzey Anadolu Fay Zonu'nda ya da İstanbul'da 7.5, Çanakkale'de 5.0-5.5, Saros'da 5.0-5.5 büyüklüğünde; yer açısından, radon gazı artışına dayanarak, Çanakkale, Tekirdağ, Balıkesir ve Saros Körfezi gibi çok sayıda fay ya da fay parçalarının bulunduğu çok geniş bir alanda; zaman açısından 15-20 gün sonra bir deprem olacak demesi depremlerin önceden bilinmesi olarak kabul edilemez.

Deprem olduktan sonra bu tür soruları yanıtlamak çok kolaydır. Bir deprem olduktan sonra kesinlikle bir şeylerle arasındaki bağlantı çok rahat bir biçimde kurulabilir. Bu anlamda, 6 Temmuz 2003 günü olan Saros depremi tamamen rastlantısaldır. İlk üç maddeyi Saros depremi açısından irdeleyelim: Radon gazındaki artışa bakarak deprem öncesi, bu depremin yer olarak Saros Körfezi'nde, zaman olarak 4 gün sonra ve büyüklük olarak da 5.0 büyüklüğünde olacağını söylemek olanaksızdır. Bu gerçekler ortadayken radon gazında ne kadar artış oldu da depremin büyüklüğü 5.0 denilebildi? Ya da radon gazındaki artış ne kadar bir süredir devam etti de deprem 4 gün sonra olabilecek denilebildi? Veyahutta radon gazındaki artış Marmara'nın batısında olduğu zaman mı, bu deprem Saros Körfezi'nde olabilecek denilebildi? Bu ilişkilerin belirlenmesi için deprem olayı ile haberci olayın arasındaki fiziki işlem açıklanmalıdır. Bütün bu sayılanlar yapılmadan depremlerin önceden bilinmesi tümü ile rastlantıdır. Eğer yukarıdaki tabloya bakarak yani herhangi bir haberci/ler/deki artış miktarı, artış süresi ve artış yerine bakarak depremler tahmin edilebilecek aşamaya gelindiye, depremlerin önceden bilinmesi çözülmüş demektir. Bu durumda, bu kişi ya da kuruluşa şu soruyu hemen sormak gerekiyor. Beklenen İstanbul depremi, bu tür habercilere bakılarak yer- zaman- büyüklük olarak tahmin edilebilir mi? Yani bu tür habercilerdeki değişimlere bağlı olarak (1) ne kadar bir süre sonra, (2) ne büyüklükte ve (3) nerede olabilecektir? Diğer yandan bu ilişkileri formülize edebilmişler midir? Basındaki açıklamalara göre bu sorunların çözüldüğü görülmektedir. Ancak bu tamamen rastlantısal bir durumdur. Çünkü Radon gazı ölçen istasyonlar muhtemelen batı Marmara'da yoğunlaşmıştır. Marmara'ya komşu bölgelerde, örneğin Mudurnu Vadisi'nde, İznik çevresindeki radon istasyonlarında da bu tür değişimler olmuştur. Çünkü bu tür haberciler 500 km hatta 1000 km uzaklıktaki haberci istasyonlarda da gözlenebilmektedir.

Sonuç olarak

-Son günlerde yaşanan depremlerden sonra yapılan sorumsuz açıklamalara son verilmelidir.

-Siyasi iktidar Depreme karşı alınması gereken önlemleri yerine getirmeli, akıl bilim ve mühendislik normları esas alınarak mecliste bekleyen imar yasası ve doğal afetler yasa tasarısı yasalaşmalıdır.

-Medya daha sağ duyulu davranmalı ve reyting uğruna boş konuşmalara prim vermemelidir.

-Ulusal deprem konseyi bilime ve halka yararlı olmak, bu sorumsuzluklara son vermek üzere acilen toplanmalı ve deprem riski konusunda geçerli etik kuralları açıklamalı, yöneticilere yol göstermelidir.

VE DEPREM RİSKİ ALTINDA YAŞAYAN TÜM HALKIMIZ,

Sizinle oynanmasına fırsat vermeyin, söylentilere sorumsuz kişilerin zevzekliklerine değil kamu yöneticilerine kulak verin,

Yaşadığımız mekanların deprem güvenliğinin sağlanması yolunda gerekenlerin yapılması için merkezi iktidarın, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, birliklerin, kooperatiflerin apartman yöneticilerinin valiliklerin,kaymakamlıkların, muhtarların herkesin bir dakika daha beklemeksizin üzerlerine düşen sorumluluğun gereğini yerine getirmesini isteyin.

VE SON SÖZ:

HALKI PANİĞE DÜŞÜRECEK KORKUTACAK HANGİ KAYGILARLA OLURSA OLSUN BİLİMSELLİKTEN UZAK YAPILAN HERTÜRLÜ SORUMSUZ AÇIKLAMALARI KINIYOR, ODAMIZ ÜYESİ OLSUN OLMASIN BU TÜR AÇIKLAMALARI YAPAN MESLEKTAŞLARIMIZ HAKKINDA DİSİPLİN KURULU YÖNETMELİĞİNİ UYGULAYACAĞIMIZI BİLDİRİRİZ.

SAYGILARIMIZLA

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

13.07.2003

DÜN PÜLÜMÜR VE BİNGÖL BUGÜN MALATYA YARIN ÇOK GEÇ OLABİLİR..

BİR KEZ DAHA UYARIYORUZ!!!!

13 Temmuz 2003 günü, saat 04:48'de, Doğanyol (Malatya) merkezli, 5.7 büyüklüğünde (orta büyüklükte) bir deprem olmuştur. Depremi dış-merkez koordinatları, 38.27 K-38.95 D ve odak derinliği 11.3 km olarak DAD Deprem Araştırma Dairesi tarafından saptanmıştır. Deprem, Malatya, Elazığ, Adıyaman'da şiddetli olarak hissedilmiştir. Saat 08:30 itibariyle Malatya'da 1 kişi yaralanmış ve

Doğanyol'a bağlı Karahin köyünde 50'ye yakın kerpiç yığma yapı hasar görmüştür.

Deprem, Doğu Anadolu Fay Sistemi'nin 85 km uzunluktaki Hazar-Sincik fay parçasında meydana gelmiştir. Depremin merkez üssü olan Doğanyol, eski adı Cladios (Keferdiz), **MS. 10 ile 1100 yılları arasında 4 büyük deprem** tarafından yıkılmış ve yer-değiştirmiştir.

Palu-Sincik Fay Parçası; 50 km uzunluktaki Palu-Hazar ile 85 km uzunluktaki Hazar-Sincik olmak üzere iki fay parçasından oluşmaktadır. **PALU-SİNCİK fay parçası üzerinde, 214 yıl önce, 1789 yılında, 51 bin kişinin ölümüne neden olan çok büyük bir deprem** olmuştur.

Palu-Hazar fay parçası üzerinde, tarihsel dönemde, en son 1874 yılında M=7.1; aletsel dönemde ise 25 Mart 1997 yılında 4.9 büyüklüğünde bir deprem olmuştur. **13 Temmuz 2003 günü, 5.7 büyüklüğünde depreme neden olan Hazar-Sincik fay parçası üzerinde ise, tarihsel dönemde, en son 1875 yılında M=6.7; aletsel dönemde ise en son 1905 yılında M=6.8 büyüklüğünde bir deprem** olmuştur.

Toplam uzunluğu 580 km olan ve uzunlukları 50 km ile 145 km arasında değişen 6 ayrı fay parçasından oluşan Doğu Anadolu Fay Sisteminin ana hattı boyunca, sırasıyla (1) Karlıova-Bingöl fay parçası (65 km): 1866, 1971; (2) Palu-Sincik fay parçası (135 km): 1789; (2a) Palu-Hazar fay parçası: 1874; (2b) Hazar-Sincik fay parçası: 1875; (3) Çelikhhan-Gölbaşı fay parçası (50 km) 1893; (4) Gölbaşı-Türkoğlu fay parçası (90 km): 1114, 1513; (5) Türkoğlu-Hatay fay parçası: 1822 ve 1872 yıllarında büyüklükleri 6.8 ile 7.8 arasında değişen büyük depremler olmuştur. Bu büyüklükte depremlerin yinelenme aralıkları ortalama 200-250 yıl arasında değişmektedir.

Doğu Anadolu Fay Sistemi'nin farklı fay parçaları üzerinde olan en son depremlerden günümüze kadar geçen süreler irdelenecek olursa; sırasıyla 137 yıl, 32 yıl, 214 yıl, 129 yıl, 128 yıl, 110 yıl, 490 yıl ve 181 yıllık süreler geçtiği anlaşılacaktır. Görüldüğü üzere Çelikhhan-Türkoğlu fay parçasında en son depremden bu yana 490 yıl geçmiştir.

Gerek 1 Mayıs 2003 Bingöl ve gerekse 13 Temmuz 2003 Doğanyol depremleri, son 200-500 yıldır suskun olan Doğu Anadolu Fay Sistemi'nin depremsellik açısından etkin bir döneme girdiğini ve Çelikhhan-Türkoğlu ile Palu-Sincik fay

parçalarının yakın zamanlarda çok büyük deprem riski taşıdığını göstermektedir.

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, 1 Mayıs 2003 tarihinde yaşadığımız Bingöl depremine yönelik olarak yapmış olduğumuz basın açıklamasında da; Doğu Anadolu Fay Zonunda sismik aktivitenin başladığını vurgulamıştık. Bu anlamda; tamamı doğal süreçlerle ilintili olduğu ve önlenmesinin olanaksızlığı gözönünde bulundurularak, bu tür afetlere karşı hazırlıklı olmak, can ve mal kaybını en aza indirecek önlemleri bir an önce uygulamaya koymak gerekmektedir.

Bu noktada uzman meslektaşlarımızın bilgi birikimlerinden damıtılarak oluşturulan ve yıllardır ısrarla anlatmaya çalışılan bazı yaşamsal önerileri bir kez daha vurgulamakta yarar görüyoruz.

- Yerleşim alanlarının ve yapı standartlarının/ tiplerinin belirlenmesi öncesinde; jeolojik etüdlerin yapılması ve imar uygulamalarında bu önerilere uyulması yasal dayanaklarla zorunlu hale getirilmelidir.
- Nüfusunun %98'e yakınının deprem riski taşıyan alanlarda yaşadığı ülkemizde, yerel yönetimlerin teknik personel kadroları içerisinde jeoloji mühendislerinin istihdamı mutlaka bir yasayla sağlanmalıdır.
- Afet riskli bölgelerde yerleşim amaçlı çalışmalar öncesinde, planlama ve inşaat süreçlerinde ilgili yönetmelik ve şartnamelere uygunluğu denetleyecek “ **denetleme kurulları**” oluşturulmalıdır. Bu kurullarda TMMOB'ne bağlı ilgili meslek odalarından uzmanların yer alması sağlanmalıdır.
- Ülkemizin özel jeolojik yapısı nedeniyle “ **depremle yaşamak zorunda olduğumuz** “ bilinci ile, her depremde gerekli önlemleri alabilecek yetkiler ile donatılmış “ **deprem danışma kurulu** “ oluşturulmalıdır. Bu kurul bünyesinde; ilgili kamu kurumları, üniversiteler ve meslek odalarından uzmanlar görev almalıdır.
- İvedilikle bir “ **ulusal afet politikası** “ oluşturulması gerekmektedir.
 - **Bu ülkenin % 95'i deprem tehlikesi içindedir. KAF-DAF ve diğer aktif tektonik hatların tehlikeli bölgeleri yerleşime kapatılmalıdır,**
 - Kentleşme politikaları üç beş vurguncuya değil ülkenin bilim ve teknik adamlarına bırakılmalıdır. Depremle ilgili meslek disiplinlerinin Yerel Yönetimlerde bu çerçevede görev alması zorunlu hale getirilmelidir,

- **Yapı Denetimi, Sigortacılık, serbest zemin etüdü üretimi gibi denetlenemeyen rantçı mekanizmalar terk edilmelidir. İlgili kamu kurumları düzenli kentleşmede görevlendirilmelidir.**
- Tüm yurttaki Sivil Savunma örgütlülüğü, Kızılay gibi kuruluşlar yeniden yapılandırılmalıdır,
- **Gelişmiş ülkelerdeki gibi ülkemizdeki fay hatlarına sismik dinleme ağları kurulmalıdır,**
- Depreme ve doğal afetlere hazırlık açısından, ülke içinde ayırım yapılmamalıdır,
- **TMMOB Kamusal denetim süreci içinde yer almalıdır,**
- Eğitim sistemi içerisinde doğal afetlere yönelik eğitim programları konmalıdır,
- **Tüm illerimizin imara esas jeolojik jeoteknik etüdüleri rantçı zihniyetten uzak olarak yeniden yapılmalıdır. Bu çalışmalar kapsamında belirlenen riskli alanlar derhal terk edilmelidir,**
- İmar uygulamalarında görev alan mühendis ve mimarlardan, çağın gerektirdiği bilimsel, teknik ve etik normlara uymayanlar için meslek odalarının yaptırım olanakları yasal güvenceye kavuşturulmalıdır.
- **Deprem haritası, Türkiye Diri Fay Haritası ile birlikte güncelleştirilmelidir.**
- Yerel yönetimlerin başkan ve meclis üyeleri doğal afetler konusunda eğitimden geçirilmelidir,

Bir kez daha anımsatmak isteriz ki; deprem riski artarak devam ediyor; deprem güncelliğini koruyor. Ancak sistem tüm kurumlarıyla felaketi unutturmaya çalışıyor; göstermelik çözümlerle halkı oyalamaya, felaketin üstünü örterek depremler olmamış gibi davranmaya devam ediyor. Siyasi iktidar, bilim insanlarını, meslek örgütlerini ve duyarlı toplum kuruluşlarını yine yok sayıyor. Türkiye'nin birikim ve potansiyeli devre dışı bırakılıyor.

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak; bilimi, planlamayı ve kamusal denetimi dışlayarak, doğa olaylarını afete dönüştüren, ranta dayalı IMF ve DB politikalarını uygulayan, imar afları ile afetlere davetiye çıkaran politikalar terk edilmelidir.

Yasalaşma aşamasında olan, imar yasası ve doğal afetler yasa tasarıları, aklın bilimin ve mühendisliğin süzgecinden geçirilerek yasalaştırılmıştır.

DOĞAL AFETLER KADERİMİZ DEĞİLDİR.

DÜN PÜLÜMÜR VE BİNGÖL BUGÜN MALATYA YARIN ÇOK GEÇ OLABİLİR..

BASINA VE KAMUOYUNA

10.08.2003

ABD VE İNGİLTERE BOR MADENLERİMİZİ ÖZGÜRLEŞTİRİYOR!!!

Ülkemizin en önemli doğal kaynaklarından Bor madenlerimiz , “3213 sayılı maden kanunu ve bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin yasa tasarısı”yla yeniden gündeme geldi. Meclis sanayi komisyonunda son anda yapılan eklemelerle tasarı, bor madenlerinin özel sektör tarafından işletilmesine ve dış satımına yol veriyor. Böylece bu zenginliğimizin, ulus ötesi tekel ve bu alandaki en büyük rakibimiz U.S.Borax’ın denetimine girmesinin de yolu açılmış oluyor.

Bilindiği gibi dünya bor rezervinin % 63’ü ülkemizde bulunuyor. Bor cevheri değişik üretim dallarında, 250’yi aşkın alanda kullanılıyor. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler borun kullanım alanlarının gelecekte de artacağına işaret ediyor. Özel ve yaygın kullanım alanlarıyla bor cevheri stratejik bir maden olma özelliğini sürdürüyor. Ana başlıklar halinde bir hatırlatma yapılacak olursa, bor ürünleri; askeri ve zırhlı araçlar, cam sanayi, elektronik ve bilgisayar sanayi, enerji sektörü, foto ve görüş sistemleri, ilaç ve kozmetik sanayi, iletişim araçları, inşaat sektörü, kağıt sanayi, kauçuk ve plastik sanayi, kimya sanayi, koruyucu, makine sanayi, metalurji, nükleer sanayi, otomobil sanayi, patlayıcı maddeler, seramik sanayi, spor malzemeleri, tarım sektörü, tekstil sektörü, tıp, uzay ve havacılık sanayi alanlarında kullanılıyor.

Dünya bor pazarında Türkiye, cevher miktarı olarak, % 31 oranında yer alırken, U.S. Borax adlı ABD tekeli % 38 paya sahip. Miktar açısından bu yakın oranlara karşılık, 1.2 milyar dolarlık parasal büyüklükten U.S. Borax’ın aldığı pay % 65 gibi yüksek bir orana ulaşırken, Eti Holding’in payı % 21’e düşmektedir.

Bu çarpıklığın önemli bir nedeni ülkemizin bor madenini büyük ölçüde hammadde olarak, işlemeden, rafine etmeden ihraç etmesidir. Bir diğer faktör de dünya bor pazarının dev madencilik tekeli Rio Tinto’nun bir kolu olan U.S.Borax’ın denetiminde olmasıdır.

Eti Holding’in bor işletme, pazarlama ve dış satım tekelinin korunarak, başlattığı yatırımların devam ettirilerek, rafine ürün tesislerinin geliştirilmesi halinde, şimdilerde 200-250 milyon dolar civarında olan ihracat gelirimizin kısa vadede 500

milyon dolara, orta vadede bir milyar dolara yükselebileceği biliniyor. Diğer yandan, asıl önemlisi, uç ürünlere yönelik teknolojik yatırımlarla, bu alanda yaratılan katma değerın on katına yükseleceği tahmin ediliyor.

Devletleştirildiği 1978 yılından önce Türkiye bor madenlerinin % 80'ine **Türk Borax** adlı firmasıyla hakim olan **Rio Tinto** bir süredir ülkemizde yan firmalarıyla altın, gümüş, bakır, çinko, trona vs. arama amacıyla çok sayıda sahayı kapatmıştır. Bergama'da yargı kararlarını çiğneyerek siyanürle altın işleten yabancı şirket te Rio Tinto'yla ilintilidir.

“Emperyalizmin amiral gemisi Rio Tinto” ahtapotunun kolu olan U.S. Borax'ın elindeki bor madeni rezervlerinin ömrü tükenmeye yüz tutmuştur. Yüz yıldır başka adlarla kaçırdıkları, rezervini ve tenörünü düşük beyan ederek, değerini düşürerek, gerektiğinde işletmeyerek ya da işletilmeyerek esaret altına aldıkları bor madenlerimizi “özgürleştirmek” ten başka çareleri kalmamıştır. Yer altı kaynaklarını sömürdüğü ülkelerde madencilik kuruluşları, üniversiteler, vakıflar, derneklerle **“iyi ilişkiler”** kurma deneyimi olan Rio Tinto, bu yolla hükümetleri etkileyecek güçlü lobiler oluşturmaktadır. Böylece ülkelerin maden yasaları bu emperyalist tekellerin çıkarlarına göre yeniden biçimlendirilmektedir.

Maden yasa tasarısının bu haliyle meclisten geçmesi sadece bor madenlerinin özelleştirildiği anlamına gelmeyecektir. **U.S. Borax'ın, doğrudan ve yerli uzantılarıyla yapacağı talanın yanı sıra, özel girişimciler arasında gelişecek rekabet sonucu bor madenlerimize yok pahasına el koyacağı açıktır.** Diğer yandan geçtiğimiz günlerde yasası meclisten geçen **“Bor Enstitüsü”**nün yönetim kuruluna **U.S. Borax'la “iyi ilişkileri olduğu bilinen kişilerin”** atanacağı duyumu senaryoyu tamamlıyor. Böylece Irak petrolerini kan dökerek özgürleştiren Amerikan ve İngiliz emperyalizmi bor madenlerimizi **“barışçıl bir yöntemle”,** yasa yoluyla **“özgürleştirmiş”** olacaktır. Aslında bu gelişmeler acil eylem planı ve hükümet programında tüm madenleri özelleştireceğini, stratejik madenleri ise ara aşama olarak **“özerkleştireceğini”** beyan eden hükümetin hedefini daha da ileriye götürmüştür. **Ne de olsa “özgürlük”, “özerklik”ten daha değerlidir!**

Temelde sadece bor madenlerimizi değil, diğer yer altı kaynaklarımızı, ormanlarımızı, zeytinliklerimizi, kıyılarımızı, su havzalarımızı, meralarımızı, doğal ve tarihi sit alanlarımızı, tarım ve turizm alanlarımızı ulusötesi şirketlerin talanına ve tahribine sonuna kadar açan bu tasarı, bir bütün olarak ulusal ve toplumsal çıkarlarımıza karşıdır.

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, toplumun oylarıyla seçilen milletvekillerinin emperyalist şirketlerin ve yerli işbirlikçilerinin çıkarlarını değil, refahını sağlamak için and içtikleri toplumun çıkarlarını gözeterek, tasarıya bu haliyle geçit vermemelerini diliyoruz. Tıpkı ABD'nin Irak'ı özgürleştirme operasyonuna ilk aşamada geçit vermedikleri gibi.

Bilinsin istiyoruz, Anadolu'nun bağrından koparılarak, hammadde olarak gemilere yüklenecek olan sadece bor madenlerimiz olmayacak. Çocuklarımızın ekmeği ve sütü götürülecek o gemilerle, bebeklerimizin maması eksilecek. Toplumumuzun geleceği çalınacak, umudumuz uzaklaşacak o gemilerde. Tüm kamuoyunu bu talan yasasına ve bor madenlerimizin uluslar arası şirketlere peşkeş çekilmesine karşı, geleceğimize sahip çıkmaya çağırıyoruz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASIN ve KAMUOYUNUN DİKKATİNE

12.08.2003

NEWMONT'A AİT BERGAMA OVACIK'TAKİ ALTIN İŞLETMESİ YASA DIŞI, TEHLİKELİ VE KİRLETİCİ VARLIğINI YAYILARAK SÜRDÜRÜYOR...

Bilindiği gibi, yargının yasaklama kararlarına karşı **Newmont** adlı yabancı şirket Bergama Ovacık'ta siyanürle altın elde etme faaliyetlerini sürdürmektedir. TMMOB'ye bağlı Odalarımız tarafından işletme nedeniyle yaşanacak çevresel riskler , mühendislik sorunları ve ekonomik sömürüye ilişkin görüşlerimiz yıllarca değişik ortamlarda dile getirilmiştir. Konuyla ilgili olarak Başbakanlık müsteşarlığınca TUBİTAK'a hazırlattırılan bir rapor işletme yapılabilmesi için gerekçe olarak kullanılmıştır. Odalarımızın uzmanlarınca anılan rapor değerlendirilmiş olup, ayrıntılı ve kapsamlı bir metni kitap halinde sizlerin ve kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.

Ayrıca Odalarımızın uzmanlarının geçtiğimiz günlerde işletme çevresinde yaptığı gözlemler kitapta belirtilen kaygıların yanı sıra daha vahim gelişmelerin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu basın toplantısıyla çevresel, hukuksal ve ekonomik anlamda önemli soru(n)lar yaratan bu gelişmeler konusunda ilgili kurumların da dikkatini çekmeyi ve kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlıyoruz.

Burada değineceğimiz konularla ilgili olarak yetkili ve sorumlu kurumların dikkati çekilmiştir. Bu çerçevede geçtiğimiz hafta içerisinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı, İzmir Valiliği, Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve diğer ilgili kuruluşlara, kendi alanlarına ilişkin soruların yöneltildiği yazılar iletilmiştir. Basın toplantımızda gündeme getireceğimiz konularla ilişkin ayrıntılı metni sizlere ayrıca sunuyoruz. Bu nedenle toplantıda belirgin ve öne çıkan sorunları ana başlıklarıyla gündeme getirecek bir özetlemeyle yetineceğiz.

EKONOMİ VE HUKUK KONUSUNDAKİ SORU(N)LAR

- ✓ **İŞLETMENİN BUGÜNKÜ GERÇEK REZERVİ NE KADARDIR?**
- ✓ **NE KADAR ALTIN ÜRETİLDİ?**
- ✓ **ATIK BARAJININ DOLMA ORANINA VE KULLANILAN SODYUM SİYANÜR MİKTARINA GÖRE İŞLENMİŞ CEVHER VE ÜRETİLEN ALTIN MİKTARI NE KADARDIR?**
- ✓ **YASA DIŞILIK, HUKUK TANIMAZLIK NASIL OLUP TA BU KADAR PERVASIZCA SÜREBİLMEKTEDİR?**
- ✓ **SAĞLIK TARAMALARI YAPILMAKTA MIDIR?**
- ✓ **SİGORTA SÜRMEKTE MIDİR?**
- ✓ **TEMİNAT MİKTARI NE KADARDIR?**

MÜHENDİSLİK VE ÇEVRESEL ETKİ KONUSUNDAKİ SORU(N)LAR

- ✓ **SAHADAN SIYRILAN BİTKİSEL TOPRAK NEREDE?**
- ✓ **ATIK BARAJINDAKİ GEÇİRİMSİZ KİL TABAKASININ KAYNAĞI VE ÖZELLİKLERİ NEDİR?**
- ✓ **ATIK BARAJININ DSİ TARAFINDAN KONTROLÜ NASIL YAPILMIŞTIR?**
- ✓ **AÇIK OCAK NEDEN VE NASIL**

BÜYÜTÜLMEKTE VE DERİNLEŞTİRİLMEKTEDİR?

- ✓ **AÇIK OCAĞIN OVACIK KÖYÜ YANINDAKİ GÜVENLİK BANDI KORUNACAK MIDIR?**
- ✓ **ATIK BARAJI, PASALARLA AŞIRI YÜKSELTİLMEKTE MIDİR?**
- ✓ **ATIK BARAJI NEDEN HIZLA DOLMAKTADIR?**
- ✓ **ATIK BARAJI, TEHLİKELİ ATIKLAR YÖNETMELİĞİ'NE UYGUN MUDUR?**
- ✓ **ATIK ÇAMURUNUN ZAMAN ZAMAN BARAJ GÖVDESİNE DÖKÜLDÜĞÜ SÖYLENTİSİ DOĞRU MUDUR?**
- ✓ **FİRMANIN ANALİZ SONUÇLARINI GİZLEDİĞİ, ÇARPITTIĞI**

DOĞRU MUDUR?

✓ **ATIK BARAJINA, DENETİMLER ÖNCESİNDE**

TANKERLE HİPOKLORİT DÖKÜLMEKTE MİDİR?

✓ **OCAKTAN ÇIKAN PASA NASIL OLUP TA, KARAYOLLARINDA ALT TEMEL GERECİ OLARAK KULLANILMAKTADIR?**

✓ **GÖZLEM KUYULARI ASKIDA KALMIŞ MIDIR?**

✓ **İŞLETME DIŞINA SU SALINIYOR MU?**

✓ **YÖREDE YERALTI SU DÜZEYLERİ DÜŞÜYOR MU?**

✓ **YERALTI SUYUNUN AĞIR METALLERLE KİRLENMESİ OLASILIĞI İZLENMEKTE MİDİR?**

YUKARIDAKİ SORULARIN YANITLARI FİRMA VE İLGİLİ KAMU KURUMLARI TARAFINDAN MUTLAKA VE GECİKTİRİLMEKSİZİN KAMUOYUNA AÇIKLANMALIDIR.

MÜHENDİSLİK GEREKLERİ VE ÇEVRE KORUMA KURALLARINA, YASA VE YARGI KARARLARINA UYGUN BİR BİÇİMDE,

GEREKEN İZİNLERİ ALINMIŞ,

BÜTÜN DENETİMLERİN DÜZENLİ YÜRÜTÜLDÜĞÜ

BİR DÜZEN KURULANA KADAR

İŞLETME ÇALIŞMALARI HEMEN DURDURULMALIDIR.

BERGAMA OVACIK'TAKİ

ALTIN İŞLETMESİ

YASA DIŞI, TEHLİKELİ VE KİRLETİCİ VARLIĞINI

YAYILARAK SÜRDÜRÜYOR

Odalarımızın üyesi olan 2 mühendis geçtiğimiz günlerde bir saha gezisi yaparak Bergama Ovacık Köyü'nde yargının yasaklama kararlarına karşın çalışmasını sürdürmesine göz yumulan Newmont Şirketinin altın işletmesi ve çevresinde vahim gelişmelerin sürdüğünü gözlemlemiştir. Bu gezi sonunda hazırlanan Rapor ekte sunulmaktadır.

Bunun yanında, daha önce Odalarımızın uzmanlarınca bu işletmenin zaaflarını değerlendirmek üzere hazırlanmış olan ayrıntılı ve kapsamlı bir metnin basımı tamamlanmış ve yeni yayınlanmış olan bu kitabımız da ekte sunulmaktadır.

Öte yandan, bu işletme ile ilgili hukuksal süreç işletmenin yasa dışılığını belgeleyecek şekilde yeni yargı kararları ile sürmektedir. Bunlar da tarafımızdan yakından izlenmektedir.

Bu çalışmalar sonunda daha önce bilinenlerin ötesinde, kimi oldukça vahim sonuçları olabilecek olan bazı uygulamalar yapıldığı izlenimi edinilmiştir. Bunların

dışında yörede usulsüz uygulamalara ilişkin olarak çok değişik ve yaygın söylentiler bulunmaktadır.

Aşağıda bu konularla ilgili olarak hazırlanmış olan görüşlerimiz ve yanıtını beklediğimiz sorularımız sıralanmıştır.

EKONOMİ VE HUKUK KONUSUNDAKİ SORU(N)LAR

NE KADAR ALTIN ÜRETİLDİ?

ATIK BARAJININ DOLMA ORANINA VE KULLANILAN SODYUM SİYANÜR MİKTARINA GÖRE İŞLENMİŞ CEVHER VE ÜRETİLEN ALTIN MİKTARI NE KADARDIR?

Yukarıda ayrı bir başlık altında verildiği gibi atık barajının kapasitesine erişmiş ya da çok yaklaşmış bir şekilde atıkla dolmuş olduğu belirtilmektedir. Böyle ise, barajın

1.600.000 m³'lük hacminin öngörüldüğü gibi 8 yılda değil; geride kalan en çok 2 yıl içinde dolduğu ileri sürülmektedir. Dışarıdan görünüşü de bunun haklı olabileceği yönündedir. Söylenen 1.500.000 ton kadar atığın barajda depolandığıdır. Bunun nedeni, üretimin söylenenin epeyce üzerinde oluşu olabilir.

Maden yatağının ortalama tenörü konusunda çeşitli söylemler olmuştur. İşletmeye göre bu, ortalama 10 g/t dolayındadır. Bunun 40 g/t'a kadar çıktığı yerlerin olduğu kesindir. Bazı kişiler ortalamanın da hayli yüksek olduğunu söyleseler de, işletmenin bildirimini doğru olduğu kabul edildiğinde bile bu güne değin 15 ton altın elde edilmiş olması gerekir. Kuşku haklı ise, bu değer 20 ton ya da üzerinde de olabilir.

İşletme bugüne değin gerçekte ne kadar altın üretip dore olarak yurt dışına çıkarmıştır? İşletmenin bir broşüründe Mayıs 2001-Aralık 2002 dönemi için bildirilen 5,7 ton altın 7,2 ton gümüş üretilmiş olması durumunda bu kadar atık nasıl açıklanabilir? Değerli metallerin yurt dışına çıkarılmasında yalnızca beyan esas alınmakta olduğuna göre bu miktar, ne kadar beyan edilmiştir? İşletme neden yurt içinde daha ucuza işlem yapacağını belirten rafineriler var iken dorelerini Avrupa'da rafine ettirmektedir?

Bildirilenler ile gerçek değerler arasında bir farkın bulunup bulunmadığı, bir izleme ve denetim konusu olmamalı mıdır?

Bunu hangi makam yapacaktır?

Bunun araştırılması sırasında atık barajındaki atıklar kadar, kullanılmış olan siyanür miktarından da yola çıkılabilir. Cevherin tonu başına kullanılan sodyum siyanür miktarı bellidir. İşletmeye bu güne değin ne kadar siyanür getirilmiş, stokta ne kadar bulunuyor ve ne kadar kullanılmış olduğunun belgeleri bulunuyor olmalıdır. İşletme Çevre Bakanlığı'na vermiş olduğu Taahhütnameler ile "Liç Ünitesinde sisteme eklenen siyanür miktarının ton cinsinden tutulan kayıtları"nın da 6 ayda bir İzleme-Denetleme Kurulu'na verilmesini taahhüt etmiştir. Bunlar

kıyaslanarak bir değerlendirme yapılması ve bu güne değin yaklaşık olarak ne kadar altın ve ne kadar gümüş çıkarılmış olabileceği kabaca da olsa öngörülebilir.

Bunu kim yapacaktır?

Yapılmadığı ve yapılmasından rahatsızlık duyulduğu sürece söylentilerin önu kesilemeyecektir. Artık, havaalanlarında yolcu beraberinde dore çıkarıldığı gibi aşırı söylentiler bile yayılmaktadır. Gerçeğin ortaya çıkarılması ve söylentilerin önünün kesilmesi işletme izinleri iptal edilmiş, mühürlenmiş, yasallığı tartışılan işletme ve firma açısından da, ülkemizin çıkarları açısından da önem taşımaktadır. Bu araştırmada, mutlaka sivil toplum ve meslek örgütleri de yer almalıdır.

İŞLETMENİN BUGÜNKÜ GERÇEK REZERVİ NE KADARDIR?

İşletme alanında arama çalışmaları sürdürülmektedir. Halen en az iki sondaj makinesi açık ocağın batı kenarında çalışmaktadır.

Newmont'un internetteki sayfasında bu araştırma bulgularına ilişkin aşağıdaki kesit sergilenmekte ve yatağın batıya ve derine doğru daha da zenginleşerek sürdüğü gösterilmektedir. Buna göre oldukça geniş bir rezerv bölümü 40 g/t dolayında işletme tenörüne sahip görünmektedir. Damar biçimindeki cevher yatağının bu tenörü ile kalınlığının da 5-12 m kadar da oluşu göz önüne alınınca daha önce açıklanmış ve hep yinelenen 24 altın rezervinin büyümüş olması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Newmont'un web sayfasında da, Ovacık web sayfasında da henüz bu konuda bir bilgi verilmiyor. Ancak, firmanın rezervin geliştiği bu yönde arazi satın alma uğraşı içinde olduğu da yörede çokça konuşulmaktadır.

Bunların açıklanması için, firmayı pek çok yükümlülükten kurtarmasını umdukları yeni Maden Yasası değişikliklerinin gerçekleşmesi mi beklenmektedir?

Bu konularda MİGM'ne düzenli bilgi verilmekte midir?

YASA DIŞILIK, HUKUK TANIMAZLIK NASIL OLUP TA BU KADAR PERVASIZCA SÜREBİLMEKTEDİR?

Bilindiği gibi, işletmeye verilen izinler, İzmir 1. İdare Mahkemesi, daha sonra da Danıştay 6. Dairesi tarafından daha, 1997 yılında iptal edilmiştir. Bunun gereği olarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın isteği üzerine İzmir Valiliği işletmenin 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Mevzii İmar Planı'nı 1999 yılı başında iptal etmiştir.

2002 yılı başında İzmir 3. İdare Mahkemesi Sağlık Bakanlığı'nın işletmeye vermiş olduğu Gayri Sıhhi Müesseseler Yönetmeliği'ne dayanarak vermiş olduğu 1 yıl süreli

deneme üretimi izninin yürütmesini durdurmuştur. Bunun üzerine Sağlık Bakanlığı da 2 Nisan 2002 günü tesis mühürlenmiştir.

Bakanlar Kurulu'nun açıklanmayan ve hukukiliği çok tartışılan, işletmenin sürdürülmesi yolundaki bir ilke kararı üzerine ertesi gün, 3 Nisan 2002'de mühürler sökülerek üretim sürdürülmüştür.

Durumun hukuk dışılığı ortaya çıkınca, Bergama Kaymakamlığı 4 Nisan 2002 günü mühür sökme işlemini iptal etmiş ve ne yapılacağını, İzmir Valiliğine, Valilik te Sağlık Bakanlığına sormuş; Sağlık Bakanlığı da yargı süreci sırasında işletmenin izinlerinin verilemeyeceği ve yenilenemeyeceğini bildirmiştir.

Ankara Asliye 5. Hukuk Mahkemesi yargı kararını uygulayıp izinleri iptal etmeyen idarelerin eski bakanları ve Başbakanı'nı yöre halkına tazminat ödemeye karar vermiştir.

Bergama Sağlık Grup Başkanlığı'nın işletmede yaptığı tespitler sırasında kendilerine gerekli izin belgelerinin verilmediği bir tutamakla saptanmıştır.

2002 Kasım ayında yapılan bir başvuruya karşı Bergama Cumhuriyet Başsavcılığı izinleri olmayan işletmenin kapatılmasının İdarenin görevi olduğunu belirtmiştir.

İzmir 1. İdare Mahkemesi ise 28 Mart 2003 günü Başbakanlık Genelgesi ve Orman Bakanlığı izinlerini iptal etmiştir.

Özetle işletmenin değişik bakanlıklardan almış olduğu izinler iptal edilmiş, Gayri Sıhhi Müessese izni alamamış, imar planları ve yapı ruhsatları olmayan, emisyon izni alamamış, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı'ndan alınmış izinleri yasa dışı ve bu izin işlemlerini iptal etmeyen bakanların tazminata mahkum olduğu bir durumda olduğu görülmektedir.

İzinsiz çalışan ya da Bakanlıkça toplam en çok 1 yıl deneme izni almamış Gayri Sıhhi müesseseler çalışamaz. Bunlardan çalışmasını sürdürenler kapatılır. Sorumluları hakkında gereken yasal işlemler yapılır.

Sağlık Bakanlığı'nın geçen yıl başlattığı kapatma girişimlerinin sonucu ne olmuştur?

Tesis neden halen çalışmaktadır?

Bu hukuksuzluk sürecektir, Firma izinsiz, projesiz, yanlış, tehlikeli, kirletici ve doğa ve çevreye karşı uygulamalarını dilediği gibi sürdürebilecek midir?

SAĞLIK TARAMALARI YAPILMAKTA MIDIR?

İşletme çalışanlarının sürekli sağlık denetiminden geçirildikleri ile sık sık övünülmektedir. İşletmenin 1994 ve 2000 yıllarında verdiği Taahhütnemelerde işletme sırasında giderleri işletme tarafından karşılanmak üzere Ovacık-Çamköy-Narlıca köy halkının ve maden çalışanlarının Sağlık Bakanlığı'nın belirleyeceği

aralıklarla ve ayrıca işletme sonrasında yeniden sağlık taramasından geçirileceği ve sonuçların kıyaslanacağı taahhüt edilmiştir.

Bu sağlık taramaları gerçekleştirilmiş midir?

Sonuçları yöre halkını doğrudan ilgilendirdiğine göre kamuoyuna açıklanmayacak mıdır?

Ayrıca, bu günlerde asgari ücretli bir çalışanın henüz teşhisi konulamamış rahatsızlıklarının arttığı bildirilmektedir. Bu çalışanın hastalığı yetkin ve donanımlı bir sağlık kuruluşunda ve Tabipler Odası'nın da gözetiminde incelenmelidir.

SİGORTA SÜRMEKTE MİDİR?

Firmanın Çevre Bakanlığı'na taahhütleri arasında yöre halkını sigorta ettirmeyi yüklenmiştir. 30.11.2000-30.11.2001 dönemi poliçesi Normandy'nin kendi sahip olduğu sigorta şirketince düzenlenmiştir.

Böyle bir uygulama hukuki midir?

Ayrıca, sigorta yalnızca "Mining Activities" (madencilik çalışmaları)nı kapsamaktadır.

Madenciliğin neyi kapsadığı, hidrometalurji ve kimyasal arıtma işlemlerinin bu kapsama girip girmediği açıklığa kavuşturulmuş mudur?

Broker firmasının açıklamalarına göre beklenmedik ve kaza sonucu olacak bir kirlenme sigortanın kapsamı içindedir. Ancak, bunun dışındaki kirlenmeler; yani, bilerek ya da sürekli olarak devam eden bir kirlenme poliçe teminatı dışında kalmaktadır.

Bu konular açıklığa kavuşturulup eksikliklerin tamamlanması istenmiş; izleyen dönemlerde yeni sigorta poliçeleri düzenlenmiş midir?

TEMİNAT MİKTARI NE KADARDIR?

Firma, işletme kapatıldıktan sonra yükümlülüklerini yerine getirilmiş olması karşılığında Çevre Bakanlığı'na bir teminat mektubu vermeyi taahhüt etmiştir.

1994 tarihli Taahhütname'nin sonuna "Tahmini Teminat Miktarı : 25.000.- Amerikan dolarıdır" eklentisi konmuştur.

Teminat tutarı, neden "Tahmini"dir?

Gerçekte bir teminat mektubu verilmiş midir?

Verilmiş ise, bu mektubun tutarı gerçekten yalnızca 25.000,-USD midir?

Yoksa bu bir şaka mıdır?

Şirketin 2000 Aralık ayında verdiği Ek Taahhütname'de bu kez "Verilecek teminat miktarı, Çevre Bakanlığı ve Şirketin uzman bir kişi veya kuruluşa yaptıracağı ekspertiz raporuna dayalı olarak hesaplanacaktır" dendiğine göre, yeni bir teminat tutarı belirlenmiş midir?

Bunun tutarı ne kadardır?

Espertizi kim yapmıştır?

ABD’nde bu boyuttaki bir altın işletmesinden alınan teminat tutarının milyon dolarlarla telaffuz edildiğinden bunu kabul edenlerin haberi yok mudur? Bu tutar hemen açıklanmalı ve dillendirilen düzeyde ise hemen gerçekçi bir düzeye yükseltilmelidir.

MÜHENDİSLİK VE ÇEVRESEL ETKİ KONUSUNDAKİ SORU(N)LAR SAHADAN SIYRILAN BİTKİSEL TOPRAK NEREDE?

Firma, 18 Ekim 1994’te Çevre Bakanlığına verdiği Taahhütname’nin “I.1” maddesinde “İnşaat ve açık ocak sahasında bulunan toprak sıyrılıp daha sonra ıslah çalışmalarında kullanılmak üzere uygun bir yerde depolanacaktır” sözü verilmiştir. Ocak açılacağı zaman sahadan 160.000 m³ olduğu bildirilen bir bitkisel toprak tabakası sıyrılıp, daha sonra iş bitiminde sahanın yeniden düzenlenmesi sırasında kullanılmak üzere depolanmış olduğu belirtilmektedir. Şimdi, bu deponun ortada olmadığı ve bu gerecin atık barajı tabanındaki geçirimsizleştirme uygulaması sırasında, kil tabakası yerine kullanıldığı ileri sürülüyor.

Bu doğru mudur?

Söz konusu bitkisel toprak depolama sahası nerededir?

Bu gereç, bu depoda duruyor mu?

Bunun hacmi yeniden ve yerinde ölçülebilir mi?

Bu gereç yok ise, nereye gittiği açıklanabilir mi?

Gerçekten yok ise, iş bitiminde eski durumuna getirilmesi taahhüt edilmiş olan alanı kaplamak üzere bitkisel toprak nereden sağlanacaktır?

Başka bir yerden toprak getirilir ise, bunun yerel koşullara uyumu nasıl sağlanacaktır?

ATIK BARAJINDAKİ GEÇİRİMSİZ KİL TABAKASININ KAYNAĞI VE ÖZELLİKLERİ NEDİR?

Eğer, sahadan sıyrılan bitkisel toprak tabakası atık barajı tabanında kil katmanı yerine kullanıldı ise, bu gerecin geçirimsizliği, sıkışabilirliği, vö fiziksel özellikleri konusunda bir test yaptırılmış mıdır?

Bu test sonuçları nerededir ve varsa açıklanabilir mi?

Bitkisel toprak tabakasının içinde yüksek oranda olması beklenen organik bileşenler böyle bir kil katmanından beklenen işlevlerin sağlanabilmesi için kabul edilebilir mi?

Böyle bir uygulamanın yapılmadığı ileri sürülecek olursa, bunun sınanması için barajın herhangi bir yerinde bir sondaj yapıp membran ve kil tabakalarından örselenmemiş örnek alınması gereklidir.

Odalarımızın oluşturacağı bir kurula bunun araştırılması izni verilmelidir.

ATIK BARAJININ DSİ TARAFINDAN KONTROLÜ NASIL YAPILMIŞTIR?

Atık barajının yapımı sırasında DSİ tarafının kontrol elemanı olarak şantiyede durmuş olan kişi kimdir?

Mesleği nedir?

Şimdi nerede çalışmaktadır?

AÇIK OCAK NEDEN VE NASIL

BÜYÜTÜLMEKTE VE DERİNLEŞTİRİLMEKTEDİR?

İşletmedeki açık ocak neden projesindeki farklı olarak derinleştirilmekte ve plandaki boyutları büyütülmektedir?

Bu ocağın şev eğimleri hangi basamak ve toplu eğimleri ile projelendirilmişti ve şimdiki gerçek eğimler ne mertebededir?

Bunların sahada doğrudan ölçülmesi ve saptanması gerekmektedir.

Açık Ocak daha çok batıya doğru genişletilmektedir.

Ocağın halihazır, son durumuna ilişkin haritası açıklanmalıdır.

Bu yöndeki genişleme sonucunda, bu derin kazının atık barajı gövdesi önünde yapılmakta olan yüksek dolgunun hemen eteklerine yaklaşmıştır.

Şev duraylılığı değerlendirmeleri hemen bitişikteki bu ek yük (sürşarj) göz önüne alınarak yeniden yapılmış mıdır?

Bu sakıncayı doğuran tehlike yaşanacak olursa ortaya çıkacak olan yalnızca bir şev kayması niteliği taşımayacak; bu, atık barajının da göçmesi ve belki de açık ocağın, ağır metal ve siyanür kompleksleri ile yüklü çamur ile dolmasına neden olabilecektir. Böyle bir süreç insan yaşamı, ekonomik kayıplar ve kalıcı bir çevre felaketine dönüşebilir.

Bu açıdan, bütün geomekanik ve geoteknik değerlendirmeler yapılmış mıdır?

Bu değerlendirmeleri yapan, ya da belki yalnızca imzaları alınan mühendisler, doğabilecek sorunların sorumluluğunun yalnızca kendi omuzlarına yüklenebileceği konusundan yeterince uyarılmışlar mıdır?

Bu sorumluluğu yabancı uyruklu mühendisler yüklendi ise, bu alanda ülkemizde çalışma izinleri (kayıtlarımıza göre bunun gerektirdiği TMMOB geçici üyeliği koşulları sağlanmamıştır) alınmış mıdır?

Durum böyle ise ve bu gerekler yerine getirilmedi ise, işletme projesinin değiştirilmesi, açık ocağın büyütülüp yaygınlaştırılıp atık barajının mansabına

doğru ilerletilmesi, vb işletme projesi değişiklikleri MİGM'ne bildirilmiş midir? Onay alınmış mıdır?

Buna onay verilmiř ise yukarıda sۆzű edilen gerekliliklerin yerine getirildiđi saptanmıř mıdır?

İşletmedeki gelişmeler, dűzenli ve belki de sıklaştırılmayı gerektiren biçimde denetlenmekte midir?

Denetim raporları açıklanmalıdır.

AÇIK OCAĞIN OVACIK KÖYÜ YANINDAKİ GÜVENLİK BANDI KORUNACAK MIDIR?

Açık ocak iřletmesi geniřletilip derinleřtirildiđinden ocađın gűney kenarında Ovacık Kۆyű'ne komřu gűvenlik bandının da kazıldıđı ve çitlerin kۆyűn bazı evleri satın alınarak gűneye ۆtelenmesinin gerektiđi bildirilmektedir.

Bu yapılacak mıdır?

Bunun için MİGM'ne gerekli başvuru yapılmış mıdır?

Bu yapılacak ise, gerçekteřirilene kadar, dikleřtirilmiř bulunan ocak řevlerinde ortaya çıkabilecek bir yenilme, kayma durumunda Ovacık Kۆyű'ndeki yerleřim tehlike altına girmeyecek midir?

ATIK BARAJI, PASALARLA AşIRI YÜKSELTİLMEKTE MİDİR?

Atık Barajının seddesi, projelendirildiği kotların ۆzerine yükseltilmiş görünmektedir.

Atık Barajı seddesi ayrıca mansap tarafına dođru da ۆngörűldűđünden daha fazla geniřletilmiř görünűyor.

Bunlar doğru mudur?

Baraj seddesinin halihazır durumuna ilişkin bir harita açıklanmalıdır. Bunun tahkiki için saha ۆlçülerine izin verilmelidir.

Bu gözlem yanılıtıcı deđil ve bir gerçeđi yansıtıyor ise, bunun iki nedene bađlı olabileceđi anlařılmaktadır. İlki, baraj hacminin yetersiz kalması nedeni ile büyütűlmek istenmesi. Bu ařađıda ayrıca sorgulanacaktır. İkinci neden, açık ocađın büyütűlmesi sonucunda pasa olarak depolanması gereken kaya hacminin çok büyűmesi ve buna bir yer bulunmasının istenmesidir. Bilindiđi gibi daha ۆnce iřletme için bir pasa dۆkűm alanı dűřűnűlmemiřtir. Çűnkű, çıkartılacađı ۆngörűlen pasa, atık barajının gűvenliđi arttırılacak gerekçesi ile seddenin ۆnűne yıđılacak ve seddenin yükseltilmesinde tűketecek idi. Oysa řimdi geniřletilen ve derinleřtirilen açık ocaktan, ۆnceden ۆngörűlenin çok ۆzerinde hacimde yan kayanın sۆkűlűp bir yerlerde ve denetim altında depolanması gerekmektedir. Buna bulunan gűndelik bir çözűműn, yine atık barajı seddesinin yűklenmesinin olduđu görülűyor. Seddenin akstan mansap tarafına her bir metre ilerlemesi durumunda ۆzerine yerleřtirildiđi zemin kesitindeki alűvyonun zemin kesitinin kalınlıđı da hızla artıyor.

Bu nedenle, bu yűkűn gűvenle tařıtlabilip tařıtlamayacađı irdelenmiř midir?

Bunun sonuçları ve bu yüklemenin nereye kadar sürdürüleceği açıklanmalıdır.

Atık barajının güvenliği bu uygulama ile tehdit altına girmekte değildir?

ATIK BARAJININ NEDEN HIZLA DOLMAKTADIR?

Atık barajının 1.600.000 m³'lük hacminin öngörüldüğü gibi 8 yılda değil; geride kalan en çok 2-2,5 yıl içinde dolduğu ileri sürülmektedir. Dışarıdan görünüşü de bunun haklı olabileceği yönündedir. 1.500.000 ton kadar atığın barajda depolandığı söylenmektedir. Bunun nedeni, üretimin söylenenin epeyce üzerinde oluşu olabilir. Bu sav doğru ise işletmenin önümüzdeki dönemlerinde atığın nasıl ve nerede depolanacağı sorunu ortaya gelmektedir. Bir başka soru da, bu kadar atığın, ne kadar cevher işlenerek ve elbette ne kadar altın üretilerek elde edildiğidir.

İşletme Çevre Bakanlığı'na verdiği Taahhütnamelerde atıkların atık havuzu içindeki dağılım ve düzeyinin ölçüleceği ve bunun yıllık olarak; atık barajına atılan atık miktarının da 6 ayda bir, İzleme-Denetleme Kurulu'na bildirileceğini yükümlenmiştir.

Barajda bugüne değin ne kadar atık depolanmıştır?

Baraj öngörülenden önce dolacaksa gelecek için nasıl bir çözüm düşünülmektedir? Baraj yükseltilmekte ya da yükseltilecek midir?

Bunun projesi hazırlanmış, izni alınmış ve ÇED'i yapılmış mıdır?

Duraylılık, güvenlik değerlendirmeleri yapılmış mıdır?

Barajın son durumu açıklanmalı ve doğruluğu tarafsız bir kurul tarafından yapılacak ölçülerle saptanmalıdır.

ATIK BARAJI, TEHLİKELİ ATIKLAR YÖNETMELİĞİ'NE UYGUN MU?

Firma Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ne göre 16 Şubat 1996 tarihinde Çevre Bakanlığına başvurmuştur. Bu başvuru ile atıkların sıvı bölümünde Atık Arıtma Tesisi çıkışında bulunabileceği değişik değerlerin ve derişimlerin sınırları taahhüt edilmiştir.

27.08.1995 tarih ve 22387 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan bu Yönetmeliğe göre Ovacık'taki atık barajı "A-BERTARAF(GERİ KAZANIM YOK)", "D1. Toprağın altında veya üstünde depolama (arazide depolama, vb)" kategorisine girmektedir.

Yönetmeliğin 27. Madde'sinde "Depo tesislerinin en yakın meskun bölgeye mesafesi 3000 metreden az olamaz." denmekte iken Ovacık'taki atık barajı Ovacık Köyüne en çok 150 metre uzaklıkta; Çamköy ve Narlıca köylerine de 3000 metreden yakındadır.

Yönetmeliğin eklerinden EK-14A'ya göre Depo tabanı sızdırmazlık sistemi alttan üste, zemin; üzerinde 30'ar cm'lik toplam 90 cm kalınlıklı 3 kil tabakası (0,90 m mineral sızdırmazlık tabakası, $k < 1 \times 10^{-9}$ m/s) ; üzerinde 0,25 cm HDPE tabaka; üzerinde 0,10 m koruma tabakası; üzerinde 0,30 m drenaj tabakası ($k > 1 \times 10^{-4}$ m/s); üzerinde 0,25 cm HDPE tabakası; üzerinde 0,10 m koruma tabakası; üzerinde 0,30

m drenaj tabakası ($k > 1 \times 10^{-4}$ m/s); üzerinde 0,15 m kum tabakası; üzerinde atık'tan oluşan bir sistemin oluşturulması istenmektedir.

Oysa uygulamada Barajın göl tarafındaki iç yüzeyi, 50 cm kalınlığında kil tabakası, üzerinde 1,5 mm kalınlığında yüksek yoğunluklu polietilen (HDPE) geomembran yaygı, üzerinde yine 20 cm kalınlıklı kil tabakası ve en üstte 20 cm kalınlığında çakıllı filtre tabakası ile kaplanmıştır.

Bunlar kıyaslandığında, yapılan barajın dünyadaki en iyi örnek olması bir yana, Yönetmeliğin gereklerini de yerine getirmedeği görülmektedir.

Bu nedenle olsa gerek, Firmanın atık barajını, bir Maden Atıkları Yönetmeliği taslağı hazırlayıp yayınlanması için Bakanlık nezdinde girişimlerde buldukları ve Tehlikeli Atıklar Yönetmeliği yerine bunun uygulanmasını bekledikleri duyulmaktadır.

Yönetmeliğe göre	Ovacık'ta uygulanan
Atık	Atık
0,15 m kum tabakası	Yok
0,30 m drenaj tabakası ($k > 1 \times 10^{-4}$ m/s)	0,20 m kalınlığında çakıllı filtre tabakası
0,10 m koruma tabakası	0,20 m kalınlıklı kil tabakası
0,25 cm HDPE tabakası	Yok
0,30 m drenaj tabakası ($k > 1 \times 10^{-4}$ m/s)	Yok
0,10 m koruma tabakası	Yok
0,25 cm HDPE tabaka	0,15 cm HDPE tabaka
30'ar cm'lik toplam 90 cm kalınlıklı 3 kil tabakası (0,90 m mineral sızdırmazlık tabakası, $k < 1 \times 10^{-9}$ m/s)	50 cm kalınlığında kil tabakası
Zemin	Zemin

Tehlikeli Atıklar Yönetmeliği'ne uygun olmayan; ancak, bu Yönetmeliğe göre Taahhütname düzenlenip başvuruda bulunulan Ovacık Atık Barajı'na bir izin verilmiş midir?

Verilmiş ise Yönetmeliğe uygun olmayışı nasıl kabul edilmiştir?

Yönetmeliğe uydurulması için ne gibi bir yaptırım uygulanacaktır?

Depo tesisinin Yönetmeliğe uydurulmaması durumunda tesis kapatılacak mıdır?

ATIK ÇAMURUNUN ZAMAN ZAMAN BARAJ GÖVDESİNE DÖKÜLDÜĞÜ SÖYLENTİSİ DOĞRU MUDUR?

Çok vahim bir söylenti de, geçmişte zaman zaman atık barajındaki çamurun bir bölümünün, gizlice mansap tarafında pasa depolanarak yükseltilecek sedde gövdesine yedirildiği yönündedir.

Böyle bir uygulama yapılmış mıdır?

Bu tür bir uygulama çok vahim ve gözü kara bir uygulama olduğundan yapılmış ise bile, yapıldığının açıklanması beklenemez. Ancak, sonuçta işletmeye yönelik ağır bir suçlamadır. Böyle bir suçlamayı, kanıtları ortaya çıkmadan paylaşmak hiç kimse için doğru değildir. Ancak, böyle bir söylenti var olduğuna göre en doğrusu firmanın tarafsız kurumların da katılımı ile bir soruşturmaya ön ayak olmasıdır. Firmanın bunu gerçekleştirmemesi durumunda tarafsız kuruluşların bu soruyu deşen bir inceleme yapması gerekir. Bu çabada baraj gövdesinde yapılacak sondajlarla örnek alınması, çalışanlar arasında bir soruşturma vb yollar kullanılabilir.

FİRMANIN ANALİZ SONUÇLARINI GİZLEDİĞİ, ÇARPITTIĞI DOĞRU MUDUR?

Geçtiğimiz yıl sonunda Firmanın taahhüt ettiği üzere dönemsel olarak yaptırdığı kimyasal analiz sonuçlarını İdareye tahrif ederek bildirdiği ileri sürülmüştü. Analiz raporlarının örnekleri basına gönderilmiş ve bunların gerçek oldukları basının analizi yapan laboratuvarında doğrulanması ile ortaya çıkmıştı. Yine bu araştırma sırasında, Firmanın aynı dönem için İdare'ye bildirmiş olduğu değerlerin bunlardan oldukça farklı olduğu da ortaya çıkmıştı. Buna göre,

Ovacık Atık Barajı Suyunda Toplam Siyanür Değerleri		
Gün	Ölçülen	Bildirilen
15.Tem.02	12,6	0,31
02.Ağu.02	1,94	0,68
04.Ağu.02	1,2	0,44
05.Ağu.02	1	0,36
06.Ağu.03	2	0,12
07.Ağu.02	1,88	0,55

olduğu anlaşılmıştı. Bunların duyulması ve az sayıda da olsa basında yer almasının üzerinden aylar geçti.

Firma, 16.02.1996 tarihli Taahhünamesi ile atık barajındaki kolay ayrılan ve uçucu siyanür miktarının <0,01 ppm olacağını taahhüt etmiş; Çevre Bakanlığı'na verdiği 18 Ekim 1994 tarihli Taahhüname ile "Bu değerler aşıldığında bir defaya mahsus olmak üzere İzleme-Denetleme Komisyonu'nun belirleyeceği bir süre tanınacaktır. Bu süre içinde istenilen limitler sağlanamazsa tesis durdurulacaktır. Siyanür için bu süre 24 saattir." koşulları kabul edilmiş; Aralık 2000 tarihli Ek Taahhüname'de de bu taahhüt yinelenmişti. Yukarıdaki veriler bu sürenin haftalarca sürdüğünü; ancak, değerler tahrif edilerek bildirildiği ve İzleme-Denetleme Kurulu'nun, örneklemeleri kendisi yapmayışi nedeniyle bilgilenemediği için bir önlem alınmadığını göstermiştir.

Firmanın Aralık 2000'de verdiği Ek Taahhüname'nin ekindeki Gözlem Kuyuları su analiz sonuçlarında bile, bırakın atık barajı suyunu, yeraltısuyunda bile atık barajı suyu için taahhüt edilen limitlerinin Arsenik'te uzun dönemler için, Kurşun'da sık sık, Bakır'da zaman zaman, Nikel'de birkaç kez ve Çinko'da sık sık limitlerin aşıldığı görülmektedir.

Atık su analiz rapor sonuçlarının İdare'ye tahrif edilerek bildirilmesi üzerine bir soruşturma açılmış mıdır? Açılmış ise, sonuçları ne olmuştur? Taahhütlerini yerine getirmeyen işletmeye neden göz yumulmaktadır?

Çevre Bakanlığı kendisine sunulan bilgilere, ortaya çıkan gerçeklere neden duyarsız kalmaktadır?

Firmanın Çevre Bakanlığı'na vermiş olduğu taahhünameye göre neden işletme kapatılmamıştır?

İzleme-Denetleme Kurulu neyi denetlemektedir?

Bütün bu veriler karşısında denetleme ve kapatma görevini yerine getirmeyen kamu görevlileri yükledikleri sorumluluğun farkında değildir?

İzleme Kurulu bir yandan analiz raporlarının asılları ile aylık bildirimler arasındaki çarpıtmaya ilişkin belgeleri ve bir yandan da hipoklorit ile ilgili her türlü kaydı, Maliye'nin de yardımı alınarak sağlayıcının kayıtları ile de çapraz bir denetim uygulayarak, zaman geçirmeksizin elde edip bu savların geçerliliğini araştırmalıdır.

ATIK BARAJINA, DENETİMLER ÖNCESİNDE

TANKERLE HİPOKLORİT DÖKÜLMEKTE MİDİR?

Atık barajı yönetimine ilişkin bir başka sav da, İzleme-Denetleme Kurulu'nun ziyaretlerini önceleyen gecelerde atık barajına tanker ile hipoklorit boşaltılmasıdır. Bunun nedeni ancak, atık barajının sıvı fazında artmış olması olası toplam ve WAD siyanür derişimini hızla çözmek ve düşürmek olabilir.

Bu sava kuşku ile bakılamamaktadır. Çünkü, önceki maddede verilen bilgiler, 2002 yaz ve güz aylarına ilişkin bazı atık su analiz sonuçlarını İdareye tahrif ederek bildirdiği ortaya çıkmıştı.

Oysa, "Klorürün bulunduğu ortamda çökmüş arsen bileşiklerinin çözünürlükleri yüzlerce kere artar. Arsen bileşikleri suda çözünür. Daha da kötüsü arsen klorür

bileşikleri 0°C sıcaklıkta bile buharlaşıp barajdan kilometrelerce uzaklara taşınabilir. Arsenin kronik etkileri arasında cilt kanseri, duyu bozukluğu, refleks kaybı ve depresyon, kansızlık, kalp yetmezliği, kan kanseri, lenf sistemi kanseri, karaciğer tümörü, sakat doğumlar, erken doğumlar, akciğer kanseri, böbrek yetmezliği, üremi,vb sağlık sorunları sayılmaktadır. Hipoklorit uygulandıkça arseniğin önemli bir bölümünün atmosfere geçmiş olması yüksek olasılıdır.”

Böyle bir uygulama yapılmış mıdır?

Denetimler sırasında İzleme-Denetleme Kurulu, hipoklorit kimyasalının depo, stok ve sarf kayıtlarını, irsaliyelerini ve faturalarını gözden geçirmekte midir?

Çevre bakanlığı ve MİGM denetimlerinde bu hususlara dikkat edilmekte midir?

Bu konuda, Firma'nın elindeki belgeler açıklanmalı, bu yönde bir denetim başlatılmalıdır.

OCAKTAN ÇIKAN PASA NASIL OLUP TA, KARAYOLLARINDA ALT TEMEL GEREÇİ OLARAK KULLANILMAKTADIR?

Sahada bugün, hiçbir soruşturmayı gerektirmeyecek ve herkesin gözünün önünde sürdürülen bir uygulama gözlemlenebilmektedir. Açık ocaktan çıkarılan pasa, atık barajı seddesinin önüne yığıldıktan sonra Karayolları Genel Müdürlüğü'nün kendisi ya da yüklenicileri tarafından ve çoğu yatırımcı başka kamu kurumlarından kiralanmış iş makineleri ile yüklenmekte ve taşınarak çevrede yapılmakta olan yol genişletme çalışmalarında **alt temel gereci** olarak kullanılmaktadır. Bu şekilde Altınova-Bergama Kavşağı arası, Bergama Kavşağı-Kınık arası ve Bergama Kavşağı-Aliğa arasında hep bu gerecin kullanıldığı belirtilmektedir. Henüz kaplanmamış olan bir kesimde incelenen gereç açıkça Ovacık'ta kazılan lavlardan sökülmüş parçalardır. Bunların oldukça taze, ayrışmamış örnekleri ile karşılaşılabildiği gibi; ileri derecede altere olmuş, hamuru ve feldspatları killeşmiş, eklemleri oksitlerle sıvanmış örnekleri de görülebilmektedir. Bu kayaların çoğunun oksitlenme zonundan çıkarılmış oldukları açık olmakla birlikte kazı derinliklerindeki artış göz önüne alınarak ekonomik olmayan sülfürlü cevher minerallerince zengin zonlardan çıkarılmış olabilecek olanların da aynı biçimde geniş bir çevreye yayıldıkları görülmektedir. Kapsam ve üslubu çok tartışılıp eleştirilmiş olan TÜBİTAK Raporu'nda bile, Prof Yazıcıgil'in bağımsız ek raporunda dile getirdiği asit maden drenajı olasılığı konusundaki kuşkular gerçeklik taşır ise ya da işletme için MAPTEK Firmasının 1999 yılında yaptığı bir çalışmada işletmeden çıkacak 832.000 m³ kayanın asit maden drenajı üretme gizili taşıdığı doğru ise, onlarca kilometrelik bir alanda oksijen ve su ile etkileşme olanağı kazanan bu yaygın geniş bir alanda asit maden drenajı spotları oluşturma sakıncası taşımaktadır. Bu durum çevredeki tarımsal üretime geri dönülemez zararlar verebilir.

Bu kullanıma kim karar vermiştir?

İşletme mi, KGM'ne öneride bulunmuştur?

Yoksa, öneri KGM'nden mi gelmiştir?

Bu parlak çözüm, Yol Yüklenicisi'nin bir buluşu mudur?

Bu uygulama bir analize, teste, ÇED'e dayandırılmış mıdır?

Alt temel gereci, seçilerek mi; yoksa, rast gele mi alınmaktadır?

Değişik yerlerde asit maden drenajı oluşması olasılığı tartışılmış mıdır?

Böyle bir sürecin oluşup oluşmayacağı ve olup olmadığı nasıl izlenecektir?

Bunu kim yapacaktır?

KGM bir projesinde, çevreye verebileceği zararlar nedeni ile Yüksek Yargı tarafından izinleri iptal edilmiş; buna yapılan her türlü itirazın yine yargı tarafından red edildiği; bu iptali uygulamayan yöneticilerin tazminata mahkum edilmiş olduğu ve bunun temyizde de onandığı bir projenin, üstelik işletmeden yana çıkardığı sonuçları ağır eleştiriler gören TÜBİTAK Raporunda bile, işletmede denetimsiz depolanması riskli görülen atıklarını nasıl olup ta yol alt temel gereci olarak 100 km kadar uzunluklu bir kuşakta hem de sulamada kullanılan akiferleri barındıran alüvyon ortamının üzerine yaymaktadır?

KGM yönetimi bu konuda kamu oyuna bir açıklama yapacak mıdır?

Yoksa, yargı yolu ile bu sorumluluğun hesabını vermeye hazır mıdır?

Sakıncaları saptanırsa 100 km kadar uzunluklu bir kuşağa yayılan bu gereç nasıl toplanıp nasıl bertaraf edilecektir?

Bu şekilde, bu güne kadar ne kadar pasa gereci alınıp kullanılmıştır?

Buna karşılık Firmaya bir ödeme yapılmış mıdır?

Bu uygulama hemen durdurulmalıdır.

GÖZLEM KUYULARI ASKIDA KALMIŞ MIDIR?

Atık barajından yeraltısuyuna olası sızmaları saptamak üzere açılmış bulunan 6 adet gözlem kuyusundan düzenli olarak su örneği alınarak kimyasal analizleri yapılmakta(?)dır.

Bu uygulama halen sürdürülmekte midir?

En son ne zaman örnek alınmış ve analiz ettirilmiştir?

Örneklerde hangi iyonlar analiz edilmektedir?

Majör elementler de analiz edilerek örneklerin hep aynı kaynakları temsil ettiği sınıp, başka yerlerde sun örneği alındığı yolundaki söylentilerin önüne geçilemez mi?

Bu sorulardan daha önemlisi, şimdilerde bu kuyulardan su çekilebilmekte midir? Çünkü bu kuyular 80-100 m arasında değişen derinlikli iken, bunların hemen yakınına erişmiş olan açık ocağın tabanının da bunun altına indiği belirtilmektedir. Ovadaki kuyularda bile su düzeylerinin kayda değer miktarlarda düştüğü gözlenmiş iken bu gözlem kuyularının askıda kalmış olmaları; artık içlerinden su çekilememekte olması çok olasıdır. Bu yönde ısrarlı savlarla karşılaşmaktadır.

Bu kuyularda su var mıdır? Su örneği alınabilmekte midir?

DSİ'nin bu kuyularda düşüm ve girişim testlerinin yapılmasını istediği doğru mudur?

Bu yapılmış mıdır?

İŞLETME DIŞINA SU SALINIYOR MU?

Geçtiğimiz kış başından bu yana, bazı geceler ocaktan ya da barajdan dışarıya su salındığı yönünde haberler gelmektedir. Şimdi, yörede bu yönde daha yaygın bir inanç oluşmuş olduğu dikkati çekmektedir.

Tesisten dışarıya su atılmakta mıdır?

Bunu gerektirecek bir durumun olduğu açıktır. Kapalı ocak oldukça derine ulaşmıştır. TÜBİTAK Raporunun ekindeki bağımsız raporunda Prof Yazıcıgil de, derleyip değerlendirdiği verilere göre açık ya da kapalı, ocak derinleştikçe çekilmesi gereken su miktarının çok büyük değerlere ulaşmasını öngörmekte idi. Şimdi açık işletmeden iki büyük pompa ile su basıldığı bildirilmektedir. Atık barajının ise buna hazırlıklı boyutlandırılmadığı bilinmektedir. Bu durumda, ocaktan çekilmekte olan (ki bunun sürekli olması gerekir) suyun ne yapıldığı önem taşımaktadır.

Firmanın Çevre Bakanlığı'na vermiş olduğu Aralık 2000 tarihli Ek Taahhütname'de "işletme safhasında yeraltına su gelirin artması halinde :

- a) Su miktarı tesiste kullanılacak kadar ise, bu su atık havuzuna basılacak ve tesiste kullanılacaktır.
- b) Su miktarı tesiste kullanılacak miktarın üzerinde ise,
 - b-1) Su, ilgili mevzuat hükümlerine göre temiz ise, galeri yanındaki toplama havuzuna basılacak ve dinlendirildikten sonra kuru Mardal deresine bırakılacak,
 - b-2) İlgili mevzuat hükümlerine göre, su, bu hükümleri aşan miktarda ağır metal içeriyorsa, toplama havuzunda toplanacak ve hazırlanan çözümler gereğince arıtıldıktan sonra Mardal deresine bırakılacaktır."

denmektedir. 1994 Taahhütnamesinde yer almayan bu hüküm çekilecek suyun atılmasının sorun yaratabileceğinin zaman içinde algılandığı ve buna çözümler arandığını göstermektedir. Görülen o ki, işletme bu konuda sıfır deşarj kampanyasını bir yana bırakmıştır.

Açık ve kapalı ocaktan çekilen suyun debi kayıtları tutulmakta mıdır?

Yoksa, hiç değilse pompa özellikleri ve kullanılan enerji miktarının zamana dağılımı açıklanmalıdır.

Ocaklardan bugüne değin ne kadar yeraltısuyu çekilmiştir?

İçinde bulunulan günlerde günlük ne kadar su çekilmektedir?

Bu su nereye boşaltılmaktadır?

İşletmeden dışarıya hiç su boşaltılmış mıdır?

Bu suyun ağır metal içeriği izlenmekte ve rapor edilmekte midir?

YÖREDE YERALTI SU DÜZEYLERİ DÜŞÜYOR MU?

Prof Yazıcıgil, hazırladığı TÜBİTAK Raporunun ekindeki bağımsız raporunda önce açık ve sonra kapalı işletmede, işletme kotu alçaldıkça zorunlu olarak çekilecek yeraltısuyundan ötürü yöredeki yeraltısuyu akiferinde, su düzeyinin düşeceğini öngörmekte idi. Şimdi, önce kapalı işletmenin sürdürüldüğü dönemde; sonra da, açık ocağın büyütülmesi ve derinleştirilmesi ilerledikçe yeraltından çekilen sudan ötürü yöredeki su düzeylerinin düşmeye başladığı anlaşılmaktadır.

Bu kapsamda, Ovacık Köyü'nün önündeki ovada sulama amacı ile kullanılmakta olan kuyularda su düzeylerinin düşmekte ve bu da çekilebilen su miktarını azalttığı için, pompaların sökülüp daha derine yerleştirilmekte ve gereken suyun (geçici olarak) ancak bu şekilde sağlanabilmekte olduğu görülmektedir. Sahada bir pompa montaj-demontaj ekibinin bu istekleri karşılamak üzere sürekli çalıştığı görülmektedir.

Ovacık Köyü'ne su sağlamak üzere çalıştırılmakta olan, Karayolu'nun güney yanındaki Prina Fabrikasının arkasında bulunan 1 no.lu kuyudaki statik su düzeyinin 13,80 m olduğu ölçülmüştür. Bu kuyunun bulunduğu kesimdeki yükselti yaklaşık 27 m'dir. Geçmişte statik su düzeyinin 6-8 m'de olduğu anlaşılmaktadır. Yazıcıgil'in verdiği su tablası haritasında bu alanda su tablası kotu 19 m'dir. Şimdiki SSD değeri olan 14 m göz önüne alındığında su düzeyinin bu alanda 19 m'den 13 m kotuna düştüğü anlaşılmaktadır. Mevsimsel düşüm döneminin başında olunmasına karşın küçümsenemeyecek bir alansal düşüm olduğu anlaşılmaktadır. Bu nokta ocağa yaklaşık 750 m kadar uzaklıktadır.

Yeraltısuyu çekilmesi sürecinde, düşüm konisinin yayılması için uzun bir süre geçmiş olmalıdır. Şimdi bunun 750 m uzaklığa bile eriştiği ve düşümlerin başladığı anlaşılmaktadır. Bundan sonra bu yöredeki kuyularda su düzeylerinin düşüşünün hızlanması beklenmelidir. Kuyu verileri derlenmiş ve izlenmiş olsa bundan sonra yeraltısuyu düzeyinin nasıl değişeceği kolayca öngörülebilirdi.

Bu güne kadar işletme tarafından yöredeki çiftçi ve köy kuyularında hidrolik gözlemler yapılmış mıdır?

Yapılmış ise bunların sonuçları açıklanmalıdır.

DSİ'nin çevredeki kuyularda kot ve koordinat ölçümü yapılarak akifer eş su düzeyi haritasını hazırlanmasını istediği doğru mudur?

Bu yapılmış mıdır?

Firma bunu yapmadı ise, DSİ tarafından böyle bir uygulama yapılmış mıdır?

Ocak işletmesinde su çekimleri ile su düzeyleri 100 m'den çok daha fazla düşürüleceğine göre, DSİ'den bu yeraltısuyu çekimi için izin alınmış mıdır?

Alınmamış ise DSİ bu çekime nasıl izin vermektedir?

Böyle bir izin verilmişse, DSİ çevredeki yeraltısuyu akiferinin korunması için ne gibi önlemler alınmasını zorunlu tutmuştur?

Böyle bir zorunluluk getirilmedi ise bunun sorumlusu kimdir?

Bunun için bir kovuşturma yapılmış mıdır?

Zorunluluklar getirildi ise bunların uygulanıp uygulanmadığı izlenmekte midir?

Köy kuyularında su düzeyleri düştüğüne göre akiferdeki tükenmeye karşı gereken önlemlerin alınmamış olmasından ötürü Firmaya bir yaptırım uygulanmış mıdır?

YERALTI SUYUNIN AĞIR METALLERLE KİRLENMESİ OLASILIĞI İZLENMEKTE MİDİR?

İşletmede büyük hacimlerde kaya kazısı yapılmakta; bunun cevherli bölümü öğütülüp kimyasal işlemlerle altın ve gümüş ayrıldıktan sonra kalan atık barajda depolanmakta; büyük bölümü de pasa olarak arazide depolanmaktadır. Bunlar doğadaki duraylı durumlarından ayrılmakta ve atmosferik etkenler altında değişik minerallerin çözülmesi ve yeraltısuyna geçmesi olanağı artmaktadır. Bu durum sürekli yeraltısuyu çekilmekte olan ocaklardaki yan kayalar için de geçerlidir. Bu koşullarda Firma mühendislerinin yayınlarında oranları verilmekte olan ağır metallerin yeraltısuundaki derişimlerinin yükselmesi olasıdır. TÜBİTAK Raporunda Prof Yazıcıgil derlediği verilere dayanarak yöredeki yeraltısuunun yılın belli dönemlerinde bazı ağır metaller açısından içme suyunda izin verilen sınırların üzerine çıktığını göstermiştir.

DSİ'nin 5 gözlem kuyusunu yetersiz ve yerlerini temsil edici bulmayarak 12 gözlem kuyusunun daha açılmasını istediği ve bunun yerine getirilmediği, doğru mudur?

Böyle bir ortamda, bir de sözü edilen işletmenin getirdiği ek koşullar altında çevre köylerinde içme ve evsel kullanım gereksinimlerini karşılamak üzere kullanılmakta olan sondaj kuyularından çekilen suyun kapsadığı, özellikle kanser yapıcı olduğu bilinen ve içme suyunda belli sınırların üzerinde bulunmasına izin verilmeyen ağır metallerin izlenmesi gerekmez mi?

DSİ'nin bunu istemiş olmasına karşı bu isteğin yerine getirilmediği doğru mudur?

DSİ bu konuda kendisi ayrıca bir izleme yapmakta mıdır?

DSİ su analizlerinde nitratın da izlenmesini istemiş midir?

İstenmiş ise, bu isteğe neden uyulmamaktadır?

DSİ'nin kendi laboratuvarlarında neden analiz yapılmamaktadır?

Firma Çevre Bakanlığı'na verdiği Taahhütname'de, 5 kilometrelik uzaklık sınırları içinde aktif çalışan kuyu, kaynak ve yüzey sularından ayda bir, 5 noktadan örnek alıp analiz ettirmeyi ve bunu 3 ayda bir İzleme-Denetleme Kurulu'na bildirmeyi yükümlenmiştir. Böyle bir izleme çalışması yapılmakta mıdır?

Bu izlemenin sonuçları herkesten önce yörede yaşayanları ilgilendirdiğine göre sonuçlar neden açıklanmamaktadır?

Bu amaçla Ovacık Köyü'ne su sağlayan 2 nolu kuyudan bir örnek alınmış ve kimyasal analize verilmiştir. Sonuçları ister olumlu, ister olumsuz olsun kamuoyuna ayrıca açıklanmalıdır. İçinde bulunulan ay, geçmişte bu ağır metallerin suda en az görüldüğü döneme denk düşmektedir. Bu nedenle, olası en kötü durumun ortaya çıkarılmamış olacağı da açıktır.

YUKARIDAKİ SORULARIN YANITLARI FİRMA VE İLGİLİ KAMU KURUMLARI TARAFINDAN MUTLAKA VE GECİKTİRİLMEKSİZİN KAMUOYUNA AÇIKLANMALIDIR.

MÜHENDİSLİK GEREKLERİ VE ÇEVRE KORUMA KURALLARINA, YASA VE YARGI KARARLARINA UYGUN BİR BİÇİMDE,

GEREKEN İZİNLERİ ALINMIŞ,

BÜTÜN DENETİMLERİN DÜZENLİ YÜRÜTÜLDÜĞÜ

BİR DÜZEN KURULANA KADAR

İŞLETME ÇALIŞMALARI HEMEN DURDURULMALIDIR.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB METALURJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

16.08.2003

17 AĞUSTOS 1999 DEPREMİNİN 4. YIL DEĞERLENDİRMESİ

(TAKDİR – İ İDARİDEN TAHSİL – İ VERGİ'YE!!)

17 Ağustos 1999 Kocaeli Depremi üzerinden 4 yıl geçti. Beklendi ki, yerbilimcilerin on yıllardır ülkemizin deprem riski konusundaki uyarılarını dikkate almayan siyasal iktidarlar, bu kez felaketten ders çıkartırlar. Yılların ihmal ve rant politikalarıyla kırkbine yakın insanımızın can kaybına ve yirmi milyar dolar maddi zarara neden olan siyasal sorumsuzlar, planlı kentleşme ve güvenli yapılaşmaya yönelik düzenlemeleri acilen gerçekleştirirler. Olmuş ve olası afetlerin yarasını saracak maddi, kurumsal ve hukuksal önlemleri ivedilikle alırlar.

Ancak uzun bir zaman geçmesine karşın, depremzedelerin yaşamsal gereksinimlerini karşılamakta aciz kalan hükümetlerin geleceğe ilişkin etkin ve kalıcı bir önlemden almadığı açıktır. Bu acı gerçek Ulusal Deprem Konseyi ve Sayıştay raporlarında da dile getirilmiştir.

Ülkemizin Jeolojik konumu nedeniyle coğrafyamızın önemli bir bölümünde olduğu gibi, yirmi milyon insanımızın yaşadığı İstanbul ve çevresini etkileyecek bir yıkıcı depremin pek yakında olduğu biliniyor. Birbiriyle örtüşen birçok senaryoya göre yıkıma uğrayacak 70.000 binanın 30.000 kadarının yassı kadayıf gibi kat kat ve üst üste yığılacağı öngörülüyor. Yıkıma uğrayacak yapı sayısının 600.000 civarında olacağı tahmin ediliyor. Bu depremde 50.000 insanımızın öleceği, 300.000 kişinin yaralanacağı, 250.000 kişinin işyerleri yıkılacağı için işsiz kalacağı, 400.000 ailenin evsiz kalacağı öngörüsü abartılı bulunmuyor. 50-60 milyar dolarlık bir ekonomik kayıp bekleniyor. Ve ellerimiz bağlı, bekliyoruz makûs kaderimizi. Kadercî bir avuntuyla, “depremle birlikte yaşamaya alışmalıyız” safsatasıyla.

Peki toplumun “huzur ve refahı ... ülküsünden ayrılmayacağına” namus ve şerefi üzerine and içen yasama organı üyeleri, yürütmeden sorumlu bakanlar kurulu ne yapıyor. Birkaç milyar dolar borç alabilmek için ülkemizi sömürgeleştirecek yasaları bir gecede meclisten geçirecek eşsiz bir özveri(!) gösterebiliyorlar. Oysa sadece İstanbul da milyarlarca dolarlık kayba yol açacak, her yıl gayrisafi milli hasılanın %1-3 ‘ünü harcadığımız doğal afetlerle ilgili yasalar meclisin ve ilgili bakanlıkların tozlu raflarında taslak ya da tasarı olarak bekletiliyor.

“Ekonomik kurtuluş için” AB’ye girmek amacıyla “uyum yasalarını” uyumadan, bir çırpıda meclisten geçirenler nedense imar yasasını, afetler yasasını, yerel yönetimler yasasını dört yılda düzenleyemediler. Anlaşılan siyasal iktidarın gözünde sadece gelecek borç krediler var, eurolar var dolarlar var. İnsan yok, çocuklarımız yok, İstanbul’da, Bursa’da, Muş’ta, Tekirdağ’da, Çankırı’da, Adana’da, İzmir’de, Kahramanmaraş’ta, Erzincan’da Denizli’de, Afyon’da, Balıkesir’de, Muğla’da vd. ölmesi, yaralanması, işsiz ve açsız kalması beklenen canlar yok. İnsan gözden çıkartılmış. Toplum doğal afetler karşısında kaderiyle başbaşa, yapayalnız bırakılmıştır. “Devletin Zirvesi” İMF’nin ertelediği borç ödemesi karşılığında ABD emperyalizmin çıkarları için Irak’a asker göndermek için toplanırken, on binlerce insanımızın canına ve milyarlarca dolar maddi yıkıma yol açacak deprem tehlikesine karşı bir türlü toplanamamıştır. ABD’ye hizmet tezkeresi için tatilde iken bile toplanacağı anlaşılan Meclis, deprem için olağan mesaisindeyken bile toplanamamıştır.

Umalım bu aymazlığın altında büyük rant hesapları yatmasın. **“Deprem yoksulları vurur”** genellemesinden hareket eden fırsatçılar beklenen büyük yıkımı kendileri için bir yatırım olanağı olarak görmesinler. **Umalım siyasal iktidarın bu umursamazlığı “ekonominin yeniden canlanması” için, inşaat sektörünün dirilmesi için, yeni vergiler ihdas etmek için, toplumun afet durumundaki itaatkar ruh hali için, çalışanların ekonomik ve sosyal haklarının kısıtlanması için, yeni zamlara meşruiyet sağlamak için, enflasyona gerekçe bulmak için, sağlık hizmetleri piyasasının gelişmesi vb. için, felaketi bir fırsat olarak görmesinden kaynaklanmasın.**

Geçtiğimiz yıl kimi iş çevrelerinin İstanbul depremine ilişkin bilimsel görüşlerin açıklanmasının **turizmi baltaladığı** iddiası bu yaklaşımın bir belirtisi olarak hatırlarda. İnsan yaşamını önemsemeyen, sadece kar dürtüsüyle hareket eden bu egemen çevrelerin iktidarlar üzerindeki etkisi biliniyor. Ancak onlar açısından korkulacak bir şey yok. Varsıl olanaklarıyla muhtemelen işyerleri, sağlam konutları ve değerli canları zarar görmeyecek. Ekleyelim, ticari çıkarları da. Felaket sonrası rantlarından yararlanacakları mutlak. Ceset torbasından, cenaze levazımının dan da yeterince kazanamazlarsa eğer, mezarlık turizminden kazanacakları muhakkak. İstanbul’da inşaa edilecek ve kapısına “Dünyanın En Büyük İhmal ve Sorumsuzluk Mezarlığı” anıtı dikilecek bu mezarlığı dünyanın her yerinden milyonlarca turistin ziyaret edeceği kesin! Üzerinde yaşadığımız coğrafyanın taşıdığı deprem, heyelan vb. jeolojik riskler ve yaratabileceği zararlar ortada iken çözüme yönelik adımlar atılmıyor.

Sismik anlamda aktif olan Alp Kuşağında yer alan ülkemizde deprem olgusu göz ardı edilmeyecek bir gerçek olup, ülkemiz bir çok fay tarafından kesilmektedir. Yer ve konumları bilinen bu fayların bir bölümü

deprem oluşturabilecek nitelikte aktif faylardır Dolayısıyla deprem olgusu açısından aktif fayların izlenmesi önemli ve gereklidir. Özellikle depreme bağlı zararların azaltılabilmesi, bir doğa olayı olan depremin afete dönüşmemesi için zemin koşulları dikkate alınarak mühendislik hizmetlerinin depreme dayanıklı yapı üretimine yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Sağlam olmayan mevcut yapıların güçlendirilmesi konusuna, ülkenin olanakları elverdiği ölçüde ve zaman yitirmeden, ağırlık verilmesi gerekmektedir. Ne yazık ki doğanın kendisi bize ders vermeyi sürdürüyor. 1948'de İhsan Ketin 'den yakın geçmişte yitirdiğimiz Aykut Barka'ya kadar çok sayıda Jeoloji mühendisi, ülkemizin deprem riskini ülke ve dünya bilim çevrelerine taşımış ancak bu konudaki uyarılar yıllardır plansız ve rant hırsının yönlendirdiği imar ve yapılaşma politikalarında göz ardı edilmiştir.

4 yıl önce 17 Ağustos ve 12 Kasım'da yaşadığımız depremler on binlerce yurttaşımızın yaşamını yitirmesine 1 00 binden fazla konut ve işyerinin yıkılmasına neden olmuştur. Fay sadece jeolojik bir kırık oluşturmakla kalmamış, siyasal, sosyal, ekonomik , kültürel ve bilimsel kurum ve anlayışları da sarsmıştır .Depremden hemen sonra sıkça duyduğumuz " Artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacak" cümlesinin de geçen 4 yılda hamasi söylemin ötesine geçmediği kısa sürede ortaya çıkmıştır . Geçtiğimiz 4 yıl içinde gerçekleşen Afyon, Sultandağ, Çankırı – Orta , Tunceli – Pülümür ve Bingöl depremlerinde yüzlerce canın yitirilmesi bu aymazlığın devam ettiğinin göstergesidir.

4 YILDA OLANLAR

➤ **Ülkenin Kızılay, Sivil Savunma Teşkilatı ve Afet İşleri gibi kurumlarının ne halde olduğu ve liberalizm hayalleri uğruna, kamu varlıklarının nasıl peşkeş çekilerek tasfiye edildiği ortaya çıkmıştır. Yönetenlerin yönetemez, bilgililerin(!) bilgisiz, ilgililerin(!) ilgisiz olduğunu deprem açığa çıkarmıştır.**

➤ İnsanlarımız kışları naylon çadırlarda geçirmiş; donmuş, yanmıştır.

➤ Afet fonunda bir milyon TL. çıkmıştır.

➤ Enkazlar günlerce arama kurtarma ekipleri beklemiş, dozerle denize dökülmüştür.

➤ Yıllardır çözüm önerileri sunanlar, halktan yana olanlar suçlanmış; sözlerine itibar edilmemiştir.

➤ İstanbul'da oluşabilecek bir depremin yaratacağı felaket karşısında somut bir çözüm uygulaması yoktur. Bedeli kimin ödeyeceği ortadadır.

- Deprem sonrası tarım alanları, dolgu alanları yine ihale yöntemleri ile rantçılara peşkeş çekilmiştir,
- Doğal afetlerle birebir ilgili meslek odaları yönetenler tarafından halen muhatap alınmamaktadır,
- Deprem sonrası kimse, hatta sistem dahi kendini sorgulamamıştır,
- Bilim çevreleri de nesnel değerlendirmeleri bir yana bırakıp rantçı zihniyete teslim olmuştur,
- Deprem ertesinde ulusal ve uluslararası dayanışma ve paylaşmanın en güzel örneği sergilenerek toplanan bağışlar ve yardımlar ile Hükümet’ce çıkarılan ek vergilerle elde edilen milyarlarca doların oluşturduğu kaynaklara ait sağlıklı bir bilgi kamuoyuna açıklanmamıştır. Bu konuda tek yetkili olan ve yardımları denetlemekle görevli Sayıştay hükümetin çıkardığı KHK’larla devre dışı bırakılarak anayasal suç işlenmiştir.
- Ülkede kentleşme ve sanayileşme politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerekirken yapılmamıştır.
- 4708 Sayılı Yapı Denetim Kanunuyla temel bir kamu hizmeti olan denetim konusu özelleştirilerek piyasanın kar hırsına terkedilmiştir.
- “Deprem kavramını bir kazanç kapısı yapan ve her depremden sonra ekranlara fırlayarak sözde bilimsel açıklamalarla kendisini ve şirketini pazarlayan yer röntgencisi rantçı profesörler ve bilimadamları türemiştir.
- Deprem fuarları açılıp, deprem nasıl pazarlanır, nasıl paraya çevrilirin hesabı yapılmıştır.
- Eski müteahhitler yeni yapı denetimcisi yapılmışlardır.
- Depremzedelere yapılan prefabrik konutları su basmıştır.
- Deprem felaketinden sonra kaybolanlar halen bulunamamıştır.
- Yurt içinden ve yurt dışından gelen yardımlar nerede, nasıl ve kime harcandı halen açıklanmamıştır.
- Yerel yönetimlerimiz deprem konusunda halen bilgisiz ve ilgisizdirler.
- 4 yıldır hiçbir politikacı depremzedelerin sorunlarını paylaşmamıştır.
- Olabilecek yeni depremler için hiç bir hazırlık yapılmamıştır.
- “Deprem yaralarını sarmak” için çıkarılan “Ek vergiler” başka amaçlar için kullanıldı. Çeşitli adlar altında toplanan 7 kat trilyon para’nın 4 katrilyonundan azı bu amaçla kullanıldı.
- Siyasi iktidarlar bu geçici vergileri kalıcı duruma getirdi. 2003 yılının Ocak – Haziran döneminde bu vergilerle 1 katrilyon 104 trilyon 926 milyar TL toplanmışken, yasanın gerektirdiği alanlara yalnızca 61 trilyon 314 milyar TL harcandı.

Olumsuzluklar saymakla bitmiyor; bitmez gibi görünüyor ve aşağıdaki soruların yanıtları da hala verilmiş değildir..

Dünya bankasının kamunun küçültülmesi talepleri doğrultusunda bugüne kadar doğal afet zararlarının giderilmesi ve bilimsel çalışmalara kaynak özelliğine sahip Afet Fonu kaldırıldı. NEDEN?

17 Ağustos ve 12 Kasım Depremlerinden sonra sadece Marmara Bölgesinde yoğunlaşan imar planlarına esas jeolojik/jeoteknik etütler, deprem riski taşıyan diğer alanlarda yapılmamıştır. NEDEN?

Her ölçekteki planlama ve yapılaşma öncesinde jeolojik ve jeoteknik etütleri zorunlu kılacak imar ve şehirleşme yasaasının ivedilikle yasalaşması için çalışmalar sonuçlanmamıştır. NEDEN?

İçerik olarak afet sonrası zararların giderilmesine yönelik hazırlanan ve 1965 yılından beri yürürlükte olan 7269 sayılı doğal afetler yasaasının afet öncesi yapılması gereken araştırmaları da içerecek şekilde yeniden düzenlemesi yapılmamıştır. NEDEN?

Belirttiğimiz gibi imar yasaası, doğal afetler yasaası öncelikli iken siyasi iktidar yapı denetimi, deprem sigortası gibi dünya bankasının istekleri olan bir kısmı Anayasa Mahkemesince de iptal edilmiş yasaaları yürürlüğe koymuştur. NEDEN?

Zorunlu deprem sigortası ile halen yürürlükteki 7269 sayılı yasa arasında afetzedelerin hak sahipliği konusunda çelişki varken bu sorun giderilmemiştir. NEDEN?

NELER YAPILMALI!

- Doğa olaylarının afete dönüşmemesi için önlem “afet”ten önce alınmalıdır.
- Bunun birinci adımı akla, bilime, plana dayalı kentleşme ve sanayileşmedir.
- İkinci adımı mühendislik ilkelerine dayalı güvenli yapılaşmadır.
- Tüm bunların toplumsal yaşamda gerçekleşebilmesi için yaptırımlar içeren yasaaların düzenlenmesi acil bir zorunluluktur. Bu anlamda imar yasaası, afetler yasaası, yerel yönetimler yasaası aklın ve bilimin ışığında yeniden düzenlenerek meclisten geçirilmelidir.
- Güvenli yapılaşmayı kamusal bir hizmet olmaktan çıkartıp, ticari bir meta haline getiren, böylece şirketlerin kar hesaplarına terkeden, uygulamada hiçbir işlevi bulunmayan, **Yapı Denetim Yasaası** yürürlükten kaldırılmalıdır. Yerine merkezi idare, yerel yönetimler ve meslek odalarının eşgüdümlü, ortak kamusal denetimini esas alan bir yasa düzenlenmelidir.
- Sadece deprem sonrası oluşan zararları karşılamak üzere ve yeni bir vergi anlayışıyla hazırlanan, bilimsel temele dayanmayan bir bölgelendirmeyi esas alan, “**zorunlu deprem sigortası**” uygulaması yürürlükten kaldırılmalıdır.
- Acilen sadece beklenen “İstanbul Depremi”ne yönelik olarak, kamusal ve özerk ayrı bir örgüt kurulmalıdır. Bu örgüt Sayıştay tarafından düzenli

olarak denetlenmeli, karar alma mekanizmalarında meslek odaları, sivil toplum örgütleri yer almalıdır. Bir yasayla kurulacak bu kuruma imar ve planlama yetkileri verilmeli, kat mülkiyeti yasası, imar yasası, borçlar hukuku, istimlak hukuku vb. mevzuatta bu yetkileri etkileyebilecek mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.

İstanbul'un yapı stoğunun belirli bir program dahilinde, öncelikler doğru belirlenerek iyileştirilmesi, onarılması ve güçlendirilmesi, yıkılıp yeniden yapılması, bilim insanlarının ve mühendislerin gösterdiği yönde uygulamalarla kentin yeniden kurulması için bir seferberlik açılması artık bir yaşamsal zorunluluktur. Bu kurumun görevi bu çerçevede çalışmalar yapmak, yaptırmak, denetlemek ve yaptırımlar uygulamak olmalıdır.

- Anayasal suç olan ovaların, akarsu yataklarının, deniz ve göl kıyılarının, tarım alanlarının ve ormanların yerleşime açılması şeklindeki yağma politikalarından, maddi ve politik rantı amaçlayan imar aflarından derhal vazgeçilmelidir.
- Ülkemizin % 95'i depremden etkilenebilir. Ancak bilinmelidir ki sadece %5'inde yıkım meydana gelebilir. Ovalarımız, KAF ve diğer aktif tektonik hatların tehlikeli bölgeleri yerleşime kapatılmalıdır.
- Doğal afetlere yönelik çalışmalar, Sosyal Devlet anlayışının bir parçası olarak Kamu görevleri arasında kalmalıdır. Dünya Bankasının dayatmaları ile bu konularda çalışma yapan kurumların küçültülmesi, Mahalli İdareler Yasası ile hizmetin yerelleştirilmesi ve piyasa koşullarının inisiyatifine bırakılması savunulamaz.
- 1999 Depremlerinin etkili olduğu alanlarda başlatılan imar planına esas Jeolojik-Jeoteknik etüt çalışmaları ülkemizin heryeri için zorunlu kılınmalı ve en azından I ve II. Derece deprem bölgesindeki belediyeler plan revizyonlarına ivedilikle başlamalıdır.
- 7269 Sayılı Afetler Yasası, 3194 sayılı İmar Yasası başta olmak üzere yerleşimleri doğal afetlere karşı güvenli kılacak çalışmalara altlık oluşturan yasaların değiştirilmesi için başlatılan ve 4 yıldır Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın tozlu raflarında unutulmuş çalışmalara hız verilmelidir. Bu yasalar akıl, bilim, mühendislik normlarını temel olmak üzere ve meslek odalarının görüşleri alınarak düzenlenmelidir.
- Kentleşme politikaları üç beş vurguncuya değil ülkenin bilim ve teknik adamlarına bırakılmalıdır. Depremle ilgili meslek disiplinlerinin Yerel Yönetimlerde görev alması zorunlu hale getirilmelidir.
- Yapı Denetimi, Sigortacılık, serbest zemin etüdü üretimi gibi denetlenemeyen rantçı mekanizmalar terk edilmelidir. İller Bankası, Üniversiteler, MTA, DSİ, Karayolları gibi kamu kurumları düzenli kentleşmede görevlendirilmelidir,
- Tüm yurttaki Sivil Savunma örgütlülüğü, Kızılay gibi kuruluşlar yeniden yapılandırılmalıdır,
- Gelişmiş ülkelerdeki gibi ülkemizdeki fay hatlarına sismik dinleme ağları kurulmalıdır,
- İşsizliğe mahkum edilmiş teknik elemanlarımız değerlendirilmelidir,
- Kamu kurumları kentleşmede birebir görevli olmalıdır,

- Ülkenin hiçbir tarafında depreme ve doğal afetlere hazırlık açısından ayırım yapılmamalıdır,
- TMMOB Kamusal denetim süreci içinde yer almalıdır,
- Eğitim sistemi içerisinde doğal afetlere yönelik eğitim programları konmalıdır,
- İmar uygulamalarında görev alan mühendis ve mimarlardan, çağın gerektirdiği bilimsel, teknik ve etik normlara uymayanlar için meslek odalarının yaptırım olanakları yasal güvenceye kavuşturulmalıdır.
- Deprem haritası, Türkiye Diri Fay Haritası ile birlikte güncelleştirilmelidir.
- Yerel yönetimlerin başkan ve meclis üyeleri doğal afetler konusunda eğitimden geçirilmelidir,
- Depremzede vatandaşlarımızın talepleri bir an önce dikkate alınmalıdır,
- Kalıcı konutlardaki eksiklikler giderilmelidir,
- Depremzedelerin kayıp yakınları araştırılmalıdır,
- Sakat kalan deprem zedelere ücretsiz sağlık hizmeti, iş verilmelidir,
- Yurtiçi ve Yurtdışı yardımlar nasıl ve nerede tüketildi açıklanmalıdır,
- Kalıcı konutlardaki sosyal donatılar(okul, hastane, yol vb.) tamamlanmalıdır.
- Medya daha sağ duyulu davranmalı ve reyting uğruna boş konuşmalara pirim vermemeli, Ulusal Deprem Konseyi bilime ve halka yararlı olmak için “Deprem Riski” konusunda etik kuralları açıklamalı, yöneticilere yol göstermelidir.

Gerek odamız gerekse yerbilimciler sadece 1999 depremlerinden sonra değil, 60 yıldır ülkenin afet ve özellikle deprem gerçeğinin altını çizmişlerdir. Bu gün gelinen noktada ülkemizdeki deprem tehlikesi için söylenecek çok fazla da bir söz kalmamıştır. Hep söyledik, söylemeye de devam edeceğiz. Doğal afetlere karşı ulusal ihtiyaçlara yanıt verecek bir politikanın oluşturulması artık ertelenemez. Bu ülkenin insanları kendi siyasal, ekonomik gelecekleri kadar doğal afet tehlike ve risk geleceğimizeki gerçekleri bilme, kendi geleceklerini kendileri belirleme hakkına sahip olmalıdır. Faylar zemini kırmakla kalmıyor, siyaset kurum ve anlayışlarını da kırıyor.

Şimdi, başta 58.inci hükümet olmak üzere tüm toplum olarak artık “ders almaktan” çıkıp adımları atmaya başlamalıyız. Deprem tehlikesinin sadece İstanbul’un değil geniş bir coğrafyanın ve nüfusun problemi olduğunu, doğal afet tehlikelerinin depremle sınırlı kalmadığı heyelan, su baskını vb olayların da önem kazandığını unutmamalıyız.

DOĞA OLAYLARININ ACI SONUÇLARI KADERİMİZ DEĞİLDİR.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA ve KAMUOYUNA

11.11.2003

AFET ZARARLARINI AZALTMA STRATEJİLERİNE DAYANAN YENİ BİR AFET YÖNETİM SİSTEMİ VAKİT GEÇİRİLMEYEN OLUŞTURULMALIDIR.

Ülkemiz sahip olduğu jeolojik, morfolojik ve meteorolojik koşulları nedeniyle bir “afetler ülkesi” olarak kabul edilmektedir. Meydana gelen doğal afet olayları nedeniyle her yıl ortalama Gayri Safi Milli Hasılamızın %1’i ile % 3’ü arasındaki oranlarda maddi kaynaklar afet zararlarına harcanmaktadır. Ancak bu yüksek oranlar bile 1999 Yılında yaşadığımız depremler, 1998 Batı Karadeniz Heyelan ve su baskınları gibi katastrofik afetlerde yapılan harcamalarda yetersiz kalmaktadır. Bu koşullarda hükümetler tarafından yeni vergiler veya dış krediler yoluyla ek kaynaklara gereksinim duyulmaktadır. Ülkemizde afet zararlarının faturalarını toplum olarak ödemek zorunda bırakılmaktadır. Üstelik ödenen faturaların nereye gittiğinin hesabı da verilememektedir.

Diğer yandan bu kaynakların afetler sonrası kira yardımı, kalıcı konut yapımı, alt yapının yeniden inşası gibi “yara sarma” hizmetlerine harcadığı bilinmektedir. Ancak son yıllarda dünyada afet tehlikelerine karşı yürütülen afet hizmetlerinde, “yara sarma stratejilerini “ temel almak yerine , hızla “zarar azaltma stratejilerinin” ön plana çıkartıldığı bilinmektedir. Bu anlayış çerçevesinde afet tehlike ve risk analizlerinin yapılarak tehlike ve risk haritalarının hazırlanması, tahmin ve ikaz sistemlerinin oluşturulması, risk derecelemelerine göre arazi kullanım, yapı standartlarının belirlenmesi yoluyla zarar azaltıcı önlemler hayata geçirilmektedir. Bu ön aşamadaki çalışmalar, ülkelere afetlere daha hazırlıklı olmayı, en az maliyet ve can ve mal kaybıyla afetleri atlattırma sağlamaktadır.

Ülkemizdeki afet bilgi ve deneyim birikiminin düzeyi, bu modeldeki bir afet yönetimi hizmetlerini hayata geçirmeye uygunsa da, ne yazık ki siyasi irade bu derecede olgunlaşmamıştır.

1999 Yılında meydana gelen iki büyük depremden bir olan 12 Kasım Bolu Depreminin üzerinden geçen 4 yılda ülkemizdeki afet hizmetlerini düzenleyen mevzuata yönelik ciddi hiçbir çalışma yapılmamıştır. Daha da kötüsü çok sayıda kamu kurumunun afet hizmetlerinde görev alması nedeniyle parçalı bir yapı görünümündeki ulusal afet yönetimi, Dünya Bankasının dayatmaları ile kurulan yeni kurumlarla daha da parçalı ve birbirinden kopuk bir hale getirilmiştir.

Bugünlerde kamuoyunda sıkça tartıştığımız “Kamu Yönetimi Reformu Yasa Tasarısında” ise afet hizmetlerinin ticarileştirilmesi, deneyimli kurum ve kuruluşların küçültülerek tasfiyesi, personelin iş güvencesinin kaldırılması gibi uygulamalar söz konusudur.

1999 Depremleri sonrası sıkça tekrarlanan “**UNUTMAYACAĞIZ**” sözleri Bakanlar Kurulu toplantı salonunda “boş bir seda” olarak kaldı. Oysa Ülkemizin konumu gereği olası deprem riski, yapay gündem olarak ortaya atılan “türban” sorunundan çok daha yaşamsal ve acil bir gündem maddesidir.

İnsanı düşünmeyen “tüccar siyaset” için 8.5 milyar dolar önemliyse, bu amaçla ABD Emperyalizmine uşaklık ederek gençlerimizi ölüm tarlalarına sürebiliyorlarsa belirtelim; olası depremlerin ülkemize maliyeti on milyarlarca dolar olacaktır. Onlar için önemi yoktur ama yinede ekleyelim, on binlerce insanımızın canı risk altındadır. Irak’ta ABD çıkarlarını gözetmek için tezkere üzerine tezkere çıkarılanların, kendi halkının can ve mal güvenliğine ilişkin yasal düzenlemeleri gerçekleştirememeleri “Milli İrade”yle açıklanabilir mi?

Sayın Hükümet üyeleri;

Depremzedeleri sorunlarıyla başbaşa bırakarak naylon çadırlarda **UNUTTUNUZ!**

Ülkemizdeki yerleşim alanlarında mevcut imar planlarının jeolojik – jeoteknik etüt sonuçlarına göre revize edilmesini **UNUTTUNUZ!**

Afet tehlike ve risklerinin yüksek derecelerde olduğu bilinen yerleşimlerdeki yurttaşların güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını **UNUTTUNUZ!**

Ülkemizdeki en yıkıcı doğal afet olan depremlere karşı Ulusal Deprem Konseyi oluşturduunuz, Konseyin hazırladığı raporu **UNUTTUNUZ!**

“Yara sarma “ yerine “ afet zararlarını azaltma stratejilerine “ dayanan ulusal afet yönetimi oluşturmayı **UNUTTUNUZ!**

İMF ve Dünya bankası direktifleri doğrultusunda hazırlanan yasaları meclisten bir çırpıda geçirdiniz ama insanımız için yaşamsal olan **İMAR ve ŞEHİRCİLİK** ve **AFET** yasalarını **UNUTTUNUZ !**

Deprem amaçlı toplanan yardımları ve vergilerin akıbetinin ne olduğunu halkımıza açıklamayı **UNUTTUNUZ!**

Mesleki eğitim konusu doğal afetlerin en önemli belirleyicisi olan jeolojik verileri elde etmek ve yorumlama olan JEOLJİ MÜHENDİSLERİ olarak, doğal olayları birer afete dönüştürmeden afet zararlarını azaltma stratejilerine dayanan yeni bir afet yönetim sisteminin oluşturulması konusunda siyasi iktidarı bir kez daha uyarmayı bir görev biliyor, basit bir doğa olayını afete dönüştüren anlayışları **UNUTMADIĞIMIZI ve UNUTTURMAYACAĞIMIZI KAMUOYUNA DUYURURUZ.**

Saygılarımızla,

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

**DEPREMZEDELERE YÖNELİK BASKI VE ŞİDDET
POLİTİKALARINDAN VAZGEÇİLSİN!!!!**

12.11.2003

12 Kasım1999 Düzce Depremi'nin üzerinden 4 yıl geçmesine karşın depremzedelerin taleplerine karşılık vermeyen siyasi iktidarlar, çareyi konut talebi için dilekçe vermeye giden depremzedeleri gözaltına almakta buldu.

72 gündür Ankara'da Abdi İpekçi Parkı'nda kalıcı konut taleplerine dikkat çekmek için çadırlarda kalarak seslerini duyurmak isteyen 47 depremzede Başbakanlığa Düzce'de topladıkları imzaları da iletmek isteyince gözaltına alındılar.

Deprem 4. yıl dönümünde hükümet deprem mağdurlarının en temel hakkı olan, dilekçe verme hakkını kullanmalarına bile izin vermedi.

“Deprem yaralarını sarmak için” çıkartılan “ek vergileri” başka amaçlar için kullanmakta hiç beis görmeyen siyasi irade, en demokratik talepleri bile baskıyla karşıyor.

- Çeşitli adlar altında toplanan 7 katrilyon paranın nerede kullanıldığıının hesabını veremeyenler deprem mağdurlarından hesap soruyorlar.
- Binlerce kişinin dört yıldır en zor koşullarda prefabrik konutlarda çektiği çileyi göremeyenler, depremzedelerin dilekçe vermesini tehlikeli görüyorlar.
- Deprem yaralarını sarmak için “geçici olarak” alınan vergileri kalıcı hale getirenler, dört yıldır “kalıcı konut” taleplerini karşılayamıyorlar.
- İftar şovlarıyla dini değerleri istismar edenler depremzedelerin Ankara’nın kışında iftarlarını çadırda yapmalarına bile izin vermiyorlar.
- Başbakanlık konutunda işadamlarına anlı şanlı iftar yemeği verdikleri gün, mağdur yurttaşların emniyette sabahlamaları için irade kullanabiliyorlar.
- Siyasi iktidar sadece emniyet güçlerini bu utanç verici girişimde kullanmamış, depremzedelerin Abdi İpekçi Parkı’ndaki özel eşyalarına çevreyi kirlettiği için zabıtalara marifetiyle el koymuştur.
- Bergama Ovacık’ta çevreyi, ülke toprağını kirleteceği mahkeme kararıyla belirlenen yabancı şirketlere karşı bir şey yapmayan, mahkeme kararlarını uygulamayan hükümet, kendi insanına karşı acımasızca davranabilmektedir.

Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, dün “öğrencilerin YÖK’e karşı demokratik tepkilerini gaz bombaları ve şiddetle bastıran, bugün en temel hakkını kullanan depremzedeleri gözaltına alan siyasi iktidarı şiddetle kınıyoruz. Tüm demokratik talepleri baskı ve şiddetle bastırıldığı günlerde “6. uyum paketi”ni imzalamakla öğünmesi, siyasi iktidarın demokrasi anlayışını ortaya sermektedir. “Beyzade”lere Başbakanlık konutunda iftar yemeği, “depremzedelere” emniyette gözaltı demokrasisi! Bu ancak sermaye demokrasisinin, “otoriter demokrasi”nin göstergesidir.

Bir kez daha siyasi iktidarı deprem zararlarını azaltacak yasal düzenlemeleri bir an önce gerçekleştirmeye ve deprem mağduru yurttaşların sorunlarının acilen çözümü için göreve davet ediyoruz. Depremzedelere karşı geliştirilen baskı politikalarından vazgeçmeye ve utanç verici gözaltı uygulamalarından vazgeçmeye çağırıyoruz.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

B A S I N A Ç I K L A M A S I

PETROL SEKTÖRÜ TAMAMEN KAR MANTIĞININ EGEMEN OLDUĞU PİYASA KOŞULLARINA BIRAKILIYOR.

PETROL ÜRÜNLERİ DAHA PAHALI HALE GETİRİLİYOR.

Küreselleşme olarak adlandırılan sermayenin yeniden yapılanma sürecinde, IMF, DB ve AB eliyle dayatılan yeni liberal politikalar çerçevesinde, eğitimden sağlığa, sosyal güvenlikle ulaştırmaya, haberleşmeden enerjiye kadar her alanda uluslararası sermayenin istemlerini yerine getirmek için, kamusal alanın özelleştirilmesinin yasal düzenlemeleri yapılmaya devam edilmektedir.

Enerji yatırımlarının özelleştirilmesi sürecinde, elektrik, doğalgaz piyasası yasaları tartışılmadan, 2001 yılı içinde kabul edilmiş, enerji alanındaki son piyasa yasası olan Petrol Piyasası Kanunu da yasalasmak üzere yeniden TBMM gündemine gelmiştir.

Birbirine öz olarak benzeyen söz konusu piyasa yasaları ile; kamu kuruluşlarının ve kamu hizmetlerinin özelleştirilerek, sermayeye devredilmesi hedeflenmektedir.

Petrol Piyasası tasarısının yasalasması halinde;

- Petrolün; ithali, ihracı, rafinajı, işlenmesi, depolanması, iletimi, ihrakiye teslimi (deniz ve hava taşıtlarına akaryakıt ikmal), taşınması, dağıtımı ve bayiliği piyasa faaliyeti olarak tanımlanarak, ham petrolün arama ve üretimi dışındaki tüm faaliyetler piyasa kapsamında olacaktır.
- **Petrol faaliyetleri gibi ülkelerin yaşamsal stratejik öneme haiz ve kamu hizmeti niteliğinde olan bir sektörünün tamamen piyasa koşullarına terk edilerek, kamu kontrolü, denetimi ve yönlendirmesinin dışında tutulması, yani kamunun belirleyici rolünün bu alandan kaldırılması son derece sakıncalı durumları ortaya çıkaracaktır.**
- Petrol sektörü tamamen kar mantığının egemen olduğu piyasa koşullarına bırakılmış olacak, tüm petrol ürünleri daha pahalı hale gelecektir.
- **TÜPRAŞ, PETKİM ve BOTAS gibi vergi ödeme sıralamasında en üstlerde yer alan ve kıt kaynaklarla yaratılmış karlı kamu kuruluşları, özelleştirmeler ile birkaç yıllık karları karşılığında özelleştirilerek, bu kuruluşların yarattığı vergi ve katma değer azalacak, işten atılmalar, sendikasılaştırma yaşanacaktır.**
- Rafinaj, işleme, madeni yağ üretimi, depolama, iletim, serbest kullanıcı, ihrakiye faaliyetleri, toptan akaryakıt dağıtımı ve bayilik faaliyetleri için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan lisans alınacaktır.
- **Bu tasarı ile petrol sektöründe yeni ara iş ve şirketler yaratılmış, kamu müdahalesini doğuracak mekanizmalar oluşturulmasından kaçınılmış ve kamunun kullanıcıya olumlu yansiyacak şekilde fiyatlara müdahalesi ortadan kaldırılarak, ithalattan son tüketiciye kadar petrol faaliyetleri, amacı kar etmeye dayanan piyasa mantığına terkedilmiştir.**

- Belirlenmiş petrol faaliyetleri için lisans alan şirketin tek amacının kar olduğuna ve tasarı ile fiyat belirlemeleri şirketlere bırakılmış olduğuna göre, petrol ürünlerinin bu günden çok daha pahalı olarak halka/tüketicilere sunulması kaçınılmaz olacaktır.
- **Hangi koşulları taşıyan şirketlere lisans verilmesine ilişkin değerlendirme kriterleri gibi önemli bir çok konu, kanunda yer almayarak Kurumun çıkaracağı yönetmeliklere havale edilerek, Meclis ve Halkın gözetiminden uzak tutulmaya çalışılmıştır.**
- Petrol sektöründe faaliyet gösterecek yabancı şirketlere, Türkiye’de yerleşik olma zorunluluğu bile kaldırılmış, alanın sınırsızca ve denetimsiz olarak yabancı şirketlere açılmasının bir koşulunda yerine getirilmiştir.
- **Rafinerici veya akaryakıt dağıtıcılarına yurt dışından doğrudan akaryakıt temin etme hakkı verilerek, her türlü kalitesiz ürünün ülkeye girişine olanak sağlanmıştır.**
- İleticilerin iletim istemlerini karşılaması, iletim Lisansı sahibinin kendi belirlediği tarifeye ve kriterlere uygunluk şartına bağlanmaktadır. Bu durumda yerli üreticinin, ham petrolünün taşınması zorunluluğu daha başlangıçta üreticinin insafına bırakılmış olacak ve yerli üretim olumsuz etkilenebilecektir.
- **Yerli ham petrolün rafinericiler tarafından öncelikle alınması ve fiyat uyuşmazlıklarında Kurumun hakemliği getirilmiş olmakla birlikte, ülkede üretilen petrolün rafinerilerce zorunlu olarak alınmasının kaldırılması, ülke ham petrol üretimini etkileyecektir. Yerli üretim salt ticari kaygılar ile ele alınacak bir faaliyet olmayıp stratejik öneme haiz bir konudur.**
- Bu kanun kapsamında tesisler için gerekli araziler için Kurulca verilecek kamulaştırma kararı kamu yararına geçeceği ifade edilmektedir. Kamu tüzel kişiliğine haiz özerk bir kuruluşun kamu yararı gözeterek kamulaştırma kararı vermesi mümkün olmayacağı gibi bu durum yasalara da aykırılık ihtimalini de oluşturabilecektir. Diğer taraftan iletim hatlarının tehlikelerden korunması iddiası ile 15 er m., rafineriler ile lisanslı depolara 500 m. Mesafe içinde yapılaşma, zirai faaliyetlerde bulunmaya bile kısıtlamalar getirilmesi yetkisinin, **önceliği piyasa, tercihi bu faaliyetleri yürütecek şirketler olan bir kamu kuruluşu olmayan Kuruma bırakılarak, şirketlerin diledikleri yeri kamulaştırmaya aldırarak arazi sahiplerini mağdur etme hakkı verilmesi kabul edilir değildir.**
- EPDK hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli hizmetlerin, idari hizmet sözleşmesi ile istihdam edilen personel eliyle yürütülecektir. Hiçbir iş güvencesi taşımayan bir yıl süreli sözleşmeli istihdam şekli, çalışanlar açısından iş güvencesi ve çalışma yaşamında büyük riskler taşımaktadır.

Sonuç olarak: Petrol gibi hem sanayi hem de halkın yaşamında büyük etki ve payı bulunan stratejik bir enerji kaynağının tamamen kamusal denetim dışına çıkarılarak yerli-yabancı özel şirketlerin inisiyatifine

bırakılması ve kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, ülke ve kamu çıkarları açısından ortaya çıkaracağı sakıncalar açısından kabul edilir değildir.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

**BASINA VE KAMUOYUNA
17.12.2003**

TBMM gündemindeki “**PETROL PİYASASI KANUNU VE PETROL KANUNU DEĞİŞİKLİK TASARILARI**”, IMF ve Dünya Bankası’nın bir önceki hükümete dayattığı ve bunun dışında tümünü yasalaştırdığı, “olmazsa olmaz” tercüme yasaların sonucudur.

İşte bu IMF kaynaklı PETROL PİYASASI KANUNU ve DEĞİŞİKLİK TASARILARI:

1. Tüm dünyada çok uluslu petrol şirketleri entegrasyonlarını korurken ve birleşerek daha büyük tekeller oluştururken, **TPAO**’nun zaten bozulmuş entegrasyonunu tümüyle ortadan kaldırıp, birçok asli görevini hizmet grubu adı altında özel sektöre devretme hazırlığıdır.
2. **TPAO**’ya bugüne dek yasaklanmış olan imar alanlarında, doğal ve tarihi koruma alanlarında ve arkeolojik merkezlerdeki petrol faaliyetlerini, özel sektöre ve bilhassa yabancı tekellere açma iznidir.
3. Uluslararası tekellere, bu tür faaliyetlerinin doğuracağı kesin olan zarar ve ziyan için teminat zorunluluklarının kaldırılmasıdır.
4. Ulusal kuruluşumuz **TPAO**’nun devlet adına denetim yapma görevinin elinden alınmasıdır.
5. **TPAO**’nun arama alanları, ruhsat sayısı, işletme, ruhsatlarda öncelik, gibi tüm ayrıcalıklarının kaldırılıp, piyasada faaliyet gösteren herhangi bir tüzel kişi ile eşit duruma getirilmesidir.
6. Arama ruhsatnamesinin, aramacı olmayan bir hükmi şahıs –örneğin, bir medya patronu, tarafından bile talep edilebilmesinin yolunu açmaktır. Yani, önüne gelene arama alanlarını kapatma hakkının verilmesi, bunların ellerine geçirdikleri alanları, yabancı şirketlerle pazarlıkta kullanıp, havadan para kazanmalarının sağlanmasına geçit verilmesidir. Daha da acısı, ulusal kuruluşumuz **TPAO**’nun bu tip kişilerle aynı düzeye indirilip, bunlarla rekabete zorlanması; bunların kapatılarak daralttığı arama alanlarına kısıtlanmasıdır.

7. Yabancı tekellere belli oranlarda Türk mühendis ve işçisi çalıştırma, eğitim, staj zorunluluklarının kaldırılmasıdır.
8. Yabancı tekellere, ülkemizden çıkarttıkları petrol ile, ithal ettiği tüm malzemeyi, her türlü ihraç vergi ve resimlerinden muaf olarak ihraç edebilme ruhsatıdır. Bunun yanında, ulusal kuruluşumuz **TPAO**'nun ithal etmek zorunda olduğu sondaj, üretim, araştırma vb. malzemelere uygulanmakta olan muafiyetin de kaldırılmasıdır.
9. Rafinerilere ve toptan dağıtıcılara, diledikleri yerden ham petrol temin ederek, **TPAO**'nun ürettiği petrolü işletme veya dağıtma yükümlülüklerinin ortadan kaldırılması; yani, **TPAO**'nun ürettiği ve büyük çoğunluğu ağır ve kükürtlü petrolünün satış imkanının yok edilmesidir. **TPAO**'nun elinde bırakılan tek gelir kaynağının da böylece tümüyle ortadan kaldırılmasıdır.
10. **KISACASI, HALKIN PARASI, EMEĞİ, ÖZVERİSİ İLE KURULMUŞ TPAO'NUN ÖLÜM FERMANIDIR.** Yeraltı petrol, doğal gaz kaynaklarımızın, yabancı tekellerin kâr-zarar hesabına terk edilmesi ve böylece **TPAO**'nun yıllardır, dışarıya döviz ödememek için, büyük özverilerle ürettiği birçok küçük, az verimli sahaların kapatılarak, kaynaklarımızın heba edilmesi, ekonomiye katkılarının ortadan kaldırılmasıdır. **EVET; BU YASA, TÜMÜYLE DIŞA BAĞIMLILIK YASASIDIR.**

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

BASINA VE KAMUOYUNA

27.01.2004

TÜPRAŞ'IN SATILDIĞI YABANCILARI TANIYALIM

Mısır doğumlu, Lübnan asıllı Amerikan vatandaşı **Roger Tamraz** (Tamarazyan), Lübnan'da bir bankayı 200 milyon dolar dolandırmaktan İnterpol tarafından aranıyor. İtalyan ve Fransız bankalarını da dolandırdığı bilinen Tamraz, Amerikan Demokrat Partisi'ne Clinton'un başkanlığı sırasında verdiği usulsüz paralarla, CIA'nin Ortadoğu'da yıllarca en önemli istihbarat kaynağı olmasıyla, Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı işini alabilmek için Çiller ailesi ile kurduğu karanlık ilişkileriyle ve Ömer Lütfü Topal'la ortaklıkları ile de ülkemizde tanınıyor. Tamraz, **Efremov Kautschuk GmbH** şirketinin, **Tatneft**'in **Efremov Synthetic Rubber Enterprise**'inin çoğunluk hisselerinin dışında kalan bir kısım hisselerine sahip. Yani, Tatneft'in dolaylı ortağı.

Roger Tamraz, Türkmenistan'da petrol/doğal gaz sahası bulunan Amerikan **Oil Capital Ltd** şirketinin ortağı ve yöneticisi. Oil Capital Ltd şirketi ülkemizde, Türk

Lapis şirketi ile Türkmenistan'daki saha için kurduğu **Lapis Oil Capital Ltd** şirketi ve Lapis'in bu işte batıracağı minimum 7 milyon dolar ile hatırlanabilir.

Tamraz'ın bir petrol şirketi daha var: **Tamoil, Inc.** Oil Capital Ltd, 1983'te **Amaco İtalya**'yı 375 milyon dolara satın alarak, Tamoil, Inc'i kurdu. Tamraz bu iş için Banque Paripa ve Credit Lyonnaise'den krediler aldı ve bunları geri ödemedi. 1985 yılında ise, Tamoil'i aynı paraya, yani 375 milyon dolara Libya hükümetine sattı. Ancak, **Tamoil İtalya**'yı kendi kontrolünde tutmayı sürdürüyor. Tamoil İtalya, Tatneft'in hissedarlarından. Yani Roger Tamraz, Tatneft'in, bir yandan Efremov Kautschuk GmbH, diğer yandan da Tamoil İtalya aracılığı ile ortağı oluyor. **Tüpraş** ihalesinde Tatneft Tamoil ile birlikte çalışıyor.

Tatneft, yaklaşık 6 milyar varillik rezervi, 57 sahasından günlük 500 bin varillik petrol üretimi, yaygın petrol dağıtım istasyonları ile Rusya'nın 6ncı büyük ve New York borsasında yer alan tek petrol şirketi. Son zamanlarda, denetici firmaların verdiği kötü raporlar nedeniyle New York borsasından atılmamak için mücadele veriyor. Ayrıca, Bank Zenit ve Commercial Bank Devon-Credit adlı iki de bankası bulunan Tatneft'in piyasa değeri 2,3 milyar dolar civarında (Tüpraş'ın 7 milyar dolar). *Aynı zamanda dış bankalara 1,3 milyar dolar kredi borcu var.* Yıllardır inşaatını bitirmeyi beceremediği Nizhnekamsky (Rusya Federasyonu) rafinerisi için aldığı bu krediler, bu rafinerinin tamamlanmasına bir türlü yetmiyor. *Bu bankalarla yaptığı kredi anlaşmalarına göre, kendi şirketlerine ve üçüncü şahıslara borç ve garanti adı altında para transfer edemiyor.* Dolayısı ile, kendi adına Tüpraş ihalesine sokup, ihaleyi kazandırdığı Efremov Kautschuk GmbH'ye de kredi ya da nakit transferi yapabilmesi olanaksız. İşte, her partiden Amerikalı politikacılarla menfaat ilişkisi içinde olan, İnterpol'ün yakalamayı başaramadığı müthiş becerikli Roger Tamraz bu tür şirketlerle birlikte çalışmaya bayılıyor. Gerek Tatneft'in perişan durumu, gerekse ülkemizdeki özelleştirme çılgınlığı, tam aradığı ortamı oluşturuyor.

Tatneft'in bu durumunu, yani Tüpraş'a verecek parasının olmadığını ve Tüpraş'ın rafineri kapasitesinin bile Tatneft'in ihracat hacminin çok üzerinde olduğunu bilen finans değerlendirme kuruluşu **Fitch**, ihaleden hemen sonra Tatneft'in kredi notunu düşürdü. Bununla da kalmadı; Tatneft'den daha yüksek kredi notu bulunan Tüpraş'inkini de güçsüz Tatneft'e satılması nedeni ile düşürüverdi.

Aynı şekilde ve aynı nedenlerden, **Standart and Poors** da Tatneft'in B olan kredi notunu B-'ye indirdi. Bu kuruluşun Tüpraş'a verdiği ihale öncesi kredi notu BB+.

Kısacası, Türkiye Cumhuriyeti'nin yıllık vergi gelirinin %20'sini tek başına karşılayan, sadece 2003 yılında 13 milyar dolarlık satış gerçekleştirmiş olan Tüpraş'ın, İnterpol kaçağı dolandırıcı Tamraz ile ortak Tatneft'e gülünç bir paraya satılmasının adına özelleştirme değil, devleti bir yılda 4,5 milyar dolar vergiden mahrum bırakacak bir peşkeş demek gerekiyor. Hizmetle yükümlü olduğu vatandaşını bir müşteri olarak gören devlet anlayışı ile yönetilen, zorla küreselleştirilen ülkelerde bu tür işler ve ilişkiler doğal karşılanıyor artık. Farelerin filleri yuttuğu bu tür özelleştirmelerin sonucunda tabii ki kaybeden, kendi

vergileriyle kurulmuş öz varlıkları elinden alınmış, fabrikaları birer birer kapanmış, işsiz ordusu büyümüş halklar oluyor. Kendi menfaatini bile koruyamayan, tepkisiz halkların yaşadığı ülkeler, Tamraz gibi dolandırıcılar için en ideal ortamları oluşturuyor.

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

SUÇLU KİM?

3,6 BÜYÜKLÜĞÜNDE DEPREM Mİ?

Düşen Kaya Blokları mı?

ÖNCELİĞİ "KUZEY ANKARA GİRİŞİ YASASINA" VEREN DUYARSIZ İktidar mı?

Doğu Anadolu Fay zonunda yer alan Çelikhhan Türkoğlu fay parçası üzerinde 01.03.2004 günü saat 23:55'de 3,6 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Odak derinliği 2,6 km'dir. Deprem Çelikhhan'a bağlı Yağızaltı Köyü, İncirli Mezrası'nda 6 yurttaşımızın ölümüne neden olmuştur. Mezranın üst kollarında yer alan kireçtaşı olarak tanımlanan kaya malzeme içindeki bazı boklar depremin yarattığı titreşim etkisiyle konutların üzerine düşmüştür. 3,6 büyüklüğü ile can ve mal güvenliğini tehdit edemeyecek bir deprem, tetiklediği başka bir afet olayı sonucu 6 kişinin ölümüne neden olabilmektedir.

Doğal afet olaylarının mekanizması, etkileri, yarattığı riskler analiz edilmediği sürece ülkemizdeki yerleşim alanlarında, kentsel veya kırsal farketmez, afet güvenliği söz konusu olamayacaktır. Deprem, heyelan, kaya düşmesi, sıvılaşma, şişme, çökme vb. afet tehlikeleri belirlenmeden ve zarar azaltıcı önlemler alınmadan verilecek arazi kullanım kararları nedeniyle 1999 Depremlerinde, Batı ve Doğu Karadeniz heyelan ve su baskınlarında, Afyon Çay depreminde yaşadığımız gibi can ve mal kayıplarıyla karşılaşmamız kaçınılmazdır.

Ancak bu durum ülkemizin jeolojik özellikleri gereği yeni bir gerçeklik değildir. Kuruluşumuzun 30 ıncı yılında, Odamız, geçen 30 yılı boyunca

bu gerçeği ifade etmekle geçirmiştir. En son örneklerinden biri de odamızın 23-24-25 Eylül 2003 tarihlerinde düzenlediği Tunceli-Elazığ-Adıyaman Deprem ve Kentleşme konferanslarıdır. Bu konferanslarda, önemli yıkımlara yol açan depremleri üreten DAF'ın etkilerine karşı, üzerindeki kentlerin yerel yöneticilerinin ve yurttaşlarının dikkati çekilmiştir.

Deprem istatistikleri ülkemizde neredeyse her yıl yıkıcı bir depremin meydana geldiğini gösteriyor. Ortalama her yıl GSMH'nin %2'si oranında bir rakam afet zararlarına gidiyor. Buna karşın hala ülkemizde uygulanan 3194 sayılı İmar yasasında afetlere karşı güvenliği sağlayıcı tek bir önlemler yok.

Çelikhan-Yagızaltı-İncirli Mezrasında meydana gelen olayın farklı bir yüzü de var. İncirli mezrasındaki kayaların yaratabileceği riskler önceden belirlenmiş, ilgili yerel birimler bilgilendirilmiştir. Ancak kaya düşmesi nedeniyle afete maruz bölge olarak belirlenen bu sahadaki konutların tasfiyesi süreci uzamıştır.

Görüldüğü gibi ülkemizin boynuna asılı "Afet Madalyonun" iki yüzü var. Bir yüzünde jeolojik-jeoteknik etütlere gerekli önem verilmediği için yerleşim alanlarında risk yaratan jeolojik tehlikelerinin belirlenmemesi gerçeği, diğer yüzünde ise belirlenmiş risklere karşı gerekli önlemlerin alınmadığı alanların varlığıdır.

Bedeli, Kocaeli-Yalova-Bolu-İstanbul'da 20.000 ölü, Çelikhan'da 6 ölü.

Avrupa birliğinin kapısında durduğumuzu iddia eden siyasi iktidara soruyoruz.

- Çelikhan-İncik Mezrasında 6 ölümün yaşanan olayının sorumlusu kimlerdir?
- 3,6 büyüklüğünde bir depremin tetiklediği kaya düşmesi olayı sonucu meydana gelen ölüm olayları Dünya Standartlarına göre kabul edilebilir mi?
- Kırsal alandaki yerleşim kararlarını yönlendirecek hangi düzenlemeler gerçekleşti?
- Dünya Bankası ve IMF kontrolündeki bütçelerde afet zararlarını azaltmak için ne kadar ödenek ayırdınız?
- Dünyada afet zararlarını azaltmaya ve iyileştirmeye yönelik hizmetler merkezi hükümetlere bağlı organlarca yerine getirilirken, Kamu Yönetimi Temel Kanunu ile bu hizmetlerin yerelleştirilmesinde hangi yararlar bekleniyor?
- Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanun Tasarısını Afetler, İmar ve Şehirleşme Yasası Tasarılarından daha öncelikli kılan nedirki, TBMM'de gündeme alınmıştır.

Odamız sadece mesleki hak, yetki ve sorumlulukları değil,, toplumsal duyarlılık çerçevesinde siyasi iktidarı, yerel yöneticileri bir kez daha uarmaktadır.

Güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşamak kentlisiyle köylüsüyle her yurttaşın temel insan hakkıdır. Güvenli ve sağlıklı bir çevreyi oluşturmak merkezi ve yerel yönetimlerin temel görevidir. Bu görev ülkemizde uzun süredir gözardı edilmektedir.

Bu görevi yapacak duyarlılıkta yerel yönetimlerin oluşturulması, merkezi hükümetin görevlerini zamana yaymadan hayata geçirmesini sağlamak JMO olarak temel görevimizdir.

JMO YÖNETİM KURULU

03.03.2004

18. DÖNEM JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI GÜNCEİ

2002 yılı

22 Mart : Oda II. Başkanı Oktay EKİNCİ ve Yazman Üye İsmet CENGİZ, MTA Fizibilite Daire Başkanı ile meslek içi eğitim konularına yönelik bir görüşme gerçekleştirdiler.

26 Mart : Oda Başkanımız A.ÇELEBİ, Yazman İ.CENGİZ, İstanbul Şube Oda Sekreteri ve TMMOB Yönetim Kurulu Üyesi Cemalettin KÜÇÜK, "**Bergama-Ovacık TÜBİTAK Raporu Gerçeği Yansıtmıyor.**" konulu ortak bir basın açıklaması yaptılar.

27 Mart : Karayolları Genel Müdürü Dinçer YİĞİT ile kurumun küçültülmesine ilişkin bir görüşme gerçekleştirildi.

28 Mart : Dr. Dinçer ÇAĞLAN tarafından Etimesut Bağlıca Köyü İlk Öğretim okulunda "**Deprem ve Korunma Yöntemleri**" konusunda konferans verilmiştir.

30 Mart : Oda Başkanımız A.ÇELEBİ, Flash TV ` de canlı olarak yayınlanan Ferhan ŞAYLIMAN' ın yönettiği ve **Altın İşletmeciliği**ni konu alan Gündem programına, Prof. Dr. İsmail DUMAN, Oktay KONYAR, Prof. Dr. Doğan AYDAL, TMMOB YK Üyesi Cemallettin KÜÇÜK, Işın ÇELEBİ ve Bergama' lı köylüler ile birlikte katılmıştır.

2 Nisan : Odamızın önerisi üzerine, TMMOB tarafından yapılan "**Filistin Halkıyla Dayanışma ve İsrail'i Protesto**" konulu kitlesel basın açıklamasına üyelerimiz etkin olarak katılmıştır.

Oda Yönetim Kurulu Üyemiz Ramazan DEMİRTAŞ ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi elemanları tarafından Mamak Şehit Piyade Er Murat Eroğlu İlk Öğretim Okulunda, "**Deprem Psikolojik Sonuçlarını Tanıma ve Hafifletme**" ile "**Afet Yönetim Sistemi**" konularında seminer verilmiştir.

3 Nisan : **Bergama Ovacık Altın Madeni İşletmesi** için Sağlık Bakanlığı tarafından verilen deneme üretimi izni işlemine, İzmir 3.İdare Mahkemesi'nce verilen yürütmeyi durdurma kararına karşın Bakanlar Kurulu' nun almış olduğu tesisin yeniden işletilmesi kararı TMMOB tarafından yapılan odamızın da katıldığı bir basın açıklaması ile protesto edilmiştir.

4 Nisan : **Petrol Kanunu** değişikliği hakkındaki odamız görüşü oluşturularak, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü' ne gönderilmiştir.

10 Nisan : Oda Başkanımız A.ÇELEBİ, E.İ.E.İ Genel Müdürlüğü konferans salonunda gerçekleştirilen "**Kamusal Alanda Yeniden Yapılanma ve E.İ.E.İ.'nin Tasfiyesi**" konulu forum-panele, panelist olarak katılmıştır.

13 Nisan : Jeo. Müh- GIS Uzmanı Murat DEMİRTAŞLI tarafından "**Uzaktan Algılama-GIS ve Yerbilimlerinde Kullanımı**" konulu seminer EKM de gerçekleştirilmiştir.

16 Nisan : Oda Yönetim Kurulu Üyemiz Ramazan DEMİRTAŞ ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi elemanları tarafından Bağlun İlk Öğretim Okulunda; "**Deprem nedir, nerelerde oluşur, deprem öncesi, sırası ve sonrasında neler yapmalı**" konularında seminer verilmiştir.

18 Nisan : Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin 20. yıl etkinlikleri kapsamında, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünün 2. kuruluş yıl dönümü nedeniyle düzenlenen "**Kentleşme ve Deprem**" konulu konferansa Prof. Dr. İlyas YILMAZER ve Yönetim Kurulu üyemiz Dr. Ramazan DEMİRTAŞ konuşmacı olarak katılmışlardır.

26 Nisan : Antalya Şubemiz tarafından düzenlenen "**Antalya'nın Depremselliği ve Zemin Etütleri**" konulu seminere Yönetim Kurulu üyemiz Dr. Ramazan DEMİRTAŞ katılmış, Antalya ve yakın çevresindeki sismik boşluklar ve hasar dağılımında jeolojik etkenler hakkında bilgi sunmuştur.

27 Nisan : Celal BEŞİKTEPE'nin sunduğu "**İnsanlık Geleceğini Arıyor**" konulu söyleşi üyelerimizin katılımı ile Odamızda gerçekleştirilmiştir.

29 Nisan : Mersin Üniversitesi'nin 10. yıl şenlikleri kapsamında düzenlenen "**Taşkınlar ve Önleme Yöntemleri**" konulu konferansa odamız adına Dr. Dinçer ÇAĞLAN konuşmacı olarak katılmıştır.

2-3 Mayıs : "**Ofiyolitik Kayaçlar Petrojenezi**" konulu meslek içi eğitim kursu Doc. Dr. Osman PARLAK tarafından MTA'da gerçekleştirilmiştir.

4 Mayıs : 6 Mayıs Denizler'i Anma gününde, Nikbinlik Dergisi üyelerinin müzikli şiir dinletisi odamız kafeteryasında gerçekleştirilmiştir.

7-9 Mayıs : Evapolitler ve Borat yatakları konulu meslek içi kurs, Prof. Dr. Cahit HELVACI tarafından MTA'da verilmiştir.

9 Mayıs : Yönetim Kurulu üyeleri Oktay EKİNCİ ve İsmet CENGİZ, YAS kullanma belgeleri ile ilgili DSİ YAS Daire Başkanı Veli ZABUN'la görüşme yapmışlardır.

10 Mayıs : Maden Mühendisleri Odası'nın düzenlediği Trona Sempozyumuna odamız adına İsmet CENGİZ katılmıştır.

10 Mayıs : GAP Bölgesi Belediyeleri teknik elemanlarına imar süreçleriyle ilgili seminer programı çerçevesinde GAP idaresi yetkilileri ile odamız adına Oktay EKİNCİ görüşmüştür.

18 Mayıs: Aydın ÇELEBİ ve İsmet CENGİZ'in de katılımıyla Eskişehir'de, şubeleşme ve diğer konuların görüşüldüğü üye toplantısı gerçekleştirilmiştir.

22 Mayıs: Maden Yasası ve Petrol Yasası'nın değerlendirilmesi ile ilgili olarak Kimya Mühendisleri Odası ile toplantılar yapıldı.

25 Mayıs: JMO Trabzon Şubesi, KTÜ ve Rizeliler Derneği tarafından "Doğu Karadeniz ve Rize'de Doğal Afetler ve Kentleşme Sempozyumu" Rize'de gerçekleştirildi.

29 Mayıs: Jeoloji, Kimya, Metalurji, Ziraat ve Orman Mühendisleri Odalarının "Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa Tasarısı" hakkında ortaklaşa hazırladığı değerlendirme raporu, Odamız EKM salonunda düzenlenen bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyuruldu.

6 Haziran: Metalurji Mühendisleri Odası'nın İstanbul'da düzenlediği "Altın Paneli" ne Odamız adına İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi Tahir ÖNGÜR panelist olarak katılarak görüşlerimizi aktarmıştır.

8 Haziran: Metalurji Mühendisleri Odası'nın İstanbul'da düzenlediği "Bor Paneli" ne Odamız adına Cevdet ÇAKIR panelist olarak katılmıştır.

13 Haziran: Adana Şubemiz ve Adana Büyükşehir Belediyesinin ortaklaşa düzenlediği "Adana Depremi ve Yeni Yerleşim Alanlarının Seçimi" sempozyumunda Aydın ÇELEBİ ve Ramazan DEMİRTAŞ' ta sunum yapmışlar ve konuyla ilgili yerel TV lerde düzenlenen panel ve bilgilendirme programlarına katılmışlardır.

19 Haziran: İzmir Şubemiz Yönetim Kurulu ile A.ÇELEBİ ve İ.CENGİZ'in katıldığı bir toplantı yapılarak, Denizli İl Temsilciliğimizin şubeleşme süreci ve diğer konular görüşülmüştür.

20 Haziran: Aydın ve Denizli' de toplantılar yapılarak, şubeleşme süreci tartışılmıştır.

21 Haziran: Mühendislik Jeolojisi Türk Milli Komitesi Genel Kurulu'na Ramazan DEMİRTAŞ ve Bahattin DEMİR delege olarak katılarak, oda görüşlerimizi aktarmışlardır.

Yeni mezun olan meslektaşlarımızın oda ile ilişkisini kurmaya yönelik olarak, "Pusulanızı Şaşırmayın" kokteyli Ankara'da düzenlenmiş, bölümlerini derece olarak bitirenlere çeşitli ödüller verilmiştir.

22 Haziran: Odamızın yanı sıra, Elektrik, Makina ve Maden Mühendisleri odalarının İl temsilciliklerinin Soma'da ortaklaşa düzenlediği "Türkiye'nin Enerji Politikası ve Yerli Kaynaklarımız" konulu panele, odamız adına Dr. Mehmet ŞENER panelist olarak katılarak görüşlerimizi aktarmıştır.

26 Haziran: JMO, KMO, PMO ve Petrol-İş sendikası tarafından ortaklaşa düzenlenen ve sekreteryasını odamızın yürüttüğü "Petrol Sektöründe Dayatılan Yasal Düzenlemeler Sempozyumu" Ankara'da gerçekleştirildi.

GAP Bölge İdaresi Başkanlığı, Batman Belediyesi, Harita ve Kadastro M.O., Şehir Plancıları O. ve Odamız tarafından birlikte düzenlenen " Batman ili Yerel Yönetimler, İmar Planlama ve Uygulamaları Eğitim Semineri" Oktay EKİNCİ, Ramazan DEMİRTAŞ ve Diyarbakır Şb.Başkanı Fahrettin ÇALAN ve yönetim kurulu üyelerinin katılım ve sunumlarıyla Batman'da gerçekleştirildi.

29 Haziran: Samsun İlimizde, A.ÇELEBİ, İ.CENGİZ ve meslektaşlarımızın katılımı ile, şubeleşme ve diğer konuların görüşüldüğü toplantı düzenlenmiştir.

5 Temmuz: "Madencilikten Kaynaklanan Çevresel Sorunlar" konulu teknik söyleşi, Doğan PAKTUNÇ (Canada Centre of mineral and energy tecnology – CANMET) tarafından Odamız EKM de verildi.

7 Temmuz: Ürgüp- Avanos civarında imara açılan bölgenin, SİT alanına ve çevresel etkilerine yönelik olarak; O.EKİNCİ, R.DEMİRTAŞ ve F.BOZBEYOĞLU yerinde tespit ve incelemelerde bulunmuşlardır.

20 Temmuz: Kayseri İl Temsilciliğimizde meslektaşlarımızla bir toplantı yapılmış ve İl Temsilcisi seçimi gerçekleştirilmiştir.

26 Temmuz: BTK üyesi Dr.Dinçer ÇAĞLAN ve Afet Kriz Birimi üyesi Şevki BAYRAKTAROĞLU, Rize ve çevresinde yaşanan sel ve heyelanları yerinde inceleyerek, konuya ilişkin; tespit, nedenler ve önerilerini, NTV ve Zigana TV de canlı yayın ve panellere katılarak kamuoyuna aktarmışlardır.

1 Ağustos: Rize ve değişik yörelerimizde yaşanan sel ve heyelanların neden ve sonuçlarının dile getirildiği “Doğal Afetler Kaderimiz Değildir” isimli Basın Açıklaması, odamız tarafından EKM salonunda basın da katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

2 Ağustos: TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği, 2 Ağustos 2002 tarih ve 24834 sayılı Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

15 Ağustos: A.ÇELEBİ, İ.CENGİZ, R.DEMİRTAŞ ve O.EKİNCİ, Ankara Yenimahalle Belediye Başkanı Tuncay ALEMDAROĞLU’nu ziyaret ederek, yerel yönetimler, zemin etütleri, mesleki denetim ve etik sorunlarının görüşüldüğü bir toplantı yapmışlardır.

16 Ağustos: 17 Ağustos Depreminin yıl dönümü nedeniyle “ Doğal Afet Kriterleri AB Kriterlerinden Daha Yaşamsaldır” isimli basın açıklaması odamız salonlarında yapılmıştır.

19 Ağustos: TMMOB Ankara İKK ve İMO Ank. Şb. Tarafından düzenlenen, “Ulusal Deprem Paneli” ne Odamız adına İstanbul Şube Yönetim Kurulu üyesi Tahir ÖNGÜR panelist olarak katılarak, görüşlerimizi aktarmıştır.

24 Ağustos: Ayhan SOL’ un konuşmacı olarak katıldığı; “Bilim Özgürlüğü ve Bilimcinin Kamusal Sorumluluğu Açısından Deprem Araştırmalarının Dünü ve Bugünü” isimli söyleşi, Odamız EKM salonlarında yapıldı.

9 Eylül: Odamız bünyesinde oluşturulan Afet Kriz Birimi Toplantısı yapıldı.

16 Eylül: Odamız Yönetim Kurulu, Devlet Bakanı Salih Mehmet YILDIRIM ile bir görüşme yaparak, Bakana bağlı kamu kuruluşlarındaki Jeoloji mühendislerinin sorunları aktararak, çözüm aranmıştır.

19 Eylül: Afet Kriz Birimi, Afet İşleri Genel Müdürlüğü’ nde bir toplantı yaparak, önümüzdeki dönem çalışmalarını planlamıştır.

26 Eylül: Irak savaşı ihtimali üzerine “ Amerikan Saldırganlığının Ardında Irak’tan Elde edilecek Yüksek Kazanç Var!” isimli Odamız basın açıklaması yapılmıştır.

27 Eylül: Bingöl ve Muş’ ta Belediyeler ve Diyarbakır Şubemizin birlikte düzenlediği “ Deprem ve Kentleşme” sempozyumu; A.ÇELEBİ, R.DEMİRTAŞ, H.ÇALAGAN ve Diyarbakır şube yöneticilerimizin katılım ve sunumlarıyla gerçekleştirilmiştir.

30 Eylül: Odamız tarafından - “ JICA-İstanbul B.Belediyesi İstanbul İli Sismik Mikro Bölgeleme Dahil Afet Önleme Temel Planı Çalışması” Eksik Sıradan ve Halkı Yanıltıcı bir Çalışmadır - konulu basın açıklaması yapılmıştır.

3 Şubat: A. Çelebi, D. Aydal, T.Engin,Y.Z.Özkan Maden yasası ile ilgili Enerji-Sanayi Komisyon başkanı Soner Aksoy (Kütahya Milletvekili)ile görüştü. Komisyon üyeleri Mustafa Öztürk, Asuman Y. Haydaroğlu, Fatma Şahin ve Tacidar Seyhan’a odamızın görüşleri iletildi.

4 Şubat: A. Çelebi, M. Şener, H. Tevhid Arıcan, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Sn. Kemal Nehrozoğlu’nu 56. Jeoloji Kurultayı hakkında bilgilendirme ne Sn. Cumhurbaşkanını davet konusunda ziyaret etti.

18 Şubat: A. Çelebi, İ.Cengiz, T. Engin ; Adana Milletvekili Tacidar Seyhan ile Maden Yasası üzerine görüştü.

İ. Cengiz, O. Ecemiş,Ç. Kurtoğlu TMMOB’un çağrısı ile TBMM önünde yapılan Savaşa Hayır toplantısına katıldı.

4 Mart’ta yayınlanmak üzere TRT-2’de Akşama Doğru programına konuk olan oda başkanı Aydın Çelebi ,Bor yataklarımız Bor politikaları ve doğal kaynaklarımızla ilgili 35 dakikalık bir program yaptı.

21 Şubat: Türkiye Stratigrafi Komitesi 2. Genel Kurul toplantısı MTA Genel Müdürlüğü’nde yapıldı. Toplantıya JMO adına BTK üyelerinden Selami Toprak ve Mehmet Sever katıldı.

22 Şubat: Ramazan Demirtaş, Denizli Şubesi tarafından düzenlenen "Diri Faylar Etrafında Tampon Bölge Oluşturma Esasları – Denizli'nin Depremselliği" konulu bir seminer vermiştir.

23 Şubat : İ. Cengiz, Metalurji Mühendisleri Odası'nda yapılan Maden Kanunu konulu toplantıya katılmıştır.

26 Şubat: Savaşa Hayır , Barışa Çağrı bildirisi işyerlerinde dağıtıldı.

28Şubat: Yüksel Caddesi'nde; F. Bozbeyoğlu, Ö.C. Karasan, M. Ateşoğlu, B. Yıldız, A. Çelebi, Ü. Seyrek, H. Çalağan, C. Çakır, V. Urkan ve Ç. Yıldız; SAVAŞA HAYIR bildirisi dağıttı.

1 Mart: TMMOB, TTB, DİSK ve KESK 'in düzenlediği SAVAŞA HAYIR MİTİNGİ'ine katılım sağlandı.

BTK ve 56. Türkiye Jeoloji Kurultay toplantısı yapıldı.

7 Mart : Taylan eyüboğlu ve İsmet Cengiz, Meclis Komisyonu'nda Maden Yasası görüşmelerine katıldı.

11 Mart: İsmet Cengiz, TMMOB'da yapılan Madencilik Komisyonu'nda Maden Kanunu ile ilgili toplantıya katıldı.

12 Mart: İ. Cengiz, T. Eyuboğlu, T. Ergun ve E. Bingöl Meclis'te Maden Yasa Komisyon toplantısına katıldı.

12-14 Mart 2003 tarihleri arasında Kocaeli Üniversitesi tarafından düzenlenen "Kocaeli Deprem Sempozyumu'na; Yönetim Kurulu Üyesi Ramazan Demirtaş katılmış ve "Diri Faylar Etrafında Tampon Bölge Oluşturma Esasları" ve "Alüvyal Zeminlerde Kırık Yayılması" adlı iki bildiri sunmuştur.

13 Mart: İ. Cengiz, T. Ergin, T. Eyuboğlu, T. Z. Özkan Meclis'te Maden Komisyonu Toplantısı'na katıldı. 24.Madde, işletme ile ilgili rezerv raporlarının Jeoloji Mühendisleri'nce hazırlanmasına yönelik görüşümüz kabul edildi.

19 Mart: Mersin Üniversitesi'nde yapılan "Jeoloji'nin Uygulama Alanları" ve "Siyanürlü Altın İşletmeciliği" konularında Aydın Çelebi ve Tahir Öngür tarafından konferans verilmiştir.

İ.Cengiz, N.Konak,M.Şener ; Eti Holding Genel Müdürü ile kurultay ile ilgili görüşmüştür. Ayrıca, Maden Yasası ve Bor Enstitüsü ile ilgili görüşler aktarılmıştır.

27 Mart: A.B.İlhan İlköğretim Okulu'nda, Dinçer Çağlan "Deprem ve Korunma Yöntemleri" ile ilgili seminer vermiştir.

28 Mart: A.Koçak ve İ.Cengiz,Jeotermal yasası ile ilgili olarak Konya milletvekili Hasan Avcı ile görüştü.

A.Çelebi, İ.Cengiz, M. Şener ; meslektaşımız Mervan Gül'e odamızdaki son gelişmeleri aktardı. Odada yapılan görüşmede Maden Yasası ve Jeotermal Yasası ele alındı.

29 Mart: Denizli Şube' nin 1.Olağan Genel Kurulu yapıldı.Genel Urul'a İsmet Cengiz katıldı.

2 Nisan: İ. Cengiz, O. Ekinci, M. Şener ; DSİ Genel Müdürlüğü ile YAS belgeleri, oda vizeleri ve Kurultay hakkında görüştü.

İ. Cengiz, A.Koçak, M. Şener; Jeotermal Yasası ile ilgili Meclis Alt Komisyonu ile görüştü.

9 Nisan: İ. Cengiz, A.Koçak, M. Şener; Jeotermal Yasası ile ilgili Meclis Alt Komisyonu'na katıldı.

11 Nisan: A.Çelebi, O. Ekinci, İ. Cengiz, R. Demirtaş, B. Ecemiş; Bayındırlık ve İskan Bakanı Zeki Ergezen ile görüştü.İmar Yasası, Fay Yasası, Jeolojik Hizmetler ve Depremler konusunda odamız görüşleri aktarıldı. Strateji raporu verildi.

Enerji Bakanı Dr. Hilmi Güler ile Maden Kanunu ve Jeotermal Enerji hakkında görüşüldü.

M. Şener, E. Gırbalar, A.Koçak; Jeotermal Yasası için Meclis Alt Komisyonu' nda oda görüşlerini belirtti.

14 Nisan : 56. Türkiye Jeoloji Kurultayı başladı.

15 Nisan: 1. Danışma Kurulu yapıldı.

19 Nisan: 56. Türkiye Jeoloji Kurultayı kapsamında Teknik geziler yapıldı. Beypazarı Trona Yatağı'na 49, Elmadağ (Ankara) Civarı Jeolojisi gezisine de 20 kişi katıldı.

21 Nisan: C. Çakır ve İ. Cengiz; ATO' nun düzenlediği Ulusal Maden Kaynaklarımız adlı panele katıldı.

A.Çelebi; Expo Channel Tv'de canlı yayına telefonla katıldı Bor politikaları hakkında bilgi verdi.

22 Nisan: Aydın Milletvekili Mesut Özakcan'ın talebi doğrultusunda Bor Enstitüsü ve Bor Politikalarımız isimli çalışmalarımız gönderildi.

Maden Kanunu Yasa Tasarısı ile ilgili Basın Bülteni yayınlandı.

24 Nisan: İzmir CHP Milletvekili Canan Arıtman'a talebi üzerine Bor Madenleri ve Politikalarımız isimli yayınlarımız gönderildi.

Aydın Milletvekili Mesut Özakcan, odamızı ziyaret ederek, Bor Enstitüsü ile ilgili bilgi aldı.

26 – 27 Nisan: Sivas Şube'de Dr. Dinçer Çağlan tarafından "Jeoteknik Etüt Semineri" verilmiştir. Seminere 12 kişi katılmıştır. Ayrıca basında seminerle ilgili yazılı ve görsel haberler yer almıştır. Sivas TV'ye 3 Mayıs 2003'te yayınlanmak üzere Dr. Dinçer Çağlan ve Dr. Hüseyin Yılmaz'ın katıldığı "İmar Yasası ve Zemin Etütleri" konulu yaklaşık 1 saat süren bir bant yayını hazırlanmıştır.

27 Nisan: CHP Genel Merkezi'nde "Bor Araştırma Enstitüsü ile ilgili oda görüşlerimiz ilgili milletvekillerine aktarıldı. Aydın Milletvekili Mesut Özakcan ile odada yemekli bir toplantı yapıldı.

28 Nisan: A. Çelebi, İ.Cengiz Meclis Bütçe Plan Komisyonu' nda görüşülen Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü Yasa tasarısı hakkında oda görüşlerimizi aktardı.

29 Nisan: A. Çelebi; TRT Radyosu'nda Madencilik Sektörü ve Maden Kanunu ile ilgili söyleşiye katıldı.

1 Mayıs: 1 Mayıs Bingöl Depremi ile ilgili bir basın toplantısı düzenlenerek açıklama yapıldı.

1 Mayıs Barış, Özgürlük ve Demokrasi Mitingi'ne katılım sağlandı.

Ramazan Demirtaş, SKY TÜRK, NTV, ve TRT-1 ' de canlı yayına telefonla bağlanarak katıldı.

2 Mayıs: A. Çelebi, Sabah Gazetesi'ne Ankara'nın Depremselliği ile ilgili bilgi verdi.

4 Mayıs: Evrensel Gazetesi, A. Çelebi ile Depremlerle ilgili röportaj yaptı.

6 Mayıs: Deniz, Yusuf, Hüseyin'in ölüm yıldönümü ile ilgili Karşıyaka Mezarlığında törene katıldı.

Masuder (Maden Sularları Derneği), Turizm Sağlık Derneği ve Türkiye Şişe Cam tarafından düzenlenen Maden Suları- Turizm Workshop'u Bilkent Otel Sakarya Salonu'nda yapıldı. Odamızı temsilen Mehmet Şener katıldı ve Madenciler Kitabı hazırlama grup raportörü olarak görev yaptı.

9 Mayıs: Isparta Jeoloji Mühendisliğinin 20. Yıl Sempozyum kitabı bastırıldı.(300 adet)

Kanal A'da Yayınlanan Gözden Kaçanlar programına İsmet Cengiz katıldı. Altın, Bor ve Bor Enstitüsü ile ilgili açıklamalar yaptı.

Bahattin Demir, Flash TV'de Ferhan Şaylıman'ın yönettiği Merkez Masa programına katıldı. (Program konusu; "Kamu Yönetim ve Reformu")

10 Mayıs: A. Çelebi ve R. Demirtaş "Bingöl Depremi'nin Değerlendirilmesi Basın Toplantısı" yaptı. Toplantı, TRT ve Kanal D ana haber programında yayınlandı.

13 Mayıs: Dev Maden Sen, Çevre Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, Metalurji Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Meteoroloji Mühendisleri Odası, TTB, TümBel-Sen, Ses ortak basın açıklaması yaptı. Toplantıya odamız adına Cevdet Çakır katıldı.

14 Mayıs: T. Eyuboğlu, Y.Z. Özkan ve İ.Cengiz TBMM’de Maden Komisyonu’na katıldılar.

Buluculuk Hakkı Madde 15(kanun) ile ilgili Rezerv Raporu’nu içeren önerge tarafımızdan verildi.

Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü’nün 20. Yıl Sempozyumuna Aydın Çelebi ve Mehmet Şener katılmıştır. Açılış konuşmasını A. Çelebi yapmıştır.Aynı gün Isparta İl Temsilciliğimizde Üye toplantısı yapıldı.

15 Mayıs: TMMOB’ da yapılan Maden Kanunu’na yönelik basın toplantısına İ. Cengiz katıldı. JFMO, MMO, Kimya, Metalurji, Makine Mühendisleri Odalarının katıldığı toplantıda odamızın görüşleri basına aktarıldı.

Muğla İl Temsilciliğimizde üye toplantısı yapılmış ve toplantıya Oda Başkanımız Aydın ÇELEBİ katılmıştır.

16 Mayıs: BTK üyelerimizden Dr. Erdal Herece Yozgat’ta Jeoloji Mühendisliği Bölümü’nde KAF ve DAD ile ilgili konferans verdi.

İzmir Şube Yönetimi ile A. Çelebi ve M. Şener katıldığı bir toplantıda şubenin sorunları ele alındı.

17 Mayıs: BTK Genel Jeoloji Dr.Nejat Konak tarafından Yozgat Jeoloji Mühendisliği Bölümü öğrencileriyle Yozgat, Erzurum, Yusufeli, Artvin, Hopa, Rize,Uzungöl, Trabzon, Sümela, Ordu, Samsun, Yozgat’ı kapsayan bölgenin jeolojisine yönelik 5 günlük bir teknik gezi yapıldı.

Denizli Şube tarafından hazırlanan Jeoloji Yemeği’ne A. Çelebi ve M. Şener Katıldı. A. Çelebi bir açılış konuşması yaptı.Aynı gün Aydın İl Temsilciliği ziyaret edildi.

21 Mayıs: Yapılaşmada deprem ve zemin faktörü adlı panel verildi. Diri faylar etrafında tampon bölge oluşturma esasları konusunda R. Demirtaş, İmar Planı’na esas jeofizik ve jeoteknik etütler konusunda da Dinçer Çağlan konuştu.

II. Başkan O. İkinci açılış konuşması yaptı. Paneli Prof.Dr. Rıfat Bozkurt yönetti.

22 Mayıs: Diyarbakır Şube'nin düzenlediği 30. Yıl Etkinlikleri ile ilgili olarak; "Bölgenin Ekonomik Maden Potansiyeli ve Endüstriyel hammaddeleri adlı konferans dizisi yapıldı. Etkinliklere İ:Cengiz, H. Çalağan, U. Seyrek, Ö. Ozan, E. Atabey, D. Öneç, T. Engin katıldı. Açılış konuşmasını İ. Cengiz yaptı.

23 Mayıs: Diyarbakır etkinlikleri dahilindeki panele; M. İhsan Arslan (Diyarbakır Milletvekili), Mehdi Eker (Diyarbakır Milletvekili), T. Öngür, B. Yılmaz katıldılar.

24 Mayıs: Urfa İl Temsilciliği toplantısı yapıldı.
Atatürk Barajı Teknik Gezisi yapıldı.

27 Mayıs: Kocaeli Bölge Temsilciliğinde BTK üyemiz Erdal Herece DAF ile ilgili konferans verdi.

Y.Z.Özkan, T. Eyüboğlu, İ.Cengiz; Maden Kanunu Alt Komisyon Başkanı H. A. Çelik (Sakarya Milletvekili) ile görüşerek odamız görüşlerini ilettiler. (Madde 16,29,32)

Adana Milletvekili T. Seyhan ile görüşüldü. Maden Kanunu ile ilgili odamız görüşleri iletildi.

31 Mayıs: Erdal Herece DAF ile ilgili İstanbul Şube'de konferans verdi.

5 Haziran: Gümüşhane'de yapılan 30.Yıl Etkinliği kapsamında;A. Çelebi Bor ve D. Çağlan da Deprem ve Kentleşme konusunda sunum yaptılar. Valiye, Belediye Başkanı'na, Emniyet Müdürü'ne bilgi verildi.

6 Haziran: A. Çelebi ve D. Çağlan; Trabzon'da yerel bir TV kanalına Bor hakkında bilgi verdiler. KTÜ ve MTA ziyaretleri yapıldı. Trabzon Şube'de bir basın açıklaması yapıldı.

Şube saymanları ve il temsilcileri ile Genel Merkez'de yapılan toplantıda, 2003 yılına ilişkin mali işleyiş ve mizanların hazırlanması konusunda görüşüldü ve ilgili kararlar alındı.

7 Haziran : Samsun Şubenin 30. yıl etkinlikleri kapsamında düzenlemiş olduğu Bor, Deprem ve kentleşme konularında yapılan sempozyuma odamız adına Aydın ÇELEBİ, Dinçer ÇAĞLAN ve Ramazan DEMİRTAŞ katılarak ilgili konularda sunum yaptılar.

10 Haziran : ABD ve İngiltere bor madenlerini özgürleştiriyor konulu bir basın açıklaması gerçekleştirildi.

20 Haziran : Ürgüp'te Odamız tarafından 30. yıl etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen Jeoloji mühendisliği eğitimi çalıştayı başladı.

23 Haziran : Madencilik sektörü başkanlar konseyine odamız adına Aydın ÇELEBİ, İsmet CENGİZ ve Y.Ziya ÖZKAN katılarak maden kanunu ile ilgili görüşlerini aktardılar.

26 Haziran : Odamızın 30. yıl etkinlikleri kapsamında Adana Şube tarafından düzenlenen Hatay ve Osmaniye'nin depremselliği konferanslar serisine odamız adına Yazman Üye İsmet CENGİZ, BTK üyemiz Dinçer ÇAĞLAN, BTK üyemiz Erdal HERECE, İstanbul Şube başkanımız Yıldırım GÜNGÖR, Prof. Dr. Şükrü ERSOY ve Prof. Dr. İlyas YILMAZER katılarak sunum yapmışlardır.

27 Haziran : Hatay ve Osmaniye'nin depremselliği konferansına katılan Oda temsilcilerimiz Adana'da Ceyhan depreminin yıldönümü nedeniyle Tempo TV tarafından hazırlanan programa katıldı.

30 Haziran : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında yapılan maden kanunu ile ilgili toplantıya Aydın ÇELEBİ ve Taylan EYÜBOĞLU katıldı.

1 Temmuz: Aydın Çelebi, Taylan Eyüboğlu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Maden Yasası'na ilişkin Plan Bütçe Komisyonu Toplantısı'na katıldı. Kıyı ve Orman Kanunu'na ilişkin kaygılarla ilgili (Turizm ve Orman Bakanlıkları'na) görüşler temsilcilerce gündeme getirildi.

3 Temmuz: Aydın Çelebi ve Taylan Eyüboğlu Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Maden Yasa Tasarısı Toplantısı'na katıldı. Komisyonunda ilk konuşmayı odamız başkanı Aydın Çelebi yaptı.

4 Temmuz: "Termik Santral ve Baca Gazlarının Yerkabuğuna Enjeksiyon Olanakları" konulu konferans, Zonguldak İli'nde Valilik Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. Konferansın sunumu odamız BTK Ar-Ge Üyesi Mehmet Şener tarafından yapıldı.

6 Temmuz: Emeğin Partisi'nin daveti üzerine, demokratikleşme konusunda görüş ve önerilerin yer aldığı toplantıya odamız genel başkanı Aydın Çelebi

katıldı. Bu konuya ilişkin haber 8 Temmuz tarihli Evrensel Gazetesi'nde yer aldı.

8 Temmuz: Bursa'da İKK'nın yaptığı "Bursa'nın Jeotermal Potansiyeli Sorular ve Çözüm Önerileri" adlı panele odamız adına Tuncer Esder katıldı.

9 Temmuz: Küba Halkıyla Dayanışma Derneği'nin daveti üzerine "Nazım Havana'da" konulu toplantı ve kokteyle odamız adına Aydın Çelebi ve Fatma Bozbeyoğlu katıldı.

10 Temmuz: Ankara Barosu'nun düzenlediği "Madenlerimiz ve Maden Yasa Tasarısı" adlı panele odamız adına Tahir Öngür katıldı.

Saroz Körfezi'nde 6 Temmuz 2003'de meydana gelen depremle ilgili olarak yapılan bilimden uzak açıklamalar nedeniyle basın açıklaması yapıldı.

12 Ağustos: Bergama Ovacıkta Newmont Yasadışı altın işletmesi Tehlikeli ve Kirletici varlığını yayılarak sürdürüyor konulu basın açıklaması Çevre, Kimya ve Metalurji Mühendisleri Odası ile birlikte gerçekleştirildi.

16 Ağustos: Basına ve Kamuoyuna 17 Ağustos 1999 depreminin 4. yıl değerlendirilmesi adlı basın açıklaması yapıldı.

17 Ağustos: Dikmen Halkevi'nin düzenlediği ve Ahmet Arif Parkı'nda gerçekleştirilen "17 Ağustos'u Unutmadık Unutturmayacağız" anma toplantısında odamız başkanı Aydın Çelebi açılış konuşması yaptı. Jeoloji Mühendisleri Odası'nın depremle ilgili yayınları tanıtıldı, ilgilienlere dağıtıldı.

18 Ağustos: Kocaeli Bölge Temsilciliğimiz tarafından düzenlenen "Marmara Denizi ve Doğu Marmara'nın Depremselliği" konferansında açılış konuşmasını Naci Görür yapmış, Esen Arpat, Erdal Herece, Ramazan Demirtaş, Tahir Öngür ve Yıldırım Güngör ise sunum yapmışlardır. Konferansın giriş konuşmasını odamız genel sekreteri İsmet Cengiz gerçekleştirmiştir.

23 Ağustos: KESK'in İnsanca Yaşam Mitingi'ne geniş katılım sağlandı.

27 Ağustos: Van 100. Yıl Üniversitesi ile yaptığımız DAJEO 2003, Doğu Anadolu Endüstriyel Hammaddeler Çalıştayı gerçekleştirildi. Odamız adına Oktay Ekinci, İsmet Cengiz, BTK Üyesi Eşref Atabey, Taner Ünlü, İzmir Şubeden Gönül Kaya, Diyarbakır Şubeden ise Yönetim Kurulu Üyeleri Fahrettin Çalan, Murat Ateşoğulları, Dicle Barç katıldı. Çalıştayı açılışında ikinci başkanımız Oktay Ekinci bir konuşma yaptı.

28 Ağustos : Dajeo kapsamında düzenlenen Ulusal Madencilik Politikaları Paneline Odamız adına İsmet Cengiz katıldı.

13 Eylül: TMMOB Danışma Kurulu'na TMMOB Yönetim Kurulu üyesi Hakkı Atıl, Yönetim Kurulu Üyelerimiz Aydın Çelebi, Dünder Çağlan ve toplam 12 meslektaşımız katıldı. Şube Başkanları Müzeyyen Şevkin, Yücel Sevinç ve Fahrettin Çalan, İstanbul Şube yönetiminden Kadir Günaydın ve Konya Şube Yönetiminden Mehmet Uzbaş toplantıda yer aldılar. Odamız adına Aydın Çelebi bir konuşma yaptı.

Milas İlçe Temsilciliğinde İsmet Cengiz üyelerle toplantı yaptı, toplantıya 6 meslektaşımız katıldı.

15 Eylül: Seydişehir Eti Alüminyum Tesislerinin özelleştirme kapsamına alınması üzerine, TMMOB Başkanı Kaya Güvenç, Metalurji, Kimya, Maden Mühendisleri Odası temsilcileri ile birlikte Odamız adına Dünder Çağlan'dan oluşan bir heyet tesisleri ziyaret etmiştir. İlgililerden bilgi alındıktan sonra TMMOB işyeri toplantısı gerçekleştirilmiş, konuyla ilgili görüş alışverişinde bulunularak, yapılması gereken etkinlik ve eylemlilikler tartışılmıştır. Seydişehir Belediye Başkanı ve Öz Çelik İş sendikası ile görüşmeler yapılmış, şehir meclisinin toplantısına katılarak, özelleştirmeler ve sonuçları halka aktararak, çalışanlar ve yöre halkının birlikte hareketinin canlandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

19 Eylül: IV. Paleontoloji-Stratigrafi Çalıştayı Isparta-Eğirdir'de başladı. Odamız adına Çalıştaya İsmet Cengiz, Dünder Çağlan, BTK üyesi Eşref Atabey ve Seray Kurt katıldı.

23 Eylül: Deprem ve Kentleşme Konferansı'nın ilki Tunceli'de yapıldı. Odamız adına Ramazan Demirtaş, Dinçer Çağlan, Erdal Herece ve Murat İnceöz'ün konuşmacı olarak katıldığı konferansın açılış konuşmalarını Oda Başkanımız Aydın Çelebi yaptı. Konferansta Diyarbakır Şubemizden Fahrettin Çalan, Dicle Barç, Murat Ateşoğulları, Genel Merkez'den Fatma Bozbeyoğlu ve Özgür Cihan Karasan'da yer aldılar. Belediye Başkanı ve Valinin de aralarında bulunduğu toplantıya 100'e yakın kişi katıldı. Odamız temsilcileri meslektaşlarımızla birlikte Munzur Vadisi (Dağal Park) ve Ovacık'taki teknik gezilere katıldı.

24 Eylül: Deprem ve Kentleşme Konulu konferansa Elazığ'da Vali, Belediye Başkanı, Rektör ve Bölüm Başkanı'nın aralarında bulunduğu 200'e yakın izleyici katıldı. 30'a yakın meslektaş ve temsilcimizle birlikte odamız temsilcileri akşam yemeğinde bir araya geldiler. Konferans sonrasında temsilcilikte meslektaşlarla toplantı sonrasında yenilen yemekte görüş alış verişinde bulunuldu.

24 Eylül akşamı Adıyaman yerel televizyonlarından Mercan TV'de Haber Programına katılan Aydın Çelebi ve Erdal Herece konferans, bölgenin deprenselliği ve kentleşme sorunları konularında bilgi verdi.

25 Eylül: Deprem ve Kentleşme konulu Konferansın Adıyaman bölümüne vali, Belediye Başkanı ve 100'e yakın izleyici katıldı. Konferans değişik mühendislik disiplinlerinden katılımcıların soru ve katkılarıyla zenginleşti. Konferans sonrası temsilci ve üyelerimizle birlikte Nemrut gezisi yapıldı.

27 Eylül: Barış Adalet Komisyonu'nun organize ettiği "Irak'ta İşgale Son, Filistin'e Özgürlük" mitingi Ankara'da yapıldı. Mitinge odamız adına katılım sağlandı.

29 Eylül: Seydişehir ETİ Alüminyum Tesisleri'nin Özelleştirilmesi kapsamında üyemiz Prof. Dr. İlyas Yılmaz tarafından Seydişehir kent merkezinin daveti üzerine "Özelleştirmeler ve Politik ve Uluslararası Boyutu" konulu bir konferans verilmiştir.

1 Ekim: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Araştırma Enstitüsü Müdürü Aydın Çelebi ve İsmet Cengiz tarafından ziyaret edildi.

1- 4 Ekim: TMMOB Çevre Mühendisleri Odası'nın düzenlediği Ankara Milli Kütüphane Konferans Salonu'nda gerçekleştirilen V. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi'ne Jeoloji Mühendisleri Odası kitap ve yayınlarımızın tanıtıldığı bir stand ile katıldı.

2 Ekim: V. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi kapsamında düzenlenen, "Madencilik ve Çevre Tasarımları: Çevresel ve Hukuki Bir Vaka Olarak Bergama Ovacık Altın Madeni İşletmesi" oturumuna odamız adına İstanbul Şubesi İl. Başkanı Tahir Öngür katılmıştır.

3 Ekim: "Ege Bölgesinde Deprem ve Diri Faylar" konulu konferans İzmir'de Konak Belediyesi'nde Ramazan Demirtaş tarafından gerçekleştirildi. Odamız adına konferansa Aydın Çelebi ve İsmet Cengiz katıldılar.

6 Ekim: Köy Hizmetleri Genel Müdürü ile Aydın Çelebi ve İsmet Cengiz Jeoloji Etütleri Şube Müdürlüğü'nün kapatılmasına ilişkin görüşme yapıldı.

7 Ekim: Saat 12.00'de AKP Genel Merkezi Önündeki ve saat 14.00'de TBMM önündeki basın açıklamasına katılım sağlandı.

8 Ekim: Saat 12.30'da TBMM önündeki Irak'a asker gönderilmesine karşı TMMOB, DİSK, TTB ve KESK tarafından düzenlenen basın açıklamasına katılım sağlandı.

11 Ekim: Fatma Bozbeyoğlu ve Aydın Çelebi tarafından hazırlanan "Tunceli-Elazığ-Adıyaman Deprem-Kentleşme Konferansları Sonuç Bildirgesi", Şube Başkanı Fahrettin Çalan'ın da görüşleri alınarak, valiler, belediye başkanları, kaymakamlar ve yöre milletvekillerini de kapsayan 110 kişiye iletildi. Milletvekillerine ayrıca etkinliğin kitapçığı da gönderildi.

14 Ekim: Türkiye Radyoları 1. kanalında (TRT-1) yapılan "Konuşa Konuşa" adlı programda İsmet Cengiz odamız adına "Maden Yasası" ile ilgili görüş ve düşüncelerini iletmiştir.

17 Ekim: Malatya İnönü Üniversitesi'nin düzenlediği "Üniversite Yerleşkesi Yerleşimi ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı" na Dr. Dinçer Çağlan katılmış ve bir bildiri sunmuştur. Ayrıca Çalıştay Değerlendirme Oturumuna da katılarak görüş ve düşüncelerini iletmiştir.

22 Ekim: Odamız Trabzon Şubesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve MTA Bölge Müdürlüğü ile birlikte düzenlenen “Doğu Karadeniz’in Jeolojisi ve Maden Potansiyeli” konulu sempozyum Trabzon’da başladı. Açılış konuşmasını Aydın Çelebi yaptığı sempozyuma odamız adına yönetim kurulu üyelerimizden İsmet Cengiz, Hatice Çalağan BTK üyelerimizden ise Neşat Konak, Eşref Atabey ve Mehmet Şener katıldılar.

23 Ekim: Sempozyum kapsamında Doğu Karadeniz’de Doğal Afetler ve Kentleşme üzerine panel gerçekleştirildi. Panel odamız adına Dr. Dinçer Çağlan katıldı.

5 Kasım : TBMM ‘nde milletvekillerine Maden Yasası ile ilgili odamız görüşleri aktarıldı.

- Türk Tabipler Birliği’nin Basın Açıklaması’na Odamız tarafından katılım sağlandı

- İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü tarafından düzenlenen “ İstanbul Üniversitesi’nin 70. yıl Seminerleri’ne odamız BTK üyesi Deniz İskender ÖNENÇ, “ Mermer Arama Yöntemleri ve Türkiye Mermerleri” konulu araştırması ile katılmıştır.

6 Kasım: Muğla Milletvekili Gürol ENGİN ile “Maden Yasa Tasarısı” üzerine görüşüldü.

11 Kasım: Odamız Yönetim Kurulu Üyeleri tarafından hazırlanan “Afet Zararlarını Azaltma Stratejilerine Dayanan Yeni bir Afet Yönetim Sistemi “ başlıklı bildiri basına ve kamuoyuna iletilmiştir.

12 Kasım: Depremzede Dernekleri tarafından üyelerinin gözüne alınmasının ardından Abdi İpekçi Parkı’nda yapılan basın açıklamasına odamız adına Aydın ÇELEBİ, İsmet CENGİZ ve Faruk İLGÜN katılmıştır.

- TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Depremzede Dernekleri üyelerinin alınması olayına karşı bir basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.

17-23 Kasım : Jeoloji Mühendisleri Odası’nın 30. yıl etkinlikleri kapsamında, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası ve MTA Genel Müdürlüğü ile birlikte 17-23 Kasım tarihleri arasında “ SERAMİK SEMİNERİ” gerçekleştirilmiştir.

20 Kasım : TMMOB , KESK, TTB, ve DİSK’in düzenlediği Kamu Reformu Yasası “ Reform değil Sosyal Devletin Tavsiyesi” konulu sempozyuma Odamız adına A. ÇELEBİ, H. ATIL, C. ÇAKIR, İ. CENGİZ, T. YILDIRIM, Ö. ÖZGÜVEN katılmışlardır.

22 Kasım: “ Şiddet ve Teröre karşı barış” konulu basın açıklamasına TMMOB , DİSK, KESK ve TTB ile birlikte odamız adına da geniş bir katılım sağlanmıştır.

4 Aralık: Dr. Eşref Atabey (BTK Üyesi) ve Fatma Bozbeyoğlu (YK yedek üyesi) Gerçek Saraç'la birlikte Çamlı dere (Ankara) civarında gözlenen **fosilleşmiş-silisleşmiş** ağaçlar için yapılan arazi çalışması sonunda rapor hazırladılar. Jeopark-jeosit için kültür bakanlığına yazı yazıldı.

6 Aralık: İzmir Şube Danışma Kurulu'na odamız adına İsmet Cengiz katıldı.

10 Aralık: Bayındırlık Bakanlığı tarafından düzenlenen Deprem Şurası'na odamız adına Öztürk Akbulut katıldı.

11 Aralık: Odamız ve ODTÜ Felsefe Bölümü işbirliği ile ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi'nde “**Deprem Bilimler ve Felsefe**” Sempozyumu gerçekleştirildi.

13 Aralık: **II. Oda Danışma Kurulu** toplantısı yapıldı.

15-19 Aralık: Odamız tarafından düzenlenen “Jeoteknik Etüt Seminerleri”nin dördüncüsü, Dinçer Çağlan, Ali Kayabaşı, Bahattin Demir, Nuray Yurtseven ve Pınar KOYUNCU tarafından verilmiştir. Katılımcılara kurs sonunda (47 kişi) sertifika verilmiştir.

20 Aralık: “İstanbul'un Jeolojisi Sempozyumu”na odamız adına Aydın Çelebi, Fatma Bozbeyoğlu ve Ümit Seyrek katıldılar, açılış konuşmasını Aydın Çelebi yaptı.

21 Aralık: Odamız SMM Yönetmelik Taslağı'nı hazırlamak üzere serbest çalışan meslektaşlarımızdan oluşan komisyon toplanarak konuyla ilgili çalışmalarını sürdürmüştür.

Jeoloji eğitiminde Türkçe ders kitabı hazırlama komisyonu toplanmıştır.

26 Aralık: Odamız YK üyesi İsmet CENGİZ TRT-2 kanalına “Bor ve Altın” ile ilgili olarak, BTK üyesi Tufan ERDOĞAN ise “Petrol-Doğalgaz” ile ilgili olarak görüşlerini aktardılar.

12-17 Ocak: Maden Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen “Mermer Blok Çıkarma ve İşleme Teknolojileri Semineri”ne odamız BTK üyesi Deniz İskender Önenç “Jeolojik Kuşaklar ve Mermer Potansiyeli (Plütonik ve Volkaniklerin Mermer Olabilme Şartları), Ocak Açılımı ve Taş Kullanımını Etkileyen Ekonomik ve Fiziksel Koşullar” konularından oluşan konferansı ile katılmıştır.

12 Ocak: “Afet İşleri Genel Müdürlüğü Üye Toplantısı” odamız YK üyeleri Dünder Çağlan ve İsmet Cengiz tarafından gerçekleştirilmiştir.

13 Ocak: “DSİ Üye Toplantısı” Aydın Çelebi ve İsmet Cengiz tarafından gerçekleştirilmiştir.

16 Ocak: “MTA Üye Toplantısı” Aydın Çelebi, İsmet Cengiz ve Dünder Çağlan tarafından gerçekleştirilmiştir.

AKOM (ODTÜ Afet Yönetimi 6. Yuvarlak Masa Toplantısı)’na odamız adına Bahattin Demir katıldı.

17 Ocak: Adana Şube Genel Kuruluna İsmet Cengiz ve Dünder Çağlan katıldılar.

Diyarbakır Şube Genel Kuruluna Ümit Seyrek katıldı.

Sivas Şube Genel Kurulu gerçekleştirildi.

19-23 Ocak: Odamız tarafından düzenlenen “Evaporitler ve Tuzlar Semineri” MTA Kültür Sitesi’nde gerçekleştirildi.

19-24 Ocak: Odamız tarafından düzenlenen “Hidrojeoloji Kursu” Levent Tezcan, Türker Kurttaş, Hasan Kırmızıtaş ve Mehmet Ekmekçi tarafından verilmiştir.

20 Ocak: EİE ve TPAO Üye Toplantısı Sydin Çelebi ve İsmet Cengiz tarafından yapılmıştır.

24 Ocak: Trabzon Şube Genel Kuruluna Dündar Çağlan ve Aytekin Zihni katılmıştır.

İzmir Şube Genel Kurulu'na İsmet Cengiz katılmıştır.

Denizli, Konya ve Samsun Şubelerinde Genel Kurul gerçekleştirildi.

27 Ocak: TMMOB'da düzenlenen "Altın İşletmeciliği-Bergama Komisyonu"na İsmet Cengiz katıldı.

9-21 Şubat: Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS) kursu Levent TEZCAN, Erol YÜKSEL ve Baki PAK tarafından verilmiştir.

13 Şubat: Odamız Ankara Bölge Delege Seçimi için Genel Kurul gerçekleştirildi.

15 Şubat: Ankara Bölge Delege Seçimleri'ni "Demokratik Katılım Platformu" kazandı.

Ankara:13.062002

Sayı : 743/504-2

.....BELEDİYESİ BAŞKANLIĞINA

Bilindiği gibi Ağustos1999 yılından itibaren Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yayınlanan Yönetmelik ve Genelgeler ile "İmar Planlarına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütler" ile parsel bazında ve statik projelerin hazırlanmasına temel teşkil edecek olan"Zemin Etüt Raporlarının" hazırlanmasına yönelik yasal düzenlemelerin genel çerçevesi çizilmiştir.

13 Temmuz 2000 gün ve 24108 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "3030 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri dışında kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği"nin 57/2 Maddesi doğrultusunda "parsel sahibine verilmek üzere hazırlanan ve imar planının yapımına veri teşkil eden jeolojik/jeoteknik etüt raporları 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı Bakanlık Genelge'si (EK:1) doğrultusunda "jeoloji mühendislerince hazırlanacaktır ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne onaylatılacaktır.

Yine aynı Genelge'nin 3.5 Maddesinde "statik projelerin hazırlanmasına temel teşkil edecek olan "zemin etüt raporları"nın parseldeki zemin koşullarına göre jeoloji-inşaat mühendislerince ya da jeoloji-jeofizik-inşaat mühendislerince ortak olarak hazırlanması gerektiği belirtilmektedir.

Yapı yapılacak parselin çevresinin imar planına esas jeolojik-jeoteknik etütleri yoksa 02.08.2000 gün ve 10490 sayılı Genelge'ye göre bu parselde ait

doğrudan zemin etüt raporu hazırlanamaz. İmar planına esas jeolojik/jeoteknik etüt raporunun "sonuç ve önerilerine" göre hazırlanacak olan zemin etütlerinin Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne onaylanması şartı getirilmiş ise bu raporların Afet İşlerince onaylanması gerekmektedir. Şayet böyle bir şart getirilmemiş ise "zemin etüt raporları" ruhsatı veren ilgili idarelerce onaylanacaktır.

Ayrıca yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde hazırlanan jeolojik/jeoteknik etüt raporlarının Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün 31.05.1989 gün ve 4343 Sayılı Genelgesi gereği TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odasına tasdik ettirilmesi gerekmektedir. (EK3. Madde 4: Jeolojik ve Jeoteknik Etüd Raporlarının Düzenlenmesinden Sonra Yapılacak İşlemler.)

Sonuç olarak; İmar - mevzii imar planlarına esas olarak hazırlanmış olan ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne onaylanan jeolojik/jeoteknik etüt raporları sonucunda şayet hiçbir kısıtlama getirilmemiş ise bu alanlar için düzenlenecek olan "zemin etüt raporlarının onayı" ruhsatı veren idarece yapılacağı esas göz önüne alındığında, Belediyenizce bu raporların onayı ve incelenmesi için jeoloji mühendislerinden oluşan bir komisyon kurulması gerekliliği ortadadır. Konu ile ilgili olarak her türlü teknik desteği vermeyi kamusal bir sorumluluk olarak gördüğümüzü belirtmek isteriz. Jeoloji Mühendisleri Odası olarak bu anlamda işbirliğine hazır olduğumuzu belirtir, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Saygılarımızla.

EK: 1- 13 Temmuz 2000 tarihli 24108 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik

2- 02.08.200 tarih ve 10490 sayılı Bayındırlık Bakanlığı Genelgesi

3- 31.08.1989 tarih ve 4343 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Genelgesi

..... BELEDİYESİ BAŞKANLIĞI'NA

.....

Bilindiği gibi İmar Planlarına Esas Jeolojik-jeoteknik Etüt raporlarının sonuç ve önerileri doğrultusunda hazırlanan ve parsel bazında ve yapının statik projelerine esas "**zemin etüt raporlarına** temel olacak **sondaj, araştırma çukurları ve laboratuvar deneylerinin yapılacağı zemin türleri ve yapı kat adetleri arasındaki ilişki** aşağıdaki yönetmelik ve genelgeler doğrultusunda **belirlenmektedir.**

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığının 1993 tarihli ve 373 sayılı "zemin ve temel etüdü raporunun hazırlanmasına ilişkin esaslar.

- 01.01.1998 tarihinde yürürlüğe giren B.İ.B “Deprem Yönetmeliği”.
- 20 Ekim 2000 gün ve 1640 sayılı B.İ.B Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü Genelgesi.
- TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Asgari Ücret Tarifesi.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yayınlanan 1993 tarihli ve 373 sayılı “Zemin ve Temel Etütlerinin Hazırlanmasına İlişkin Esaslar”da;

zemin ve temel etütleri “kategorilere” ayrılmıştır. Bunlardan birisi “yapı yönünden” kategorisi, diğeri ise “zemin yönünden” kategorisidir.

“Yapı yönünden Kategori 1’e” küçük ve basit yapılar girmektedir. Bunlara örnek olarak 1-4 katlı lojman ve afet binaları tipindeki binalar verilmiştir. Bu kategoride yapılacak “zemin ve temel etütleri “ ise;

- Yapı alanında gözlem çukuru açmak ve yerel bilgiler toplamak,
- Derin olmayan muayene çukurları açmak suretiyle zemin incelemek,
- Gerekirse burğu ile delik açmak, sondaj deneyleri yapmak olarak belirtilmiştir.

Kategori 2 ve 3’e girenleri ise 4 kattan daha yüksek ve risk taşıyabilen binalar olarak tanımlanmış ve burada yapılacak etütleri ise;

- Yerinde arazi deneyleri,
- Sondajlar, inceleme çukurları,
- Laboratuvar deneyleri olarak belirlemiştir.

Ancak aynı genelge’de bina yönünden kategorize edilen etütlerin **“zemin” koşullarının öne çıkması ile değiştirilebileceği belirtilmektedir.** Nitekim yapı yönünden 2 katlı ve basit bir bina, zor zemin koşullarına sahipse (sınılaşma riski çok yüksek alüvyonlar gibi) ve yüksek deprem riski olan bölgede ise etüt kategorisi 3 olabilmekte ve bu durumda sondajlar ve her türlü yerinde deneyler (in-situ) ve laboratuvar deneyleri gerekmektedir.

01.01.1998 tarihinde yürürlüğe giren B.İ.B Deprem Yönetmeliği’nin;

12.2.1. Zemin Grupları ve Yerel Zemin Sınıfları bölümünde;

- Birinci ve ikinci derece deprem bölgesinde toplam yüksekliği 60 m’ den fazla olan,
- Bütün deprem bölgelerinde, bina yüksekliğinden bağımsız olarak Bina Önem Katsayısı **I=1.5 ve I=1.4** olduğu binalar’da gerekli saha ve laboratuvar deneylerine dayanan zemin araştırmalarının yapılması,

ilgili raporların düzenlenmesi ve proje dökümanlarına eklenmesi zorunludur.

Sıvılaşma Potansiyelinin incelenmesi başlığı altında ise;

- Bütün deprem bölgelerinde, yeraltı seviyesinin zemin yüzeyinden itibaren 10 metre içinde olduğu durumlarda **Tablo 12.1’de (D)** grubuna giren zeminlerde sıvılaşma Potansiyeli’nin bulunup bulunmadığının, saha ve laboratuvar deneylerine dayanan uygun analiz yöntemleri ile incelenmesi ve sonuçların belgelenmesi zorunludur, denilmektedir.

20 Ekim 2000 gün ve 1640 sayılı B.İ.B Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü Genelgesi’ne göre;

İmara esas jeolojik-jeoteknik etütler sonucu “**yapılaşmaya uygun alanlar**” olarak tespit edilen ve **I-II. derece deprem bölgesi dışında** kalan yerlerde **toprak zeminlerde 2, kaya zeminlerde 4 katı geçen yapılar için** “zemin etüdü” istenmektedir.

- Şayet **I-II. derece deprem bölgesinde ise ve jeolojik etüt raporunda saha homojen kaya zemin olarak belirtilmişse 2 katı geçen yapılarda zemin etüdü istenecektir. Şayet bu bölgede saha toprak zemin olarak belirtilmişse her parsel için “zemin etüdü” istenecektir.**
- Parsel I-II.derece deprem bölgesi dışında olmakla birlikte jeolojik etüt raporunda “**önlemler alanlar olarak sınırlanan alanlarda**” olup, gerekli önlemler alınması kaydı ile yapılaşmaya açılmış ise ilgili idarece yapı sahibi tarafından “parsel bazında zemin etüdü” yaptırılması ve statik projelerin bu zemin etüdü sonuçlarına göre hazırlanması istenir.

Söz konusu etütlerle ilgili rapor, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yayınlanan 1993 tarihli ve 373 sayılı “Zemin ve Temel Etütlerinin Hazırlanmasına İlişkin Esaslara uygun olarak düzenlenecektir, denilmektedir.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Asgari Ücret Tarifesi’inin **Jeolojik-jeoteknik Rapor bedeli başlığı altında parsel bazındaki etütleri** “toprak zeminler” için 2 katı aşan ve en az tek bodrumlu yapılarda minimum 2 sondajın zorunlu olduğunu, bodrum katı olmayan ve 2 katı aşmayan yapılar için sadece muayene çukuru açılabilceği **belirtmiştir.**

Sonuç olarak deprensellik, yapı tipi ve zemin koşulları gözönüne alındığında hem birinci derecede deprem bölgesinde hem de alüvyon zeminler üzerinde bulunan yerleşim yerlerindeki etütlerin bırakın sıradan ve yasak savma niteliğinde yapılmasını, içeriklerinin de çok iyi denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu etütlerde zemin koşuluna ve yapı tipine en uygun deney tipleri seçilmeli, alınan örnekler üzerinde ona en uygun deneyler yapılmalı, özellikle sondajlar açılırken denetlenmeli ve bu tip zaman ve kaynak isteyen pahalı çalışmalardan azami fayda elde edilmelidir.

Bilgi alınmasını rica eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Saygılarımızla,

II.Başkan

Ankara: 06.01.2002

BELEDİYE BAŞKANLIĞI'NA, BAYINDIRLIK İL MÜDÜRLÜĞÜ'NE

İlgi1: B.İ.B Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğünün 13 Kasım 2002 tarih ve 1951-22823 Sayılı yazısı

İlgi2: TMMOB'nin 14 Kasım 2002 tarih ve 814 Sayılı yazısı

İlgi 1 yazı ile **T.S 8737 Yapı Ruhsatı Formları ve T.S.10970 Yapı Kullanma İzin Belgelerinin** hazırlanmasında uyulacak hususlar aşağıda belirtilmiştir:

- 1) Bir yapının inşası hangi projelerin hazırlanmasını zorunlu kılıyorsa, bu projeleri hazırlayan meslek adamlarının üyesi oldukları meslek odalarına T.S 8737 Yapı Ruhsatı Formları ile T.S.10970 Yapı Kullanma İzin Belgelerinin onaylı bir örneğinin de gönderilmesi gerekmektedir.
- 2) Gerek T.S 8737 Yapı Ruhsatı Formu, gerek T.S.10970 Yapı Kullanma İzin Belgelerinde "**Şantiye şefi, Proje Mühendisi ve Fenni Mesuller**"e ilişkin bölümlerde yer alan "oda belge no" bölümlerine, her iş için işin adı yazılı, ayrıntısı TMMOB'ne ve ilgili odalarına Bakanlığımızca iletilen meslek odalarınca düzenlenen "**Sicil Durum Belgesi**" numarasının yazılması **zorunludur.**
- 3) **4708 Sayılı Yapı Denetimi Kuruluşları Kanunu kapsamına giren illerde** ise sadece Yapı Ruhsatı Formunda yer alan **Proje Müellifleri ile ilgili "Sicil Durum Belgesi" kısmının doldurulması gerekli olup,** ilgili meslek odalarından "Sicil Durum Belgesi" alınması gerekmektedir.
- 4) Söz konusu Standart T.S 8737 Yapı Ruhsatı Formu'nun 14. Bölümünde yer alan "Zemin Etüt Onay Tarihi" bölümü uyarınca "**zemin etüt raporu**"nu hazırlayan **Proje Müellifinin "Jeoloji Mühendisleri Odasından"** Oda "**Sicil Durum Belgesi**" alması gerekmektedir. **Alınan bu belgenin onay tarihi ve numarasının Standart T.S 8737 Yapı Ruhsatı Formu'nun ilgili bölümlerine yazılması gerekmektedir.**

Bilgilerinize sunar, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

EK: -İlgi 1-2’de belirtilen yazılar.

-Sicil Durum Belgesi Örneği

DAĞITIM:

Gereği İçin

Bilgi İçin

-Bayındırlık ve İskan İl Müdürlükleri. TMMOB Jeoloji Müh. Odası Şube ve Temsilcilikleri.

-Belediye Başkanlıkları

Aydın ÇELEBİ

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI 19. OLAĞAN GENEL KURUL DELEGE LİSTESİ

sıra	AD SOYAD	SİCİL
1.	M.SELÇUK BAYRAKTAR	1
2.	İSMET ÖZGENÇ	9
3.	KALER SÜMERMAN	10
4.	GÜVEN ÖZHAN	14
5.	AYHAN GÜNDÜZ	34
6.	NEDİM ÖZHAN	39
7.	TAHİR ÖNGÜR	56
8.	NEŞAT KONAK	88
9.	SACİR ÖZER	129
10.	TORUN YILMAZ	197
11.	KEMAL YENİGÜN	212
12.	MAZHAR ALTUNDERE	222
13.	MUSTAFA ZAFER ERTAŞ	232
14.	SELAHATTİN KOÇAK	239
15.	İBRAHİM GÜLİBRAHİMOĞLU	242
16.	L.TUFAN ERDOĞAN	266
17.	SEBAHATTİN GÜNER	279
18.	YAHYA ÖZPINAR	285

19.	NEDİM KUTLUAY	331
20.	ÖMER DURSUN	365
21.	ALİ YILDIRIM	382
22.	TANER ÜNLÜ	390
23.	ALİ R. GÜÇ	437
24.	OSMAN ÇELİK	439
25.	MUSTAFA PEHLİVAN	445
26.	ERDEM N. YAZICI	448
27.	MUSTAFA DARICI	473
28.	AHMET SAĞIROĞLU	500
29.	HÜSEYİN ERSOY	512
30.	ŞERAFETTİN SÖNMEZ	513
31.	OSMAN TÜRK	520
32.	O.TUNCER İŞBAŞARIR	542
33.	ERTUĞRUL TONGUÇ	554
34.	KUTLU TANER	581
35.	ORHAN OZAN	606
36.	AZİZ YAZAROĞLU	618
37.	ÖMER PINAR AFŞAR	632
38.	SERVET BAHADIRLI	663
39.	M. FAHRETTİN ŞENER	682
40.	ÜMİT ULU	686
41.	TUNCAY ÖZARMAN	690
42.	RIFKI BİLGİN	693
43.	CAN AYDAY	712
44.	MEHMET FUAT UĞUZ	715
45.	NECMETTİN ESKİN	745
46.	CENGİZ GÖZEĞER	749
47.	BAYRAM SARIDAŞ	806
48.	HAYDAR KARA	823
49.	EROL ORHAN	826

50.	AHMET DİNÇER	837
51.	ZEYNEL ABİDİN DEMİREL	841
52.	FİKRET ÇUVALCI	848
53.	HÜSEYİN YILMAZ	854
54.	ATAMAN YAŞAR	880
55.	YUNUS ÜYE	887
56.	YUNUS ÜYE	887
57.	DÜNDAR AKBULUT	888
58.	A.MURAT TAŞANYÜREK	893
59.	İBRAHİM VARDAL	898
60.	ALİ ERGİN	901
61.	HACI ALİ ÖZTEKİN	927
62.	İSMAİL HAKKI KILIÇ	928
63.	İSMET TEMİZEL	934
64.	DURSUN BAYRAK	936
65.	MUSTAFA TAŞANYÜREK	942
66.	MÜMİN DÜVENCİ	944
67.	TAHİR KARAKULLUKÇU	945
68.	BEKİR KATIPOĞLU	946
69.	TANDOĞAN ENGİN	965
70.	AYTEKİN ZİHNİ	1000
71.	GÖNÜL KAYA KELEŞ	1038
72.	ALİ GÜNER	1040
73.	OSMAN ADIGÜZEL	1046
74.	FEVZİ AYOK	1062
75.	FEYYAZ KAPKAÇ	1079
76.	TUFAN ALA	1082
77.	ÖMER ÇAĞIRAN	1096

78.	NİHAT BOZDOĞAN	1109
79.	ERDOĞAN AŞAR	1128
80.	KEREM ALİ BÜRKAN	1158
81.	CAHİT ÖZGÜR	1169
82.	NİZAMETTİN TAŞ	1190
83.	BÜLENT CAN	1201
84.	H.EROL SUN	1210
85.	HAYRETTİN ÖZEN	1214
86.	BEYAZIT ERDEM	1216
87.	AYDIN ÇELEBİ	1217
88.	ALEV BAYKAL	1235
89.	HALİL ŞEKER	1261
90.	Ş. ŞEVKİ BAYRAKTAROĞLU	1273
91.	DENİZ İSKENDER ÖNENÇ	1277
92.	NİYAZİ KOÇAK	1279
93.	MEHMET KOYUNCU	1288
94.	EŞREF ATABEY	1299
95.	EROL KAVUKÇU	1307
96.	HASAN KIRMIZITAŞ	1312
97.	NİYAZİ TARHAN	1317
98.	ZAFER BAKİ	1354
99.	ŞERAFETTİN YILMAZ	1366
100.	TAHSİN KUMKUMOĞLU	1367
101.	ŞERAFETTİN ÇENGEL	1387
102.	MEHMET ŞENER	1397
103.	ADEM ULUŞAHİN	1414
104.	İNAN ÜNAL	1421
105.	AHMET KARTALKANAT	1425
106.	FARUK İLGÜN	1434

107.	M.BÜLENT BAYBURTOĞLU	1437
108.	AHMET ŞAHİN	1438
109.	TEKİN ARIKAL	1501
110.	MUSTAFA HANDIRI	1502
111.	ALİ İHSAN SEZER	1530
112.	SACİT KOCAMANOĞLU	1564
113.	YÜKSEL BİRİSOY	1567
114.	AHMET ÖZCAN	1573
115.	ERKAN KİRAZOĞLU	1578
116.	KAMİL ŞENTÜRK	1585
117.	AHMET BİLGİN	1588
118.	ALİ RIZA SARIYILDIZ	1633
119.	VEDAT ERGÜN	1652
120.	SELAMİ TOPRAK	1655
121.	HURİYE KOCAGÖZ	1699
122.	ŞAKİR ÖZÇELİK	1705
123.	NECMETTİN GÜRİSOY	1764
124.	DURMUŞ AVŞAR	1776
125.	KAZIM ALTAYLI	1777
126.	MUSTAFA ARIK	1782
127.	M.TURGAY AKANER	1848
128.	ALİ ÇAKMAKOĞLU	1879
129.	ZEKİ ERZENOĞLU	1885
130.	DİNÇER AGANOĞLU	1893
131.	SADULLAH ZAFER	1899
132.	SELAHATTİN KILIÇ	1915
133.	ENGİN MERİÇ	1938
134.	A.CİHAT PARLAK	1949
135.	BURHAN ERDOĞAN	1958

136.	ÖNDER YAZICI	1970
137.	DEMİR ERKANOL	1976
138.	İSMAİL HENDEN	1996
139.	ÖMER ERSİN GIRBALAR	2027
140.	İHSAN TAŞKIN	2028
141.	ŞÜKRÜ ERSOY	2058
142.	AYHAN YILMAZ	2062
143.	ÜMİT DENİZ GÜVEN	2067
144.	HAKKI ATIL	2100
145.	ERDAL TARI	2102
146.	MEHMET ÖZKUL	2115
147.	MERAL ERKAN	2126
148.	RAHMİ EYÜBOĞLU	2128
149.	M.ŞEFİK İMAMOĞLU	2132
150.	GÜLTEKİN DİKİLİKAYA	2154
151.	İHSAN ELEMAN	2167
152.	OSMAN SUNGUR ECEMİŞ	2171
153.	DÜNDAR ÇAĞLAN	2180
154.	MEHMET AKİF CİNİVİZ	2190
155.	A.KADİR ŞEN	2197
156.	BURHAN GÜLEK ÖZEL	2227
157.	ABİDİN TEMEL	2240
158.	HASAN LAGAP	2258
159.	MEHMET KURUÇAY	2361
160.	BUKET ECEMİŞ	2370
161.	A.NECİP PEHLİVAN	2408
162.	ERDAL BİLGİNER	2424
163.	AYHAN SOL	2440
164.	KADRİ ÜSTÜNKAYA	2457

165.	OKTAY EKİNCİ	2459
166.	YAŞAR FİDAN	2463
167.	FATMA SEVİM	2502
168.	B.SITKI YILDIZ.	2552
169.	DİNÇER ÇAĞLAN	2563
170.	İ.FEDA ARAL	2603
171.	SEDAT OĞUZ	2619
172.	ALİ RIZA ÖZDAMAR	2642
173.	MUZZAFFER DEMİRCİ	2662
174.	SİNAN BİBEROĞLU	2667
175.	MEHMET KENAN MISIR	2672
176.	HÜSNÜ ÖZEL	2709
177.	SELMA ESEN KIZILKUŞ	2716
178.	MEHMET UZBAŞ	2721
179.	HÜLYA İNANER	2741
180.	MEHMET TATAR	2748
181.	SEDAT TÜRKMEN	2749
182.	İSMET CENGİZ	2751
183.	YILMAZ AYDEMİR	2752
184.	MÜMİN SOYALAN	2778
185.	FATİH HÜRGÜN KUŞÇU	2779
186.	SEDEF AVCI	2791
187.	M.KEMAL MENGELOĞLU	2795
188.	ZEKİ VARDAR	2804
189.	HÜSEYİN TEVHİT ARICAN	2824
190.	YILDIZ YILMAZ ERBİZ	2843
191.	ŞABAN KOÇ	2853
192.	YILDIRIM GÜNGÖR	2871

193.	ERGUN ÇOR	2874
194.	OLCAY TÜRKAY	2879
195.	TUNCAY TIMARCI	2887
196.	SAVAŞ DİLEK	2887
197.	MAHMUT MUTLUTÜRK	2895
198.	ALATTİN DOĞAN	2901
199.	HASAN AKKOÇAK	2903
200.	MUZEYYEN ŞEVKİN	2926
201.	NURAY ÖNOĞLU	2929
202.	HİCABİ KILIÇ	2972
203.	NURHAN ERSİN	3032
204.	ŞEFİK YAŞAR	3130
205.	HASAN BAYKAL	3142
206.	OSMAN VURAL	3143
207.	ATİLLA SAKA	3170
208.	SERVET AÇIKGÖZ	3206
209.	TÜRKER KURTTAŞ	3215
210.	NAMİK ÖZTEKİN	3223
211.	RAMAZAN KARTAL	3246
212.	İSKENDER BEDRİ ÖZGÜR	3247
213.	MAHMUT DEMİRHAN	3272
214.	ADNAN DÖYEN	3303
215.	RAMAZAN DEMİRTAŞ	3333
216.	SUAT ORUÇ	3383
217.	ALİ BAYKUL	3408
218.	AHMET APAYDIN	3420
219.	MURAT SEMİH SALMAN	3425
220.	ALİ BURAK YENER	3427
221.	HALİL KUMSAR	3428

222.	RIZA SOYPAK	3525
223.	ÜMMÜHAN YOKUŞ	3544
224.	İSMAİL HAKKI KILAÇ	3564
225.	KAMIL AKALTUN	3575
226.	COŞKUN KUZUM	3581
227.	ERDAL PARLAK	3607
228.	FATMA ERASLAN BAŞSOY	3625
229.	EMİN DALASLAN	3638
230.	HASAN ALİ BAYRAK	3663
231.	ÇETİN KURTOĞLU	3682
232.	FİKRİ METLİ	3710
233.	RAMAZAN SARI	3756
234.	COŞKUN ÇATALKAYA	3768
235.	MUSTAFA KALA	3791
236.	YURTALP ERDOĞDU	3792
237.	NAİL YILMAZ	3801
238.	KEMAL YANIK	3861
239.	AYTUNA SAYIN	3902
240.	NECATİ ORUKOĞLU	3942
241.	SAMİ ERCAN	4043
242.	NAZMİ OTLU	4075
243.	TURGAY ESER	4081
244.	HATİCE ERBAY ÇALAĞAN	4083
245.	ERGÜN MANAV	4085
246.	MUSTAFA KURUÇELİK	4114
247.	ALİRIZA TANAS	4219
248.	ALİ SERİNDAĞ	4225
249.	TARIK TALAY	4240
250.	KEMAL KURU	4292

251.	BAHATTİN DEMİR	4308
252.	FİLİZ A. DEMİRCİ GÜRSOY	4323
253.	DURSUN MALİK BAKIR	4333
254.	REFAHAT OSMANÇELEBİOĞLU	4345
255.	MUSTAFA GÜNAY	4368
256.	HAKAN ÖZDEMİR	4430
257.	NECDET ARDA	4433
258.	FUAT IŞIK	4440
259.	MEHMET HAMURLUOĞLU	4523
260.	BAKİ YALÇIN	4552
261.	YUSUF KENAN GÖKKAYA	4553
262.	ÇETİN ALKILIÇ	4555
263.	CEVDET ÇAKIR	4557
264.	Y.AL TAN ÖZTÜRK	4623
265.	İL KAY GÜVERCİN	4627
266.	CEMAL TUNOĞLU	4653
267.	YÜCEL SEVİNÇ	4697
268.	ALİ DOĞANOĞLU	4773
269.	RAFET DEMİRBAŞ	4779
270.	MEHMET SALİH ARGUNHAN	4830
271.	H.BATUR DEMİRAY	4832
272.	ŞENOL ŞAHİN	4836
273.	ALİ KELEŞ	4851
274.	ERDİNÇ YİĞİTBAŞ	4906
275.	ABDULLAH ÇAKMAK	4936
276.	ALİM MURATHAN	4952
277.	ALPER BABA	4955

278.	KAMBER KIŞ	4959
279.	MUSTAFA ERDOĞAN	5038
280.	SEVİM ÇAĞLAR	5086
281.	ERTUĞRUL İZMİRLİ	5104
282.	O.FARUK KAYAOĞLU	5179
283.	MEHMET DEMİRAL	5218
284.	CAN AKIN	5271
285.	FARUK TAŞCI	5315
286.	SEYFETTİN DİLBER	5321
287.	NURAN AĞCA	5324
288.	NAMİK KEMAL DURDU	5421
289.	OKAN ECİROĞLU	5430
290.	HASAN BEKDİK	5439
291.	KASIM ATASOY	5444
292.	MEHMET EKMEKÇİ	5452
293.	NURULLAH HANİLÇİ	5476
294.	YUNUS AY	5512
295.	ERTAN MERT	5536
296.	AHMET ÇATAL	5560
297.	MURAT YAZITEKİN	5571
298.	BAYRAM ŞİMŞEK	5573
299.	BAHADIR YAVUZ	5634
300.	FEHMİ ARIKAN	5646
301.	MUZAFFER KAÇAR	5697
302.	FAHRETTİN ÇALAN	5698
303.	KADİR GÜNAYDIN	5722
304.	SALAHATTİN KAHRAMAN	5736
305.	İSMAİL ERGAN	5848
306.	AYHAN IŞIK	5851
307.	BEKİR YAMAN	5875

308.	MEDET TARLACIK	5879
309.	BÜLENT GÜNGÖR	5883
310.	FİKİRİ ZAFER ÖZGÜR	5913
311.	ABDULLAH ÖNER	5986
312.	KÖKSAL AKIN	6002
313.	FADLİ ASLAN	6047
314.	SEMİH PEKER	6072
315.	AYTEKİN ÇOLAK	6120
316.	HALİS AVCI	6127
317.	SALİH CENK İNCE	6173
318.	SABRİ YILDRIM	6235
319.	REŞAT KAYA	6353
320.	VOLKAN ÜNAL	6357
321.	ERDOĞAN TOKGÖZ	6394
322.	MURAT ATEŞOĞULLARI	6405
323.	DİCLE BARÇ	6424
324.	MURAT KONAK	6459
325.	GÜLŞEN SU	6473
326.	VEYSEL ALTUN	6483
327.	BORA DURMUŞ	6494
328.	NEJAT GÜVEN	6496
329.	MURAT ALKAYA	6499
330.	M.HANİFİ ALTINTAŞ	6514
331.	AHMET İŞÇİOĞLU	6525
332.	AHMET ŞİRİN	6530
333.	NURETTİN SEVENCAN	6586
334.	UMUT YUNUSOĞLU OK	6594
335.	BAHATTİN ÇELEBİ	6664
336.	SERKAN ERDOĞDU	6674
337.	CUMHUR KABASAKAL	6675

338.	HASAN SARIKAYA	6716
339.	BERZAN SOLDUK	6720
340.	DURSUN ERİK	6721
341.	ZERRİN GERGER	6723
342.	İSMAİL EDİP YILMAZLI	6749
343.	KUBİLAY OFLOZER	6811
344.	FERAH KUVEL	6823
345.	MURAT AYDIN	6830
346.	TURGUT ŞAFAK URSAVAŞ	6861
347.	ÖZCAN ÖZGÜRBÜZ	6933
348.	ŞAHİN TAYLAN	6938
349.	NİYAZİ TEMİZKAN	6964
350.	NEZİR MAVİ	6980
351.	MEHMET ALİ KURT	6993
352.	ARZU ÇAĞLAYAN	7000
353.	GÜL YILMAZ	7006
354.	YAVUZ SELİM ALPAY	7025
355.	DERYA TEKKES	7044
356.	NURSEL YAZICI	7060
357.	GÜLTEKİN HADİ	7069
358.	GÜLER KAYNARCALIDAN	7070
359.	MAKSUT KÜÇÜKDİŞLİ	7080
360.	ÖZKAN DURMAZ	7101
361.	PERİHAN CAN	7141
362.	NECDET DOĞAN	7142
363.	ERDAL ÖZKOÇ	7239
364.	ÖZLEM ÇEBİ	7272
365.	CEM KASAPÇI	7314
366.	MEHMET ALTIN	7327

367.	NURCAN ÖZDEMİR	7417
368.	BETÜL KADAĞAN	7443
369.	MELTEM DUYUL AKDOĞAN	7444
370.	KEMALETTİN USTAOĞLU	7456
371.	HAYRETTİN KARA	7515
372.	ERTUĞRUL GÜLTEKİN	7534
373.	ALİ EKBER ARSLAN	7549
374.	H. ULAŞ GÖKÇEK	7562
375.	UĞRAŞ YILMAZ	7591
376.	ÖZGÜR CİLVE	7657
377.	SİBEL DEMİRCİ	7666
378.	ERCAN BAYRAK	7674
379.	SEBAHATTİN ODUNCU	7684
380.	EMRE YILMAZ	7734
381.	EMİNE DENER	7735
382.	MEHMET ÜMİT SEYREK	7817
383.	HANDE NAZLICAN	7885
384.	FATMA BOZBEYOĞLU	7900
385.	SERHAT DEMER	7904
386.	TURAN BENGİN	7990
387.	İSMAİL CİHAN	7992
388.	OSMAN OĞUZ TÜFENKÇİ	7994
389.	OSMAN HAKLI	8208
390.	GÜRSEL ERUL	8211
391.	BEKİR ÇELİK	8231
392.	AYDIN ÖZTÜRK	8232
393.	İRFAN KAYA	8255
394.	SİBEL AKARPINAR	8334
395.	ÖKKEŞ ÇOBA	8370

396.	HASAN YILDIZ	8395
397.	HASAN ÖZGÜR DAŞ	8396
398.	ÜMİT BOYRAZ	8474
399.	OSMAN ÖZDEMİR	8526
400.	VEYSEL URKAN	8560
401.	MURAT KARAŞ	8585
402.	NİMET BALOĞLU	8604
403.	ÖZGÜR CİHAN KARASAN	8613
404.	TAMER KESKİN	8623
405.	ZEYNEP ÖZLEM OZAN	8626
406.	TÜRKAY COŞKUNER	8628
407.	ALTAY ERBULAK	8696
408.	BİLGEHAN Y.HORASAN	8702
409.	MUSTAFA YASİN MORTAŞ	8704
410.	BİLGE BULGURLULAR	8721
411.	TUBA BİLİCİ	8759
412.	BURHANETTİN YILMAZ	8776
413.	ÖZGÜL ULUDÜZ	8791
414.	YALÇIN GÜRGEN	8845
415.	NEVİN MUTLU	8862
416.	ÇİĞDEM YILDIZ	8954
417.	ÖZHAN TÜREMİŞ	8958
418.	FADİME SERAP KURT	9000
419.	VEYSEL IŞIK	9034
420.	NECLA AYDURAN	9041
421.	YUSUF PARÇACI	9066
422.	GÖKHAN ŞANS	9088
423.	LEVENT TEZCAN	9099

424.	HÜLYA ATEŞ	9250
425.	BURCU BİLİCİ	9293
426.	TUĞBA KAYA	9308
427.	EMRE İŞİDURMAZ	9392